

THE FREE INDOLOGICAL COLLECTION

WWW.SANSKRITDOCUMENTS.ORG/TFIC

FAIR USE DECLARATION

This book is sourced from another online repository and provided to you at this site under the TFIC collection. It is provided under commonly held Fair Use guidelines for individual educational or research use. We believe that the book is in the public domain and public dissemination was the intent of the original repository. We applaud and support their work wholeheartedly and only provide this version of this book at this site to make it available to even more readers. We believe that cataloging plays a big part in finding valuable books and try to facilitate that, through our TFIC group efforts. In some cases, the original sources are no longer online or are very hard to access, or marked up in or provided in Indian languages, rather than the more widely used English language. TFIC tries to address these needs too. Our intent is to aid all these repositories and digitization projects and is in no way to undercut them. For more information about our mission and our fair use guidelines, please visit our website.

Note that we provide this book and others because, to the best of our knowledge, they are in the public domain, in our jurisdiction. However, before downloading and using it, you must verify that it is legal for you, in your jurisdiction, to access and use this copy of the book. Please do not download this book in error. We may not be held responsible for any copyright or other legal violations. Placing this notice in the front of every book, serves to both alert you, and to relieve us of any responsibility.

If you are the intellectual property owner of this or any other book in our collection, please email us, if you have any objections to how we present or provide this book here, or to our providing this book at all. We shall work with you immediately.

-The TFIC Team.

૪૫૬-૪૫૯	ખુડાલા	૫૪૬	પથ ના
૪૦૦-૪૦૧	ગધારા	૩૭૧	બાહરમેર વૃત્ત
૪૨૯	ગાંગાણા	૪૩૧ થી ૪૪૩	મેડતા
૩૮ થી ૬૩	ગીરનાર	૨૭૨ થી ૨૭૬	મુંગથલા
૪૧૬	ગિત્તોડ	૩૪૫	રત્નપુર
૫૪૦	છાંણી	૩૭૯	નાગગૃહ
૪૨૨-૨૩	જસોલ	૩૦૭ થી ૩૧૭	પાણી (ક) પુર
૪૫૧	જામનગર	૪૬૦	રાધનપુર
૩૫૧-૩૬૩	જાલોર	૪૬૧-૪૬૮	રાંતેજ
૪૩૦	ઝાડોલી	૩૪૭-૩૪૮	લાલરાઈ
૫૪૩	તારંગા	૪૨૫	વધીણા
૪૧૭ થી ૪૨૧	નગર	૩૭૯	વેરાટ
૩૩૧ થી ૩૪૪	નાડલાઈ	૧ થી ૩૭ ને ૫૫૭	શત્રુજ્ય
૪૦૮ થી ૪૧૫	નાણાગામ	૪૯૮ થી ૫૦૫	શંખેશ્વર
૩૬૪-૩૬૮	નાડોલ	૪૬૯-૪૬૮	સામલણપુર
૪૨૪	પાલડી	૩૪૯-૩૫૦	સાંડેરાવ
૫૪૯-૫૫૫	પાલણપુર	૫૪૫-૫૪૮	સીયાલાબેટ
૩૮૧-૩૯૯	પાલી	૫૪૧-૫૪૨	સુરત
૪૪૪-૪૪૫	ફલોધી	૩૨૩-૩૩૦	૩૮૦
૫૩૪-૫૩૯	ખારેન્ત	૩૬૯-૩૭૦	સેવ પ૩
૪૦૩-૪૦૭	બેલાર	૩૧૮-૩૨૨	સોલકીયા (પૃષ્ઠ)

પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ.

પ્રતિષ્ઠા કરનાર સુરિ અગર સાધુના નામોની
અકારાદિ યાદિ.

સંવત સુરિ કે સાધુનું નામ લેવું	૧૬૮૧ નયસાગર ગણી ૩૫૪-
૧૩૩૦ ઉદયદેવસુરિ ૪૬૨	૩૫૮
૧૪૨૬ " ૪૧૦	૧૩૦૫ નયાનન્દસુરિ ૫૩
ઉદયવદ્દલસુરિ ૨૫૩	૦ નિત્યન્દ્રસુરિ (અરતર)
૧૫૪૩ ઉદયસાગરસુરિ ૪૦૦	૨૬૨
(નાનસાગરસુરિ પાટે)	૧૫૧૫ " (અરતર) ૨૫૬
૧૫૫૬ " ૩૧૫	૧૫૩૪ " ૩૮૪
૧૨૧૨૩૩સુરિ(નત્રસુરિપાટે)૨૪૮	૧૬૬૪ " (અરતર) ૪૩૫
૧૨૪૫ " ૨૧૩	૧૬૬૧ નિત્યિ હસુરિ પટ્ટા
૧૨૭૬ " ૫૫૨	લંકાર નિત્યન્દ્ર
૧૩૧૫ (?) " ૫૫૩	(મુકુટઅરતર) ૫૩૬
૧૩૭૮ " ૨૦૬	૧૪૨૬ નિન્દેવસુરિ ૫૨૧
"(નાનસુરિપાટે)-૩૬-૨૪૦	૧૬૭૫ નિતરાજસુરિ (અરતર)
કેકુલાચાર્ય ૧૩૫, ૧૩૬,	૧૫ થી ૨૦-૨૩-૨૪
૧૪૩, ૧૪૬, ૧૫૦	૧૬૭૭ " ૪૩૪-૪૩૬
૨૧૨	૧૬૮૨ " ૨૬
કલ્યાણસાગરસુરિ ૨૭	૧૫૩૬ નિત્યમુદ્રસુરિ (અરતર)
મુલુલદ્રસુરિ શિખ ૪૭૪	૪૧૬
ચન્દ્રસુરિ ૫૨-૨૮૩	૧૫૦૫ નિતસાગરસુરિ (અર-
નગસુરિ ૪૭૦-૪૮૦	તર પિપ્પલક શાખા) ૪૧૬
૪૬૭-૫૧૮-૫૧૯	૧૫૨૩ નિતહુર્પસુરિ (અરતર)
૪૭૩-૫૦૬	૨૫૮
કલ્યાણસુરિ ૨૬૩-	૦ નાનચન્દ્રસુરિ ૧૧૪-
	૧૬૭-૨૫૫

१३११ (?) ,, २२५

१३७८ ,, १३४-१३६-१४२--

१४८-१५६-१६१-

१६४-१६९-१६८-

२१६-२३३

१३८६ ,, २४१

१३६४ ,, १६२-१७८-१६४-

२२३-२८८

० ज्ञानसागरसूरि १३० १३६

१३७८ तिलकसूरि १४४-१४५

१४१३ दीपसागर ५१५

१४१४ देवगुप्तसूरि ३७

(कल्लसूरि शिष्य)

१४५२ ,, ५१६

१५३४ कुकुहाचार्य सन्तान ४१५

१६२१ देवयन्दगणि ३२ ओ.

१२४५ देवयन्द्रसूरि १८६-१६०

१६२-१६५-१६७-१६८-

२००-२०४-२०५-२०७

२०८-२१४

१३०१ ,, (शीलगुणसूरि

सन्ताते शिष्य) ५१६

१५५६ देवनाथसूरि ३१४

११४४ देवाचार्य (ग्राह्मीगण) ३८२

१२१६ ,, (नेमीचन्द्राचार्य-

शिष्य) २६६

धर्मघोष सूरि

१२२६ ,, १६५

१२७६ ,, २६६-३०१

१२७६ ,,	२६६
१२६३	९०३६
कर्मका	(नवांग वृत्तिकार अल-
	यदेवसूरि सन्तानीय)
० धर्मचन्द्रसूरि	११८
१३६४ धर्मतिलकसूरि	१४६
१६११ धर्मसुन्दरगणि	४३१
१३४३ नयचन्द्रसूरि	५४८
१२०० नेमिचन्द्रसूरि	५३
१३०८ अमरचन्द्रसूरि	१३७
१२१५ पद्मचन्द्रगणि	३६४
१३३८ परमानन्दसूरि	२६०
१८३८ पुण्यसागरसूरि	४६०
१३२६ शुद्धिसागरसूरि	४६६-
	५००
१३६१ लावदेवसूरि	५२२
१३०५ लुवनचन्द्रसूरि	५५१
१४१२ लुवनहिततिपाध्याय	३८०
१६८१ मुकितसागरगणि	५३१
१६८२ ,,	५४१-५४२
१३४० मुनिचन्द्रसूरि	४८१
१३४७ ,,	४८२
१३६४ ,,	१५८
१३३० मुनि रत्न सूरि	४६३
१३४३ भडेन्द्रसूरि	४८८
१३०० यशे लक्ष्मसूरि	५४५
१३१५ ,,	५४६
१६८६ रत्नचन्द्रसूरि	३६८
१५०८ रत्नशेखरसूरि	३२०

૧૫૧૩	,"	૩૮૭
૧૫૧૫	," (તપા)	૪૧૩-૧૨૯
૧૨૪૫	રત્નસિંહસૂરિ	૨૧૫
૧૩૭૮	રામચન્દ્રસૂરિ	૨૦૨
૧૨૬૮	રામચન્દ્રાચાર્ય	૩૫૨
	લક્ષ્મીસાગરસૂરિ (તપા)	૨૫૨
૧૫૧૮	,"	૨૬૪-૨૬૫-૨૧૭
૧૫૨૫	,"	૨૪૯-૨૧૫
૧૫૩૦	,"	૪૧૧
૧૬૬૫	લખિયસાગર વાચક	૩૭૮
૧૩૩૦	વચરસેન ઉપાધ્યાય	૪૭૮
૧૩૩૦	વર્ધમાનસૂરિ	૫૫૦
૧૩૩૫	,"	૨૯૧
૧૩૩૭	,"	૨૯૨
૧૩૩૮	,"	૨૮૪
૧૬૬૪	વિનયદેવસૂરિ(તપા)	૫૧૨
૧૬૬૬	,"	૪૯૭
," ૧૩	,"	૫૩૨
૧૬૭૫	,"	૩૩૭
૧૬૭૭	,"	૨૭૭-૨૭૮-૨૬૩
	,"	૪૩૬-૪૪૦-૪૫૭
		૪૫૮-૪૫૯
૧૬૮૩	,"	૩૫૬-૪૪૨
૧૬૮૪	,"	૩૫૬-૪૩૭
૧૬૮૬	,"	૩૪૧-૩૬૬-૩૬૭-
		૩૬૩-૩૬૪-૩૬૫-
		૩૬૮
૧૬૮૭	,"	૪૩૬
૧૬૯૬	,"	૩૦

૧૭૨૧	વિનયરાજસૂરિ	૨૬૯
૧૮૪૪	વિનયલક્ષ્મીસૂરિ	૫૩૪
૧૭૩૨	વિનયસાગરસૂરિ	૫૪૦
૧૧૪૩	વિનયસિંહસૂરિ	૩૭૫
૧૨૦૬		૨૮૯
૧૬૪૪	વિનયસેનસૂરિ(તપા)	૪૫૦
૧૬૪૯	,"	૪૫૧-૪૫૨
૧૬૫૨	,"	૧૩
૧૬૫૩	,"	૪૪૧
૧૬૫૬	,"	૪૫૪
૧૬૫૯	,"	૪૫૬
૧૬૬૨	,"	૫૧૫
૧૨૮૫	વિનયસેનસૂરિ	૫૪૩
૧૨૮૮	,"	૩૮૩-૪૩
૧૨૮૭	,"	૬૪-૬૫
૧૨૯૩	,"	૮૩-૮૫-૯૨-૯૩-૯૪
		૧૨૧-૧૨૬-૧૨૭
૧૨૯૬	,"	૬૬
૧૭૧૦	વિનયવિનયગણિ (ખપા)	૩૧-૩૨
	(વાચક-ઉપાધ્યાય)	
૧૩૧૬	વિમલસૂરિ	૪૬૫
૧૬૫૦	વિમલહર્ષગણિ	૩૩
૧૭૦૯	વિવેકચન્દ્રગણિ	૫૧૪
૧૬૫૯	વિવેકહર્ષગણિ	૪૪૬
૧૩૩૦	વીરસૂરિ	૨૪૭
૧૩૦૫	,"	૪૮૭
૧૩૩૦	,"	૪૭૩-૪૭૬-૪૭૯

૧૨૧૨ વૈરસ્વામિસૂરિ	૨૧૮-
	૨૨૦-૨૨૧
૧૬૦૩ શાન્તિસાગર	૫૫૬
૧૩૮૭ શાન્તિસૂરિ	૫૦૮
૧૫૦૫ ,, (જ્ઞાનક્રીયગચ્છ)	૩૮૫
૧૫૫૫ ,, (સાગરગચ્છ)	૩૮૫
૧૦૫૩ શાન્ત્યાચાર્ય	૩૧૮
૧૩૩૧ શાલિસૂરિ	૫૫૪
૧૩૩૦ શીલભદ્રસૂરિ	૪૬૧
૧૩૩૩ ,,	૪૮૫
૧૩૪૩ ,,	૪૮૫
૧૩૭૩ શુભચન્દ્રસૂરિ	૫૨૮
૧૨૮૬ સમંતચન્દ્રસૂરિ	૧૮૨
૧૫૩૨ સાલિગસૂરિ	૩૮૮
૧૪૨૬ સાવદેવસૂરિ	૨૭૪
૧૨૪૫ સિંહસૂરિ	૧૭૦-૧૭૨-
	૧૭૪-૧૭૫-૧૭૬
	૧૭૭-૧૮૦-૨૧૧

૧૨૩૮ સોમપ્રભસૂરિ	૪૬૮
૧૩૨૬ ,, નાગેન્દ્ર ગચ્છ	૪૭૧
૧૫૨૬ સોમરત્નસૂરિ	૩૫૧
૧૪૮૫ સોમસુંદરસૂરિ (તપા)	૩૬૮
૧૪૬૬ ,,	૩૦૭
૧૨૭૨ હરિપ્રભસૂરિ (ચન્દ્રગચ્છ)	૫૪૭
૧૩૩૧ ,, (બલ્લોધર ગચ્છ)	૪૮૩-૪૬૮
૧૩૪૬ ,, (બલ્લોધરગચ્છ)	૪૮૪
૧૬૨૩ ,, હીરવિજયસૂરિ	(તપા) ૪૧૪
૧૬૩૦ ,,	૪૧૨
૧૬૪૪ ,,	૩૭૬
૧૬૫૦ ,,	

પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ.

આ લેખોમાંથી રાજવંશીય માટે નીકળી આવતી હકાકત
દિલ્હી

સંવત	લેખાંક
૧૩૬૬	અલાવદીનનો પ્રતિનિધિ અદ્યખાન ૪૪૭
૧૪૧૨	સાહિ પેરોજ સુરત્રાણ (ફિરોજશાહ તુઘલખ વંશ) ૩૮૦ (મલિકવયો સૂબો-ગાસદુરદીન અધિકારી-રાજગૃહ)
૧૬૭૫	અકબરસાહિ-સુરતાન વરદીન જહાંગીર સવાઈ મહમ્મદ પાતિસાહ સાહિબદા સુરત્રાણ ખોસડૂ સોળઈ સાહિયાન ખુરમે. ૧૭થી૨૦
૧૬૭૭	પાનિસાહિ જહાંગીર-સાહિયાદા સાહિબજાં ૪૩૪
૧૬૮૩	પાતિસાહ જિહાંગીરથી સલ્તમસાહ સાહ ૨૭
૧૬૮૬	પાતિસાહ ખુશુસાહ ૩૬૮
૧૪૬૬	અહમ્મદ સુરત્રાણ ૩૦૭
	લોજ ૩૮
	મહીપાલ રાણકે ૩૬
	મુંજ ૨૮

નાહોલ.

	અણહિલપુત્ર (આહમાન વંશ-૭૧૬-તેનો પુત્ર અન્વ. રાજ - અન્વરાજનો પુત્ર કંદુકરાજ ૩૮૩
૧૧૮૫	આહમાન રાયપાલના પુત્રો ફરૂપાલ અને અમૃતપાલ તથા તેમના માતા મીનલ દેવી ૩૩૧
૧૧૯૫	રાયપાલ ૩૩૨
૧૨૦૦	કંદુકદેવ તથા તેમના યુવરાજ જયતસિંહ ૩૨૪
૧૨૦૦	રાયપાલ ૩૩૩-૩૪૨
૧૨૦૨	રાયપાલ ૩૩૪
	રાયપાલ ૩૪૫

૧૨૩૩	{ કેલહણદેવ તથા તેમના નાનડાભાઈ કીર્તિપાલ	
	તથા રાણી મહાબદેલ દેવી	૩૪૫
	તથા કેલહણદેવીની મા મીનલદેવી	૩૪૬
	તથા રાણી બલહણદેવી	૩૫૦
૧૨૩૩	સિનાનલનો અધિપતિ લાખણપાલ તથા રાજપુત્ર અલ-	
	યપાલ	૩૪૫
૧૨૪૧	કેલહણદેવ પુત્ર મે ઢલદેવ	૪૨૧
૧૨૪૯	કેલહણદેવ પુત્ર જયતસિંહ	૪૨૧
૧૩૪૫	(ગાહમાન) સામંતસિંહ	૩૨૧
૧૩૫૯	સામંતસિંહદેવ	૪૨૧
૧૩૯૪	વણવીરદેવ	૩૩
૧૪૪૩	(ગાહમાન) વણવીરદેવ સૂત રણવીર દેવ	૩૩૧
૧૭૨૧	અભયરાજ	૩૪
૧૭૨૧	અખયરાજ	૨૧

બલોર (બળીલીપુર)

૧૧૭૬	વીસલ પરમાર	
૧૨૩૯	{ મલહણ સૂત કીર્તિપાલ તેમના પુત્ર સમરસિં	
૧૨૪૨	{ અને તેમના પુત્ર બેજલ (ચોહાણ) ૩૫૧-૩૫૨	
૧૩૫૩	સામંતસિંહ તેમનો પુત્ર કાન્હડ દેવ	
૧૪૪૨	વીસલદેવ (કાન્હડદેવપુત્ર)	

ગાંધી પર્વત ઉપર.

૧૫૧૫	દેવડાશ્રી રાજધર સાયર હુંગરસી	૨૫૧
૧૫૨૫	રાજધર સાયર દેવડા મુંડારાજપુત્ર રાજધર	૨૫૬
૧૫૨૫	અર્જુનધિપતિ શ્રીવીરપુત્ર હુંભાપુત્ર-રામદાસ	૨૫
૧૫૬૬	અચલદુર્ગે રાજધિરાજ જગમલ	૨૬

ગોપગિરિ (જ્વાલીયર)

આમરાજ કરીને એક રાત્ર ૨૪ ગયો, જેને ગાંધ્યભટ્ટ
નામના જેનાચાર્યે પ્રતિબેધ આપી જેન ધર્માનુયાયી
બનાવ્યો હતો (૧)

જેધપુર.

મહલદેવ રાઠેડ

ઉદયસિંહ

સૂરાસિંહ

ગજસિંહ

૩૫૪-૩૫૭-૩૬૩ થી ૩૬૫

N. B મહાજનવંશ મુકતાવલી ગ્રંથમાં જેધપુર
મહારાજનાં નામો આપ્યાં છે તેમાં (૫)
માલદેવજી (૬) ચંદ્રસેણજી (૭) ઉદયસિંહજી
એમ આપેલ છે નં ૩૭૭ માં ચંદ્રસેણજી
નામ નથી. અને માલદેવના પુત્ર ઉદયસિંહજી
એમ બતાવેલ છે.

મેવાડ,

ખાવ રાત્રધિરાત્ર-ગુહિલ-લોજ-શીલ-કાલલોજ-ભૂત-
લટ-સિંહ-મહાપદ-પુમ્માણ-અલ્લટ-નરવાહન-
શકિતકુમાર-શુગ્રિવર્મ-કીર્તિવર્મ-યોગરાજ-વૈરટ-
વંશપાલ-વૈરીસિંહ-અરિસિંહ-ચોડસિંહ-વિક્રમસિંહ-
રણસિંહ-ક્ષેમસિંહ-સામંતસિંહ-કુમારસિંહ-મદનસિંહ-
પદ્મસિંહ-જૈત્રસિંહ-તેજરિવંસિંહ-સમરસિંહ-
કીતૂપનૃપ આહુમાન-ભુવનસિંહ-જયસિંહ-ગોગાદેવ-
લક્ષ્મીસિંહ-અજયસિંહ-અરિસિંહ-હમ્મીર-ખેતસિંહ

	—લક્ષ્મીચંદ્ર—મોકલમહિપતિ	૨૦૭
	કુલકર્ણુ રાણા	૪૧૬
૧૫૯૭	રાયમલ્લ.	૩૩૬
	પૃથ્વીરાજ	૩૩૬
૧૫૧૮	મેઢપાટે કુલલ મેર મહા દુગે કુલકર્ણુ રાજ્યે (આ કિલ્લો રાણકપુરની પાસે આવેલા પર્વત ઉપર આવેલો છે.)	
૧૬૮૬ }	રાણા જગત્સિંહ	૩૬૭
૧૭૦૯ }	”	૫૧૪
૧૭૨૨	જગત્સિંહ પુત્ર રાજસિંહ	૫૪૦

હરિવર્મા

વિદગધરાજ (રાષ્ટ્ર કૂટવંશ)	}	૩૧૮
વિદગધરાજની ગાદીએ મમ્મટ		
મમ્મટની ગાદીએ ધવલરાજ		

૯૭૩	મુંજ	૩૧૮
૧૧૦૦	વિજયાધિરાજ નૃપતિ	૫૪૪
૧૨૦૯	કિરાડુના રાજા માત્રણદેવ તેમના પુત્રો કેલ્હણ અને ગજસિંહ	૬૩૪
૧૨૫૫	ધારાવર્ધ (શૃંગારદેવી મં. નાગડ) પરમાર કુલ	૪૩૦
૧૨૬૫	ધાંધલદેવ બેલાર	૪૦૩
૧૩૦૦	આલ્હણસિંહ (ચંદ્રાવતી)	૪૨૬
૧૩૨૩	આહમાન આચિગદેવ	૩૬૩
૧૩૩૩	”	૪૦૨

(મહં. ગજસિંહ-વહિવટદાર સુલટ એટલે ઈર્મસિંહ.)

૧૪૫૨	સામંતસિંહ દેવ	૩૭૧
૧૪૭૫	રાગ લાખા	૩૭૦
૧૪૯૬	સુલતાન મહમ્મદે શુભરાગને ફરમાન આપ્યું હતું ૩૦૭	
૧૫૧૮	હુંગરખુના રાહલ સોમદાસ	૨૬૪-૨૬૫
૧૫૨૯		
૧૫૨૫	રામદાસ	૨૫૧
૧૬૫૪	રાહલ પ્રતાપસિંહ (ડાવી)	૪૫૩
૧૬૫૯	રાવ ખેંગારજી-રાવ લારમલજી-પંચાણજી	૪૪૬
૧૬૫૯	મહારાષ્ટ્ર તથા કોકણના રાગથી બુર્હાનશા,	
	મહારાજા શ્રી રામરાજ, શ્રી ખાનખાના, તથા શ્રી	
	નવરંગખાન.	૪૪૬
૧૬૬૯	સૂર્યસિંહ.	૪૩૫

૧૫૮૭ ગુજરાતના સુલતાન મહિમૂદ (મહમ્મદ બેગરા) ની ગાદીએ આવનાર બાદશાહ સુલટ (મુજનજીર) ની ગાદીએ સુલતાન બહાદુરશાહ બેદો હતો. સં. ૧૫૮૭ માં ગુજરાતનો સુલતાન તે બહાદુરશાહ હતો. ૧ બહાદુરશાહ તરફથી સેનાપ્ત (સોરઠ-કાઠિયાવાડ) ને: મનત્ય ઈરોબાર સુબેદાર સુબાદખાન (અગર સુબહિદખાન) બતાવતો હતો (૧) સોરઠના સુબેદાર સુબાદખાનને ત્યાં રયા (ચા રવિરાજ) અને નરસિંહ તામના બે ઈરભારિઓ હતા.

	વનરાજ આવડા	૫૧૦
૬૭૩	દુર્લભરાજ-સૂલરાજ	૩૧૮
૧૨૦૯	દુભારપાલ	૩૪૬
૧૨૧૩	દુભારપાલ	૩૨૬
૦	દુભારપાલ	૩૪૫

૧૨૨૧	કુમારપાલ	૩૫૨
૧૨૮૮	ચૌલુકય લવણપ્રસાદ વીરધવલ	૩૮
૧૩૫૨	મસલમાં	૪૪૮-૪૫૬

હાલ્દાર નવીનપુર

૧૬૭૫	જશવંતરાજ (ચામશ્રી શત્રુંશલ્યા કુલાંબર- નલોમણિ)	૨૧
------	---	----

શત્રુંજય

૧૬૮૩	દેશાધીશ્વર કાંધુલના પૂત્ર શિવાજી	૨૭
૧૬૨૧	ઠાકોર સૂરસંઘજી (ગોહિલવંશ) પાદલિખત પૂર કરચ્છે	

પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ.

જે સ્થળોમાંથી લેખો લીધા છે તેની યાદી.

- લેખાંક. ૧ શત્રુંજય ઉપર (૧ થી ૩૭ અને ૫૫૭).
- ૧ શત્રુંજય ૫ વર્ત ઉપરના સૌથી મોટા અને મુખ્ય મંદિરના પૂવ બાજુના દ્વારના સ્થંભ ઉપર.
- ૨ શત્રુંજય તીર્થપતિ શ્રીઆદિનાથ ભગવાનની પ્રતિમાની ખેડક ઉપર.
- ૩ આદીશ્વર ભગવાનના મંદિરની સન્મુખ આવેલા મંદિરમાં વિનાજમાન પુંડરીક ગણધરની પ્રતિમા ઉપર.
- ૪ આદીશ્વર ભગવાનના મંદિરની ભમતીના દક્ષિણ તરફના નહોના મંદિરમાં.
- ૫ આદીશ્વર ભગવાનના મંદિરની ભમતીના ઇશાન ખુણામાં આવેલા ગંધારીયા ચૌમુખ મંદિરમાં.

- ૬ ઇશાણ કોણમાં આદીશ્વરના મંદિરના દિવાલની સામેના દહેરામાં.
- ૭ ઇશાનકોણમાં આદીશ્વરના મંદિરની દિવાલના સામેના દહેરાની જમણી બાજુએ આવેલી દેવ કુલિકામાં
- ૮ મુખ્ય મંદિરના ઉત્તર તરફના દ્વારની સામેની દિવાલની ડાબી બાજુએ આવેલી દેવકુલિકામાં
- ૯ મુખ્ય મંદિરના ઉત્તરદ્વારની પશ્ચિમે, જમણી બાજુએ આવેલી દેવકુલિકામાં.
- ૧૦ મોટા મંદિરની ઉત્તર તરફની દિવાલના સામે અને ઉપરના લેખવાળી દેહરીની પશ્ચિમ તરફના દેહરીના ચોટલાના ડાબા ખુણામાં.
- ૧૧ મોટા મંદિરની અગ્નિકોણમાં આવેલા મંદિરમાંની પ્રતિમા નીચે બેઠક ઉપર.
- ૧૨ મુખ્ય મંદિરના પૂર્વદ્વારના રંગમંડપમાં નં. ૧ વાળા લેખની સામી બાજુએ આવેલા સ્થંભ ઉપર.
- ૧૩ આદીશ્વર લગવાનના મંદિરની પશ્ચિમે ન્હાના મંદિરમાં સ્થાપન કરેલાં બે પગલાંની આસપાસ ડોતરેલો છે.
- ૧૪ ખરતર વસહિ ટુંકમાં, ચૌમુખના મંદિરની સામે આવેલા પુંડરીક ગણધરના મંદિરના દ્વારઉપર બોદી કાઢેલો છે.
- ૧૫-૧૬ ખરતર વસહિ ટુંકમાં, વાયવ્ય ખુણામાં આવેલી દેવ કુલિકામાં આદિનાથ લગવાનની બે ચરણોની ઉપર ડોતરેલા છે.
- ૧૭-૨૦ ચૌમુખની ટુંકમાં આવેલા “ચતુર્મુખ વિહાર” નામના મુખ્ય પ્રાસાદમાં, આરેદિશાઓમાં વિરાજમાન આદિનાથ લગવાનની પ્રતિમાઓની બેઠક નીચે ડોતરેલા છે.

વિમલ વસહિ ટુંકમાં, હાથીપોલ નજીક આવેલા મંદિરની ઉત્તર તરફની ભીંતમાં કોતરેલો છે.

આદીશ્વરના મોટા મંદિરના ઈશાન ખુણામાં રહેલી દેહરીમાં આવેલો છે. નં. ૬-૭)

ખરતર વસહિ ટુંકમાં, ચતુર્મુખ પ્રાસાદના અગ્નિ-ખુણામાં આવેલી પ્રતિમા નીચે કોતરેલો છે.

ખરતર વસહિ ટુંકમાં ચતુર્મુખ પ્રાસાદના અગ્નિ-ખુણામાં આવેલી પ્રતિમા નીચે કોતરેલો છે.

વિમલ વસહિ ટુંકમાં, આદીશ્વરના મંદિર પાસે આવેલા ન્હાના મંદિરમાં.

ખરતર વસહિ ટુંકની પશ્ચિમે આવેલા મંદિરમાં ઉત્તર તરફ પગલાંની આસપાસ.

હાથીપોળ અને વાઘણપોળની વચ્ચે આવેલી વિમલ વસહિ ટુંકમાં, હાખાહાથે રહેલા મંદિરના એક ગોખલામાં.

મોટી ટુંકમાંના આદીશ્વર ભગવાનના મુખ્ય મંદિરની પશ્ચિમ બાજુએ આવેલા ન્હાના મંદિરમાં ચૌમુખની પ્રતિમા નીચે.

બાલા વસહિ ટુંકની થોડે ઉપર જે અદ્ભુત આદિ-નાથના મંદિરમાં.

મોટી ટુંકમાં આદીશ્વરના મુખ્ય પ્રાસાદના દક્ષિણ દ્વારની સામે આવેલા સહસ્ત્રકૂટ-મંદિરના પ્રવેશ-દ્વારની પાસે.

મોટી ટુંકમાં આદીશ્વરના મુખ્ય પ્રાસાદના દક્ષિણ દ્વારની સામે આવેલા સહસ્ત્રકૂટ મંદિરની બે ભીંતો ઉપર.

- ૩૨A અરતર વસહિ દુ'કમાં આવેલા એક નરસી દેશવજીના મંદિરના ગર્ભાંગારના બહારના મંડપમાં, દક્ષિણ દિશા તરફની દિવાલમાં એક શિલાપટ્ટમાં કોતરેલો છે.
- ૩૩ મોટી દુ'કમાં આદીશ્વર ભગવાનના મુખ્ય મંદિરની દક્ષિણ તરફની દિવાલ ઉપર.
- ૩૪-૩૭ મોટી દુ'કમાંના મંદિરમાં મૂર્તિઓ ઉપર.
૫૫૭ પર્વત ઉપર મૂળ શિખર ઉપર આદિનાથની દુ'કમાં કાથીપેળ આગળ પથ્થર ઉપર.
- ૨ ગિરનાર પર્વત ઉપર (૨૮ થી ૬૩)
- ૩૮ વસ્તુપાલ તેજપાલના દેવલોમાંના મધ્યમંદિરના ડાબી બાજુના (દક્ષિણ તરફના) મંદિરના પશ્ચિમદ્વાર દરવાજાની છાત્રી ઉપર
- ૩૯ તેજ દક્ષિણ બાજુના મંદિરના દક્ષિણદ્વાર દરવાજા ઉપર.
- ૪૦ તેજ દેવલના પૂર્વ બાજુના દરની છાત્રીમાં.
- ૪૧ વસ્તુપાલ તેજપાલના દેવલોમાંના મુખ્ય-એટલે-મધ્યગત-મંદિરની જમણી બાજુએ-અર્થાત્ ઉત્તર તરફ-આવેલા મંદિરના પૂર્વદ્વાર ઉપર.
- ૪૨ એજ મંદિરના ઉત્તરદ્વાર ઉપરની શિલામાં
- ૪૩ એજ મંદિરના પશ્ચિમદ્વાર ઉપર.
- ૪૪ ગોમુખના રસ્તાની પશ્ચિમે અને રાજુલ વેન્નુલની ગુફાની પૂર્વ બાજુએ શિલાપટ્ટ ઉપર.
- ૪૫-૪૬ વસ્તુપાલના ત્રણ મંદિરોમાંના મધ્ય મંદિરના મંડપમાં સામ સામે એ મહોટા ગોખલા છે તેમાં ઉત્તર બાજુના ગોખલા ઉપરના ભાગમાં નં. ૪૫ નો, અને દક્ષિણ બાજુના ગોખલા ઉપર નં. ૪૬ નો.
- ૪૭-૪૮ ગિરનારના રસ્તામાં પહોડો ઉપર.

નેમિનાથના મહાના મંદિરના ઉત્તર તરફના દરવાજા તરફ આવેલા ઘડી ઘડુકાના મંદિરની અંદરના ન્હાના દરવાજા પાસેની દેવકુલિકાની દક્ષિણે આવેલી દિવાલ ઉપર.

સુવાવડી પરળની પાસે ખખુતરી ખાણ આગળ પર્વતના રસ્તાની ઉત્તર ખાણની દિવાલ ઉપર.

૬૨

વસ્તુપાલના મધ્ય મંદિરના મંડપમાં ણિર. નાથની પ્રતિમાની બેઠકની નીચે. માન પાર્શ્વ-

નેમિનાથના મંદિરના ઉત્તર દ્વાર તરફ જમણા તરફના સ્થંભ ઉપર.

નેમિનાથના મંદિરના ઉત્તર દ્વાર તરફ ડાબી ખાણ તરફના સ્થંભ ઉપર.

નરસિંહપ્રસાદ હરિપ્રસાદની લાઇબ્રેરીમાં શિલા ઉપર. નેમિનાથના મુખ્ય મંદિરના દક્ષિણ દ્વાર પાસે, કોટની પશ્ચિમ ખાણના ન્હાના મંદિરમાં ભાંગેલા સ્તંભ ઉપરની પ્રતિમાઓ નીચે.

નેમિનાથના મુખ્ય મંદિરની પૂર્વ ખાણની દિવાલ ઉપર. હાથીપગલાની પાસે.

૪૯

ખાણ પર્વત ઉપરના જૈન મંદિરોમાં (૬૪થી૨૭૧)

(I) વસ્તુપાલ તેજપાત્રના બનાવેલા લુણસિંહિ વસહિકામાં (૬૪થી૧૩૧) ૨૭૧

(V)

દેવપ્રાચીના અગ્રભાગમાં આવેલા એક ગોળલામાંના કાલા પથ્થર ઉપર.

દેવાલયના અગ્રભાગમાં ગોળલામાં શ્વેત શિલા ઉપર.

- ૬૬ નેમિનાથના સુખ્ય મંદિરની આગુળાગુળની દેવકુલિકા
માંની નં. ૩૬ ની દેવકુલિકા ઉપર.
- ૬૭ થી ૭૪ ૩૬ થી ૪૫ વાળી દેવકુલિકા ઉપર.
- ૭૪ થી ૮૬ નં. ૧ થી ૧૦
- ૮૪ થી ૮૬ નં. ૧૪ થી ૧૬
- ૮૭-૮૮ ૧૭ મંદિરની દેવકુલિકાના દક્ષિણ અને પૂર્વ દ્વાર ઉપર
- ૮૯ નં. ૧૮
- ૯૦-૯૧ નં. ૧૯ થી દેવકુલિકાના પશ્ચિમ અને દક્ષિણ
દ્વાર ઉપર.
- નં. ૨૦-૨૨
- ૯૪ થી ૯૬ નં. ૨૫ થી ૩૦
- ૧૦૦ ૩૦ મંદિરની દેવકુલિકાના પશ્ચિમ દ્વાર ઉપર.
- ૧૦૧ નં. ૩૧
- ૧૦૨ નં. ૩૨ ના પૂર્વ દ્વાર ઉપર.
- ૧૦૩ નં. ૩૨ ના ઉત્તર દ્વાર ઉપર.
- ૧૦૪-૧૦૬ ૩૩ થી ૩૮
- ૧૧૦ નેમિનાથના મંદિરના મૂળ ગભારાના બારણા આગળના
બે ગોબલા ઉપર.
- ૧૧૧-૧૨૦ સુખ્ય મંદિર અને દેવકુલિકાઓમાં રહેલી પ્રતિમાઓ
ઉપર.
- ૧૩૧ મંદિરની જગતીમાં હસ્તિયાક્ષર પાછળ લીંતમાં
ગોબલામાં.
- ૨૭૧ તે મંદિરમાં રંગમંડપમાં સ્થાપી પછવાડે ગૃહસ્થની
મૂર્તિ નીચે.

તેમ

(II) વિમલવસતિમાંના કેઓ (૧૩૨-૨૮૮)

૧૩૨ વિમલના દેવાલયના અગ્રભાગમાં આવેલી દેવકુલિકાની
આગુ ઉપરની લીંતમાં કાલા પત્થર ઉપર.

- ૧૩૩ તે મંદિરમાં લીંત ઉપર.
 ૧૩૪-૧૪૮ તે મંદિરની દેવકુલિકાઓ ઉપર તથા તેમાં રહેલ પ્રતિમા વગેરે ઉપર.
 ૧૫૨ નં. ૧૦ ની દેવકુલિકામાંના પ્રતિમાના પદ્માસન નીચે.
 ૧૫૪ નં. ૧૩ ની દેવકુલિકામાંના મુખ્ય પ્રતિમાના પદ્માસન નીચે.
 ૧૫૬ નં. ૧૦ ની દેવકુલિકાની જમણી બાજુ ઉપર.
 ૨૩૫ મૂલમંદિરના રંગમંડપમાં બેસાડેલી સ્ત્રી પુરૂષોની મૂર્તિ ઉપર.
 ૨૩૬-૪૦ મૂલ મંદિરના રંગમંડપમાં ગભારાના દરવાજાની કાચો-ત્સર્ગસ્થ પ્રતિમાઓ ઉપર.
 ૨૪૨ મૂલ ગભારામાંથી બહાર નીકળતાં ડાબી બાજુએ આવેલા ગોખલામાં રહેલ પ્રતિમા નીચે.

(III) લીમસીંહ મંદિર (૨૪૬-૨૫૬)

- ૨૪૬ લીમસીંહના મંદિરમાં મૂલનાયકની પ્રતિમા નીચે.
 ૨૫૦ મૂલનાયકની નીચેની દેવીની મૂર્તિ નીચે.
 ૨૫૧-૨૫૨ તે મંદિરમાં મૂલનાયકની પ્રતિમાની બંને બાજુની મૂર્તિઓ નીચે.
 ૨૫૩ થી ૨૫૫ તે મંદિરના રંગમંડપમાંની મૂર્તિઓ ઉપર.
 ૨૫૬ મૂલનાયકની પ્રતિમાના પદ્માસનવાળા ભાગની ડાબી બાજુએ જમણી બાજુએ તથા પાછલા ભાગમાં

(IV) ખરતર વસતિ (૨૫૭-૨૬૨)

(V) અચલગઢ (૨૬૩-૨૭૦)

- ૨૬૩-૨૭૦ અચલગઢમાં ત્રાસુખ મંદિરમાંની પ્રતિમાઓ ઉપર.
 ૪ મુગથલા (મુંડસ્થલ) ખરાડીથી ૪ માઈલ પશ્ચિમે (૨૭૨-૨૭૬)
 ૨૭૨-૨૭૬ મુંડસ્થલ ગામના મંદિરના સ્થાનો ઉપર.
 ૫ આરાસણુ તીર્થ (૨૭૭-૩૦૬)

(I) નેમિનાથનું મંદિર (૨૭૭-૨૯૨)

- ૨૭૭ નેમિનાથ મંદિરમાં મૂલનાયકની પ્રતિમા નીચે.
 ૨૭૮ તે મંદિરમાં મૂલનાયકની દક્ષિણ બાજુએ સ્થાપિત
 આદિનાથની પદાંડી નીચે.
 ૨૭૯ મૂલ મંદિરની ડાબી બાજુએ આવેલી લમતીમાંની
 છેલ્લી દેવકુલિકાની ભીંત ઉપર.
 ૨૮૦-૨૮૨ મંદિરમાં સ્તંભ ઉપર.
 ૨૮૧-૨૮૩ ભીંત ઉપર.
 ૨૮૪ ગૃહ મંડપમાં શિલાપટ્ટ ઉપર.
 ૨૮૫થી ૨૮૮ શિલાપટ્ટે તથા પ્રતિમાઓ ઉપર.
 ૨૮૯ બાજીનાથની પ્રતિમા ઉપર.
 ૨૯૦ મૂલ નાયકની ડાબી બાજુએ આવેલી લમતીમાંની વાસુ-
 પૃત્ય દેવકુલિકામાં પ્રતિમાના પદ્માસન ઉપર.
 ૨૯૧-૨૯૨ દેવકુલિકા ઉપર.

(II) મહાવીર મંદીર (૨૯૩-૨૯૪)

- ૨૯૩ મૂલનાયક મહાવીર મૂર્તિની પદાંડી ઉપર
 ૨૯૫ " બેઠક નીચે

(III) પાર્શ્વનાથ મંદિર (૨૯૫-૩૦૧)

- ૨૯૫ મૂલનાયક ઉપર.
 ૨૯૬-૩૦૧ પ્રતિમાની બેઠકો ઉપર.

(IV) શાન્તિનાથ ચૈત્ય (૩૦૨-૩૦૬)

- ૩૦૨-૩૦૬ પ્રતિમાઓ નીચે.

૬. રાણુ (કે) પુર તીર્થ (૩૦૭-૩૧૭)

૭. હસ્તિકુંડી (હથુંડી)

- ૩૧૮ બેથપુર રાજ્યના વાલી પરગણા (ગોડવાડ પ્રાંતના)
 બીજાપુર નામના ગામથી બે માઈલ દૂર આવેલા જૈન
 મંદિરના દરવાજા પાસેથી મળેલો (હાલ અજમેરના
 સંપ્રહસ્થાનમાં છે) રાતા મહાવીરના મંદિરમાંથી.

૩૧૬-૩૨૨ હથુડીથી એક માઇલ દૂર આવેલા મહાવીર મંદિરના સ્તંભો ઉપર (રાતા માહાવીર)

૩૧૬-૩૨૦ રાતા માહાવીરના મંદિરના સભામંડપમાંના સ્તંભ ઉપર.
૩૨૧ તે મંદિરની પૂર્વ બાજુની પરસાલ નીચે.

૮ (શમિપાટી) સેવાડી (૩૨૩-૩૩૦) મારવાડના જોધપુર રાજાના ગોડવાડ પ્રાન્તમાં આવેલા વાલી જીલ્લાના મુખ્ય શહેર બાલા નગરથી અગ્નિકોણમાં પાંચ માઇલ દૂર આવેલું છે.)

૩૨૩ સેવાડીમાં આવેલા મહાવીર દેવાલયના અગ્રભાગમાં રહેલા ભોંયરાના દ્વારની બારસાખ ઉપર.

૩૨૪ મહાવીર મંદિરના અગ્રભાગમાં આવેલા એક દેવગૃહ પાસે.

૩૨૫ મહાવીર મંદિરના અગ્રભાગમાં આવેલા એક બીજા દેવાલયના દ્વારની બારસાખ ઉપર.

૯ નાડલાઇ (૩૩૧-૩૪૪) ગોડવાડ પ્રાંતમાં આવેલા દેસુરી જીલ્લાના મુખ્ય શહેર દેસુરીથી વાયવ્યકોણમાં ૮ માઇલ દૂર)

(I) આદિનાથનું મંદિર

૩૩૧ સભામંડપમાં બે સ્તંભો ઉપર રહેલા ચોકઠામાં.

૩૩૩-૩૩૪ ઉપરના ચોકઠાની સામી બાજુ

૩૩૬ રંગમંડપમાં ડાબી બાજુએ આવેલા ભીંતમાં

૩૩૭ આદિનાથની પ્રતિમા ઉપર.

૩૩૮-૩૩૯ મંદિરની આજુબાજુ આવેલી દેવકુલિકાઓ ઉપર.

૩૪૪ રંગમંડપમાં પેસતાં ડાબા હાથ તરફ.

(II) તેમનાથ મંદિર (નાડલાઇથી અગ્નિકોણમાં આવેલી ટેકરી ઉપર.

૩૩૨-

૩૩૫ તે મંદિરમાં સ્તંભ ઉપર.

(III) સુપાર્શ્વનાથ મંદીર (નાડલાઈની પૂર્વ
જાગ્યાએ આવેલી ટેકરીના મૂલમાં).

મંદિરમાં મુનિસુવત પ્રતિમાં ઉપર.

(IV) આદિનાથ મંદિર (નાડલાઈ ગામની પૂર્વ
જુનાકિલ્લા (જેકબ) માં

આદિનાથની પ્રતિમાં ઉપર.

૧૦ રત્નપુર (મારવાડ રાજ્યના છેક દક્ષિણ
લાગમાં આવેલ)

૧૧ કરાડુ (કિરાન દૂપ) (જેઘપુર રાજ્યમાંના મલ્લાણી
જીલ્લાના મુખ્ય શહેર બાહડમેરથી વાયવ્ય કોણમાં
સોલ માઈલના છેટે હાથ ગામ પાસે આવેલ છે.

૧૨ લાલરાઈ (૩૪૭-૩૪૮) (બાલી ગામથી અસિ
કોણમાં વાયવ્ય માઈલ દૂર)

૩૪૭-૩૪૮ જૈન મંદિરના ખંડેરામાંથી.

૧૩ સાંડેરાય (૩૪૯-૩૫૦) (બાલીથી વાયવ્ય કોણમાં દશ
માઈલ દૂર)

૩૪૯ મહાવીર મંદિરના સલામંડપમાં ઉંચે ચોરસામાં
કોતરેલો

૩૫૦ તેજ મંદિરના સલામંડપમાંના એક સ્થંભ ઉપર,

૧૪ જાલોર (જાખલીપુર) (૩૫૧-૩૬૩) (મારવાડ
દેશના દક્ષિણ લાગમાં અને જેઘપુરથી ૮૦
માઈલ દૂર)

૩૫૧ જાલોર ગામમાં કબરની પરસાલના એક પુણામાં
આવેલા સ્તંભો, ઉપરના ઉપરા ઉપરી બે ચોરસામાં

૩૫૨ કબરના મહેરાળ ઉપર આવેલા માળમાંના એક ઉંચા
ચોરસા ઉપર

૩૫૩ કબરવાળા તોપખાનાની પશ્ચિમ જાગ્યાએ આવેલ પર-
સાલના સ્તંભ ઉપર.

- ૩૫૪-૩૫૬ જલોર કિલ્લામાંના જૈન મંદિરોની પ્રતિમાઓ ઉપર
૩૬૦ જલોર ગામ બહાર સહેલાવ તલાવના કિનારે ચામુંડા
માતાના મંદિરને લગતી ઝુપડીમાંની મૂર્તિ ઉપર.
૩૬૧ તોપખાનામાં.
૩૬૨-૩૬૩ ઝનાના ગેલેરી.
૧૫. નાડોલ (૩૬૪-૩૬૮)
૩૬૪-૩૬૫ પદ્મપ્રભુના મંદિરના ગૂઢ મંડપમાં બે બાબુએ નેમિ-
નાથ અને શાન્તિનાથની કાચોત્સર્ગસ્થ બે પ્રતિમાઓ
ઉપર.
૩૬૬-૩૬૭ તે મંદિરના મૂળ ગલારામાં મુખ્ય વેદિ ઉપરની ત્રણ
પેંકી બે પ્રતિમાઓ ઉપર.
૩૬૮ તે મંદિરની એક પ્રતિમા ઉપર.
૧૬. કોટ સોલંકીયા (૩૬૯-૩૭૦) દેસુરીથી ઇશાન
કોણમાં ૧૫ માઈલ)
૩૬૯ જીર્ણ જૈન મંદિરના સ્તંભ ઉપર.
૩૭૦ તેજ જીર્ણ જૈન મંદિરમાંથી.
૧૭ બાહડમેર જીના (જોધપુર સ્ટેટના મલ્લાણી પ્રાંતમાં
મુખ્ય શહેર બાહડમેરથી વાયવ્ય કોણમાં ૧૨ માઈલ.
૩૭૧ જીર્ણ જૈન મંદિરના દરવાજાના એક સ્તંભ ઉપર.
૧૮. કોરટા (કોરટક) (૩૭૩-૩૭૬) મારવાડ
રાજ્યના જલોર અને બાલી પ્રાંતની સરહદ ઉપર.)
૩૭૩-૩૭૪ ગામમાં આવેલ શાન્તિનાથની મંદિરના સ્તંભો ઉપર.
૩૭૫-૩૭૬ ગામ બહાર । મંદિરમાં પ્રતિમાઓ ઉપર.
૧૯. કેકિંદ (કિષ્કિંધા) (૩૭૭-૩૭૮) (મેડતાથી
નૈઋત્ય કોણમાં ૧૪ માઈલ)
૩૭૭ પાર્શ્વનાથના મંદિરના સમા મંડપના સ્તંભ ઉપર.
૩૭૮ તે મંદિરમાં મૂલ ગર્ભાગારમાં આવેલ ચરણ ચોકી
અથવા વેદિકા ઉપર.

- ૩૭૬ ૨૦ વૈશાટ (જયપુર રાજ્ય)
- ૨૧ રાજગૃહ (રાજગૃહથી ઉત્તર દિશામાં ૧૨ માઈલ
ખિહાર નામના કચ્છામાંથી જે શિલાઓ (૧) જૈન
મંદિરની ભીંતમાં અને (૨) ખીજી યાત્રુના ઘરમાં
૩૭૬ લેખ રાજગૃહના પાર્શ્વનાથના જૈન મંદિરના સંગ્રહિ
૨૨ પાત્રી (૩૮૧-૩૮૬)
- (I) નવલખાં મંદિર (૩૮૧-૩૮૭)
- ૩૮૧ નવલખા મંદિરમાં પ્રતિમાઓ નીચે.
- ૩૮૩ તે મંદિરમાં આદિનાથની મૂર્તિની નીચે પદ્માસન ઉપર
- ૩૮૪થી૨૯૨ મૂર્તિઓ ઉપર.
- ૩૯૬-૩૯૭
- (II) શાંતિનાથ મંદિર (લોંઢાશે વાસ)
- ૩૯૮ શાંતિનાથ મંદિરમાંની મૂલ નાયકની પ્રતિમા ઉપર
- ૩૯૯ ગોડી પાર્શ્વનાથ મૂલનાયકની પ્રતિમા ઉપર
- ૨૩ ખુડાલા (૪૦૦-૪૦૧)
- ૪૦૦-૪૦૧ જૈન મંદિરમાંની મૂર્તિઓ ઉપર
૨૪. ખેડાર (૪૦૩-૪૦૭) (ઘણેરાવ પાસે)
- ૪૦૩-૪૦૭ આદિનાથ મંદિર
- ૪૦૮-૪૧૫ ૨૫. નાણા ગામ (૪૦૮-૪૧૫ (બાલી જલ્લો)
૨૬. ચિતોડ
- ૪૧૬ શૃંગર ચાવડી જૈન મંદિરમાંથી
૨૭. નગર (૪૧૭-૪૨૧) (જોધપુર રાજ્ય)
- ૪૧૭ શાંતિનાથ મંદિરનો
- ૪૧૮ ઋષભદેવ મંદિરનો
- ૪૨૨-૪૨૩
- ૪૧૯ પાર્શ્વનાથ મંદિરનો
- ૨૮ જસોલ (૪૨૨-૪૨૩) (જોધપુર રાજ્ય)
- ૪૨૨-૪૨૩ શાંતિનાથના મંદિરમાંના પાટડાઓ ઉપર

- ૪૨૪ ૨૯ પાલડી (મારવાડ)
- ૪૨૫ ૩૦ વઘીણા (મારવાડ)
- ૪૨૬ ૩૧ કાલાગરા (શિરોહી રાજ્યના વાસા નામના ગામથી બે માઈલ ઉપર.
- ૩૨ કાચટો (શિરોહી રાજ્ય) કાસડદ (કીરલી સ્ટેશન (આર. એમ. રેલવેથી ૪ માઈલ ઉત્તરે)
- ૨૨૭ જૈન મંદિરની આબુ બાબુ આવેલી દેવકુલિકાઓ માની એકના દ્વાર ઉપર.
- ૪૨૮ ૩૩. ઉથમણ (સીરોહી રાજ્ય)
- ૪૨૯ ૩૪. ગાંગાણા (મારવાડ)
- ૪૩૦ ૩૫. ઝાડોલી (સીરોહી રાજ્ય) શાંતિનાથ મંદિરના આગલના ભાગમાં આવેલ દેવગૃહ. સીરોહીથી પૂર્વમાં ૧૪ માઈલ.
૩૬. મેડતા (૪૩૧ થી ૪૪૩)
- ૪૩૧-૪૩૩ નવા મંદિરની પ્રતિમાઓ ઉપર
- ૪૩૩-૩૩૯ નવા મંદિરમાં રૂપસદેવની પ્રતિમા નીચે ચરણ ચોકી
- ૪૩૪ ચોપદારો મંદિરની પ્રતિમા ઉપર
- ૪૩૬ સાંડરી પોળતુ મંદિર.
- ૪૩૭ કડલાજીકો મંદિરમાંથી
- ૪૩૮ સાંડરી ખેલમાંથી.
- ૪૪૦-૪૪૧ મહાવીરના મંદિરમાંથી
- ૪૪૨ પંચતીથિઆરો મંદિર.
૩૭. ફલોધી (૪૪૪-૪૪૫)
- ૪૪૪-૪૪૫ પાર્શ્વનાથ મંદિરના દ્વારની બે બાબુઓ.
- ૩૮ મોટી ખાખર (કચ્છ)
- ૪૪૬ શત્રુજય બજાર નામે જૈન મંદિર
૩૯. અંભાત (સ્તંભન પુર) ૪૪૭-૪૫૦

- ૪૪૭ સ્તંભન (ધર્મનાથના પાર્શ્વનાથના મંદિરમાં શિલા ઉપર
 ૪૪૮ કુંથુનાથના મંદિરમાંથી.
 ૪૪૯-૪૫૦ ચિન્તામણિ પાર્શ્વનાથ.

૪૦ કાવીતીર્થ (૪૨૧-૪૫૪)

- ૪૫૧ આદિનાથના મંદિરમાં મૂલ ગર્ભાગારના દ્વારના ડાબી
 બાજુએ આવેલ એક ગોખલામાં શિલામાં.
 ૪૫૨ આદિનાથ મંદિરમાં
 ૪૫૩ ધર્મનાથ મંદિરમાં.
 ૪૫૪ ધર્મનાથ મંદિરમાં આદિનાથની પાદુકા ઉપર
 ૧૪ જામનગર
 ૪૫૫ વર્ધમાન અને પદ્માસિંહેલના પેટા મંદિર.

૪૨ ગંધાર (૪૫૬-૪૫૯)

- ૪૫૬-૪૫૯ પ્રતિમાઓ ઉપર.

૪૩ રાધેનપુર

- ૪૬૦ શાંતિનાથના (પાંજરાપોલવાળા) મંદિરના ભૂમિગૃહ
 (ભોયરામાં) ઉતરવાના પગથીયાઓ ઉપર શિલામાં.

૪૪ રાંતેજ (કડી પ્રાંત) (૪૬૧-૪૬૮)

- ૪૬૧-૪૬૨ મુખ્ય મંદિરની આબુખાબુ દરતી દેવકુલિકામાં ગૃહ-
 સ્થોની મૂર્તિઓ નીચે
 ૪૬૩-૪૬૮ ભોંયરામાંના જૂના પરિકરો અને કાઉસગિઆઓ ઉપર
 પ્રતિમાઓ નીચે.

૪૫ સસખાણુપુર (૪૬૯-૪૭૮)

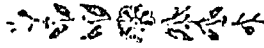
- ૪૬૯-૪૭૮ નવા મંદિરના ભોંયરા જેવી કોટડીમાં જૂના પરિકરો તથા
 પળાસણો ઉપર.

૪૬ સખેશ્વર (૪૮૭-૫૦૫)

- ૪૮૭ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિની આબુખાબુની બે કાઉસગિઆ
 ઓની બે પ્રતિમાઓ નીચે.

अहम् ।

प्राचीनजैनलेखसंग्रहः ।

श्रीशत्रुञ्जयपर्वतस्थजिनमन्दिरगत-शिलापट्टप्रतिमा-
पादुकादिप्रशस्तिलेखाः ।

(१)

॥ ॐ ॥ स्वस्ति श्रीगूज्जरधरित्र्यां पातसाह श्रीमहिमूद-
पट्टप्रभाकरपातशाहश्रीमदाफरसाहपट्टोद्योतकारकपातसाह श्रीश्री
श्रीश्रीबाहदरसाहविजयराज्ये । संवत् १५८७ वर्षे राज्यव्या-
पारधुरंधरपानश्रीमद्भादबानव्यापारे श्रीशत्रुञ्जयगिरौ श्रीचि-
त्रकूटवास्तव्य दो० करमाकृत-सप्तमोद्धारसक्ता प्रशस्ति
लिख्यते ॥

स्वस्ति श्रीसौख्यदो जीयाद् युगादिजिननायकः ।

केवलज्ञानविमलो विमलाचलमण्डनः ॥ १ ॥

श्रीमेदपाटे प्रकटप्रभावे

भावेन भव्ये भुवनप्रसिद्धे ।

श्रीचित्रकूटो मुकुटोपमानो

विराजमानोऽस्ति समस्तलक्ष्म्या ॥ २ ॥

सन्नन्दनो दातुमुत्तमम्

तुंगः सुवर्णोऽपि विहारसारः ।

जिनेश्वरस्तात्रपवित्रभूमिः

श्रीचित्रकूटः सुरगैलतुल्यः ॥ ३ ॥

विशालसालक्षितिलोचनाभो

रम्यो नृणां लोचनचित्रकारी ।

विचित्रकूटो गिरिचित्रकूटो

लोकस्तु यत्राखिलकूटमुक्तः ॥ ४ ॥

तत्र श्रीकुम्भराजोऽभूत्कुम्भोद्भवनिभो नृपः ।

वैरिवर्गः समुद्रो हि येन पीतः क्षणात् क्षितौ ॥ ५ ॥

[त]त्पुत्रो राजमल्लोऽभूद्राज्ञां मल्ल इवोत्कटः ।

सुतः संग्रामसिंहोऽस्य संग्रामविजयी नृपः ॥ ६ ॥

तत्पट्टभूषणमणिः सिंहेन्द्रवत्पराक्रमी ।

रत्नसिंहोऽधुना राजा राजलक्ष्म्या विराजते ॥ ७ ॥

इतश्च गोपाहगिरौ गरिष्ठः

श्रीवम्पभट्टीप्रतिबोधिदश्च ।

श्रीआमराजोऽजनि तस्य पत्नी

काचित्त्वभूव व्यवहारिपुत्री ॥ ८ ॥

तत्कुक्षिजाताः किलराजकोष्ठा-

गाराहगोत्रे सुकृतैकपात्रे ।

श्रीओशङ्गो विशदे विशाले

तस्यान्वयेऽमी पुरुषाः प्रसिद्धाः ॥ ९ ॥

श्रीसरणदेवनामा तत्पुत्रो रामदेवनामाऽभूत् ।

लक्ष्मीसिंहः पुत्रो (त्रस्) तत्पुत्रो भुवनपालाख्यः ॥ १० ॥

श्रीभोजराजपुत्रो.....रसिंहाख्य एव तत्पुत्रः ।

षेताकस्तत्पुत्रो नरसिंहस्तत्सु..... ॥ ११ ॥

तत्पुत्रस्तोलाख्यः पत्नी तस्याः (स्य) प्रभूतकुलजाता ।

तारादेऽपरनाम्नी लीलू पुण्यप्रभापूर्णा ॥ १२ ॥

तत्कुक्षिसमुद्भुताः प[ट्] पुत्रा[ः] कल्पपादपाकाराः ।

[धर्मा] नुष्ठानपराः श्रीव(म)न्तः श्रीकृतोऽन्येषाम् ॥ १३ ॥

प्रथमोर [तना] ख्यसुतः सम्यक्तबोद्धोत्कारकः कामम् ।

श्रीचित्रकूटनगरे प्रासादः [कारितो] येन ॥ १४ ॥

तस्यास्ति कोमला कल्पवल्लीव विशदा सदा ।

भार्या रजमलदेवी पुत्र [ः] श्रीरंगनाम्नाऽसौ ॥ १५ ॥

भ्राताऽन्यः पोमाह्वः पतिभक्ता दानशीलगुणयुक्ता ।

पद्मा-पाटमदेव्यौ पुत्रौ माणिक्य-हीराद्वौ ॥ १६ ॥

बंधुर्गणस्तृतीयभार्या गुणरत्नराशिविख्याता ।

गडरा-गारतदेव्यौ पुत्रो देवाभिधो ज्ञेयः ॥ १७ ॥

तुर्यो दशरथनामा भार्या तस्यास्ति देवगुरुभक्ता ।

देवल-[दू]रमदेव्यौ पुत्रः कोल्हाभिधो ज्ञेयः ॥ १८ ॥

भ्रातान्यो भोजाख्यः भार्या तस्यास्ति सकलगुणयुक्ता ।

भावल-हर्षमदेव्यौ पुत्रः श्रीमण्डनो जीयात् ॥ १९ ॥

सदा सदाचारविचारचारु-

चातुर्यधैर्यादिगुणैः प्रयुक्तः ।

श्रीकर्मराजो भगिनी च तेषाम्

जीयात्सदा सूहृदिनामधे [या] ॥ २० ॥

कर्माख्यभार्या प्रथमा कपूर-

देवी पुनः कामलदे द्वितीया ।

श्रीभीषजीकस्वकुलोदयाद्रि-

सूर्यप्रभः कामलदेविपुत्रः ॥ २१ ॥

श्रीतीर्थयात्राजिनविम्बपूजा-

पदप्रतिष्ठादिककर्मधुर्याः ।

सुपात्रदानेन पवित्रमात्राः

सर्वेदृशाः सत्पुरुषाः प्रसिद्धाः ॥ २२ ॥

श्रीरत्नसिंहराज्ये राज्यव्यापारभारधौरेयः ।

श्रीकर्मसिंहदक्षो मुख्यो व्यवहारिणां मध्ये ॥ २३ ॥

श्रीशत्रुञ्जयमाहात्म्यं श्रुत्वा सद्गुरुसन्निधौ ।

तस्योद्धारकृते भावः कर्मराजस्य तदाऽभूत् ॥ २४ ॥

आगत्य गौर्जरे देशे विवेकेन नरायणे ।

वसन्ति विबुधालोकाः पुण्यश्लोका इवान्नुताः ॥ २५ ॥

तत्रास्ति श्रीधराधीशः श्रीमद् चाहदरो नृपः ।

तस्य प्राप्य स्फुरन्मानं पुण्डरीके समाययौ ॥ २६ ॥

राज्यव्यापारधौरेयः पानश्रीमान् मझादकः ।

तस्य गेहे महामंत्री रवाख्यो नरसिंहकः ॥ २७ ॥

तस्य सन्मानमुत्प्राप्य बहुवित्तव्ययेन च ।

उद्धारः सप्तमस्तेन चक्रे शत्रुञ्जये गिरौ ॥ २८ ॥

श्रीपादलिप्तललनासरशुद्धदेशे

सद्वाद्यमंगलमनोहरगीतनादैः ।

श्रीकर्मराजसुधिया जलयात्रिकायां

चक्रे महोत्सववरः सुगुरुरपदेशात् ॥ २९ ॥

चंचचंगमृदंगरंगरचनाभेरीनफेरीरवा-

वीणा [वंश] विशुद्धनालविभवा साधर्मि [वात्सल्य] कम् ।

वत्सालंकृति [हेम] तुंगतुरगादीनां च स[द्व]र्षण-

मेवं विस्तरपूर्वकं गिरिवरे विवप्रतिष्ठापनम् ॥ ३० ॥

विक्रमसमयातीते तिथिमितसंवत्सरेऽश्ववसुवर्षे १५८७ ।

शाके जगन्निवाणे १४५३ वैशाखे कृष्णपष्ठ्यां च ॥ ३१ ॥

मिलिताः सूरयः संघा मार्गणा मुनिपुंगवाः ।

वहमाने धनुलघ्ने प्रतिष्ठा कारिता वरा ॥ ३२ ॥

लावण्यसमयाख्येन पंडितेन महात्मना

सप्तमोद्धारसक्ता च प्रशस्तिः प्रकटीकृता ॥ ३३ ॥

श्रीमद्वा [हृदर] क्षितीशवचनादागत्य शत्रुञ्जये

प्रासादं विदधाप्य येन वृ.....द्विवमारोप्य च ।

उद्धारः किल सप्तमः कलियुगे चक्रेऽथ ना.....

जीयादेष सदोशचंश मुकुटः श्रीकर्मराजश्चिरम् ॥ ३४ ॥

यत्कर्मराजेन कृतं सुकार्य-

मन्येन केनापि कृतं हि तन्नो ।

यन्मलेच्छराज्ये [ऽपि नृपा] ज्ञयैवो-

द्धारः कृतः सप्तम एष येन ॥ ३५ ॥

सत्पुण्यकर्माणि बहुनि संघे

कुर्वन्ति भव्याः परमत्र काले ।

कर्माभिधानव्यवहारिणैवो-

द्धारः कृतः श्रीविमलाद्रिशृंगे ॥ ३६ ॥

श्रीचित्रकूटोदयशैलशृंगे

कर्माख्यभानोरुदयान्वितस्य ।

शत्रुञ्जये विवविहारकृत्य

[कर्माव] लीयं स्फुरतीति चित्रम् ॥ ३७ ॥

श्रीमेदपादे विषये निवासिनः

श्रीकर्मराजस्य च कीर्तिरुज्ज्वला ।

देशेष्वनेकेष्वपि [संचरत्य] हो

ज्योत्स्नेव चन्द्रस्य नभोविहारिणः ॥ ३८ ॥

दत्तं येन पुरा धनं बहुसुरत्राणाय तन्मानतो

यात्रा येन [त्र]णां च संवपतिना शत्रुंजये कारिता ।

साधूनां सुगमैव सा च विहिता चक्रे प्रतिष्ठाऽर्हता-

मित्यं वर्णनमुच्यते कियदहो ! श्रीकर्मराजस्य तु ॥ ३९ ॥

येनोद्धारः शुभवति नगे कारितः पुंडरीके

स्वात्मोद्धारो विशदमतिना दुर्गतस्तेन चक्रे ।

येनाकारि प्रवरविधिना तीर्थनाथप्रतिष्ठा

प्राप्तास्तेन त्रिभुवनतले सर्वदैव प्रतिष्ठाः ॥ ४० ॥

सौम्यत्वेन निशामणिर्दिनमणिस्तीव्रप्रतापेन च

वंशोद्दीपनकारणाद् गृहमणिश्चितामणिर्दानतः ।

धर्माच्छास्त्रशिरोमणिर्मदविषध्वस्तान्मणिर्भोगिनः ।

एकानेकमयो गुणैर्नवनवैः श्रीकर्मराजः सुधीः ॥ ४१ ॥

तोलासुतः सुतनयो विनयोज्ज्वलश्च

लीलसुकुक्षिन्नलिनीशुचिराजहंसः ।

सन्मानदानविदुरो मुनिपुंगवानां

सदृद्धवांश्चयुतो.....कर्मराजः ॥ ४२ ॥

कर्मा श्रीकर्मराजोऽयं कर्मणा केन निर्ममे ?

तेषां शुभानि कर्माणि यैर्दृष्टः पुण्यवानसौ ॥ ४३ ॥

श्रयधीशः पुण्डरीकस्तु मरुदेवा कपर्दिराद् ।

श्राद्धश्रीकर्मराजस्य सुप्रसन्ना भवन्त्वमी ॥ ४४ ॥

श्रीशत्रुञ्जयतीर्थोद्धारे कमठा [य] सनिध्यकारक सा०
जइता भा० वाई चांपू पुत्र नाथा भ्रातृकोता ॥ अहम्मदावादवा-
स्तव्य सूत्रधार कोला पुत्र सूत्रधार विरु[पा] सू० भीमा ठ० वेला
ठ० वछा ॥ श्रीचित्रकूटादागतसू० टीला सू० पोमा सू० गांगा सू०
गोरा सू० ठाला सूत्र० देवा ॥ सूत्र० नाकर सू० नाइआ सू०
गोविंद सू० विणायग सू० टीला सू० वच्छा सू० भाणा सू० का
[ह्रा] सूत्र० देवदास सू० टीका सू० ठाकर....प० काला वा०
विणाय० । ठा० छाम ठा० हीरा सू० दमोदर वा० हरराज सू०
थान ।

मंगलमादिदेवस्य मंगलं विमलाचले ।

मंगलं सर्वसंघस्य मंगलं लेखकस्य च ॥

पं० विवेकधीरगणिना लिखिता प्रशस्तिः ॥ पूज्य पं०
समयरत्नशिष्य पं० लाचण्यसमयस्त्रिसंध्यं श्री आदिदेवस्य
प्रणमतीतिभद्रम् ॥ श्रीः ॥ ठा० हरपति ठा० हासा ठ० मूला ठा०
कृष्णा ठा० का [ह्रा] ठा० हर्षा सू० माधव सू० बाहू ॥ लो
सहज ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका—२४२-४७)

(२)

॥ ॐ ॥ संवत् (तू) १५८७ वर्षे शके १४५३ प्रवर्त-
माने [वैशा]ख वदि ६ । रवौ ॥ श्रीचित्र[कूट] वास्तव्य श्रीओशवा-
[ल] ज्ञातीय वृद्धशाखायां दो० नरसिंह सुत दो० [से] ला भार्या
वाई लील पुत्र ६ दो० रत्ना भार्या रजमलदे पुत्र श्रीरंग दो०
पोमा भा० पंयादे द्वि० पटमादे पुत्र माणिकहीर दो० गणा भा०

गुराद [द्वि०] गारवदे पु० दवा दो० दशरथ भा० देवलदे द्वि०
 दूरमदे पुत्र केहला दो० सोसा भा० भावलदे द्वि० [सु] पम
 [दे पु] ..... भगिनी [सुह] विदे [-वं] धव श्रीमद्राजस-
 भागंगारहार श्रीशत्रुंजयसप्तमोद्धारकारक दो० करमा भा० कपू-
 रादे द्वि० कामलदे पुत्र भीषजी पुत्री वाई सोभां वा० सोना वा०
 मन वा० प्रता प्रमुखसमस्तकुटुंबश्रेयार्थ शत्रुंजयमुख्यप्रासादो-
 [ङ्का] रे श्रीआदिनाथविंवं प्रतिष्ठापितं । मं० रवी । मं० नर-
 सिंग सानिध्यात् । प्रतिष्ठितं श्रीसूरिभिः ॥ श्रीः ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२।४७)

(३)

ॐ ॥ संवत् १५८७ वर्षे वैशाख [व] दि श्रीओशवंशे वृद्ध-
 शास्त्रायां दो० तोला भा० वाई लीलू सुत दो० रत्ना दो० पोमा
 दो० गणा दो० दशरथ दो० भोजा दो० करमा भा० कपूरादे ।
 कामलदे पु० भीषजीसहितेन श्रीपुंडरीकविम्बंकारितं ॥ श्रीः ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२।४८)

(४)

ॐ ॥ ॐ नमः ॥ संवत् [१६] २० वर्षे आशाढ शुदि २
 रवौ गंधारवास्तव्य । प्राग [वंश] दोसी । श्रीगोइआ सुत दौ ।
 नेजपाल भार्या वाई [भोड] की सुत दौ । पंचारणा भ्रातृ दौ ।
 भीम दौ । नने दौ । देवराजप्रमुख- [स्व] कुटुंबेन युतः । श्रीमहा-
 वीरदेवकुलिका । कारापिता हर्षेण । तपागच्छे विबुधशिरोमणिश्री-
 विजयदानसूरिश्रीहीरविजयसूरिप्रसादा [त्] शुभं भवतु ॥ श्रीः ॥
 श्रीः ॥ श्रीः ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२।४८)

(९)

ॐ ॥ संवत् १६२० वर्षे कार्तिक शुदि २ दिने गंधारवास्तवं श्रीश्रीमालज्ञातीय सा । श्री [पा] स [वीर] भार्या बाई [पू] तल सुत सा । श्रीवर्धमान भार्या बाई वमलादे अमरादे सुत सा । श्रीरामजी भाई सा । श्रीलहुजी सा । हंस[रा]ज सा । मनजी प्रमुखस्वकुटुंबेन युतः श्रीशेत्रंजयोपरि श्रीशांतीनाथप्रासादं चोमष (चौमुख) कारापित । श्रीतपागच्छे विबुधशिरोमणि श्रीहीरविजय-सूरिप्रसादात् शुभं भवतु ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।४८)

(६)

ॐ ॥ ॐ नमः ॥ संवत् १६२० वर्षे वैशाख शुदि ५ गुरौ । श्रीगंधारवास्तव्य प्रागवंशज्ञातीय । संघवी श्रीजावडा सुत सं० श्री [सीपा] भार्या बाई ॥ गिर [सुनाम्नी सुत । सं ।] जिवंत भ्रातृ । सं । काउजी । सं । आ[हू]जी । प्रमुख [स्व] कुटुंबेन युतः ॥ श्रीपार्श्वनाथदेवकुलिका । कारापिता ॥ श्रीतपागच्छे । श्रीविजयदानसूरि० श्रीहीरविजयसूरिप्रसादात् शुभं भवतु ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।४९)

(७)

॥ ॐ ॥ संवत् १६२० वर्षे वैशाख शुदि ५ गुरु श्रीअहमदा-वादवास्तव्य दीशावालज्ञातीय महं श्रीवणाङ्ग सुत महं । श्रीगला भार्या बाई मंगाई सुत । महं । वीरदास स्वकुटुंबेन युतः । श्री

शेत्रंजयोपरि श्रीआदिनाथदेवकुलिका कारापिता । श्रीतपागच्छे
श्रीविजयदानसूरिश्रीहीरविजयसूरिप्रसादात् ॥ शुभं भवतु ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।४९).

(८)

ॐ ॥ संवत् १६२० वर्षे वैशाख शुदि २ दिने गंधारवा-
स्तव्य प्राग्वाट् व्यो । श्रीपरवत सुत व्यो० फोका सु० व्यो ।
व [-] आ स्वकुटुंबेन युतः श्रीशेत्रंजयोपरि देवकुलिका कारापिता ।
श्रीतपागच्छे विबुधशिरोमणिश्रीविजयदानसूरिप्रसादात् ॥ श्रीः ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।४९)

(९)

ॐ ॥ ॐ नमः ॥ संवत् १६२० वर्षे वैशाख शुदि ५ दिने
गंधारवास्तव्य प्राग्वांशज्ञातीय व्यो० समरीआ भार्या वाई । भोलु
पुत्री वाई वेरथाई । वाई कीवाई स्वकुटुंबेन युतः । श्रीशांतिनाथदे-
वकुलिका कारापिता । श्रीतपागच्छे विबुधशिरोमणिश्रीविजयदा-
नसूरि श्रीहीरविजयसूरिप्रसादात् ॥ शुभं भवतु ॥ श्री ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।४९)

(१०)

॥ ॐ ॥ ॐ नमः ॥ संवत् १६२० वर्षे वैशाख शुदि ५ गुरु-
दिने श्रीगंधारवास्तव्य श्रीश्रीमालीयज्ञातीय परी । देवा भार्या
वाई० कमलाई सुत परी । मूंथी । तथा गूजरज्ञातीय दोसी श्री-
कर्ण भा० वाई अमरी सुत । दोसी । हंसराज उभयौ । मीलने

श्रीसेत्रंजयोपरि श्रीआदिनाथदेवकुलिका कारापिता श्रीतिपागच्छे
श्रीविजयदानसूरिप्रसादात् ।

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।५०)

(११)

संवत् १६४० वर्षे फागुण शुदि १३ दिने ठाकर करमसी
भार्जा वाई मली ठाकर दामा भार्जा वाई चडी ठाकर माहव
ठाकर जसू ठाकर पीम ठाकर जसूजी भार्जा वाई जीवादे ठाकर
माहव सुत तेजपाल भार्जा वाई तेजलदे संघवी जसू सुत तेजपाल
प्रसाद करापितं शुभं भवतु ॥ दो० नाकर शेठ नावाणे ७४ ॥
त्रडीसावाल ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।५०)

(१२)

ॐ ॥ ॐ नमः ॥

श्रेयस्वी प्रथमः प्रभुः प्रथिमभाग् नैपुण्यपुण्यात्मना-

मस्तु स्वस्तिकरः सुखाविधमकरः श्रीआदिदेवः स वः ।

पद्मोलासकरः करैरिव रविवर्योऽस्मि क्रमांभोरुह-

न्यासैर्यस्तिलकीवभूव भगवान् शत्रुं ज्ञयेऽनेकशः ॥ १ ॥

श्रीसिद्धार्थनरेदावंशसरसीजन्माब्जिनीवल्लभः

पायाद्वः परमप्रभावभवनं श्रीवर्धमानः प्रभुः ।

उत्पत्तिस्थिति[सं]हृतिप्रकृतिवाग् यद्गौर्जगत्पावनी

स्वर्वापीव महाव्रतिप्रणयभूरासीद् रसोल्लासिनी ॥ २ ॥

आसीद्वासवद्वंद्वंदितपदद्वंद्वः पदं संपदां

तत्पद्मां वुधिचंद्रमा गणधरः श्रीमान् सुधर्माभिधः ।

यस्यौदार्ययुता प्रहृष्टसुमना अद्यापि विद्यावती
धत्ते संततिरुन्नतिं भगवतो वीरप्रभोगौरिव ॥ ३ ॥

श्रीसुस्थितः सुप्रतिबुद्ध एतौ

सूरी अभूतां तदनुक्रमेण ।

याभ्यां गणोऽभूदिह कोटिकाद्व-

थंद्रार्यमभ्यामिव सुप्रकाशः ॥ ४ ॥

तत्राभूद्वज्रिणां वंद्यः श्रीवज्रर्षिगणाधिपः ।

मूलं श्रीवज्रशाखाया गंगाया हिमवानिव ॥ ५ ॥

तत्पट्टांबरदिनमणिरुदितः श्रीवज्रसेनगुरुरासीत् ।

नागेंद्र-चंद्र-निर्वृति-विद्याधर-संज्ञकाश्च तच्छिष्याः ॥ ६ ॥

स्वस्वनामसमानानि येभ्यश्चत्वारि जज्ञिरे ।

कुलानि काममेतेषु कुलं चान्द्रं तु दिद्युते ॥ ७ ॥

भास्करा इव तिमिरं हरंतः ख्यातिभाजनम् ।

भूरयः सूरयस्तत्र जज्ञिरे जगतां मताः ॥ ८ ॥

वभूवुः क्रमतस्तत्र श्रीजगच्चंद्रसूरयः ।

यैस्तपाविरुदं लेभे वाणसिद्धयर्क १२८५ वत्सरे ॥ ९ ॥

क्रमेणास्मिन् गणे हेमविमलाः सूरयोऽभवन् ।

तत्पट्टे सूरयोऽभूवन्नानंदविमलाभिधाः ॥ १० ॥

साध्वाचारविधिः पथः शिथिलतः सम्यक्श्रियां धाम यै-

रुदध्रे स्तनसिद्धिसायकसुधारोचिर्निभे १५८२ नेहसि ।

जीमूतैरिव यैर्जगत्पुनरिदं तापं हरद्भिर्भृशं

सश्रीकं विदधे गवां शुचितमैः स्तोमैः रसोल्लासिभिः ॥ ११ ॥

पद्माश्रयैरलमलंक्रियते स्म तेषां

प्रीणन्मनांसि जगतां कमलोदयेन ।

पट्टः प्रवाह इव निज्झरनिज्झरिण्याः

शुद्धात्मभिर्विजयदानमुनीशहंसैः ॥ १२ ॥

सौभाग्यं हरिसर्व[प]र्वहरणं रूपं च रंभापति-

श्रीजैत्रं शतपत्रमित्रमहसां चौरं प्रतापं पुनः ।

येषां वीक्ष्य सनातनं मधुरिपुस्वःस्वामिघर्म्माश्वो

जाताः काममपत्रपाभरभृतो गोपत्वमाप्तास्त्रयः ॥ १३ ॥

तत्पट्टः प्रकटः प्रकामकलितोद्द्योतस्तथा सौधव[त्]

सस्नेहैर्य[ति]राजहीराविजयस्नेहप्रियैर्निर्ममे ।

सौभाग्यं महसां भरेण महतामत्यर्थमुल्लासिनां

विभ्राणः स यथाजनिष्ट सुदृशां कामप्रमोदास्पदम् ॥ १४ ॥

देशाद् गूर्जरतोऽथ सूरिवृषभा आकारिताः सादरं

श्रीमत्साहिअकव्वरेण विषयं मेवातसंज्ञं शुभम् ।

शा.....जपाणयोवतमसं सर्वं हरंतो गवां

स्तोमैः सूत्रितविश्वविश्वकमलोल्लासैर्नभोर्का इव ॥ १५ ॥

चक्रुः फतेपुरम्.....[र्न] भौम-

दृग्युग्मकोककुलमाप्तसुखं सृजंतः ।

अव्देकपावकनृपप्रमिते १६३९ स्वगोभिः ।

सोल्ला.....बुजकाननम् ये ॥ १६ ॥

दामैवाखिलभूपमूर्द्धसु निजमाज्ञां सदा धारयन्

श्रीमान् शाहिअकव्वरो नरवरो [देशेष्व] शेषेष्वपि ।

षण्मासाभयदानपुष्टपटहोद्घोषानघध्वंसितः

कामं कारयति स्म हृष्टहृदयो यद्वाक्छारंजितः ॥ १७ ॥

यदुपदेशवशेन मुदं दधन्

निखिलमण्डलवासिजने निजे ।

मृतधनं च करं च सुजीजिआ-

भिधसकञ्चरभूपतिरत्यजत् ॥ १८ ॥

यद्वाचा कतकाभया विमलितस्वांतांनुपूरः कृपा-

पूर्णः शाहिरनिन्धनीतिवनिताको[डीकृतात्मा]त्यजत् ।

शुल्कं त्य[क्तुम]शक्यमन्यधरणीराजां जनप्रीतये

तद्वान्नीडजपुंजपूरुपपशूंश्चामुमुचद्भूरिशः ॥ १९ ॥

यद्वाचां निचयैर्मुधाकृतसुधास्वा[दैर] मंदैः कृता-

ल्हादः श्रीमदकञ्चरः क्षितिपतिः संतुष्टिपुष्टाशयः ।

त्यक्त्वा तत्करमर्थसार्थमतुलं येषां मनःप्रीतये

जैनैभ्यः प्रददौ च तीर्थतिलकं जञ्जुंजयोर्वीधरम् ॥ २० ॥

यद्वाग्भिर्मुदितश्चकार करुणास्फूर्जन्मनाः पौस्तकं

भाण्डागारमपारवाञ्जयमयं वेगेव वाग्दैवतम् ।

यत्संवेगभरेण भावितमतिः शाहिः पुनः प्रत्यहं

पूतात्मा बहु मन्यते भगवतां सदर्शनो दर्शनम् ॥ २१ ॥

यद्वाचा तरणित्विषेव कलितोल्लासं मनःपंकजं

विभ्रच्छाहिअकञ्चरो व्यसनधीपाथोजिनीं चंद्रमाः ।

जज्ञे श्राद्धजनोचितैश्च सुकृतैः सर्वेषु देशेष्वपि

विख्याताऽऽर्हतभक्तिभावितमतिः श्रीश्रेणिकक्षमापवत् ॥ २२ ॥

लुंपाकाधिपमेघजीकपिमुखा हित्वा कुमल्याग्रहं

भेजुर्यच्चरणद्वयीमनुदिनं भृंगा इवांभोजिनीम् ।

उल्लासं गमिता यदीयवचनैर्वैराग्यरंगोन्मुखै-

र्ज्जाताः स्वस्वमतं विहाय बहवो लोकास्तपासंज्ञकाः ॥ २३ ॥

आसीच्चैत्यविधापनादिसुकृतक्षेत्रेषु वित्तव्ययो

भूयान् यद्वचनेन गूज्जरधरामुख्येषु देशेष्वलम् ।

यात्रां गूज्जरेस्सालाद्यादिकमहादेशोद्भवैर्भूरिभिः ।

संघैः सार्द्धमृषीश्वरा विदधिरे शत्रुंजये ये गिरौ ॥ २४ ॥

तत्पट्टमाविधापिव रम्यतमं सृजन्तः ।

स्तोमैर्गवां सकलसंतमसं हरन्तः ।

कामोलसत्कुवलयप्रणया जयन्ति

स्फूर्जत्कला विजयसेनमुनीन्द्रचन्द्राः ॥ २५ ॥

यत्प्रतापस्य माहात्म्यं वर्ण्यते किमतः परम् ।

अस्वप्नाश्चकिरे येन जीवं[तोऽ]पि हि वादिनः ॥ २६ ॥

सौभाग्यं विपमायुधात्कमलिनीकांताच्च तेजस्विना-

मैश्वर्यं गिरिजापतेः कुमुदिनीकांतात्कलामालिनाम् ।

माहात्म्यं धरणीधरान्मखभुजां गांभीर्यमभोनिधे-

रादायांवुजभूः प्रभुः प्रविदधे यन्मूर्तिमेतन्मयीम् ॥ २७ ॥

ये च श्रीमदकव्वरेण विनयादाकारिताः सादरं

श्रीमल्लभापुरं पुरंदरपुरं व्यक्तं सुपर्वोत्करैः ।

भूयोभिर्वृत्तिभिर्वृधैः परिवृतो वेगादलंचकिरे

सामोदं सरसं सरोरुहवनं लीलामराला इव ॥ २८ ॥

अर्हतं परमेश्वरत्वकलितं संस्थाप्य विश्वोत्तमं

साक्षात्साहिअकव्वरस्य सदसि स्तोमैर्गवामुद्यतैः ।

यैः संमीलितलोचना विदधिरे प्रत्यक्षशूरैः श्रिया

वादोन्मादभृतो द्विजातिपतयो भट्टा निशाटा इव ॥ २९ ॥

श्रीमत्साहिअकव्वरस्य सदसि प्रोत्सर्पिभिर्भूरिभि-

र्वादैर्वादिवरान् विजित्य समदान्सहैर्द्विपेन्द्रानिव ।

सर्वज्ञाशयतुष्टिहेतुरनघो दिश्युत्तरस्यां स्फुरन्

यैः कैलास इवोज्ज्वलो निजयशःस्तंभो निचखने महान् ॥ ३० ॥

दत्तसाहसवीरहीरविजयश्रीमूरिराजां पुरा

यच्छ्रीशाहिअकञ्चरेण धरणीशक्रेण तत्प्रीतये ।

तच्चक्रेऽखिलमप्यवालमतिना यत्साज्जगत्साक्षिकं

तत्पतं पुरमाणसंज्ञमनयं सर्वादिशो व्यानशे ॥३१॥

किं च गोष्ठपभकासरकांताकासरा यमग्रहं न हि नेयाः ।

मोच्यमेव मृतचित्तमशेषं वंदिनोऽपि हि न च ग्रहणीयाः ॥ ३२ ॥

यत्कलासलिलवाहविलासमीतचित्ततरुणाजनतुष्टयं ।

स्वीकृतं स्वयमकञ्चरधात्रीस्वामिना सकलमेतदपीह ॥ ३३ ॥

चोर्लावेशमनन्दनेन वसुधाधीशेन सन्मानिता

गुर्वी गृज्जर्जरमेदिनीमनुदिनं स्वर्लोकविज्जोकिनीम् ।

सदृत्ता महसां भरेण सुभगा गाढं गुणोद्धासिनो

ये हारा इव कंटमंशुजदृशां कुर्वन्ति शोभास्पदम् ॥३४॥

इतश्च—

आभूरान्वय[प]ञ्चपद्मसवया ओकेशवंशोऽभव

च्छ्रेष्ठी श्रीशिवराज इत्यभिधया सौवर्णिकः पुण्यधीः ।

तत्पुत्रोऽजनि सीधरश्च तनयस्तस्याभवत्पर्वतः

[का]लाहोऽजनि तत्सुतश्च तनुजस्तस्यापि बाधाभिधः ॥३५॥

तस्याभूद्बलिआभिधश्च तनुजः ख्यातो रजार्हभव-

स्तस्याभूच्च सुहासिणी[ति] गृहिणी पद्मेव पद्मापतेः ।

इंद्राणीसुरराजयोरिव जयः पुत्रस्तयोश्चाभव-

त्तेजःपाल इति प्रहृष्टसुमनाः पित्रोर्मनःप्रीतिकृत् ॥ ३६ ॥

[का]मस्येव रतिर्हरैरिव रमा गौरीव गौरीपते-

रासीत्तेजलदे इति प्रियतमा तस्याकृतिः [.....]

भोगश्रीसुभगौ गुरौ मणयिनौ श्वत्सुपर्वादरौ

पौलोमीत्रिदशेश्वराविव सुखं तौ दंपती भेजतुः ॥३७॥

वैराग्यवारिनिधिपूर्णनिशाकराणां

तेषां च हीरविजयव्रतिसिंधुराणाम् ।

सौभाग्य[भा]ग्यपरभागविभासुराणां

तेषां पुनर्विजयसेनमुनीश्वराणाम् ॥ ३८ ॥

वाग्भिर्मुधाकृतसुधाभिरुदंचिचेताः

श्राद्धः स शोभनमना भजति स्म भावम् ।

श्रीसं[घभ]क्तिघनदानजिनेन्द्रचैत्यो-

द्धारादिकर्मसु भृशं सुकृतिप्रियेषु ॥ ३९ ॥

(विशेषकम् ।)

ग्रहैः प्रशस्तेऽहि सुपार्श्वभर्तु-

[र]नन्तभर्तुश्च शुभां प्रतिष्ठाम् ।

सोऽचीकरत्पट्युगभूष १६४६ वर्षे

हर्षेण सौवर्णिकतेजपालः ॥ ४० ॥

आदावार्पभिरत्र तिर्थतिलके शत्रुं[ज]येऽचीकरं-

श्चैत्यं शैत्यकरं दृषोर्मणिगणस्वर्णादिभिर्भासुरम् ।

अत्रान्येपि भुजार्जितां फलवतीमुच्चैः स्रजंतः श्रीयं

[प्रा]सादं तदनुक्रमेण बहवश्चाकारयन् भूभुजः ॥४२॥

तीर्थेऽत्र साधुकरमाभिधो धनी सिद्धिसिद्धितिथि १५८८ संख्ये ।

चैत्यम[ची] करदुक्तेरानंदचिमलमुनिराजाम् ॥ ४३ ॥

तं वीक्ष्य जीर्णं भगवाद्दिहारं

स तेजपालः स्वहृदीति दध्यौ ।

भावी कदा सोऽवसरो वरीयान्

यत्राऽत्र चैत्यं भविता नवीनम् ॥ ४४ ॥

अन्येषुः स्वगुरुरपदेशशरदा कामं बलक्षीकृत-

स्वांतांभाः स वणिग् व[र]पुरवरे श्रीस्तंभतीर्थे वसन् ।

तीर्थे श्रीमति तुंगतीर्थतिलके शत्रुञ्जयेऽर्हद्ब्रह्मे-

द्धारं कर्तुमना अजायततमां साफल्यमिच्छञ् श्रियः ॥४५॥

अत्र स्यात् सुकृतं कृतं तनुमतां श्रेयः श्रियां कारणं

मत्तैवं निजपूर्वजव्रजमहानन्दप्रमोदाप्तये ।

तीर्थे श्रीविमलाधले ऽतिविमले मौलेऽर्हतो मंदिरे

जीर्णोद्धारमकारयत्स सुकृती कुंतीतनूजन्मवत् ॥ ४६ ॥

गृहेण भिन्नगगनांगणमेतदुच्चै-

श्रैत्यं चकास्ति शिखरस्थितहेमकुंभम् ।

हस्तेषु ५२ हस्तमितमुच्चमुपैति नाक-

लक्ष्मीं विजेतुमिव काममखर्वगर्वाम् ॥ ४७ ॥

यत्रार्हदोकासि जितागरकुंभिकुंभाः

कुंभा विभांति शरवेदकरंदु १२४५ संख्याः ।

किं सेवितुं प्रभुमयुः प्रचुरप्रताप-

पूरैजिता दिनकराः कृतनैकरूपाः ॥ ४८ ॥

उन्मूलितप्रमदभूमिरुद्धानशेषान्

विश्वेषु विघ्नकरिणो युगपन्निहंतुम् ।

सज्जाः स्म इत्यमभिधातुमिवेदुनेत्राः (२१)

सिंहा विभांत्युपगता जिनयान्नि यत्र ॥ ४९ ॥

योगिन्यो यत्र शोभन्ते चतस्रो जिनवेष्मनि ।

निषेवितुमिवाक्रांताः प्रतापैरागता दिशः ॥ ५० ॥

राजन्ते च दिशां पाला [.....] यत्राऽर्हदालये ।

मूर्तिमंतः क्रिमायाता धर्म्मास्संयमिनाममी ॥ ५१ ॥

द्वासप्ततिः श्रियमयंति जिनेन्द्रचंद्र-

विंवानि देवकुलिकासु च तावतीषु ।

द्वासप्ततेः श्रितजनालिकलालतानां

किं कुड्मला—परिमलैर्भुवनं भरंतः ॥ ५२ ॥

राजंते यत्र चत्वारो गवाक्षा जिनवेश्मनि ।

विरंचेरिव वक्त्राणि विश्वाकारणहेतवे ॥ ५३ ॥

यत्र चैत्ये विराजंते चत्वारश्च तपोधनाः ।

अमी धर्म्माः किमायाताः प्रभूपास्त्यै वपुर्भृतः ॥ ५४ ॥

पंचालिकाः श्रियमयंति जिनेन्द्रधाम्नि

द्वात्रिंशदिन्द्रमणीभरजैत्ररूपाः ।

ज्ञात्वा पतीनिह जिने किमु लक्षणक्षमा-

राजां प्रिया निजनिजेशनिभालनोत्काः ॥ ५५ ॥

द्वात्रिंशदुत्तमतमानि च तोरणानि

राजंति यत्र जिनधाम्नि मनोहराणि ।

किं तीर्थकृद्दशनलक्षिममृगेक्षणाना-

मंदोलनानि सरलानि सुखासनानि ॥ ५६ ॥

गजाश्चतुर्विंशतिरऽद्रितुंगा

विभांति शस्ता जिनधाम्नि यत्र ।

देवाश्चतुर्विंशतिरीशभक्त्यै

किमागताः कुञ्जररूपभाजः ॥ ५७ ॥

स्तंभाश्चतुस्सप्ततिरद्रिराजो-

तुंगा विभांतीह जिनेन्द्रचैत्ये ।

दिशामऽधीशैः सह सर्व्व इन्द्राः

किमाप्तभक्त्यै समुपेयिवांसः ॥ ५८ ॥ * ॥

रम्यं नन्दपयोधिभूपति १६४९ मिते वर्षे मुखोत्कर्षकृत्
 साहाय्याद् जसुठकुरस्य मुकृतारामैकपायोमुचः ।
 प्रासादं वाञ्छिआमुतेन मुधिया शत्रुञ्जये कारितं
 ॥ दृष्ट्वाष्टापदतीर्थचैत्यतुलितं केषां न चित्ते रतिः ॥५९॥

चैत्यं चतुर्णामिव धर्ममोदिनी-

भुजां गृहं प्रीणितविश्वविष्टपम् ।

शत्रुञ्जयोर्व्वाभृति नन्दिवर्द्धना-

॥ ६० ॥ भियं सदा यच्छतु वाञ्छितानि वः ॥ ६० ॥

[-]यः प्रभाभरविनिर्मितनेत्रशैत्ये

चैत्ये ऽत्र भूरिरभवद् विभवव्ययो यः ।

ज्ञात्वा वदन्ति मनुजा इति तेजपालं

॥ ६१ ॥ कल्पद्रुमत्ययमनेन धनव्ययेन ॥ ६१ ॥

शत्रुञ्जये गगनवाणकला १६५० मितेऽब्दे

यात्रां चकार मुकृताय स तेजपालः ।

चैत्यस्य तस्य मुदिने गुरुभिः प्रतिष्ठा

॥ ६२ ॥ चक्रे च हीरविजयाभिधमूरिसिंहः ॥ ६२ ॥

मार्तण्डमण्डलमिवांगुरुहां समूहः

पीयूषरश्मिमिव नीरनिधेः प्रवाहः ।

कैकिव्रजः सलिलवाहमिवातितुंगं

चैत्यं निरीक्ष्य मुदमेति जनः समस्तः ॥ ६३ ॥*

चैत्यं चारु चतुर्मुखं कृतमुखं श्रीरामजीकारितं

प्रोक्तुंगं जसुठकुरेण विहितं चैत्यं द्वितीयं शुभम् ।

रम्यं कुञ्जरजीविनिर्मितमभूच्चैत्यं तृतीयं पुन-

॥ मूलश्रेणीकृतं निकामसुभगं चैत्यं चतुर्थं तथा ॥ ६४ ॥

एभिर्विश्वविसारिभिर्द्युतिभरैरत्यर्थसंसुत्रितोद्-

द्योतो दिक्ष्वाखिलासु निर्जरपतिः स्वर्लोकपालैरिव ।

श्रीशत्रुञ्जयशैलमौलिमुकुटं चैत्यैश्चतुर्भिर्युतः

प्रासादो ऽङ्गिमनोविनोदकमलाचैत्यं चिरं नन्दतु ॥ ६५ ॥

वस्ताभिधस्य वरसूत्रधरस्य शिल्पं

चैत्यं चिरादिदमुदीक्ष्य निरीक्षणीयम् ।

शिष्यत्वमिच्छति कलाकलितोऽपि विश्व-

कर्माऽस्य शिल्पिपटले भवितुं प्रासिद्धः ॥ ६६ ॥

सदाचाराब्धीनां कमलविजयाह्वानसुधियां

पदद्वंद्वं भोजभ्रमरसदृशो हेमविजयः ।

अलंकारैराढ्यां स्त्रियमिव शुभां यां विहितवान्

प्रशस्तिः श[स्तै]षा जगति चिरकालं विजयताम् ॥ ६७ ॥

इति सौवर्णिकसाह श्रीतेजःपालोद्धृतविमलाचल-

मण्डनश्रीआदीशमूलप्रासादप्रशस्तिः ॥*॥

बुधसहजसागराणां विनेयजयसागरोऽलिखद्गणैः

शिल्पिभ्यामुत्कीर्णा माधवनानाभिधानाभ्याम् ॥ ६८ ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका—२।५०-५९)

(१३)

ॐ ॥ स्वस्ति श्रीसंवत् १६५२ वर्षे मार्गे वदि २ सोमवा-
सरे पुष्यनक्षत्रे निष्प्रतिमसंवेगवैराग्यनिःस्पृहतादिगुणरंजितेन सा-
हिश्रीअकब्बरनरेंद्रेण प्रतिवर्षं षाण्मासिकसकलजंतुजाताभयदानप्र-
वर्तनसर्वकालीनगवादिवधनिवर्तनजीजिआदिकरमोचनमुंडकाभि-
धानकरमोचनपूर्वकश्रीशत्रुञ्जयतीर्थसमर्पणादिपुरस्सरं प्रदत्तबहुव-

हुमानानां नानादेशीयसंघसमुदायेन सह श्रीशत्रुंजये कृतया-
त्राणां जगद्विख्यातमहिमपात्राणां सं० १६५२ वर्षे भाद्रसितैका-
दश्यां उन्नतदुर्गे अनशनपूर्वकं महोत्सवेन साधितोत्तमार्थानां तपा-
गच्छाधिराजभट्टारकश्रीहीरविजयसूरीणां पादुकाः कारि० स्तंभ-
तीर्थीय सं० उदयकरणेन प्र० भ० श्रीविजयसेनसूरिभिः ॥ महो-
पाध्यायश्रीकल्याणविजयगणयः पं० धनविजयगणिभ्यां स[ह]प्र-
णमंति ॥ एताश्च भ[वा].....रा[ध्या]मानाधिरं [नंद]तु ॥ श्रीः॥

(पपिग्राफिआ इण्डिका-२५९)

(१४)

१६७५ वैशाख शुदि १२ शुके संघवालगोत्रे कोचरसंताने
सा० केलहा पुत्र सा० यन्ना पु० नरसिंघ पु० कुंअरा पु० नच्छा
भार्या नवरंगदे पु० सुरताण भार्या सेंदूरदे पुत्र श्रीशत्रुंजयतीर्थ-
यात्राविधानसंप्राप्तसंघपतितिलकसप्तश्रेत्रोत्तस्ववित्त सा० पेतसी
भा० सोभागदे पु० पदमसी भार्या प्रेमलदे पु० इंद्रजी भार्या वा०
वीरमदे द्वितीयपुत्र सोमसी स्वलघुपुत्र सा० विमलसी भार्या
लाडिमदे पुत्र पोमसी द्वितीय भार्या विमलादे पुत्र दूजणसी पो-
मसी भार्या केसरदे पुत्र वि० इंगरसी प्रमुखपुत्रपौत्रप्रपौत्रपरि-
वारसहितेन चतुर्मुखविहारपूर्वाभिमुखस्थाने.....देवगृ-
हिका कुटुंबश्रेयोर्य कारिता श्रीवृहत्स्वतरगच्छाधिराजयुगप्रधा-
नश्रीजिनसिंहसूरिपट्टालंकारक(०)शत्रुंजयाष्टमोद्धारप्रतिष्ठाकारक-
श्रीजिनराजसूरिसूरि[समाजराजाधिराजैः ॥]

(पपिग्राफिआ इण्डिका-२६०).

(१५)

॥ सं० १६७५ वैशाख शुदि १३ तिथौ शुक्रवारे सुरताण-
नूरदीनजहांगीरसवाईविजयिराज्ये । श्रीअहम्मदा[वाद]वास्तव्य
प्राग्वाटज्ञातीय लघुशाखाप्रदीपक सं० माईआ भार्या नाकू पुत्र
सं० जोगी भार्या जसमादे पुत्ररत्न सकलसुश्रावककर्तव्यताकर-
णविहितयत्न सं० सोमजी भार्या राजलदे पुत्र संघपति रूपजी-
केन भार्या जेठी पुत्र चि० उदयवंत बाई कोडी कुंअरि प्रमुखसा-
रपरिवारसहितेन स्वयंकारितसप्राकार श्रीविमलाचलोपरि मूलो-
द्धारसारचतुर्मुखविहारशृंगारकश्रीयुगादिदेवप्रतिष्ठायां श्रीआदिना-
थपादुके परमप्रमोदाय कारिते प्रतिष्ठिते च श्रीबृहत्स्वरतरगच्छाधि-
राजश्रीजिनराजसूरिसूरिशिरस्तिलकैः॥ प्रणमति भूवनकीर्तिगणिः॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२ । ६०)

(१६)

संवत् १६७५ वैशाख शुदि १३ शुके । ओसवालज्ञातीय
लोढागोत्रीय सा० रायमल्ल भार्या रंगादे पुत्र सा० जयवंत
भार्या जयवंतदे पुत्र विविधपुण्यकर्मकारक श्रीशत्रुंजययात्राविधा-
नसंप्राप्तसंघपतितिलक सं० राजसीकेन भार्या कसुंभदेव तुरंगदे
पु० अषयराज भार्या अहकारदे पु० अजयराज स्वभ्रातृ सं०
अमीपाल भार्या गूजरदे पु० वीरधवल भा० [जु] गतादे स्वल-
धुभातृ सं० वीरपाल भार्या लीलादे प्रमुख परिवारसहितेन श्री-
आदिनाथपादुके कारिते प्रतिष्ठिते युगप्रधानश्रीजि[न]सिंहसूरिप-
ट्टोद्द्योतक श्रीजिनराजसूरिभिः श्रीशत्रुंजयोद्धारप्रतिष्ठायां श्रीबृह-
त्स्वरतरगच्छाधिराजैः ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।६१)

(१७)

सं. १६७५ मिते सुरताणनूरदीनजहांगीरसवाईविजयरा-
ज्ये साहिजादासुरताण पोस[द्व]प्रवरे श्रीराजीनगरे सोवईसाहि-
यानसुरताणपुरमे वैशाख सित १३ शुके श्रीअहम्मदावादवास्तव्य
लघुशाखाप्रकटप्राग्वाटज्ञातीय से० देवराज भार्या [द्व]डी पुत्र
से० गोपाल भार्या राजू पुत्र से० राजा पुत्र सं० साईआ भार्या
नाकू पुत्र सं० जोग भार्या जसमादे पुत्ररत्न श्रीशत्रुंजयतीर्थयात्रा-
विधानसंप्राप्तश्रीसंघपतितिलकनवीनजिनभवनविंवप्रतिष्ठासाधर्मि-
कवात्सल्यादिधर्मक्षेत्रोत्तस्ववित्त सं० सोमजी भार्या राजलदे कुक्षि-
रत्न राजसभागृंगार सं० [द्व]पजीकेन पितृव्य सं० शिवा स्ववृद्ध-
भ्रातृ रत्नजी पुत्र सुंदर[दास] सपर लघुभ्रातृ पीमजी पुत्र रवि-
जी स्वभार्या जेठी पु० उदयवंत पितामह भ्रातृ सं० नाथा पुत्र
सं० सूरजी प्रमुखसारपरिवारसहितेन स्वयं समुद्धारितसप्राकार-
श्रीविमलाचलोपरि मूलोद्धारसारचतुर्मुखविहारगृंगारहारश्रीआदि-
नाथविंव कारितं प्रतिष्ठितं च श्रीमहावीरदेवपट्टानुपट्टाविच्छिन्नप-
रंपरायातश्रीउद्घोतनसूरिश्रीवर्धमानसूरि वसतिमार्गप्रकाशकश्री-
जिनेश्वरसूरि श्रीजिनचंद्रसूरि नवांगवृत्तिकारकश्रीस्तंभनपार्श्वनाथ-
प्रकटकश्रीअभयदेवसूरि श्रीजिनवल्लभसूरि देवताप्रदत्तयुगप्रधानप-
दश्रीजिनदत्तसूरि श्रीजिनचंद्रसूरि श्रीजिनपतिसूरि श्रीजिनेश्वरसू-
रि श्रीजिनप्रबोधसूरि श्रीजिनचंद्रसूरि श्रीजिनकुशलसूरि श्रीजिन-
पद्मसूरि श्रीजिनलब्धिसूरि श्रीजिनचंद्रसूरि श्रीजिनोदयसूरि श्री-
जिनराजसूरि श्रीजिनभद्रसूरि श्रीजिनचंद्रसूरि श्रीजिनसमुद्रसूरि
श्रीजिनहंससूरि श्रीजिनमाणिक्यसूरि दिल्लीपतिपातसाहिश्रीअक-
वरप्रतिबोधकतत्प्रदत्तयुगप्रधानविरुद्धारकसकलदेशाष्टादिकामा-

रिप्रवर्तावक कुयित जहांगीरसाहिरंजकतत्स्वमण्डलवहिष्कृतसाधुर-
क्षकयुगप्रधान श्रीजिनचंद्रसूरि मंत्रिकर्मचंद्रकारितसपादकोटिवित्त-
व्ययरूपनंदिमहोत्सवप्रकारकठिनकाश्मीरादिदेशविहारकारक श्री-
अंकव्वरसाहिमनःकमलभ्रमरानुकारक वर्षावधिजलधिजलजंतुजा-
तघातनिवर्तक श्रीपुरगोलकुंडागज्जणाप्रमुखदेशामारिप्रवर्तकसकल-
विद्याप्रधानजहांगीरनूरदीनमहम्मदपातिसाहिप्रदत्तयुगप्रधानपद-
श्रीजिनसिंहसूरि पट्टालंकारकश्रीअंबिकावरधारकतद्वलवाचितघं-
घाणीपुरप्रकटितचिरंतनप्रतिमाप्रशस्ति[व-]तरवोहित्थवंशीय सा०
धर्मसी धारलदे दारक चतुःशास्त्रपारीणधुरीणशृंगारकभट्टारकट्टं-
दारक श्रीजिनराजसूरिसूरिशिरो[मुकुटैः ॥] आचार्य श्रीजिनसाग-
रसूरि । श्रीजयसोम महोपाध्याय श्रीगुणविनयोपाध्याय श्रीधर्म-
निधानोपाध्याय पं० आनंदकीर्ति स्वलघुसहोदरवा० [भद्रसेनादि-
सत्परिकरैः ॥]

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।६२)

(१८)

संवत् १६७५ प्रमिते सुरताणनूरदीनजहांगीरसवाईविजयरा-
ज्ये साहिजादा सुरताणपोस[रू]प्रवरे राजनगरे सोवइसाहियान सुर-
ताणपुरमे ॥ वैशाख सित १३ शुके । श्रीअहम्मदावादवास्तव्य प्राग्वा-
टज्ञातीय से० देवराज भार्या [रू]डी पुत्र से० गोपाल भा० राजू पु०
से० राजा पु० साईआ भा० नाकू पु० सं० जोगी भार्या जसमादे
पुत्ररत्न० श्रीशत्रुंजयतीर्थयात्राविधानसंप्राप्तसंघपतितिलकनवीन-
जिनभवनविंवप्रतिष्ठासाधर्मिकवात्सल्यादिधर्मक्षेत्रोत्सववित्त सं०
सोमजी भार्या राजलदे कुक्षिरत्न संघपति [डू]पजीकेन पि-
तृव्य सं० शिवा स्ववृद्धभातृ रत्नजी सुत सुंदरदास सपर लघुभातृ

भीमजी पुत्र रविजी पितामहभ्रातृ सं० नाथा पुत्र सूरजी स्वपुत्र
 उदयवंत प्रमुखपरिवृत्तेन स्वयंसमुद्धृतसंप्राकारश्रीविमलाचलोपरि
 मूलोद्धारसारचतुर्मुखविहारगृंगारश्रीआदिनाथविंव कारितं प्रति-
 ष्ठितं च श्रीमहावीरदेवाविच्छिन्नपरंपरायात श्रीउदद्योतनसूरि श्री-
 वर्द्धमानसूरि वसतिमार्गप्रकाशक श्रीजिनेश्वरसूरि श्रीजिनचंद्रसूरि
 नवांगवृत्तिकारक श्रीस्तंभनकपार्श्वप्रकटक श्रीअभयदेवसूरि श्रीजि-
 नवल्लभसूरि युगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिपाद श्रीजिनभद्रसूरिपाद श्री-
 अकवरप्रतिबोधक तत्प्रदत्तयुगप्रधानपदधारक सकलदेशाष्टाद्विका-
 मारिपालक पाण्मासिकाभयदानदायकयुगप्रधान श्रीजिनचंद्रसूरि
 मंत्रिकर्मचंद्रकारित श्रीअकवरसाहिसमक्षसपादशतलक्षवित्तव्ययरू-
 पनंदिगहोत्सववि[स्तार]विहितकठिनकाश्मीरादिदेशविहारमधुरत-
 रातिशायिस्ववचनचातुरीरंजितानेकहिंदुकतुरुष्काधिपति श्रीअक-
 व्वरसाहि श्रीकारश्रीपुरगोलकुंडागज्जणाप्रमुखदेशामारिप्रवर्तावक-
 वर्षावधिजलधिजलजंतुजातघातनिवर्तावकसुरताणनूरदीजहांगीर-
 साहिप्रदत्तयुगप्रधानविरुद्धप्रधान श्रीजिनसिंहसूरि पट्टप्रभाकरसमुप-
 लब्ध श्रीअंविक्तावरवोहित्यवंशीय सा० धर्मसी धारलदे नंदन भट्टा-
 रकचक्रचक्रवर्तिभट्टारकशिरस्तिलक श्रीजिनराजसूरिसूरिराजैः ॥
 श्रीवृहत्स्वरतरगच्छाधिराजैः ॥ आचार्यश्रीजिनसागरसूरि पं०
 आनंदकीर्ति स्वलघुभ्रातृ वा० भद्रसेनादिसत्परिकरैः ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२।६२)

(१९)

संवत् १६७५ मिते सुरताणनूरदीजहांगीरसावाईविजयरा-
 ज्ये साहियादासुरताणपोस [डू] प्रवरे राजनगरे सोवईसाहिया-
 नसुरताणपुरमे वैशाख सित १३ शुक्ले श्रीअहम्मदावादवास्तव्य-
 प्राग्वाटज्ञातीय से० देवराज सा० (डू) डी पुत्र से० गोपाल

भार्या राजू पुत्र से० राजा पुत्र सं० साईआ भार्या नाकू पुत्र सं०
जोगी भार्या जसमादे पु० श्रीशत्रुंजयतीर्थयात्राविधानसंप्राप्तसं-
घपतितिलकनवीनजिनभवनविंवसाधर्मिकवात्सल्यादिधर्मक्षेत्रोप्त-
स्ववित्त सं० सोमजी भार्या राजलदे पुत्ररत्न संघपति [डू] पजी
केन पितृव्य शिवा लालजी स्ववृद्धभ्रातृरत्न रत्नजी [पु०] सुं-
[दरदास] स्वलघुभ्रातृ पीमजी सुत रविजी पितामहभ्रातृ सं०
नाथा पुत्र सूरज स्वपुत्र उदयवंत प्रमुखपरिवारसहितेन स्वयंसमु-
द्धारितसंप्राकारश्रीविमलाचलोपरि मूलोद्धारसारचतुर्मुखविहारशृं-
गारहार श्रीआदिनाथविंव कारितं प्रतिष्ठितं च श्रीमहावीरदेवावि-
च्छिन्नपरंपरायात श्रीवृहत्स्वरतरगच्छाधिराज श्रीअकवरसाहिप्र-
तिबोधक तत्प्रदत्तयुगप्रधानविरुद्धारकपाण्मासिकाभयदानदायक
सकलदेशाष्टादिकामारिप्रवर्त्ताविकयुगप्रधान श्रीजिनचंद्रसूरि मंत्रिमु-
ख्यकर्मचंद्रकारित श्रीअकवरसाहिसमक्षसंपादशतलक्षवित्तव्ययरू-
पनंदिपदमहोत्सवविस्तारविहितकठिनकाश्मीरादिदेशविहारमधुर-
तरातिशायिस्ववचनचातुरीरंजितानेकहिंदुकतुरष्कराजाधिप श्रीअ-
कवरसाहि श्रीकारश्रीपुरगोलकुंडागज्जणाप्रमुखदेशामारिप्रवर्त्ताविक-
वर्षावधिजलधिजलजंतुजातघातनिवर्त्ताविकसुरताणनूरदीजहांगीर
सवाईप्रदत्तयुगप्रधानपदधारकसकलविद्याप्रधानयुगप्रधान श्रीजि-
नासिंहसूरि पट्टप्रभावक श्रीअंविक्तावरप्रवाचितघंघाणीपुरप्रकटित-
चिरंतनप्रतिमाप्रशस्तिवर्णांतरवोहित्थवंशीय सा० धर्मसी धारलदे
नंदन भट्टारकशिरोमणि श्रीजिनराजसूरि सूरिपुरंदरैः ॥ आचार्य
श्रीजिनसागरसूरि श्रीजयसोममहोपाध्याय श्रीगुणविनयोपाध्याय
श्रीधर्मनिधानोपाध्याय पं० आनंदकीर्त्ति स्वलघुभ्रातृ वा० भद्रसेन
पं० राजधीर पं० भुवनराजादिसत्परिकरैः ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२।६३)

(२०)

संवत् १६७५ प्रमिते सुरताणनूरदीजहांगीरसवाईविजयि-
 राज्ये साहिजादासुरताणपोस[रु]प्रवर श्रीराजनगरे सोवइसाहि-
 आनसुरताणपुरमे वैशाख सित १२ शुक्रे श्रीअहम्मदावादवास्तव्य
 प्राग्वाटज्ञातीय से० देवराज भार्या (इ)डी पुत्र से० गोपाल भार्या
 राजू पुत्र से० राजा पु० सं० साईआ भार्या नाकू पुत्र सं०
 जोगी भार्या जसमादे पुत्र श्रीशत्रुंजयतीर्थयात्राविधानसंप्राप्तसंघ-
 पतिपदवीकनवीनजिनभवनविंवप्रतिष्ठासाधम्मिवात्सल्यादिसत्कर्म-
 धर्मकारक सं० सोमजी भार्या राजलदे पुत्ररत्न संघपति [इ]
 पजीकेन भार्या जेटी पुत्र उदयवंत पितृव्य सं० शिवा स्ववृद्ध-
 भ्रातृ रत्नजी पुत्र सुंदरदास सपर स्वलघुभ्रातृ धीमजी सुत
 रविजी पितामहभ्रातृ सं० नाथा० पुत्र [सं०] सूरजी प्रमुखपरि-
 वारसाहितेन स्वयं कारितसप्राकारश्रीविमलाचलोपरि मूलोद्धार-
 सारचतुर्मुखविहारगुंगारकश्रीआदिनाथविंव कारितं प्रतिष्ठितं च
 श्रीवीरतीर्थकराविच्छिन्नपरंपरायात श्रीवृद्धस्वरतरगच्छाधिप श्री-
 अकवरसाहिप्रतिबोधकतत्पदत्तयुगप्रधानविरुद्धारकसकलदेशाष्टा-
 दिकामारिप्रवर्त्तावकयुगप्रधान श्रीजिनचंद्रसूरि श्रीअकवरसाहिरं-
 जकविविधजीवदयालाभग्राहकसुरताणनुरदीजहांगीरसवाईप्रदत्तयु-
 गप्रधानविरुद्धारकयुगप्रधान श्रीजिनसिंहसूरि पट्टविभूषणबोहित्य-
 वंसीय सा० धर्मसी धारलदे नंदन भट्टारकचक्रचूडामणि श्रीजि-
 नराजसूरिमुरिदिनमणिभिः ॥ आचार्य श्रीजिनसागरसूरि पं०
 आनंदकीर्ति स्वलघुसहोदर वा० भद्रसेनादिसत्परिकरैः ॥

(एपिग्राफिजा इण्डिका-२६३)

(२१)

॥ ॐ ॥

स्वस्ति श्रीवत्सभर्तापि न विष्णुश्चतुराननः ।

न ब्रह्मा यो वृषांकोपि न रुद्रः स जिनः श्रिये ॥ १ ॥

संवत् १६७५ वर्षे शाके १५४१ प्रवर्तमाने

समग्रदेशशृंगारहाल्लारतिलकोपमम् ।

अनेकेभ्य गृहाकीर्णं नवीनपुरमुत्तमम् ॥ २ ॥

अभ्रंलिहविहाराग्रध्वजांशुकहृतातपम् ।

रूप्यस्वर्णमणिव्याप्तचतुष्पथविराजितम् ॥ ३ ॥

(युग्मम् ।)

तत्र राजा [प्र]शास्ति श्रीजसवंताभिधो नृपः ।

यामश्रीशत्रुशल्याहकुलावरनभोमणिः ॥ ४ ॥

यत्प्रतापाग्निसंतापसंतप्त इव तापनः ।

निर्म्माति जलधौ नित्यमुन्मज्जननिमज्जने ॥ ५ ॥

(युग्मम् ।)

वभूवुः श्रीमहावीरपट्टानुक्रमभूषणाः ।

श्रीअंचलगणाधीशा आर्यरक्षितसूरयः ॥ ६ ॥

तत्पट्टपंकजादित्याः सूरिश्रीजयसिंहकाः ।

श्रीधर्मघोषसूरीद्रा महेंद्रात्सिंहसूरयः ॥ ७ ॥

श्रीसिंहप्रभसूरीशाः सूरयो ऽजितसिंहकाः ।

श्रीमहेन्द्रसूरीशाः श्रीधर्मप्रभसूरयः ॥ ८ ॥

श्रीसिंहतिलकाद्वाश्च श्रीम[हे]न्द्रप्रभाभिधाः ।

श्रीमंतो मेरुतुंगाख्या वभूवुः सूरयस्ततः ॥ ९ ॥

समग्रगुणसंपूर्णाः सूरिश्रीजयकीर्तयः

तत्पदेऽथ सुसाधुश्रीजयकेसरिसूरयः ॥ १० ॥

श्रीसिद्धांतसमुद्राख्यसूरयो भूरिकीर्त्तयः ।

भावसागरसूर्रीद्रास्ततोऽभवन् गणाधिपाः ॥ ११ ॥

श्रीमद्गुणनिधानाख्यसूरयस्ततपदेऽभवन् ।

युगप्रधानाः श्रीमंतः सूरिश्रीधर्ममूर्त्तयः ॥ १२ ॥

तत्पट्टोदयशैलाग्रप्रोद्यत्तरणिसंनिभाः ।

जयन्ति सूरिराजः श्रीयुजः कल्याणसागराः ॥ १३ ॥

श्रीनव्यनगरे वास्युपकेनज्ञातिभूषणः ।

इभ्यः श्रीहरपालाह्व आसील्लालणगोत्रकः ॥ १४ ॥

हरीयाख्यो ऽथ तत्पुत्रः सिंहनामा तदंगजः ।

उदेसीत्यथ तत्पुत्रः पर्वताह्वस्ततोऽभवत् ॥ १५ ॥

वच्छनामा ऽथ तत्पत्नी चाभूद्वाच्छलदेविका ।

तत्कुक्षिमानसे हंसतुल्यो ऽथाऽमरसंज्ञकः ॥ १६ ॥

लिंगदेवीति तत्पत्नी तदौरस्यास्त्रयो वराः ।

जयन्ति श्रीवर्धमानचांपसीपद्मसिंहकाः ॥ १७ ॥

अतः परं विशेषतः साहिवर्धमानसाहिपद्मसिंहयोर्वर्णनम् ।

गांभीर्येण समुद्राभौ दानेन धनदोपमौ ।

श्रद्धालुगुणसंपूर्णौ बोधिना श्रेणिकोपमौ ॥ १८ ॥

प्राप्तश्रीयामभूपालसमाजबहुलादरौ ।

मंत्रिश्रीवर्द्धमानश्रीपद्मसिंहौ सहोदरौ ॥ १९ ॥

महेला वर्द्धमानस्य वन्नादेवीति विश्रुता ।

तदंगजावुभौ ख्यातौ वीराख्यविजपालकौ ॥ २० ॥

वर्णिनी पद्मसिंहस्य रत्नगवर्भा सुजाणदे ।

श्रीपालकुंरपालाद्वरणमल्लास्तदंगजाः ॥ २१ ॥

एवं स्वतंत्रयुक्ताभ्यामनल्पोत्सवपूर्व्वकम् ।

साहिश्रीवर्द्धमानश्रीपद्मसीभ्यां प्रथादरात् ॥ २२ ॥

प्रागुक्तवत्सरे रम्ये माधवाज्जुनपक्षके ।

रोहिणीभृततीयायां बुधवासरसंयुजि ॥ २३ ॥

श्रीशांतिनाथमुख्यानां जिनानां चतुरुत्तरा ।

द्विशती प्रतिमा हृद्या भारिताश्च प्रतिष्ठिताः ॥ २४ ॥

(युग्मम् ।)

पुनर्निजबहुद्रव्यसफलीकरणकृते ।

श्रीनव्यनगरे ऽकारि प्रासादः शैलसंनिभः ॥ २५ ॥

द्वासप्ततिजिनौकोभिर्वेष्टितश्च चतुर्मुखैः ।

कैलासपर्वतोत्तुंगैरष्टाभिः शोभितो ऽभितः ॥ २६ ॥

(युग्मम् ।)

साहिश्रीपद्मसिंहेनाऽकारि शत्रुंजयोपरि ।

उत्तुंगतोरणः श्रीमान् प्रासादः शिखरोन्नतः ॥ २७ ॥

यं दृष्ट्वा भविकाः सर्वे चिंतयन्ति स्वचेतसि ।

उच्चभूतः किमेषोऽद्रिर्द्रव्यते ऽभ्रंलिहो यतः ॥ २८ ॥

येन श्रीतीर्थराजोऽयं राजते सावतंसकः ।

प्रतिमाः स्थापितास्तत्र श्रीश्रेयांसमुखाऽर्हताम् ॥ २९ ॥

तथा च—संवत् १६७६ वर्षे फाल्गुन सित द्वितीयायां तिथौ
दैत्यगुरुवासरे रेवतीनक्षत्रे श्रीमतो नव्यनगरात् साहिश्रीपद्मसीकेन
श्रीभरतचक्रवर्त्तिनिर्मितसंघसदृशं महासंघं कृत्वा श्रीअंचलगणा-
धीश्वरभट्टारकपुरंदरयुगप्रधानपूज्यराजश्री ५ श्रीकल्याणसागरसू-
रीश्वरैः सार्द्धं श्रीविमलगिरितीर्थवरे समेत्य स्वयंकारितश्रीशत्रुंजय-
गिरिशिरःप्रासादे समहोत्सवं श्रीश्रेयांसप्रमुखजिनेश्वराणां संति
बिंबानि स्थापितानि । सद्भिः पूज्यमानानि चिरं नंदतु ।

यावद्विभाकरनिशाकरभूधराय्य—

रत्नाकरध्रुवधराः किल जाग्रतीह ।

श्रेयांसनाथजिनमंदिरमत्र तावन्

नंदत्वनेकभविकौघनिषेव्यमानम् ॥ १ ॥

वाचकश्रीविनयचंद्रगणिनां शिष्यमु० देवसागरेण विहिता
प्रशस्तिः ॥

(एषिग्राफिया इण्डिका-२१६४-६६)

(२२)

संवत् १६७५ वर्षे वैशाख शुद्धि १३ तिथौ शुक्रवारे श्रीम-
दंचलगच्छाधिराजपूज्य श्रीधर्ममूर्त्तिमूरि तत्पट्टालंकारमूरिप्रधाने
युगप्रधानपूज्य श्रीकल्याणसागरमूरिविजयराज्ये श्री श्रीमालीज्ञा-
तीय अहमदामादवास्तव्य साह भवान भार्या राजलदे पुत्र साह
पीमजी सूपजी द्वाभ्यामेका देहरी कारापिता विमलाचले चतुर्मुखे ॥

(एषिग्राफिया इण्डिका-२१६७)

(२३)

सं० १६७५ वैशाख सित १३ शुके सुरताणनूरदीजहांगी-
रसवाईविजयिराज्ये । श्रीराजनगरवास्तव्यप्राग्वाटज्ञातीय से०
देवराज भार्या [रू]डी पुत्र से० गोपाल भार्या राजू सुत राजा
पुत्र सं० साईआ भार्या नाकू पुत्र सं० नाथा भार्या नारिंगदे
पुत्ररत्न सं० सूरजीकेन भार्या सुषमादे पुत्रायित इंद्रजी सहितेन
श्रीशान्तिनाथविंश कारीतं प्रतिष्ठितं च श्रीवृहत्स्वतर[ग]च्छाधिराज
श्रीअकवरपातसाहिभूपालप्रदत्तपाण्मासिकाभयदानतत्प्रदत्तयुगप्र-
धानविरुद्धारकसकलदेशाष्टान्दिकामारिप्रवर्ताविकयुगप्रधान श्री-
जिनचंद्रमूरिपट्टोदीपककटिनकाष्मीरादिदेशविहारकारक श्रीअकव-
रसाहिचित्तरंजनप्रपालित श्रीपुरगोलकुंडागज्जणाप्रमुखदेशामारि-

जहांगीरसाहिप्रदत्तयुगप्रधानपदधारि श्रीजिनसिंहसूरि पट्टोदय-
कारकभट्टारकशिरोरत्न श्रीजिनराजसूरि.....

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।६७)

(२४)

संवत् १६७५ वैशाख सित १३ शुक्रे सुरताणनूरदीजहां-
गीरसवाईविजयिराज्ये । श्रीराजनगरवास्तव्य प्राग्वाटज्ञातीय सं०
साईआ भार्या नाकू पुत्र सं० जोगी भार्या जसमादे पुत्र विविध-
पुण्यकर्मोपार्जक सं० सोमजी भार्या राजलदे पु० सं० रतनजी
भार्या सूजाणदे पुत्र २ सुंदरदास सषराभ्यां पितृनाम्ना श्रीशांति-
नाथबिंबं कारितं प्रतिष्ठितं च श्रीबृहत्स्वरतरगच्छे युगप्रधानश्रीजिन-
चंद्रसूरि जहांगीरसाहिप्रदत्तयुगप्रधानविरुद्धधारकश्रीअकबरसाहि-
चित्तरंजककठिनकाश्मीरादिदेशविहारकारकयुगप्रधानश्रीजिनसिं-
हसूरि पट्टालंकारकबोहित्थवंशशृंगारकभट्टारकवृंदारक श्रीजिनरा-
जसूरिसूरिमृगराजैः ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।६७)

(२५)

ॐ ॥ संवत् १६७६ वैशाखासित ६ शुक्रे लघुशाखीय
श्रीश्रीमालिज्ञातीय मंत्रि जीवा भार्या वाई रंगाई सुत मंत्रिख
[वास] वाछाकेन भार्या वाई गंगाई प्रमुखकुटुंबयुतेन श्रेष्ठिभणसा-
लीशिवजीप्रसादात् स्वयंप्रतिष्ठापितश्रीविमलनाथदेवकुलं कारितं ।
श्रीमत्तपागणगगनांगणगगनमाणिसमानभट्टारकश्रीविजयदेवसूरीश्व-
रविजयिराज्ये ॥

यावदेवगिरिर्भाति यावत् शत्रुंजयाचलः ।

तावदेवकुलं जीयात् श्रीवाछाकेन कारितं ॥ १ ॥

॥ श्रीः ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२६८)

(२६)

॥ ॐ नमः श्रीमारुदेवादिवर्द्धमानांतर्तीर्थकराणां श्रीपुंडरीका-
द्यगौतमस्वामिपश्येतेभ्यो गणधरेभ्यः सभ्यजनैः पूज्यमानेभ्यः
सेव्यमानेभ्यश्च । संवत् १६८२ ज्येष्ठ वदि १० शुक्ले श्रीजेसलमेरु-
वास्तव्योपकेशवंशीयभांडवालिके सुश्रावककर्त्तव्यताप्रवीणधुरीण
सा० श्रीमल्ल भार्या चापलदे पुत्र पवित्र चारित्र लोद्रवापत्तनका-
रितजीर्णोद्धारविहारमंडनश्रीचिंतामणिनामपार्श्वनाथाभिरामप्रति-
ष्ठाविधायकप्रतिष्ठासमयार्द्धसुवर्णलंभनिकाप्रदायकसंयनयककरणी-
यदेवगुरुसायम्भिकवात्सल्यविधानप्रभासितासितसम्यक्त्वशुद्धिप्र-
सिद्धसप्तक्षेत्रव्ययविहितश्रीशत्रुंजयसंघलब्धसंघाधिपतिलक सं० या-
द[इनामको] द्विपंचाशदुत्तरचतुर्दशशत १४५२ मितगणधराणां
श्रीपुंडरीकादिगौतमानां पादुकास्यानमजातपूर्वमचीकवत् स्वपुत्रहर-
राज-मेघराजसहितः समेधमानपुण्योदयाय प्रतिष्ठितं च श्रीवृहत्-
खरतरगच्छाधिराजश्रीजिनराजसूरिसूरिराजैः पूज्यमानं चिरं नंद-
नात् ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२६८)

(२७)

संवत् १६८३ वर्षे । पातिसाहजिहांगीरश्रीसलेमसाहभूमं-
डलाखंडलविजयरा[ज्ये] । श्रीचक्रेश्वरीनमः ॥ ॐ ॥ महोपा-
ध्यायश्री ५ श्रीहेममूर्तिगणिसद्गुरुभ्योनमः ॥ श्री ॥ ॐ ॥

॥ ॐ नमः ॥

स्वस्ति श्रीः शिवशंकरोऽपि गणमान् सर्व्वज्ञशत्रुंजयः

शर्व्वः शंभुरधीश्वरश्च भगवान् गौरो वृषांको मृडः ।

गंगोमापतिरस्तकामविकृतिः सिद्धैः कृताऽतिस्तुती

रुद्रो यो न परं श्रिये स जिनपः श्रीनाभिभूरस्तु मे ॥ १ ॥

उद्यच्छीरजडः कलंकरहितः संतापदोषाऽपहः

सोम्यः प्राप्तस[....]याऽमितकलः सुश्रीमृगांकोऽव्ययः ।

गौरानोमृतसूरपास्तकलुषो जैवातृकः प्राणिनां

चंद्रः [कर्म] जयत्यहो जिनपतिः श्रीवैश्वसेनिर्महान् ॥ २ ॥

त्यक्त्वा राजीमतीं यः स्वनिहितहृदयानेकपत्नीः....पां

सिद्धिस्त्रीं भूरिरक्तामपि बहु चकमेऽनेकपत्नीमपीशः ।

लोके ख्यातस्तथापि स्फुरदतिशय [वान्] ब्रह्मचारीतिनाम्ना

स श्रीनेमिजिनेन्द्रो दिशतु शिवसुखं सात्वतां योगिनाथः ॥ ३ ॥

चंचच्छारदचंद्रचा [रुच]दनश्रेयोविनिर्यद्वचः-

पेयूपौघनिषेकतो विषधरेणापि प्रपेदे द्रुतम् ।

देवत्वं सुकृतैकलभ्य[म]तुलं यस्यानुकंपानिधेः

स श्रीपार्श्वजिनेशितास्तु सततं विघ्नच्छिदे सात्वताम् ॥४॥

यस्य श्रीवरशास [नं] क्षितितले मार्तंडविवायते

यद्वाक्यं भवसिन्धुतारणविधौ पोतायते देहिनाम् ।

यद्ध्यानं [भ] विपापपंकदलने गंगांनुधारायते
 श्रीसिद्धार्थनरेंद्रनन्दनजिनः सोऽस्तु श्रिये सर्वदा ॥ ५ ॥

अथ पद्मावली ।

श्रीवर्द्धमानजिनराजपदक्रमेण
 श्रीआर्यरक्षितमुनीश्वरसूरिराजाः ।
 विद्यापगाजलधयो विधिपक्षगच्छ-
 संस्थापका यतिवरा गुरवो बभूवुः ॥ ६ ॥
 तच्चारुपट्टकमला[ज]लराजहंसा-
 श्रारित्रमंजुकमलाश्रवणावतंसाः ।
 गच्छाधिपा बुधवरा जयसिंहसूरि-
 नामा[न ७]द्यदमलोरुगुणावदाताः ॥ ७ ॥
 श्रीधर्मघोषगुरवो वरकीर्तिभाजः
 सूरेश्वरास्तदनु पूज्यमहेंद्रसिंहाः ।
 आसंस्ततः सकलसूरिशिरोवतंसाः
 सिंहप्रभाभिधसुसाधुगुणप्रसिद्धाः ॥ ८ ॥
 तेभ्यः क्रमेण गुरवो जिनसिंहसूरि-
 गोत्रा बभूवुरथ पुज्यतमा गणेशाः ।
 देवेंद्रसिंहगुरवोऽखिललोकमान्या
 धर्मप्रभा मुनिवरा विधिपक्षनाथाः ॥ ९ ॥
 पुज्याश्च सिंहतिलकास्तदनु प्रभूत-
 भाग्या महेंद्रविभवो गुरवो बभूवुः ।
 चक्रेश्वरीभगवतीविहितप्रसादाः
 श्रीमेख्तुंगगुरवो नरदेववंद्याः ॥ १० ॥

तेभ्योऽभवन् गणधरा जयकीर्तिसूरि-

सुख्यास्ततश्च जयकेसरिसूरिराजः ।

सिद्धांतसागरगणाधिभुवस्ततोऽनु

श्रीभावसागरगुरूगुणा अभूवन् ॥ ११ ॥

तद्वंशपुष्करविभासनभानुरूपाः

सूरीश्वराः सुगुण[शे]वधयो बभूवुः ॥ षट्पदी ॥

तत्पट्टोदयशैलशृंगकिरणाः शास्त्रांबुधेः पारगा

भव्यस्वांतचकोरलासनलसत्पूर्णाभचंद्राननाः ।

श्रीमंतो विधिपक्षग[च्छ]तिलका वादींद्रपंचानना

आसन् श्रीगुरुधर्ममूर्तिगुरवः सूरींद्रवंद्यांघ्र्यः ॥ १२ ॥

तत्पट्टेऽथ जयंति मन्मथभटाहंकारशर्वोपमाः

श्रीकल्याणसमुद्रसूरिगुरवः कल्याणकंदांबुदाः ।

भव्यांभोजविबोधनैककिरणाः सद्ज्ञानपाथोधयः

श्रीमंतोऽत्र जयंति सूरिविभुभिः सेव्याः प्रभावोद्यताः ॥ १३ ॥

श्रीश्रीमालज्ञातीय मंत्रीश्वरश्रीभंडारी तत्पुत्रमहं श्रीअमरसी
सुत महं श्रीकरण तत्पुत्र सा श्रीधन्ना तत्पुत्र साह श्रीसोपा तत्पुत्र
सा० श्रीवंत तद्धार्या उभयकुलानंददायिनी बाई श्रीसोभागदे
तत्कुक्षिसरोराजहंस साह श्रीरूपं तद्गिनी उभयकुलानंददायिनी
परमश्राविका हीरवाई पुत्र पारीक्ष श्रीसोमचंद्र[द्र]प्रभृतिपरिकरयुतया।
संवत् १६८३ वर्षे माघ सुदि त्रयोदशी तिथौ सोमवासरे [श्री]
चंद्रप्रभस्वामिजिनमंदिरजीर्णोद्धारः कारितः । श्रीराजनगरवास्तव्य
महं भंडारी प्रसाद कराविड हुतु तेहनइ वठी पेढी[इं] बाई श्री-
हीरवाई हुई तेणीइ प..... (हिलड ?) उद्धार कराविड ॥

संघसहित ९९ वार यात्रा कीथी । स्वसुरपक्षे पारिष श्रीगंगदास
 भार्या वाई गुरदे पुत्र पारिष श्रीकुंयरजी भार्या वाई कमल्यदे
 कुक्षिसरोराजहंसोपमौ पारिषश्रीवीरजीपारिषश्रीरहीयाभिधानौ ।
 पारिष वीरजी भार्या वाई हीरादे पुत्र पं० सोमचंद्रस्तन्नाम्ना श्री-
 चंद्रप्रभस्वामिजिनविंश कारितं प्रतिष्ठितं च देशाधीश्वरस्वभापतपन-
 प्रभोज्ञासिताखिलभूमण्डल.....श्रीकांधुजी तत्पुत्र
 राज्य श्रीशिवाजी.....श्राविका श्रीहीरवाई पुत्री वाई कीई
 वाइ कल्याणी भ्राता पारिष रूपजी तत्पुत्र पारिष गुडीदासयुतेन ॥
 संवत् १६८२ वर्षे माह शुद्ध त्रयोदसी सोमवासरे श्रीचंद्रप्रभ-
 स्वामिप्रतिष्ठा कारिता ॥ भट्टारकश्रीकल्याणसागरमूर्तिभिः प्रति-
 स्ठितं ॥ वाचकश्रीदेवसागरगणीनां कृतिरियं ॥ पंडितश्रीविजय-
 मूर्तिगणिनाऽलेखि ॥ पं० श्रीविनयशेषरगणीनां शिष्य मु० श्री-
 रविशेषरगणिना लिखितिरियम् ॥ श्रीशेनुंजयनमः यावत् चंद्रार्क
 चिरं नंदतात् श्रीकवडयक्षप्रसादात् ॥ गजधररामजी लघुभ्राता-
 कुअ.....णेजरतनकल्यणकृतायां अत्र भद्रम् ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२१८-७१)

(२८)

ॐ ॥ सं० १[६]८४ माघ वदि ५ शुक्ले श्रीमत्पत्तनवास्तव्य
 श्रीमालज्ञातीय ट० जसपालपौत्रेण पितृ ट० राजा मातृ ट०
 सी[वृथेयोऽर्थ] ट० थाथाकेन श्रीआदिनाथविंश स्वत्तकसहितं
 कारितं ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२१७२)

(२९)

॥ ॐ ॥ संवत् १६८६ वर्षे चैत्रे शुदि १५ दिने दक्षण-
देशे देवगीरीनगरवास्तव्य श्रीमालीज्ञातीय लघुशापीय तुकजी-
भार्या वा० तेजलदे सुत सा० हासुजी भार्या वाई हासलदे
लघुभ्राता सा० वलुजी सा० देवजी भार्या वाई चछादे देराणी
वाई देवलदे पुत्र सा० धर्मदास भगिनी वा० कुअरी प्रमुखस-
मस्तकुटुंब श्रीविमलाचलनी यात्रा करीनि श्रीअदबुदआ.....
(दिनाथ ?) प्रासादनो मंडपनो कोटसहीत फरी उद्धार कराव्यु.....
.....द्धारक[श्री].....[राज्ये] तत्पट्टालं-
कारे[श्री].....[श्री].....
[भ्यः] ॥ पंडितोत्तम श्रीद्ध.....मुपदेशात् शुभं भवतु ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।७२)

(३०)

ॐ ॥ भट्टारकपुरंदरभट्टारकश्रीहीरविजयसूरिभ्यो नमो
नमः । तत्पट्टप्रभाकरभट्टारकश्रीविजयसेनसूरिगुरुभ्योनमः ।
संवत् १६९६ वर्षे वैशाख शुदि ५ रवौ श्रीदीववंदिरवास्तव्य
संघवी सचा भार्या वाई तेजवाई तयोः सुपुत्र संघवी गोविंदजी
भार्या वाई वयजवाई प्रमुखकुटुंबयुतेन स्वश्रेयसे श्रीशत्रुंजये
उत्तुंगप्रासादः कारापितः श्रीपार्श्वनाथर्विवं स्थापितं प्रतिष्ठितं च
श्रीतपागच्छनायकभट्टारक श्रीविजयदेवसूरिभिः तत्पट्टालंकारयुव-
राज श्रीविजयसिंहसूरिश्चिरं जीवतु ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।७२)

(३१)

ॐ ॥ नमः ॥

प्रत्यतिष्ठिपदिदं खलु तीर्थं रायसिंह इह वर्द्धमानभूः ।
 शासनाद्विजयदेवगुरोः सद्वाचकेन विनयाद्विजयेन ॥ १ ॥
 श्रीविजयसिंहसूरिः स जयतु तपगच्छपौलिमाणिक्यम् ।
 अजनिष्ट यदुपदेशान् सहस्रकृदाभियं तीर्थम् ॥ २ ॥
 दिक्कगविजलधिमितेन्द्रे १७१०
 सितपङ्क्यां ज्येष्ठमासि तीर्थेऽस्मिन् ।
 अर्द्धद्विसहस्रं स्थापितमष्टोत्तरं वन्दे ॥ ३ ॥
 यावज्जयति सुमेरुस्तावज्जीयात्प्रकृष्टसौभाग्यः ।
 श्रीगुरुं जयमूर्ध्नि सहस्रकृदः किरीटायम् ॥ ४ ॥

(एषिग्राफिका इण्डिका-२७३)

(३२)

अहम् ॥ ॐ ॥ स्वस्ति श्रीसंवत् १७१० वर्षे ज्येष्ठ शुद्ध-
 पष्ठीतिथौ गुरुवारे श्रीउग्रसेनपुरवास्तव्यउकेगङ्गातीयवृद्धशारीय-
 कृदाङ्गोत्र सा० वर्द्धमान भा० बालदादे पु० समानसिंह रायसिंह
 कनकसिंह उग्रसेन कृष्णदासैः सा० जगन्सिंह जीवणदास प्रमु-
 खपरिवारयुतैः स्वपितृवचनात्तत्पुण्यार्थं श्रीसहस्रकृदतीर्थं कारितं
 स्वप्रतिष्ठायां प्रतिष्ठापितं । तपागच्छे भ० श्रीहीरविजयसूरिपद्मभाक्-
 रभ० श्रीविजयसेनसूरिपद्मालंकारपातिशालिश्रीजिह्वाङ्गीरप्रदत्तमहा-
 तपाविरुधधारिअनेकराजाधिराजप्रतिबोधकारिभट्टारक श्री७ श्री-
 विजयदेवसूरीश्वरआचार्य श्रीविजयप्रभसूरिनिर्देशान् श्रीहीरविज-
 यसूरिशिष्यरत्नमहोपाध्याय श्री५ क्रीर्तिविजयग० शिष्योपाध्याय

श्रीविनयविजयगणिभिः प्रतिष्ठितं ॥ श्रीरस्तु ॥ श्रीशत्रुंजयमहाती-
र्थकार्यकरपण्डित श्री५ शांतिविजयग० देवविजयग० मेघविजयग०
साहाय्यतः सिद्धमिदम् ॥ सूत्रधार मनजीः ॥

(एपिग्राफिआ इण्डिका-२।७३)

(३२)

॥ श्री ॥ ॐ नमः ॥

वभूवुः श्रीमहावीरपट्टानुक्रमभूषणाः ।

श्रीअंचलगणाधिशाः आर्यरक्षितसूरयः ॥ १ ॥

तत्पट्टपंकजादित्याः सूरिश्रीजयसिंहकाः ।

श्रीधर्मघोषसूरीन्द्रा महेंद्रसिंहसूरयः ॥ २ ॥

श्रीसिंहप्रभसूरीशाः सूरयो जिनसिंहकाः ।

श्रीमहेंद्रसूरीशाः श्रीधर्मप्रभसूरयः ॥ ३ ॥

श्रीसिंहतिलकाद्वाश्च श्रीमहेंद्रप्रभाभिधाः ।

श्रीमंतो मेरुतुंगाख्याः वभूवुः सूरयस्ततः ॥ ४ ॥

समग्रगुणसंपूर्णाः सूरिश्रीविजयकीर्त्तयः ।

तत्पट्टेऽथ सुसाधुश्रीजयकेशरसूरयः ॥ ५ ॥

श्रीसिद्धांतसमुद्राख्याः सूरयो भूरिकीर्त्तयः ।

भावसागरसूरीन्द्रास्ततोऽभूवन् गणाधिपाः ॥ ६ ॥

श्रीमद्गुणनिधानाख्याः सूरयस्तत्पट्टेऽभवन् ।

युगप्रधानाः श्रीमंतः सूरिश्रीधर्ममूर्त्तयः ॥ ७ ॥

तत्पट्टोदयशैलाग्रप्रोद्यत्तरणिसन्निभाः ।

अभवन्सूरिराजश्रीयुजः कल्याणसागराः ॥ ८ ॥

श्रीअमरोदाधिसूरीन्द्रास्ततो विद्यासूरयः ।

उदयार्णवसूरिश्च कीर्तिसिंधुमुनिपतिः ॥ ९ ॥
 ततः पुण्योदधिसूरिराजेंद्रार्णवसूरयः ।
 मुक्तिसागरसूरीन्द्रा वभूवुः गुणशालिनः ॥ १० ॥
 ततो रत्नोदधिसूरिर्जयति विचरन्मुवि ।
 शांतदांतक्षमायुक्तो भन्यान् धर्मोपदेशकः ॥ ११ ॥

॥ इति पट्टावलिः ॥

अथ कच्छसुराष्ट्रे च कोटारानगरे वरे ।
 वभूवुर्लघुशाखायामर्णसीति गुणोज्ज्वलः ॥ १२ ॥
 तत्पुत्रो नायको जज्ञे हीरवाई च तत्प्रिया ।
 पुत्रः केशवजी तस्य रूपवान्पुण्यमूर्तयः ॥ १३ ॥
 मातुलेन समं मुंवेवंदरे तिलकोपमे ।
 अगात्पुण्यप्रभावेन बहु स्वं समुपार्जितं ॥ १४ ॥
 देवभक्तिर्गुरुरागी धर्मश्रद्धाविवेकिनः ।
 दाता भोक्ता यशः कीर्त्तिं स्ववर्गे विश्रुतो बहु ॥ १५ ॥
 पावेति तस्य पत्नी च नरसिंहः सुतोऽजनि ।
 रत्नवाई तस्य भार्या पतिभक्तिसुशीलवान् (?) ॥ १६ ॥
 केशवजीकस्य भार्या द्वितीया मांकवाई च ।
 नाम्ना त्रीकमजी तस्य पुत्रोऽभूत् स्वल्पजीविनः ॥ १७ ॥
 नरसिंहस्य पुत्रोऽभूत् रूपवान् सुंदराकृतिः ।
 चिरं जय सदा ऋद्धिर्दृढिर्भवतु धर्मतः ॥ १८ ॥

॥ इति चंशावलिः ॥

गांधी मोहोतागोत्रे सा केशवजी निजभुजोपार्जितवित्तेन
 धर्मकार्याणि कुरुते स्म । तद्यथा निजपरिकरयुक्तो संयसार्द्धं विमला-

द्वितीये समेत्य कच्छसौराष्ट्रगूर्जरमरुधरमेवाडकुंकुणादिदेशादा-
गता बहुसंघलोकाः मिलिताः अंजनशलाकाप्रतिष्ठादिमहोत्स-
वार्थं विशालमंडपं कारयति स्म । तन्मध्ये नवीनजिनविंवानां
रूप्यपाषाणधातूनां बहुसहस्रसंख्यानां सुमुहूर्ते सुलग्ने पीठोपरि
संस्थाप्य तस्य विधिना क्रियाकरणार्थं श्रीरत्नसागरसूरिविधिपक्ष-
गच्छपतेरादेशतः मुनिश्रीदेवचंद्रगणिना तथा क्रियाकुशलश्राद्धैः
सह शास्त्रोक्तरीत्या शुद्धक्रियां कुर्वन् श्रीवीरविक्रमार्कतः संवत्
१९२१ ना वर्षे तस्मिन् श्रीशालिवाहनभूपालकृते शाके १७८६ प्र-
वर्तमान्ये मासोत्तमश्रीमाघमासे शुक्लपक्षे तिथौ सप्तम्यां गुरुवासरे
मार्तंडोदयवेलायां सुमुहूर्ते सुलग्ने स्वर्णशलाकया जिनमुद्राणां श्री-
गुरुभिश्च साधुभिरंजनक्रियां कुरुते स्म । संघलोकान् सुवेषधा-
रीन् बहुक्रुद्ध्या गीतगानवादित्रपूर्वकं समेत्य जिनपूजनलौछना-
दिक्रियायाचकानां दानादिसंघवात्सल्यादिभक्तिर्हर्षतश्चक्रे । पुनः
धर्मशालायां आरासोपलानिर्मितं सास्वतऋषभादिजिनानां चतु-
र्मुखं चैत्यं पुनः गिरिशिखरोपरि श्रीअभिनंदनजिनस्य विशाल-
मंदिरं तस्य प्रतिष्ठा माघसित त्रयोदश्यां बुधवासरे शास्त्रोक्त-
विधिना क्रिया कृता श्रीरत्नसागरसूरीणामुपदेशतः श्रीसंघपति
निजपरिवारेण सह श्रीअभिनंदनादिजिनाविव[ानि] स्थापिता-
[नि] ततः गुरुभक्तिसंघभक्ति शक्तयानुसारेण कृतः गोहिलवंशवि-
भुषणठाकोर श्रीसूरसंघजीराज्ये पादलिप्तपुरे मदनोत्सवमभूत् श्री-
संघस्य भद्रं भूयात् कल्याणमस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

माणिक्यसिंधुवरमुख्यमुनिवरेषु
तच्छिष्यवाचकवरविनयार्णवेन ।
एषा प्रशस्तिः श्रवणामृततुल्यरूपा

संयस्य शाशनसमुन्नतिकार्यलेखि ॥ १ ॥

वाचकविनयसागरेण्यं प्रशस्तिर्लिखिता ॥

यावन्मेरुर्महीधरो यावच्चंद्रदिवाकरौ ।

यावत्तीर्थं जिनेन्द्राणां तावन्नदंतु मंदिरं ॥ १ ॥

॥ श्रीरस्तु ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२।७४-७५)

(३३)

॥ ॐ ॥ सं० १६५० [प्र०] चै० पूर्णिमायां सुविहितसायुक्षीर-
सागरप्रोष्टासशीतपादानां निजवचनरंजितसाहि श्रीअकव्वरप्रदत्त-
श्रीसिद्धशैलानां भट्टारकश्रीविजयसेनमूरिप्रमुखसुविहितभक्तिभर-
सेव्यमानपादारविंदानां श्री६ श्रीहीरविजयमूरिपादानां माहात्म्य-
प्रीणितसाहिनिर्मितसकलसत्त्वद्रव्यग्रहण [मृ] क्तिकायां प्रथमचैत्र-
पूर्णिमायां तच्छिष्यसकलवाचककोटिकोटीरगतकोटिश्री६श्रीवि-
मल्लदर्पगणिभिः । श्रे० पं० देवदर्पग० श्रीगुरुंजय० कृतकृत्य पं०
धनविजयग० पं० जयविजयग० जसविजय-हंसविजयग० मुनि-
[वि]सलादिमुनिगतद्वयपरिकरितैर्निर्विघ्नीकृता यात्रा इति भद्रम् ॥

(एपिग्राफिया इण्डिका-२।८६)

(३४)

॥ दे० ॥ संवत् १३७१ वर्षे माहसुदि १४ सोमे श्रीम-
द्वृक्षेश्वरेश वेगदगोत्रीय सा० सल्लषण पुत्र सा० आजडतनय
सा० गोसल भार्या गुणमती कुशिसंभवेन संवपति आसाधरानु-

जेन सा० लूणसीहाग्रजेन संघपति साधुश्रीदेसलेन पुत्र सा०
सहजपाल सा० साहणपाल सा० सामंत सा० समरा सा०
सांगण प्रमुख कुटुंबसमुदायोपेतेन निजकुलदेवी श्रीचंडिका (?)
मूर्तिः कारिता ।

यावद् व्योम्नि चंद्राकौ यावन्मेरुर्महीतले ।

तावत् श्रीचंडिका (?) मूर्तिः..... ॥

(प्राचीनगूर्जरकाव्यसंग्रह)

(३५)

संवत् १३७१ वर्षे माह सुदि १४ सोमे श्रीमदुकेशवंशे
वेसद्गोत्रे सा० सलषणपुत्र सा० आजडतनय सा० गोसल
भार्या गुणमती कुक्षिसमुत्पन्नेन संघपति सा० आसाधरानुजेन
सा० लूणसीहाग्रजेन संघपति साधु श्रीदेसलेन सा० सहजपाल
सा० साहणपाल सा० सामंत सा० समरसीह सा० सांगण सा०
सोम प्रभृतिकुटुंबसमुदायोपेतेन वृद्धभ्रातृ संघपति आसाधरमूर्तिः
श्रेष्ठिमाठ(ठ?)लपुत्री संघ० रत्नश्रीमूर्तिसमन्विता कारिता ॥ आशा-
धरकल्पतरु.....युगादिदेवं प्रणमति ॥

(प्राचीनगूर्जरकाव्यसंग्रह)

(३६)

संवत् १३७१ वर्षे माहसुदि १४ सोमे.....

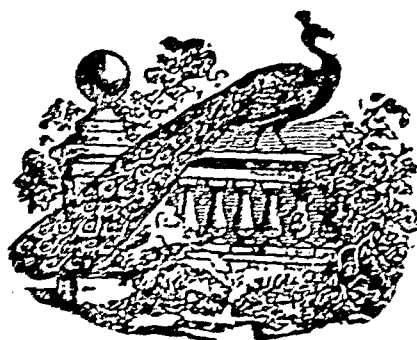
राणक श्रीमहीपालदेवमूर्तिः संघपति श्रीदेसलेन कारिता श्रीयुगा-
दिदेवचैत्ये ॥

(प्राचीनगूर्जरकाव्यसंग्रह)

(३७)

संवत् १४१४ वर्षे वैशाख सुदि १० गुरौ संवपति देस-
 लसुत सा० समरा-समरश्रीयुग्मं सा० सालिग सा० सज्जन-
 सिंहाभ्यां कारितं प्रतिष्ठितं श्रीककसूरिशिष्यैः श्रीदेवगुप्तसूरिभिः।
 शुभं भवतु ।

(प्राचीनगूज्जरकाव्यसंग्रह)

श्रीगिरनारपर्वतस्थाः प्रशस्तिलेखाः ।

गूर्जरमहामात्यवस्तुपाल-तेजःपालकारितश्रीनेमिनाथ-
प्रासादगताः षड् बृहत्प्रशस्तयः ।

(३८-१)

नमः श्रीसर्वज्ञाय ।

पायान्नेमिजिनः स यस्य कथितः स्वामीकृतागस्थिता-
वग्रे रूपदिदृक्षया स्थितवते प्रीते सुराणां प्रभौ ।
काये भागवते वनेवक.....द्विपोलावने शंसता-
मिदशां(?).....मपि.....वनाजवे.....॥ १ ॥

स्वस्ति श्रीविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे फागुण शुदि १० बुधे
श्रीमदणाहिलपुर(*)वास्तव्यप्राग्वाटान्वयप्रसूतठ० श्रीचंडपात्मजठ०
श्रीचंडप्रसादांगजठ० श्रीसोमतनुजठ० श्रीआशाराजनंदनस्य ठ०
श्रीकुमारदेवीकुक्षिसंभूतस्य ठ० श्रीलुणिग महं० श्रीमालदेवयोरनु-
जस्य महं० श्रीतेजःपालाग्रजन्मनो महामात्य श्रीवस्तुपालस्यात्मजे
महं० श्रीललितादेवीकुक्षिसरो(*)वरराजहंसायमाने महं० श्रीजयत-
सिंहे सं. ७९ वर्षपूर्वं स्तंभतीर्थमुद्राव्यापारान् व्यापृष्वति सति सं.
७७ वर्षे श्रीशत्रुंजयोज्जयंतप्रभृतिमहातीर्थयात्रोत्सवप्रभावाविर्भूत-
श्रीमद्देवाधिदेवप्रसादासादितसंघाधिपत्येन चौलुक्यकुलनभस्तल-

 (*) एतच्चिह्नं शिलापट्टस्थपङ्क्तिसूचकम् ।

प्रकाशनैकमार्त्तडमहाराजाधिराजश्रीलवणप्रसाददेवसु(*)तमहाराज
 श्रीवीरधवलदेवप्रीतिप्रतिपन्नराज्यसर्वैश्वर्येण श्रीशारदाप्रतिपन्ना-
 पत्येन महामात्यश्रीवस्तुपालेन तथा अनुजेन सं. ७६ वर्षपूर्वं
 गूर्जरमंडले धवलककप्रमुखनगरेषु मुद्राव्यापारान् व्यापृण्वता
 महं० श्रीतेजःपालेन च श्रीशत्रुंजयार्बुदाचलप्रभृतिमहातीर्थेषु श्रीमद-
 णहिलपुरभृगुपुर(*)स्तंभनकपुरस्तंभतीर्थदर्भवतीधवलककप्रमुखन-
 गरेषु तथा अन्यसमस्तस्थानेष्वपि कोटिशोऽभिनवधर्मस्थानानि
 प्रभूतजीर्णोद्धाराश्च कारिताः ॥ तथा सचिवेश्वरश्रीवस्तुपालेन
 इह स्वयं निर्मापितश्रीशत्रुंजयमहातीर्थावतारश्रीमदादितीर्थकरश्री-
 ऋषभदेव स्तंभनकपुरावतारश्रीपार्श्वनाथदेव सत्यपु(*)रावतार श्री-
 महावीरदेव प्रशस्तिसहितकम्पीरावतार श्रीसरस्वतीमूर्ति देवकुलि-
 काचतुष्टयजिनयुगल अम्बावलोकनाशाम्बप्रद्युम्नशिखरेषु श्रीनेमि-
 नाथदेवालंकृतदेवकुलिकाचतुष्टय तुरगाधिरूढस्वपितामहमहं० ठ०
 श्रीसोम निजपितृठ० श्रीआशराजमूर्तिद्वितयचारुस्तोरणत्रय श्रीने-
 मिनाथ(*)देव आत्मीयपूर्वजाग्रजानुजपुत्रादिमूर्तिसमन्वितसुखो-
 द्घाटनकस्तंभश्रीअष्टापदमहातीर्थप्रभृति अनेककीर्तनपरंपराविरा-
 जिते श्रीनेमिनाथदेवाधिदेवविभूषितश्रीमदुज्जयंतमहातीर्थ आत्मन-
 स्तथा स्वधर्मचारिण्याः प्राग्वाटजातीयठ० श्रीकान्हडपुञ्याः ठ०
 राणूकुक्षिसंभृताया महं० श्रीललितादेव्याः(*)पुण्याभिवृद्धये श्रीना-
 गेंद्रगच्छे भट्टारक श्रीमहेंद्रसूरिसंताने शिष्यश्रीशांतिसूरि शिष्यश्री-
 आणंदसूरिश्रीअमरसूरिपदे भट्टारकश्रीहरिभद्रसूरिपट्टालंकरणप्र-
 भुश्रीविजयसेनसूरिप्रतिष्ठितश्रीअजितनाथदेवादिर्विंशतितीर्थकरा-
 लंकृतोऽयमभिनवः समंडपः श्रीसम्पेतमहातीर्थावतारप्रासादः
 कारितः ॥ (*)

पीयूषपूरस्य च वस्तुपाल-

मन्त्रीशितुश्चायमियान् विभेदः ।

एकः पुनर्जीवयति प्रमीतं

प्रमीयमाणं तु भुवि द्वितीयः ॥ १ ॥

श्रीदश्रीदयितेश्वरप्रभृतयः संतु क्वचित् तेऽपि ये

प्रीणन्ति प्रभविष्णवोऽपि विभवैर्नाकिंचनं कंचन ।

सोऽयं सिंचति कांचनैः प्रतिदिनं दारिद्र्यदावानल-

प्रम्लानां पृथिवीं नवीनजलदः श्रीवस्तुपालः (*)पुनः॥२॥

भ्रातः पातकिनां किमत्र कथया दुर्मन्त्रिणामेतया

येषां चेतसि नास्ति किंचिदपरं लोकोपकारं विना ।

नन्वस्यैव गुणान्गृणीहि गणशः श्रीवस्तुपालस्य य-

स्तद्विश्वोपकृतिवृत्तं चरति यत्कर्णेन चीर्णं पुरा ॥३॥

भित्त्वा भानुं भोजराजे प्रयाते

श्रीमुंजेऽपि स्वर्गसाम्राज्यभाजि ।

एकः संप्रत्यर्थिनां वस्तुपाल-

स्तिष्ठत्यश्रु(*)स्यंदनिष्कंदनाय ॥ ४ ॥

चौलुक्यक्षितिपालमौलिसचिव ! त्वत्कीर्तिकोलाहल-

स्त्रैलोक्येऽपि विलोक्यमानपुलकानंदाश्रुभिः श्रूयते ।

किं चैषा कलिदूषितापि भवता प्रासादवापीप्रपा-

कूपारामसरोवरप्रभृतिभिर्धात्री पवित्रीकृता ॥ ५ ॥

स श्रीतेजःपालः सचिवश्चिरकालमस्तु तेजस्वी ।

येन वयं निश्चिंताश्चितामणिने(*)व नंदामः ॥ ६ ॥

लवणप्रसादपुत्रश्रीकरणे लवणसिंहजनकोऽसौ ।

मन्त्रित्वमत्र कुरुतां कल्पशतं कल्पतरुकल्पः ॥ ७ ॥

पुरा पादेन दैत्यारेर्भुवनोपरिवर्तिना ।

अधुना वस्तुपालस्य हस्तेनाथः कृतो बलिः ॥ ८ ॥

दयिता ललितादेवी तनयमवीतनयमाप सचिवेन्द्रात् ॥

नाम्ना जयंतसिंहं जयंतमिन्द्रात्पुलोमपुत्रीव ॥ ९ ॥ (*)

[एते] श्रीगृर्जेश्वरपुरोहितः । श्रीसोमेश्वरदेवस्य ॥

स्तम्भतीर्थेऽत्र कायस्थवंशे वाजहनन्दनः ।

प्रशस्तिमेतामलिखत् जैत्रसिंहध्रुवः सुधीः ॥ १ ॥

वाहडस्य तनूजेन मूत्रधारेण धीमता ।

एषा कुमारसिंहेन समुत्कीर्णा प्रयत्नतः ॥ २ ॥

श्रीनेमिस्त्रिजगद्गर्तुरम्बायाश्च प्रसादतः ।

वस्तुपालान्वयस्यास्तु प्रशस्तिः स्वस्तिशालिनी ॥ ३ ॥

(गिरनार इन्त्क्रिष्णन्त् नं. २।२१-२३)

(३९-२)

.....यः पुं...तयदुकूलक्षीरार्णवेन्दुर्जिनो

यत्पादाब्जपवित्रमौलिरसभश्रीरुज्जयन्तोऽप्ययम् ॥

धत्ते मूर्ध्नि निजप्रभुप्रसूतमरोहामप्रभामण्डलो

विश्वक्षोणिभृदाधिपत्यपदवीं नीलातपत्रोज्ज्वलाम् ॥ १ ॥

स्वस्ति श्रीविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे फागुण शुदि १० बुधे श्रीम-
दणहिल(*)पुरवास्तव्य प्राग्वाटान्वयप्रसूतः । श्रीचण्डपालात्मजः ।
श्रीचण्डप्रसादाङ्गजः । श्रीसोमतनुजः । श्रीआशाराजनन्दनस्य ।
श्रीकुमारदेवीकुक्षिसंभूतस्य । श्रीलुणिगमहं । श्रीमालदेवयो-
रनुजस्य महं । श्रीतेजःपालाग्रजन्मनो महामात्यश्रीवस्तुपाल-
स्यात्मजे महं । श्रीललितादेवी(*)कुक्षिसरोवरराजहंसायमाने

महं० श्रीजयन्तासिंहे सं० ७९ वर्षपूर्वं मुद्राव्यापारं व्यापृष्वति
सति सं० ७७ वर्षे श्रीशत्रुंजयोज्जयन्तप्रभृतिमहातीर्थयात्रोत्सव-
प्रभावाविर्भूतश्रीमद्देवाधिदेवप्रसादासादितसंघाधिपत्येन चौलुक्य-
कुलनभस्तलप्रकाशनैकमार्तण्डमहाराजाधिराजश्रीलवण (*) प्र-
साददेवसुतमहाराजश्रीवीरधवलदेवप्रीतिप्रतिपन्नराज्यसर्वैश्वर्येण
श्रीशारदाप्रतिपन्नापत्येन महामात्यश्रीवस्तुपालेन तथाऽनुजेन सं०
७६ वर्षपूर्वं गूर्जरमण्डले धवलककप्रमुखनगरेषु मुद्राव्यापारान्
व्यापृष्वता महं० श्रीतेजःपालेन च श्रीशत्रुंजयार्चुदाचलप्रभृतिमहा-
तीर्थेषु(*) श्रीमदणहिलपुरभृगुपुरस्तम्भनकपुरस्तम्भतीर्थदर्भवतीध-
वलककप्रमुखनगरेषु तथाऽन्यसमस्तथानेष्वपि कोटिशोऽभिनवधर्म-
स्थानानि प्रभूतजीर्णोद्धाराश्च कारिताः । तथा सचिवेश्वरश्रीवस्तु-
पालेनेह स्वयं निर्मापितश्रीशत्रुंजयमहातीर्थावतारश्रीमदादितीर्थ-
करश्रीऋषभदेव(*) स्तम्भनकपुरावतारश्रीपार्श्वनाथदेव सत्यपुरा-
वतारश्रीमहावीरदेव प्रशस्तिसहितकश्मीरावतारश्रीसरस्वतीमूर्ति-
देवकुलिकाचतुष्टय जिनद्रयाम्बावलोकनाशाम्बप्रद्युम्नशिखरेषु श्री-
नेमिनाथदेवालंकृतदेवकुलिकाचतुष्टयतुरगाधिरूढनिजापितामहठ०
श्रीसोमनिजपितृ ठ० श्रीआशाराज(*)मूर्तिद्वितयचारुतोरणत्रयश्री-
नेमिनाथदेव आत्मीयपूर्वजाग्रजानुजपुत्रादिमूर्तिसमन्वितसुखोद्घा-
टनकस्तम्भश्रीअष्टापदमहातीर्थप्रभृतिअनेककीर्तनपरम्पराविराजिते
श्रीनेमिनाथदेवाधिदेवविभूषितश्रीमदुज्जयन्तमहातीर्थे आत्मनस्त-
था स्वभार्यायाः प्राग्वाटज्ञातीयठ० श्रीकान्हडपुत्र्याः ठ०(*)राणुकु-
क्षिसंभूताया महं० श्रीसोखुकायाः पुण्याभिवृद्धये श्रीनागेन्द्रगच्छे
भट्टारकश्रीमहेन्द्रसूरिसन्ताने शिष्यश्रीशान्तिसूरि शिष्यश्रीआन-
न्दसूरि श्रीअमरसूरिपदेभट्टारक श्रीहरिभद्रसूरि पट्टालंकरण श्री-

विजयसेनसूरिप्रतिष्ठित श्रीऋषभदेवप्रमुखचतुर्विंशतितीर्थकरालं-
तोऽयमभिनवः समण्ड(*)पः श्रीसंमेतमहातीर्थावतारप्रधानप्रासादः
कारितः ।

चेतः किं कलिकालसालसमहो किं मोहनो हस्यते
तृष्णे कृष्णमुखासि किं कथय किं विघ्नौघमौघो भवान् ।
ब्रुमः किंतु सखे न खेलति किमप्यस्माकमुज्जृम्भितं
सैन्यं यत्किल वस्तुपालकृतिना धर्मस्य संवर्धितम् ॥ १ ॥

यं विधुं बन्धवः सिद्धमर्थिनः शत्रु(*)..... ।
.....ण.....पश्यन्ति वर्ण्यतां किमयं मया ॥ २ ॥

वैरं विभूतिभारत्योः प्रभुत्वप्रणिपातयोः ।
तेजस्विताप्रशमयोः गुमितं येन मन्त्रिणा ॥ ३ ॥

दीपः स्फूर्जति सज्जकज्जलमलस्नेहं मुहुः संहर-
न्निन्दुर्मण्डलवृत्तखण्डनपरः प्रद्वेष्टि मित्रोदयम् ।

शूरः क्रूरतरः परस्य सहते त्रेजो न तेजस्विन-
स्तत्केन प्रतिमं ब्र(*)वीमि सचिवं श्रीवस्तुपालाभिधम् ॥ ४ ॥

आयाताः कति नैव यान्ति कतिनो यास्यन्ति नो वा कति
स्थाने स्थाननिवासिनो भवपथे पान्थीभवन्तो जनाः ।

अस्मिन्विस्मयनीयवृद्धिजलाधिर्विध्वस्य दस्यून् करे
कुर्वन्पुण्यनिधिं धिनोति वसुधां श्रीवस्तुपालः परम् ॥ ५ ॥

दध्रेऽस्य वीरधवलक्षितिपस्य राज्य-
भारे धुरंधरधुरा(*)..... ।

श्रीतेजपालसचिवे दधति स्वबन्धु-
भारोद्धृतावविधुरैकधुरीणभावम् ॥ ६ ॥

इह तेजपालसचिवो विमलितविमलाचलेन्द्रममृतभृतम् ।
कृत्वाऽनुपमसरोवरममरणं प्रीणयांचक्रे ॥ ७ ॥

एते श्रीमलधारिश्रीनरचन्द्रसुरीणाम् ॥

इह वालिगसुतसहजिगपुत्रातकतनुजवाजडतनूजः ।
अलि(*)खदिमां कायस्थस्तम्भपुरीयध्रुवो जयन्तसिंहः ॥

हरिमण्डपनन्दीश्वरशिल्पीश्वरसोमदेवपौत्रेण ।
वकुलस्वामिसुतेनोत्कीर्णां पुरुषोत्तमेनेयम् ॥
श्रीनेमेस्त्रिजगद्भर्तुरम्बायाश्च प्रसादतः

वस्तुपालान्वयस्यास्तु प्रशस्तिः स्वस्ति शालिनी ॥

महामात्यश्री वस्तुपालस्य प्रशस्तिरियं ६०३ महामात्यव-
स्तुपालभार्यामहं श्रीसोखुकाया धर्मस्थानमिदम् ॥

(गिरनार इन्सक्रिप्शन्स् नं० २१२३-२४)

(४०-३)

॥ ॐ नमः सर्वज्ञाय ॥

प्रणमदमरप्रेङ्खन्मौलिस्फुरन्माणिधोरणी-

तरुणकिरणश्रेणीशोणीकृताखिलविग्रहः ॥

सुरपतिकरोन्मुक्तैः स्नात्रोदकैर्घुसृणारुण-

पुततनुरिवापायात्पायाज्जगन्ति शिवाङ्गजः ॥

स्वस्ति श्रीविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे फागुण शुदि १० बुधे
श्रीमदणहिलपुरवास्तव्य प्रा(*)ग्वाटान्वयप्रसूत ठ० श्रीचण्डपाला-
त्मज ठ० श्रीचण्डप्रसादाङ्गज ठ० श्रीसोमतनुज ठ० श्रीआशाराजन-
न्दनस्य ठ० श्रीकुमारदेवीकुक्षिसंभूतस्य ठ० श्रीलुणिगमहं० श्री-

मालदेवयोरनुजस्य महं० श्रीतेजःपालाग्रजन्मनो महामात्यश्रीवस्तु-
 पालस्यात्मजे महं० श्रीललितादेवीकुक्षिसरोवरराजहंसायमाने(*)
 महं० श्रीजयन्तासिंहे सं० ७९ वर्षपूर्वं स्तम्भनकतीर्थमुद्राव्यापारं
 व्यापृण्वति सति सं० ७७ वर्षे श्रीशत्रुंजयोज्जयन्तप्रभृतिमहातीर्थया-
 त्रोत्सवप्रभाविताविर्भूतश्रीमद्देवाधिदेवप्रसादासादितसंयाधिपत्येन
 चौलुक्यकुलनभस्तलप्रकाशनैकमार्तण्डमहाराजाधिराजश्रीलवणप्र-
 साददेवसुतमहाराजश्रीवीरधव(*)लदेवप्रीतिप्रतिपन्नराज्यसर्वैश्वर्येण
 श्रीशारदाप्रतिपन्नापत्येन महामात्यश्रीवस्तुपालेन तथाऽनुजेन सं०
 ७६ वर्षपूर्वं गूर्जरमण्डले धवलककप्रमुखनगरेषु मुद्राव्यापारान्व्या-
 पृण्वता महं० श्रीतेजःपालेन च शत्रुंजयार्हुदाचलप्रभृतिमहातीर्थेषु
 श्रीमदणहिलपुरभृगुपुरस्तम्भनकपुरस्तम्भतीर्थदर्भवतीधव(*)लक-
 कप्रमुखनगरेषु तथाऽन्यसमस्तस्थानेष्वपि कोटिशोऽभिनवधर्मस्था-
 नानिप्रभूतजीर्णोद्दाराश्च कारिताः । तथा सचिवेश्वर श्रीवस्तुपाले-
 नेह स्वयं निर्मापितश्रीशत्रुंजयमहातीर्थावतारश्रीमदादितीर्थकरश्री-
 ऋषभदेव स्तम्भनकपुरावतारश्रीपार्श्वनाथदेव श्रीसत्यपुरावतार-
 श्रीमहावीरदेव(*)प्रशस्तिसहितकाश्मीरावतारश्रीसरस्वतीमूर्तिं देव-
 कुलिकाचतुष्टयजिनयुगलाम्बावलोकनाशाम्बप्रद्युम्नाशिखरेषु श्रीने-
 मिनाथदेवालंकृतदेवकुलिकाचतुष्टयतुरगाधिरूढनिजपितामह ट०
 श्रीसोम स्वपितृट० श्रीआशाराजमूर्तिद्वितय कुंजराधिरूढमहामात्य-
 श्रीवस्तुपालानुज महं० श्रीतेजःपालमूर्तिद्वय चारुतोरणत्रयश्रीनेमि-
 नाथदेव आत्मीयपूर्वजाग्रजानुजपुत्रादिमूर्तिसमान्वित सुखोद्याटनक-
 स्तम्भश्रीसंमेतमहातीर्थ प्रभृतिअनेकतीर्थपरम्पराविराजिते श्रीनेमि-
 नाथदेवाधिदेवविभूषितश्रीमदुज्जयन्तमहातीर्थे आत्मनस्तथा स्वभा-
 र्यायाश्च प्राग्वाटजातीय ट० श्रीकान्हडपुत्र्याः ट०(*)राणकुक्षिसंभूता-

या महं० श्रीसोखुकायाः पुण्याभिवृद्धये श्रीनागेन्द्रगच्छे भट्टारक-
श्रीमहेन्द्रसूरिसंताने शिष्यश्रीशान्तिसूरिशिष्यश्रीआणन्दसूरिश्रीअ-
मरसूरिपदे भट्टारकश्रीहरिभद्रसूरिपट्टालंकरणप्रभुश्रीविजयसेनसूरि-
प्रतिष्ठितऋषभदेवालंकृतोऽयमभिनवः समण्डपः श्रीअष्टापदमहाती-
र्थावतारनिरूपमप्रधानप्रासादः कारितः ॥

प्रासादैर्गगनाङ्गणप्रणयिभिः पातालमूलंकपैः

कासारैश्च सितैः सिताम्बरगृहैर्नालैश्च लीलावनैः ।

येनेयं नयनिर्जितेन्द्रसचिवेनालंकृतालं क्षितिः

क्षेमैकायतनां चिरायुरुदयी श्रीवस्तुपालोऽस्तु सः ॥ १ ॥

संदिष्टं तव वस्तुपालवल्लिना विश्वत्रयीयात्रिका-

न्मत्वा ना(*)रदतश्चरित्रमिति ते हृष्टोऽस्मि नन्द्याश्चिरम् ।

नार्थिभ्यः क्रुधमार्थितः प्रथयसि स्वल्पं न दत्से न च

स्वश्लाघां बहु मन्यसे किमपरं न श्रीमदान्मुह्यसि ॥ २ ॥

अरिवलदलनश्रीवीरनामायमुर्व्या

सुरपतिरवतीर्णस्तर्कयामस्तदस्य ।

निवसति सुरशाखी वस्तुपालाभिधानः

सुरगुरुरपि तेजःपालसंज्ञः समीपे ॥ ३ ॥

उदारः शूरो वा(*) रुचिरवचनो वाऽस्ति न हि वा

भवत्तुल्यः कोऽपि कचिदिति चुलुक्येन्द्रसचिव ! ।

समुद्भूतभ्रान्तिर्नियतमवगन्तुं तव यश-

स्ततिर्गेहे गेहे पुरि पुरि च याता दिशि दिशि ॥ ४ ॥

सा कुत्रापि युगत्रयी वत गता सृष्टा च सृष्टिः सतां

सीदत्साधुरसंचरत्सुचरितः खेलत्खलोऽभूत्कलिः ।

तद्विश्वातिनिवर्तनैकमनसा प्रत्तोऽधुना शं(*)धुना

प्रस्तावस्तव वस्तुपाल भवते यद्रोचते तत्कुरु ॥ ५ ॥
 के निधाय वसुधातले धनं वस्तुपाल न यमालयं गताः ।
 त्वं तु नन्दसि निवेशयन्निदं दिक्षु धावति जने क्षुधावति ॥६॥

पात्रेण धारय वराहपते धरित्रीं

सूर्य प्रकाशय सदा जलदाभिपिञ्च ।

विश्राणितेन परिपालय वस्तुपाल

भारं भवत्सु यदिमं निदधे विधा(*)ता ॥ ७ ॥

आत्मा त्वं जगतः सदागतिरियं कीर्तिर्मुखं पुष्करं

मैत्री मन्त्रिवरः स्थिरा वनरसः श्लोकस्तमोघ्नः शमः ।

नोक्तः केन करस्तवामृतकरः कायश्च भास्वानिति

स्पष्टं धूर्जटिमूर्त्यः कृतपदाः श्रीवस्तुपाल त्वयि ॥ ८ ॥

विद्या यद्यपि वैदिकी न लभते सौभाग्यमेषा क्वचि-

न्न स्मार्ते कुरुते च कश्चन वचः कर्णद्वये य(*)द्यपि ।

राजानः कृपणाश्च यद्यपि गृहे यद्यप्ययं च व्यय-

श्चिन्ता कापि तथापि तिष्ठति न मे श्रीवस्तुपाले सति ॥९॥

कर्णे खलप्रलपितं न करोषि रोषं

नाविष्करोषि न करोष्यपदे च लोभम् ।

तेनोपरि त्वमवनेरपि वर्तमानः

श्रीवस्तुपाल कलिकालमयः करोषि ॥ १० ॥

सर्वत्र भ्रान्तिमती सर्वविदस्त्वदभवत्कथं कीर्तिः ।(*)

श्रीवस्तुपालपैतृकमनुहरते सन्ततिः प्रायः ॥ ११ ॥

सोऽपि बलेरबलेपः स्वल्पतरोऽभूत्तथैव कल्पतरोः ।

श्रीवस्तुपालसचिवे सिञ्चति दानामृतैर्जगतीम् ॥ १२ ॥

नियोगिनागेषु नरेश्वराणां भद्रस्वभावः खलु वस्तुपालः ।
 उदामदानप्रसरस्य यस्य विभाव्यते कापि न मत्तभावः ॥ १३ ॥
 विबुधैः पयोधिमध्यादेको बहु(*)भिः करीन्दुरूपलब्धः ।
 बहवस्तु वस्तुपाल प्राप्ता विबुध त्वयैकेन ॥ १४ ॥
 प्रथमं धनप्रवाहैर्वाहैरथ नाथमात्मनः सचिवः ।
 अधुना तु सुकृतसिन्धुः सिन्धुरवृन्दैः प्रमोदयति ॥ १५ ॥
 श्रीवस्तुपाल भवता जलधेर्गम्भीरता किलाकलिता ।
 आनीय ततो गजता स्वपतिद्वारे यदाकलिता ॥ १६ ॥

एते श्रीमद्गुर्जरेश्वरपुरोहि(*)तठ० श्रीसोमेश्वरदेवस्य ॥

इह वालिगसुतसहाजिगपुत्रानकतनुजवाजडतनूजः ।
 अलिखदिमां कायस्थः स्तम्भपुरीयध्रुवो जयतसिंहः ॥
 हरिमण्डपनन्दीश्वरशिल्पीश्वरसोमदेवपौत्रेण ।
 वकुलस्वामिसुतेनोत्कीर्णा पुरुषोत्तमेनेयम् ॥

महामात्यश्रीवस्तुपालस्य प्रशस्तिरियं निष्पन्ना ६०३ ।

श्रीनेमिस्त्रिजगद्धर्तुरम्बायाथ प्रसादतः ।
 वस्तुपालान्वयस्यास्तु प्रशस्तिः स्वस्तिशालिनी ॥

महामात्यवस्तुपालभार्या महं० श्रीसोखुकाया धर्मस्थान-

मिदम् ॥

(गिरनार इन्स्क्रिप्शन्स् नं. २१२४-२५)

(४१-४)

ॐ नमः श्रीनेमिनाथदेवाय ॥

तीर्थेशाः प्रणतेन्द्रसंहतिशिरः कोटीरकोटिस्फुट-

त्तेजोजालजलप्रवाहलहरीप्रक्षालितांग्रिद्वयः ।

ते वः केवलमूर्तयः कवलितारिष्टां विशिष्टाममी

तामष्टापदशैलमौलिमणयो विश्राणयन्तु श्रियम् ॥ १ ॥

स्वस्ति श्रीविक्रसंवत् १२८८ वर्षे फागुण (*) शुदि १० बुधे
 श्रीमदणहिलपुरवास्तव्य प्राग्वाटान्वयप्रसूतठ० श्रीचण्डपालात्मज
 श्रीचण्डप्रसादाङ्गज ठ० श्रीसोमतनुज ठ० श्रीआशाराजनन्दनस्य
 ठ० श्रीकुमारदेवीकुलिसंभूतस्य ठ० श्रीलुणिग महं० श्रीमालदेव-
 योरनुजस्य ठ० महं० श्रीतेजःपालाग्रजन्मनो महामात्यश्रीवस्तुपाल-
 स्यात्मजे(*) महं० श्रीललितादेवीकुलिसरोवरराजहंसायमाने महं०
 श्रीजयन्तासिंहे सं० ७९ वर्षे पूर्वे स्तम्भतीर्थवेलाकुलमुद्राव्यापारं
 व्यापृण्वति सति सं० ७७ वर्षे श्रीशत्रुंजयोज्जयंतप्रभृतिमहातीर्थयात्रो-
 त्सवप्रभावाविर्भूतश्रीमद्देवाधिदेवप्रसादासादितसंध्याधिपत्येन चौल-
 क्यकुलनभस्तलप्रकाशनैक(*)मार्तण्डमहाराजाधिराजश्रीलवणप्रसा-
 ददेवसुतमहाराजश्रीवीरधवलदेवप्रीतिप्रातिपन्नराज्यसर्वैश्वर्येण श्री-
 शारदाप्रतिपन्नापत्येन महामात्यश्रीवस्तुपालेन तथानुजेन सं० ७६
 वर्षे पूर्वे गुर्जरमण्डले धवलककप्रमुखनगरेषु मुद्राव्यापारं व्यापृण्वता
 महं० श्रीतेजःपालेन च श्री(*)शत्रुंजयार्जुदाचलमहातीर्थेषु श्रीमदण-
 हिलपुरभृगुपुरस्तम्भनकपुरस्तम्भतीर्थदुर्भवतीधवलककप्रमुखनगरेषु
 तथान्यसमस्तस्थानेष्वपि कोटिशो धर्मस्थानानि प्रभूतजीर्णोद्धारा-
 श्च कारिताः । तथा सचिवेश्वरश्रीवस्तुपालनेह स्वयं निर्मापितशत्रुं-

जयमहातीर्थाव(*)तारश्रीमदादितीर्थंकरश्रीऋषभदेव स्थ(स्त)म्भन-
कपुरावतारश्रीपार्श्वनाथदेव सत्यपुरावतारश्रीमहावीरदेव प्रशस्ति-
सहितकश्मीरावतारश्रीसरस्वती देवकुलिकाचतुष्टय युगलाम्बाव-
लोकनशाम्बप्रद्युम्नशिखरेषु श्रीनेमिनाथकुलालंकृतदेवकुलिकाचतु-
ष्टयतुरगाधिरूढानि(*)जपितामह ठ०श्रीसोम पितृ ठ०श्रीआशाराजमू-
र्तिद्वितयतोरणत्रयश्रीनेमिनाथदेवआत्मीयपूर्वजाग्रजानुजपुत्रादिमू-
र्तिसमन्वितसुखोद्घाटनकस्तम्भश्रीसंमेतावतारमहातीर्थप्रभृतिअने-
ककीर्तनपरम्पराविराजिते श्रीनेमिनाथदेवाधिदेवविभूषितश्रीमदु-
ज्जयन्तमहातीर्थे आ(*)त्मनस्तथा स्वभार्यायाः प्राग्वाटजातीय ठ०
कान्हडपुत्र्याः ठ० राणुकुक्षिसंभूताया महं०श्रीसोसुकायाः पुण्याभि-
वृद्धये श्रीनागेन्द्रगच्छे भट्टारकश्रीमहेन्द्रसूरिसंताने शिष्यश्रीशान्ति-
सूरिशिष्यआणन्दसूरिश्रीअमरसूरिपदे भट्टारकश्रीहरिभद्रसूरिपट्टा-
लंकरणश्रीविजयसेनसूरिप्रतिष्ठा(*)तश्रीमदादिजिनराजश्रीऋषभदे-
वप्रमुखचतुर्विंशतितीर्थंकरालंकृतोऽयमभिनवः समण्डपः श्रीअष्टाप-
दमहातीर्थावतारप्रधानप्रासादः कारितः ।

स्वस्ति श्रीवलये नमोऽस्तु नितरां कर्णाय दाने ययो-
रस्पष्टेऽपि दृशां यशः कियदिदं वन्द्यास्तदेताः प्रजाः ।
दृष्टे संप्रति वस्तुपालसचिवत्यागे करिष्यन्ति ताः
कीर्तिं कांचन या पुनः स्फुटमियं विश्वेऽपि नो मास्यति ॥१॥
कोटीरैः कटकाङ्गुलीयतिलकैः केयूरहारादिभिः
कौशेयैश्च विभूष्यमाणवपुषो यत्पाणिविश्राणितैः ।
विद्वांसो गृहमागताः प्रणयिनीरप्रत्यभिज्ञाभृत-
स्तैस्तैः स्वांशपथैः कथं कथमिव प्रत्याययांचक्रिरे ॥२॥
न्यासं व्यातनुतां विरोचनसुत(*)स्त्यांग कवित्वश्रियं

भासव्यासपुरःसराः पृथुरघुप्रायाश्च वीरव्रतम् ।
 प्रज्ञां नाकिपताकिनीगुरुरपि श्रीवस्तुपाल ध्रुवं
 जानीमो न विवेकमेकमकृतोत्सेकं तु कौतस्कुतम् ॥ ३ ॥
 वास्तवं वस्तुपालस्य वेत्ति कश्चरितान्धुतम् ? ।
 यस्य दानमविश्रान्तमर्थिष्वपि रिपुष्वपि ॥ ४ ॥
 स्तोतव्यः खलु वस्तुपालसचिवः कैर्नाम वाग्वैभवै-
 र्यस्य(*) त्यागविधिविधूय विविधां दारिद्र्यमुद्रां हठात् ।
 विश्वेऽस्मिन्नखिलेऽप्यमूत्रयदसावर्थाति दातेति च
 द्वौ शब्दावभिधेयवस्तुविरहव्यादन्यमानस्थिती ॥ ५ ॥
 आद्येनाप्यपवर्जनेन जनितार्थित्वप्रमाथान्पुनः
 स्तोत्रं दत्तमिति क्रमान्तरगतानाद्वाययन्नार्थिनः ।
 पूर्वस्माद्गुणसंख्ययापि गुणितं यस्तेष्वनावर्तिषु
 द्रव्यं(*) दातुमुदस्तहस्तकमलस्तस्थौ चिरं दुःस्थितः ॥ ६ ॥
 विश्वेऽस्मिन्किल पङ्कपङ्किलतले प्रस्थानवीर्यो विना
 सीदन्नेष पदे पदे न पुरतो गन्तेति संचिन्तयन् ।
 धर्मस्थानगतच्छलेन विदधे धर्मस्य वर्षीयसः
 संचाराय शिलाकलापपदवीं श्रीवस्तुपालस्फुटम् ॥ ७ ॥
 अम्भोजेषु मरालमण्डलरुचो डिण्डीरपिण्डत्विषः
 कासारेषु(*) पयोधिरोधसि लुठन्निर्णिक्तमुक्तथियः ।
 ज्योत्स्नाभाः कुमुदाकरेषु सदनोद्यानेषु पुष्पोलवणाः
 स्फूर्तिं कामिव वस्तुपाल कृतिनः कुर्वन्ति नो कीर्तयः ॥ ८ ॥
 देव स्वर्नाय कष्टं ननु क इव भवान्नन्दनोद्यानपालः
 खेदस्तत्कोऽद्य केनाप्यहह हत हतः काननात्कल्पवृक्षः ।
 हुं मा वादीस्तदेतत्किमपि(*) करुणया मानवानां मयैव

प्रीत्यादिष्टोऽयमूर्व्यास्तिलकयति तलं वस्तुपालच्छलेन ॥९॥

श्रीमन्त्रीश्वरवस्तुपालयशसामुच्चावचैर्वीचिभिः

सर्वस्मिन्नपि लम्बिते धवलतां कल्लोलिनीमण्डले ।

गङ्गैवेयमिति प्रतीतिविकलास्ताम्यन्ति कामं भुवि

भ्राम्यन्तस्तनुसादमन्दितमुदो मन्दाकिनीयात्रिकाः ॥१०॥

वक्त्रं(*) निर्वासनाज्ञानयनपथगतं यस्य दारिद्र्यदस्यो-

र्दष्टिः पीयूषदृष्टिः प्रणयिषु परितः पेतुषी सप्रसादम् ।

प्रेमालापस्तु कोऽपि स्फुरदसमपरब्रह्मसंवादवेदी

नेदीयान्वस्तुपालः स खलु यदि तदा को न भाग्यैकभूमिः ॥११॥

साक्षाद्ब्रह्म परं धरागतमिव श्रेयोविवर्तैः सतां

तेजःपाल इति प्रसिद्धमहिमा तस्यानु(*)जन्मा जयी ।

यो धत्ते न दशां कदापि कलितावद्यामविद्यामयीं

यं चोपास्य परिस्पृशन्ति कृतिनः सद्यः परां निर्दृतिम् ॥१२॥

आकृष्टे कमलाकुलस्य कुदशारम्भस्य संस्तम्भनं

वश्यत्वं जगदाशयस्य यशसामासान्तनिर्वासनम् ।

मोहः शत्रुपराक्रमस्य मृतिरप्यन्यायदस्योरिति

स्वैरं षड्विधकर्मनिर्मितिमया मन्त्रोऽस्य मन्त्रीशितुः ॥ १३ ॥

(*) एते मलधारिनरेन्द्रसूरिणाम् ।

स्तम्भतीर्थेऽत्र कायस्थवंशे वाजडनन्दनः ।

प्रशस्तिमेतामलिखज्जैत्रसिंहध्रुवः सुधीः ॥

हरिमण्डपनन्दीश्वरशिल्पीश्वरसोमदेवपौत्रेण ।

वकुलस्वामिसुतेनोत्कीर्णा पुरुषोत्तमेनेयम् ॥

श्रीवस्तुपालप्रभोः प्रशस्तिरियं निष्पन्ना ॥ मङ्गलं महाश्रीः ॥

(गिरनार इन्स्क्रिप्शन्स नं. २।२६-२७)

(४२-५)

ॐ नमः सर्वज्ञाय ॥

ये दुज्जयन्तं.....जयाभूप्रजाकल्याणा ।

स्वस्ति श्रीविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे फागुण शुदि १० बुधे
 श्रीमदणहिलपुरवा(*)स्तव्य प्राग्वाटान्वयप्रसूतठ० श्रीचण्डपाला-
 त्मज ठ० श्रीचण्डप्रसादाङ्गज ठ० श्रीसोमतनुजठ० श्रीआशाराजन-
 न्दनस्य ठ० श्रीकुमारदेवीकुक्षिसंभूतस्य ठ० श्रीलुणिग महं० श्रीमा-
 लदेवयोरनुजस्य महं० श्रीतेजःपालाग्रजन्मनो महामात्यश्रीवस्तुपाल-
 स्यात्मजे महं० श्रीललितादेवीकुक्षिसरोवरराजहंसाय(*)माने महं०
 श्रीजयन्तसिंहे सं० ७९ वर्षपूर्वे स्तम्भतीर्थे मुद्राव्यापारान्व्या-
 पृण्वति सति सं० ७७ वर्षे शत्रुंजयोज्जयन्तप्रभृतिमहातीर्थयात्रोत्सव-
 प्रसादाविर्भूतश्रीमद्देवाधिदेवप्रसादासादितसंघाधिपत्येन चौलुक्य-
 कुलनभस्तलप्रकाशनैकमार्त्तण्डमहाराजाधिराजश्रीलवणप्रसाददेव-
 सुतमहाराजश्रीवीरध(*)वलदेवप्रीतिप्रतिपन्नराज्यसर्वैश्वर्येण श्रीशा-
 रदाप्रतिपन्नापत्येन महामात्यश्रीवस्तुपालेन तथानुजेन सं० ७६
 वर्षपूर्वे गुर्जरमण्डले धवलककप्रमुखनगरेषु मुद्राव्यापारं व्यापृ-
 ण्वता महं० श्रीतेजःपालेन च श्रीशत्रुंजयार्जुदाचलप्रभृतिमहाती-
 र्थेषु श्रीमदणहिलपुरभृगुपुरस्त(*)म्भनकपुरस्तम्भतीर्थदर्भवती-
 धवलककप्रमुखनगरेषु तथान्यसमस्तस्थानेष्वपि कोटिशोऽभिन-
 वधर्मस्थानानि प्रभूतजीर्णोद्धाराश्च कारिताः । तथा सचिवेश्वर-
 श्रीवस्तुपालेनेह स्वयं निर्मापितश्रीशत्रुंजयमहातीर्थावतारश्रीमदा-
 दितीर्थकरश्रीऋषभदेव स्तम्भनकपुरावतारश्रीपार्श्वनाथदेव स-
 त्यपुरावतारश्री(*)महावीरदेव प्रशस्तिसहितकश्मीरावतारश्रीस-

रस्वतीमूर्तिदेवकुलिकाचतुष्टयजिनयुगलाम्बावलोकनाशाम्बप्रद्युम्न-
शिखरेषु श्रीनेमिनाथदेवालंकृतदेवकुलिकाचतुष्टयतुरगाधिरूढ-
स्वपितामहमहं० श्रीसोम निजपितृठ० श्रीआशाराजमूर्तिद्वितयचा-
स्तोरणत्रयश्रीनेमिनाथदेवआत्मीय(*) पूर्वजाग्रजानुजपुत्रादिमूर्ति-
समन्वितसुखोद्घाटनकस्तम्भश्रीअष्टापदमहातीर्थप्रभृतिअनेककी-
र्तनपरम्पराविराजिते श्रीनेमिनाथदेवाधिदेवविभूषितश्रीमदुज्जयन्त-
महातीर्थे आत्मनस्तथा स्वधर्मचारिण्याः प्राग्वाटजातीयठ० श्री-
कान्हडपुण्याः ठ०राणुकुक्षिसंभूताया महं० श्रीललितादेव्याः पु-
ण्याभि(*) वृद्धये श्रीनागेन्द्रगच्छे भट्टारकश्रीमहेन्द्रसूरिसंताने शिष्य-
श्रीशान्तिसूरिशिष्यश्रीआणन्दसूरिश्रीअमरसूरिपदे भट्टारकश्रीहरि-
भद्रसूरिपट्टालंकरणप्रभुश्रीविजयसेनसूरिप्रतिष्ठितश्रीअजितनाथदे-
वादिर्विंशतितीर्थकरालंकृतोऽयमभिनवः समण्डपः श्रीसंमेतमहाती-
र्थावतारप्रासादः कारितः ।

स श्रीजिनाधिपतिधर्मधुराधुरीणः

श्लाघास्पदं कथमिवास्तु न वस्तुपालः ।

श्रीशारदासुकृतकीर्तिनयादिवेण्याः

पुण्यः परिस्फुरति जङ्गमसङ्गमो यः ॥ १ ॥

विभुताविक्रमविद्याविदग्धतावित्तवितरणविवेकैः ।

यः सप्तभिर्विकारैः कालितोऽपि वभार न विकारम् ॥ २ ॥

यस्य भूः किमसावस्तु वस्तुपालसुतः सदा ।

नावर्णासावथाप्येतौ धर्मकर्मकृतौ कृतौ ॥ ३ ॥

कस्यापि कविता नास्ति विनास्य हृदयामुखम् ।

वास्तव्यं वस्तुपालस्य पश्यामस्तद्वयं च यम् ॥ ४ ॥

दुर्गः स्वर्गगिरिः सकल्पतरुभिर्भेजे न चक्षुष्पथे
 तस्थौ कामगवी जगाम जलधेरन्तः स चिन्तामणिः ।
 कालेऽस्मिन्नवलोक्य यस्य करुणं तिष्ठेत कोऽन्यः स्वतः
 पुण्यः सोऽस्तु न वस्तुपालमुकृती दानैकवीरः कथम् ॥५॥
 सोऽयं मन्त्री गुरुरतितरामुद्धरन्धर्मभारं
 श्लाघाभूमिं नयति न कथं वस्तुपालः सहेलम् ।
 तेजःपाल स्ववलधवलः सर्वकर्मणवुद्धि-
 द्वैतीयीकः कलयतितरां यस्य धौरेयकत्वम् ॥ ६ ॥
 एतस्मिन्वसुधासुधाजलधरे श्रीवस्तुपाले जग-
 जीवातौ सितयोच्चयैर्नवनवैर्नक्तं दिवं वर्षति(*) ।
 आस्वातन्यजनावनोज्झितशशीज्योत्स्नाच्छवलगद्गुणो-
 ऽद्भुतैरद्य..... ॥ ७ ॥
 लक्ष्मीर्मन्याचलेन्द्रभ्रमणपरिचयादेव पारिप्लवेयं
 भ्रुभृद्भस्यैव भङ्गाच्चकितमृगदृशां प्रेमनस्थेतरस्य ।
 आयुर्निश्वासवायुप्रणयपरतयैवैवमस्थैर्यदुस्थं
 स्थास्तुर्धर्मोऽयमेकः परमिति हृदये(*) वस्तुपालेन मेने ॥८॥
 तेजःपालस्य विष्णोश्च कः स्वरूपं निरूपयेत् ।
 स्थितं जगत्रयीं पातुं यदा यो वरकन्धरे ॥ ९ ॥
 ललितादेवीनाम्ना सधर्मिणी वस्तुपालस्य ।
 अस्यामनिरस्तनयस्तनयोऽयं(*) जयन्तसिंहाख्यः ॥१०॥
 दृष्ट्वा वपुश्च वृ.....च परस्परविरोधिनी ।
 विवादा.....जैत्रसिंहस्तारुण्यवाद्रि(?)कः ॥ ११ ॥(*)
 कृतिरियं मलधारिश्रीनरचन्द्रसूरीणाम् ॥
 स्तम्भतीर्थेऽत्र कायस्थवंशे वाजडनन्दनः ।

प्रशस्तिमेतामालिखज्जैत्रसिंहध्रुवः सुधीः ॥
 बाहडस्य तनूजेन सूत्रधारेण धीमता ।
 एषा कुमारसिंहेन समुत्कीर्णा प्रयत्नतः ॥
 श्रीनेमस्त्रिजगद्भर्तुरस्वायाश्च प्रसादतः ।
 वस्तुपालान्वयस्यास्तु प्रशस्तिः स्वस्तिशालिनी ॥

(गिरनार इन्स्क्रिप्शन्स् नं. २।२७-२९)

(४३-६)

ॐ नमः श्रीसर्वज्ञाय ॥

संमेताद्रिशिरःकिरीटमणयः स्मेरस्मराहंकृति-
 ध्वंसोल्लासितकीर्तयः शिवपुरप्राकारतारश्रियः ।
 आनत्यश्रितसंविदादिविलसद्रत्नौघरत्नाकराः
 कल्याणावलिहेतवः प्रतिकलं ते सन्तु वस्तीर्थपाः ॥ १ ॥

स्वस्ति श्रीविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे फागुणशुदि १० बुधे श्री-
 मदणहिलपुरवास्तव्यप्राग्वाटकुलालङ्करण(*)श्रीचण्डपालात्मज ठ०
 श्रीचण्डप्रसादाङ्गज ठ० श्रीसोमतनुज ठ० श्रीआशाराजनन्दनस्य ठ०
 श्रीकुमारदेवीकुक्षिसम्भूतस्य ठ० श्रीलुणिग महं० श्रीमालदेवयोरनु-
 जस्य महं० श्रीतेजःपालाग्रजन्मनो महामात्यश्रीवस्तुपालस्यात्मजे
 महं० श्रीललितादेवीकुक्षिसरोवरराजहंसायमाने महं० श्रीजयन्त-
 सिंहे सं० ७९ वर्षपूर्वे स्तम्भती(*)र्थमुद्राव्यापारान् व्यापृण्वति सति
 सं० ७७ वर्षे श्रीशत्रुञ्जयोज्जयन्तप्रभृतिमहातीर्थयात्रोत्सवप्रभावावि-
 र्भूत श्रीमद्देवाधिदेवप्रसादासादितसङ्गाधिपत्येन चौलुक्यकुलनभस्त-
 लप्रकाशनैकमार्तण्डमहाराजाधिराजश्रीलवणप्रसाददेवसुतमहाराज-

श्रीवीरधवलदेवप्रीतिप्रतिपन्नराज्यसर्वेश्वर्येण श्रीशारदाप्रतिपन्नाप-
त्येन महामा(*)त्यश्रीवस्तुपालेन तथा अनुजेन सं० ७६ वर्षपूर्वं
गुर्जरमण्डले धवलककप्रमुखनगरेषु मुद्राव्यापारान् व्यापृण्वता
महं० श्रीतंजःपालेन च श्रीशत्रुञ्जयार्जुदाचलप्रभृतिमहातीर्थेषु श्रीम-
दणहिलपुरभृगुपुरस्तम्भनकपुरस्तम्भतीर्थदर्भवतीधवलककप्रमुख-
नगरेषु तथा अन्यसमस्तस्थानेष्वपि कोटिशोऽभिनवधर्मस्थानानि
प्रभृतजी(*)र्णोद्धारार्थं कारिताः ॥ तथा श्रीशारदाप्रतिपन्नपुत्रसचि-
वेश्वरश्रीवस्तुपालेन स्वधर्मचारिण्याः प्राग्वाटजातीयं ८० श्रीका-
न्दहपुत्र्याः ८० राणकुक्षिसम्भृताया महं० श्रीललितादेव्यास्तथा
आत्मनः पुण्याभिष्टुत्ये इह स्वयं निर्मापितश्रीशत्रुञ्जयमहातीर्था-
वतारश्रीमदादितीर्थंकरश्रीकृष्णभदेव स्तम्भनकपुरावतारश्रीपार्श्वना-
थदेव सत्यपुरा(*)वतारश्रीमहावीरदेव प्रशस्तिसहितकञ्चीरावतार
श्रीसरस्वतीमूर्तिं देवकुलिकाचतुष्टयजिनयुगलअम्बावलोकनाशाम्ब-
प्रद्युम्नशिखरेषु श्रीनेमिनाथदेवालंकृतदेवकुलिकाचतुष्टयतुरगाधिरुद्ध
निजपितामह महं० श्रीसोम स्वपितृ ८० श्रीआशाराजमूर्तिद्वितय-
चारुतोरणत्रयश्रीनेमिनाथदेवआत्मीयपूर्वजाग्रजानुजपुत्रादिमूर्तिस-
(*)मन्वितसुखाद्वाटनकस्तंभश्रीअष्टापदमहातीर्थप्रभृति अनेककी-
र्तनपरंपराविराजिते श्रीनेमिनाथदेवाधिदेवविभूषितश्रीमदुज्जयंतम-
हातीर्थे श्रीनागेंद्रगच्छे भट्टारकश्रीमहेंद्रसूरिसंताने शिष्यश्रीशान्तिमूरि
शिष्यआणंदमूरि श्रीअमरमूरिपदे भट्टारकश्रीहरिभद्रमूरि पट्टालंक-
रणप्रभुश्रीविजयसेनमूरिप्रतिष्ठित(*) श्रीमदजितनाथदेवप्रमुखवि-
शतितीर्थंकरालंकृतोऽयमभिनवः समण्डपः श्रीसमेतावतारमहातीर्थ-
प्रासादः कारितः ॥ ७ ॥

मुष्णाति प्रसभं वमुद्विजपतेर्गौरीगुरुं लङ्घय-

नो धत्ते परलोकतो भयमहो हंसापलापे कृती ।

उच्चैरास्तिकचक्रवालमुकुटश्रीवस्तुपालस्फुटं

भेजे नास्तिकतामयं तत्र यज्ञः पूरः कुतस्त्या(*)मिति ॥१॥

कोपाटोपपरैः परैश्चलचमूरङ्गचुरङ्गक्षत-

क्षोणीक्षोदवशादशोपि जलधिः श्रीस्तम्भतीर्थे पुरे ।

स्वेदाम्भस्तटिनीघटाघटनया श्रीवस्तुपाल स्फुर-

त्तेजस्तिग्मगभस्तितप्ततनुभिस्तैरेव सम्पूरितः ॥ २ ॥

दिग्यात्रोत्सववीरवीरधवलक्षोणीधवाध्यासितं

प्राज्यं राज्यरथस्य भारमभितः स्कंधे दधलीलया ।

भाति भ्रातरि दक्षिणे समगुणे श्रीवस्तुपालः कथं

न श्लाघ्यः स्वयमश्वराजतनुजः कामं सवामा स्थितिः ॥३॥

लावण्यांग इति द्युतिव्यतिकरैः सत्याभिधानोऽभवद्

भ्राता यस्य निशानिशांतविकसच्चन्द्रप्रकाशाननः ।

शंके शंकरकोपसंभ्रमभरादासीदनंगः स्मरः

साक्षादंगमयोऽयमित्यपहतः स्वर्गांगनाभिर्लघु ॥ ४ ॥

रक्तः सद्गतिभावभाजि चरणे श्रीमल्लदेवो परो

यद्भ्राता परमेष्ठिवाहनतया प्राप्तः प्रतिष्ठां पराम् ।

खेलन्निर्मलमानसे न समयं कापि श्रयन् पंकिलं

विश्वे राजति राजहंस इव यः संशुद्धपक्षद्वयः ॥ ५ ॥

सोऽयं तस्य सुधाहरस्य कवितानिष्ठः कनिष्ठः कृती

बंधुर्वंधुरवुद्धिवोधमधुरः श्रीवस्तुपालाभिधः ।

ज्ञानांभोरुहकोटरे अमरतां सारंगसाम्यं यज्ञः

सोमे सौरितुलां च यस्य महिमक्षीरोदधौ स्वं दधौ ॥६॥(*)

इंदुर्विदुरपां सुरेश्वरसारिङ्गिरीरपिंडः पति-

र्भासां विद्रुमकंदलः किल विभुः श्रीवत्सलक्ष्मानभः ।

कैलासत्रिदशेभञ्जंभुद्धिमवत्प्रायास्तु मुक्ताफल-

स्तोमः कोमलवालुकास्य च यशःक्षीरोदधौ कौमुदी ॥ ७ ॥

हस्ताग्रन्यस्तसारस्वतरसरसनप्राप्तमाहात्म्यलक्ष्मी-

स्तेजःपालस्ततोऽसौ जयति वसुभरैः पूरयन् दक्षिणाशाम् ।

यद्भुद्धिः कल्पिभ (*) द्विपगहनपरक्षोणिभृद्भुद्धिसंप-

ष्टोषामुद्राधिपस्य स्फुरति लसद्दिनस्फारसंचारहेतुः ॥ ८ ॥

पुण्यश्रीर्भुवि मल्लदेवतनयोऽभृत्पुण्यसिंहो यशो-

वर्यः स्फुर्जति जैत्रसिंह इति तु श्रीवस्तुपालात्मजः ।

तेजःपालमुतस्त्वसौ विजयते लावण्यसिंहः स्वयं

यैर्विश्वे भवदेकपादपि कलौ धर्मश्चतुष्पादयम् ॥ ९ ॥

एते श्रीनागेन्द्रगच्छे भट्टारकश्रीउदय (*) प्रभमूरीणाम् ।

स्तंभतीर्थेऽत्र कायस्थवंशे वाजडनंदनः ॥

प्रशस्तिमेतामलिखत् जैत्रसिंहध्रुवः सुधीः ॥ १ ॥

बाह्वस्य तनूजेन सूत्रधारेण धीमता ।

एषा कुमारसिंहेन समुत्कीर्णा प्रयत्नतः ॥ २ ॥

श्रीनेमैस्त्रिजगद्गर्तुरम्बायाश्च प्रसादतः ।

वस्तुपालान्वयस्यास्ति प्रशस्ति स्वस्तिशालिनी ॥ ३ ॥

श्रीवस्तुपालप्रभोः प्रशस्तिरियं निष्पन्ना शुभं भवतु ॥

(४४)

वस्तुपालविहारेण हारेणैवोज्ज्वलश्रिया ।

उपकण्ठस्थितेनायं शैलराजो विराजते ॥

श्रीविक्रम संवत् १२८९ वर्षे आश्विन वदी १५ सोमे
महामात्य श्रीवस्तुपालेन आत्मश्रेयोऽर्थ पञ्चाङ्गागे श्रीकपर्दिनक्ष-

प्रासादसमलंकृतः श्रीशत्रुंजयाव [तार] श्रीआदिनाथप्रासाद-
स्तदग्रतो वामपक्षे स्वीयसद्धर्मचारिणी महं० श्रीललितादेविश्रेयोऽर्थ
विंशतिजिनालंकृतः श्रीसम्मेतशिखरप्रासादस्तथा दक्षिणपक्षे द्वि०
भार्या महं० श्रीसोखुश्रेयोऽर्थ चतुर्विंशतिजिनोपशोभितः श्रीअष्टा-
पदप्रासादः ० अपूर्वघाटरचनारुचिरतरमभिनवप्रासादचतुष्टयं नि-
जद्रव्येण कारयांचक्रे ।

(लिष्ट ऑफ ऑर्कियोलॉजिकल रिमेंन्स इन वॉम्बे प्रेसिडेन्सी पृ. ३६१)

(४५-४६)

महामात्य श्रीवस्तुपाल महं० श्रीललितादेवीमूर्ति ।

महामात्य श्रीवस्तुपालमहं० श्रीसोखुकामूर्ति.....।

(लि० ऑ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५७-८)

(४७-४८)

.....पालविहारेण..... ॥

.....यं शैलराजो विराजते ॥

.....विहारेण हारेणोज्ज्वलश्रिया ।

उपकंठस्थितेनायं शैलराजो विराजते ॥

(लि० ऑ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५९)

(४९)

संवत् १२१५ वर्षे चैत्रशुदि ८ रवावघ्रेह श्रीमदुज्जयन्त-
तीर्थे जगतीसमस्तदेवकुलिकासत्कछाजाकुवालिसंविरण संघवि

ठ० सालवाहण प्रतिपत्या मृ० जसद्वहपु० सावदेवेन परिपूर्णा
कृता ॥ तथा ठ० भरथसुत ठ० पंडि[त] सालिवाहणेन नागजरि-
सिरायापरितः कारित [भाग] चत्वारिविंशकृतकुंडकर्मोत्तरतद-
धिष्ठात्रीश्रीअंबिकादेवीप्रतिमा देवकुलिका च निष्पादिता ॥

(लि० अ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५६)

(५०)

संवत् १२२२ श्री श्रीमालज्ञातियमहं० श्रीराणिगसुत महं०
श्रीआंवाकेन पद्या कारिता ।

(लि० अ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५९)

(५१)

सं० १२२३ महं० श्रीराणिगसुत[महं] श्रीआंवाकेन पद्या
कारिता ।

(लि० अ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५९)

(५२)

श्रीमत्सूरिधनेश्वरः समभवन्नीशीरभट्टात्मजः

शिष्यस्त[त्प]दपंकजे मधुकरक्रिडाकरो योऽभवत् ।

[शि]ष्यः शोभितवेत्र नेमिसदने श्रीचन्द्रमूरि.....

श्रीमद्रैवतके चकार शुभदे कार्ये प्रतिष्ठादिकम् ॥ १ ॥

श्रीसङ्गातमहामात्यपृष्ठार्थविदितोत्तरः

समुद्धृतवशादेव चण्डादिजनतान्वितः । सं. १२७६ ॥

(लि० अ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५५.)

(५३)

दै० । संवत् १३०५ वर्षे वैशाख शुदि ३ शनौ श्रीपत्तन-
वास्तव्य श्रीमालज्ञातीय ठ० वाहड सुत महं० पञ्चसिंह पुत्र ठ०
पथिमिदेवी अंगज [महणसिंहा] नुज महं० श्रीसामतसिंह तथा
महामात्य श्रीसलखणसिंहाभ्यां श्रीपार्श्वनाथविम्बं पित्रोः श्रेयसे-
ऽत्र कारितं ततो बृहद्गच्छे श्रीप्रद्युम्नसूरिपटोद्धरण श्रीमानदेवसूरि
शिष्य श्रीजयानं [द सूरिभिः] प्रतिष्ठितं । [शुभं भवतु]

(लि० ऑ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५८.)

(५४)

संवत् १३३३ वर्षे ज्येष्ठ वदि १४ भौमे श्रीजिनप्रबोध-
सूरिसुगुरुपदेशात् उच्चापुरी वास्तव्येन श्रे० आसपालसुत श्रे०
हरिपालेन आत्मनः स्वमातृ हरिलायाश्च श्रेयोऽर्थे श्रीउज्जयन्त-
महातीर्थे श्रीनेमिनाथदेवस्य नित्यपूजार्थं द्र० २०० शतद्वयं
प्रदत्तं । अमीषां व्याजेन पुष्पसहस्र २००० द्वयेन प्रतिदिनं
पूजा कर्तव्या श्रीदेवकीय आरामवाटिकासत्कपुष्पानि श्रीदेवक-
.....पंचकुलेन श्रीदेवाय ऊढापनीयानि ॥

(लि० ऑ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५३)

(५५)

संवत् १३३५ वर्षे वैशाख सुदि ८ गुरौ श्रीमदुज्जयन्त-
महातीर्थे देव.....च श्रीनेमिनाथपूजा-
र्थं धवलककवास्तव्य श्रीमालज्ञातीय संघ० वील्हणत.....

(लि० ऑ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५३)

(५६)

संवत् १३३९ वर्षे ज्येष्ठ शुदि ८ बुधे श्रीउज्जयन्तमहातीर्थे
श्रयवाणावास्तव्य प्राग्वाटज्ञातीय महं० जिसधरसुत महं० पून-
सिंहभार्या गुनसिरि श्रेयोऽर्थं नेचकेद्र० ३०० त्रीणिशतानि नेचके
कारितानि दिनं प्रतिपुष्फ० ३०५० ॥

(लि० अ० अ० रि० इ० वा० प्रे० पृ० ३५२)

(५७)

॥ द० ॥ संवत् १३५६ वर्षे ज्येष्ठ शुदि १५ शुके श्री-
पल्लीवाल ज्ञातीय श्रेष्ठि पाद्मसुत साहु पदम भार्या ते जला.....
.....देन कुलगुरु श्रीस्मनि (?) मुनि आदेशेन श्रीमुनिसुव्रत—
स्वामिविचं देवकुलिकां पितामह श्रेयो.....

(लि० अ० रि० इ० वा० प्रे० पृ० ३६३)

(५८)

संवत् १३७० वर्षे वैशाख सुदि २ गुरु लीलादिवि श्रेयोर्थ
श्रीआदिनाथविचं थिरपाल—

(लि० अ० रि० इ० वा० प्रे० पृ० ३६२)

(५९)

ओं नमः सर्वज्ञाय । संवत् १४८५ वर्षे कार्ति शुदि पंचमी
५ बुधे श्रीगिरिनारिमहातीर्थे टा० पेतसिंह निर्वाणं श्रीमंत्रिद्रालि-
यवंशे श्रीमतसुनामडगोत्रे मरुतीयाणा टा० जहा पुत्र टा० लापू त-
त्सुत टा० कदू-तदन्वय वीसल तदंगज टा० सुरा तदंगभू टा०

ठा० माथू ठा० भीमसिंह ठा० माला भीमसिंहभार्या ठा० भीमा पुत्री-
वाई मोहांण कुक्षिसमुत्पन्न ठा० पेतसिंह भार्या वाई चंदागह
श्रीनेमिनाथ चरणं प्रणमति ।

(लि० अ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५४)

(६०)

संवत् १४९६ वर्षे आपाठ शुदि १३ गुरौ जंझणपुरिवास्त-
व्या महतीआणी खरतरगच्छे गौत्र नन्हडे साह चाहूणसंताने
साह गुणराज सुत साह जाजा वीरम देवा पुत्र माणकचंद भ्रातृ
संघवी राइमल श्रीगिरि[नारि] जात्रा करी श्रीनेमि[नाथस्य]

(लि० अ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५५)

(६१)

स्वस्ति श्री १६८३ वर्षे कार्तिक वदि ६ सोमे श्रीगिरनार-
तीर्थनी पूर्वपाजनो उद्धार श्रीदिवने संघे पीर्ण्यानिप्रज्ञ (पुण्यनि-
मित्त ?) श्रीमालज्ञातीयमां सिंघजी मेघजीने उद्यमे कराव्यो ।

(लि० अ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३६०)

(६२)

... ..राजदेव प[ति] सिधचक्रपति श्रीजयसिंघदेव...विजय
... ..पारकरणायनतापितभि... ..वातेन
... ..केन उपायेन... ..जादवकुलातिलक...तीर्थकरश्रीने-
मिनाथप्रासाद... ..ठा० कीका च ठा० वाता... ..
सूत्रविक्रममासति... ..

(लि० अ० रि० इ० वॉ० प्रे० पृ० ३५६)

(६३)

स्वस्ति श्रीभृति—

नमः श्रीनेमिनाथाय ज—

वर्षे फाल्गुन शुदि ५ गुरौ श्री—

तिलकमहाराज श्रीमहापाल—

वयरसिंह भार्या फाउमुत सा—

मुत सा० साईआ सा० मेलामेला—

जमुता रुडी गांगी प्रभृति—

नाथप्रासादः कारितः प्रतिष्टि—

द्रमूरि तत्पदे श्रीमुनिसिंह—

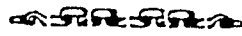
.....कल्याणत्रय—

(लि० अ० अ० रि० इ० वों० प्रे० पृ० ३५४)

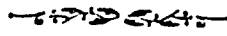

अर्बुदाचलस्थितप्रशस्तयः ।

गूर्जरमहामात्य—श्रीतेजःपालकारित—लूणासिंहवसहिका-
गतप्रशस्तिलेखाः ।

(६४)

॥ ६० ॥

वंदे सरस्वतीं देवीं याति या क्वि[व] मानसं ।
नी [यमा] ना [निजेने] व [यानपा] नस [व]ासिन[ि] ॥१॥

यः [क्षो]तिमा [नप्य] रु [णः] प्रकोपे
शांतोपि दीप्तः स्मरनिग्रहाय ।

निमीलिताक्षो [पि सम] ग्रदर्शी

स वः शिवायास्तु शि*वात]नूजः ॥ २ ॥

अणहिलपुरमस्ति स्वस्तिपात्रं प्रजा [ना-

म] जरजिर[घुतुल्यैः] पा[ल्य]मानं चु[लुक्क्यैः] ।

[चिरम] तिरमणीनां य [त्र वक्त्रे]न्दु [मंदी]-

कृत इव [सि]तपक्षप्रक्षयेऽप्यंधकारः ॥ ३ ॥

तत्र प्राग्वाटान्वयमुकुटं कुटजप्रसून(*)विशदयशाः ।

दानविनिर्जितकल्पद्रुमपंखंडश्चंदपः समभूत् ॥ ४ ॥

चंडप्र[सा]दसंज्ञः स्वकुल [प्रासा] दहेमदंडोऽस्य ।

प्रसर[त्की]र्त्तिपताकः पुण्यविपाकेन मृनुरभूत् ॥ ५ ॥

आत्मगुणैः किरणैरिव सोमो रोमोद्गमं सतां (*)कुर्वन् ।
उदगादगाधमध्याहुधोदधिवांधवात्तस्मान् ॥ ६ ॥

एतस्मादजनिजिनावि[ना]यभक्तिं

विभ्राणः स्वमनसि शश्वदश्वरा[जः] ।

तस्यासीद्वियततमा कुमारदेवी

देवीव त्रिपुररिपोः कुमारमाता ॥ ७ ॥

तयोः प्रथमपु(*)त्रोऽभृन्मन्त्री लूणिगसंज्ञया ।

देवादवाप बालोऽपि सालोन्नयं [त्रा]सवेन सः ॥ ८ ॥

पूर्वमेव सचिवः स कोविदे

गण्यते स्म गुणवत्सु लूणिगः ।

यस्य निस्तुपमतेर्मनीषया

यिकृतेव धिषणस्य धीरपि ॥ ९ ॥

श्रीमल्लदेवः त्रि(*)तमल्लिदेवः

तस्यानुजो मन्त्रिमतल्लिकाऽभूत् ।

वभूव यस्यान्यधनांगनासु

लुब्धा न वृद्धिः शमल्लव्यवृद्धेः ॥ १० ॥

धर्मविधाने भुवनच्छिद्रपिधाने विभिन्नसंधाने ।

सृष्टिकृता नहि सृष्टः प्रतिमल्लो मल्लदेव(*)स्य ॥ ११ ॥

नीलनीरदकदम्बकमुक्तध्वेतकेतुकिरणोद्धरणेन ।

मल्लदेवयशसा गलहस्तो हस्तिमल्लदशनांशुषु दत्तः ॥ १२ ॥

तस्यानुजो विजयते विजितेन्द्रियस्य

सारस्वतामृतकृताद्भुतदर्पवर्षः ।

श्रीवस्तु*पा]ल इति भालतलस्थितानि

दौस्थ्यशराणि सुकृती कृतिनां विलंपन् ॥ १३ ॥

ए(*)कोत्पत्तिनिमित्तौ यद्यपि पाणी तयोस्तथाऽप्येकः ।
 वामोऽभूदनयोर्न तु सोदरयोः कोऽपि दक्षिणयोः ॥ २३ ॥
 धर्मस्थानां कितामुर्वी सर्वतः कुर्वताऽमुना ।
 दत्तः पादो बलाद्बधुयुगलेन कलेर्गले ॥ २४ ॥
 इतश्चौलुक्यवीरा(*)णां वंशे शाखाविशेषकः ।
 अणोर्राज इति ख्यातो जातस्तेजोमयः पुमान् ॥ २५ ॥
 तस्मादनंतरमनंतरितप्रतापः

प्राप क्षितिं क्षतरिपुर्लवणप्रसादः ।

स्वर्गापगाजलबलक्षितशंखशुभ्रा

वभ्राम यस्य लवणाब्धिमतीत्य कीर्त्तिः(*) ॥ २६ ॥

सुतस्तस्मादासीदशरथककुत्स्थप्रतिकृतेः

प्रतिक्षमापालानां कवचित्तवलो वीरधवलः ।

यशःपूरे यस्य प्रसरति रतिक्रान्तमनसा-

मसाध्वीनां भग्नाऽभिसरणकलायां कुशलता ॥ २७ ॥

चौलुक्यः सुकृती स वीरधवलः क(*,र्णेजपानां जपं

यः कर्णेऽपि चकार न प्रलपतामुद्दिश्य यौ मंत्रिणौ ।

आभ्यामभ्युदयातिरेकरुचिरं राज्यं स्वभर्तुः कृतं

वाहानां निबद्धा घटाः करदिनां बद्धाश्च सौधांगणे ॥ २८ ॥

तेन मंत्रिद्वयेनायं जाने जानूपवर्त्तिना ।

वि(*)भुर्भुजद्वयेनेव सुखमाश्लिष्यति श्रियं ॥ २९ ॥

इतश्च ।

गौरीवरश्चशुरभूधरसंभवोऽय-

मस्त्यर्बुदः ककुदमद्रिकदंभवकस्य ।

मंदाकिनीं घनजटे दधदुत्तमां[गे]

यः श्यालकः शशिभृतोऽभिनयं करोति ॥ ३० ॥

क्वचिदिह विहरंतीर्वी(*)क्षमाणस्य रामाः

प्रसरति रतिरंतर्मोक्षमाकांक्षतोऽपि ।

क्वचन मुनिभिरर्ध्या पश्यतस्तीर्थवीथीं

भवति भवविरक्ता धीरधीरात्मनोऽपि ॥ ३१ ॥

श्रेयःश्रेष्ठवशिष्ठद्वोमहुतभुक्कुंडान्मृतंडात्मज-

प्रद्योताधिकदेहदीधितिभ(*)रः कोऽप्याविरासीन्नरः ।

तं मत्वा परमारणैकरसिकं स व्याजहार श्रुते-

राधारः परमार इत्यजनि तन्नामाऽथ तस्यान्वयः ॥ ३२ ॥

श्रीधूमराजः प्रथमं वभूव

भूवासवस्तत्र नरेन्द्रवंशे ।

भूमीभृतो यः कृतवानभिज्ञान्

पक्षद्वयोच्छे(*)दनवेदनासु ॥ ३३ ॥

धंधुकध्रुवभटादयस्तत-

स्ते रिपुद्विपद्यटाजितोऽभवन् ।

यत्कुलेऽजनि पुमान्मनोरमो

रामदेव इति कामदेवजित् ॥ ३४ ॥

रोदःकंदरवर्त्तिकीर्त्तिलहरीलिप्तामृतांशुद्युते—

रप्रद्युम्नवशो यशोधवल इ(*)त्यासीत्तनूजस्ततः ।

यश्चौलुक्यकुमारपालनृपतिप्रत्यर्थितामागतं

मत्वासत्वरमेव मालवपति व(व)ल्लालमालब्धवान् ॥ ३५ ॥

शत्रुश्रेणीगलविदलनोन्निद्रनिस्त्रिशधारो

धारावर्षः समजनि सुतस्तस्य विश्वप्रशस्यः ।

क्रोधाक्रांतप्र(*)धनवसुधानिश्चले यत्र जाता-

श्र्योतन्नेत्रोत्पलजलकणाः कोंकणाधीशपत्न्यः ॥ ३६ ॥

सोऽयं पुनर्दाशरथिः पृथिव्या-
मव्याहृतौजाः स्फुटमुज्जगाम ।
मारीचवैरादिव योऽधुनापि

[मृ]गव्यमव्यग्रमतिः करोति ॥ ३७ ॥

सामं(*)तसिंहसमितिङ्गिति विज्ञतौजः-

श्रीगूर्जरक्षितिपरक्षणदक्षिणासिः ।

प्रह्लादनस्तदनुजो दनुजोत्तमारि-

चारित्र्यमत्र पुनरुज्ज्वलयांचकार ॥ ३८ ॥

देवी सरोजासनसंभवा किं

कामप्रदा किं सुरसौरभेयी ।

प्रह्लादनाकारधरा(*)धराया-

मायातत्रत्येष न निश्चयो मे ॥ ३९ ॥

धारावर्षसुतोऽयं जयति श्रीसोमसिंहदेवो यः ।

पितृतः शौर्यं विद्यां पितृव्यकाहानमुभयतो जगृहे ॥ ४० ॥

मुक्त्वा विप्रकरानरातिनिकराच्चिर्जित्य तत्किंचन

प्रापत्संप्रति सोम(*)सिंहनृपतिः सोमप्रकाशं यशः ।

येनोर्व्वीतलमुज्ज्वलं रचयताप्युत्ताम्यतामीर्ष्यया

सर्वेणामिह विदिषां नहि मुखान्मालिन्यमुन्मूलितं ॥ ४१ ॥

वसुदेवस्यैव सुतः श्रीकृष्णः कृष्णराजदेवोऽस्य ।

मात्राधिकप्रतापो यशोद(*)यासंश्रितो जयति ॥ ४२ ॥

इतश्च—

अन्वयेन विनयेन विद्यया

विक्रमेण मुकृतक्रमेण च ।

कापि कोऽपि न पुमानुपैति मे

वस्तुपालसदृशो दृशोः पथि ॥ ४३ ॥

दयिता ललितादेवी तनयमवीतनयमाप सचिवेंद्रात् ।

नाम्ना जयंत(*)सिंहं जयंतमिन्द्रात्पुलोमपुत्रीव ॥ ४४ ॥

यः शैशवे विनयवैरिणि बोधवंध्ये

धत्ते नयं च विनयं च गुणोदयं च ।

सोऽयं मनोभवपराभवजागरूक-

रूपो न कं मनसि चुंवति जैत्रसिंहः ॥ ४५ ॥

श्रीवस्तुपालपुत्रः कल्पायुरयं जयं(*)तसिंहोऽस्तु ।

कामादधिकं रूपं निरूप्यते यस्य दानं च ॥ ४६ ॥

स श्रीतेजःपालः सचिवश्चिरकालमस्तु तेजस्वी ।

येन जना निश्चिताश्चितामणिनेव नंदन्ति ॥ ४७ ॥

यच्चाणक्यामरगुरुमरुद्वाधिशुक्रादिकानां

प्रागुत्पादं व्यधित भुवने(*)मंत्रिणां बुद्धिधाम्नां ।

चक्रे ऽभ्यासः स खलु विधिना नूतमेनं विधातुं

तेजःपालः कथमितरथाधिक्यमापैष तेषु ॥ ४८ ॥

अस्ति स्वतिनिकेतनं तनुभृतां श्रीवस्तुपालानुज-

स्तेजःपाल इति स्थितिं वलिकृतामुर्व्यातले पालयन् ।

आत्मीयं व(*)हु मन्यते न हि गुणग्रामं च कामंदकि-

श्चाणक्योऽपि चमत्करोति न हृदि प्रेक्षास्पदं प्रेक्ष्य यं ॥ ४९ ॥

इतश्च—

महं० श्रीतेजःपालस्य पत्न्याः श्रीअनुपमदेव्याः पितृवंश-

वर्णनं ॥

प्राग्वाटान्वयमंडनैकमुकुटः श्रीसांद्रचंद्रावती-

वास्तव्यः स्त(*)वनीयकीर्तिलहरिप्रक्षालितक्ष्मातलः ।

श्रीगागाभिधया सुधीरजनि यदृत्तानुरागादभूत् ।

को नासप्रमदो न दोलितशिरा नोद्धूतरोमा पुमान् ॥५०॥

अनुसृतसज्जनसरणिर्धरणिगनामा वभूव तत्तनयः ।

स्वप्रभुहृदये(*)गुणिना हारेणेव स्थितं येन ॥ ५१ ॥

त्रिभुवनदेवी तस्य त्रिभुवनविख्यातशीलसंपन्ना ।

दयिताऽभूदनयोः पुनरंगं द्वेधा मनस्त्वेकं ॥ ५२ ॥

अनुपमदेवी देवी साक्षाद्वाक्षायणीव शीलेन ।

तद्गुहिता सहिता श्रीतेजःपालेन(*) पत्याऽभूत् ॥ ५३ ॥

इयमनुपमदेवी दिव्यवृत्तप्रसून-

व्रतातिरजनि तेजःपालमंत्राक्षपत्नी ।

नयविनयविवेकौचित्यदाक्षिण्यदान-

प्रमुखगुणगणैर्दुद्योतिताशेषगोत्रा ॥ ५४ ॥

लावण्यसिंहस्तनयस्तयोरयं

रयं जयन्ति(*)[द्रि]यदुष्टवाजिनां ।

लब्ध्वापि मीनध्वजमंगलं वयः

प्रयाति धर्म्मैकविधायिनाऽध्वना ॥ ५५ ॥

श्रीतेजपालतनयस्य गुणानमुप्य

श्रीलूणासिंहकृतिनः कति न स्तुवंति ।

श्रीबंधनोद्धुरतरैरपि यैः समंता-

दुद्दामता त्रिजगति क्रि(*)यते स्म कीर्तेः ॥ ५६ ॥

गुणधननिधानकलशः प्रकटोऽयमवेष्टितश्च खलसर्पैः ।

उपचयमयते सततं सुजनैरुपजीव्यमानोऽपि ॥ ५७ ॥

मल्लदेवसचिवस्य नन्दनः

पूर्णसिंह इति लीलुकासुतः ।

तस्य नन्दति सुतोयमहूणा(*)-

देविभूः सुकृतवेश्म पेथढः ॥ ५८ ॥

अभूदनुपमा पत्नी तेजःपालस्य मंत्रिणः ।

लावण्यासिंहनामायमायुष्मानेतयोः सुतः ॥ ५९ ॥

तेजःपालेन पुण्यार्थं तयोः पुत्रकलत्रयोः ।

हम्मर्यं श्रीनेमीनाथस्य तेने तेनेदमर्बुदे(*) ॥ ६० ॥

तेजःपाल इति क्षितींदुसचिवः शंखोज्ज्वलाभिः शिला-

श्रेणीभिः स्फुरदिंदुकुंदरुचिरं नेमिप्रभोर्मदिरं ।

उच्चैर्महपमग्रतो जिन[वरा]वासद्विपंचाशतं

तत्पार्श्वेषु वलानकं च पुरतो निष्पादयामासिवान् ॥ ६१ ॥

श्रीमच्चंड(*)[प]संभवः [सम]भवच्चंडप्रसादस्ततः

सोमस्तत्प्रभवोऽश्वराज इति तत्पुत्राः पवित्राशयाः ।

श्रीमल्लूणिगमल्लदेवसचिवश्रीवस्तुपालाद्वया-

स्तेजःपालसमन्विता जिनमतारामोन्नमनीरदाः ॥ ६२ ॥

श्रीमंत्राश्वरवस्तुपालतनयः श्रीजै(*)त्रसिंहाद्वय-

स्तेजःपालसुतश्च विश्रुतमतिर्ह्यावण्यासिंहाभिधः ।

एतेषां दश मूर्त्तयः करिवधूस्कंधाधिरूढाश्चिरं

राजंते जिनदर्शनार्थमयतां दिशायकानामिव ॥ ६३ ॥

मूर्त्तीनामिह पृष्ठतः करिवधूपृष्ठप्रतिष्ठाजुषां

तन्मूर्त्तीर्विम(*)लाश्वखत्तकगताः कांतासमेता दश ।

चौलुक्यक्षितिपालधीरधवलस्याद्वैतबंधुः सुधी-

स्तेजःपाल इति व्यधापयदयं श्रीवस्तुपालानुजः ॥ ६४ ॥

तेजःपालसकलप्रजोपजीव्यस्य वस्तुपालस्य ।

सविधे विधाति सफलः(*) सरोवरस्येव सद्कारः ॥ ६५ ॥

तेन भ्रातृयुगेन या प्रतिपुरग्रामाध्वशैलस्थलं

वार्षीकूपनिपानकाननसरःप्रासादसत्रादिका ।

धर्मस्थानपरंपरा नवतरा चक्रेऽथ जीर्णोद्धृता

तत्संख्यापि न द्रुध्यते यदि परं तद्देदि(*)नी मेदिनी ॥ ६६ ॥

शंभोः श्वासगतागतानि गणयेद् यः सन्मतिर्योऽथ वा

नेत्रोन्मीलनमीलनानि कलयेन्मार्कण्डेयान्नो मुनेः ।

संख्यातुं सचिवद्वयीविरचितामेतामपेतापर-

व्यापारः सुकृतानुकीर्तनततिं सोप्युज्जिहीते यदि(*) ॥ ६७ ॥

सर्व्वत्र वर्त्ततां कीर्त्तिरश्वराजस्य शाश्वती ।

सुकर्त्तुमुपकर्त्तुंच जानीते यस्य संततिः ॥ ६८ ॥

आसीच्चंडपमंडितान्वयगुरुर्नागेंद्रगच्छश्रिय-

श्रृङ्गारत्नमयत्नसिद्धमहिमा मूरिर्महेंद्राभिधः ।

तस्माद्विस्मयनीयचारुचरितः श्रीशान्ति(*) [मूरिस्त] तो-

प्यानंदामरमूरियुग्ममुदयचन्द्रार्कदीपद्युति ॥ ६९ ॥

श्रीजैनशासनवनीनवनीरवाहः

श्रीमांस्ततोऽप्यवहरो हरिभद्रमूरिः ।

विद्यामदोन्मदगदेष्वनवद्यवैद्यः

ख्यातस्ततो विजयसेनमुनीश्वरोऽयं ॥ ७० ॥

गुरो[स्त](*)स्या[शि]पां पात्रं मूरिरस्त्युदयप्रभः ।

मौक्तिकानीव मृत्तानि भांति यत्प्रतिभांनुद्येः ॥ ७१ ॥

एतद्धर्मस्थानं धर्मस्थानस्य चास्य यः कर्त्ता ।

तावद्वयमिदमुदियादुदयत्ययमर्जुनो यावत् ॥ ७२ ॥

श्रीसोमेश्वरदेवश्चुलुक्यनरदेवसेवितांद्भिः(*)युगः ।

रचयांचकार रुचिरां धर्मस्थानप्रशस्तिमिमां ॥ ७३ ॥

श्रीनेमेरुम्विकायाश्च प्रसादादबुद्धाचले ।

वस्तुपालान्वयस्यास्तु प्रशस्तिः स्वस्तिशालिनी ॥ ७४ ॥

सूत्र० केलहणसुतधांधलपुत्रेण चंडेश्वरेण प्रशस्तिरियमु-
त्कीर्णा (*) श्रीविक्रम [संवत् १२८७ वर्षे] फाल्गुणवदि ३ रवौ
श्रीनागेंद्रगच्छे श्रीविजयसेनसूरिभिः प्रतिष्ठा कृता ॥

—ॐ—

(६५)

॥ दं०॥ ॐ नमः.....[संव]त् १२८७ वर्षे लौकिक-
फाल्गुनवदि ३ रवौ अद्येह श्रीमदणहिलपाटके चौलुक्यकुलकमल-
राजहंससमस्तराजावलीसमलंकृतमहाराजाधिराजश्रीर्भ.....(*)
विजयिराज्ये त.....श्रीवसिष्ठ(ष्ट)कुंडयजना-
नलोद्भूतश्रीमद्धुमराजदेवकुलोत्पन्नमहामंडलेश्वरराजकुलश्रीसोमसिं-
हदेवविजयिराज्ये तस्यैव महाराजाधिराजश्रीभीमदेवस्य प्रसा[द]
.....(*)रात्रामंडले श्रीचौलुक्यकुलोत्पन्नमहामंडलेश्वरराणक-
श्रीलवणप्रसाददेव सुतमहामंडलेश्वरराणक श्रीवीरधवलदेवसत्कस-
मस्तमुद्राव्यापारिणा श्रीमदणहिलपुरवास्तव्यश्रीप्राग्वाटज्ञातीय ट०
श्रीचंड [पै].....(*) चंडप्रसादात्मजमहं० श्रीसोमतनुज
ट० श्रीआत्तराजभार्या ट० श्रीकुमारदेव्योः पुत्रमहं० श्रीमल्लदेव-
संघपतिमहं० श्रीवस्तुपालयोरनुजसहोदरभ्रातृमहं० श्रीतेजःपालेन
स्वकीयभार्यामहं० श्रीअनुपमदेव्यास्तत्कुक्षि[सं].....(*)

वित्रपुत्रमहं० श्रीलूणसिंहस्य च पुण्ययशोभिदृढये श्रीमद्वर्तुदा-
 चलोपरि देउलवाडाग्रामे समस्तदेवकुलिकालंकृतं विशालहस्ति-
 शालोपशोभितं श्रीलूणसिंहवसहिकाभिधानश्रीनेमिनाथदेवचैत्य-
 मिदं कारितं ॥ छ ॥ (*) प्रतिष्ठितं श्रीनागेंद्रगच्छे श्रीमहेंद्रसूरिसं-
 ताने श्रीशांतिसूरिशिष्यश्रीआणंदसूरिश्रीअमरचंद्रसूरिपट्टालंकरण-
 प्रभुश्रीहरिभद्रसूरिशिष्यैः श्रीविजयसेनसूरिभिः ॥ छ ॥ अत्र च
 धर्मस्थाने कृतश्रावकगोष्टि(ष्टि)कानां नामा (*) नि यथा ॥ महं०
 श्रीमल्लदेव महं० श्रीवस्तुपाल महं० श्रीतेजःपालप्रभृतिभ्रातृत्रय-
 संतानपरंपरया तथा महं० श्रीलूणसिंहसत्कमातृकुलपक्षे श्रीचंद्रा-
 वतीवास्तव्यपाग्वाटज्ञातीय ट० श्रीसावदेवसुत ट० श्रीशालिगतनुज
 ट० (*) श्रीसागरतनय ट० श्रीगागा पुत्र ट० श्रीधरणिग
 भ्रातृ महं० श्रीराणिगमहं० श्रीलीला तथा ट० श्रीधरणिग
 भार्या ट० श्रीतिहुणदेविकुक्षिसंभूत महं० श्रीअनुपमदेवीसहोदरभ्रातृ
 ट० श्रीखीम्वसीह ट० श्रीआम्वसीह ट० श्रीऊदल(*)तथा महं०
 श्रीलीलासुतमहं० श्रीलूणसीह तथा भ्रातृ ट० जगसीह ट० रत्न-
 सिंहानां समस्तकुटुंबेन एतदीयसंतानपरंपरया च एतस्मिन् धर्म-
 स्थाने सकलमपि स्तपनपूजासारादिकं सदैव करणीयं निर्वाहणीयं
 च ॥ तथा ॥ (*) श्रीचंद्रावत्याः सत्कसमस्तमहाजनसकलजिन-
 चैत्यगोष्टि(ष्टि)कप्रभृतिश्रावकसमुदायः ॥ तथा उवरणी कीसरउली-
 ग्रामीयपाग्वाटज्ञा० श्रे० रासल उ० आसधर तथा ज्ञा० माणिभद्र
 उ० श्रे० आलहण तथा ज्ञा० श्रे० देलहण उ० खीम्वसी(*)ह
 धर्कटज्ञातीय श्रे० नेहा उ० सालहा तथा ज्ञा० धउलिग उ० आस-
 चंद्र तथा ज्ञा० श्रे० बहुदेव उ० सोम पाग्वाटज्ञा० श्रे० सावड उ०
 श्रीपाल तथा ज्ञा० श्रे० जीदा उ० पालहण धर्कटज्ञा० श्रे० पासु

उ० सादा प्राग्वाटज्ञातीय पूना उ० सा(*)ल्हा तथा श्रीमालज्ञा०
 पूना उ० साल्हाप्रभृतिगोष्टि(ष्टि)काः । अमीभिः श्रीनेमिनाथदेव-
 प्रतिष्ठा(ष्ठा)वर्षग्रंथियात्राष्टाहिकायां देवकीयचैत्रवदि ३ तृती-
 यादिने स्नपनपूजाद्युत्सवः कार्यः ॥ तथा कासद्ग्रामीय ऊएस-
 वालज्ञा(*)तीयश्रे० सोहि उ० पाल्हण तथा ज्ञा० श्रे० सलखण
 उ० वालण प्राग्वाटज्ञा० श्रे० सांतुय उ० देल्हुय तथा ज्ञा० श्रे०
 गोसल उ० आल्हा तथा ज्ञा० श्रे० कोला उ० आम्वा तथा ज्ञा०
 श्रे० पासचंद्र उ० पूनचंद्र तथा ज्ञा० श्रे० जसवीर उ० ज(*)गा
 तथा ज्ञा० ब्रह्मदेव उ० राल्हा श्रीमालज्ञा० कडुयरा उ० कुल-
 धरप्रभृतिगोष्टि(ष्टि)काः । अमीभिस्तथा ४ चतुर्थीदिने श्रीनेमि-
 नाथदेवस्य द्वितीयाष्टाहिकामहोत्सवः कार्यः ॥ तथा ब्रह्माणवास्त-
 व्यप्राग्वाटज्ञातीयमहाजनि० (*) आंमिग उ० पूनह ऊएसवा-
 लज्ञा० महा० धांधा उ० सागर तथा ज्ञा० महा० साटा उ०
 वरदेव प्राग्वाटज्ञा० महा० पाल्हण उ० उदयपाल ओइसवालज्ञा०
 महा० आवोधन उ० जगसीह श्रीमालज्ञा० महा० वीसल उ०
 पासदेव प्रा(*)ग्वाटज्ञा० महा० वीरदेव उ० अरसीह तथा ज्ञा० श्रे०
 धणचंद्र उ० रामचंद्रप्रभृति गोष्टि(ष्टि)काः । अमीभिस्तथा ५ पंचमी-
 दिने श्रीनेमिनाथदेवस्य तृतीयाष्टाहिकामहोत्सवः कार्यः ॥ तथा
 धडलीग्रामीय प्राग्वाटज्ञातीयश्रे० सा(*)जण उ० पासवीर तथा ज्ञा०
 श्रे० वोहडि उ० पूना तथा ज्ञा० श्रे० जसहुय उ० जेगण तथा ज्ञा०
 तीय श्रे० साजन उ० भोला तथा ज्ञा० पासिल उ० पूनुय तथा ज्ञा०
 श्रे० राजुय उ० सावदेव तथा ज्ञा० दूगसरण उ० साहणीय ओइस-
 वाल(*)ज्ञा० श्रे० सलखण उ० महं० जोगा तथा ज्ञा० श्रे[०] देव-
 कुंयार उ० आसदेव प्रभृतिगोष्टि(ष्टि)काः । अमीभिस्तथा ६ षष्ठी-

दिने श्रीनेमिनाथदेवस्य चतुर्थाष्टाहिकामहोत्सवः कार्यः ॥ तथा
मुंडस्थलमहातीर्थवास्तव्यप्राग्वाटज्ञातीय (*) श्रे० संधीरण उ०
गुणचंद्र पालहा तथा श्रे० सोहिय उ० आश्वेसर तथा श्रे० जेजा
उ० खांखण तथा फीलिणीग्रामवास्तव्य श्रीमालज्ञा० वापलगा-
जणप्रमुखगोष्टि(ष्टि)काः । अमीभिस्तथा ७ सप्तमीदिने श्रीनेमिनाथ-
देवस्य पंचमाष्टाहिकाम(*)होत्सवः कार्यः ॥ तथा हंडाउद्राग्रामड-
वाणीग्रामवास्तव्य श्रीमालज्ञातीय श्रे० आम्बुय उ० जसरा
तथा ज्ञा० श्रे [०] लखमण उ० आसू तथा ज्ञा० श्रे० आसल उ०
जगदेव तथा ज्ञा० श्रे० सूमिग उ० धणदेव तथा ज्ञा० श्रे० जिण-
देव उ० जाला(*)प्राग्वाटज्ञा० श्रे० आसल उ० सादा श्रीमालज्ञा०
श्रे० देदा उ० वीसल तथा ज्ञा० श्रे० आसथर उ० आसल तथा
ज्ञा० श्रे० थिरदेव उ० वीरुय तथा ज्ञा श्रे० गुणचंद्र उ० देव-
धर तथा ज्ञा० श्रे० हरिया उ० हेमा प्राग्वाटज्ञा० श्रे० लखमण(*)
उ० कहुयाप्रभृतिगोष्टि(ष्टि)काः । अमीभिस्तथा ८ अष्टमीदिने
श्रीनेमिनाथ देवस्य षष्ठाष्टाहिकामहोत्सवः कार्यः । तथा [म]डाहड-
वास्तव्यप्राग्वाटज्ञातीय श्रे० देसल उ० ब्रह्मसरणु तथा ज्ञा० जसकर
उ० श्रे० धणिया तथा ज्ञा [०] श्रे० (*) देलहण उ० आल्हा तथा ज्ञा०
श्रे० वाला उ० पद्मसिह तथा ज्ञा० श्रे० आंबुय उ० वोहडि तथा
ज्ञा० श्रे० वोसरि उ० पूनदेव तथा ज्ञा [०] श्रे० वीरुय उ०
साजण तथा ज्ञा० श्रे० पाहुय उ० जिणदेवप्रभृतिगोष्टि(ष्टि)काः ।
अमीभिस्तथा ९ नवमीदिने (*) श्रीनेमिनाथदेवस्य सप्तमाष्टाहि-
कामहोत्सवः कार्यः । तथा साहिलवाडावास्तव्य ओइसवालज्ञातीय
श्रे० देल्हा उ० आल्हण श्रे० नागदेव उ० आम्बदेव श्रे० का-
ल्हण उ० आसल श्रे० वोहिय उ० लाखण श्रे० जसदेव उ०

वाहड श्रे० (*) सीलण उ० देल्हण श्रे० बहुदा श्रे० महधरा
 उ० धणपाल श्रे० पूनिग उ० वाघा श्रे० गोसल उ० वहडा-
 प्रभृतिगोष्टि(ष्टि)काः । अमीभिस्तथा १० दशमीदिने श्रीनेमिनाथ-
 देवस्य अष्टमाष्टाहिकामहोत्सवः कार्यः ॥ तथा श्रीअर्जुदोपरि
 देउलवा(*)डावास्तव्यसमस्तश्रावकैः श्रीनेमिनाथदेवस्य पंचापि
 कल्याणिकानि यथादिनं प्रतिवर्षं कर्तव्यानि । एवमियं व्यवस्था
 श्रीचंद्रावतीपतिराजकुलश्रीसोमसिंहदेवेन तथा तत्पुत्रराज० श्री-
 कान्हडदेवप्रमुखकुमरैः समस्तराजलोकैस्त(*)था श्रीचंद्रावतीयस्था-
 नपतिभट्टारकप्रभृतिकाविलास तथा गूगुलीवात्सनसमस्तमहाजन-
 गोष्टि(ष्टि)कैश्च तथा अर्जुदाचलोपरि श्रीअचलेश्वरश्रीवशिष्ट तथा सं-
 निहितग्राम देउलवाडाग्राम-श्रीश्रीमातामहबुग्राम-आबुयग्राम-ओ-
 रासाग्राम-उ(*)त्तरछग्राम-सिहरग्राम-सालग्राम-हेठउंजीग्राम-आ-
 खीग्राम-श्रीधांधलेश्वरदेवीयकोटडीप्रभृतिद्वादशग्रामेषु संतिष्ट(ष्ट)-
 मानस्थानपतितपोधनगूगुलीवात्सनराठियप्रभृतिसमस्तलोकैस्तथा
 भालि-भाडा-प्रभृतिग्रामेषु संतिष्ट(ष्ट)मानश्रीप्रतीहा(*)रवंशीयसर्व
 राजपुत्रैश्च आत्मीयात्मीयस्वेच्छया श्रीनेमिनाथदेवस्य मंडपे समु-
 पविश्योपविश्य महं० श्रीतेजःपालपार्श्वात् स्वीयस्वीयप्रमोदपूर्वकं
 श्रीलूणसीहवसहिकाभिधानस्यास्य धर्मस्थानस्य सर्वोपि रक्षा-
 नभारः स्वीकृतः । तदेतदा(*)त्मीयवचनं प्रमाणीकुर्व्वभि(द्भि)रैतैः
 सर्वैरपि तथा एतदीयसंतानपरंपरया च धर्मस्थानमिदमाचंद्राकै
 यावत् परिरक्षणीयं ॥

यतः ।

किमिह कपालकमंडलुवलकलसितरक्तपटजटापटलैः ।

हृतमिदमुज्ज्वलगुन्ततमनसां प्रतिपन्ननिर्व्वहणं ॥ छ ॥ (*)

तथा महाराजकुलश्रीसोमसिंहदेवेन अस्यां श्रीलूणसिंहवसहि-
कायां श्रीनेमिनाथदेवाय पूजांगभोगार्थं वाहिरह्यां डवाणीग्रामः
शासनेन प्रदत्तः ॥ स च श्रीसोमसिंहदेवाभ्यर्थनया प्रमारान्वयिभि-
राचंद्राकै यावत् प्रतिपाल्यः ॥ * ॥ (*)

सिद्धिक्षेत्रमिति प्रसिद्धमहिमा श्रीपुंडरीकोगिरिः

श्रीमान् रैवतकोपि विश्वविदितः क्षेत्रं विमुक्तेरिति ।

नूनं क्षेत्रमिदं द्वयोरपि तयोः श्रीअर्जुनस्तत्प्रभू

भेजाते कथमन्यथा सममिमं श्रीआदिनेमी स्वयं ॥ १ ॥

संसारसर्वस्वमिदं व मुक्तिसर्वस्वमप्यत्र जिनेन दृष्टं ।

विलोक्यमाने भवने तवास्मिन् पूर्व परं च त्वयि दृष्टिपांथे ॥२॥

श्रीकृष्णर्षीयश्रीनयचंद्रमूरेरिमे ॥ सं० सरवणपुत्रसं० सिं-
हराज साधू साजण सं० सहसा साइदेपुत्री मुनयव प्रणमति ॥ शुभं ॥

(६६)

(१) ॥ ॐ ॥ स्वस्ति सं० १२९६ वर्षे वैशाख शुद्धि ३ श्रीशत्रुंजयम-

(२) हातीर्थे महामालश्रीतिजपालेन कारित नंदीसरवर

(३) पश्चिममण्डपे श्रीआदिनाथविंशं देवकुलिकादंडक-

(४) लसादिसहिता तथा इहैव तीर्थे महं [०] श्रीवस्तुपालका-

(५) रित श्रीसत्यपुरीय श्रीमहावीरविंशं स्वत्तकं च । इहि(है)व

(६) तीर्थे शैलमयविंशं द्वितीयदेवकुलिकामध्ये स्वत्तक-

(७) द्वय श्रीकृष्णभादिचतुर्विंशति का च । तथा गृहमण्डपपूर्वद्वा-

(८) रमध्ये स्वत्तकं मूर्तिगुप्तं तदुपरे श्रीआदिनाथविंशं श्री-

(९) उजयंते श्रीनेमिनाथपादुका मंडपे श्रीनेमिनाथविं-

- (10) वं खत्तकं च । इहैव तीर्थे महं [०] श्रीवस्तुपालकारित श्री-
- (11) आदिनाथस्याग्रत (तो) मंडपे श्रीनेमिनाथविंवं खत्तकं च ।
- (12) श्रीअर्बुदाचले श्रीनेमिनाथचैत्यजगत्यां देवकुलि-
- (13) काद्वयं षट् (डू) विंवसाहितानि ॥ श्रीजावालिपुरे श्रीपा-
- (14) र्श्वनाथ चैत्यजगत्यां श्रीआदिनाथविंवं देवकुलिका
- (15) च । श्रीतारणगढे श्रीअजितनाथगूढमंडपे श्रीआ-
- (16) दिनाथविंवं खत्तकं च ॥ श्रीअणहिलपुरे ह्थीयावापी-
- (17) प्रत्यासन्न श्रीसुविधिनाथविंवं तच्चैत्यजीर्णोद्धारं च ॥
- (18) वीजापुरे देवकुलिकाद्वयं श्रीनेमिनाथविंवं श्रीपा-
- (19) र्श्वनाथविंवं च । श्रीमूलप्रासादे कवलीखत्तकद्वये
- (20) श्रीआदिनाथ श्रीमुनिसुव्रतस्वामिविंवं च ॥ लाटाप-
- (21) ल्यां श्रीकुमरविहारजीर्णोद्दारे श्रीपार्श्वनाथस्याग्र-
- (22) त(तो)मंडपे श्रीपार्श्वनाथविंवं खत्तकं च ॥ श्रीप्रह्लादनपु-
- (23) रे श्रीपालहणविहारे श्रीचंद्रप्रभस्वामिमंडपे खत्तक-
- (24) द्वयं च । इहैव जगत्यां श्रीनेमिनाथस्याग्रत(तो) मंडपे
- (25) श्रीमहावीरविंवं च । एतत् सर्व कारितमस्ति ॥ श्रीनाग-
- (26) पुरीयवरहुडीया साहु नेमडसुत सा० राहड ।
- (27) सा० जयदेव भ्रा० सा० सहदेव तत्पुत्र संघ० सा०
- (28) खेटा भ्रा० गोसल सा० जयदेव सुत सा० वीरदे-
- (29) व देवकुमार हाल्य सा० राहड सुत सा० जिणचंद्र
- (30) धणेश्वर अभयकुमार लघुभ्रातृ सा० लाहडेन
- (31) निजकुटुम्बसमुदायेन इदं कारितं । प्रतिष्ठितं
- (32) श्रीनागेंद्रगच्छे श्रीमदाचार्यविजयसेननृरिभिः ॥
- (33) श्रीजावालिपुरे श्रीसौवर्णगिरौ श्रीपार्श्वनाथजगत्यां

- (34) अष्टापदमध्ये खत्तकद्वयं च ॥ लाटापल्यां श्रीकुमारवि-
 (35) हारजगत्यां श्रीअजितस्वामिर्विवं देवकुलि-
 (36) का दंडकलससहिता । इद्वैव चैत्ये जि-
 (37) नयुगलं श्रीज्ञांतिनाथ श्रीअजितस्वामि ।
 (38) एतत् सर्वं कारावि(पि)तं ।
 (39) श्रीअणहिल्लपुरप्रत्यासन्न चारोपे
 (40) श्रीआदिनाथर्विवं प्रासादं गूढमंड-
 (41) पं छ चडकिया सहितं सा० राहड-
 (42) सुत सा० जिणचंद भार्या सा० चाहि-
 (43) णिकुक्षिसंभूतेन संव० सा० दे-
 (44) वचंद्रेण पितामाता आत्मश्रेयो-
 (45) र्थं कारापितं ॥ छ ॥

(६७)

दं०॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे श्रीमत्पत्तनवास्तव्य
 प्राग्वाटज्ञातीय श्रीचंडप श्रीचंडप्रसाद श्रीसोम महं० श्रीआसरा-
 [ज]सुतश्रीमालदेव महं०(*) श्रीवस्तुपालयोरनुज महं० श्रीतेज-
 पालेन महं० श्रीवस्तुपालभार्यायाः महं० श्रीसोखुकायाः पुण्यार्थं
 श्रीसुपार्श्वजिनालंकृता देवकुलिकेयं कारिता ॥ छ ॥ छ ॥

(६८)

दं०॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे श्रीपत्तनवास्तव्य
 प्राग्वाटज्ञातीय श्रीचंडप श्रीचंडप्रसाद श्रीसोम महं० श्रीआसरा-
 [ज]सुतश्री(*)मालदेव महं० श्रीवस्तुपालयोरनुज महं० श्रीतेजपालेन
 महं० श्रीवस्तुपालभार्या ललतादेविश्रेयोऽर्थदेवकुलिका कारिता ॥
 छ ॥ छ ॥

(६९)

र्द० ॥ संवत् १२८८ वर्षे श्रीचंडप श्रीचंडप्रसाद श्रीसोम महं०
श्रीआसरां(राजां)गज महं० श्रीवस्तपालसुत महं० श्रीजयतसीह-
श्रेयोऽर्थं(*) महं० श्रीतेजपालेन देवकुलिका कारिता ॥

र्द० [॥]श्रीसुवधिनाथस्य कल्या०

फाल्गुन वदि ९ च्यवन

(७०)

र्द० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे श्रीचंडप श्रीचंडप्र-
साद श्रीसोम महं० श्रीआसरां(राजां)गज महं[०]श्रीतेजपालेन
श्रीजयतसीह भार्या जयतलदेवि(*) श्रेयोऽर्थं देवकुलिका कारिता ॥

(७१)

र्द० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे प्राग्वाटज्ञातीय
श्रीचंडप श्रीचंडप्रसाद श्रीसोम महं[०] श्रीआसरां(राजां) महं०
श्रीतेजपालेन श्रीजयतसीहभार्या मूहवदेवि(*) श्रेयोऽर्थं देव-
कुलिका कारिता ॥

(७२)

र्द० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे प्राग्वाटज्ञातीय श्री-
चंडप श्रीचंडप्रसाद श्रीसोम महं० श्रीआसरां[जा]न्वयसमुद्भव महं०
श्रीतेजपालेन महं० श्रीजयतसीह(*)हभार्या महं० श्रीनृपादेवि श्रे-
योऽर्थं देवकुलिका कारिता ॥ छ ॥

(७३)

र्द० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे श्रीचंडप श्रीचंड-

(७८)

ई० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे प्राग्वाटवंशीय श्री-
चंडप श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोम महं० श्रीआसरा[ज]महं० श्री-
मालदेवान्वये महं० श्रीपुनसीह सुत महं० श्रीपेथडश्रेयोऽर्थ महं०
श्रीते(*, जपालेन देवकुलिका कारिता ॥

(७९)

ई० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे प्राग्वाटवंशीय श्री-
चंडप श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये महं० श्रीमालदेव सुत महं०
श्रीपुनसीहश्रेयोऽर्थ महं० श्रीतेजपालेन देवकुलिका कारिता ॥
छ ॥ छ ॥

(८०)

ई० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे प्राग्वाटवंशीय श्री-
चंडप श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये महं० श्रीआसरा [ज]सुत महं०
श्रीमालदेवश्रेयोऽर्थ तत्सोदरलघुभ्रातृ महं० श्रीतेजपालेन देवकु-
लिका कारिता ॥ छ ॥

(८१)

ई० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८८ वर्षे प्राग्वाटवंशीय श्री-
चंडप श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोम महं० श्रीआसरा[ज]महं० श्रीमा-
लदेवान्वये महं० श्रीपुनसीह सुता वार्द्ध श्री(*, वलालदेविश्रेयोऽर्थ
महं० श्रीतेजपालेन देवकुलिका कारिता ॥ छ ॥

(८२)

ई० ॥ श्रीनृपविक्रम संवत् १२८८ वर्षे गुंडउचमहास्थान
वास्तव्यधर्कटवंशीय श्रे० वाहदिसुत श्रे० भाभू तत्सुत श्रे० भादलेन
समस्तकुटुंबसहितेन देवकुलिका कारिता । छ । (*, अस्यां च

स्वगुरुश्रीपद्मदेवमूरीणां सूत्र० शोभनदेवस्य च समक्षं द्र १६
 श्रीनेमिनाथदेवस्य ॥ नेचानिमित्तं देवकीयभांडागारे श्रे० भाइलेन
 षोडश द्रम्मा वृद्धिफलभोगन्यायेन(*)क्षिप्ताः । तेषां च व्याजे
 प्रतिमासं वि८ अष्टौ विज्ञापकाः । तन्मध्यात् अर्द्धेन मूलविवे अर्द्धेन
 पुनरस्यां देवकुलिकायां देवकीयपञ्चकुलेन प्रत्यहं पूजा कार्येति ॥*॥
 मंगलमस्तु ॥

(८३)

ई० ॥ स्वस्ति श्री नृपविक्रम संवत् १२९३ वर्षे वैशाख सुदि
 १५ शनौ अद्य श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे अणदिल्लपुरवास्तव्यश्री
 प्राग्वाटज्ञातीय ठ० श्रीचंडप ठ० श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ठ०
 श्रीआसराजसुत महं० श्रीमल्लदेव महं०(*)श्रीवस्तुपालयोरनुजमहं०
 श्रीतेजःपालेन कारितश्रीलणसीहवसदिकायां श्रीनेमिनाथचैत्ये
 जगत्यां चंद्रावतीवास्तव्यप्राग्वाटज्ञातीय ठ० सहदेवपुत्र ठ० सिवदे-
 वपुत्र ठ० सोमसीह सुत सांवतसीह सुहृदसीह सग्राम(*)सीह
 सांवतसीहसुत सिरपति ठ० सोमसीहभार्या ठ० नायकदेवि ॥
 तथा श्रे० बहुदेवपुत्र श्रे० देहदणभार्याजिसिरिपुत्र श्रे० आंवड सोमा-
 पूना खोषा आसपाल आंवड पुत्र रत्नपाल सोमा पुत्र खेता पूना पुत्र
 तेजःपा(*)ल वस्तुपाल चाहड भार्या धारमति पुत्र जगसीह ठ० सि-
 वदेव पुत्र खांखण सोमचंद्र ठ० सोमसीह-आंवडाभ्यां स्वपित्रोः
 श्रेयोर्थे श्रीपार्श्वनाथविवं कारितं श्रीनागेंद्रगच्छे श्रीमद्विजयसेन-
 मूरिभिः प्रतिष्ठितम् ॥

(८४)

ई० ॥ स्वस्ति श्रीनृपविक्रमसंवत् १२९३ वर्षे वैशाखसुदि
 १५ शनौ अद्य श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे अणदिल्लपुरवास्तव्य श्री-

प्राग्वाटज्ञातीय ठ० श्रीचंडप ठ० श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ठ०
 श्रीआसराजसुत महं० श्रीमल्लदेव महं० श्रीवस्तुपालयोरनुजमहं०
 श्रीतेजपालेन कारितश्रीलूणसीहवसहिकायां श्रीनेमिनाथ (ॐ) देव-
 चैत्यजगत्यां श्रीचंद्रावतीवास्तव्य प्राग्वाटज्ञातीय श्रे० वीरचंद्र भार्या
 श्रियादेवि पुत्र श्रे० साहदेव श्रे० छाहड श्रे० साहदेव भार्या माऊ पुत्र
 आसल श्रे० जेलण जयतल जसधर श्रे० छाहडभार्याथिरदेवि पुत्र
 घांघस श्रे० गोलण जगसीह पाल्हण तथा श्रे० जेलण पुत्र श्रे० समु-
 द्धर श्रे० जयतल पुत्र देवधर मयधर श्रीधर आंवड ॥ (*) जसधर
 पुत्र आसपाल । तथा श्रे० गोलण पुत्र वीरदेव विजयसीह कुमर-
 सीह रत्नसीह जगसीह पुत्र सोमा तथा आसपाल पुत्र सिरिपाल-
 विजयसीह पुत्र अरसीह श्रीधर पुत्र अभयसीह तथा श्रे० गोलण-
 समुद्धर प्रमुखकुटुंबसमुदायेन श्रीशान्तिनाथदेवविंशं कारितं प्रति-
 ण्ठितं नवांगवृत्तिकारश्रीअभयदेवमूरिसंतानीयैः श्रीधर्मघोषमू-
 रिभिः ॥

(८५)

दे० ॥ स्वस्ति श्रीनृपविक्रमसंवत् १२९३ वर्षे चैत्र वदि ८
 शुके अष्टमे श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे अणहिल्लपुरवास्तव्य श्रीप्रा-
 ग्वाट ज्ञातीय ठ० श्रीचंडप ठ० श्री चं(*)डप्रसाद महं० श्रीसोमा-
 न्वये ठ० श्रीआसराजसुत महं० श्रीमल्लदेव महं० श्रीवस्तुपालयोरनुज
 महं० श्रीतेजपालेन कारित श्रीलूणसीहवसहि(*)कायां श्रीनेमि-
 नाथदेवचैत्ये जगत्यां चंद्रावतीवास्तव्य प्राग्वाटज्ञातीय महं०
 कडडि सुत श्रे० साजणेन स्वपितृव्यक सुत भ्रातृ वरदेव ।
 कडुआ । धाम (ॐ) देव । सीहड । तथा भ्रातृज आसपाल प्रभृति
 कुटुंब सहितेन श्रीनार्गेद्रगच्छे श्रीविजयसेनमूरिप्रतिष्ठितकृपभ-

देवप्रतिमालंकृता देवकुलिकेयं कारिता ॥ छ ॥ (*) वाइ देवइ ।
 तथा रतनिणि । तथा झणक्क । तथा वडग्रामवास्तव्य प्राग्वाट-
 ज्ञातीय व्यव० मुणचंद्रभार्या लीविणि मांडवास्तव्य व्यव०
 जयता । आंववीर । वियइपाल । (*) दुती वीरा । साजणभार्या
 जालू । दुती सरसइ श्रीवडगच्छे श्रीचक्रेस्व(स्व)रमूरिसंतानी [य]
 स्रा(श्रा)वक साजणेन कारिता ॥

(८६)

दं० ॥ संवत् १२८७ वर्षे चैत्र वदि ३ प्राग्वाटज्ञातीय श्रीचं-
 डप श्रीचंडप्रसाद श्रीसोमान्वये ठ० श्रीआसरा[ज]सुतमहं[०] श्री-
 तेजपालेन श्रीअर्जुदाचले कारितश्रीलूणसीहवसहिकाया (यां) श्रीने-
 मिनाथदेवचैत्ये धवलककवास्तव्य श्रीश्रीमालज्ञातीय ठ० वीरचंद्रां-
 (*)गज महं० रतनसीहसुत दोसिक ठ० पदमसीहेन स्वकीयपितुः
 महं० रतनसीहस्य स्वकीयमातुः महं० नंनांगज महं० बीजा सुता
 कुमरदेव्याश्च श्रेयर्थं देवश्रीसंभवनाथसहिता देवकुलिका कारिता
 समस्ति ॥ छ ॥

(८७)

संवत् १२९० वर्षे प्राग्वाटवंशीय महं० श्रीसोमान्वये महं०
 श्रीतेजपालसुत महं० लूणसीहभार्यारयणादेविश्रेयोऽ(*)र्थे महं०
 श्रीतेजपालेन देवकुलिका कारिता ॥ छ ॥ शुभं भवतु ॥

(८८)

दं० ॥ संवत् १२९० वर्षे महं० श्रीसोमान्वये महं० श्रीते-
 जपालसुत महं० श्रीलूणसीहभार्या महं० श्रीलषमादेविश्रेयोऽर्थं
 महं० तेजपालेन देवकुलिका कारिता ॥

(८९)

र्द० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२९० वर्षे श्रीपत्तनवास्तव्यप्राग्वाटवंशीय महं० श्रीचंडप श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये महं० श्रीआसरा[ज]सुत महं० श्रीमालदेव भ्रातृ महं० श्री (*) वस्तपालयोरनुज महं० श्रीतेजपालेन स्वकीयभार्या महं० श्रीअनुपमदेविश्रेयोऽर्थ देवश्रीमुनिसुव्रतस्य देवकुलिका कारिता ॥ छ ॥

(९०)

श्रीनृपविक्रमसंवत् १२९० वर्षे प्राग्वाटज्ञातीय महं० श्रीचंडप श्रीचंडप्रसाद श्रीसोम महं० श्रीआसरा[जा]न्वयसमुद्भव महं० श्रीतेजपालेन स्वसुता वडलदेविश्रेयोऽर्थ देवकुलिका कारिता ॥

(९१)

॥ संवत् १२९० वर्षे प्राग्वाटज्ञातीय महं० श्रीचंडप श्रीचंडप्रसाद श्रीसोम श्रीआसरा[जा]न्वयसमुद्भूत महं० श्रीतेजपालेन स्वसुतश्रीलूणसीहसुता गउरदेविश्रेयोऽर्थ देवकुलिका कारिता ॥ छ ॥

(९२)

॥ र्द० ॥ स्वस्ति श्रीनृपविक्रमसंवत् १२९३ वर्षे वैशाखशुदि १४ शुके अघेह श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे श्रीअणदिल्लपुरवास्तव्य श्रीप्राग्वाटज्ञातीय ट० श्रीचंडप ट० श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ट० श्रीआसराजसुत महं० श्रीमलदेव महं० श्रीवस्तुपालयोरनुज (*) महं० श्रीतेजपालेन कारित श्रीलूणसीहवसहिकायां श्रीनेमिनाथदेवचैत्ये जगत्यां चंद्रावर्तीवास्तव्य प्राग्वाटज्ञातीय श्रे०

सांतणाग श्रे० जसणाग पुत्र सोदिय । सांवत । वीरा । सोदिय
 पुत्र आंवकुमार । गागड । सावतपुत्र पूनदेव । बाला । वीरापुत्र
 देवकुमार । शुभ । ब्रह्म (*) देव । देवकुमार पुत्र वर देव । पा-
 ल्हण । पुत्री देल्ही । आल्ही । ललनू । संतोस । ब्रह्मदेव । पुत्र
 वोहडि पुत्री तेजू । वरदेवपुत्रकुंअरा । पाल्हणपुत्र जला । सोमा ।
 पुत्री सीनू । कुंवरापुत्र आंवड । पुनड । पुत्री नीभल । रूपल । श्रे०
 वरदेवश्रेयोर्थं कुमराकेन श्रीनागेंद्रगच्छे पूज्यश्रीहरि (*) भद्रमूरि-
 शिष्य श्रीमद्विजयसेनमूरि प्रतिष्ठित श्रीनेमिनाथदेवालंकृता देव-
 कुलिकेयं कारिता ॥ छ ॥

(९३)

स्वस्ति श्रीनृपविक्रमसंवत् १२९३ वर्षे वैशाखसुदि १५
 ज्ञानौ श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे (र्थे) अणहिल्लपुर वास्तव्य श्रीप्रा
 (*) ग्वाट ज्ञातीय ठ० श्रीचंडप ठ० श्रीचंडमसाद महं० श्रीसोमा-
 न्वयं ठ० श्रीआशाराजमुत्त महं० श्रीमल्लदेव महं० श्रीवस्तपा (*)-
 लयोरनुज महं० तेजःपालेन कारित श्रीलूणसीहवसहिकायां श्रीने-
 मिनाथदेवचैत्ये जगत्यां चंद्रावतीवास्तव्य (*) प्राग्वाटज्ञातीय श्रे०
 पासिलसंताने वीसलभार्या साधू तत्पुत्र मुणिचंद्र श्रीकुमारसीह
 कुमारपाल्हण । श्रीकुमारपुत्र वी (*) लहा आंव माड आसधर
 वील्हापुत्र पासदेव तत्पुत्र आमदेव आसचंद्र श्रे० पाल्हणभार्या
 सीलू तत्पुत्र आसपाल मांटी पा (*) ल्हणेन आत्मश्रेयोऽर्थं श्रीना-
 गेंद्रगच्छे श्रीविजयसेनमूरि ..... प्रतिमा-
 लंकृता देवकुलिकेयं कारिता ॥ छ ॥

(९४)

॥ दं० ॥ स्वस्ति श्रीविक्रमनृपात् सं० १२९३ वर्षे चैत्र

वदि ८ शुके अघेह श्रीअर्बुदाचलतीर्थे स्वयं कारित श्रीलूणसिंहवसहिकारुय श्रीनेमिनाथदेवचैत्ये जगत्यां श्रीप्राग्वाटज्ञातीय ठ० चंडप ठ० श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ठ० श्रीआसराज भार्याश्रीकुमारदेव्योः सुत महं० श्रीमालदेव संघपति श्रीवस्तुपालयोरनुज महं० श्रीतेजःपालेन स्वभगिन्या वाई झालहणदेव्याः श्रेयोऽर्थं विहरमानतीर्थकर श्रीमंधरस्वामीप्रतिमालंकृता देवकुलिकेयं कारिता प्रतिष्ठिता श्रीनागेंद्रगच्छे श्रीविजयसेनमूरिभिः ॥छा॥

(९५)

स्वस्ति श्रीविक्रमनृपात् सं० १२९३ वर्षे चैत्र वदि ८ शुके अघेह श्रीअर्बुदाचलतीर्थे स्वयं कारित श्रीलूणसीहवसहिकारुय श्रीनेमिनाथदेवचैत्ये जगत्यां श्रीप्राग्वाटज्ञातीय ठ० चंडप ठ० श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ठ० श्रीआसराज भार्याकुमारदेव्योः सुत महं० श्रीमालदेव संघपति श्रीवस्तुपालयोरनुज महं० श्रीतेजःपालेन स्वभगिनी वाई माउश्रेयोऽर्थं विहरमानतीर्थकर श्रीयुगंधरस्वामिजिनप्रतिमालंकृता देवकुलिकेयं कारिता ॥ छ ॥

(९६)

स्वस्ति श्रीविक्रमनृपात् सं० १२९३ वर्षे चैत्र वदि ८ शुके अघेह श्रीअर्बुदाचलतीर्थे स्वयं कारित श्रीलूणसीहवसहिकारुय श्रीनेमिनाथदेवचैत्ये जगत्यां श्रीप्राग्वाटज्ञातीय ठ० चंडप ठ० श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ठ० श्रीआसराज भार्याश्रीकुमारदेव्योः सुत महं० श्रीमालदेव संघपति श्रीवस्तुपालयोरनुज महं० श्रीतेजपालेन स्वभगिन्याः साउदेव्याः श्रेयोऽर्थं विहरमानतीर्थकर श्रीबाहुजिनालंकृता देवकुलिकेयं कारिता ॥छा॥

(९७)

स्वस्ति श्रीविक्रमनृपात् सं० १२९३ वर्षे चैत्र वदि ८
 शुक्ले अद्य श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे स्वयं कारित श्रीलूणसीद्वसद्विकार्य
 श्रीनेमिनाथदेवचैत्ये जगत्यां श्रीप्राग्वाटज्ञातीय ट० चंडप ट०
 श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ट० श्रीआसराज भार्याश्रीकु-
 मारदेव्याः सुत महं० श्रीमालदेव संघपति श्रीवस्तुपालयोरनुज महं०
 श्रीतेजपालेन स्वभगिन्या वाई धणदेवीश्रेयसे विहरमानतीर्थकर
 श्री[सु]बाहुविवालंकृता देवकुलिकेयं कारिता ॥

(९८)

॥ दे० ॥ स्वस्ति श्रीनृपविक्रमसंवत् १२९३ वर्षे चैत्र
 वदि ८ शुक्ले अद्य श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे स्वयं कारित श्रीलू-
 णसीद्वसद्विकार्य श्रीनेमिनाथदेव(ॐ)चैत्यजगत्यां श्रीप्राग्वाट-
 ज्ञातीय ट० श्रीचंडप ट० श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ट०
 श्रीआसराज ट० श्रीकुमारदेव्याः सुत महं० श्रीमालदेव संघप-
 (ॐ)ति महं० श्रीवस्तुपालयोरनुज महं० श्रीतेजःपालेन स्वभगिन्या
 वाई सोहगायाः श्रेयर्थे शाश्वतजिनकृपभदेवालंकृता देवकुलिका
 कारि[ता] ॥

(९९)

॥ दे० ॥ स्वस्ति श्रीनृपविक्रम स(सं)वत् १२९३ वर्षे चैत्र वदि
 ८ शुक्ले अद्य श्रीअर्जुदाचलमहातीर्थे स्वयं कारित श्रीलूणसीद्वस-
 सद्दिकायां श्रीनेमिनाथदेवचैत्ये जगत्यां (ॐ) श्रीप्राग्वाटजात्री(ती)
 य ट० श्रीचंडप ट० श्रीचंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये ट० श्री-

आसराज ठ० श्रीकुमारदेव्योः सुत महं० श्रीमालदेव महं० श्री-
वस्तुपालयोरनुज महं० (ॐ) श्रीतेजःपालेन स्वभगिन्या चार्द्ध वय-
जुकायाः श्रेयोर्थं श्रीवर्द्धमानाभिधशाश्वतजिनप्रतिमालंकृता देव-
कुलिकेयं कारिता ॥ शुभं भवतु ॥ मंगलं महाश्रीः ॥

(१००)

श्रीनृपविक्रम संवत् १२९३ वर्षे चैत्र वदि ८ शुके अघेह
चंद्रावत्यां श्रीप्राग्वाटज्ञातीय ठ० चाचिगसत्क भार्या ठ० चाचि-
णि सुत राघदेव तत्भार्या साभीय सुत उदयपाल तत्भार्या अहि-
वदेवी सुत महं० आसदेव तत्भार्या महं० सुहृगदेवी तथा भ्रातृ ठ०
भोजदेवस्तत्भार्या ठ० सुमल तथा भ्रातृ महं० आणंद तद्भार्या महं०
श्रीछडया आत्मीयमातापिताभ्यां पूर्वपुरुषाणां प्रभृति श्रेयोऽर्थ
अस्यां देवकुलिकायां श्रीतीर्थकरदेवप्रतिमा कारिता । मंगलं
महाश्रीः ॥ छ ॥

(१०१)

दं० ॥ श्रीनु(नृ)पविक्रम संवत् १२९३ वर्षे चैत्र वदि ८ सुकावि
(शुक्राव)घेह चंद्रावत्यां श्रीप्राग्वाटान्वये पूर्वपुरुषाणां प्रभृति महं०
श्रीअजितांनृ(न्व?)ये व(त)त्सुत महं[०] श्रीआभट नत्स(सु)त महं[०]
श्रीसं(ॐ)तीम तत्सुत महं० श्रीसोभनदेवस्तद्भार्या महं० श्रीमाउ(?)यं
तत्सुता ठ० श्रीरतनदेव्यो(व्या) आत्री(त्मी)या माता श्रेयोऽर्थ महं०
श्रीलूणसीहवसहिकायां श्रीनेमिनाथदेव(ॐ) चैत्ये अस्यां देवकु-
लिकायां श्रीपार्श्वनाथदेव प्रतिमा कारिता ॥

स श्रीतेजपालः सचिवधिरकालमस्तु तेजस्वी(स्वी) ।

येन जना निधिताधितामणिनेव नंदन्ति ॥

(१०२)

र्द० ॥ श्रीनृपविक्रम संवत् १२९३ वर्षे चैत्र वदि ७ अद्य श्री-
अर्जुदाचलमहातीर्थे कृतं कारित श्रीलूणसीहवसहिकाख्यश्रीनेमि-
नाथदेवचैत्ये जगत्यां महं० श्रीतेजःपालेन(*) मातुलसुत भाभा रा-
जपालभणितेन स्वमातुलस्य महं० श्रीपूनपालस्य तथा भार्या महं०
श्रीपूनदेव्याश्च श्रेयोऽर्थ अस्यां देवकुलिकायां श्रीचंद्राननदेवप्रति-
मा कारिता ॥

(१०३)

र्द० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२९३ चैत्रवदि ७ श्रीअर्जुदाचल-
महातीर्थे प्राग्वाटज्ञातीय ठ० श्रीचंडप ठ० श्रीचंडप्रसाद महं०
श्रीसोमान्वये ठ० श्रीआसराजसुत(*) महं० श्रीमालदेव महं०
वस्तुपालयोरनुज महं० श्रीतेजःपालेन स्वभगिन्याः पद्मलायाः
श्रेयोर्थ श्रीवारिसेणदेवालंकृता देवकुलिकेयं कारिता ।

(१०४)

र्द० ॥ संवत् १२८८ श्रीश्रीमालज्ञातीय ठ० राणासुतेन ठ०
यशो.....कुक्षिसंभवेन ठ० साहणीयेन स्वपुत्रस्य ठ० सु-
हागदेविकुक्षिसंभूतस्य(*) ठ० सीहडस्य श्रेयोऽर्थ श्रीसु[गा]दिजि-
नविम्बमिदं कारितमिति शुभं भूयात् ॥

(१०५)

र्द० ॥ श्रीनृपविक्रमसंवत् १२८७ वर्षे चैत्रवदि ७ अद्य श्री-
अर्जुदाचलमहातीर्थे प्राग्वाटज्ञातीय श्रीचंडप श्रीचंडप्रसाद श्री-
सोमान्वये श्रीआसराजसुत महं० श्रीमाल(*)देव तथानुज महं०

श्रीवस्तुपाल महं० श्रीतेजपालेन कारित श्रीलृणिवसहिकायां
श्रीनेमिनाथचैत्ये श्रीपालज्ञातीय श्रे० चांदा सुत भोजा सुत श्रे०
खेतलेन स्वमातुः श्रे० जाम्बु(*)श्रेयोऽर्थ श्रीअजितस्वामिदेवसत्क-
प्रतिमेयं कारिता ॥

(१०६)

र्द० ॥ संवत् (त) १२९१ वर्षे मार्गशीर्षमासे श्रीअर्जु-
दाचले महं[०]श्रीतेजपाल कारित ट० लृणसीहवसहिकाभिधान
श्रीमहावार
श्रीनेमिनाथचैत्ये श्रीरिपभश्रीसंभवदेवकुलिका विवदंडकलसादिस-
हिता श्रीनागपुरे(*) पूर्वं साधुवरदेव आशी(सी)त् । यन्नाम्ना
वरहुडिया इत्याम्नायः प्रसिद्धः ॥ तत्सुतौ सा० आसदेव लक्ष्मी-
धरौ । आसदेवसुत सा० नेमड । आभट । माणिक । सलपण ।
लक्ष्मीधरसुतास्तु थिरदेव । गुणधर । जगधर(*)भुवणाभिधानाः ।
ततः साहुनेमडपुत्र । सा० राहड । जयदेव । सा० सहदेवाख्याः ।
तत्र सा० राहडपुत्र जिणचन्द्र । दूल्ह । धणेशर । लाहड । अभ-
यकुमार संज्ञाः । सा० जयदेवपुत्र वीरदेव । देवकु(*)मार । हान्दू-
नामानः । सा० सहदेव पुत्रौ सा० खेढागोसल्यौ । इत्येवमादि-
समस्तनिजकुं(कु)टुम्बसमुदायसहितेन । सा० सहदेवेन शुद्धश्रद्धया
कर्मनिर्ज्जरार्थमियं कारिता । शिवमस्तु ॥

(१०७)

॥ र्द० ॥ संवत् १२९१ वर्षे मार्गशीर्ष मासे श्रीअर्जुदाचले
महं० श्रीतेजपालकारितलृणसीहवसहिकाभिधान श्रीनेमिनाथचैत्ये
श्रीनेमिनाथदेव
श्रीअभिनन्दन श्रीशान्तिदेवकुलिका विवदंडकलसा(सा)दिसहिता ।

श्रीना(*)गपुरवास्तव्य । सा० वरदेवआशी(सी)द्व । यन्नाम्ना
 वरद्विद्या इत्याम्नायः प्रसिद्धः । तत्सुतौ सा० आसदे-
 वलक्ष्मीधरौ । आसदेव सुत नेमद आभट माणिक सलपण ।
 लक्ष्मीधरसुतास्तु । थिरदेव । गुणधर । जग(*)धर भुवणाभि-
 धानाः । ततः सा० नेमदपुत्र । सा० राहड जयदेव । सा० सहदेवा-
 ख्याः । तत्र साहु राहडपुत्र । जिणचंद्र । दूल्ह । धनेसर । लाहड अ-
 भयकुमार संज्ञाः । सा० जयदेव सुत वीरदेव देवकुमार हालुनामानः ।
 (*) सा सहदेवपुत्रौ खेदागोसलौ इत्येवमादिसमस्तनिजकुं(कु)दुम्ब
 समुदायसहितेन । सा० राहडपुत्र । जिणचंद्र धनेश्वर । लाहड ।
 माता वरी नाईक । वधू । हरियाही श्रेयोर्थ शुद्धश्रद्धया कर्म-
 निर्जरार्थ इयं कारिता ॥

(१०८)

दं० ॥ स्वस्ति श्रीविक्रमनृपात् संवत् १२९१ वर्षे ॥

श्रीपंडेरकगच्छे महति यशोध्रसूरिसंताने ।

श्रीशांतिमूरिरास्ते तच्चरणांभोजयुगभृंगः ॥ १

वितीर्णधनसंचयः क्षतत्रिपक्षलक्ष्माग्रणीः

कृतोरुगुरुरवतप्रमुखतीर्थयात्रोत्सवः ।

दधत्क्षितिभृतां मुदे विशदधीः स दुःसाधता(*)-

मभूदुदयसंज्ञया त्रिविधवीरचूडामणिः ॥ २ ॥

तदंगजन्मासित कवींद्रवंधुर्मंत्री यशोवीर इति प्रसिद्धः ।

ब्राह्मीरमाभ्यां युगपद्गुणोत्थविरोधशांत्यर्थमिवाश्रितो यः । ३।

तेन सुमतिना जिनमतनिपुणेन श्रेयसे पितुरकारि ।

श्रीसुमतिनायविघ्नेन संयुता देवकुलिकेयं ॥ ४ ॥ छ ॥

(१०९)

॥ दं० ॥ स्वस्ति श्रीविक्रमनृपात् संवत् १२९१ वर्षे ॥

श्रीपंडेरकगच्छे महति यशोभद्रसूरिसंताने ।

श्रीशांतिसूरिरास्ते तच्चरणसरोजयुगभृगः ॥ १

वितीर्णधनसंचयः क्षतविपक्षलक्षाग्रणीः

कृतोरुगुरुरैवतप्रमुखतीर्थयात्रोत्सवः ।

दधत्क्षितिभृतां मुनेः(०)विंशदधीः स दुःसाधना-

मभूदुदयसंज्ञया त्रिविधवीरचूडामणिः ॥ २ ॥

तदंगजन्मास्ति कवींद्रवंधुर्मन्त्री यशोवीर इति प्रसिद्धः ।

ब्राह्मीरमाभ्यां युगपद्गुणोत्थविरोधशांत्यर्थमिवाश्रितो यः॥३॥

तेन सुमतिना मानुः श्रेयार्थं कारिता कृतज्ञेन ।

श्रीपद्मप्रभ(०)विंशालंकृतसद्देवकुलिकेयं ॥ ४ ॥

॥ छ ॥ ६०३ ॥ छ ॥

(११०)

संवत् १२९७ वर्षे वैशाख चदि १४ गुरौ भाग्याद् ज्ञातीय

चंदप चंदप्रसाद महं० श्री.....

.....

सा सुतायाः टकुराक्षीसंतोपाकुक्षिसंभृताया महं० श्रीनेजःपाल-

द्वितीयभार्या महं० श्रीमुद्गढादेव्याः श्रेयोऽर्थ एतत् त्रिगदेवकुलिका

खत्तकं श्रीशांतिनाथविषं च कारितं ॥ छ ॥

(१११)

संवत् १२९७ वर्षे वैशाख सुदि १४ गुरौ भाग्याद् ज्ञातीय

चंडप चंडप्रसाद महं० श्रीसोमान्वये महं० श्रीआसराजसुत महं०
 श्रीतेजःपालेन श्रीमत्पत्तनवास्तव्य मोदज्ञातीय ठ० ज्ञालहण
 सुत ठ० आसा सुतायाः ठकुराज्ञीसंतोपाकुक्षिसंभूताया महं०
 श्रीतेजःपालद्वितीयभार्या महं० श्रीसुहृडादेव्याः श्रेयो.....
 .....

(११२)

तेजपाल राजपाल सुहृडा नरपाल संवत् १३७९ वर्षे
 आपाद वदि १० भोम श्रे०.....

(११३)

प्राग्वाट महं० सिरपाल भार्या संसारदेविपुत्रेन महं०
 वस्ताकेन स्वमातृपुण्यार्थं श्रीविंशं का०

(११४)

प्राग्वाट ठ० मुंजाकेन श्रीमहावीरविंशं [का०] प्र० श्रीज्ञान-
 चंद्रसूरिभिः ।

(११५)

सं० १३०२ वर्षे चैत्र वदि ११ सोमे प्राग्वाट् [ज्ञातीय]
 चंद्रावतीवास्तव्य कुंजरा भार्या.....श्राविकया कारि.....

(११६)

संवत् १३०२ फागुण सुदि ७ शुक्ले नाणास्थाने श्रे०
 कुलधर भार्या कवलसिरि सुहृवसुत सहवदेव लूणसीह.....
 वास्तव्य.....

(११७)

प्र० श्रीमाणिकसूरि पट्टे श्रीमाणदेवसूरिभिः । प्राग्वाद् श्रे०
बीजड भा० मोटीपुत्रेण महणेन पित्रोः श्रेयसे नेमिर्विवं का० ।

(११८)

प्र० श्रीधर्मचंद्रसूरिभिः । हंडाडडा वास्तव्य प्राग्वाद् खोता
भा० हसीरदे पु० झाझणखेमसिंहाभ्यां पित्रोः श्रेयसे का० ।

(११९)

सं० १३७९ वर्षे वैशाख सुदि प्राग्वाद् ज्ञातीय नंदिग्राम-
वास्तव्य श्रे०.....सीहसुत पूषा कोलाकेन श्रीपार्श्वनाथर्विवं
[कारितं] ।

(१२०)

सं० १३७९ वर्षे मार्ग सुदि १० मिसकण (१) नेमा नरदेव
वहिण धाधी साड.....श्रेयार्थ श्रीआदिनाथर्विवं कारितं ।

(१२१)

संवत् १२९३ वर्षे मार्ग सुदि १० श्रीनागपूरीय वरसुदि
संतानीय सा० नेमडपुत्र सा० सहदेवेन स्वपुत्रस्य सौ[ख्यार्थ]
सुहागदेविकुक्षिसंभूत सा० खेडा गोसलेन.....[लघुभ्रा-]वृ
सा० राहडपुत्र जिनचंद्रेण च स्वमातृ वटी नाम्न्याथ श्रेयार्थ
श्रीसंभवनाथर्विवं कारापितं प्रतिष्ठितं श्रीविजयसेनसूरिभिः ।

(१२२)

संवत् १२९३ वर्षे मार्गसुदि १० श्रीनागपुरी[य] वरहु-
डिसंतानीय सा. नेमडपुत्र सा. राहडपुत्र जिनचंद्र पुत्र देवचंद्रेण
दादी.....चाहिणि श्रेयोऽर्थ श्रीआदिनाथविंव.....

(१२३)

संवत् १२९३ वर्षे मार्गसुदि १० श्रीनागपुरी[य] वर-
हुडि संतानीय सा० नेमड पुत्र सा० जयदेव सा० वीरदेव
देवकुमार ढालू स्वमातृ साल्हणदेवि आत्मश्रे० श्रीमहावीरविंव
कारापितं ।

(१२४)

भगवंत महावीर पर्युपास्थि । संवत् १३८४ वर्षे चैत्रसुदि
३ भोमे कुंवरड्राग्रामे व्यव० श्रीजिसीह भार्या आल्हणदे सुत
अभयचंद्र भार्या नामलसुत मलयसीह भार्या माणिक.....
स्थापितं ॥

(१२५)

श्रीआदिनाथ पर्युपास्थि । संवत् १३८४ वर्षे चैत्रसुदि ३
भोमे कुंवरड्राग्रामे व्यव० जेसीहसुत अभयचंद्र भार्या नामलसुत
महं० मलयसीह भार्या माणिक.....विंव स्थापितं ॥

(१२६)

संवत् १२९३ मार्ग सुदि १० श्रीनागपुरीय वरहुडिसंता-
नीय सा० नेमडपुत्र सा० राहडपुत्र सा० धनेश्वर लाहडेन

(१३०)

सं० १५ • • श्रीमांडववास्तव्य औसवाल ज्ञातीय सो०
 सांगण सो० मूरा सो० परम सो० धर्मा सो० हापा भा० वीजु
 तया(योः) सुत सो० वीथा भार्या[.....]सं० नेसा भार्या
 जसमादे तयो[ः] सुतया संघवणि चंपाईनाम्न्या स्व श्रेयसे द्वि-
 सप्ततितीर्थंकरपट्ट[ः] कारिता(तः) ॥ प्र० वृद्धतपापक्षे श्रीज्ञानसागर-
 मीरिभिः ॥ सोनी वीथा । संघविणि चंपाई ।

(१३१)

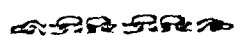
- (प्रथम हस्ति) [महं० श्रीचंडप ।]
 (द्वितीय हस्ति) महं० श्रीचंडप्रसाद ।
 (तृतीय हस्ति) महं० श्रीसोम ।
 (चतुर्थ हस्ति) महं० श्रीआसराज ।
 (पंचम हस्ति) [महं० श्रीलूणिग ।]
 (षष्ठ हस्ति) [महं० श्रीमल्लदेव ।]
 (सप्तम हस्ति) [महं० श्रीवस्तुपाल ।]
 (अष्टम हस्ति) [महं० श्रीतेजःपाल ।]
 (नवम हस्ति) [महं० श्रीजैत्रसिंह ।]
 (दशम हस्ति) [महं० श्रीलावण्यसिंह ।]

(१ हस्तिषष्ठभागे) { १ आचार्यश्रीउदयसेन । २ आचार्यश्रीवि-
 जयसेन ।
 { ३ महं० श्रीचंडप । ४ महं० चापलदेवी ।
 (२ " ") १ महं० श्रीचंडप्रसाद । २ महं० वामलदेवी ।

- (३ " ") १ महं० श्रीसोम । २ महं० श्रीसीतादेवी ।
 (४ " ") १ महं० श्रीआसराज । २ महं० श्रीकुमारदेवी ।
 (५ " ") १ महं० श्रीलृणिगदेव । २ महं० लृणादेवी ।
 (६ " ") १ महं० श्रीमालदेव । { २ महं० श्रीलीलादेवी ।
 { ३ महं० श्रीप्रतापदेवी ।
 (७ " ") १ महं० श्रीवस्तुपाल । { २ महं० श्रीललितादेवी ।
 { ३ महं० श्रीवेजलदेवी ।
 (८ " ") १ महं० श्रीतेजःपाल । २ महं० श्रीअनुपमदेवी ।
 (९ " ") १ महं० श्रीजयतसिंह । २ महं० श्रीजयतलदेवी ।
 (१० " ") { १ महं० श्रीलावण्यसिंह । २ महं० श्रीरूपादेवी ।
 { १ महं० श्रीसुहृदसीह । २ महं० श्रीसुहृदादेवी ।
 ३ महं० श्रीसलखणदेवी

विमलवसति-गतप्रशस्तिलेखाः ।

(१३२)

॥ दर्० ॥ श्रीअर्जुदतीर्थप्रशस्तिलिख्यते ॥

अंगीकृताचलपदो वृषभासितोसि

भूतिर्गणाधिपतिसंवितपादपद्मः ।

शंभुर्युगादिपुरुषो जगदेकनाथः

पुण्याय पल्लवयतु प्रतिवासरं स [ः] ॥ १ ॥ (*)

निवद्धमूलैः फलिभिः सपत्रै-

द्गु(र्द्धु)मैर्नरैर्द्वैरिव सेव्यमानः ।

पादाग्रजाग्रद्बहुवाहिनीकः

श्रीअर्जुदो नंदतु शैलराजः ॥ २ ॥

यस्मिन् विशिष्टानलकुंडजन्मा

क्ष(क्षि)तिक्षतित्राणपरः पुरासीत् ।

प्रत्य(ः)र्थिसार्थोन्मथना[त्]कृतार्थी

क्षिताविह श्रीपरमारनामा ॥ ३ ॥

तदन्वये कान्हडदेववीरः

पुराविरासीव(त्)प्रवल प्रतापः ।

चिरं निवासं विदिधौन यस्य

करांशुजे सर्वजगज्जयश्रीः ॥ ४ ॥

तत्कुलकमल(*)मरालः काल[ः] प्रत्यर्थिमंडलिकाना[म्] ।

चंद्रावतीपुरीशः समजनि वीराग्रणीध(र्थ)धुः ॥ ५ ॥

१ 'वशिष्टा-' स्यात् । २-'कृतार्थः' स्यात् । ३ 'विदधे' स्यात् ।

श्रीभीमदेवस्य नृपश(स्य) सेवा-

ममन्यमानः किल धंधुराजः ।

नरेशरोषाच्च ततो मनश्री(स्वी)

धाराधिपं(॥)भोजनृपं प्रपेदे ॥ ६ ॥

प्राग्वाटवंशाभरणं बभूव

रत्नं प्रधानं धि(वि)मलाभिधानः ।

यस्तेजसा दुस(स्स)मयांधकार(रे)

मयोपि धर्मः सहसाविरासीत(त्) ॥ ७ ॥

तव(त)श्च भीमेन नराधिपेन

स प्रतापभूर्मि(मि)त्रिम(॥)लो महामतिः ।

क(कृ)तोबु(र्जु)दे दंडपतिः सतां प्रियः

प्रियंवदो नंदतु जैनशासने ॥ ८ ॥

अशोकपत्रारुणपाणिपट्टवा

समुल्लसत्केसरशां(सिं)दवाहना ॥

शिशुद्रयालंकृतविग्रहा सती

सतां क्रि(॥)याद्विघ्नविनाशमंविका ॥ ९ ॥

अथान्यदा तं निशि दंडनायकं

समादिदेश प्रयता किलांविका ।

इहाचि(च)ले त्वं कुरु सश सुंदरं

युगादिभर्तुर्निरपायसंश्रयः ॥ १० ॥

श्रीचक्रमादित्यनृपाद् व्य(॥)तीते-

ऽष्टाशीतियाते शरदां सहश्रे(स्त्रे) ।

श्रीआदिदेवं शिखरे(र्जु)र्जुदस्य

निवेशि(शि)तं श्रीरि(वि)मलेन वंदे ॥ ११ ॥

विघ्नाधिष्याधिहंत्री या मातेव प्रणतांगिष्ठ ।

श्रीपुंजराजतनया श्रीमाता भवतां श्रि(ॐ)ये ॥ १२ ॥

अचलेशविशिष्टानलतटिनीमंदाकिनीविमलसलिला[नि]

पुण्यानि यस्य शृंगे(गे) जयंवि(ति)विविधानि तीर्थानि ॥ १३ ॥

॥ अथ राजावली ॥

वैरिवर्गदलने गततंद्रश्चाहुवामकुलकैरवचंद्रः ।

यो नदूलन(ॐ)गरस्य नरेश आसराज इति वीरवरोऽभूत् ॥ १४ ॥

प्रवलवैरिदवानलवारिदः समरसिंह इति प्रथितस्ततः ।

महणासिंहभटः सुभटाग्रणीः पृथुयशा अजनिष्ठ तदंगजः ॥ १५ ॥

प्रतापमल्लस्तदनु प्रता(ॐ)पी वभूव भूपालसदस्सु मान्यः ।

वीरावतंसोऽजनि वीजडो[ऽ]स्य मरुस्थलीमंडलभूमिभर्ता ॥ १६ ॥

आसन् त्रयस्तत्तनया नयाढ्या

मूर्ताः पुमर्था इव भोगभोजः ।

आद्यो धरित्रीपतिरक्षपालः

ख्यातः क्षितो(तौ) लूणिग(ॐ)नामधेय ॥ १७ ॥

न्यायमार्गशिखरीमधुमासः कालवक्ष(त्क)वलयन्नरित्रजम् ।

मंडलीकपद्मि(द्वी)मपालदा(य)लुंड इत्यभिधया धियां निधिः ॥ १८ ॥

विपक्षनारीनयनांशुपूरैश्चकार यः क्रीर्ति(ॐ)लतां सपत्राम् ।

वभूव भूमिपतिलब्धमानो लुंभाभिधानो जगदेकवीरः ॥ १९ ॥

संहृत्य शत्रून् प्रवलनुवलेन श्री अवु(वुं)दं प्राप्य नगाधिराजम् ।

भुक्त्वा स भूमंडलराज्यमुच्चैः स्वर्लो(ॐ)कलोकाधिपतिर्वभूव ॥ २० ॥

१ 'वशिष्टा'-स्यात् । २ 'भोगमाजः' स्यात् । ३ 'प्रवलान्' स्यात् ।

लृणिगस्य तनुजो जगज्जयी तेजसिह इति तेजसां निधिः ।
यत्प्रतापदवपावकधिरं वैरिवर्गविषदं नहति स्म ॥ २१ ॥

कराग्रजाग्र[त्]करवा(*)लदंड-

खंडिकृताशेषविरोधिवर्गः ।

पृथ्यां(श्र्यां)प्रसिद्धस्तिहुणाकनामा

वीरावतंसः स चिरायुरस्तु ॥ २२ ॥

श्रीमल्लभकनामा समन्वितस्तेजसिह-तिगु(हु)णाभ्याम् ।

अवु(वु)दगिरीश(*,राज्यं न्यायनि[धिः पालयामास ॥ २३ ॥]

[मंडोडर] पुरवासी सुगुरुश्रीधर्मगूरिपदभक्तः ।

सर्वज्ञशासनरतः स जयति जेल्हाभिधः श्रेष्ठी(ष्टी) ॥ २४ ॥

तत्तनयः सुनयो[S]भूत्(द्) चे(-)[ल्हा]कः सकलभू[तल्लुयातः]

तत्पुत्रः सुचरित्रः पुण्यनिधिः पारसः साधुः ॥ २५ ॥

सोही-देगा-देसल-कुलधरनाम्ना तदंगजा जाताः ।

चत्वारः कुलमंदिरमुद्वस्तंभाभिरामास्ते(*) ॥ २६ ॥

श्रीदेसलः सुकृतपेसलवित्तकांटी-

श्रंचचतुर्दशजगज्जनितावदातः ।

शट्टंजयप्रमुखविश्रुतसप्ततीर्थं

यात्राश्चतुर्दश चकार महामहेन ॥ २७ ॥

देमति-माई(*)-नाम्नी साधु श्रीदेसलस्य भार्ये द्वे ।

निर्मलशीलगुणाढ्ये दयाक्षमे जैनधर्मस्य ॥ २८ ॥

देमतिकुक्षिपभवा गोसल-गवपाल-भीम-नामानः ।

माईकुक्षेर्जातो मोह(*)ण-गोहाभिधौ पुत्रौ ॥ २९ ॥

जिनशासनकमलरविः साधुः श्रीगोसलो विग्रहकीर्तिः ।

गुणरत्नरोहणधरा गुणदेवी प्रियतमा तस्य ॥ ३० ॥

सद्धर्मकर्मैकनिव(*)छद्मवृद्धि-

स्तदंगजः श्रीधनसिंहसाधुः ।

भार्या तदीया सदया वदाज्ञा(न्या)

मान्या सतां धांधलदेविसंज्ञा ॥ ३१ ॥

साधोभी(भी)मस्य सुतो हांसलदेकुक्षिसंभवः श्रीमान् ।

म(*)हिमानिधिर्महौजा महामतिर्महणसिंहाख्यः ॥ ३२ ॥

मयणलदेवीवरकुक्षिशुक्ति-

मुक्तास्त्रयस्तत्तनया जयंति।

ज्येष्ठो(ष्ठो) जगद्ध्यापियशःप्रकाशः

साध्वग्रणीला(र्ला)लिग(*) साधुराजः ॥ ३३ ॥

आश्विनेयाविव श्रेष्ठौ कनिष्ठौ गुणशालिनौ ।

सीहा-लाषाभिधौ धर्मध्यानप्रवणमानसौ ॥ ३४ ॥

षट् सुता धनसिंहस्य मूर्ता(*)[इव प]द्वर्त्तवः ।

विश्वविश्वोपकारायावतीर्णाः पृथ्वीतेले ॥ ३५ ॥

तेषामाद्यः साधुवी(वीं)जड इति विमलम(त)रयशःप्रसरः ।

गुणसागरः पिमथरः सज्ञ(ज्ज)न(*)मान्यः समरसिंहः ॥ ३६ ॥

राजसमाजश्रेष्ठो विख्यातो(तः) साधुविजपालः ।

निपुणमतिर्नरपालः सुकृतरतो वीरधवलख्यः ॥ ३७ ॥

स्वपितृश्रेयसे(*) जीर्णोद्धारं ऋषभमंदिरे ।

कारयामासतुर्ल्ल-वीजडौ साधुसत्तमो(मौ) ॥ ३८ ॥

वादिचंद्र-गुणचंद्रविजेता

भूपतित्रयविवोधविधाता ।

धर्मसूरि(*)रिति नाम पुरासीत(द्)

विश्वविश्वविदितो मुनिराजः ॥ ३९ ॥

मूलपट्टकमे तस्य धर्मघोषगणार्यमा(म्णः) ।

बभूवुः शमसंपूर्णा अमरप्रभसूरयः ॥ ४० ॥ (**)

तत्पट्टभूषणमदूषणधर्मशीलः

सिद्धांतसिंधुपरिशीलनविष्णुलीलः

श्रीज्ञानचंद्र इति नंदतु सूरिराजः

पुण्योपदेशविधिवोधितस(०)त्समाजः ॥ ४१ ॥

वर्सु-मुंनि-तु(गुं)ण-शीसि(शि) वर्षे(र्षे)

ज्येष्टे(ष्टे) सिति नर(व)मिसोमयुतदिवसे ।

श्रीज्ञानचंद्रगुरुणा

प्रतिष्टि(ष्टि)तोऽर्बुदगिरौ ऋषभः ॥ ४२ ॥

(**)१३७९ ज्येष्ट(ष्ट)सुदि ९ सोमे ॥

(१३३)

॥ ४० ॥ संवत् १३५० वर्षे माघ सुदि १ भौमेऽपेक्ष श्री-
मदणदिल्लपाटकाधिष्टि(ष्टि)त परमेश्वर परमभट्टारक उमापतिवरल-
ब्धमौढप्रतावा(पा) क्रांतदि(०)वचक्रपा(वा) लक्ष्मापालमालवेश
वि(व)रुथ(धि)नीगजघटाकुंभस्थल्यविदारणकपंचानन समत्त(स्त)
राजावलीसमलंकृत अभिनवसिद्धराजमहारा(०)जाधिराज श्रीश्रीम-
त्सारंगदेवकल्याणविजयराज्ये तत्पादपसोपजीवनि(जीवि) महामा-
त्य श्रीबाधूये श्रीश्रीकरणादिसमस्तमृद्राव्यापारान् परि(०)पंथयनि
सतीत्येवं काले प्रवत नर्तेमाने अस्त्येव परममभोः(०)मस्तादप-
त्तलायां भुज्यमानअष्टादशशतमंडले महाराजकुलश्रीवीमलदेव मा-
(०)सनपत्रं प्रयच्छति यथा ॥ स एव महाराजकुलश्रीवीमलदेवः

संवत् १३५० वर्षे म(मा)घ सुदि १ भौमे ऽद्येह श्रीचंद्रावत्यां ओस-
 वाल ज्ञातीय सा(ॐ)धु श्रीवरदेवसुत साधु श्रीहेमचंद्रेण तथा
 महा० भीमा महा० सिरधर श्रे० जगसीह श्रे० सिरपाल श्रे०
 गोहन श्रे० वस्ता महं० विरपाल प्रभृति स(ॐ)मस्तमहाजनेन भ-
 क्षयाराध्यविज्ञप्तेन श्रीअर्जुदेस्योपरिसंतिष्ठ(ष्ट)मानवसहिकाद्वये नि-
 श्रयमाणघनतरकरं मुक्त्वा उच्च(१)कृतकरस्य शासनपत्रं(ॐ)प्रयच्छति
 यथा ॥ यत् श्रीविमलवसहिकायां श्रीआदिनाथदेवेन श्रीमाता-
 देव्या सत्क तलहडाप्रत्ययं उच्च देय द्र २८ अष्टविंशति द्रम्माः
 तथा श्रीअर्जुदे(ॐ)त्यठकुरसेलहयतलारप्रभृतीनां कापडां प्रत्ययं
 उच्च देय द्र १६ षोडश द्रम्माः तथा कल्याणके अमीषां दिन द्वये
 दिनं प्रति देय कणह(ह)तां १० दश दा(ॐ)तव्यानि । तथा महं०
 श्रीतेजपालवसहिकायां श्रीनेमिनाथदेवेन श्रीमातादेव्या सक्त वर्ष
 प्रतिदेय द्र १४ चतुर्दश द्रम्मा तथा दिनैकेन कणहतां(ॐ)देय
 १० दश तथा श्रीअर्जुदेत्य ठकुर सेलहय तलार प्रभृतीनां
 कापडां प्रत्ययं देय द्र ८ अष्टौ द्रम्मा तथा प्रमदाकुलसक्त
 नामां ६ षट् नामकं प्रति(ॐ)मल प्रत्ययं द्र ५ पंच द्रम्मा.....
 .....वर्षे प्रति दातव्या तथा वसहिकाद्वये पूजारकानां पा-
 र्श्वान् निष(श्र)यमाणकरो मुक्तो भणित्वा श्रीअर्जुदेत्य ठ(ॐ)-
 कुरेण सेलहयतलारप्रभृतिभिः[१] किमपि न याचनीयं न गृही-
 तव्यं च । अस्य (न्य ?) दिन पूर्वं वसहिकाद्वयपार्श्वात्
 उपरिलिखितविधे ऊर्ध्वं श्रीअर्जुदे(ॐ)त्य ठकुरेण सेलहयतलारप्र-
 भृतिभिः तथा चंद्रावत्या श्रीमद्राजकुलेन महंतकसेलहयतलारडो-
 करप्रभृतिभि त्य(यत्)किमपि न याचनीयं न(ॐ)गृहीतव्यं च ।
 अनया परयित विधिना प्रतिवर्षं वसहिकाद्वयपार्श्वात् ग्राम ठकुर

प्रभृतिभिः गृह्यमानैः कल्याणकप्रभृतिमहोत्सवेषु समाया(*) तसमस्त-
संघस्य प्रहरक-तलारकप्रभृतिकं रुढ्य सर्वं करणीयं काराप-
पनीयं च ॥ उपारिचटितउत्तीर्यमानसमस्तसंघमध्यात् यस्य
कस्यापि किं(*)चित् गच्छति तत्सर्वं श्रीअर्जुदेत्वठकुरेण
लोहमयं रुढ्या समर्पणीयं अस्मत्वंशजैरपि अन्यैश्च
भाविभोक्तृभिः राजभिः वसहिकाद्वये उ(*)द्यकृतकरोयं आचद्रार्क
यावत् अपर्यतव्य पालनीयश्च । उक्तं च । भगवता व्यासेन
बहुभिर्विमुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः यस्य यस्य यदा(*)
भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं । वंध्याद्वीष्णतोयापु शुष्ककाटेरवा-
शिनः कृष्णसर्पा प्रजायन्ते देवदायोपहारिणः । न विषं विषमि-
त्याह(*) देवस्वविषमुच्यते विषमेकाकिनं हन्ति देवस्वं पुत्रपीत्रकं
एतानि स्मृतिवाक्यानि अवलोक्य अस्मत्वंशैः अन्यवंशैरपि भा-
विभो(*)क्तृभिः अस्मत्कृत्य उद्य(?)करस्यास्य प्रतिबंधः क-
दापि न करणीय । न कारापनीयश्च । यथा दत्त्वा च इदमुक्तवान्
मन्यं स्या अन्यवंश्या वा ये भ(*)विष्यन्ति पार्थिवा तेषामहं कर-
लशोमि ममदत्तं न लुप्यता ॥ दृ० जयतसिंहसुत० पारि० पेंथाकेन
लिखित ॥ हीनाक्षरं प्रमाणमिति ॥(*)महाराजकुल श्रीवीसल-
देव दृ० महं सागण ॥ अत्र साक्षिणः श्रीअचलेश्वरदेवीयराउ०
नंदि श्रीवसिष्ठदेवीय तपोभ(*)न.....अंवादेव्यासक्तं अवो०
नीलकंठः । प्रमाणाग्रार्मीयपद्मरा राजाप्रभृति समस्तपद्वार ॥ सूत्र
नर . . . . .

(१३४)

रुला मेघा भार्या रिहमसिरी पु० धीरपालहीराभ्यां पितृमातृश्रे-
योऽर्थं कारितं प्र० श्रीधर्मघोषसूरिपट्टे श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(१३५)

सं. १२०२ आपाढ सुदि ६ सोमे श्रीप्राग्वाटवंशे आसदेव-
देवकीसुताः महं० बहुदेव धनदेव सूमदेव जसवु रामणाख्याः
[बन्ध?] वः । महं० धनदेवश्रेयोऽर्थं तत्सुत[बालण]धवलाभ्यां ध-
र्मनाथप्रतिमा कारिता श्रीककुदाचार्यैः प्रतिष्ठिता ॥

(१३६)

राणानंदि पुत्र श्रे० ठाकुर भार्या हासु श्रे० पु० भीमदेव
भावदेवाभ्यां पितृश्रेयसे पार्श्वनाथः का० प्र० श्रीधर्मघोषसूरि-
पट्टे श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(१३७)

सं० १३०८ वर्षे माघ सुदि ६ गुरौ धर्कटवंशीय श्रेष्ठि....
पुत्र श्रीवच्छ भार्या धनसिरि पुत्र आमवीर भार्या पुत्र अ-
हैवं(?) श्रे० आमसीहेन आत्ममातापिताश्रेयोर्थं श्रीआदिनाथविवं
कारितं प्रतिष्ठितं श्री.....शिष्यैः श्रीअमरचंद्रसूरिभिः ॥

(१३८)

सं० १३७८ सुराणा[गोत्रे] सा० गुणधर पुत्र सा० रा-
हणपुत्र सा० जिणदेव हेमा जसदेव रामणैः मातृ पितृश्रेयसे श्री-
शान्तिनाथविवं का० प्र० धर्मघोषसूरिपट्टे श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(१३९)

सं० १२०२ आषाढ सुदि ६ सोम्य श्रीप्राग्वाटवंशे आस-
देवसुतस्य धनदेवस्य पत्न्याः श्रे० बोल्ला शीलई सुता शान्ति-
मत्याः श्रेयोऽर्थं तत्सुत महं० बालणधवलाम्भ्यां श्रीशान्तिनाथ-
प्रतिमा कारिता श्रीककुदाचार्यैः प्रतिष्ठितेति ॥

(१४०)

संवत् १३७८ वर्षे ज्येष्ठ वदि ९ सोम दिने श्रीयुगादि
[जिनचैत्य]जीर्णोद्गारे अस्मिन् देहरिकायां श्रीवर्द्धमानप्रभृति
विद्वानि.....कुमल सुत महं० पुनसीहेन कारापितानि पुत्र
रिहा धांधल मूल मेदा सदा सहितेन महं० भ्रातृ पेथट पुत्र पा-
(वा?) हट सहितेन.....

(१४१)

सं० १३७८ वर्षे सुराणा[गोत्रे] नाला पुत्र चेना भार्या
देवश्री पुत्र पेथा पुना हाता लोलाकेन मानृषितृश्रेयसे का० श्री-
धर्मसूरिपट्टे श्रीज्ञानचंद्रसूरीणां उपदेशेन ॥

(१४२)

सं० १३७८ वर्षे सुराणागोत्रे कुलधर पुत्र सा० धिरदेव
भार्या थेही पुत्र देपाल वधा हरिचंद्र पदा कर्मसीह प्रभृति समुदा-
येन धिरदेवश्रेयसे जीर्णोद्गारः कारितः । श्रीज्ञानचंद्रसूरि म० ।

(१४३)

सं० १२०२ वर्षे आषाढ सुदि ६ सोम्य मूल सोदा साई

सूत सूत्र० केला बोलदा सहव लोयपा वागदेव्यादिभिः श्रीविमल-
वसतिकातीर्थं श्रीकुंथुनाथप्रतिमा कारिता श्रीककुदाचार्यैः प्रति-
ष्ठिता ॥ मंगल महाश्रीः ॥ छ ॥

(१४४)

सं० १३७८ वर्षे प्राग्वाटज्ञातीय म० बीजडसुतेन ट०
वयजलेन धरणिग जिणदेव सहितेन ट० हरिपाल श्रेयसे श्रीमुनि-
सुव्रतस्वामिर्विव कारितं प्र० मलधारी श्रीश्रीतिलकसूरिभिः ॥

(१४५)

सं० १३७८ वर्षे संघपति पोपा गेवा श्रेयोऽर्थ सा० धन-
पाल सा० महणा देवसीहेन श्रीमहावीरर्विव कारितं प्रतिष्ठितं
मलधारी श्री [हेमचंद्र?] सूरियगच्छे श्रीश्रीतिलकसूरिभिः ॥

(१४६)

सं० १३९४ भण० महणा श्रे० बोहसीह धरणाभ्यां श्री-
जिनर्विव [कारितं] श्रीधर्मतिलकसूरिभिः [प्रतिष्ठितं ॥]

(१४७)

सं० १२०२ आषाढ सुदि ६ सोमे श्री० ट० अमारसेन
सुत महं० ताज.....स्वपितृ श्रेयोऽर्थ प्रतिमा कारिता श्रीककुदा-
चार्यैः प्रतिष्ठिता । मंगलं महाश्रीः ॥

(१४८)

सं० १३७८ नाहरगोष्टि सा० राहडपुत्र गेष्टु पु० महण-

सीह तथा चाण्ड पु० रीलहणेन का० [प्र०] श्रीधर्मधोपसूरिपदे श्री-
ज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(१४९)

सं० १३८२ वर्षे कार्तिक सुदि १५ प्राग्वाट् वाणिज-
रायी सुत ठ० मंतणराज श्रेयसे सुत जीवाकेन श्रीनेमिनाथविं
कारितं ॥

(१५०)

सं० १२०२ आपाट सुदि ६ सोमे श्रीकृपभनाथविं प्र-
तिष्ठितं श्रीककुदाचार्यः ठ० जसराकेन स्वपितुः ठ० बवलू श्रेयार्थ
प्रतिमा कारिता ॥

(१५१)

- (१) दशरथ मूर्ति ।
- (२) हेमरथ मूर्ति ।
- (३) महं० श्रीमहिंद्रय मूर्ति ।
- (४) महं० श्रीलालिंग मूर्ति ।
- (५) महं० श्रीनेट मूर्ति ।
- (६) महं० श्रीवीर मूर्ति ।
- (७) महं० श्रीलहर मूर्ति ।
- (८) महं० श्रीनीना मूर्ति ।

(१५२)

श्रीश्रीमान्ककुलोत्तय वीरमहावंशि पुत्र सन्मंशि श्रीनेटपुत्र

लालिंग तत्सुत महिंदुकेनेदं निजपुत्रकलत्रसमन्वितेन सन्पंत्रि-
दशरथेन श्रीनेमिनाथविंशं मोक्षार्थं कारितं रम्यं ॥

(१५३)

सं० १२०० जेष्ठ वदि १ शुके महं० श्रीवीरसंताने महं०
चाहिल्ल सुत राणाक तत्सुत नरचिहिना कुटुंबसहितेन.....
श्रेयोऽर्थं मुनिसुव्रतप्रतिमा कारितेति प्रतिष्ठिता श्रीनेमिचंद्रमूरिभिः ॥

(१५४)

संवत् १११९ ।

थारापट्टीयसंताने सोमरूपालवल्लभः ।

शांत्यमात्यो महीख्यातः श्रावकोऽजनि सत्तमः ॥ १ ॥

भार्या तस्य शिवादेवी श्रेयसे प्रतिमामिमां ।

नीन्न-गीग्ययोः मुन्वोः कारयामास निर्मलं ॥ २ ॥

(१५५)

संवत् १३७८ वेसलपुत्र माहण पुत्र लखमा भार्या ललि-
तादेवी पुत्र जयताकेन श्रे० का० श्रीधर्मघोषमूरिपट्टे श्रीज्ञानचंद्र-
मूरीणां उपदेशेन ॥

(१५६)

वरवचनचारु कुसुमः संपादितमुनिमनोरथफलौघः ।

श्रीनन्नमूरिरनघः कल्पतरुर्जयति बुधसेव्यः ॥

स्तौति श्रीकक्कमूरिः ॥

(१५७)

सं० १२०६ ॥

श्रीशीलभद्रमूरीणां शिष्यैः श्रीचंद्रमूरिभिः ।

विमलादिसुसंघेन युतैस्तीर्थमिदं स्तुतं ॥

अयं तीर्थसमुद्धारोऽद्भुतोऽकारि विमल[स्य] ।

श्रीमदानंदपुत्रेण श्रीपृथ्वीशमंत्रिणा ॥

(१५८)

सं० १३९४ पूनसीह . . . . . श्रीआदिनाथविवं प्र०
श्रीमुनिचंद्रमूरिभिः ॥

(१५९)

संवत् १३७८ वर्षे वै० चदि ९ श्रीमांडव्यपुरीय देगा पुत्र
जगधर पुत्र समधर भार्या सिरियादेवी पुत्र सीहद आंवा माला
भटसीहेन मातृ श्रेयसे का० श्रीधर्मघोषमूरिपदे श्रीशानचंद्रमू-
रिभिः प्रतिष्ठितं ॥

(१६०)

श्रीधारापट्टीयसंताने महं० श्रीतिनाथचलयोः श्रेयार्थे माद-
कया शान्तिनाथविवं कारितं.....

(१६१)

सं० १३७८ व० वै० चदि ९ श्रीमांडव्यपुरीय देगा पु-
नमधर पु० समधर भार्या सिरियादेवी पुत्र सीहद आंवा मान्वा

श्रीज्ञानचंद्रमूरिशिष्य श्रीमुनिशेखरसूरीणां मूर्तिः श्रे० छाहडभार्या
वील्हणदेवी पुत्र भ्रातृ मूरा वालाभ्यां कारिता । शुभं भवतु ।
संवत् १२९६ वै० सु.....

(१६७)

.....बीजडभार्या वील्हणदेव्य[ा] धांधलदेव्य[ा] सम-
वसरण का० प्रतिष्ठितं श्रीधर्मघोषमूरिशिष्ये श्रीज्ञानचंद्रमूरिभिः ॥

(१६८)

संवत् १२७८ वै० वः ९ रिणस्तंभपुरवास्तव्य जांबड-
गोत्रे सा० हरिचंद्रपुत्र संवपति रतनश्रेयोऽर्थ पुत्र पुना टेमा गा-
जणैः पद्मप्रभ[प्रतिमा] कारिता श्रीनामप्रभमूरि उपदेशेन ॥

(१६९)

श्रीकृष्णभनाथस्य । संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५
गुरौ प्राग्व्याट कुल.....श्रेयोऽर्थ धनपालेन
श्रीकृष्णभनाथविंशं कारितं कोसहुद (कासहृद) गच्छे श्रीसिंहगु-
रिभिः प्रतिष्ठितं ॥

(१७०)

श्रीनातिनाथस्य । संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५
गुरौ दिने प्राग्व्याट मढापान्येन श्रीधनपालेन.....
श्रेयोऽर्थ कोसहुद (कासहृद) गच्छे श्रीसिंहगुरिभिः प्रतिष्ठितः ।

(१७१)

सा० गोमल पुत्र रुद्रपाल श्रेयसे संवपति मदनगोह पुत्र
सा० लाला संवपति धनगोह पुत्र सा० विजय पुत्र.....

(१७२)

श्रीसंभवनाथस्य । सं० १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ
महामात्य श्रीधनपालेन.....श्रेयोऽर्थे श्रीसंभवनाथ प्रतिमा का-
रिता । कोसहुद (कासहृद) गच्छे श्रीसिंहसूरिभिः प्रतिष्ठिता ।

(१७३)

सं० १३९५ सा० धनसिंह पु० सा० विजडसमरसिंहस्य
भ्रातृ जिनपाल श्रेयोर्थे ॥

(१७४)

॥ श्रीअभिनंदनस्य ॥ [सं० १२४५ वर्षे] वैशाख वदि ५
गुरौ पृथ्वीपालात्मज महामात्य श्रीधनपालेन मातृ श्रीपद्मावती-
श्रेयोऽर्थे.....कारिता[प्र०] श्रीकोसहुद (कासहृद) गच्छे श्री-
सिंहसूरिभिः ॥

(१७५)

॥ सुमतिनाथस्य ॥ संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५
गुरौ प्राग्वाद्.....पृथ्वीपाल आत्मश्रेयसे प्रतिमा करिता
कोसहुद (कासहृद) गच्छे श्रीसिंहसूरिभिः प्रतिष्ठिता ॥

(१७६)

संवत् १२४५ वैशाख वदि ५ गुरौ.....
आत्मश्रेयसे.....श्रीपद्मा.....सिंहसूरिभिः
प्रतिष्ठिता ॥

(१७७)

संवत् १२४२ वै० वदि ५ भृगो प्राग्वाट .....
पृथ्वीपालात्मज ट० जगदेव पत्नि ट० श्रीमादलदे आत्मश्रेयार्थ
श्रीसुपार्श्वनाथ प्रतिमा का० श्रीसिंह [सूरिभिः प्रतिष्ठिता ।]

(१७८)

सं० १३९४ धनपाल पुत्रि वा० नाम आत्म श्रेयसे आ-
दिनाथविंशं का० प्र० श्रीतानचंद्रसूरिभिः ॥

(१७९)

सं० १३७८ वैशाख व० ९ दो० महणमुन मोहद भार्या
मुहददेवी पुत्र महिदेन पितृपान्थश्रेयसे महावीरः कारितः । सा०
महिद भार्या रांभि श्रेयसे शान्तिनाथः । सा० महिद भार्या स्त्री-
मणि श्रेयसे पार्श्वनाथजीर्णोद्धारः ।

(१८०)

सं० १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ प्राग्वाट .....वा-
स्तव्य जमात्य धनपाल भार्या महं० श्रीपिण्डी .....श्रेयोर्ष
चंद्रप्रभप्रतिमा कारिता प्रतिष्ठिता श्रीसिंहसूरिभिः ॥

(१८१)

श्रीमुनिसुव्रतजिनः । त्वरतर जान्दणपुत्र मेजादेन श्रीपुष्पी
वीरी श्रे० कारितं ॥

(१८२)

सं० १२८६ वर्षे फागुण सुदि २ रवौ श्रे० भान्दण सा०

रांवण व्य० जसधवल भार्या विजेमति सुत व्य० गांगणेन भ्रातृ
पुना पाहड चाहड व्य० गुणसिरि पुणिग कहुया सेजामीत
नवल बधू धनसिरि.....कुटुंबेन श्रीरिखभदेव प्रतिमा कारिता ।
प्रतिष्ठिता चंद्रगच्छीय श्रीमलयचंद्रसूरिशिष्य संमतचंद्रसूरिभिः ।
शुभं भवतु ॥

(१८३)

सं० १२४५ वैशाख वदि ५ गुरौ प्राग्वाटज्ञातीय भा०
शिवदेव भा० जसधवल ।

सं० १२७८ शरनीवाल पेथा भार्या पाल्हणदेवि पुत्र लुणा
तथा पुत्री नीविणि श्राविकया संघ० साठल पुषागणभार्यया
स्वश्रे० महावीरः कारितः । प्र० श्रीधर्मघोषसूरिपट्टे श्रीज्ञानचं-
द्रसूरिभिः ।

(१८४)

सं० ११८७ फागुण वदि ४ सोमे भद्रसिणकद्रा स्थानीय
प्राग्वाटवंशान्वय श्रे० बाहिल संताने.....संतणागदेव देवचंद्र
आसधर आंवा अंबकुमार श्रीकुमार लाखण.....श्रावक
श्राविकासमुद्रायेन अर्जुदचैत्यतीर्थे रिखभदेवविं निःश्रेयसे का-
रितं । वृहद्गच्छीय श्रीसंविज्ञविहारि श्रीवर्द्धमानसूरिपट्टे पद्मसूरि
श्रीभट्टेश्वरसूरिभिः प्रतिष्ठितं ॥

(१८५)

सं० १२४५ वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीअनंतनाथ । प्रा-
ग्वाटज्ञातीय भा० जसधवल भार्यालक्ष्मी ।

सं० १३७८ वर्षे उत्सववाला(?) सामंत पुत्र लाहड भार्या
लखमी पु० पुण्या कुसलीया लाखण झांझण हरदेव नेजाकैः
पितृमातृश्रे० कारितं प्रतिष्ठितं श्रीधर्मघोषसूरिपट्टे श्रीज्ञानचंद्रसू-
रिभिः । सा० धनसिंह भार्या धांधलदेवी पुत्र श्रे० सा० विज-
देन कारितं ॥

(१८६)

सं० १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ.....श्रे० श्रीदेव-
चंद्रसूरिभिः श्रीअनंतनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता ॥

(१८७)

संवत् १३९४ सा० कर.....सि पुत्र कुलचंद्र.....श्री
कुंथुनाथ का० प्र० श्रीजिनचंद्रसूरिभिः ॥

(१८८)

संवत् १२४५ वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीप्राग्वाटवंशीय य-
शोधवलसुत भा० शालिगेन देवश्रीअरनाथविंवस्य श्रेयसे प्रतिष्ठा
कारिता । श्रीअर्जुदतीर्थे सकलाभ्युदयकारी भवतु अरनाथः ॥

(१८९)

सं० १३७८ वर्षे सा० वीकसुत लखमभार्या वकाई आ-
विकया आत्मश्रेयसे श्रीमल्लिनाथः का० ।

(१९०)

सं० १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीयशोदेवसूरिशि-
ष्यश्रीदेवचंद्रसूरिभिः श्रीअरनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता । प्राग्वाटज्ञातीय

भा० जसधवल सुत शालिगेन आत्मनः श्रेयोऽर्थं देवकुलिका
का० च ।

(१९१)

सं० १३७८ श्रीमांडव्यपुरीय सा० महाधर भार्या भाव-
देवी पुत्र सांगणेन पितृमातृश्रेयसे शान्तिनाथः कारितः प्र० श्री-
धर्मघोषसूरिपट्टे श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(१९२)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीवृहद्गच्छे श्री-
मदारासणसत्क श्रीयशोदेवसूरिशिष्य श्रीदेवचंद्रसूरिभिः श्रीश्रेयां-
सप्रतिमा प्रतिष्ठिता । प्राग्वाटज्ञातीय महामात्य श्रीपृथ्वीपालसत्क
प्रतीहार पृनचंद्र ठ० धामदेव भ्रातृ मिरपाल भ्रातृव्यक देसल
ठ० जसवीर धवल ठ० देवकुमार ब्रह्मचंद्र ठ० आमचंद्र लखमण
गुणचंद्र परमार वनचंद्र ठ० हुंगरसी आसदेव ठ० चाहड गोसल
बीसल रामदेव आसचंद्र जाजा प्रभृतीनां ॥

(१९३)

सं० १३०४ वर्षे फागुण सुदि २ बुधे श्रीअर्जुदाचले कास-
हृदस्थानवास्तव्य श्रे० संतिनाग संताने श्रे० देदा भार्या पून-
सिरि तत्सुत वरदेव पालहण तयोर्भार्या पद्मसिरि.....वरदेव
पुत्रकुवरा भार्या पाहिणि सुत आववपुन.....ठ० धूसल पूना
इहिण.....प्रभृति कुटुंबसहितेन कुवरा श्रावकेन.....
.....

(१९४)

सं० १३९४ वर्षे गुणपाल पुत्र ठ० हरिपाल दे श्रे० का०
प्र० श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ।

(१९५)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीबृहद्[गच्छे]
श्रीमदारासनसत्क श्रीयशोदेवसूरिशिष्य श्रीदेवचंद्रसूरिभिः श्री-
धर्मनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता ।

(१९६)

सं० १३७८ सा० सावड सुत नरदा मदन पून पदम
सलखाकैः पुत्री नाड श्रेयसे कारितं ।

(१९७)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीयशोदेवसूरि-
शिष्यैः श्रीदेवचंद्रसूरिभिः श्रीशीतलनाथ प्रतिमा प्रतिष्ठिता ।

(१९८)

सं० १३७८ वैशाख वदि ९ नाहरगोत्रे भां० जगपालपुत्र
वीक्रम भार्या विजयदेवी पुत्र हीरा सुहडा सांगण लाषाकैः भ्रातृ
हरपाल श्रेयसे श्रीशांतिनाथ का० प्र० श्रीधर्मघोषसूरिपट्टे श्री-
ज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(१९९)

संवत् १२४५ वर्षे वैशा[ख वदि] ५ गुरौ प्राग्वाटकुलोद्भव
ठ० देसल लघु भ्रातृ ठ० लाखणाभ्यां पिता .....
आसिणि श्रेयार्थं श्रीसुविधिनाथबिंब कारितं प्रतिष्ठितं श्रीदेव-
चंद्रसूरिभिः ।

(२००)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीयशोदेवसूरि-
शिष्यैः श्रीदेवचंद्रसूरिभिः श्रीकुंडुनाथ प्रतिमा प्रतिष्ठिता ।

(२०१)

संवत् १२९९ वर्षे महा सुदि १२ शुक्ले.....

(२०२)

सं० १३७८ ज्येष्ठ वदि ९ सोमे श्री चैत्रगच्छे ज्ञानेश-
स्थानीय सं० पद्मदेव सं० गुणधर सो० महणासि सो० लुणा
भार्या लुणादे पु० सो० माला धरणिग स्वाणा.....पित्रोः श्रे-
यसे श्रीसुमतिनाथविंशं कारितं । प्रतिष्ठितं श्रीदेवप्रभसूरिशिष्यैः
श्रीरामचंद्रसूरिभिः ॥

(२०३)

सं० १३९४ वर्षे सो० खोखा भार्या लखमादेवी पुत्र लं-
हाकेन पित्रोः श्रेयसे भ्रातृ ४ सहितेन पुनर्विंशं कारितं ॥

(२०४)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीयशोदेवसूरि-
शिष्यैः श्रीदेवचंद्रसूरिभिः श्रीमल्लिनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता ।

(२०५)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीवृद्धगच्छे
श्रीमदारासन सत्क श्रीयशोदेवसूरिशिष्यैः श्रीदेवचंद्रसूरिभिर्वासु-
पूज्यप्रतिमा प्रतिष्ठिता ।

(२०६)

सं० १३७८ वर्षे ज्येष्ठ वदि ९ सोमे श्रीउपकेशिगच्छे श्रीककुदाचार्यसंताने मेहडाज्ञाती[य] सा० लाहडान्वये सा० धां-धल पुत्र सा० छाजू भोपति भोजा भरह.....प्रभृति श्रीआदि-नाथः कारितः प्रतिष्ठितः श्रीककसूरिभिः ।

(२०७)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीयशोदेवसूरि-शिष्यैः श्रीदेवचंद्रसूरिभिः श्रीअजितनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता ।

(२०८)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीबृहद्गच्छे श्रीमदारासन सत्क श्रीयशोदेवसूरिशिष्यैः श्रीदेवचंद्रसूरिभिः श्रीनेमिनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता कारिता च पुत्र महं० आमवीर श्रेयर्थे ठ० श्रीनागपालेन ।

(२०९)

संवत् १३०२ श्रीमदहुंदमहातीर्थे देवश्रीआदिनाथचैत्ये कांतालज्ञातीय ठ० उदयपाल पुत्र ठ० श्रीधर प्रणयिन्या ठ० नाग पुत्र्या ठ० आंव देवसिंह जनन्या वीरकया स्वत्तकसमेतं श्रीनेमिनाथविंव आत्मश्रेयोऽर्थ कारितं प्रतिष्ठितं रुद्रपल्लीय श्रीदेवभद्रसूरिभिरेव ॥

(२१०)

संवत् १३०२ [वर्षे] मार्ग वदि ९ शनौ.....संतानीय

श्रीसुद्रपल्लीय श्रीम[दभ]यदेवसूरिशिष्याणां श्रीदेवभद्रसूरीणामुपदे-
शेन मं० पल्ल पुत्र मं० चाहड पुत्र्या थैहिकया श्रीमदादिनाथविवं
सपरिकरं आत्मश्रेयोऽर्थं कारितं[प्रतिष्ठितं] च श्रीमद् देवभद्रसूरि-
भिरेव ॥

(२११)

संवत् १२४५ [वर्षे] वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीकासहृदीय-
गच्छे श्रीउद्योतनाचार्यसंताने श्रे० जसणाग चांदणाग जिंदा
सुत जसहड जसोधण देवचंद्र जसहड भार्या भालु तत्पुत्र पारस
भार्या साही मातु वसू पारस पुत्र आमवीर कुलधर राणु श्रे०
देवचंद्र सुत शालिग तत्पुत्र आसचंद्र आसपाल आलहण आमदेव
सुत अजिया भाग्येयी लखमिणि मोई प्रभृति आत्मीयकुटुंबसहि-
तेन श्रे० जसहडपुत्रेण पार्श्वचंद्रेण आत्मश्रेयोर्थं श्रीपार्श्वनाथप्र-
तिमा कारिता प्रतिष्ठिता श्रीउद्योतनाचार्याय श्रीसिंहसूरिभिः ॥
मंगलमस्तु ॥

(२१२)

सं०....९३ [वर्षे] मार्ग सुदि १० श्रीअर्बुदाचले कुलधर
चेदा फतु सा० नाडु पुत्री.....श्रेयोर्थं श्रीमहावीरविवं का०
शुभं भवतु ॥

(२१३)

संवत् १२४५ वर्षे ।

श्रीषंडेरकगच्छे महति यशोभद्रसूरिसंताने ।

श्रीशान्तिसूरिरास्ते तत्पादसरोजयुगभृंगः ॥ १ ॥

वितीर्णधनसंचयः क्षतविपक्षलक्षग्रणीः

कृतोरुगुरुरैवतप्रमुखतीर्थयात्रोत्सवः ।

दधत्क्षितिभृतां मुदे विशदधीः स दुःसाधता-

मभूदुदयसंज्ञया त्रिविधवीरचूडामणिः ॥ २ ॥

तदंगजन्मास्ति कवीन्द्रवंधुर्मंत्री यशोवीर इति प्रसिद्धः ।

ब्राह्मीरमाभ्यां युगपद्गुणोत्थविरोधशांत्यर्थमिवाश्रितोयः ॥३॥

तेन सुमतिना जिनमतनैपुण्यात् कारिता स्वपुण्याय ।

श्रीनेमिविवाधिष्ठितमध्या सद्देवकुलिकेयं ॥ ४ ॥

॥ शुभं भवतु ॥

सा० लाखुपुत्र तिहुणसिंह श्रीशांतिनाथं कारितं प्रतिष्ठितं
श्रीकक्कसूरिभिः ॥

(२१४)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीयशोदेवसूरि-
शिष्यैः श्रीनेमिनाथप्रतिमा श्रीदेवचंद्रसूरिभिः प्रतिष्ठिता । श्रीपंडे-
रकगच्छे दुसा० श्रीउदयसिंह पुत्रेण मंत्री यशोवीरेण मातृ
श्रीउदय श्रेयोऽर्थं प्रतिमा सतोरणा सद्देवकुलिका कारिता सह
कुटुंबेन .....

(२१५)

संवत् १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ प्राग्वाटवंशकुलति-
लक महामात्य श्रीमदानंद सुत ठ० श्रीनाना सुत ठ० श्रीनाग-
पालेन मातृ त्रिभुवनदेव्याः श्रेयोर्थं श्रीमहावीरविंशं कारितं प्रति-
ष्ठितं श्रीरत्नसिंहसूरिभिः ।

(२१६)

सं० १३७८ वर्षे वैशाख सुदि ९ श्रीसन्तिनाथ देहरी श्रे०
आमकुवर सुत वसा० जगपाल भार्या जासलदेवी वसा०
भीमपाल जगसिंह.....श्रेयोऽर्थ जीर्णोद्धारे.....कारापितं ॥

(२१७)

संवत् १२१२ ज्येष्ठ सुदि.....शुक्ले श्रीपंडरेकगच्छे श्रीशालि-
भद्राचार्यसंताने.....तद्भार्या सहजि पुत्र पासल तद्भार्या
.....विणि तत्पुत्र पासल.....चांद्राहडा भार्या लहुदेवी पुत्र
आसल सेलादि कुटुंब सहितेन श्रीमहावीरविवं कारापितमिति ॥

(२१८)

संवत् १२१२ माघ सुदि बुधे दशम्यां महं० ललितांग
महं० शीतयोः पुत्रेण ठ० पद्मसिंहेन आत्मीय ज्येष्ठ भ्रातृ ठ०
नरवाहण श्रेयोर्थ श्रीमदजितनाथविंशमर्बुदे कारितं प्रतिष्ठितं
शीलभद्रसूरिशिष्य श्रीभरतेश्वराचार्यैः श्रीवैरस्वामिसूरिभिरिति ॥
मंगलं महाश्रीः ॥

(२१९)

सं० १३७८ नाहरगोत्रे सा० उदयसिंह सुत जगपाल
भार्या जयतलदेवी पुत्र जयताकेन मातृपितृश्रेयसे का० प्र० श्रीधर्म-
सुरिपट्टे श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(२२०)

संवत् १२१२ माघ सुदि बुधे १० ठ० धरमेण ठ० बीज-

लदेव्याः श्रे.....श्रेयर्थ श्रीपार्श्वनाथ[विंव कारितं]
प्रतिष्ठितं श्रीशीलभद्रसूरिशिष्य श्रीभरतेश्वर श्रीवैरस्वामिभिः ॥

(२२१)

संवत् १२१२ माघ सुदि १० महं० श्रीजज्जकभार्यया
जासुकया आत्मपुण्यार्थे.....अर्बुदे कारितः प्रतिष्ठितः श्री....
.....[वैर] स्वामिसूरिभिः ॥

(२२२)

सं० १२४५ वर्षे वैशाख वदि ५ गुरौ श्रीविमलनाथप्रतिमा
प्रतिष्ठिता ।

(२२३)

संवत् १२९४ सा० लाला श्रे० संघ० नरपालेन श्रीमहा-
वीरविंव कारितं प्रति० श्री[ज्ञानचंद्र]सूरिभिः ॥

(२२४)

संवत् १२१२ ज्येष्ठ वदि ८ भोमे चंद्रा० ककुदाचार्यैः
प्रतिष्ठिता ।

(२२५)

सं० १३११ (?) हरिचंद्र पुत्र सा० रामा.....प्र०
श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(२२६)

सं० १३७८ वर्षे वैशाख वदि ९ सोमे श्रीअर्बुदाचले श्रीवि-

मलवसहिष्कायां श्रीश्रीमालज्ञातीय महं० श्री.....सुत महं.....
महावीरविवं कारापितं ॥

(२२७)

संवत् १२१२ वर्षे माघ सुदि बुधे दशम्यां महामात्य श्री
मदानंद महं० श्रीसल्लणस्य पुत्रेण ठ० श्रीनानाकेन ठ० श्रीत्रि-
भुवनदेवीकुशिसमुद्भूतस्वसुत दंड० श्रीनागार्जुन.....
श्रेयोऽर्थ श्रीसंभवविवं कारापितं श्री.....सूरिभिरिति । मंगल
महाश्रीः ॥

(२२८)

संवत् १३९४ सं० उदयरज पुत्र सं० धाधा पु० चचुल-
देवी आत्म० श्रीशीतलका० प्र० श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(२२९)

संवत् १४०१ कार्तिक सु० ८ शुके सा० पातल आ०
प्रेमलदेवी प्रतीपदे पुत्र राहड श्रेयोऽर्थ श्रीवासुपूज्यविवं कारितं
प्रतिष्ठितं सूरिभिः ॥

(२३०)

संवत् १२२२ फाल्गुण सुदि १३ रवौ श्रीकासहदगच्छे
श्रीमदुद्योतनाचार्य संताने अर्जुनवास्तव्य श्रे० वरणाग तद्भार्या
दुली तत्पुत्र श्रे० छाहड व्यवहारी प्रथमभार्या.....श्रीतत्पुत्र
देवचंद्र वीरचंद्र भागचंद्र प्रभृतिसमस्तकुटुंबसमुदायेन श्रीपार्श्वना-
थविवं आत्मश्रेयोऽर्थ कारितमिति मंगलं महाश्रीः आचंद्रार्क
जयतु ॥

(२३१)

सं० १३०८ वर्षे फाल्गुण वदि ११ शुके श्रीनाणकगच्छे
श्रीआघाटवास्तव्य श्रे० आंवप्रसाद लूण पाल्हण साल्हण आम्र-
प्रसादपुत्र सा० श्रीपति तत्सुत सा० पुत्राकेन आभा महणसिंह
रावण मातृ उदयसिरि आल्ह भार्या जयतु हीरु वधु भोपल
वाहडादि कुटुंबसहितेन पुत्र जगसिंह श्रेयोर्थ श्रीरिखभदेवसर्वा-
गाभरणस्य जीर्णोद्धारः कृतः ॥

(२३२)

संवत् १३०८ वर्षे फाल्गुण वदि ११ शुके श्रीवालीपुरवा-
स्तव्य चंद्रगच्छीय खरतर सा० दुलहसुत सधीरण तत्सुत सा०
बीजा तत्पुत्र सा० सलखणेन पितामही राजमाता साउभार्या
माल्हणदेवी सहितेन श्रीआदिनाथसत्क सर्वागाभरणस्य साउश्रे-
योर्थ जीर्णोद्धारः कृतः ॥

(२३३)

संवत् १३७८ संघ० धनसिंह भार्या धांधलदेवी पुत्र बीजड
समरसिंह विजपाल धवल.....श्रेयसे श्रीमहावीर का०
प्र० श्रीधर्मघोषसूरिपट्टे श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ॥

(२३४)

संघपति धनसिंह भार्या धांधलदेवी पुत्र बीजड समर-

सिंह विजपाल वीदाकैभ्रातृ खिमधर भार्या खेतलदेवी श्रेयसे
कारितं ॥

(२३५)

(पुरुष) माघ सुदि ७.....।

(स्त्री) महं० सुहागदेवी ।

(स्त्री) महं० गुणदेवी सत्कमूर्ति सा० वीजडकारापितं ॥

(पुरुष) सा० सुहणसिंह सत्कमूर्ति सं० १३९८ ॥

(स्त्री) महं०.....

(२३६)

संवत् १६६१ वर्षे आसो सुदि ११ दिने वार शुके ओस-
वालज्ञातीय सा० मुला संघवी रूपा राउत कचरा जगमाल
श्रीसीरोहीनगरवास्तव्यैः श्रीअर्बुदाचलचैत्ये युगप्रधान भट्टारक
श्रीश्रीश्रीहीरविजयसूरिस्थापित महोपाध्याय श्रीलब्धिसागर
वासक्षेप.....

(२३७)

संवत् १३३८ वर्षे ज्येष्ठ वदि ९ सोमे मांडव्यपुरीय संघ०
देसल सुत संघ० गोसल तथा सा० भीमा सुत संघ० महणसींह
तथा सं० गोसलसुत संघ० थनसींह तथा संघ० महणासींह सा०

लाला तथा बीजडाभ्यां स्वकुटुंब श्रेयसे श्रीआदिनाथर्विवं श्रीधर्म-
घोषसूरीणां पट्टे श्रीज्ञानचंद्रसूरीणामुपदेशेन कारितं ॥ शुभं भवतु ॥

(२३८)

संवत् १३७८ वर्षे ज्येष्ठ वदि ९ सोमे मांडव्यपुरीय देसल-
सुत संघ० गोसल सा० भीमा सुत संघ० महणसिंह तथा सं०
गोसलसुत सं० धणसिंह सं० महणसिंह सा० लाला सं० धन-
सिंह सुत सा० बीजड.....

(२३९)

सं० १४०८ वर्षे वैशाखमासे शुक्लपक्षे ५ पंचम्यां तिथौ
गुरुदिने श्रीकोरंटगच्छे श्रीनन्नाचार्यसंताने महं० कउरा भार्या
महं० नाकउ सुत महं० पेथड महं० मदन महं० पूर्णसिंह भार्या
पूर्णसिरि महं० दूदा महं० धांधल म० धारलदे म० चापलदेवी
पुत्र मौरसिंह हापा उणसिंह जाणा नीछा भगिनी वा० वीरी
भागिनेय हालहा प्रमुख स्वकुटुंब श्रेयसे म० धांधुकेन श्रीयुगादि-
देव प्रासादे जिनयुगलं कारितं । प्रतिष्ठितं श्रीककसूरिभिः ॥

(२४०)

संवत् १४०८ वर्षे वैशाखमासे शुक्लपक्षे ५ पंचम्यां-
तिथौ गुरुदिने श्रीश्रीकोरंटगच्छे श्रीनन्नाचार्यसंताने महं०
कउरा भार्या कुरदे पुत्र महं० मदन म० पूर्णसिंह भार्या पूर्ण-
सिरि सुत महं० दूदा म० धांधल मूल म० जसपाल गेहा रुदा

प्रभृतिकुटुंबश्रेयसे श्रीयुगादिदेवप्रासादे महं० धांधुकेन श्री[जिन]
युगलद्वयं कारितः प्रतिष्ठितः श्रीनक्षत्रमूरिपट्टे श्रीकक्षमूरिभिः ॥

(२४१)

संवत् १३८९ वर्षे [. . .] सुदि ८ शुक्रे.....गोष्टि सा०
छाजल पुत्र भोजदेव भार्या पुनी पाल्हा पुत्र धोलीया पुत्री नी-
ल्हण भगिनी आत्मश्रेयसे श्रीशांतिनाथविंबं कारितं प्रतिष्ठितं
श्रीज्ञानचंद्रमूरि[भिः].....॥

(२४२)

सं० १२७८ वर्षे फाल्गुण वदि ११ गुरौ श्रीमत्पत्तनवा-
स्तव्य प्राग्वाटज्ञातीय श्रीठ० श्रीचंडेशानुज ठ० मुमाकीयानुज(?)
ठ० श्रीआसराजतनुज महं० श्रीमालदेव श्रेयसे, सहोदर महं०
श्रीवस्तुपालेन श्रीमल्लिनाथदेवखत्तकं कारितमिदमिति । मंगलं
महाश्रीः । शुभं भवतु ॥

(२४३)

प्राग्वाटवंशतिलकः श्रेष्ठी देव इति नाम धेयः ।
सुतः संघीणोऽस्य पुत्रस्तस्यापि यशोधनस्तनयः ॥ १ ॥
नव्या यशोमतीनाम्नी पत्नी पुत्रास्तयो..... ।
अंबकुमारो गोतः श्रीधरं आशाधरो वीरः ॥ २ ॥
द्वादशवर्षयुतेषु द्वादशसु शतेषु विक्रमार्कनृपात् ।
भोमे बहुलाष्टम्यां ज्येष्ठस्य युगादिजिनविंबं ॥ ३ ॥
अकार्यत् यत्पितुः स्वस्य श्रेयसे तैरिदं मुदा ।
अर्बुदाद्रिशिरोवप्रश्रीनाभेयजिनालये ॥ ४ ॥

(२४४)

संवत् १२७८ वैशाख वदि ९ श्रीश्रीमालज्ञाती-
य.....मं० ठ० आल्हा ठ० पेथड ठ० झांझण प्रभृ-
तिभिः श्रेयसे कारापितं ॥

—:0:—

(२४५)

स्वस्ति श्रीसंवत् १५२० वर्षे आपाढसुदि १ बुधे श्री-
प्राग्वाटज्ञातीय सं० वरसिंह भार्या मंदोवरि सुत महं० आल्हण
महं० मुल्हण अनुज महं० कीका तद्भार्या भोली श्रेयोर्थ श्री-
पद्मप्रभविंव ।

(२४६)

संवत् १५२३ वर्षे वैशाखसुदि १३ गुरौ सं० ठाकुरसिं-
हेन श्रीवर्द्धमानप्रतिमा कारिता श्रीचारित्रसुंदरसूरीणामुपदेशेन ॥

(२४७)

(१) संवत् १२०४ फागुणसुदि १० शनौ दिने महा-
मात्य श्रीनेढकस्य ।

(२) .....दिने
महामात्य श्रीधवलकस्य ।

(३) संवत् १२०४ फागुणसुदि १० शनौ दिने महा-
मात्य श्रीआनंदकस्य ।

(४) संवत् १२३७ आषाढसुदि ८ बुधदिने पडिहार
ठ० श्रीजगदेवस्य ।

(५) .....

महामात्य श्रीधनपालस्य ।

(६) संवत् १२०४ फागुणसुदि १० शुनौ महामात्य
श्रीपृथ्वीपालस्य ।

(७) .....

(८) संवत् १२०४ फागुणसुदि १० शुनौ दिने महा-
मात्य श्रीवीरकस्य ।

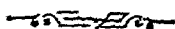
(९) .....

महामात्य श्रीलहेरकस्य ।

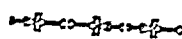
(१०) संवत् १२०४ फागुणसुदि १० शुनौ महामात्य
श्रीनीलकस्य ॥

(२४८)

सं० १२१२ ज्येष्ठसुदि ८ भौमे श्रीकोरदगच्छे श्रीनन्दा-
चार्यसंताने श्रीओशर्वशे मंत्रिवायुकेन श्रीविमलमंत्रिहस्तिशा-
लायां श्रीआदिनाथसमवसरणं कारयांचके श्रीननसूरिपट्टे श्री-
ककसूरिभिः प्रतिष्ठितं । वेलापल्ली वास्तव्येन ।

श्रेष्ठि-भीमासाहकारित-मंदिरगतलेखाः ।

(२४९)

सं० १५२५ फा० सु० ७ शनि रोहिण्यां श्रीअर्बुदगिरौ देवडा श्रीराजधरसायर हुंगरसीराज्ये सा० भीमचैत्ये गुर्जर श्रीमालराजमान्य मं० मंडनभार्या मोली पुत्र महं० सुंद्र पु० मं० गदाभ्यां भा० हांसी परमाई महं० गदा भा० आसू पु० श्रीरंग वाघादि कुटुंबयुताभ्यां १०८ मणप्रमाणं परिकरं प्रथम-जिनविंशं का० तपागच्छनायक श्रीसोमसुंदरसूरिपट्टप्रभाकर श्री-लक्ष्मीसागरसूरिभिः प्रतिष्ठितं श्रीसुधानंदनसूरि श्रीसोमजयसूरि महोपाध्याय श्रीजिनसोमगणि प्रमुख [परिवार परिवृतैः] विज्ञानं सूत्रधार देवाकस्य श्रीरस्तु ॥

(२५०)

मेवाढाज्ञातीय सूत्रधार मिहिपा भा० नागल सुत सूत्रधार देवा भा० करमीसुत सूत्र० हला गदा हापा नाना हाना कला .....तत्पपाधाताः ॥

(२५१)

(१) संवत् १५२५ वर्षे फा० सु० ७ शनि रोहिण्यां अर्बुदगिरौ देवडा श्रीराजधर सायर

(२) हुंगरा महाराज्ये गुर्जर सा० भीमचैत्ये गुर्जर ज्ञाति शृंगार मं० मंडन भार्या मोली पुत्र राजा—

(३) धिराज श्रीरामदासमान्य मं० सुंदर भार्यया दो०
रत्ना भार्या जीव्णिपुत्र्या श्राविक्रया

(४) पित्तलमय ४१ अंगुलप्रमाण प्रथमजिनमूलनायक-
परिकरे श्रीशीतलनाथविंशं कारितं

(५) प्रतिष्ठितं तपागच्छनायनायक श्रीसोमसुंदरसूरि-
पट्टे श्रीमुनिमुंदरसूरि श्रीजयचंद्रसूरि तत्प—

(६) द्वे श्रीरत्नशेखरसूरिपट्टभाकर श्रीलक्ष्मीसागरसू-
रिभिः श्रीमुधानंदन[सूरि] श्रीसोमजयसूरि

(७) महोपाध्याय श्रीजिनसोमगणि प्रमुखपरिवारपरि-
वृत्तैः ॥ श्री ॥ सूत्रधार मंडन सुत

(८) सुतार देवा.....

—————:0:—————

(२५२)

(१).....

(२) डुंगरसिंहराज्ये गुर्जरसाह भीमप्रासादे गुर्जरज्ञा-
तीय.....

(३) .....मं० सुंदर सुत मंत्रीश्वर गदा भार्यया सा०
हीरा भार्या मदी पुत्र्या

(४) आसूनाम्न्या पुत्र श्रीरंग वाघादि परिवृतया
पित्तलमय ४१ अंगुल प्रमाण प्रथम—

(५) तीर्थंकर मूलनायकपरिकरे श्रीवासुपूज्यविंशं कारितं

(६) प्रतिष्ठितं तपागच्छनायक श्रीसोमसुन्दरसूरि पट्टे
श्रीमुनिसुन्दरसूरि श्रीजयचंद्रसूरि तत् पट्टे

(७) श्रीरत्नशेखरसूरिपट्टभाकर श्रीलक्ष्मीसागरसूरि-
भिः श्रीसुधानंदन[सूरि] श्रीसोमजयसूरि

(८) महोपाध्यायश्रीजिनसोमगणिप्रमुखपरिवारपरिवृतैः॥
महिंसाणावास्तव्य सूत्रधार देवा घटितं ॥

(२५३)

सो० सुहृदादे कारित श्रीशांतिनाथविंवे प्र० श्रीजदयव-
ल्लभसूरिभिः ॥

(२५४)

श्रीशीतलनाथविंवे मं० नाथा मं० वद्वनवन (१) प्रति[मा]
कारि[ता ॥]

(२५५)

(१) मूलनायकः श्रीसुविधिनाथ सा० डुंगरकारितः ।

(२) श्रीआदिनाथः सा० खीमा [कारितः]

(३) सं० ९४ (१) संघपति सा० सुंदर भार्या सं०
रत्निनिः पुत्री सा० बीजडभार्या मालहणदेवि.....
कारितः पुंडरीक[ः] प्र० श्रीज्ञानचंद्रसूरिभिः ।

(४) श्रीधर्मनाथः डुंगरसुत जिनदत्तकारितः ।

(५) श्रीसंभवः सा० हुंगरसुत सा० बाधा कारितः । श्रीः॥

(२५६)

(दक्षिणपार्श्वे)

(वामपार्श्वे)

(१) श्रीसर्वज्ञाय नमः ॥ विक्रम नृप संवत् १५२५ वर्षे— (२) महं० नाथा गहिला कौ सुंद्र भार्ये हासी..... (३) श्रीराजधर सायर श्री देवडा चुंडा राजपुत्र राजधर..... (४) आदेशात् प्रथमतीर्थ- करविंव [सपरिक] रं १०८. (५) बहु बहु स्थान श्रीसंवैः सह यात्रायै..... —श्रीसोमसुंदरसूरि श्रीमुनि- सुंदरसूरि श्रीजयचंद्रसूरि तत्पट्टे रत्नशेखरसूरि.....	—पु० राज्ये.....राजा भा० सूली महं०×भा० भोली तत्पुत्रौ— —मं० सगरपुत्रौ.....मं० सुंद्रगदाभ्यां श्रीअर्बुदाधिपति दे- वडा श्रीवीसापुत्र कुंभा पुत्र पति.....श्रीरामदास..... —स्तरेण पत्तन अहम्मदावाद स्तंभतीर्थ इलादुर्ग प्रमुख..... —च प्रतिष्ठितं श्रीतपागच्छ नायक श्रीदेवसुंदरसूरिपट्टालंकार श्रीश्री—..... —सूरि सोमजयसूरि महो- पाध्याय श्रीजिनसोमगणि पंडित सत्यरत्नगणि प्रमुख साधु साध्वी यथाविधि श्रीसंघ परिवृतैः ॥ .....

(२५७)

सं० १५२१ वर्षे वैशाख सुदि १० रवौ सं० रत्ना स०
फताभ्यां श्रीशांतिनाथविवं कारितं ॥

(२५८)

सं० १५२३ वर्षे वैशाख सुदि १३ गुरौ श्रीशीतलनाथविवं
सा० सुदा भा० श्रीसुहवदेव्या का० प्र० खरतरगच्छे श्रीजिन-
हर्षसूरिभिः विजयचंद्रेन ॥

—*—

(२५९)

संवत् १५१५ वर्षे आषाढ वदि १ शुक्रे श्रीउकेशवंशे दर-
डागोत्रे सा० आसा भा० सोखु पुत्रेण सं० मंडलिकेन भा०
हीराई पु० साजण भा० रोहिणि प्र० भा० सा० पालहादि परि-
वार संयुक्तेन श्रीचतुर्मुखप्रासादे श्रीअंबिकामूर्तिः का० प्र० श्री-
जिनचंद्रसूरिभिः ॥

(२६०)

(१) प० मांजू श्राविकया श्रीसुमतिनाथविवं कारितं ॥

(२) श्रीखरतरगच्छे श्रीपार्श्वनाथः सा० मला भा०
मांजूश्राविका कारितः ।

(३) का० सा० धन्नाश्रावकेन श्रीआदिनाथविवं कारितं ॥

(२६१)

(१) द्वितीयभूमौ श्रीपार्श्वनाथः ।

(२) पार्श्वनाथः श्रीमंडलिकेन [कारितः]

---

(३) श्रीपार्श्वनाथः महं० श्रीमंडलिकेन [कारितः]

---

(२६२)

(१) श्रीमनोरथ कल्पद्रुम श्रीपार्श्वनाथः मंडलिकेन कारितः ।

---

(२) श्रीखरतरगच्छे श्रीजिनचंद्रसूरिभिः प्रतिष्ठितः श्रीचिंतामणिपार्श्वनाथः सं० मंडलिक कारितः ।

---

(३) श्रीखरतरंगच्छे श्रीमंगलाकर श्रीपार्श्वनाथः सं० मंडलिकेन कारितः ।

---

(४) श्री.....पार्श्वनाथः श्रीमंडलिकेन कारितः श्रीखरतरगच्छे ।

*

*

*

*

(२६३)

संवत् १५६६ वर्षे फाल्गुनसुदि १० दिने श्रीअचलदुर्गे राजाधिराज श्रीजगमालविजयराज्ये प्राग्वाटज्ञातीय सं० कुंरपाल पुत्र सं० रत्ना सं० धरणा सं० रत्नापुत्र सं० लापा सं० सलपा सं० सोना सं० सालिग भा० सुहागदे पुत्र सं० सहसाकेन भा०

संसारदे पुत्र पीमराज द्वि० अनुपमदे पुत्र देवराज पीमराज भा०
रमादे ..... पु० जयमल्लमनजी प्रमुख[परिवार] युतेन निजकारित
चतुर्मुखप्रासादे उत्तरद्वारे पित्तलमय मूलनायक श्रीआदि-
नाथविंवं कारितं प्र० तपागच्छनायक श्रीसोमसुंदरसूरि पट्टे
श्रीमुनिसुंदरसूरि श्रीजयसुंदरसूरि पट्टे श्रीविशालराजसूरि पट्टे
श्रीरत्नशेखरसूरि पट्टे श्रीलक्ष्मीसागरसूरि श्रीसोमदेसूरिशिष्य
श्रीसुमतिसुंदरसूरिशिष्य गच्छनायक श्रीकमलकलशसूरिशिष्य
संप्रतिविजयमानगच्छनायकश्रीजयकल्याणसूरिभिः श्रीचरण-
सुंदरसूरि प्रमुखपरिवारपरिवृतैः ॥ सं० सोना पुत्र सं० जिणा
भ्रातृ सं० आसाकेन भा० आसलदे पुत्र ..... युतेन कारित-
प्रतिष्ठामहे श्रीरस्तु ॥ सू० वाछा पुत्र सू० देवा पुत्र सू० अरबुद
पुत्र सू० हरदास ॥

(२६४)

संवत् १५१८ वर्षे वैशाखवदि ४ दिने मेदपाटे श्रीकुंभल-
मेरूमहादुर्गे राजाधिराज श्रीकुंभकर्णविजयराज्ये तपापक्षीय श्री-
संघकारिते श्रीअरबुदानीतपित्तलमयप्रौढश्रीआदिनाथमूलनायक-
प्रतिमालंकृते श्रीचतुर्मुखप्रासादे द्वितीयादिद्वारे स्थापनार्थं श्रीतपाप-
क्षीय श्रीसंघेन श्रीआदिनाथविंवं कारितं डूंगरपुरनगरे राउलश्री-
सोमदासराज्ये ओसवाल [ज्ञातीय] सा० साभा भा० कर्मादे पुत्र
सा० माला सा० सालहा कारित विस्मयावहमहोत्सवैः प्रतिष्ठितं
तपाश्रीसोमसुंदरसूरि पट्टे श्रीमुनिसुंदरसूरि श्रीजयचंद्रसूरि श्रीमुनि-
सुंदरसूरि पट्टे श्रीरत्नशेखरसूरि पट्टे श्रीलक्ष्मीसागरसूरिभिः
श्रीसोमदेवसूरि प्रमुखपरिवारपरिवृतैः ॥ डूंगरपुरे श्रीसंघोपक्रम-
णसूत्रधार लुंभा लांपाद्यैर्निर्मितं ॥

(२६५)

संवत् १५१८ वर्षे वैशाखवादि ४ शनौ श्रीडूंगरपुरनगरे
राउल श्रीसोमदासविजयि राज्ये ओसवाल [ज्ञातीय] चक्रेश्वरी-
गोत्रे सा० जुंजाय भा० धानू सुत सा० साभा भार्या करमादे
नाम्न्या स्वभर्तृ सा० साभा श्रेयसे श्रीशांतिनाथविंव कारितं
प्रतिष्ठितं तपाश्रीसोमसुंदरसूरि पढे श्रीमुनिसुंदरसूरि श्रीजयचंद्र-
सूरि पढे श्रीरत्नशेखरसूरिपट्टालंकार श्रीलक्ष्मीसागरसूरिभिः
श्रीसोमदेवसूरिभिश्चादि [परिवार]परिवृतैः ॥ श्रीः ॥ डूंगरपुरे
श्रीसंघोपक्रमेण सूत्रधार नाथा लुंभाद्यैर्निर्मितं ॥

(२६६)

संवत् १५२९ वर्षे वै० व० ५ शुक्ले डूंगरपुरनगरे राउल-
श्रीसोमदास विजयरज्ये.....

(२६७)

सं० १५१८ वैशाखवादि ४ प्राग्वट दो० डूंगर भा०....
...रि पुत्र दो० करमा करणा वंधुना दो० गोइंदेन करमा भा०
करण पुत्र आसा अपा अदा करणा भा० वल्लतिगदे पुत्र सीधर
गोइंद भा० जयत् पुत्र बाछादि कुटुंबयुतेन स्वमातृबंधुश्रेयसे
श्रीनेमिनाथविंव का० प्र० तपागच्छे श्रीश्रीश्रीरत्नशेखरसूरि पढे
श्रीलक्ष्मीसागरसूरिभिः ॥ कुंभलमेरौ ।

(२६८)

संवत् १५६६ वर्षे फाल्गुनसुदि १० सोमे श्रीअचलगढ
महादुर्गे महाराजाधिराज श्रीजगमालविजयरज्ये सं० सालिग-

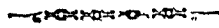
सुत सं० सहसाकारित श्रीचतुर्मुखविहारे भद्रप्रसादे श्रीसुपार्श्वविं
श्रीसंघेन कारितं प्रतिष्ठितं तपागच्छे श्रीसोमसूरिसंताने श्रीकमल-
कलशसूरिशिष्य श्रीजयकल्याणसूरिभिः । भट्टारक श्रीचरणसुन्दर-
सूरिप्रमुखपरिवारपरिवृतैः ॥ श्रीरस्तु श्रीसंघस्य ॥

(२६९)

संवत् १७२१ वर्षे ज्येष्ठसुदि ३ रवौ महाराजाधिराज
महाराय श्रीअपयराजजीविजयराज्ये श्रीराजनगरवास्तव्य श्रीश्री-
मालज्ञातीय वृद्धशास्त्रीय दो० पतीया सुत मनीया भार्या मनरंगदे
सुत दो० शांतिदासकेन श्रीआदिनाथविंश कारापितं प्रतिष्ठितं
च तपागच्छीय भ० श्रीहीरविजयसूरि भ० श्रीविजयसेनसूरि भ०
श्रीविजयतिलकसूरि पट्टालंकार भ० श्रीविजयानंदसूरि पट्टोद्योत-
कारक भ० विजयराजसूरिः । श्रीरस्तु ।

(२७०)

शांतिनाथ ॥ श्रीजयकल्याणसूरि ॥

(२७१)

प्राग्वाटान्वयवंशमौक्तिकमणेः श्रीलक्ष्म(*)णस्मात्मजः
श्रीश्रीपालकवीन्द्रवन्धुरमलश्री(*)शालतामण्डपः ।
श्रीनाभेयजिनांहिपन्नम(*)धुपस्त्यागाद्भुतैः शोभितः
श्रीमान् शोभित(*) एष सद्यविभवः(?)स्वर्णोक्तमासेदिवान् ॥१॥

.....
.....
.....
..... ॥२॥

मुंडस्थलमहातीर्थलेखाः ।

(२७२)

- (१) दर्द॥ संवत् १२१६ वैशाखवदि ५ सोमे जासा
बहुदेवी सुत
- (२) वीसल देवडाभ्यां सलखण भार्या पद्मीराजश्री सुत
वीरदेवेन
- (३) सह आत्मश्रेयोऽर्थं स्तंभलता कारापिता परमभक्ति
वशादिति ।

(२७३)

- (१) दर्द । संवत् १२१६ वैशाखवदि ५ सोमे जासा
बहुदेवि नि-
- (२) मित्तं वीसलेन स्तंभलता कारापिता भक्तिवशा-
दिति ।

(२७४)

- (१) सं० १४२६ वर्षे वैशाखसु -
- (२) दि २ रवौ श्रीकोरंदगच्छे
- (३) श्रीनन्नाचार्यसंताने मुंड-
- (४) स्थलग्रामे श्रीमहावीरप्रा-
- (५) सादे श्रीकृष्णसूरिपट्टे श्री-
- (६) सावदेवसूरिभिः जीर्णो-

- (7) द्वारः कारितः प्रासादे कलश-
- (8) दंडयोः प्रतिष्ठा तत्र देवकुलि-
- (9) कायाश्चतुर्विंशतितीर्थक-
- (10) राणां प्रतिष्ठा कृता देवेषु व-
- (11) नमध्यस्थेष्वन्येष्वपि विवेषु च
- (12) शुभमस्तु श्रीश्रमणसंघस्य ॥

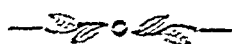
(२७५)

- (1) सं. १४२६ वैशाखसुदि २
- (2) रवौ मुंडलस्थलग्रामे श्रीजीव(वि)-
- (3) तस्वामिश्रीमहावीरचैत्ये
- (4) प्राग्वाटज्ञातीय ठ० महीपा-
- (5) ल भा० रूपिणि पु० सिरपाले-
- (6) न जीर्णोद्धारः कारितः
- (7) श्रीमहावीरप्रासादे कल-
- (8) श-दंडयोः प्रतिष्ठा तथा दे-
- (9) व कुलिकायाश्चतुर्विंशति-
- (10) विंशानां प्रतिष्ठा कारिता ॥
- (11) श्रीश्रमणसंघस्य शुभमस्तु ॥

(२७६)

- (1) सं० १४४२ वर्षे जेठ सुदि
- (2) ९ सोमे श्रीमहावीर०

- (3) राज श्रीकान्हडदेवे सु-
- (4) तु राज श्रीवीसलदेव स-
- (5) बाडीआयाट दातव्या
- (6) ग्रामं..... छिप्रदोशने
- (7) वापदे शासनं प्रद-
- (8) ततः ॥ बहुभिर्वसुधा
- (9) भुक्ता राजभिः सग-
- (10) रादिभिः यज्ञ यज्ञ
- (11) जदा भूमि तश त-
- (12) श तदा फलः । (?)

आरासणतीर्थगतलेखाः ।

(२७७)

संवत् १६७५ वर्षे माघसुदि चतुर्थ्यां शनी श्रीओकेश
 ज्ञातीय वृद्धसज्जनीय श्रीनेमिनाथचैत्ये श्रीनेमिनाथविवंकारितं
 प्रतिष्ठितं सकलक्षमापालमंडलाखंडल श्रीअकवरप्रदत्त जगद्गुरुवि-
 रुद्धधारिभट्टारक श्रीहीरविजयसूरीश्वरपट्टपूर्वाचलमातंडमंडलायमा-
 नभट्टारक श्रीविजयसेनसूरि शर्वरीसार्वभौमपट्टालंकारनीरवीश्वर-
 सौभाग्यभाग्यादिगुणगणरांजितपद्मातपाविरुद्धधारकभट्टारक श्रीवि-
 जयदेवसूरिभिः पंडित श्रीकुशलसागरगणि प्रमुखपरिवारसमन्वितैः
 बुद्धरा राजपालो० शुभ० सकला० भवतीतिशुभम् ॥

- (५) त्पुत्र श्रे० गांगदेवेन । वीस-
- (६) लप्रीय द्रमाणां १२० श्रीनेमि-
- (७) नाथदेवस्य भांडागारे निक्षि-
- (८) स्रं । वृद्धफलभोग[ाय] मासं प्रतिद्र-
- (९) म ३ चटंति । पूजार्थं । आचंद्र-
- (१०) कालं यावत् । शुभं भवतु ॥ छ । श्री ॥

(२८२)

- (१) संवत् १५२६ वर्षे आपाढवादि ९ सोमे श्री
- (२) पत्तनवास्तव्य गूजरज्ञातीय महं० पूजा०
- (३) सुत सीधर नित्यं प्रणमति ॥

(२८३)

कल्याणत्रये श्रीनेमिनाथर्विवानि प्रतिष्ठितानि नवांगवृत्ति-
कार श्रीमदभयदेवसूरिसंतानीय श्रीचंद्रसूरिभिः श्रे० सुमिग श्रे०
वीरदेव श्रेष्ठिगुणदेवस्य भार्या जयतश्री साहूपुत्र वइरा पुना
लुणा विक्रम खेता हरपति कर्मट राणा कर्मटपुत्र खीमसिंह तथा
वीरदेव सुत अरसिंह प्रभृतिकृदुंवसहितेन गांगदेवेन कारितानि....

(२८४)

- (१) संवत् १३३८ वर्षे ज्येष्ठशुदि १४ शुके श्रीनेमिनाथ-
चैत्ये संविज्ञविहारि श्रीचक्रेश्वरसूरिसंताने श्रीजयसिंहसू-
रिशिष्य श्रीसोमप्रभसूरिशिष्यैः श्रीवर्द्धमानसूरिभिः
प्रतिष्ठितं । आरासणकर वास्तव्य-

(२) प्राग्वाटद्वातीय श्रे० गोनासंताने श्रे० आमिगभार्यारित-
नी पुत्र तुलहारि आसदेव भ्रा० पासड तत्पुत्र सिरि-
पाल तथा आसदेव भार्या सहजू पुत्र तु० आसपालेन
भा० धराणि.....सीत्त सिरिमति तथा

(३) आसपालभार्या आसिणि पुत्र लिबदेव हरिपाल तथा
धराणिग भार्या.....ऊदा भार्या
पालहणदेवि प्रभृति कुटुंब सहितेन श्रीमुनिसुव्रतस्वामि-
विंव अश्वावबोधसमलिकाविहारतीर्थोद्धारसहितं कारि-
तं ॥ मंगलमहाश्रीः॥

(२८५)

सं० १३६६ फागुणशुदि १० गुरौ प्राग्वाटद्वा[तीयं].....
हदेव.....[अष्टा]पद तीर्थ कारितं ।

(२८६)

संवत् १२०४ फाल्गुणवादि ११ कुजे श्रीनेमिनाथचैत्यमुख-
मंडपस्वत्तके श्रीशांतिविंव.....

(२८७)

संवत् ११९१ वर्षे.....

(२८८)

संवत् १२०८ फागुणशुदि १० रवौ..... आरासनाकरे
श्रीनेमिनाथचैत्यमुखमंडपे श्रीनेमिनाथविंव कारितं

(२८९)

(१) संवत् १२०६ ज्येष्ठसुदि ९ मंगलदिने श्रे० सहजि-
गसुतेन उद्धा परमश्रावकेण निजानुज भोदा भागिनेय ममा
भगिनी लोली प्रभृति स्वकुटुंब-

(२) समन्वितेन निजकलत्रसलक्षणश्रेयोनिमित्तं श्रीपा-
र्श्वजिनविंवं कारापितं । प्रतिष्ठितं श्रीअजितदेवसूरिशिष्यैः श्रीवि-
जयसिंहसूरिभिः ।

(२९०)

संवत् १३३८ वर्षे ज्येष्ठसुदि १४ शनौ श्रीनेमिनाथचैत्ये
वृहद्वच्छीय श्रीरत्नप्रभसूरि शिष्यश्रीहरिभद्रसूरिशिष्यैः श्रीपरमा-
नंदसूरिभिः प्रतिष्ठितं प्राग्वाटज्ञातीय श्रे० शरणदेवभार्या सुहृद-
देवी तत्पुत्र श्रीवीरचंद्रभार्या सुषमिणी पुत्र पुना भार्या सोहृग-
देवी [पुत्र] आंवडभार्या अभयसिरि पुत्र वीजा खेता रावण भार्या
हीरु पुत्र वोडासिंह भार्या जयतलदेवी प्रभृतिस्वकुटुंबसहितैः
रावणपुत्रैः स्वकीयसर्वजनानां श्रेयोऽर्थं श्रीवासुपूज्यदेवकुलिका-
सहितं कारितं प्रतिष्ठापितं च ।

(२९१)

संवत् १३३५ वर्षे माघसुदि १३ चंद्रावत्यां जालणभार्या
.....भार्या मोहिनी सुत सोहृद भ्रातृ सांगाकेन
आत्मश्रेयोर्थं श्रीशांतिनाथविंवं कारापितं प्रतिष्ठितं च श्रीवर्द्धमा-
नसूरिभिः ।

(२९२)

संवत् १३३७ वर्षे ज्येष्ठसुदि १४ शुक्ले वृद्धच्छीय श्रीच-
 केत्वरसूरिसंताने पूज्यश्रीसोमप्रभसूरिशिष्यैः श्रीवर्द्धमानसूरिभिः
 श्रीशांतिनाथर्विवं प्रतिष्ठितं कारितं श्रेष्ठि आसलभार्या मंदोदरी
 तत्पुत्र श्रेष्ठि गला भार्या शीलू तत्पुत्र मेहा तदनुजेन साहु खांख-
 णेन निजकुटुंबश्रेयसे स्वकारितदेवकुलिकायां स्थापितं च ॥
 मंगलमहाश्रीः । भद्रमस्तु ॥

—:०:—

(२९३)

(१) संवत् १६७५ वर्षे माघशुद्ध ४ शनौ श्रीउक्केशवंशीय
 वृद्धशाखीय सा० अहिया भार्या तेजलदे सुत गावा
 भा० गोरदे

(२) सुत सा० नानिआकेन भा० नामलदे सुत सोमजीयु-
 तेन श्रीमहावीरर्विवं कारितं प्रतिष्ठितं च श्रीतपागच्छे
 भ० श्रीहरिविजयसूरी-

(३) श्वरपट्टप्रभाकर भ० श्रीविजयसेनसूरि पट्टालंकार
 भट्टारक श्रीविजयदेवसूरिभिः ॥ श्रीआरासणनगरे ॥
 बु० राजपालो दामेन ।

(२९४)

दे० ॥ संवत् १११८ फाल्गुन सुदि ९ सोमे ॥ आरासणा
 भिधाने स्थाने तीर्थाधिपस्य प्रतिमा कारिता.....

(२९५)

(१) संवत् १६७५ वर्षे माघधवलेतर ४ शनौ श्रीओके-
शवंशीय वृद्धसज्जनीय सा० जगडु भा० जमणादे
सुत राहिआ भा० चांपलदे

(२) सुत नानजीकेन भा० नवरंगदेयुतेनात्मश्रेयोर्थ
श्रीपार्श्वनाथर्विवं का० प्र० श्रीतपागच्छेश्वर भ०
श्रीहीरविजयसूरीश्वर पट्टोदय-

(३) दिनमणि भ० श्रीविजयसेनसूरि पट्टालंकारहार
भट्टारकश्रीविजयदेवसूरिभिः पं० कुशलसागरगणि
प्रमुखपरिवारयुतैः ॥ बु० राजपालदामेन ॥

(२९६)

संवत् १२१६ वैशाखसुदि २ श्रे० पासदेव पुत्र वीर पुना-
भ्यां भ्रातृ जेहड श्रेयोर्थ श्रीपार्श्वनाथप्रतिमेयं कारिता श्रीनेमि-
चन्द्राचार्यशिष्यैः देवाचार्यैः प्रतिष्ठिता ॥

(२९७)

संवत् ११६१ थिरापट्टीयगच्छे श्रीशीतलनाथर्विवं [कारितं]

(२९८)

संवत् १२७६ माघशुदि १३ रवौ श्रेष्ठि सलखण सुत
प्रतिष्ठितं धर्मघोषसूरिभिः ।

(२९९)

स्वस्ति श्रीविक्रमसंवत् १२५९ वर्षे आपाढसुदि २ शनौ
बहुदेव पुत्र्याः श्रे० मणिभद्र सलक्षणायाः श्रेयर्थं वासुपूज्यविवं
कारापितं प्रतिष्ठितं श्रीधर्मघोषसूरिभिः ॥

(३००)

स्वस्ति श्रीविक्रमसंवत् १२५९ आपाढसुदि २ शनौ श्रेष्ठ
गोहडसुत श्रेष्ठ कुमारस्य श्रेयसे तत्पुत्र श्रेष्ठ सज्जनेन श्रीसंभव-
नाथविवं कारितं सूरिभिश्च प्रतिष्ठितं ॥

(३०१)

स्वस्ति श्रीविक्रमसंवत् १२५९ वर्षे आपाढसुदि २ शनौ
आरासणमंडले कशुरशंभु (?) श्री.....श्रीकुमारसुत श्रीसज्जनेन
स्वश्रेयर्थं श्रीसुमतिनाथविवं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीधर्मघोषसूरिभिः॥

(३०२)

द० ॥ संवत् ११३८ थांग बल्लभदेवीसुतेन वीरकश्राव-
केन श्रेयांसजिनप्रतिमा कारिता ।

(३०३)

द० ॥ संवत् ११३८ सोमदेवसहोदरेण सुंदरीसुतेन शीत-
लजिनप्रतिमा कारिता ।

(३०४)

द० ॥ संवत् १२४६ ज्येष्ठ सु० ९ शुक्ले पूर्णदेव भोलिका

सुतेन पोहरिश्रावकेन भ्रातृ वीरकसंयुतेन श्रीवीरजिनप्रतिमा
कारिता ॥

(३०५)

द० ॥ संवत् ११३८ पद्मदेवमण्डकामुतेन सहदेवश्रावकेन
सुविधिजिनप्रतिकृतिः कारिता ॥

(३०६)

संवत् ११३८ वीरक सलहिका सुतेन देवीग (१) सहोदर-
युतेन जासकश्रावकेण विमलजिनप्रतिमायु..... ॥

—0—

राणकपुरमंदिरगत-लेखाः ।

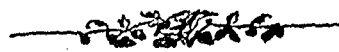

(३०७)

- (१) [॥] श्रीचतुर्मुखजिनयुगादीश्वराय नमः ॥
- (२) [वि] क्रमतः १४९६ संख्यवर्षे श्रीमेदपाटराजाधि-
- (३) रा[ज] श्रीवर्ष १ श्रीगुहिल २ भोज ३ शील ४ कालभोज
- (४) ५ भर्तृभट ६ सिंह ७ महायक ८ राज्ञीसुतयुतस्वसुव-
- (५) ण्णतुलातोलक श्रीखुम्माण ९ श्रीमदल्लट १० नरवाह-
- (६) न ११ शक्तिकुमार १२ शुचिवर्म १३ कीर्तिवर्म १४ योगराज
- (७) १५ वैरट १६ वंशपाल १७ वैरीसिंह १८ वीरसिंह १९
श्रीअरि-
- (८) सिंह २० चोडसिंह २१ विक्रमसिंह २२ रणासिंह २३ क्षेमसिंह

- (9) २४ सामंतसिंह २५ कुमारसिंह २६ मथनसिंह २७ पद्मसिंह
 (10) २८ जैत्रसिंह २९ तेजस्विसिंह ३० समरसिंह ३१ चाहू
 (11) मान श्रीक्रीतूकनृप श्रीअल्लावदीनसुरत्राणजैत्रवप्प-
 (12) वंश्य श्रीभुवनसिंह ३२ सुतश्रीजयसिंह ३३ मालवेश-
 (13) गोगादेवजैत्रश्रीलक्ष्मीसिंह ३४ पुत्र श्रीअजयसिंह
 (14) ३५ भ्रातृ श्रीअरिसिंह ३६ श्रीहम्मीर ३७ श्रीखेतसिंह ३८
 (15) श्रीलक्षाह्वयनरेद्र ३९ नंदनसुवर्णतुलादिदानपुण्य-
 (16) परोपकारादिसारगुणसुरद्रुमविश्रामनंदनश्रीमोकल-
 (17) महीपति ४० कुलकाननपंचाननस्य । विषमतमाभंगसारंग-
 (18) पुर नागपुर गागरण नराणकाऽजयमेरु मंडोर मंडलकर वृंदि
 (19) खाट्ट चाट सूजानादि नानामहादुर्गलीलामात्रग्रहणप्रमाणि-
 (20) तजितकाशित्वाभिमानस्य । निजभुजोर्जितसमुपार्जितानेकभ-
 (21) द्रगजेंद्रस्य । म्लेच्छमहीपालव्यालचक्रवालविदलनविहंगमै-
 (22) द्रस्य । प्रचंडदोर्दंडखंडिताभिनिवेशनानादेशनरेशभालमा-
 (23) लालालितपादारविंदस्य । अस्खलितलालितलक्ष्मीविला-
 (24) सगोविंदस्य । कुनयगहनदहनदवानलायमानप्रतापव्या-
 (25) पपलायमानसकलवलूलप्रतिकूलक्षमापश्वापदवृंदस्य ।
 (26) प्रवलपराक्रमाक्रांतदिल्लीमंडलगूर्जरत्रासुरत्राणदत्तातप-
 (27) प्रप्रथितहिंदुसुरत्राणविरुदस्य सुवर्णसत्रागारस्य षड्दर्श-
 (28) नधर्माधारस्य चतुरंगवाहिनीवाहिनीपारावारस्य कीर्तिधर्मप्र-
 (29) जापालनसत्त्वादिगुणक्रियमाणश्रीरामयुधिष्ठिरादिनरेश्वरा -
 नुका-
 (30) रस्य राणाश्रीकुंभकर्णसर्वोर्वीपतिसार्वभौमस्य ४१ विजय-
 (31) मानराज्ये तस्य प्रसादपात्रेण विनयविवेकधैर्योदार्यशुभकर्म-

- (32) निर्मलशीलाद्यद्भुतगुणमणिमयाभरणभासुरगात्रेण श्रीमदह-
म्मद-
- (33) सुरत्राणदत्तफुरमाणसाधुश्रीगुणराजसंघपतिसाहचर्यकृताश्च-
- (34) र्येकारिदेवालयडंबरपुरःसरश्रीशत्रुंजयादितीर्थयात्रेण। अजा-
- (35) हरीपिंडरवाटकसालेरादिवहुस्थाननवीनजैनविहारजीर्णोद्धार
- (36) पदस्थापनाविषमसमयसत्रागारनानाप्रकारपरोपकारश्रीसंघस-
- (37) त्काराद्यगण्यपुण्यमहार्थक्रयाणकपूर्यमाणभवाण्णवतारणक्षम-
- (38) मनुष्यजन्मयानपात्रेण प्राग्वाटवंशावतंससं० मांगणसुतसं० कुर-
- (39) पाल भा० कामलदे पुत्र परमार्हत सं० धरणाकेन ज्येष्ठ-
भ्रातृ सं० रत्ना भा०
- (40) रत्नादे पुत्र सं० लापामजासोनासालिग स्वभा० सं० धार-
लदे पुत्रजाज्ञा (जा)-
- (41) जावडादिप्रवर्द्धमानसंतानयुतेन राणपुरनगरे राणाश्रीकुंभ-
कर्ण-
- (42) नरेंद्रेण स्वनाम्ना निवेशित(ते) तदीयसुप्रसादादेशतस्त्रैलोक्य-
दीपका-
- (43) भिधानः श्रीचतुर्मुखयुगादीश्वरविहारः कारित प्रतिष्ठितः
- (44) श्रीवृहत्तपागच्छे श्रीजगच्चन्द्र[सूरि] श्रीदे[वेन्द्रसूरिसंतानेश्रीमत्]
- (45) [श्रीदेवसुंदर]सूरि [पद्मभा]कर परमगुरु सुविहितपुरंद-
[रगच्छा]धि-
- (46) राजश्रीसो[म] सुंदरसूरि [भिः] ॥ ॥ [कृत]मिदं च
सूत्रधारदेपाकस्य
- (47) अयं च श्री[चतुर्मुखप्रासाद आचंद्रार्क] नंद[ता]त् ॥ शुभं भवतु॥

(३०८)

- (१) ॥ दं० ॥ संवत् १६११ (?) वर्षे वैशाखशु-
- (२) दि १३ दिने पातसाहि श्रीअकञ्चरम-
- (३) दत्तजगद्गुरुविरुद्धा[र]क परमगु-
- (४) रु तपागच्छा(च्छा)धिराज भट्टारकश्रीद ही-
- (५) रविजयसूरीणामुपदेशेन श्रीराण-
- (६) पुरनगरे चतुर्मुखश्रीधरणविहार श्री-
- (७) मदम्हदावादनगरनिकटवन्त्यु(त्यु)समा-
- (८) पुरवास्तव्यप्राग्वा(ग्वा) ट ज्ञातीय सा० रायम-
- (९) लभार्यावरजू भार्या सुरुपदे तन्पुत्र [सा०]
- (१०) खेता सा० नायकाभ्यां भावरथादि कुटुं-
- (११) वयुताभ्यां पूर्वदिगप्र(प्र)तोलया मेघनादाळि(भि)-
- (१२) धो मंडप (पः) कारितः स्वश्रेयोर्थे ॥ सूत्रया-
- (१३) र समलमंडपरिवनादविरचित (तः) [॥]

(३०९)

- (१) ॥ दं० ॥ संवत् १६४७ वर्षे श्रीफालगुनमासे शुक्लपक्षे
- (२) पंचम्यां तिर्यौ गुरुवासरे श्रीतपागच्छाधिराजपात-
- (३) साह श्रीअकवरदत्तजगद्गुरुविरुद्धारक भट्टारि(र)क श्री-
- (४) श्रीश्री४ हीरविजयसूरीणामुपदेशेन । चतुर्मुखश्रीधरण-
- (५) विहारे प्राग्वाटज्ञातीयमुश्रावक सा० खेता नायकेन
- (६) वर्द्धापुत्र यशवंतादि कुटुं(टुं)वयुतेन अष्ट चत्वारिंशत् ४८ प्र-
- (७) माणानि सुवर्णनाणकानि मुक्तानि पूर्वदिक् सत्कप्रतोली-
- (८) निमित्तमिति श्रीअहिमदावादपार्श्वे । उसमापुरतः ॥
श्रीरस्तु ॥

(३१०)

संवत् १५५१ व० वैशाखवदि ११ सोमे से० जाविः भा०
जिसमाइ पु० गुणराज भा० सुगणादे पु० जगमाल भा०
श्री वछकरावितं

वा० गंगादे नागरदास व० साढापति श्रीमूजा कारापिता
श्रा० नीत्तवि० रामा भा० कम . . . . .

(३११)

(१) ॥०॥ सं० १५०७ वर्षे माघसु० १० ऊकेशवंशे सं०
भीला भा० देवलसुत सं० धर्मा सं० केलहा भा० हेमादे
पुत्र सं० तौल्हा गांगा मोल्हा कोल्हा आल्हा सा-
ल्हादिभिः सकुटुंबैः स्वश्रेयसे श्रीराणपुरमहानगरे त्रैलो-
क्यदीपकाभिधानश्रीचतुर्मुखश्रीयुगादिदेव प्रासादे

(२) .....महातीर्थशत्रुंजयश्रीगिरिनारतीर्थद्वयपट्टिका
कारिता प्रतिष्ठिता श्रीसूरिपुरंदरैः ॥

तीर्थानामुत्तमं तीर्थं नगानामुत्तमोनगः ।

क्षेत्राणामुत्तमं क्षेत्रं सिद्धाद्रिः श्रीगि.....॥

(३१२)

(१) संवत् १५३५ वर्षे फाल्गुणशुदि.....दिने

(२) श्रीउसवंशे मंहोरागोत्रे सा० लाधा

(३) पुत्र सा० वीरपाल भार्या नेमलादे

(४) पुत्र सा० गयणाकेन भा० मेतादे प्र-

(५) मुखयुतेन माता विमलादे पुण्यार्थ

(६) श्रीचतुर्मुखदेवकुलिका कारिता ॥

(३१३)

- (१) संवत् १५५२ व० मा[ग]शर शुदि ९ गुरुदिने श्रीपा-
- (२) टणवास्तव्य उसवंसज्ञातीय मं० धणपति
- (३) भा० चांपाड भाइ मं० हरवा भा० कीकी पु०
- (४) मं० गुणराज मं० मिहपाल ॥ करावतं ॥

(३१४)

- (१) सं० १५५६ वर्षे वै० सु० ६ शनौ श्री
- (२) स्तंभतीर्थवास्तव्य श्रीउसवंश सा०
- (३) गणपति भा० गंगादे सु० सा० ह[र]राज भा०
- (४) धरमाइ सु० सा० रत्नसीकेन भा० कपूरा
- (५) प्रमु० कुटुंबयुतेन राणपुरमंडन-
- (६) श्रीचतुर्मुखप्रासादे देवकुलिका का०
- (७) श्रीउसवाल्लगच्छे श्रीदेवनाथ(?)सूरिभिः ॥

(३१५)

- (१) सं० १५५६ वर्षे वै० सु० ६ शनौ श्रीस्तंभतीर्थ वा-
स्तव्य श्रीउसवंश सा० आसदे भा-
- (२) र्या सपांडु सु० सा० सांजा भार्या राजी सुत सा०
श्रीजोगराजेन भ्रातृ समागा
- (३) स्वभार्या प्रथ० सोवती द्विती० संखा.....सहनो सा०
भाकर प्रमु० कुटुंबयु-
- (४) तेन स्वश्रेयसे श्रीराणपुरमंडन श्रीचतुर्मुखप्रासादे देव-
कुलिका कारिता श्री
- (५) उदयसागरसूरिभिः [प्रतिष्ठि]ता ॥

(३१६)

- (१) ॥ संवत् १९०३
 (२) वैशाख सुद ११
 (२) गुरौ दिने पूज्यपरमपू-
 (४) ज्य भट्टारकश्रीश्रीकक-
 (५) सूरिभिः गणेश (शिष्य ?) सहिता यथा (यात्रा ?)
 (६) सफलीकृता श्रीकवलागच्छे ।
 (७) लि । पं० । शिवसुंदरमुनिना ॥ श्रीरस्तु ॥

(३१७)

॥ संवत् १९०३ वर्षे वैशाख सुद ११ । श्रीजिनेश्वराणां
 चरणेषु । पं० शिवसुंद[र] समागतः ।

— ० —

हस्तिकुण्डी-प्रशस्तयः ।

(३१८)

— — — — — ॥

विरके (?) ॐ — पजे (?) [रक्षासंस्था ?] जवस्तवः ।
 परिशासतु ना — — परा[र्थख्या?] पना जिनाः ॥ १ ॥
 ते वः पान्तु [जिना] विनामसमये [यत्पा] दपञ्चोन्मुख-
 प्रेखासंख्यमयूख [शे]खरनखश्रेणीषु विवो[विम्बो] दयात् ।
 प्रायैकादशभिर्गुणं दशशती शक्रस्य शुभदृशां
 कस्य स्याद् गुणकारको न यदि वा स्वच्छात्मनां संगमः ॥२॥

ॐ — ॐ — क्त — — नासत्करो लो ? [प]शोभितः । (*)
 सु से (शे) [खर] ॐ — — लौ मूर्दिध्न रुढो महीभृताम् ॥ ३ ॥
 अभिवि(वि)भ्रद्रुचिं कांतां सावित्रीं [चतु] रा[न]नः ।
 हरिवर्मा व(व)भूवात्र भूविभुर्भुवनाधिकः ॥ ४ ॥

सकललोकविलोक(च)नपंकज-

स्फुरदनंबुदवा (वा)लदिवाकरः ।

रिपुवधूवदनंदुहृतद्युतिः (*)

समुदपादि विदग्धनृप [स्ततः] ॥ ५ ॥

स्वाचार्यैर्यो रुचिरवच [नैर्वा] सुदेवाभिधानै-

वों(वों)धं नीतो दिनकरकरैर्नीरजन्माकरो व ।

पूर्वं जैनं निजमिव यशो[कारयद्ध]स्ति कुंड्यां

रम्यं हर्म्यं गुरुहिमगिरेः शृंगसृं(शृं)गारहारि ॥ ६ ॥

दानेन तुलितव(व)लिना तुलादिदानस्य येन देवाय ।

भाग[द्वयं] व्यतीर्यत भागश्चा(*)[चार्यव]र्याय ॥ ७ ॥

तस्मादभू[च्छुद्ध] सत्त्वो(त्वो) ममटाख्यो महीपतिः ।

समुद्रविजयी श्राव्यतरवारिः सदूर्म्म(र्मिम)कः ॥ ८ ॥

तस्मादसमः समजनि [समस्त] जनजनितलोचनानन्दः

ध[व]लो वसुधाव्यापी चंद्रादिव चंद्रिकानिकरः । ९ ॥

भंक्त्वा घाटं घटाभिः प्रकटमिव मदं मेदपाटे भटानां

जन्ये राजन्य(*)जन्ये जनयति जनताजं रणं मुंजर्राजे ।

[श्री] . माणे [प्र] णष्टे हरिण इव भिया गूर्जरे शेषे विनष्टे

तत्सैन्यानां स (श)रण्यो हरिरिव शरणे यः सुराणां

व(व)भूव ॥ १० ॥

श्रीमदुल्लभराजभूभुजि भुजैर्भुजत्यभंगां भुवं
 दंढैर्भण्डनशौण्डचंडसुभटैस्तस्याभिभूतं विभुः ।
 यो दैत्यैरिव तारक(*)प्रभृतिभिः श्रीमान् [म]हेन्द्रं पुरा
 सेज्ञानीरिव नीतिपौरुषपरोऽनैपीत् परां निर्दृतिम् ॥ ११ ॥
 यं मूलादुरमूलयद्गुरुबलः श्रीमूलराजो नृपो
 दर्प्पाधो धरणीवराहनृपतिं यद्वद्वि(द्वि)पः पादपम् ।
 आयातं भुवि कांदिशीकमभिको यस्तं शरण्यो दधौ
 दंष्ट्रायामिव रूढमूढमहिमा कोलो महीमण्डलम् ॥ १२ ॥ (*)

इत्थं पृथ्वीभर्तृभिर्नाथमानैः

सा — — — सुस्थितैरास्थितो यः ।

पाथोनाथो वा विपक्षात्स्वप[क्षं]

रि(र)क्षाकांक्षै रक्षणे बद्धकक्षः ॥ १३ ॥

दिवाकरस्येव करैः कठोरैः

करालिता भूपकदंव(व)कस्य ।

अशिश्रियं तापहतोरुतापं

यमुन्नतं पादपवज्जनौघाः ॥ १४ ॥

धनुर्द्धरशिरोमणेरमलधर्ममभ्यस्यतो

जगा(*)म जलधेर्गुणो[गु]रुरमुष्य पारं परम् ।

समीयुरपि सम्मुखाः सुमुखमार्गणानां गणाः

सतां चरितमद्भुतं संकलमेव लोकोत्तरम् ॥ १५ ॥

यात्रासु यस्य वियदौर्णविषुर्विशेषात्—

व(द्व)लगत्तुरंगखुरखातमहीरजांसि ।

तेजोभिरुज्जितमनेन विनिर्जितत्वाद्

भास्वान् विलज्जित इवातितरां तिरोऽभूत् ॥ १६ ॥ (*)

न कामनां मनो धीमान् ध ७ — ७ लनां दधौ ।

अनन्योद्धार्यसत्कार्यभारधुर्योऽर्थनोऽपि यः ॥ १७ ॥

यस्तेजोभिरहस्करः करुणया शौद्धोदनिः शुद्धया

भीष्मो वंचनवंचितेन वचसा धर्मेण धर्मात्मजः ।

प्राणेन प्रलयानिलो व(व)लभिदो मंत्रेण मंत्री परो

रूपेण प्रमदाप्रियेण(*)मदनो दानेन क[र्णो]ऽभवत् ॥ १८ ॥

सुनयतनयं राज्ये वा(वा)लप्रसादमतिष्ठिपत्

परिणतवया निःसंगो यो व(व)भूव सुधीः स्वयम् ।

कृतयुगकृतं कृत्वा कृत्यं कृतात्मचमु(म)त्कृती-

रकृत सुकृती नो कालुष्यं करोति कलिः सताम् ॥ १९ ॥

काले कलावपि किलामलमेतदीयं

लोका विलोक्य कलनातिगतं गुणौ(*)धम् ।

[पार्था]दिपार्थिव [गुणा]न् गणयंतु सत्या-

नेकं व्यधाद्गुणनिधिं यमितीव वेधाः ॥ २० ॥

गोचरयन्ति न वाचो यच्चरितं चंद्रचंद्रिकारुचिरम् ।

वाचस्पतेर्वचस्वी को वान्यो वर्णयेत्पूर्णम् ॥ २१ ॥

राजधानी भुवा भर्तुस्तस्यास्ते इस्तिकुण्डिका ।

अलका धनदस्येव धनाढ्य जनसेविता ॥ २२ ॥

नीहारहारहरहास[हि(*)मां]शुहारि-

[ज्ञा]त्का[र] वारि [भु ?]वि राजविनिर्ज्वराणाम् ।

वास्तव्यभव्यजनचित्तसमं[स]मंतात्

संतापसंपदपहारपरं परेषाम् ॥ २३ ॥

धौतकलधौतकलशाभिरामरामास्तना इव न यस्याम् ।

संत्यपरेऽप्यपहाराः सदा सदाचारजनतायाम् ॥ २४ ॥

तदीयवचनान्निजं धनकलत्रपुत्रादिकं

विलोक्य सकलं चलं दलमिवानिलांदो[लि] तम् ।

गरिष्ठगुणगोष्ठ्यदः समुददीधरद्धीरधी-

रुदारमतिसुंदरं प्रथम(*)तीर्थकृन्मंदिरम् ॥ ३३ ॥

[रक्तं] वा रम्यमाणां मणितारावराजितम् ।

इदं मुखमिवाभाति भासमानवरालकम् ॥ ३४ ॥

चतुरस्र [पट्टज ?] नवा[हु]निकं

शुभशुक्तिकरोदकयुक्तमिदम् ।

बहुभाजनराजि जिनायतनं

प्रविराजति भोजनधामसमम् ॥ ३५ ॥

विदग्धनृपकारिते जिनगृहे(*)ऽतिजीर्णे पुनः

समं कृतसमुद्धताविह भवां[त्रु]धिरात्मनः ।

अतिष्टिपत सोऽप्यथ प्रथमतीर्थनाथाकृतिं

स्वकीर्तिमिव मूर्ततामुपगतां सितांशुश्रुतिम् ॥ ३६ ॥

शान्त्याचार्यैस्त्रिपंचाशे सहस्रे शरदामियम् ।

माघशुक्लत्रयोदश्यां सुप्रतिष्ठैः प्रतिष्ठिता ॥ ३७ ॥

विदग्धनृपतिः पुरा यदतुलं तुलादे(*)र्ददौ

सुदानमवदानधीरिदमपीपलब्धाद्भुतम् ।

यतो धवलभूपतिर्जिनपतेः स्वयं सात्म[जो]-

रघट्मथ पिप्पलोपप[दकु]पकं प्रादिशत् ॥ ३८ ॥

यावच्छेषगिरस्थमेकरजतस्थूणास्थिताभ्युल्लसत्

पातालातुलमण्डपामलतुलामालंबते भूतलम् ।

तावत्तार(*)रवाभिरामरमणी[गं]धर्वधीरध्वनि-

र्द्धमन्यत्र धिनोतु धार्मिकवियः [स]धूपवेलाविधौ॥३९॥

सालङ्कारा समधिकरसा साधुसंधानबंधा

श्लाघ्यश्लेषा ललितविलसत्तद्धिताख्यातनामा ।

सदृत्ताढ्या रुचिरविरतिर्धुर्यमाधुर्यवर्या

सूर्याचार्यैर्वर्यरचि रमणीवा(*)ति[रम्या] प्रशस्तिः ॥४०॥

❀ संवत् १०५३ वर्षे माघशुक्ल १३ रविदिने पुष्पनक्षत्रे

श्रीरि(ऋ)पभनाथदेवस्य प्रतिष्ठा कृता महाध्वजश्चारोपितः ॥ मूल-

नायकः ॥ नाहकजिंदजसशंपूरभद्रनागपोचि[स्थ] आवक गो-

ष्ठिकैरशेषकर्मक्षयार्थं स्वसंतानभवाब्धितर(*)[णार्थं च]न्यायो-

पार्जितवित्तेन कारितः ॥ छ ॥

परवादिदर्पमथनं हेतुनयसहस्रभंगकाकीर्णम् ।

भव्यजनदुरितशमनं जिनेन्द्रवरशासनं जयति ॥ १ ॥

आसीद्धीधनसंमतः शुभगुणो भास्वत्प्रतापोज्ज्वलो

विस्पष्टप्रतिभः प्रभावकलितो भूपोत्तयां(मां)गर्चितः ।

योपित्पी(*)नपयोधरांतरसुखाभिष्वंगसंलालितो

यः श्रीमान् हरिवर्म उत्तममणिः सद्दंशहारे गुरौ ॥२॥

तस्माद्(ह्र)भूव भुवि भूरिगुणोपपेतो

भूप्र[भू]तमुकुटार्चितपादपीठः ।

श्रीराष्ट्रकूटकुलकाननकल्पवृक्षः

श्रीमान् विदग्धनृपतिः प्रकटप्रतापः ॥ ३ ॥

तस्माद्भूप(*)गणा ~ ~ ~ तमा[कीर्तेः]परं भाजनं

संभूतः सुतनुः सुतोऽति मातिमान् श्रीमंतो विश्र(श्रु)तः ।

येनास्मिन्निजराजवंशगगने चंद्रायितं चारुणा

तेनेदं पितृशासनं समधिकं कृत्वा पुनः पाल्यते ॥ ४ ॥

श्रीवलभद्राचार्यं विदग्धनृपपूजितं समभ्यर्च्य ।

अ (आ) चंद्रार्कं यावदत्तं भवते मया(*) ७ ७ - ॥१॥

[श्रीद्विस्ति] कुंडिकायां चैत्यगृहं जनमनोहरं भक्त्या ।

श्रीमद्वलभद्रगुरोर्यद्विहितं श्रीविदग्धेन ॥ ६ ॥

तस्मिन्लो(लो)कान् समाहूय नानादेशसमाग[तान्] ।

आचंद्रार्कस्थितिं यावच्छासनं दत्तमक्षयम् ॥ ७ ॥

[रू]पक एको देवो वहतामिह विंशतेः प्रवहणानाम् ।

धर्म(*) ७ - - - - ७ ७ - क्रयविक्रये च तथा ॥८॥

संभृतगंत्र्या देयस्तथा वहंत्याश्च रूपकः श्रेष्ठः ।

घाणे घटे च कर्षो देयः सर्व्वेण परिपाट्या ॥ ९ ॥

श्री[भट्ट]लोकदत्ता पत्राणां चोलिका त्रयोदशिका ।

पेल्लकपेल्लकमेतद्द्युतकरैः] शासने देयम् ॥ १० ॥

देयं पलास(श)पाटकमर्यादावार्त्तिक(*) ७ - - - ।

प्रत्यरघ[ट्टं] धान्याढकं तु गोधूमयवपूर्णम् ॥ ११ ॥

पेह्णा च पंचपल्लिका धर्मस्य विशोपकस्तथा भारे ।

शासनमेतत्पुर्व्वं विदग्धराजेन संदत्तम् ॥ १२ ॥

[कर्प्पा]सकांस[स्य] कुंकुम[पुर]मांजिष्ठादिसर्व्वभांडस्य ।

[द]श दश पलानि भारे देयानि विक(*) ७ - - - ॥ १३ ॥

आदानादेतस्मान्नागद्वयमर्हतः कृतं गुरुणा ।

शेषस्तृतीयभागो विद्याधनमात्मनो विहितः ॥ १४ ॥

राज्ञा तत्पुत्रपौत्रैश्च गोष्ठ्या पुरजनेन च ।

गुरुदेवधनं रक्ष्यं नोपेक्ष्यं हितमि(मी)प्सुभिः] ॥ १५ ॥

दत्ते दाने फलं दानात्पालिते पालनात्फलम् ।

[भक्षितो]पेक्षिते पापं गुरुदे(*)[वधने]धिकम् ॥ १६ ॥

गोधूममुद्गयवलवणराल[का]देस्तु मेयजातस्य ।

द्रोणं प्रति माणकमेकमत्र सर्व्वेण दातव्यम् ॥ १७ ॥

बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ।

यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलम् ॥ १८ ॥

रामगिरिनन्दकलिते विक्रमकाले गते तु शुचिमा[से](*) ।

[श्रीम]द्वलभद्रगुरोर्विदग्धराजेन दत्तमिदम् ॥ १९ ॥

नवसु शतेषु गतेषु तु पण्णवतीसमधिकेषु माघस्य ।

कृष्णैकादश्यामिह समर्थितं ममट्टनृपेन(ण) ॥ २० ॥

यावद्भूधरभूमिभानुभरतं भागीरथी भारती

भास्व[द्वा]नि भुजंगराजभव [नं] भ्राजद्भवांभोधयः ।

ति[ष्टं](*)त्यत्र[सुरासुरेन्द्रमहितं [जै]नं च सच्छासनं ।

श्रीमत्केशवसूरिसंततिकृते तावत्प्रभूयादिदम् ॥ २१ ॥

इदं चाक्षयधर्मसाधनं शासनं श्रीविदग्धराज्ञा(जेन)दत्तं

॥ संवत् ९७३ श्रीममट्ट[राज्ञा(जेन)समर्थितं संवत् ९९६ ॥

सूत्रधारोद्भव[शत]योगेश्वरेण उत्कीर्ण्यं प्रशस्तिरिति ॥

(३१९)

(१) ओं संवत् १३३५ वर्षे श्राम्ब(व)ण-

(२) वदि १ सोमेऽद्येह समीपाट्टी-

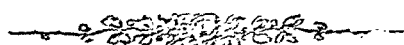
(३) मंडपिकायां भांषा हट्ट भांवा

(४) पयरा महं सजनउ महं० धीणा

(५) ठ० धणसीहउ० ठ० देवसीह प्रभृ-

(६) ति पंचकुलेन श्रीराताभिधा-

- (7) न श्रीमहावीरदेवस्य नेचाप्र-
 (8) चयं वर्षस्थितके कृत द्र २४ चतु-
 (9) विंशति द्रम्माः वर्षे वर्षे प्रति स-
 (10) मी मंडपिका पंचकुलेन दातव्याः ॥
 (11) पालनीयाश्च ॥ बहुभिर्व-
 (12) सु[धा]युक्ता राजभिः सगरादि-
 (13) भिः । यस्य यस्य यदा भूमी तस्य
 (14) तस्य तदा फलं ॥ शुभं भवतु ॥

- (15) सं० १३३६ वर्षे श्रोष्टिको नागश्रे[य]
 (16) से अरसीहेन भ (स ?)टापक्षे दत्तद्र १२ उभ-
 (17) यं द्र ३६ समीपाटी मंडपिका-
 (18) यां व्यापृयमाणपंचकुलेन
 (19) वर्षे वर्षे प्रति आचं[द्रार्क] याव-
 (20) दा(दा)तव्याः ॥ शुभमस्तु ॥

(३२०)

- (1) दं० ॥ ओं नमो वीतरागा-
 (2) य ॥ संवत् १३४५ वर्षे ॥
 (3) प्रथम भाद्रवा वदि ९ शु-
 (4) कदिनेऽद्येह श्रीन-
 (5) दूल मंडले महाराज-
 (6) कुल श्रीसाम्बंत सिय(ह)-
 (7) देव राज्येऽत्रा[नि]युक्तश्री-

- (८) श्रीकरणमहं ललना-
- (९) दिपंचकु[ल] प्रभुभि(भृति) अक्ष-
- (१०) राणि पञ्च(प्रयच्छत् ?) ॥ समीतल-
- (११) पदेत्य मंडपिकायां सा-
- (१२) धु० हेमाकेन हाथिउं-
- (१३) डीग्रामे श्रीमहावीरदे-
- (१४) वनेचार्थं वर्षं प्रति वत्सी (?)
- (१५) क द्र, २४ चतुर्विंशति द्रंमा
- (१६) प्रदत्ता शुभं भवत् (तु) ॥
- (१७) बहुभिव(र्व)सुधा भुक्ता रा-
- (१८) जभिः सगरादिपि (भिः) । ज(य)
- (१६) स्य २ ज(य)दा पू (भू)मी तस्य २
- (२०) तदा फलं ॥
- (२१) के (कृ ?) णविजय लिखतु (खितं) ।

(३२१)

ओं सं० १२९९ वर्षे चैत्र सुदि ११ शुक्ले श्री रत्नप्रभोपा-
ध्यायशिष्यैः श्रीपूर्णचंद्रोपाध्यायैरालकद्वयं शिखराणि च कारि-
तानि सर्वाणि ॥

(३२२)

- (१) दं० ॥ ओं नमो वीतरागाय । संव-
- (२) १३४६ वर्षे श्रावण वदि ३
- (३) सुक्रदिने खहेडा ग्रामे महाद-
- (४) पाल सा० रावा कर्मसीह पा-

सेवाडीग्रामस्थलेखाः ।

—००००००००००—

(३२३)

ओ० ॥ स्वजन्मनि जनताया जाता परतोषकारिणी शांतिः ।
 विबुधपतिविनुतचरणः स शांतिनामा जिनो जयति ॥ १ ॥
 आसीदुग्रप्रतापाद्यः श्रीमदणहिलभूपतिः । (*)
 येन प्रचंडदोर्दंडपराक्रम[जि]ता मही ॥ २ ॥
 तत्पुत्रः चा(श्वा)दमानानामन्वये नीतिसद्वहं हः) ।
 निंदराजामिथो राजा सत्यसौ शौर्यसमाश्रयः ॥ ३ ॥
 तत्त[नृ]जस्ततो जातः प्रतःपाक्रांतभूतलः ।
 अ[श्व]राजः श्रियाधारो [भू(*)प]तिर्भूभृतां वरः ॥ ४ ॥
 ततः कटुकराजेति त[त्पु]त्रो धरणीतले ।
 जज्ञे स त्यागसौभाग्यविख्यातः पुन्य(प्य)विस्मितः ॥ ५ ॥
 तद्भुक्तौ(क्तौ) पत्तनं र[म्यं] शमीपाटीति नाम[कं] ।
 तत्रास्ति वीरनथास्य चैत्यं स्वर्गसमोपमं ॥ ६ ॥ (*)
 इतश्चासीत् वि[शु]द्धात्मा यशोदेवो बलाधिपः ।
 राज्ञां मद्वाजनस्यापि सभायामग्रणीस्थितः ॥ ७ ॥
 श्रीपंडेरकरुद्धच्छे बंधुनां सुहृ[दां] सतां ।
 नित्योपकुर्वता येन न श्रांतं स(श)मचेतसा ॥ ८ ॥ (*)
 तत्पुत्रो बाहदो जातो नराधिपजन[प्रियः] ।
 विश्वकर्मेव सर्वत्र प्रसिद्धो विदुषां मतः ॥ ९ ॥
 तत्पुत्रः [प्र]थितो लोके जैनधर्मेपरायणः ।
 उत्पन्न[स्य]ष्टको राज्ञः प्रसादगुणमंदिरं (*) ॥ १० ॥

दयादाक्षिन्य(ण्य)गांभीर्यबुद्धिचिद्ध्यानसंयुतः ।
 श्रीमत्क[डु]कराजेन तस्य दानं [कृतं] शुभं ॥ ११ ॥
 माघे त्र्यंश(व)कसंप्राप्तौ वितीर्त्त(र्ण) प्रतिवर्षकं ।
 द्रम्माष्टकं प्रमाणेन थल्लुका(*)य प्रमोदतः ॥ १२ ॥
 पूजा[र्थ] शांतिनाथस्य यशोदेवस्य स्व[त्त]के ।
 प्रवर्द्धयतु चंद्रार्कं यावदादानमु[ज्ज्व]लं ॥ १३ ॥
 पितामहे[न] तस्येदं शमीपाट्यां जिनालये ।
 कारितं शांतिना(*)थस्य विवं जनमनमनोहरं ॥ १४ ॥
 धर्मेण लिप्यते राजा पृथ्वीं भुनक्ति यो यदा ।
 ब्रह्महत्या सहश्रे(स्त्रे)ण पातकेन विलोपय[न्] ॥ १५ ॥

संवत् ११७२ ॥

(३२४)

- (१) सं० ३१ भाद्र(द्र)[प]द सुदि ११ ऽथेह श्रीन[डू]ले
 (२) [महा]राजाधिराजश्रीकटुदेवविजयोद[यी] त-
 (३)—[ज]यतसीहयुवराजभुज्यमानसमीपाट्यां श्रीम-
 (४)—रपा[ल]: समस्तमुद्राव्यापारान् परिपं[थयन्]
 (५) [श्री] से [आ] भटसमस्तमहाजनप्रभृती[न्] । [त]-
 (६)—[व]ारः—सिंधुराज—। तस्मिन् काले प्रव[र्त]माने
 (७) लि [प]ति च पूर्वधर्मशासन . . . . यतु घाणक प्र-
 (८) [ति]सूण सर्वप्रमाण श्या—हलखेटलनिषे[धः] एत-
 (९)—प्रतिपाळयंति [स] आत्मानं पुण्येन लिप्यते ज-

(10) कोपि लोप[य]स्यति स ब्रह्महत्यापापेन गृह्यते ॥मंगलं

(11) महाश्री ॥

(३२५)

(1) ओं० ॥ सं० ११६७ चैत्र सु० १ महाराजाधिराजश्री-
अश्वराजराज्ये । श्रीकटुकराजयु यौवरा[ज्ये] समी-
पाटीयचैत्ये जगतौ(त्यां) श्री[ध]र्मनाथदेवसां(स्य) नि-
त्यपूजार्थं (।) महासाहणियपूअविपौत्रे[ण] उत्तिमरा-
जपुत्रेण उप्पलराकेन (।) मांगट आंवळ (॥-)

(2) वि० सलखणजोगरादि कुटुंब(व) समं (।) पद्राडा
ग्रामे] (।) तथा मे[द्रं] चा ग्रामे (।) तथा छेछडिया-
मदडीग्रामे (॥) [अ]रहटं अरहटं प्रति[द]त्तः
जवाहरकः (॥) एकः ॥ यः कोपि लोप[य]स्यति
(।) स गोस्त्रीव्रा(व्रा)[ह्म]णविनाशपापेनात्मा[नं]

(3) ऐतत् ये (।) प्रतिपालयि[प्यं]ति (।) ते स्मदीयध-
र्म[भ]ाग्याः सदा भविष्यंति ॥ इति मत्वा प्रतिपाल-
नीयं ॥ यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं
व(व)हुभिर्वसुधा [भु]क्ता राजभिः सगरादिभिः ॥१॥छ॥

(३२६)

(1) ओं०॥ संवत् १२१३ चैत्रवादि ८ भौमे अग्नेह श्रीनडूले
दंडश्रीवईजाप्रतिपत्तौ महं श्रीजसदेव प्रभृतिपंचकुलप्रति-
पत्तौ वला० श्रीचांडदेव जसणागयो हस्ताक्षराणि
प्रयच्छति । यथा सीम्वाडीवास्तव्यवाणिकू(ग्)महणा पुत्र
जिणढा-

१ 'लेपयेत्' इति शुद्धं प्रतिभाति ।

(२) केन देवश्रीमहावीरजगत्यां कारितदेवश्रीपार्श्वनाथदेवाय नेचयनिमित्तं समीपाट्यां तले संजातमंडपिकायां मासं प्रति धर्मेण उदकपूर्वं दत्त द्वादशक रू १ एकः । प्रदत्तः ॥ बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ॥

(३) यस्य यस्य यदा भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं ॥ कालं कालांतरेष्वपि केनापि राज्ञैर्वलाधिपैश्च लुंपद्भिश्च परिपंथना कारापय(यि)तव्या ॥ सरि - - - ॥ अत्र साक्षि पो० पालहा ॥ गां० मालानिणि [कु]मारपालराजजोयण आ-

(४) बडहरिचंद्र मध्यक कोहलप्रभृतयः ॥ मासं प्रति रूपको दत्तः ॥ छ ॥ र्द । पाद्राडाग्राम सत्कठकुर आजडपुत्र मोख-पाल सज्जणपालाभ्यां । श्रीपार्श्वनाथदेवाय दत्त पाडउआ अरहट लसाउरहाडिमध्मात् जवहार—

(५) रउ १ तथा अरहट.....

(३२७)

(१) ओं० ॥ सं० १२५१ कार्तिकसुदि १ रवौ अत्रत्याधिवासिना

(२) नालिकेर ध्वजा खासटीमूल्यं निजगुरु श्रीशालिभद्र-

(३) सूरिसूर्तिपूजाहेतोः श्रीसुमतिसूरिभिः प्रदत्तं । त-

(४) त्र वला० ५ मासपाटके नेचके व्ययनीयाः ॥ छ ॥

(३२८)

(१) ओं० ॥ संवत् १२९७ वर्षे ज्येष्ठसुदि २ गुरौ राराहंड वा-स्तव्य ऊज-ज-लायां .....

(2) — — देवसंघारणसुत आसपाल धणपाल गुणपाल
सेहडसुत सूमदेव सावदेव सूमदेवसुत धणदेव राहडभार्या
शीतपुत्रिका साजणि जाल्हू संघारिण भार्या

(3) राही.....सेहडभार्या अइहच सूमदेव
भार्या मदाअरि सावदेव भार्या पट्टजसिरि कुहुप(म्ब)
समुदायेन सेहडेन भार्या समन्वितेन देवकुलिका कारापिता॥

(३२९)

ई०॥ संवत् ११९८ आसौज वदि १३ रवौ अरिष्टनेमि-
पूर्वदिशायां अपवरिका अग्रे भित्ति द्वारपत्रं च न लभ्यते कर्तुं
समस्तगोष्ठ्या मिलित्वा निषेधः कृतः ॥ लिखितं पं अश्वदेवेन ॥

(३३०)

- (1) ओं सं० १३२१ वर्षे चैत्र वदि-
- (2) १५ सोमे अद्येह महाराज कु-
- (3) ल श्रीचाचिगदेवेन करहे-
- (4) हाग्रामे श्रीपार्श्वनाथाय पू-
- (5) जार्थ । सोमपर्वणि नडूल -
- (6) मंडपिकायां उदकम् . . . .
- (7) . . . [दत्र] द्र . . . . .

नाडलाई-स्थलस्थलेखाः ।

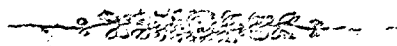
(३३१)

- (१) ओं ॥ संवत् ११८९ माघ सुदि पंचम्यां श्रीचाहमाना-
न्वय श्रीमहाराजाधिराज [रायपा]ल-
- (२) देव (वः) तस्य पुत्रो (त्रौ) रुद्रपाल अमृतपा[लौ]ताभ्यां
माता श्रीराज्ञी मा[न]लदेवी तथा [नदू]ल [डा]गिका-
- (३) यां सतां परजतीनां [रा]जकुलपल[म]ध्यात् पलि-
काद्वयं घाण[कं] प्रतिधर्माय प्रदत्तं । भं० नागसि-
- (४) वप्रमुखसमस्तग्रामीणक रा० तिमटा वि० सिरिया
वणिक पोसरि लक्ष्मण एते सा-
- (५) खिं (एतान् साक्षिणः) कृत्वा दत्तं लोपकस्य यदु(त्)
पापं गोहत्यासहस्रेण । ब्रह्म(ब्रह्म)हत्यास(श)तेन च
तेन पापेन लिप्यते सः ॥०॥ श्री ॥

(३३२)

- (१) ओं० ॥ नमः सर्वज्ञाय ॥ संवत् ११
- (२) ९५ आसउज वदि १५ कुजे ॥
- (३) अद्येह श्रीन[दू]लडा[गि]कायां महा-
- (४) राजाधिराज श्रीराय[पा]लदेवे । विज-
- (५) यी(यि)राज्यं कूर्वतीत्येतस्मिन् काले श्री-
- (६) मदुर्जिततीर्थः(त्थे)श्री[ने]मिनाथदेवस्य

- (7) दीपधूपनैवे[द्य] पुष्पपूजाद्यर्थे गृ-
- (8) हिलान्वयः राज० ऊथरण सूनु-
- (9) ना भोक्तारि (१) ठ० राजदेवेन स्वपु-
- (10) ण्यार्थे स्वीयादानमध्यात् मार्गे ग-
- (11) च्छतानामागतानां वृषभानां शेके[पु]
- (12) यदाभाव्यं भवति तन्मध्यात् त्रि[श]
- (13) तिमो भागः चंद्रार्के यावत् देवस्य
- (14) प्रदत्तः ॥ अस्मद्वंशीयेनान्येन वा
- (15) केनापि परिपंथना न करणीया ॥
- (16) अस्मद(इ)त्तं न केनापि लोप[नी]यं ॥
- (17) स्वहस्ते परहस्ते वा यः कोपि लोप-
- (18) यिष्यंति(ष्य)ति । तस्याहं करे लग्नो
- (19) न लो[प्यं] मम शासनमिदं ॥ लि०
- (20) [पां]सिलेन ॥० स्वहस्तोयं साधि-
- (21) ज्ञानपूर्व्वकं राज० रा[ज]देवे-
- (22) न मतु दत्तं ॥ अत्राहं साक्षि[णा]
- (23) ज्योतिषिक[द्द]पामसुनुना गृगि-
- (24) नः (ना) । तथा पला०[प] ला० । पृथि-
- (25) वा १ मांगु[ळ] ॥ देपसा । रा
- (26) पसा ॥ मंगलं महा[श्रीः] ॥

(३३३)

- (१) ओं ॥ संवत् १] १२०० जेष्ठ (ज्येष्ठ) [सु]दि ५ गुरौ श्रीमहाराजाधिराजश्रीरायपालदेवराज्ये - - हास - - -
- (२) समए (ये) रथयात्रायां आगतेन रा० राजदेवेन आत्म-पाइला मध्यात् । [सर्व साउतपुत्र] विसो(शो)
- (३) पको दत्तः ॥ आत्मीयघाणकतेलव(प)[ल]मध्यात् । माता (तु) निमित्तं पलिकाद्वयं छी २ दत्तः (त्तं) ॥ म
- (४) हाजनग्र(ग्रा)मीणजनपदसमक्षाय(क्षं) । धर्माय नि-मित्तं विसो(शो)पको(कः) पलिकाद्वयं दत्तं ॥ गोह-
- (५) त्यानां सहस्रेण ब्रह्म[ह]त्यास(श)तेन च ॥ स्त्रीहत्या-भ्रूणहत्यां च (भ्यां) जतु (यत्) पापं तेन पापेन लि-प्यते सः ॥

(३३४)

- (१) ओं ॥ संवत् १२०२ आसोज वदि ५ शुके श्रीमहारा-जाधिराज श्रीरायपालदेवराज्ये प्रवर्त्त[माने]
- (२) श्रीनदूलडागिकायां । रा० राजदेव ठकुरेण प्रवर्त्त[माने] न ॥ [श्री]महावीर चैत्ये साधुत-
- (३) पोधन नि[ष्ठार्थे] श्रीअभिनवुरीय वदाय्या अ[व्रत्ये]पु सं- [म]स्तवणजारकेषु देसी मिलित्वा (देस्यां मिलितेषु) वृ-
- (४) [प]भ[भ]रित जतु (यत्) पाइलालगमाने(नं) ततु(द) बीसं प्रति रूआ २ किराडउआ गाडं प्रति रू० १ वण

- (47) कारितदेवकुलिकाद्युद्धारतः
- (48) सायरनामश्रीजिनवसत्यां ।
- (49) श्रीआदीश्वरस्य स्थापना का-
- (50) रिता (कृता) श्रीशांतिसूरिप-
- (51) ट्टे देवसुंदर इत्यपराशिष्य-
- (52) नामभिः आ० श्रीईश्वरसू-
- (53) रिभिः । इति लघुप्रशस्तिरि-
- (54) यं लि० आचार्यश्रीईश्वरसूरि-
- (55) णा उत्कीर्णा सूत्रधारसोमाके-
- (56) न ॥ शुभं ॥

(३३७)

- (1) संवत् १६७४ वर्षे माघवदि १ दिने गुरु पुक्ष(प्य) योगे
उसवालज्ञाती[य] भंडारी-
- (2) गोत्रे सायर पुत्र साहल तत् पु० समदा लखा धर्मा कर्मा
सीहा समदा पु० पहराज पद-
- (3) मा नामा तत् पु० भीमा भं० पहराज पुत्र कला भं० नगा
पुत्र काला भं० पदमा पुत्र जयचंद
- (4) भं० भीमा पुत्र राजसी भं० काला पुत्र संकर उसवाल
जैचंदपुत्र जसचंद जादव भं० शिवा पुत्र
- (5) पुंजा जेठा संयुतेन श्रीआदिनाथविंवं कारितं प्रतिष्ठितं
तपागच्छाधिराज भट्टा० श्रीहीरविजयसूरि
- (6) तत्पट्टालंकार श्रीविजयसेनसूरि तत्पट्टालंकार भट्टारक
श्रीविजयदेवसूरिभिः ।

(३३८)

- (१) सं. १५६९ वर्षे कुतवपुरापक्षे तपागच्छाधिराजश्री
 (२) इन्द्रनंदिसूरिगुरूपदेशात् मुंजिगपुरश्रीसंघेन कारिता देवकु-
 लिका चिरं नंदतात् ।

१५६८....वीरमग्राम वास्तव्य श्रीसंघेन....।

(३३९)

संवत् १५७१ वर्षे कुतवपुरा तपागच्छाधिराजश्रीइंद्रनंदि-
 सूरिशिष्य श्रीप्रमोदसुंदरगुरूपदेशात् चंपकपुर्यश्रीसंघेन कारिता
 देवकुलिका चिरं जीयात् ॥

१५७१....चंपकदुर्ग श्रीसंघेन.....।

१५७१....पत्तनीय श्रीसंघेन.....।

१५७१....चंपकनेर संघेन.....।

१५७१....इंद्रनंदिसूरिशिष्य श्रीसौभाग्यनंदिगुरूपदेशेन
 श्रीशमी संघेन.....।

१५७१....महमदावादसंघेन.....।

(३४०)

- (१) महाराजाधिराज श्रीअभयराजराज्ये
- (२) संवत् १७२१ वर्षे ज्येष्ठ शुदि ३ रवौ श्रीनडुलाइनगरवा-
स्तव्य प्राग्वा-
- (३) ट ज्ञातीय वृ० सा । जीवा भार्या जसमादे सुत सा ।
नाथाकेन श्रीमुनिसुव्रतविंव
- (४) कारापितं । प्रतिष्ठितं च । भट्टारक श्रीविजय[प्रभ?]
सूरिभिः ।

(३४१)

- (१) ॥ दर्द० ॥ संवत् १६८६ वर्षे वैशाखमासे शुक्लपक्षे शनि-
पुण्ययोगे अष्टमीदिवसे महाराणाश्रीजगत्सिंहजीविजयि-
राज्ये जहांगीरी महातपा-
- (२) विरुद्धारक भट्टारक श्रीविजयदेवसूरीश्वरोपदेशकारित
प्राक्प्रशस्तिपट्टिकाज्ञातराजश्रीसंप्रतिनिर्मापित श्रीजेखल-
पर्वतस्य जी-
- (३) ण्णप्रासादोद्धारेण श्रीनडुलाई वास्तव्य समस्तसंधेन
स्वश्रेयसे श्रीश्रीआदिनाथविंव कारितं प्रतिष्ठितं च पाद-
शाह श्रीमदकव्वर-
- (४) शाह प्रदत्त जगद्गुरुविरुद्धारक तपागच्छाधिराज भट्टारक
श्रीपहीरविजयसूरीश्वरपट्टप्रभाकरभ० श्रीविजयसेनसूरीश्व-

- (५) रपट्टालंकार भट्टारक श्रीविजयदेवसूरिभिः स्वपदप्रतिष्ठा-
ताचार्य श्रीविजयसिंहसूरिप्रमुखपरिवारपरिवृतैः श्रीनड्डला-
ईमंडनश्री-
- (६) जेखलपर्वतस्य प्राज्ञादमूलनायक श्रीआदिनाथविंश श्री ॥

(३४२)

- (१) ॥ दं० ॥ संवत् १२०० कार्तिक वदि ७ रवौ महाराजा-
धिराजश्रीरायपालदेवराज्ये श्रीन-
- (२) डूलागिकायां रा० राजदेवठकुरायां श्रीनडूला(ई)य महा-
जनेन(नैः) सर्व्वेर्मिलित्वा श्री-
- (३) महावीरचैत्ये दानं दत्तं [य]ततैल चोपड पाइय प्रति ।
क० १/२ धानलवनमपि
- (४) तद्द्रोणं प्रति । मा० १/२ कपास [लो]डगूढखांडर्दीगुमांजीठा
तोल्ये थडी प्रति । पु० १/२ पुगदरी-
- (५) तत्कीप्रमुखगणितैः सहस्रं प्रति पुगु १ एतत्तु महाजनेन
वेतरेण धर्म्माय प्रदत्तं
- (६) लोपकस्य जतु (यत्) पापं । गोहत्यासहस्रेण ब्रह्महत्याश-
तेन च । तेन पापेन लिप्यते ।

(३४३)

- (१) ॥ दं० ॥ संवत् ११८७ फाल्गुन सुदि १४ गुरुवार श्रीपं-
डेरकान्वय देशीचैत्ये देवश्रीमहावीर[ाय]दत्तः
- (२) मोरकराग्रामे घाणक तैलवलमध्यात् चतुर्थभागचाहुमाण-
पापयरा सुत विंशराकेन कलशो दत्तः ॥ रा. वीच्छ-

- (३) रा समेतसाखियभराडौनागसिडऊतिपरावीद्धरामोसरि ल-
खमण (?)
- (४) बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ज(य)स्यर यदा
भूमिस्तस्य तस्य तदा फलं ।

(३४४)

- (1) संवत् १७६५ वर्षे वैशा-
- (2) ख सुदी २ दिने ऊकेश ज्ञाती
- (3) वोहरा कागगोत्रे साह
- (4) ठाकुरसी पुत्र लालाके-
- (5) न सुवर्णमयकलशकारा-
- (6) पितं श्रीआदिनाथजी
- (7) सत्तर भेदपूजा सहितेन
- (8) संप्रति तपा माणिक्यविजै
- (9) शिष्य जितविजय शिष्य कुशल-
- (10) विजय उपदेशात्
- (11) शुभं भवतु ॥

(३४५)

- (१) ओं नमः शिवाय भूर्भुवः स्वश्चरं देवं वंदे पीठं पिना-
किनं स्मरसि श्रेयसे यस्तं .....
पुरा ..... समस्त राजा-
- (२) वलि विराजित महाराजाधिराज परमभट्टारक परमेश्वर-
निजभुजविक्रमु(म)रणांगणविनिर्जित .....

पार्वतीपतिवरलब्धप्रौढप्रतापश्रीकुमारपालदेवकल्याणवि-
जयराज्ये

- (३) स्वे स्वे वर्तमाने श्रीशंभुप्रसादावाप्तस्वच्छपूरत्नपुरचतु-
राशिकायां महाराजभूपालश्रीरायपालदेवान्महासनमा-
प्तश्रीपूजपाक्षदेवश्रीमहाराज्ञीश्रीगिरिजादेवीसंसारस्या-
सारतां
- (४) विचिन्त्य प्राणिनामभयदानं महादानं मत्वा अत्र नग-
रनिवासी(सि)समस्तस्थानान्(न)पतिब्राह्मणान् समस्ता-
चार्यान् समस्तमहाजनान् तांबोलिकान् प्रकृती(ति)
किंकृती(ति)नः संबोध्य संविदितं शासनं संप्रयुजति
यथा अद्य अ—
- (५) मावस्यापर्वणि प्राणिनामभयदानशासनं प्रदत्तं स्या-
(स्ना)त्वा देवपितृमनुष्यान्—केन संतर्प्य वारावार....
पूर्ववतां प्रस्था(सा)द्य ऐहिकपारत्रिकफलमंगीकृत्य प्रेत्य
यशोभिद्वये जीवस्य अमारिदानं
- (६) मासे मासे एकादश्यां चतुर्दश्यां अमावस्या [यां]
उभयो[ः] पक्षे (पक्षयोः) श्रेष्ठतिथौ भूसहायशासनो-
दकपूर्वं स्वित्परंपराभिः प्रदत्तं अस्मदीयभुवि भोक्ता
महामात्यः सांघिविग्रहिकप्रतीतस्वपुरोहितप्रभृति—
- (७) समस्तठकुराणां तथा सर्वान् संबोधयत्यस्तुतः संविदितं
..... कारापनाय
(करणाय) .....

(८) महाजनानां पणेन लिख्यते राज्ञा सभयं निग्रहणीयः
श्रुत्वा शासनमिदमाचन्द्रार्कं यावत् पालनीयं उक्तं च
यथा व्यासेन

बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभिः ।
यस्य यस्य यदा भूमी तस्य तस्य तदा फलम् ॥
सर्वानित्थं भाविनः

(९)

पार्थिवेन्द्रान्

भूयो भूयो याचते रामचंद्रः ।
सामान्योयं धर्म[से]तुर्नृपाणां
काले काले पालनीयो भवद्भिः ॥
अस्मद्वंश्यसमुत्पन्नो धन्यः कोपि भविष्यति ।
तस्याहं करसंलग्नो न लोप्यं मम शासनं ॥
अमावस्यां पुण्यतिथिं भांडप्रजा(ज्वा)लनं च [पौर्विकैः]
कुंभकारंश्च नो कार्यं

(१०) तासु तिथिष्ववज्ञाविभयः प्राणिवधं कुरुते तस्य
शिक्षापनां दक्षिद्र ४ चत्वारि नडूलपुरवासी प्राग्वाटवं-
शजः शुभंकराभिधानः सुश्रावकः साधुधार्मिकः तत्सुतौ
इह हि योनौ जातौ पूतिगसालिगौ तै(ताभ्यां) कृपा
[पराभ्यां] प्राणिनामर्थे विज्ञप्य शासनं [कारापितं]

(११) । ७०० स्वहस्तः श्रीपूनपाक्षदेवस्य लिखितमिदं
पारि० लक्ष्मीधरसुत उ० जसपालेन प्रमाणमिति ॥

(३४६)

- (१) ओं ॥ संव[त्] १२०९ माघवदि १४ शनौ अद्येह
श्री . . . . . हाराजाधिराजप-
- (२) रमेश्वर उमापतिवरलब्ध प्रशा(सा)दप्रौढप्रताप . . . .
. . . . . निजित[शा]कंभरी-
- (३) भूपालश्रीमत्कुमारपालदेवकल्याणविजय . . . . .
. . . . . पश्रीमहादेवे[श्री]-
- (४) श्रीकरणादौ समस्तमुद्राव्यापारान् परि[पं] . . . .
. . . . . [प्र]मुप्रसादावा-
- (५) सश्रीकिराटकृपलाटर्द्धदशिवा . . . . .
. . . . . राजश्रीआलण-
- (६) देवः शिवरात्रिचतुर्द्धयां शुचिर्द . . . . .
. . . . . [पु]ण्ययशोऽभि-
- (७) वृद्धये प्राणिनामभयप्रदानं म . . . . .
. . . . . [दा]जनतांवृलि-
- (८) कसमस(स्त)प्रकृतीन्(तीः) संवोध्य अभय . . . . .
. . . . . [से]मासे उभय-
- (९) योः पक्षयोः अष्टमी एकादशी चतुर्द्ध[शी] . . . . .
. . . . . दत्तं अतोऽनंत-
- (१०) रं एतासु तिथिषु नगरत्रयेपि जी[व] . . . . .
. . . . . [जा?]व व्यतिक्रम्य जी-
- (११) वानां वध(धं) कारयति करोति वा स व्यापा . . .
. . . . . आचंद्रार्क याव-

- (12) त् केनापि न लोपनीयं । अपरं पुरोहिता[अमा] . . .
 . . . . . सर्वैरपरैश्च ए-
- (13) षा अमारिरूढिः प्रमाणीकार्या । [यः को] . . . . .
 . . . . . कालेन क्षीयते
- (14) फलं । एष(त)स्याभयदानस्य क्षय . . . . .
 . . . . . स्य प्रदत्ताऽभ-
- (15) यदक्षिणा न तु विप्रसहस्रेभ्यो . . . . .
 . . . . . कोपि पापिष्ठतरो जी-
- (16) ववधं कुरुते तदा स पंचद्रुमैर्दं(र्दं)ड[नीयः] . . . . .
 . . . . . [दर्व्यो]माहराजिकस्यैको
- (17) द्रुमोस्ति ॥ स्वहस्तोयं महारा[जश्रीआलहण देवस्य] ॥
 श्रीमहाराजपुत्रश्रीकेलहण-
- (18) देवमेतत् ॥+महाराजपुत्रगजसिंहस्य[म]तं ॥ सांधिवि-
 ग्रहिक ठ० खेलादित्येन लि-
- (19) खितमिदं ॥ श्रीनदूलपुरवासिप्राक्(ग्)वाटवंशप्रभूतसु
 (शु)भंकराभिधानश्रावकः तत्पुत्रौ क्षि-
- (20) तितल(ले)धर्मतया विख्यातौ पूवि(ति)गशालिगौ ।
 ताभ्यामतीवकृ[प]ा पराभ्यां प्राणिनामभयप्रदानशा-
- (21) श(स)नं विज्ञ(ज्ञा)प्य कारापितमिति ॥ उत्कीर्णं सूत्र०
 भाइलेन ॥

(३४७)

- (1) ओं ॥ संवत् १२३३ जे (ज्येष्ठ) वदि १३ गुरौ
- (2) अद्येह [श्री] नडूले महाराजाधिराजश्री-
- (3) केलहणदेवराज्ये वर्त्तमानः(ने) श्रीकी[र्त्ति]-
- (4) पालदेवपु[त्रेः] सिनाणवभोक्ता राजपु-
- (5) [त्र]लाषणपा[ल] राजपुत्र अभयपाल(लैः) रा-
- (6) ज्ञी श्रीमद्वि(व)लदेविसहितैः श्रीशांति-
- (7) नाथदेवयात्रानिमित्तं भडियाउव [अ]-
- (8) रघटउरहारिमध्यात् गूजर[वृ] हार-
- (9) • १ जवा ग्रामपंचकुलसमक्षि(क्षं) एतत्
- (10) • • दानं कृतं पुण्याय । साक्षि(क्षी) अत्र वास्त-
- (11) • • • • • [द्र]ण • • • • •
- (12) • • • • • सी० देवल[ये]०
- (13) • • • • • समीपाटीय-
- (14) • • • • • 'पाजून आम-
- (15) • • • • • [स]मक्षं आदानं
- (16) • • • • • मितत्य २ त • •
- (17) • • • • • हत्यापातकेन लि-
- (18) • • • • • ॥ [१]

—5752—

(३४८)

- (1) संवत् १२३३ वैशाख सुदि ३ (?)
- (2) सिनाणवभोक्ता[रौ] राजपुत्रलाखण-

- (३) पाल राजपुत्र अभयपाल(लौ) तस्मि-
- (४) न् राज्ये वर्तमाने चा० भीवडा प-
- (५) डिदेह [व]ासी सू० आसधर(रैः) सम[स्त]-
- (६) सीरसहितै[ः] खाडिसीरजवमध्या-
- (७) त् ज(य)वा[ः] से ४ गूजर्रीजात्रानिमित्तं
- (८) [श्री] शांतिनाथदेवस्य दत्ता[ः] पुण्याय
- (९) यः कोपि लुप्यते (लोपयति) स पापो(पे)न छिद्य-
- (१०) ते ॥ मं[ग]लं भवतू (तु) तथा भडियाउअ-
- (११) अ[र]हटे आसधर सीरोइय सम[स्त]-
- (१२) सीरण ज(य)वा[ः] ह[रो]थु १ गूजरतृयात्रहि
- (१३) वील्ह[स्य] पुण्यार्थं ॥ १ ॥

(३४९)

- (१) ओं ॥ संवत् १२२१ माघवदि २ शुके अद्येह श्रीके-
ल्हणदेव विजयरा[ज्ये] । तस्य मातुराज्ञी श्रीआन[ल]-
देव्या श्रीपंडरेकीय मूलनायक श्रीमहावीरदेवाय [चै]-
त्रवदि १३ कल्याणिक नि[मि]त्तं राजकीय-
- (२) भोगमध्यात् युगंधर्याः हाएल एकः प्रदत्तः । तथा राष्ट्र-
कूट पातू केल्हण त[द्धा]तृजऊत्तमसीहसूद्रगकाल्हण आहड
आसल अणतिगादिभिः तलाराभाव्यथस (?) गट-
- (३) सत्कात् अस्मिन्नेव कल्याणके द्र १ प्रदत्तः ॥ १ तथा
श्रीपंडेरकवास्तव्य रथकार धणपाल सूरपाल जोपाल
सिंगडा अमियपाल जिसहडदेल्हणादिभिः [चै]त्र सुदि
१३ कल्याणके

(४) युगंधर्याः [हाएल] एक १ प्र] — —

(३५०)

- (१) ॥ [थां] था सुत राख्हा पाल्हा [भ्यां] मातृप[द]
श्रीनिमि[त्ते स्तं] भको(कः) प्रदत्तः(त्तः)
- (२) [सं]वत् १२३६ का[त्ति]क वदि [२] तुये अ[द्ये]ह
श्रीनडूले महारा[जा]धिगज श्री -
- (३) केलहणदेवकल्याणविजयराज्ये प्रवर्त्तमाने [राज्ञी]
श्रीजालहणदेवि
- (४) शुको तौ) श्रांषं[डेर]कदेवश्रीपार्श्वनाथप्रतापतः यांथा-
सुतराल्हाके[न] भा(भ्रा)तृ-
- (५) पाल्हापुत्र सोढा सुभकर रा[म]देव धराणि [यवो]
हीषवर्द्धमा[न] लक्ष्मी-
- (६) धरसहजिग स[ह]देव [सहियग] छा (?) [रा]सां-
धीरण हरिचंद्रवरदेवादि-
- (७) भिः युतेन म — — परमश्रेयांथे विदितनिजगृ[हं]प्रदत्तः
(त्त) ॥ राल्हाश(स)-
- (८) [त्क] मानुषै[ः] वसद्भिः व[र्षे] प्रति द्राएला ४ प्र-
देया[ः] । शेषजनानां वस-
- (९) तां साधुभिः गोष्ठिकैः(कैः) सारा कार्या ॥ संवत्
१२६६ वर्षे चै(ज्ये)-
- (१०) [ष्ट] सुदि १३ शनौ सो[यं] मातृधारमति पुनः
(पुण्यार्थ ?) स्तंभको उधृ[तः] ॥

जालोरदुर्गस्थलेखाः ।

(३५१)

(१) — — (साक्षा ?) त्रैलोक्यलक्ष्मीविपुलकुलगृहं धर्म-
वृक्षालवालं श्रीमन्नाभेयनाथक्रमकमलयुगं मंगलं वस्त-
नोतु । मन्ये मांगल्यमाला प्रणतभवभृतां सिद्धिसौध-
प्रवेशे यस्य स्कन्धप्रदेशे विलसति गवलश्यामला कुंत-
लाली ॥ १ ॥ श्रीचाहुमानकुलांवरमृगांकश्रीमहाराज
अणहिलान्वयोद्भवश्रीमहाराजआल्हणसुत-

(२) . . . . . र्यावलीदुर्ललितदलितरिपुबलश्रीमहा-
राजकीर्तिपालदेवहृदयानंदिनंदनमहाराजश्रीसमरसिंह-
देवकल्याणविजयराज्ये तत्पादपद्मोपजीविनि निजप्रौ-
ढिमातिरेकतिरस्कृतसकलपील्वहिकामंडलत[स्क]रव्य-
तिकरे राज्यचित्तके जोजलराजपुत्रे इत्येवं कालं(ले)
प्रवर्तमाने

(३) . . . . . [ि]रपुकुलकमलेंदुः पुण्यलावण्य-
पात्रं नयविनयनिधानं धाम सौंदर्यलक्ष्म्याः । धरणि-
तरुणनारीलोचनानंदकारी जयति समरसिंहक्षमापतिः
सिंहवृत्तिः ॥ २ तथा ॥ औत्पत्तिकीप्रमुखबुद्धिचतुष्टयेन
निर्णीतभूपभवनोचितकार्यवृत्तिः । यन्मातुलः समभवत्
किल जोजलाहो

(४) — — ~ (दोहेंड ?) खंडितदुरंतविपक्षलक्षः ॥ ३
श्रीचंद्रगच्छमुखमंडनसुविहितयतितिलकसुगुरुश्रीश्रीचं-

द्रसूरिचरणनलिनयुगलदुर्ललितराजहंसश्रीपूर्णभद्रसूरि-
चरणकमलपरिचरणचतुरमधुकरेण समस्तगोष्ठिकसमुदा-
यसमन्वितेन श्रीश्रीमालवंशविभूषणश्रेष्ठियशोदेवसुतेन
सदाज्ञाकारिनिज—

(5) — (भ्रा)तृ यशोराजजगधरविधीयमाननिखिलमनोरथेन
श्रेष्ठि(णि)यशोवीरपरमश्रावकेण संवत् १२३९ वैशाख-
सुदि ५ गुरौ सकलत्रिलोकीतलाभोगभ्रमणपरिश्रां[त]-
कमलाविलासिनीविश्रामविलासमंदिरं अयं मंडपो नि-
र्मापितः ॥ तथा हि ॥ नानादेशसमागतैर्नवनवैः स्त्रीपुं-
सवर्गैर्मु[हु] र्यस्यै—

(6) — ~ ~ वावलोकनपरैर्नो तृप्तिरासाद्यते । स्मारं
स्मारमथो यदीयरचनावैचित्र्यविस्फूर्जितं तैः स्वस्थान-
गतैरपि प्रतिदिनं सोत्कण्ठमावर्ण्यते ॥ ४ वि[श्वं]भरा-
वरवधूतिलकं किमेतल्लीलारविंदमथ किं दुहितुः पयोधेः।
दत्तं सुरैरमृतकुंडमिदं किमत्र यस्यावलोकनविधौ
विविधाविकल्पाः ॥ ५ गर्त्तापूरेण पातालं

(7) . . . (विस्तारे?) [ण] महीतलं । तुंगत्वेन नभो येन
व्यानशो भुवनत्रयं ॥ ६ किं च ॥ स्फूर्जद्भव्योमसरः
समीनमकरं कन्यालिकुंभा[कु]लं मेषाढ्यं सङ्कुलीर-
सिंहमिश्रुनं प्रोद्यद्दृषालंकृतं । ताराकैरवर्मिदुधामसलिलं
सद्राजहंसास्पदं यावत्तावदिहादिनाथभवने नंदादसौ
मंडपः ॥ ७ कृतिरियं श्रीपूर्णभद्रसूरीणां ॥ भद्रमस्तु
श्रीसंघाय ॥

(३५२)

- (१) ओं ॥ संवत् १२२१ श्रीजावालिपुरीयकांचन [ग]
रिगढस्योपरि प्रभुश्रीहेमसूरिप्रबोधितश्रीगूज्जरधराधी-
श्वरपरमार्हतचौलुक्य-
- (२) महारा[ज]ाधिराजश्री[कु]मारपालदेवकारिते श्रीपा-
[र्श्व]नाथसत्कमू[ल] विंव(विंव)सहितश्रीकुवर-
विहाराभिधाने जैनचैत्ये । सद्विधिप्रव[र्त]नाय वृ(वृ)-
हद्वच्छीयवा-
- (३) दींद्रश्रीदेवाचार्याणां पक्षे आचंद्रार्कं समर्पिते ॥ सं०
१२४२ वर्षे एतद्देशा(शा)धिपचाहमानकुलतिलकम-
हाराजश्रीसमरसिंहदेवादेशेन भा० पासूपुत्र भा० यशो-
- (४) वीरेण स[मु]द्धृते श्रीमद्राजकुलादेशेन श्रीदे[वा]चार्य-
शिष्यैः श्रीपूर्णदेवाचार्यैः । सं० १२५६ वर्षे ज्येष्ठसु०
११ श्रीपार्श्वनाथदेवे तोरणादीनां प्रतिष्ठाकार्ये कृते ।
मूलाशिख-
- (५) रे व(च) कनकमयध्वजादंडस्य ध्वजारोपणप्रतिष्ठायां
कृतायां ॥ सं० १२६८ वर्षे दीपोत्सवदिने अभिनव-
निष्पन्नप्रेक्षामध्यमंडपे श्रीपूर्णदेवसूरिशिष्यैः श्रीराम-
चंद्राचार्यैः[ ] सुवर्णमयकलसारोपणप्रतिष्ठा कृता ॥
सु(शु)भं भवतु ॥ छ ॥

(३५३)

- (१) ओं ॥ [सं]वत् १३५३ [वर्षे]
- (२) वै[शा]ख वदि ५ [सोमे] श्री-
- (३) सुवर्णगिरौ अद्येह महा-
- (४) राजकुलश्रीसाम(मं)तसिंह-
- (५) कल्याणं(ण)विजयराज्ये त-
- (६) त्पादपञ्चोपजीविनि
- (७) [रा]जश्रीकान्दहदेवरा-
- (८) ज्यधुरा[मु]द्दमाने इहै-
- (९) व वास्तव्यसंघपतिगुणव-
- (१०) र ठकुर आंवडपुत्रव(ठ)कुर-
- (११) जसपु[त्र] सोनीमहणसीह-
- (१२) भार्या मालहणि पुत्र[सोनी]रत-
- (१३) न[सिं]ह पाखो मालहण गजसीह
- (१४) तिहणापुत्र [सो]नीनरपति ज-
- (१५) यता विजयपाल [न]रपतिभा-
- (१६) र्या नायकदेवि(वी) पुत्रलखमीध-
- (१७) र भुवणपाल [सु]हडपाल द्वि-
- (१८) तीय[भ]ार्या जालहणदेवि(वी)इ-
- (१९) त्यादि कुटव(हुंव) सहिते[न] भा-
- (२०) र्या नायकदेवि(वी) [श्रि]योर्थे
- (२१) देवश्रीपार्श्वनाथवैत्ये पंच-
- (२२) मीवलिनिमित्त(त्तं) निश्रा[नि]क्षे-

- (23) प[ह]द्वमेकं नरपतिना दत्त(त्तं)
 (24) तत् (द् भाटकेन देवश्रीपा[र्श्व]-
 (25) नाथगोष्टि(ष्टि)[कैः प्रतिव]र्षः(र्षं)
 (26) आचां(चं)द्रार्कं पंचमीव(व)लिः
 (27) कार्य(र्यः) [॥ शुभं] भव[तु] ॥ छ ॥

(३५४)

- (१) ॥ दं० ॥ संवत् १६८१ वर्षे प्रथम चैत्रवदि ५ गुरौ
 अद्येह श्रीराठोडवंशे श्रीसूरसिंघपट्टे श्रीमहाराज श्रीग-
 जसिंहजी
 (२) विजयिराज्ये मुहणोत्रगोत्रे वृद्ध उसवालज्ञातीय सा०
 जेसा भार्या जयवंतदे पुत्र सा० जयराजभार्या मनोर-
 थदे पुत्र सा० सादा सुभा सामल सुरताण प्रमुख
 परिवारपुण्यार्थं श्रीस्वर्णगिरिगह(ठ)दु-
 (३) गोंपरिस्थितश्रीमत्कुमरविहारे श्रीमति महावीरचैत्ये
 सा० जेसा भार्या जयवंतदे पुत्र सा० जयमलजी वृद्ध-
 भार्या सरूपदे पुत्र सा० नहणसी सुंदरदास आसकरण
 लघुभार्या सोहागदे पुत्र सा० जगमालादि पुत्रपौत्रादि-
 श्रेयसे
 (४) सा० जयमलजीनाम्ना श्रीमहावीरविंशं प्रतिष्ठामहोत्सव-
 पूर्वकं कारितं प्रतिष्ठितं च श्रीतपागच्छपक्षे सुविहिता-
 चारकारक शिथिलाचारग(निवा)रक साधुक्रियोद्धार-
 कारक श्रीआणंदविमलसूरि पट्टप्रभाकरश्रीविजयदान-
 सूरि-

- (5) पट्टशृंगारहारमहाम्लेच्छाधिपतिपातशाहि श्रीअकवर प्र-
तिबोधकतदत्तजगद्गुरुविरुद्धारकश्रीशत्रुंजयादितीर्थ-
जीजीयादिकरमोचक तददत्तपण्मासअमारिप्रवर्तक भट्टा-
रक श्रीदीर्घवीरविजयमूरिपट्टमुकुटायमान भ०
- (6) श्रीदी विजयसेनमूरिपट्टे संप्रतिविजयमानराज्यसुविहित-
शिरःशेखरायमाण भट्टारक श्रीदी विजयदेवमूरीश्वराणा-
मादेशेन महोपाध्याय श्रीविद्यासागरगणेशिष्य पंडित
श्रीसहजसागरगणेशिष्य पं० जयसागरगणिना श्रेयसे
कारकस्य ॥

(३५५)

- (1) ॥ संवत् १६८३ वर्षे आपाढवदि ४ गुरौ श्रवणनक्षत्रे
(2) श्रीजालोरनगरे स्वर्णगिरिदुर्गे महाराजाधिराजमहारा-
जाश्रीगजसिंहजीविजयराज्ये
(3) महुणोत्रगोत्रदीपक मं० अचला पुत्र मं० जेसा भार्या
जैवंतदे पु० मं० श्रीजयमल्लनाम्ना भा० सरूपदे द्विती-
(4) या सुहागदे पुत्र नयणसी सुंदरदास आसकरण नर-
सिंहदास प्रमुख कुटुंबयुतेन स्वश्रेयसे ॥ श्रीधर्म-
(5) नाथर्विवं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीतपागच्छनायकभट्टारक
श्रीदीर्घवीरविजयमूरिपट्टालंकारभट्टारकश्रीविजयसेन..... ॥

(३५६)

- (1) ॥ संवत् १६८३ वर्षे । आपाढवदि ४ गुरौ मूत्रधार
ऊर्ध्वरुण तत्पुत्र तोहरा ईसर

- (२) दाहा दूहा हांराकेन कारापितं प्रतिष्ठितं तपागच्छे
भ० श्रीविजयदेवसूरिभिः ।

(३५७)

श्रीमद्रैवतकाभिधे शिखरिणि श्रीसारणाद्रौ च य-

द्विरुयाते भुवि नन्दिवर्धनगिरौ सौगन्धिके भूधरे ।

रम्ये श्रीकलशाचलस्य शिखरे श्रीनाथपादद्वयं

भूयात्प्रत्यहमेव देव ! भवतो भक्त्यानतं श्रेयसे ॥

(३५८)

- (१) ॥ दर्द० ॥ संवत् १६८१ वर्षे प्रथम चैत्रवदि ५ गुरौश्री
(२) श्रीमुहणोत्रगोत्रे सा० जेसा भार्या जसमादे पुत्र सा०
जयमल भार्या सोहागदेवी श्रीआदिनाथविं
(३) कारितं प्रतिष्ठामहोत्सवपूर्वकं प्रतिष्ठितं च श्रीतपागच्छे
श्री६ विजयदेवसूरीणामादेशेन जयसागरगणेन(णिना)॥

(३५९)

- (१) ॥ संवत् १६८४ वर्षे माघशुदि १० सोमे श्रीमेडतानगर
वास्तव्य ऊकेशज्ञातीय-
(२) प्रामेचागोत्रातिलक सं० हर्षा लघुभार्या मनरंगदे सुत-
संघपति सामीदासकेन श्रीकुंथुनाथविं कारितं प्रति-
ष्ठितं श्रीतपागच्छे श्री-
(३) तपागच्छाधिराजभट्टारकश्रीविजयदेवसूरिभिः ॥ आ-
चाये श्रीविजयसिंहसूरिप्रमुखपरिवारपरिकरितैः । श्री-
रस्तु ॥

(३६०)

- (१) ॥ संवत् ११७५ वैशाखवदि १ शनौ श्रीजावालिपुरी-
यचैत्ये षां(?)गतश्रावकेण वीरकपुत्रेण उवोचनपुत्र
शुभंकर पेहडात्यां (?) सहितेन च
- (२) तत्पुत्र देवंग देवधर स्यां (?) पुत्रेण तथा जिनमति-
भार्या प्रोच्छा न्सा हितेन श्रीसुविधिदेवस्य स्वत्तके द्वारं
कारितं धर्मार्थमिति ॥ मंगलं महाश्रीः ॥

(३६१)

- ९ संवत् १२९४ वर्षे(?) श्रीमालीयश्रे० वीसलसुत
नागदेवस्तत्पुत्रा देहहा सलक्षण झांपाख्याः । झांपापुत्रो
वीजाकस्तेन देवडसहितेन पितृ झां[पा] श्रेयर्थे श्रीजा-
[वा]लिपुरीयश्रीमहावीरजिनचैत्ये करोदिः कारिता ॥
शुभं भवतु ॥

(३६२)

- (१) ॥ संवत् १३२० वर्षे माघसु-
(२) दि १ सोमे श्रीनाणकीयग-
(३) च्छप्रतिवद्धजिनालये महा-
(४) राजश्रीचंदनविहारे श्री-
(५) क्षीवरायेश्वरस्थाना(न)प-
(६) तिना भट्टारकरा[व]ल ल-
(७) क्ष्मीधरेण देवश्रीम[हा]-
(८) वीरस्य आसौजमासे ॥

- (९) अष्टाहिकापदे द्रमाणां
- (१०) १०० शतमेकं प्रदत्तं ॥ तद्व्या-
- (११) जमध्यात(त्) मठपतिना गोष्ठि-
- (१२) केश्व द्रम १० दशकं वेचनी-
- (१३) यं पूजाविधाने देवश्रीमहावीरस्य ॥

(३६३)

- (१) ई ॥ संवत् १३२३ वर्षे मार्गसु-
- (२) दि ५ बुधे महाराजश्रीचा-
- (३) चिगदेवकल्याणविजय-
- (४) राज्ये तन्मुद्रालंकारिणि
- (५) महामात्य श्रीजक्षदेवे ॥
- (६) श्रीनाणकीयगच्छप्रतिवद्ध-
- (७) महाराजश्रीचंदनविहारे
- (८) विजयिनि श्रीमद्धनेश्वर-
- (९) सूरौ तैलगृहगोत्रोद्भ-
- (१०) वेत्त महं नरपतिना स्वयं
- (११) कारित जिनयुगल पूजा-
- (१२) निमित्तं मठपतिगोष्ठि(ष्टि)क-
- (१३) समक्षं श्रीमहावीरदेव-
- (१४) भांडागारे द्रमाणां शता-
- (१५) र्द्धं प्रदत्तं ॥ तद्व्याजोद्भवे-
- (१६) न द्रमार्द्धेन नेचकं मासं
- (१७) प्रति करणीयं ॥ शुभं भवतु ॥

नाडोलनगरस्थलेखाः ।

(३६४)

- (१) संवत् १२१५ ॥ वैशाख शुदि १० भौमे वीसाडास्थाने
श्रीमहावीर चै[त्ये समु]दा-
- (२) यसहितैः देवणाग नागड जोगडसुतैः देम्हाज धरण
जसचंद्र ज-
- (३) सदेव जसधवल जसपालैः श्रीनेमिनाथविंव कारितं ॥
वृह[द्रच्छी]-
- (४) य श्रीमद्देवसूरिशिष्येण पं० पद्मचन्द्रगणिना प्रतिष्ठितं॥

(३६५)

- (१) संवत् १२१५ वैशाख शुदि १० भौमे वीसाडास्थाने
श्रीमहावीरचैत्ये समुदायस-
- (२) हितैः देवणाग नागड जोगडसुतैः देम्हाज धरण
जसचंद्र जसदेव
- (३) जसधवल जसपालैः श्रीशांतिनाथविंव कारितं प्रति-
ष्ठितं वृहद्र-
- (४) च्छीय श्रीमन्मुनिचंद्रसूरिशिष्य श्रीमद्देवसूरिविनेयेन
पाणिनीय पं० पद्मचं-
- (५) द्रगणिना यावद्विचि चंद्ररवी स्यातां धर्मो जिनप्रती-
तोस्ति ताव[ज्जि]यादेत-
- (६) [ज्जि] नयुगलं वीरजिनभुवने ॥

(३६६)

- (१) ॥ दर्द० ॥ सं. १६८६ वर्षे प्रथमाषाढव० ५ शुक्ले राजा-
धिराजगजसिंहजीराज्ये योधपुरनगरवास्तव्य मणोत्र
- (२) जैसासुतेन जयमलजीकेन श्रीशांतिनाथविं वं कारितं प्रति-
ष्ठापितं स्वप्रतिष्ठायां प्रतिष्ठितं च श्रीतपागच्छा-
- (३) धिराजभट्टारक
- (४) [श्री] ५ श्रीविजयदेवसूरिभिः स्वपट्टालंकार आचार्य-
श्रीश्रीविजयसिंहसूरिप्रमुखपरिवार [सहितैः]

(३६७)

- (१) श्रीपद्मप्रभविं
- (२) ॥ दर्द० ॥ सं० १६८६ वर्षे प्रथमाषाढ व० ५ शुक्ले
- (३) राजाधिराजश्रीगजसिंहप्रदत्तसकलराज्यव्यापाराधिका-
रेण
- (४) मं० जैसा सुत मं० जयमलजीनाम्ना श्रीचंद्रप्रभविं वं
कारितं प्रतिष्ठापितं स्वप्रतिष्ठायां श्रीजा-
- (५) लोरनगरे प्रतिष्ठितं च तपागच्छाधिराज भ० श्रीहीर-
विजयसूरिपट्टालंकार भ० श्रीविजयसेनसूरिपट्टालंकार
पातशाहि श्रीजहांगीर प्रदत्त महातपाविस्तरधारक-
- (६) भ० श्री ५ श्रीविजयदेवसूरिभिः स्वपदप्रतिष्ठिताचार्य
श्रीविजयसिंहसूरिप्रमुखपरिवारपरिकरितैः । राणा श्री-
जगत्सिंहराज्ये नाडुलनगररायविहारे श्रीपद्मप्रभविं
- (७) स्थापितं ॥

(३६८)

सं० १४८५ वै० शु० ३ बुधे प्राग्वाट श्रे० समरसी सुत
 दो० धारा भा० सूहवदे सुत दो० मंहिपा भा० मालणदे सुत दो०
 मुलाकेन पितृव्य दो० धर्माभ्रातृदो० मांङ्गाभ्यां च दो० मंहिपा
 श्रेयसे श्रीसुविधिविधं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीतपागच्छेश्वरीसोमसुन्द-
 रसूरिभिः ॥

(३६९)

- (१) ओं ॥ स्वस्ति श्रीनृपविक्रमकालातीतसंवत्(त्) १[३]९४
 व[र्षे चै]त्रशुदि १३ शुक्ले
- (२) श्रीआसलपुरे महाराजाधिराजश्रीवर्णवीरदेवराज्ये रा-
 उत्त-
- (३) मालङ्गणान्वये राउतसोमपुत्रराउतवांवीभार्या जाखल-
 देवि-
- (४) पुत्रेण राउतमूलराजेन [श्री]पार्श्वनाथदेवस्य ध्वजारो-
 पणसमये
- (५) राउतवाला राउतहा[था] कुमरलम्भा नीवा समक्षं मातृ-
 (ता)पित्रौः पु-
- (६) ण्यार्थं दिक्कुयड वा[ड]ी सहितः प्रदत्तः । आचन्द्रार्क
 यावदियं व्य-
- (७) वस्था प्रमाणा(णं) ॥ बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः
 सगरादिभिः य-
- (८) स्य यस्य यदा भूमी तस्य तस्य तदा फलं ॥ १ शुभं
 भवतु ॥ श्रीः ॥

(३७०)

- (१) स्वस्तिश्री संवत् १४७५ वर्षे आसाढ-
- (२) सुदि ३ सोमे राणा श्रीलापाविजयराज्ये
- (३) प्रधान ठाकुर श्रीमांडणव्यापारे श्रीआसल-
- (४) पुरदुर्गे श्रीपार्श्वनाथमंत्रिचैत्ये । उपकेशवं-
- (५) शे लिगागोत्रे साहकडूआ भार्या कमलादे पु-
- (६) त्र जगसीह वाडरा नूलु केलहा जगसीह भार्या
- (७) जाल्हणदे पुत्र खेढा भार्या जयती पुत्र सुहड स-
- (८) ल्लू सहितेन आत्मपुण्यश्रेयसे वालाणामंडपजी-
- (९) णोद्धारः कारापितः शुभं भवतु समस्तसंघमांड-
- (१०) ण ठा[कुर] साक्षिकः ।

(३७१)

- (१) ओं ॥ संवत् १३५२ वैशाखसुदि ४ श्रीवा(वा)हडमेरौ
महारा-
- (२) [ज]कुलश्रीसामंतसिंहदेवकल्याणविजयराज्ये तन्नि-
- (३) [यु]क्त श्रीरकरणे [मं०] वीरासेलवेलाडल भां० ि [म]
ग [लप्रभृत]यो
- (४) ध[र्मा]क्षराणि प्रयच्छति(न्ति) यथा । श्रीआदिना[थ]
मध्ये संति-
- (५) पृमानश्रीवि[घ्न]मर्दनक्षेत्रपाल श्रीचउंड देवराजयो[ः]
- (६) उभयमाग्री(गीं)य समायातसार्थउष्ट्र १० वृष २० उभ-
यादपि उर्द्ध (ऊर्द्ध्व)

- (7) सार्थं प्रति द्वयोर्देवयोः पाइला पक्षे [भीम]प्रिय दश-
विशोपक [१०]
- (8) अद्धो(द्धो)द्धेन ग्रहीतव्याः । असौ लागो महाजनेन
मानित(तः) ॥ यथाक्तं
- (9) व(व)हुभिर्विमुथा यु(यु)क्ता राजभिः सगरादिभिः यस्य
यस्य यदा भू-
- (10) भी तस्य तस्य तदा फलं ॥१॥ छ ॥

(३७२)

- (1) सं० १५०८ वै० व० १३ प्राग्वाट सा० जगसीसुत सं०
- (2) केल्ला कहुआ हेमा माला जयता रणसी लापा छलतादे
पुत्र सा० साइले-
- (3) न भार्या वाल्मी सुत नरसीह नगादि कु[हुं]युतेन
गुलथासित (?) चतुर्विंशति प्रतिमाः कारयता श्री
गुरुजयेर
- (4) शीतलनाथविंश कारितं प्रतिष्ठितं तपाश्रीसो[मसुंदरमूरि
पट्टे] श्रीश्रीश्री[रत्नशेखरमूरि]रिभिः श्रीदेवकुलपाटकनगरे
श्रीगिरनारविंशः
- (5) श्रीअर्जुनगिरौर श्रीचंपकमेरौर चित्रकूटेर जाडरनगरेर
कायदेर नागहूदेर ओसवालेर श्रीनागपुरेर कुंम[छ]
गदेर श्रीदेवकुलपाटकेर श्रीकुंडं . . . . .

(३७३)

- (1) श्रीयशश्चन्द्रोपाध्यायशिष्यैः
- (2) श्रीपद्मचन्द्रोपाध्यायैः]नि-
- (3) जजननीसूरीश्रेयोऽर्थ ॥
- (4) स्तंभलता कारिता ॥

(३७४)

- (1) श्रीकुकुभाचार्य-
- (2) शिष्येण भट्टा० धू-
- (3) लभद्रेण निजज-
- (4) ननी चेहणि श्रेयो-
- (5) र्थं स्तंभलता प्रदत्ता ।

(३७५)

- (1) संवत् ११४३ वैशाखे सुदि ३ बृहस्पतिदिने
श्रीवीरनाथदे-
- (2) वस्य श्रावको नाम जेदुकः ।
कारयामास-
- (3) द्विवं पूर्णदेविमत् (?) - - ॥
[श्रीमन्तोऽजि]तदेवा-
- (4) ख्यसूरिशिष्येण सूरिणा ।
श्रीमद्विज-
- (5) यसिंहेन जिनयुगं प्रतिष्ठितं ॥

(३७६)

- (१) संवत् ११४३ वैशाखसुदि ३ वृहस्पतिदिने । आसीन
कर्कटवंशेन—
- (२) .....
- (३) ..... कारितं गांतिनाथस्य विवं .....
- (४) [जन] मनोहरम् ।

केकींदम्रासस्थजिनालप्रशस्तिः

(३७७)

॥ ह्रीं ॥ ॐ नमो वीतरागाय ॥ श्रीमिद्धिर्भवतु ॥
 स्वस्ति श्रियामास्पद(*)माप्तसिद्धि-
 र्जगत्त्रये यस्य भवत्प्रसिद्धिः ।
 सोऽस्तु श्रिये स्फूर्ज्जदनं(*)तमिद्धि-
 रादीश्वरः शारदभास्वदिद्धिः ॥ १ ॥
 यमार्दताः शैवमतावलंबा
 द्वि(*)[दुप्र]कारा यवनप्रकाराः ।
 सत्त्वेऽप्यमी मोदभृतो भजन्तो
 युगादिदेवो दुरितं स हंतु ॥ २ ॥
 दूर्वाप्रसारः सवदप्रसारः
 कच्छप्रसारो(*)व्रततिप्रसारः ।

इमे समे कोटितमेऽपि भागे

ऽपत्यप्रसारस्य न यान्ति यस्य ॥ ३ ॥

गीर्वाणसालो न हि काष्ठभावात्

तथा पशुत्वान्नहि(*)कामधेनुः ।

मृदां विकारान्नहि कामकुंभ-

श्चितामणिर्नैव च कर्करत्वात् ॥ ४ ॥

सूर्यो न तापाकुलताकरत्वात्

सुधाकरो नैव कलं(*)कवत्त्वात् ॥

सुवर्णशैलो न कठोरभावात्

नाभ्यंगजातेन तुलामुपैति ॥ ५ ॥

दुग्धोदधौ संस्थिततोयविन्दून्

पुष्पोच्चयान्नन्दन(*)काननस्थान् ।

करोत्करान् शारदचन्द्रसत्कान्

कश्चिन्मिमीते गुणान् युगादेः ॥ ६ ॥

यस्माद् जगत्यां प्रभवन्ति विद्याः

सुपर्वलोकादिव(*)कामगव्यः ।

द्वयोऽपि वाञ्छाधिकदानदक्षाः

पुण्यातु पुण्यानि स नाभिसूनुः ॥ ७ ॥

यतोऽंतरायास्त्वरितं प्रणेशु-

र्मगाधिराजादिव मार्गपू(*)गाः ।

यद्वा मयूरादिव लेलिहानाः

स मारुदेवो भवताद् विभूत्यै ॥ ८ ॥

राठोडवंशव्रततिप्रतान-

नीकोपमो नीकनिकायनेता । (*)

राजाधिराजोऽजनि मल्लदेव-

स्तिरस्कृतारिप्रतिमल्लदेवः ॥ ९ ॥

तस्यौरसस्समजनिष्ट वलिष्ठवाहुः

प्रत्यर्थितापनकदर्थनपर्व्वराहुः(॥*) ।

श्रीमल्लदेवनृपपट्टसहस्ररश्मिः

श्रीमानभूदुदयसिंहनृपः सरश्मिः ॥ १० ॥

कमधजकुलदीपः कान्तिकुल्या नदीप-

स्तनुजितमधुदीपः सौ(॥*)म्यता कौमुदीपः ।

नृपतिरुदयसिंहः स्वप्रतापास्तसिंहः

सितरदमुचुकुन्दः सर्व्वनीत्या मुकुन्दः ॥ ११ ॥

राज्ञां समेषामयमेव वृद्धो

वाच्यस्तद(॥*)न्यैरथ वृद्धराजः ।

यस्येति शाहिर्विरुद्धं स्प दद्या-

दकच्चरो वच्चरवंशहंसः ॥ १२ ॥

तत्पट्टहेम्नः कपपट्टशोभा-

मवीभरत्संप्रति सूरसिंहः ।

यो(॥*) माषपेपं द्विषतः पिपेप

निर्मूलकापं कपितात्तितांतिः ॥ १३ ॥

राज्यश्रियां भाजनमिद्धधामा

प्रतापमंदीकृतचण्डधामा ।

सपत्ननागावलिनाशसिंहः(॥*)

पृथ्वीपती राजति सूरसिंहः ॥ १४ ॥

प्रतापतो विक्रयतश्च सूर्य-

सिंहौ गतौ व्योमवनं च भीतौ ।

अन्वर्थतो नाय जगाम सूर्य-

सिंहेति यः सर्वजन(॥*)प्रसिद्धं ॥ १५ ॥

यदीयसेनोच्छलितै रजोभि-

र्मलीमसांगो दिवसाधिनाथः ।

परो दधावस्तमिषेण मन्ये

स्नातुं प्रवेशं कुरुते विनम्रः ॥ १६ ॥

अप्ये(*)कमीहेत न शुद्धवंशो

धारे च कं तृप्तियुतो विशेषात् ।

स्वयं हतारातिवसुंधरस्त्री-

परिग्रहात्तद्बहुताकरस्सः ॥ १७ ॥

तथापि राज्यः परितोषभा(*)जः

स्तुवंति विज्ञा विविधैः कवित्वैः ।

वहन्ति भक्तिं स्वकुटुंबलोका

अहो यशो भाग्यवशोपलभ्यं ॥ १८ ॥

द्वाभ्यां युग्मं ।

सुरेषु यद्वन्मघवा विभाति(*)

यथैव तेजस्विषु चंडरोचिः ।

न्यायानुयायिष्विव रामचंद्र-

स्तथाधुना हिंदुषु भूधवोयं ॥ १९ ॥

द्रव्यं जिनार्चोचितकुंकुमादि

दीपार्थमाज्या(*)द्यममारिघोषं ।

आचामतोम्लादितपोविशेषं

विशेषतः कारयते स्वदेशे ॥ २० ॥

नापुत्रवित्ताहरणं न चौरौ

न न्यासमोषो न च मद्यपानं ।

नास्त्रे(*)टको नान्यवशा निषेवे-

त्यादिस्थितिः शासति राज्यमस्मिन् ॥ २१ ॥

अभूदधानो युवराजमुद्रां

तस्मात् कुमारो गजसिंहनामा ।

गत्या गजो(*)स्तीव्रवलेन सिंह-

स्तेनैव लेभे गजसिंहनाम ॥ २२ ॥

श्रीओसवालाञ्जयवार्द्धिचंद्रः

प्रशस्तकार्येषु विमुक्ततंद्रः ।

विह्वप्रगेयोचितवालगोत्रः

पणे(*)ष्वपि स्वेष्वचलत्वगोत्रः ॥ २३ ॥

आसीन्निवासी नगरान्तरे च

प्रायः प्रभूतैर्द्रविणैरुपेतः ।

जगाभिधानो जगदीशसेवा-

हेवाभिरामो व्यवहारिमु(*)ख्यः ॥ २४ ॥

द्वाभ्यां युग्मं ।

विद्यापुरः सूरिसुवाचकानां

करे पुरे योधपुराभिधाने ।

दंतप्रमाणाद्भवया जगारुह्यः

स एष तुर्यव्रतमुच्चचार ॥ २५ ॥

तदंगजन्मा (*) जनितप्रमोदः

पुण्यात्मनां पुण्यसहायभावात् ।

विशिष्टदानादिगुणैः सनाथो

नाथाभिधो नाथसभाप्तमानः ॥ २६ ॥

तस्योज्ज्वलस्फारविशालशीला

भार्या(*)भवद् गूर्जरदे सुनामा ।

रूपेण वर्या गृहभारधुर्या

श्रीदेवगुर्वोः परिचर्यचार्या ॥ २७ ॥

असूत सा पूर्वदिगेव सूर्ये
 मुक्तामणिं वंशविशेषयष्टिः ।
 वज्रां(*)कुरं रोहणभूमिकेव
 नापाभिधानं सुत राजरत्नं ॥ २८ ॥
 गुणैरनेकैः सुकृतैरनेकै-
 लेभे प्रसिद्धिर्भुवि तेन त्रिष्वक् ।
 तदर्थिनोऽन्येपि समर्जयंतु
 गु (*)णान् सप्तुण्यान्विधुवद्विशुद्धान् ॥ २९ ॥
 तस्यासीन्नवलादे वनिता वनितारसाररूपगुणा ।
 शीलालंकृतिरम्या गम्या नापाद्वयेनैव ॥ ३० ॥
 आसाभिधा(*)नो ह्यमृताभिधश्च
 सुधर्मसिंहोऽप्युदयाभिधोऽपि ।
 सादूलनामेति च संति पंच
 तयोस्तनूजा इव पांडुकुंत्योः ॥ ३१ ॥
 आसाभिधानस्य वभूव भार्या
 सरू(*)पदेवीति तयोः सुतौ द्वौ ।
 तयोरभूदादिमवीरदासो
 लघुश्चिरं जीवितजीवराजः ॥ ३२ ॥
 वृद्धेतरस्यामृतसंज्ञितस्य
 मृगेक्षणा मौलिकदेऽभिधाना ।
 सु(*)तावभूतामनयोस्तथा द्वौ
 मनोहरारूयोऽपरवर्द्धमानः ॥ ३३ ॥
 सदा मुदे धारलदेऽभिधाना
 सुधर्मसिंहस्य सधर्मिणीति ।
 कुडंबिनी सा उच्चरंगदेवी

मिया व(*)भूवोदयसंज्ञितस्य ॥ ३४ ॥

इति परिवारयुतश्चोज्जयंतशृङ्गजयेष्वकृत यात्रा ।

निधिशरनरपति १६५९ संख्ये वर्षे हर्षेण नापाख्यः ॥ ३५ ॥

अर्बुदगिरिरा(*)णपुरे नारदपुर्यां च शिवपुरीदेशे ।

यात्रा युगपदपदपदकला १६६४ मितेऽब्दे चकार पुनः ॥ ३६ ॥

श्रीविक्रमाकर्णानु(?)तर्कपद्भू

वर्षे १६६६ गते फा(*)लगुन शुक्लपक्षे ।

तौ दंपती स्वीकुरुतः स्म तुर्य-

व्रतं तृतीयाहनि रूप्यदानैः ॥ ३७ ॥

दानं च शीलं च तथोपकार-

स्त्रयात्मकोयं शुभयोग आस्ते ।

नापाभिधा(*)ने व्यवहारिमुख्ये

यथाहि लोके गुरुपुण्यपूर्णौ ॥ ३८ ॥

भुजार्जिताया निजचारुसंपदो

न्यायार्जितायाः फलमिष्टमिच्छता ।

वाणांगपदशीतगु १६६९ संख्य(*)हायने

विधापितस्तेन हि मूलमंडपः ॥ ३९ ॥

चतुष्किके द्वे अपि पार्श्वयोर्द्वयो-

र्नापाभिधानेन विधापिते इमे ।

पित्रोर्यशः कीर्तिरुभे इव स्वयोः

कर्त्ता द्वयं(*)तोडरसूत्रधारकः ॥ ४० ॥

विविधवादिमतंगजकेसरी कपटपंजरभंगकृते करी ।

भवपयोधिसमुत्तरणे तरी प्रबलधैर्यहरेर्वसने दरी ॥ ४१ ॥

असमभाग्य(*)पयश्चयसागरः

स्वगुणरंजितनायकनागरः ।

विजयसेनगुरुस्तपगच्छराट्

विजयते ज - त ज - दादृतः ॥ ४२ ॥

द्वाभ्यां युग्मं ।

तत्पट्टोदयिरवयो विज(*)यंते विजयदेवसूरीशाः ।

श्रीउचितवालगोत्रावतंसतुल्या अनूचानाः ॥ ४३ ॥

तेषां निदेशेन सदा विभाकरै-

र्गगातरंगालिलसद्यशोभरैः ।

जिनाल(*)योयं प्रतिभावधूवरैः

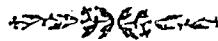
प्रतिष्ठितो वाचकलब्धिसागरैः ॥ ४४ ॥

पांडितपंक्तिप्रभवः श्रीविजयकुशलविबुधवरास्तेषां ।

शिष्येणोदयरुचिना प्रशस्तिरेषा वि(*)निरमायि ॥ ४५ ॥

श्रीसहजसागरसुधीविनेयजयसागरः प्रशस्तिमिमां ।

उदलीलिखदुत्कीर्णा वरतोडरसूत्रधारेण ॥ ४६ ॥

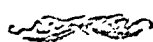
(३७८)

(१) दं० ॥ सं० १२३० आपाठ शुदि ९ किष्किधविधि-
चैत्ये मूलना . . . . .

(२) करः श्रीआनंदसूरिदेशनया श्रे० धांधल श्रे० वालामण-
दासददिवाराव पीवरदिया प्रमुखश्रेयो . . . . .

वैराटनगरस्थजिनालयप्रशस्तिः ।

(३७९)

- (१) ॥ दं० ॥ श्रीहीरविजयसूरीश्वरगुरुभ्यो नमः ॥ स्वस्ति श्रीमन्तृ . . . . .]
- (२) . - - शाके १५०९ प्रवर्तमाने फाल्गुनशुक्ल द्वितीयायां रवौ . . . . .
- (३) - - - अखिल प्रतिपक्षक्षमापालचक्रवालतमोजालरुचिरतर-
चरणक्रम[ल] . . . . .
- (४) . . . . प्रसरतिलकित नम्रीभूत भूपालभालप्रबलवलप्राक्रमकृत-
चतुर्द्विग्विजय] . . . . .
- (५) . . . . न्यायैकधुराधरण धुरीण दुरपासनमादिरादिव्यसननिरा-
करण प्रवीण . . . . .
- (६) ण गोचरीकृतप्राक्तननलनरेंद्ररामचंद्रयुधिष्ठिरविक्रमादित्य-
प्रभृतिमहीमहेंद्र] . . . . .
- (७) कीर्तिकौमुदीनिस्तंद्रचंद्रश्रीहीरविजयसूरिंद्रिचंद्रचारुचातुरी
चंचुरचतुरनरानिर्वच[नी] . . . . .
- (८) न प्रोद्धृतप्रभृततरदयार्द्रतापरिणतिप्रणीतात्मीयसमग्रदेशप्र-
तिवर्षपर्युपणापर्व . . . . .
- (९) जन्ममास ४० रविवासर ४८ संबंधिपडाधिकशतदिनावधि-
सर्वजन्तुजाताभयदानपुर[मान] . . . . .
- (१०) वली वर्ण्यमानप्रधानपीयूष . . . . . देदीप्यमान
विशदतमानिरपवादयशावादधर्मकृत्य . . . . .

- (11) श्रीअकब्बरविजयमानराज्ये अद्येह श्रीवइराटनगरे । पांडु-
पुत्रीयविविधावदातश्रवण . . . . .
- (12) आद्यनेकगैरिकखानिनिधानीभूतसमग्रसागरांवरे श्रीमाल-
ज्ञातीय रांक्याणगोत्रीय सं नाल्हा . . . . .
- (13) श्रीदेल्हीपुत्र सं० ईसर भार्या झवकू पुत्र सं० रतनपाल-
भार्या मेदाई पुत्र सं० देवदत्त भार्या थम्मू पुत्र पातसा
. . . . .
- (14) टोडरमल सवहुमानप्रदत्त सुवहुग्रामस्वाधिपत्याधिकारी-
कृत स्वप्रजापालनानेकप्रकार सं० भारमल्ल भा . . . . .
- (15) इंदुराजनान्ना प्रथमभार्या जयवंती द्वितीयभार्यादमा तत्पुत्र
सं० चूहडमल्ल । स्वप्रथमलघुभ्रातृ सं० अज [यराज] . . .
- (16) .....रीनां पुत्र सं० विमलदास द्वितीय भार्या नगीनां
स्वद्वितीयलघुभ्रातृ सं० स्वामीदास भार्या . . . . .
- (17) कां पुत्र सं० जगजीवन भार्या मोतां पुत्र सं० कचरा
स्वद्वितीयपुत्र सं० चतुर्भुज प्रभृति समस्त कुटुंबयु . . .
. . . . . [व]-
- (18) इराटद्रंगस्वाधिपत्याधिकारं विभ्रता स्वपितृनामप्राप्तशै-
लमयश्रीपार्श्वनाथ १ रीरीमयस्वनामधारितश्रीश्री-
- (19) चंद्रप्रभ २ भ्रातृअजयराजनामधारितश्रीऋषभदेव ३
प्रभृतिप्रतिमालंकृतं मूलनायकश्रीविमलनाथविवं
- (20) स्वश्रेयसे कारितं । बहुलतमवित्तव्ययेन कारिते श्रीइन्द्र-
विहारापरनान्नि महोदयप्रासादे स्वप्रतिष्ठा(ष्टा)यां

- (32) [औदा]र्यप्रभृतिगुणग्राम ..... हनीयमहा-
मणिगणरोहणक्षोणी—
- (33) [तलमंड]णगुर्वाज्ञापालनैक ..... वनीकृ-
तानेकमंडलमहाढवरपुरस्सर—
- (34) — — — प्रतिष्ठप्रतिष्ठाप्रष्ठ — — — — — क्षी-
वशीकरणकार्मणप्राज्यप्रत्रज्याप्रदा—
- (35) — — — — कर्मनिर्माण — — क — — माणभव्य —
जनमनःपवित्रक्षेत्रबोधिबीजवपनप्रधान—
- (36) — — — — — — — — — — — तिरस्कृतसुधारसवा-
ग्विलासराजमानतत्तदेशीयदर्शनस्पृहया—
- (37) — — — — — — — — — — — मनोरथप्रथाप्रथि-
तकल्पलता प्रवर्द्धनसुपर्वपर्वतायमानविबुधजन—
- (38) — — — — — — — — — — — कीर्ति — — —
पुरंदर महोपाध्याय श्री ५ श्रीकल्याणविजयगणिपरिवृतै-
- (39) — — — — — — — — — — — श्रीइंद्रविहार-
प्रासादप्रशस्तिः पं० लाभविजयगणिकृता लिखिता पं०
सोमकुशल [ग० णिना]
- (40) भइरवपुत्र मसरफ भगतू महमवाल ।

राजगृहगतपार्श्वनाथसंदिग्धप्रशस्तिः ।

(३८०)

- (१) प० ॥ आनमः श्रीपार्श्वनाथाय ॥ श्रेयश्रीविपुलाचला-
मरगिरिस्थेयः स्थितिस्वीकृतिः पत्रश्रेणिरमाभिरामभुजगा-
धीशस्फटासंस्थितिः । पादासीनदिवस्पतिः शुभफलश्रीकी-
र्तिपुष्पोद्गमः श्रीसङ्गाय ददातु वाञ्छितफलं
- (२) श्रीपार्श्वकल्पद्रुमः ॥ १ ॥ यत्र श्रीमुनिसुव्रतस्य सुविभो-
र्जन्म व्रतं केवलं सम्राजां जयरामलक्ष्मणजरासन्धादि-
भूमीभूजां । जज्ञे चक्रिवलान्युतप्रतिहरिश्रीशालिनां
सम्भवः प्रापुः श्रेणिकभूधवादि-
- (३) भविनो वीराच्च जैनी रमां ॥ २ ॥ यत्राभयकुमारश्रीशा-
लिधन्यादिमा घनाः । सर्वार्थसिद्धिसम्भोगभुजो जाता
द्विधाऽपि हि ॥ ३ ॥ यत्र श्रीविपुलाभिधोऽवनिधरो वैभार-
नामापि च श्रीजैनेन्द्रविहारभूषणधरो पूर्वाप-
- (४) राजास्थितौ । श्रेयो लोकयुगेऽपि निश्चितमितो लभ्यं
ब्रुवाते नृणां तीर्थं राजगृहाभिधानमिह तत्कैः कैर्न संस्तू-
यते ॥ ४ ॥ तत्र च संसारापारपारावारपरपारप्रापणप्र-
वणमहत्तमतीर्थं । श्रीराजगृहम्-
- (५) हातीर्थे । गजेन्द्राकारमहापोतप्रकारश्रीविपुलगिरिवि-
पुलचूलापीठे सकलमहीपालचक्रचूलामाणिक्यमरीचिम-
ञ्जरीपिञ्जरितचरणसरोजे । सुरत्राणश्रीसाहिपेरोजे मही-
मनुशासति । तदीय-

(6) नियोगान्मगधेषु मलिकवयोनाममण्डलेश्वरसमये । तदीय-
सेवकसहणासदुरदीनसाहाय्येन । यादाय निर्गुणखनि-
र्गुणिरङ्गभाजां ॥ पुंमौक्तिकावलिरलं कुरुते सुराज्यं वक्षः
श्रुती अपिशिरः

(7) सुतरां सुतारा सोयं विभाति भुवि मन्त्रिदलीयवंशः
॥ ५ ॥ वंशेमुत्रपवित्रधीः सहजपालाख्यः सुमुख्यः सतां
जज्ञेऽनन्यसमानसद्गुणमणीशृङ्गारितांगः पुरा । तत्सन्नुस्तु
जनस्तुतस्तिहुणपालेति प्रतीतोऽभव-

(8) ज्जातस्तस्य कुले शुधांशुधवले राहाभिधानो धनी ॥६॥
तस्यात्मजोजनि च ठकुरमण्डनाख्यः सद्धर्मकर्मविधिशिष्ट-
जनेषु मुख्यः । निःसीमशीलकमलादिगुणालिधाम जज्ञे
गृहेऽस्यः गृहिणी धिरदेविनाम ॥

(9) ७ पुत्रास्तयोः समभवन् भुवने विचित्राः पंचात्र संतति-
भृतः सुगुणैः पवित्राः । तत्रादिमास्त्रय इमे सहदेवकामदेवा-
भिधानसहराज इति प्रतीताः ॥ तुर्यः पुनर्जयति सम्प्रति
वच्छराजः श्रीमा-

(10) न सुबुद्धिलघुदान्धवदेवराजः । याभ्यां जडाधिकतया घन-
पङ्क्तपूर्वदेशेपि धर्मरथधुर्यपदं प्रपेदे ॥ ९ ॥ प्रथममनवमाया
वच्छराजस्य जाया समजनि रतनीति स्फीतिसन्नीति-
रीतिः । प्रभवति पहराजः सद्गु-

(11) णश्रीसमाजः सुत इत इह मुख्यस्तत्परश्वोढराख्यः ॥१०॥
द्वितीया च प्रिया भाति वीधीरिति विधिप्रिया । धनासिं-
हादयश्चास्याः सुता बहुरमाश्रिताः ॥ ११ ॥ अजनि च
दयिताद्या देवराजस्य राजी गुणम-

(12) णिमयतारापारशृंगारसारा । स्म भवति तनुजातो धर्म-
सिंहोत्र धुर्यस्तदनु च गुणराजः सत्कलाकोटिवर्यः ॥१२
अपरमथ कलत्रं पद्मिनी तस्य गेहे तत उरुगुणजातः पी-
मराजोगजातः । प्रथम उदितपद्मः पद्म-

(13) सिंहो द्वितीयस्तदपरघटसिंहः पुत्रिका चाच्छरीति ॥१३
इतश्च ॥ श्रीवर्द्धमानजिनशासनमूलकन्दः पुण्यात्मनां समु-
पदर्शितमुक्तिभन्दः । सिद्धान्तसूत्ररचको गणभृतसुधर्मना-
माजनि प्रथमकोऽत्रयुग-

(14) प्रधानः ॥१४॥ तस्यान्वये समभवद्वज्रपूर्विवज्रस्वामी मनो-
भवमहीधरभेदवज्रः । यस्मात्परं प्रवचने प्रससार वज्र-
शाखा सुपात्रसुमनःसंकलप्रशाखा ॥१५॥ तस्यामहर्निश-
मतीव विकाशवत्यां चान्द्रे कु-

(15) ले विमलसर्वकलाविलासः । उद्योतनो गुरुरभाद्विबुधो
यदीये पट्टेऽजनिष्ट सुमुनिर्गणिवर्द्धमानः ॥१६॥ तदनु
भुवनाश्रान्तख्यातावदातगुणोत्तरः सुचरणरमाभूरिः सूरि-
र्वभूव जिनेश्वरः । खरतर इ-

(16) ति ख्यातिं यस्मादवाप गणोप्ययं परिमलकल्पश्रीष - -
इगणो वनौ ॥ १७॥ ततः श्रीजिनचन्द्राख्यो बभूव मुनि-
पुङ्गवः । संवेगरंगशालां यश्चकार च वभार च ॥ १८॥
स्तुत्वा मन्त्रपदाक्षरैरवनितः श्रीपा-

(17) श्रचिन्तामणि - - - - - ताकारिणं ।
स्थानेनंतसुखोदयं विवरणं चक्रे नवांग्या यकैः श्रीमन्तो
ऽभयदेवसूरिगुरवस्तेऽस्तः परं जज्ञिरे ॥ १९ - - -

- (18) - - - जिनवल्लभ - - - शांगनोवल्लभो - - - प्रियः
यदीयगुणगौरवं श्रुतिपुटेन सौधोपमं निपीय शिरसोऽ-
धुनापि कुरुते न कस्तांडवं ॥२०॥ तत्पट्टे जिनदत्तसूरि-
रभवद्योगीन्द्रचूडामणिर्मिथ्याध्वां-
- (19) तनिरुद्धदर्शन - - - अंविकया न्यदेशि सुगुरुः क्षे-
त्रेऽत्र सर्वोत्तमः सेव्यः पुण्यवतां सतां सुचरणज्ञानश्रिया
सत्तमः ॥ २१ ॥ ततः परं श्रीजिनचन्द्रसूरिर्वभूव निःसंग
गुणास्तभूरिः ।
- (20) चिन्तामणिर्भालितले यदीयेऽध्युवास वासादिव भाग्य-
लक्ष्म्याः ॥२२॥ पक्षे लक्ष्यगते सुसाधनमपि प्रेत्यापिदुः-
साधनं दृष्टांतस्थितिवन्धवंधुरमपि प्रक्षीणदृष्टान्तकं । वादे
वादिगतप्रमाणमपि यैर्वाक्यं
- (21) प्रमाणस्थितं ते वागीश्वरपुंगवा जिनपतिप्रख्या बभूवु-
स्ततः ॥२३॥ अथ जिनेश्वरसूरियतीश्वरा दिनकरा इव
गोभरभास्वराः । भुवि विवोधितसत्कमलाकराः समुदिता
वियति स्थितिसुन्दराः ॥२४॥ जिन प्र-
- (22) वोधा हतमोहयोधा जने विरेजुर्जनितप्रवोधाः । ततः
पदे पुण्यपदेऽदसीये गणेन्द्रचर्या यतिधम्मधुर्याः ॥२५॥
निरुंधानो गोभिः प्रकृतिजडधीनां विलसितं भ्रमभ्रश्य-
ज्जोतीरसदशकलाकोलि-
- (23) विकलः । उदीतस्तत्पट्टे प्रतिहततमःकुग्रहमतिर्नवी-
नोऽसौ चंद्रो जगति जिनचन्द्रो यतिपतिः ॥२६॥ प्राकट्यं
पंचमारे दधति विधिपथश्रीविलासप्रकारे धर्माधारे सु-
सारे विपुलगिरिवरे मानतुंगे विहा-

- (24) रे कृत्वा संस्थापनां श्रीप्रथमजिनपतेर्येन सौवैर्यशोभि-
 श्वित्रं चक्रे जगत्यां जिनकुशलगुरुस्तत्पदेऽसावशोभि॥२७॥
 बाल्येपि यत्र गणनायकलक्ष्मिकांताकैलिविलोक्य सरसा
 हृदि शारदापि । सांभान्य-
- (25) तः सरभसं विललास सोयं जातस्ततो मुनिपतिर्जिन-
 पद्मसूरिः ॥ २८ ॥ दृष्टापदृष्टमुविशिष्टनिजान्यशास्त्रव्या-
 ख्यानसम्यगवधाननिधानसिद्धिः । जज्ञे ततोऽस्तकलि-
 कालजनासमानज्ञानक्रियः-
- (26) त्रिजिनलब्धियुगप्रधानः ॥२९॥ तस्यासने विजयते सम-
 सूरिवर्यः सम्यगद्वगंगिगणरंजकचारुचर्यः । श्रीजैनशासन-
 विकासनभूरिधामा कामापनोदनमना जिनचन्द्रनामा॥३०॥
 तत्कोपदेश-
- (27) वगतः प्रभृपार्श्वनाथप्रासादमुत्तममचीकरत् - - - ।
 श्रमिद्विद्वारपुरवस्थितिबच्छराजः श्रीसिद्धये सुमतिसो-
 दरदेवराजः ॥ ३१ ॥ मंदेन गुरुणा चात्र बच्छराजः
 सदांथवः । प्रतिष्ठां कारयामास मंदनान्वय-
- (28) मंदनः ॥ ३२ श्रीजिनचंद्रमूरिन्द्रा येषां संयमदायकाः ।
 शास्त्रेष्वध्यापकास्तु श्रीजिनलब्धियतीश्वराः ॥३३॥ कर्त्ता-
 रोऽत्र प्रतिष्ठायास्ते उपाध्यायपुङ्गवाः । श्रीमंतो भुवनहि-
 ताभिधाना गुरुशासनात् ॥ ३४ ॥ न-
- (29) यनचंद्रपयोनिधिभूमिते व्रजति विक्रमभूभृदनेदसि । बहुल-
 षष्टिदिने शुचिमासगे महमचीकरदेनमयं सुधीः ॥ ३५ ॥
 श्रीपार्श्वनाथजिननाथसनाथमध्यः प्रासाद एष कलस-
 ध्वजमण्डितो-

(३०) ऋः । निर्मापकोस्य गुरवोत्र कृतप्रतिष्ठा नंदंतु संधसहिता
शुवि सुप्रतिष्ठाः ॥ ३६ ॥ श्रीमद्भिर्भुवनहिताभिपेकवर्यैः प्र-
शस्ती रेपात्र । कृत्वा विचित्रवृत्ता लिखिता श्रीकीर्तिरिव
मूर्त्ता ॥ ३७ ॥ उत्कीर्णा च सुवर्णा ठकुरमा-

(३१) लङ्गांगजेन पुण्यार्थं । वैज्ञानिकसुश्रावकवरेण वीधाभिधा-
नेन ॥ ३८ ॥ इति विक्रमसंवत् १४१२ आपाढवादि ६
दिने । श्रीस्वरतरगच्छशृंगारसुगुरुश्रीजिनलब्धिसूरिपट्टाल-
ङ्कारश्रीजिनेन्द्रसूरीणामुपदे-

(३२) शेन । श्रीमंत्रिवंशमंडन ठ० मंडननंदनभ्यां । श्रीभुवन-
हितोपाध्यायानां पं० हरिप्रभगणि मोदमूर्त्तिगणि हर्ष-
मूर्त्तिगणि पुण्यप्रधानगणिसहितानां पूर्वदेशविहारश्री-
महार्तीर्थयात्रासंस्त्र-

(३३) णादिमहाप्रभावनया सकलश्रीविधिसंघसमानंदनभ्यां ।
ठ० वच्छराज ठ० देवराजसुश्रावकाभ्यां कारितस्य
श्रीपार्श्वनाथप्रसादस्य प्रशस्तिः ॥ शुभं भवतु श्रीसंघस्य ॥

पालीग्रामस्थलेखाः ।

(३८१)

- (१) ओं ॥ संवत् १२०१ ज्येष्ठ वदि ६ रवौ श्रीपल्लिकायां
श्रीमहावीरचैत्ये
- (२) महामात्यश्रीआनंदसुत महामात्यश्रीपृथ्वीपालेनात्मश्रे-
योऽर्थ
- (३) जिनयुगलं प्रदत्तं ॥ श्रीअनंतनाथदेवस्य ॥

(३८२)

९ ॥ संवत् ११४४ माघसुदि ११ वीरज्जल देवकुलिकायां
दुर्लभाजिताभ्यां शान्त्याप्तः कृतः श्रीब्राह्मीगच्छीयश्रीदेवाचार्येन
प्रतिष्ठितः ।

(३८३)

- (१) ओं ॥ ११७८ फाल्गुनसुदि ११ शनौ श्रीपल्लिका० श्री-
वीरनाथमहाचैत्ये श्रीमदुद्योतनाचार्यमहेश्वराचार्याम्ना[ये]
देवाचार्यगच्छे साहारसुत पारसधणदेवौ तयोर्मध्ये ध-
- (२) [ण]देव कृत देवचंद्र पारस सुत हरिचंद्राभ्यां देवचंद्र भार्या
वसुंधरिस्तस्या निमित्तं श्रीकृष्णभनाथप्रथमतीर्थकरविवं
कारितं ॥ गोत्रार्थं च मंगलं महावीरः ।

(३८४)

ओं ॥ सं० १५३४ वर्षे ज्येष्ठसुदि १० श्रीजकेशवंशे गण-
धरगोत्रे सा० पासड भार्या लखमादे पुत्र सा० भोजा सुश्राव-
केण भ्रातृ सा० पदा तत्पुत्र सा० कीका प्रमुख परिवार सहि-
तेन सपुण्यार्थ श्रीसंभवनाथविंश कारितं प्रतिष्ठितं श्रीखरतरगच्छे
श्रीजिनभद्रसूरिपदे श्रीजिनचंद्रसूरिभिः ॥

(३८५)

संवत् १५५५ वर्षे ज्येष्ठवदि १ शुके उकेसन्यातीय काक-
रेचागोत्रे साह जारमल पु० जदा चांपा जदा भा० रूपी पु०
वाला खेता वाला भा० बहरंगदे सकुटुंब श्रे० जदा पूर्व० पु०
श्रीचंद्रप्रभमूलनायकचतुर्विंशतिजिनानां विंश कारितं प्रतिष्ठितं
श्रीसंढेरगच्छे श्रीजसोभद्रसूरिसंताने श्रीशांतिसूरिभिः ।

(३८६)

॥ ओं ॥ संवत् १५३६ वर्षे फागुणसुदि ३ रवौ फोक-
लिया गोत्रे सा० मूला पुत्र देवदत्त भार्या सारू पुत्र सा० नरू
श्रावकेण भार्या नामलदे परिवारयुतेन श्रीआदिनाथविंश श्रेयसे
कारितं श्रीखरतरगच्छे श्रीजिनभद्रसूरिपदे श्रीजिनचंद्रसूरिश्री-
जिनसमुद्रसूरिप्रतिष्ठितं ।

(३८७)

सं० १५१३ माघशुदि ३ दिने उकेश सा० मदा भा०
वालहदे पुत्र सा० क्षेमाकेन भा० सेलखू भ्रातृ हेमा कान्हा
रमल प्रमुख कुटुंबयुतेन श्रीअजितनाथविंश का० प्र० तपा
श्रीरत्नशेखरसूरिभिः ।

(३८८)

सं० १५३२ वर्षे चैत्रसुदि ३ गुरु ज० गुगलाचा गोत्रे
सा० खीमा पु० काजा भा० रतमादे पु० वरसा नरसा भाद्रा
भार्या पुत्रसहितेन स्वश्रेयसे श्रीसंडेरगच्छे श्रीजगोभद्रसूरि-
संताने श्रीचंद्रप्रभसामिविवं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीसालि[गसूरिभिः]

(३८९)

संवत् १५३४ वर्षे फा० शु० २ गुरौ ज० चूदाळियागोत्रे
चउ० सा० सिवा भा० सुहागदे पुत्र सा० देवाकेन भा० दाडि-
मदे पुत्र आसा भार्या जमादे इत्यादि कुटुंबयुतेन स्वश्रेयसे श्री-
शंभवनाथविवं का० प्रति० श्रीसूरिभिः वीरमपुरे ।

(३९०)

संवत् १७०० वर्षे माघसितद्वादश्यां बुधे श्रीश्रीयोधपुर
वास्तव्य उसवाल द्वातीय मुंढणोत्रगोत्रे जयराज भार्या मनोरथदे
पुत्र सुभा पु० ताराचंद भोजराजादियुतेन श्रीशीतलपार्श्ववीरनेमि-
मूर्तिस्फुर्तिम[ति]विंशतिजिनविवविराजितदलदशकं चतुर्विंशति-
जिनकमलकारितं प्रतिष्ठितं तपागच्छे भट्टारकश्रीविजयदेवसूरि-
आचार्य श्रीविजयसिंहसूरिनिर्देशात् उ० सप्तम(?)चंद्रगणिभिः ।

(३९१)

सं० १५२९ वर्षे माघ सु० ५ रवौ ज० भोगर गो० सा०
राणा भा० रत्नादे पु० चाहड भा० रुडणा पु० खरहथ खादा
खात खना पितृश्रे० श्रीनमिनाथविवं कारि० श्रीनागेंद्रगच्छे
प्रतिष्ठितं श्रीसोमरत्नसूरिभिः ।

(३९२)

॥ सं० १५ . . . . . सुदि २ सा० . . . . . का० सा०
मघा . . . . . स्वश्रेयसे श्रीकुंथुनाथविंवां का० प्र० श्री-
भिन्नमालगच्छे . . . . .

(३९३)

- (१) ॥ संवत् १६८६ वर्षे वैशाखमासे शुक्लपक्षे पुण्ययोगे
अष्टमीदिवसे महाराजाधिराजमहाराजश्रीगजसिंहविज-
यमान-
- (२) राज्ये तत्सुतयुवराजकुमारश्रीअमरसिंहराजिते तत्प्रसाद-
पात्रं चाहमानवंशावतंसश्रीजगन्नाथनाम्नि श्रीपाली-
नगररा-
- (३) ज्यं कुर्वति तन्नगरवास्तव्यश्रीश्रीश्रीमालज्ञातीय सा०
मोटिल भा० सोभाग्यदे पुत्ररत्न सा० भाखरनाम्ना
भा० भावलदे पु०
- (४) सा० ईसर अटोल प्रमुखपरिवारयुतेन स्वश्रेयसे श्रीसुपा-
र्श्वविंवां कारितं प्रतिष्ठापितं च स्वप्रतिष्ठायां प्रतिष्ठितं
च पातशाहश्रीमदकवरशाहप्रदत्तजगद्गुरुविरुद्धधारकतप-
च्छाधिराजभट्टारक-
- (५) श्रीहीरविजयसूरिपट्टप्रभाकरभट्टारकश्रीविजयसेनसूरिप -
ट्टालंकारभट्टारक श्रीविजयदेवसूरिभिः स्वपदप्रतिष्ठिताचा-
र्यश्रीविजयसिंहप्रमुखपरिकरितैः ॥

(३९४)

- (१) ॥ संवत् १६८६ वर्षे वैशाखमासे शुक्लपक्षे अतिपुण्ययोगे अष्टमीदिवसे श्रीमेढतानगरवास्तव्य सूत्रधार कुधरण—
- (२) पुत्र सूत्र० ईसर दूदा हंसानामभिः [ईसर] पुत्र लखा चोखा सुरताण दूदा पुत्रनरायण हंसा पुत्र केशवादि परिवारपरिवृतैः
- (३) स्वश्रेयसे श्रीमहावीरविंशं कारितं प्रतिष्ठापितं च श्रीपालीवास्तव्य सा० हूंगर भाखर कारितप्रतिष्ठायां प्रतिष्ठितं
- (४) च भट्टारक श्रीविजयसेनसूरिपट्टालंकार भट्टारक श्रीश्री-श्रीविजयदेवसूरिभिः स्वपदप्रतिष्ठिताचार्य श्रीविजयसिंह [प्रमुखपरिकरपरिकरितैः]

(३९५)

- (१) ॥ संवत् १६८६ वर्षे वैशाखसुदि ८ शनौ महा—
- (२) राजाधिराजमहाराजश्रीगजसिंहविजयमानराज्ये युवराज-कुमारश्रीअमरसिंहराजिते
- (३) तत्प्रसादपात्र चाहमानवंशावतंसश्रीजसवतंसुतश्रीजगन्नाथशासने श्रीपालीनगरवास्तव्यश्रीश्रीश्रीमाल—
- (४) ज्ञातीय सा० मोटिल भा० सोभाग्यदे पुत्ररत्न सा० हूंगर भाखरनामभ्रातृद्वयेन सा० हूंगर भा० नाथदे पुत्र सा० रूपा रामसिंघ रतन सा०
- (५) पौत्र सा० टीला सा० भाखर भा० भावलदे पुत्र ईसर

अटोल प्रमुख कुटुंबयुतेन स्वद्रव्यकारित नवलखाख्यप्रा-
सादोद्धारे श्रीपार्श्वनाथविंव

- (6) सपरिकरं स्वश्रेयसे कारितं प्रतिष्ठापितं च स्वप्रतिष्ठायां
प्रतिष्ठितं च श्रीमदकवरसुरत्राणप्रदत्तजगद्गुरुविरुद्धधारक
तपागच्छाधिराजभट्टारक-
- (7) श्रीहीरविजयसूरिपट्टप्रभाकर भट्टारकश्रीविजयसेनसूरिप-
ट्टालंकारभट्टारकश्रीविजयदेवसूरिभिः स्वपदप्रतिष्ठिताचा-
र्यश्रीविजयसिंहप्रमुखपरिकरपरिकरितैः ।

(३९६)

- (1) ओं । श्रीपल्लिकीये प्रद्योतनाचार्यगच्छे त्र(ष्ट)द्धौ भादा-
मादाकौ तयोः श्रेयोर्थं लखमलासुत देशलेन रिख-
- (2) भनाथप्रतिमा श्रीविरनाथमहाचैत्ये देवकुलिकायां का-
रिता । संवत् ११५१ आपाढ सुदि ८ गुरौ ।

(३९७)

- (1) ओं ॥ सं० ११४४ माघसुदि ११ अंपतेरं प्रदेव्यास्तु
सूनुना जेज्जकेन स्वयं प्रपूर्णवज्रमानाद्यैर्मिलित्वा सर्व-
वांधवैः । १ खन्नके पूर्णभद्रस्य वीरना-
- (2) यस्य मंदिरे कारिता वीरनाथस्य श्रेयसे प्रतिमानघा ॥२॥
सूरेः प्रद्योतनार्यस्य ऐंद्रदेवेन सूरिणा भूपिते सांप्रतं गच्छे
निःशेषनयसंजु(यु)ते ॥

(३९८)

॥ ॐ ह्रीं श्रीं नमः श्रीपातिसाह पुणसाह(?) विजयराज्ये ॥
 संवत् १६८६ वर्षे वैशाखसिताष्टमी शनिवासरे महाराजाधिराज
 महाराजाश्रीगजसिंहजीविजयराज्ये श्रीपालिकानगरे सोनिगरा-
 श्रीजगन्नाथजीराज्ये उपकेशज्ञातीय श्रीश्रीमालचंडालेचागोत्रे
 सा० मोटिलभार्या सोभागदे पुत्र सा० डूंगर भ्रातृ सा० भापर
 नामाभ्यां डूंगरभार्या नाथलदे पुत्ररूपसी रायसिंघ रतना भाप-
 रभार्या भावलदे पु० ईसर अटोल रूपा पु० टीला युतेन स्व-
 श्रेयसे श्रीशांतिनाथविंश कारापितं प्रतिष्ठितं श्रीचेत्रगच्छशार्दूल-
 शाखायां राजगच्छान्वये भ० श्रीमान् चंद्रसूरितत्पट्टे श्रीरत्न
 चंद्रसूरि वा० तिलकचंद्र मु० रूपचंद्रयुतेन प्रतिष्ठा कृता स्वश्रेयोर्थे
 श्रीपालिकानगरे श्रीनवलपाप्रासादे जीर्णोद्धारकारापितमूलनाथक-
 श्रीपार्श्वनाथप्रमुखचतुर्विंशतिजिनानां विंव[ानि] प्रतिष्ठापितानि सु-
 वर्णमयकलशदंडो रूप्य सहस्र ५ द्रव्यव्ययकृतेनात्र बहुपुण्यउपाजितं
 अन्यप्रतिष्ठागूर्जरदेशे कृता श्रीपार्श्वगुरुगोत्रदेवीश्रीअंबिकाप्रसादात्
 सर्वकुटुंबवृद्धिर्भूयात् ॥

(३९९)

संवत् १६८६ वर्षे वैशाखसुदि ८ दिने राजाधिराजमहा-
 राजश्रीगजसिंहविजयमानराज्ये मेडतानगरवास्तव्य उपकेशवंशे
 कुहाडगोत्रे सा० हर्षा भार्या मीरादे पुत्र सा० जसवंतकेन स्व-
 श्रेयसे श्रीपार्श्वनाथविंश कारितं स्थापितं च ॥ महाराणा श्रीगज-
 सिंहविजयराज्ये श्रीगोडवाडदेशे श्रीविजयदेवसूरीश्वरोपदेशतः
 बीथरला वास्तव्य समस्तसंघेन शिशरिण्या उपरिनिर्मापितेन

विवेन प्री० (१) प्रतिष्ठितं च तपागच्छाधिराज भट्टारकश्रीमदकव-
रसुरत्राणप्रदत्तजगद्गुरुविरुद्धधारक भ० श्रीहीरविजयसूरीश्वर पट्ट-
प्रभाकर भट्टारकश्रीविजयसेनसूरीश्वरपट्टालंकार भट्टारकश्रीवि-
जयदेवसूरिभिः स्वपदप्रतिष्ठिताचार्यश्रीविजयसिंहप्रमुखपरिकर-
परिकरितैः ।

(४००)

संवत् १५४३ ज्येष्ठसुदि ११ शनौ प्राग्वाटज्ञातीय व्य०
धर्मा भा० नाई सुत जीवा वोगाकेन भार्या गोमति सुत हर्पा
हीरा व्य० कमला सु० काढा तागोरी निमित्तं पुत्री राजू नामा
धरणा श्रीसंघसमस्तकुटुंबयुतेन व्य० कमलाश्रेयार्थे श्रीपार्श्वना-
थविवं कारितं प्र० श्रीज्ञानसागरसूरिपट्टे श्रीउदयसागरसूरिभिः
श्रीविशालनगर वास्तव्य ।

(४०१)

संवत् १५२३ वर्षे वैशाख सुदि ११ बुधे श्रीप्राग्वाटवंशे
सा० गांगदे भा० कपूराई पुत्र सा० वल्लराजसुश्रावकेण भा०
पांची पुत्रवस्तुपालयुतेन स्वश्रेयार्थे श्रीअंचलगच्छेशश्रीजयकेसरी-
सूरीणामुपदेशेन श्रीविमलनाथविवं कारितं प्रतिष्ठितं संघेन ।

(४०२)

(१) दं० ॥ यः पुरात्र महास्थाने श्रीमाले स्वयमागतः ।
स देवः श्री

(२) महावीरो देया[द्वः] सुखसंपदं ॥१॥

पुनर्भवभवत्रस्ताः संतो

(४) यं शरणं गताः ।

तस्य वीरजिनेन्द्र[स्य] पूजार्थं शासनं नवं ॥ २ ॥

(४) थारापद्रमहागच्छे पुण्ये पुण्यैकशालिनां ।

श्रीपर्णचंद्रमू[री]

(५) पां प्रसादाल्लिख्यते यथा ॥ ३ ॥

स्वस्ति संवत् १३३३ वर्षे ॥ आश्वि-

(६) नशुदि १४ सोमे ॥ अद्य श्रीश्रीमाले महाराजकुलश्रीचा-

(७) चिगदेवकल्याणविजयि राज्ये तन्नियुक्त महं० गजसीह

(८) प्रभृति पंचकुलप्रतिपत्तौ श्रीश्रीमालदेशवदिकाधिकृतेन

(९) नैगमान्वयकायस्थमहत्तमसुभेदेन तथा चेद्विकर्मसीदेन

(१०) स्वश्रेयसे अश्विनमासीययात्रामहोत्सवे अश्विनशुदि १४च-

(११) तुर्दशीदिने श्रीमहावीरदेवाय प्रतिवर्षे पंचोपचारपू-

जानिमि-

(१२) तं श्रीकरणीयपंचसेलहयडाभीनरपालं च भक्तिपूर्वं संवो-

(१३) ध्य तलपदेहलसहडीपदमध्यात् फरकरहलसहडीएकसत्क

(१४) द्र ५१२ सप्तविंशोपकोपते पंचद्रम्मा स(त)था सेलहया-

भाव्ये आठ-

(१५) हां मध्याद्र ८ अष्टौ द्रम्माः ॥ उभयं सप्तविंशोकोपेतत्र-

योदशद्र-

(१६) म्मा आचंद्रार्के देवदाये कारापिताः ॥ वर्तमानपंचकु-

लेन व-

(१७) तमानसेलहयेन देवदायकृतमिदं स्वश्रेयसे पालनीयं ॥

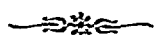
(४०३)

- (१) द० ॥ संवत् १२६५ वर्षे फाल्गुनवदि ७ गुरौ प्रौढप्र-
तापश्रीमद्धांदलदेव-
- (२) कल्याणविजयराज्ये वधिलदे चैत्ये श्रीनाणकीयगच्छे
श्रीशांतिसूरिगच्छा-
- (३) धिपे ॥ इतश्च ॥
आसीद्धर्कटवंशमुख्य उसलः श्राद्धः पुराशुद्धधी-
स्तद्गोत्रस्य
- (४) विभूषणं समजनि श्रेष्ठी स पार्श्वाभिधः ।
पुत्रौ तस्य बभूवतुः क्षितितले वि
- (५) ख्यातकीर्ती - -
- - - प्रथमो बभूव स गुणी रामाभिधश्चापरः ॥१॥
तथान्यः ।
- (६) श्रीसर्व्वज्ञपदार्चने कृतमतिदाने दयालुर्मुहु-
राशादेव इति क्षितौ समभवत्
- (७) पुत्रोस्य धांधाभिधः ।
तत्पुत्रो यतिसंगतिः प्रतिदिनं गोसाकनामा सुधीः
- (८) शिष्टाचारविसारदो जिनगृहोद्धारोद्यतो योजनि ॥ २ ॥
कदाचिदन्यदा चित्ते वि-
- (६) चित्य चपलं धनं ।
गोष्ठ्या च रामा-गोसाभ्यां कारितो रंगमंडपः ॥ ३ ॥
भद्रं भवतु ।

(४०४)

- (१) ओं संवत् १२६५ वर्षे श्रीनाणकीयगच्छे धर्कटगोत्रे
आसदेव तत्सुत जागू
- (२) भार्या धिरमती तत्सुतो गाह्वस्तस्य भार्या सातू
तत्पुत्र आजमटादि
- (३) समूर्तिकां लगिकां कारयामास ।

(४०५)

- (१) ओं ॥ संवत् १२६५ वर्षे धर्कटवंशे श्राद्ध आसदेव
भार्या सुखमनि तत्सुत धांधा भार्या जिणदेवि तत्पुत्राः
पंच गोसा
- (२) काल्हा राल्हण खावसीह पाल्हण प्रमुखा गोसापुत्र
आम्रवीर यामजल काल्हा पुत्र लक्ष्मीधर महीधर
राल्हणपुत्र
- (३) आखेशूर खावसीह पुत्र देवजस पाल्हणपुत्र धणचंडा
दधवदे स्वकलत्र समन्विताः स्वश्रेयोर्य स्तंभलता-
मिमां
- (४) कारयामास ।

(४०६)

- (१) ओं संवत् १२६५ वर्षे श्रे० साधिगभार्यामाल्ही तत्पुत्रा
आववीर वदाक आवधराः

(२) आववीरपुत्र साल्हणगुणदेवादि समन्वित आत्मश्रेयसे
लगिकां कारितवान् ।

(४०७)

(१) ओं ॥ संवत् १२६५ वर्षे उसलगोत्रे श्रेष्ठि भास्व भार्या
दूल्हेवी तत्पुत्र शशाकेन

(२) भार्या राजनजिरालहू तस्याः पुत्राश्चत्वारो लक्ष्मीधर
अभयकुमार भवकुमार शक्तीकुमारा लक्ष्मीधरपुत्र
वीरदेव अभयदेव पुत्र सर्व्वदेव . . . . .

(४०८)

सं० १५०६ वर्षे माघवदि १० गुरौ गोत्र वेलहरा ऊ०
ज्ञातीय सा० रतन भार्या रतनादे पुत्र दूदा वीरम महपा देवा
लूणा देवराजादि कुटुंबयुतेन श्रीवीरपरिकरः कारितः प्रतिष्ठितः
श्रीशांतिस्मुरिभिः ।

(४०९)

सं० १५०५ वर्षे माहवदि ९ शनौ श्रीज्ञानकीयगच्छे
श्रीमहावीरविंशं प्र० श्रीशांतिस्मुरिभिः ।

(४१०)

सं० १४२९ माहवदि ७ चंद्रे श्रीविद्याधरगच्छे मोढज्ञा०
ठ० रतन ठ० अर्जुन ठ० तिहुणा सुत भूवदेव श्रेयसे भ्रातृ
टाहाकेन श्रीपार्श्वपंचतीर्थी का० प्र० श्रीउदयदेवस्मुरिभिः ।

(४११)

सं० १५३० वर्षे मा० व० ६ प्राग्वाट ज्ञाति व्य० चाहद
भा० राणी पु० व्य० वीटाकेन भा० वृटी पु० व्य० वेला प्रमुख
कुटुंबयुतेन स्वश्रेयसे श्रीसंभवनाथविंवां का० प्र० तपाश्रीलक्ष्मी-
सगारसूरिभिः । जुंपराग्रामे ।

(४१२)

संव० १६३० वर्षे वैशाखवदि ८ दिने श्रीवहदाग्रामे
उसवालज्ञातीय गोत्रतिलाहरा सा० मूदा भार्या सोहलादे पुत्र
नासण वीदा नासण भार्या नकागदे वीदा भार्या कनकादे
सुत बला श्रीआदिनाथविंवां कारापितं श्रीदीरविजयसूरिभिः
प्रतिष्ठितः ।

(४१३)

संवत् १५१५ वर्षे माघशु० १५ ज्ञकेश लाढागोत्रे सा०
झांडू आ० कपूरी सुत सा० वीरपालेन भार्या गांगीपुत्र पनवेल
कर्मसी भ्रातृ दील्हादियुतेन श्रीशंभवनाथविंवां कारितं प्रतिष्ठितं
तपाश्रीरत्नशेखर सूरिभिः ।

(४१४)

॥ दं० ॥ संवत् १६२३ वर्षे वैशाखमासे शुक्रवारे १०
दिने ईडरनगरवास्तव्य उसवाल ज्ञातीय मं० श्रीलहूआ सुत मं०
जसा० मं० श्रीरामा महाश्राद्धेन भार्या रमादे मं० सिंहराज
प्रमुख सकलकुटुंबयुतेन श्रीशान्तिनाथविंवां कारितं ॥ श्रीतपाग-
च्छयुगप्रधान श्रीविजयदानसूरिपदे श्रीदीरविजयसूरिभिः प्रतिष्ठितं ।

(४१५)

सं० १५३४ वर्षे माघसु० ९ उप० ज्ञातीय गादहीयागोत्रे
सा० कोहा भार्या रतनादे पु० आका भा० यस्मादे पुत्र हराराजा
वडमेरादि सहितेन श्रीवासूपूज्यविंशं कारितं श्रीउप० ककुदा-
चार्यसंताने प्र० देवगुप्तसूरिभिः ।

(४१६)

सं० १५०५ वर्षे राणा श्रीलाखापुत्र राणा श्रीमोकल-
नंदन राणा श्रीकुंभकर्णकोशव्यापारिणा साह कोला पुत्ररत्न
भंडारी श्रीवेलाकेन भार्या वील्हणदे विजयमानभार्या रतनादे
पुत्र भं० मूंधराज भं० धनराज भं० कुरपालादिपुत्रयुतेन
श्रीअष्टापदाहः श्रीश्रीश्रीशांतिनाथमूलनायक प्रासाद[ः] कारितः
श्रीजिनसागरसूरिप्रतिष्ठितः श्रीखरतरगच्छे चिरं राजतु । श्रीजि-
नराजसूरि श्रीजिनवर्द्धनसूरि श्रीजिनचंद्रसूरि श्रीजिनसागर-
सूरिपट्टांभोजार्कनंदतु श्रीजिनसुंदरसूरि प्रसादतः । शुभं भवतु ।
पं० उदयशीलगणि ननमति ॥

(४१७)

(१) ॥ संवत् १६१४ वर्षे श्रीवीरमपुरे ॥ श्रीशांतिनाथ-
चैत्ये मार्गशीर्षमासे प्रथमद्वितीयादिने ॥ श्रीखरतरगच्छे श्रीजिन-
चंद्रसूरिविजयराज्ये ॥ सश्रीकवीरमपुरे विधिचैत्यराजे प्रोत्तुंगचं-
गशिषरे नतदेवराजे । सौवर्णवर्णवपुषं सुविशुद्धपक्षं प्रेयोतितीर्थप-
तिम—तशुद्धपक्षं ॥ १ ॥

(२) अर्हंतमर्हंतगतां तलतांतभक्त्या श्रीशांतिनामकम-
नंतनितांतभक्त्या । श्रीविश्वसेनतनुजं भजतात्मशक्त्या सारं-
गलक्ष्मणजिनं स्मरतोक्तयुक्त्या ॥ २ ॥ यस्यातीतभवेऽप्यकारि
महता शक्तस्तनामर्पिणा ज्येनाकारभृता कपोततनुभृद्रिक्षापुरीक्षो-

(३) ईतः । भोक्ता योगिकयोगिचक्रिपदवीसाम्राज्य-
राज्यश्रियः । स श्रीशांतिजिनोस्तु धार्मिकनृणां दातात्मसंपत्-
श्रियः ॥ ३ ॥ श्रीशांतिदेवोऽवतु देवदेवो धर्म्मोपादिष्टामुददायि
सेवः । नंतास्ति यस्यादिमवर्णनामा राजोपमास्यस्य तु भक्ति-
नाम ॥ ४ ॥ श्रीधनराजोपाध्यायानामुपदेशेन

(४) पंडित मुनिमैरुलिखितं ॥ सूत्रधार जोधा दंता गदा
नरसिंगकेन कारितानिकायानि चतुःकिकामलपट्टके ॥ शुभं
भूयात् ॥ राजलश्रीमैवराजविजयराज्ये श्रीशांतिनाथनालिमंडपो
निष्पन्नः ॥

(४१८)

(१) [संव]त् १५६८ वर्षे वैशाखशुदि ७ दिने गुरुपुष्ययोगे
राजल श्रीकुभकर्ण विजय[राज्ये]

(२) श्रीविमलनाथप्रासादे श्रीतपागच्छनायकभट्टारकश्रीहेम-
विमलसूरिशिष्य पं० चारित्रसाधुगणि-

(३) नामुपदेशेन श्रीविरमपुरवासिसकलश्रीसंघेन कारा-
पितो रंगमंडपः ! सूत्रधारद्वेलाकेन कृतः । चिरं नंदतु ।
श्रीरस्तु ॥

(४१९)

(1) ॥ दं० ॥ आपाढादि संवत् १६८१ वर्षे चैत्रवदि ३ दिने सोमवारे हस्तनक्षत्रे वीरमपुरे राउलश्रीजगमाल-जीविजयराज्ये श्रीपल्लीवालगच्छे भट्टारकश्रीयशोदेव-सूरिजीविज[यमा]ने श्रीपार्श्वनाथजीचैत्ये श्रीपल्लीगच्छ-संघेन गवाक्षत्रय-

(2) सहिता सुशोभना निर्गमचतुष्किका कारापिता उपा-ध्यायश्रीहरशेखराणां पट्टप्रभाकरोपाध्यायश्रीकनकशे-खरतत्पट्टालंकारोपाध्यायश्रीदेवशेखरैः स्वर्गतैः उपा-ध्यायकनकशेखरहस्तदीक्षितेने उपाध्याय श्रीसुमतिशेख-रेण स्वहस्तेन

(3) लिखितं ॥ श्रीः श्रेयोस्तु श्रीश्रावकसंघस्य शुभं भवतु ।
सूत्रधार हेमापुत्र . . . . . ।

(४२०)

(1) संवत् १६६७ वर्षे शाके १५३२ प्रवर्तमान द्वितीय आपा-ढसुदि ६ दिने शुक्र-

(2) वारे उत्तराफाल्गुनीनक्षत्रे राउलश्रीतेजसीजीविजय-राज्ये श्रीविमलना-

(3) धमासादे श्रीतपागच्छे भट्टारिक श्री ५ श्रीविजयसेन-सूरिविजयराज्ये आचार्य श्री[विजयदेव] - - - -

(४२१)

- (१) ॥ दं० ॥ संवत् १६३७ वर्षे शके १५०२ प्रवर्त[माने]
 वैशाखशुदि ३ दिनः । गुरुवारे रोहिणीनक्षत्रे [राउल]
 श्री मेघराजजी विजयराज्ये श्रीविमलनाथप्रासादे
- (२) श्रीतपागच्छे गच्छाधिपतिप्रभुश्रीपरमभट्टारकश्रीदीर-
 विजयमूरिविजयराज्ये आचार्यश्रीविजयसेनमूरिः ।
 उपाध्यायश्रीधर्मसागरग[णीनामुपदेशेन(?)]
- (३) श्रीसंघेन कारापितं । श्रीरस्तु । कल्याणमस्तु । सूत्रधार
 बढसी पुत्र सूत्रधार राउत ।

(४२२)

- (१) संवत् १२४६ वर्षे क्रांतिकवदि २ श्रीमान्
 (२) देवाचार्यगच्छे श्रीखेदीय श्रीमहावीरमूलचैत्ये
 (३) श्रे० सद्देवसुतेन सोनिगेन आत्मश्रेयोर्थं सं
 (४) (अ) [वज्रुगं प्र]दत्तं ॥ २

(४२३)

- (१) संवत् १२१० श्रवणवदि
 (२) ७ श्रीविजयसिंहेन वा
 (३) लिग सासणं प्रदत्तं
 (४) खेदिजुं राणौ दोई सु-

- (5) जुको वालिगु लेई
- (6) कुहाडु लेई तहि के
- (7) रिय गदह चढइ . . . .

(४२४)

- (1) सं० १२४९ वर्षे माघसुदि १० गुरौऽघेह श्रीनहूले महाराजाधिराजश्रीकेलहणदेवराज्ये तत्पुत्रराजश्रीजयत-सीहदेवो
- (2) विजयी ज—तत्पादपञ्चोपजीवितमहामात्यश्रीवालहणप्रभृतिपंचकुलेन महं० सूमदेवसुतराजदेवेन देवश्रीम-
- (3) हावीरप्रदत्तद्र १ पाट्टल्लीमध्यात् । वहभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः सगरादिभि यस्य यस्य जदा दत्तं तस्य तस्य तदा
- (4) फलं ।

(४२५)

- (1) ॥ र्द० ॥ संवत् १३५९ वर्षे वैशाख शुदि १० शनिदिने नडुलदेशे वाघसीणग्रामे महाराजश्री सामं-तसिहदेवकल्याणविजयराज्ये एवं काले वर्तमाने सोलं० पाभट पु० रजर सोलं०
- (2) गागदेव पु० आंगद मंडलिक सोलं० सीमाल पु० कुंता धारा सोलं० माला पु० मोहण त्रिभुवण पदा

सो० हरपाल सो० घूमण पटीयायत वणिग् सीहा
सर्वसोलंकीसमुदायेन वाघसीणग्रामीय अर-

(३) हट अरहट प्रति गोधूम से ४ ढीवडा प्रति गोधूम
सेई २ तथा धुलियाग्रामे सो० नयणसीह पु० जय-
तमाल सो० मंडलिक अरहट प्रति गोधूम सेई ४
ढीवडा प्रति गोधूम सेई २ सेतिका २

(४) श्रीशांतिनाथदेवस्य यात्रामहोत्सवनिमित्तं दत्ता ॥ एतत्
आदानं सोलंकीसमुदायः दातव्यं पालनीयं च । आ-
चंद्रार्क ॥ यस्य यस्य यदा भूमी तस्य तस्य तद्
फलं ॥ मंगलं भवतु ॥

(४२६)

(१) सं० १३(२)०० वरषे जठ सुदि १० सोमे अद्येह चं-

(२) द्रावत्यां महाराजाधिराज श्रीआल्हण-

(३) सिंहदेव कल्याणविजयराज्ये तन्नि-

(४) युक्तमुद्रायां महं श्रीपेताप्रभृति पं-

(५) चकुलं शासनमभिलिख्यते यथा

(६) महं श्रीपेताकेन - - नानकलागर

(७) ग्रामे - - - - - श्रीपार्श्वनाथ-

(८) देवस्य लो . . . . .

(९) - - - रहिता . . . . .

(१०) एवं ॥ आचंद्रार्क - - - - - यस्य

- (11) यस्य यदा भूमी तस्य तस्य तदा फलं ॥
- (12) साखि राउल० ब्रा अलिणव ब्रा दउव
- (13) ब्रा जव - सोहण - - - - वणदेसणा-
- (14) . . . . . कल्हा . . . ॥

(४२७)

- (1) श्रीभिल्लमालनिर्यातः प्राग्वाटः वणिजां वरः । श्रीप-
तिरिव लक्ष्मीयुग्मोलच्छ्री राजपूजितः ॥ आकरो गुण
रत्नानां वन्धुपद्मदिवाकरः । जज्जुकस्तस्य पुत्रः स्यात्
नम्मरामो ततोऽपरौ ॥ जज्जुसुतगुणाढ्येन वामनेन
भवान्नयम् ॥
- (2) दृष्ट्वा चक्रे गृहं जैनं मुक्त्यै विश्वमनोहरम् ॥ सम्बत्
१०९१ ।

(४२८)

- (1) ओं ॥ संवत् १२५१ आपाढवदि ५ गुरौ श्रीनाणकी-
यगच्छे ऊथण सदधिष्ठाने । श्रीपार्श्वनाथचैत्ये ॥
धनेश्वरस्य पुत्रेण देवधरेण
- (2) धीमता ।
संयुक्तेन यशोभट आल्हा पाल्हा सहोदरैः ॥
यशोभटस्य पुत्रेण सार्द्धं यसधरेण भां (च) ।
पुत्रपौत्रादियुक्तेन धर्महेतुमहामनाः ॥

- (३) भगिनी धरमत्याख्या भर्तृश्रेव यशोभटः ।
कारितं श्रेयसे ताभ्यां रम्येदस्तुंगमंडपम् ॥

---

(४२९)

- (१) ओं ॥ सं० १२४१ वैशाखसुदि ७ अद्य श्रीकेरुण-
देवरा—
(२) ष्ये तस्यात्मजश्रीमोढलदेवस्वभुज्यमानधंधाणक—
(३) पद्मचैत्ये श्रीमहावीरदेववर्षगतिनिमित्तं पना—
(४) यिय भं० यदुवीर गुणधरेन मांडव्यपुरीय मंड—
(५) पिकायां दानमध्यात् द्रं० ॥ मासं प्रति दातव्या
(६) चंद्रार्कं यावत् ॥ बहुभिर्वसुधा भुक्ता राजभिः
(७) सगरादिभिः । यस्य यस्य यदा भूमि तस्य तस्य
(८) तदा फलं ॥ स्वदत्तं परदत्तं वा देवानां जो हरेत्
(९) धनं । षष्टिवर्षसहस्राणि नरके स कृमिर्भवेत् ॥

---

(४३०)

ओं ॥ श्रीवर्द्धमानत्रिभुरद्भुतशारदेन्दु—
दोषानुपम(ग)विमुखः सुभगः शुभाभिः ।
आढ्यं भविष्णुरमलाभिरसौ कलाभिः
संतापमंतयतु कौमुदमातनोतु ॥ १ ॥
श्रीमति धारावर्षे विक्रमतर्षे प्रमारकुलहर्षे ।
अष्टादशशतदेशोत्तंसे चंद्रावतीहंसे ॥ २ ॥

श्रीमत्केलह(*)णमंदलपतितनयायां नयैकशालिन्यां ।

तत्पट्टप्रणयिन्यां शृंगारपदोपपददेव्यां ॥ ३ ॥

एतद्भामप्राभववैभवभृति तत्प्रदत्तसाचिव्ये ।

सकलकलाकुलकुशले गृहमेधिनि नागदे सचिवे ॥ ४ ॥

दिः (द्विः) स्मरशरदिनकरमितवर्षे शुचिशस्यसंपदुत्कर्षे ।

दुंदुभिनामनि धामनि(*)विटपपल्लवितधर्मधियां ॥ ५ ॥

एतत्पदकचतुष्किकाविरचितश्रीमंदपोद्धारतः

पुण्यं पण्यमगण्यमाकलयति श्रीवीरगोष्ठीजनः ।

मन्ये किंतु चतुष्किकाद्वयमिदं दत्ताभिमुख्यस्थिति-

स्थेयस्तत्कलिमोहभूषयुगली जित्वात्पन्नद्वयीं ॥ ६ ॥

इंदुः कुंदसितैः करैः पुलकयत्याकाशः(*)वर्ली मृदु-

र्यावद्भानुरसौ तनोति परितोप्याशाः प्रकाशोज्ज्वलाः

तावद्धार्मिकधर्मकर्मरभसप्रारब्धकल्याणिक-

स्तोत्राद्युच्छवगीतवाद्यविधिभिः जीयात्रिकं सर्वतः ॥७॥

राज्ञा शृंगारदेव्यात्र वाटिका भूमिरद्भुता ।

दत्ता श्रीवीरपूजार्थं शास्वतः श्रेयसः श्रिये ॥ ८ ॥

साक्षिता दा(*)णिकः साक्षात्प्रेक्षा दाक्ष्यवृहस्पतिः ।

अत्राभून्नीरडो वर्ष्मा सौत्रधारेसु कर्मसु ॥ ९ ॥ छ ॥

पूज्यपरमाराध्यतमश्रीतिलकप्रभसूरीणां कृतिरियं ॥ छ ॥

संवत् १२५५ आसोयसुदि ७ बुधवारे सकलगोष्ठी-

कलोकः त्रिकोद्धारं स्वश्रेयसे कारितवानिति ॥ छ ॥

(४३१)

॥ दं० ॥ संवत् १६११ वर्षे बृहत्खरतरगच्छे श्रीजिनपा-
णिक्यसूरिविजयराज्ये ॥ श्रीमालन्यातीय पापढगोत्रे । ठाकुर
रावण तत्पुत्र उणगडमल तद्धार्या नमणी । तत्पुत्र जीवराजेन
श्रीपार्श्वनाथपरिगृह कारापितं । गड धर्मसुंदरगहिमां (?)

(४३२)

संवत् १५६९ वर्षे माघशुदि १३ दिने स्तंभतीर्थवासी
ऊकेशज्ञातीय सा० पातल भा० पातलदे पुत्र सा० जइता
भार्या फते पुत्र सा० सीहा सहजा भा० पुरी पुत्री सापा
[पु०] दलिक भा० कमलापुत्र सा० जीराकेन सा० पुनी पितृव्य
सा० सोपा हापा विजा कुटंबयुतेन पितृवचनात् स्वसंतानश्रे-
योर्य श्रीसुमतिनाथर्विवं कारितं प्रति० तपागच्छे श्रीसोमसुंदर-
सूरिसंताने श्रीसुमतिसाधुसूरिपट्टे श्रीहेमविमलसूरिभिः महोपा-
ध्यायश्रीजनंतदंसगणि प्र० परिवारपरिवृतैः ।

(४३३)

॥ सं० १५०७ वर्षे फा० व० ३ बुधे ओशवंशे बहरा
हीरा भा० हीरादे पु० व० पेता भा० पेटलदे पु० व० हिमति
पितृश्रेयसे श्रीज्ञातिनाथर्विवं कारितं श्रीखरतरगच्छे श्रीजिनभ-
द्रसूरि श्रीजिनसागरसूरिभिः प्रतिष्ठिता ।

(४३४)

(१) संवत् १६७७ ज्येष्ठ वदि ५ गुरुवारे पातसाहिश्रीजहां-

गीर विजयिराज्ये साहियादा साहिजहाराज्ये । ओस-
वालज्ञातीय गणधरचोपडागोत्रीय सं० नगा भार्या
नयणादे

(२) पुत्र संग्राम भा० तोली पु० माला भा० मालहणदे पु०
देका भा० देवलदे पु० कचरा भा० कडडिमदे चतुरं-
गदे पु० अमरसी भा० अमरादे पुत्ररत्न संप्राप्तश्री-
अर्जुदाचलविमलाचल-

(३) संघपतितिलककारितयुगप्रधानश्रीजिनसिंहसूरिपट्टप्रभा-
कर भट्टारक श्रीजिनराजसूरिपदनंदिमहोत्सवविविध-
धर्मकर्तव्यविधायक सं. आसकरणेन पितृव्य चांपसी
भ्रातृ अमीपाल

(४) कपूरचंद स्वभार्या अजाइवदे पु० ऋषीदास सूरदास
भ्रातृव्य गरीवदासादिसारपरिवारेण श्रेयार्थ स्वयंकारित
मम्माणीमयविहारशृंगारकश्रीशांतिनाथविवं कारितं प्र-
तिष्ठितं श्रीमहावीरदेवा-

(५) वच्छिन्नपरंपरायातश्रीवृहत्स्वरतरगच्छाधिपश्रीजिनभद्र-
सूरिसंतानीयप्रतिबोधितसाहि श्रीमदकव्वरप्रदत्तयुग-
प्रधानपदवीधर श्रीजिनचंद्रसूरिविहितकठिनकाष्मीर-
विहार वारसिंदूरगज्जणादि-

(६) [वि]विध देशामारि प्रवर्तक जहांगीरसाहिप्रदत्त युग-
प्रधानपदधारक श्रीजिनसिंहसूरिपट्टोत्तंसलव्य श्रीअंबि-
कावरप्रतिष्ठितश्रीशत्रुंजयाष्टमोद्धारप्रदर्शितभाणवदमध्य-
प्रतिष्ठित श्रीपार्श्वप्रतिमापे (पी)-

- (10) यूपवर्षणप्रभावोद्विथ्वंशमंदनधर्मसीधारलेदेनंदनभट्टा-
रक चक्रचक्रवर्तीश्रीजिनसूरिदिनकरैः ॥ आचार्य श्री-
जिनसागरसूरिप्रभृतियतिराजैः ॥ सूत्रधारसुजा ।

(४३५)

- (1) संवत् १६६९ वर्षे माहसुदि ५ शुक्रवासरे महाराजाधि-
राज महाराज श्रीसूर्यसिंहविजयराज्ये उपकेशि-
(2) ज्ञातीय लोढागोत्रे सं० टाढा तत्पुत्र सं० रायमल्ल भा०
रंगादे तत्पुत्र सं० लाषाकेन भा० लाडिमदे पुत्र वत्स-
पालसहितेन श्रीपार्श्वनाथविवं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीमत्
श्रीवृहत्खरतरगच्छे श्रीआद्यपक्षीयश्री-
(3) जिनसिंहसूरितत्पट्टोदयाद्रिमातैश्च श्रीजिनचंद्रसूरिभिः ॥
शुभं भवतु ॥

(४३६)

- (1) सं० १६८७ व० ज्येष्ठसुदि १३ गुरौ ।
(2) सं० जसवंत भा० जसवंतदे पु० अचलदासकेन
श्रीविजयचिंतामणिपार्श्वनाथविवं-
(3) का० प्र० तथाश्रीविजयदेवसूरिभिः ।

(४३७)

- (1) संवत् १६८४ वर्षे माघसुदि १० सोमे संघ० हरषा-
भा० मीरादे तत्पुत्र संघवी ज-

- (२) संवत् भा० जसवंतदे तत्पुत्र सं० अचलदास अपि-
राज सं० शामकरण कारितं प्रतिष्ठितं तपागच्छे भ-
- (४) द्वारिक श्री६ विजयदेवसूरिभिः ।

(४३८)

- (१) संवत् १६७७ वर्षे अक्षयतृतीयादिने शनि
- (२) रोहिणीयोगे मेढतानगरवास्तव्य सा० लापा भा०
सरूपदे नाम्न्या श्रीमुनिसुव्रतर्विवं कारितं
- (३) प्रतिष्ठितं भट्टारक श्रीविजयसेनसूरीश्वरपट्टप्रभाकर जिहां-
गीर महातपाविरुद्विरुद्धात्
- (४) युगप्रधानसमानसकलसुविहितसूरिशभाशृंगारभट्टारक
श्रीविजयदेवसूरिराजेंद्रैः ॥

(४३९)

- (१) सं० १६७७ ज्येष्ठवादि ५ गुरौ ओसवालज्ञातीय गण-
धरचोपडागोत्रीय सं० नग्गाभार्या नयणादे पुत्र
संग्राम भार्या तोली पु० माला भार्या मालहणदे पु०
देका भा० देवलदे पु० कचरा भार्या
- (२) कउढमदे चतुरंगदे पुत्र अमरसी भार्या अमरादे पुत्र-
रत्नेन श्रीअर्बुदाचल श्रीविमलाचलादिप्रधानतीर्थयात्रा-
दिसद्धर्मकर्मकरणसम्प्राप्तसंघतिलकेन श्रीआसकरणेन
पितृव्य चांपसी भ्रातृ
- (३) अमीपाल कपूरचंद स्वपुत्र ऋषभदास सूरदास भा-

तुल्य गरीवदास प्रमुख सश्रीकपरिवारेण सं० रूपजी-
कारितशत्रुंजयाष्टमोद्धारमध्यस्वयंकारितप्रवरविहारशृं-
गारहारश्रीआदिश्वरविंशं कारितं

- (4) पितामहवचनेन प्रपितामहपुत्र मेघा कोट्ठा रतना प्रमुख
पूर्वजनाम्ना प्रतिष्ठितं श्रीवृद्धत्स्वरतरगच्छाशीशसाधु-
पद्रववारक प्रतिबोधितसाहिश्रीमदकव्वरप्रदत्तयुगप्रधा-
नपदधारक श्रीजिनचंद्रसूरि
- (5) जहांगीरसाहिप्रदत्तयुगप्रधानपदधारक श्रीजिनसिद्धसू-
रिपट्टपूर्वाचलसहस्रकरावतारप्रतिष्ठितश्रीशत्रुंजयाष्टमो-
द्धारश्रीभाणवटनगरश्रीशांतिनाथादिविंशप्रतिष्ठासमय-
निर्ज्वरत्सुधारसश्रीपार्श्वप्रति-
- (6) हारसकलभट्टारकचक्रचक्रवर्तिश्रीजिनराजसूरिशिरःशृं-
गारसारमुकुटोपमानप्रधानैः ॥

(४४०)

- (1) संवत् १६७७ वर्षे वैशाखमासे अक्षयतृतीया दिवसे
श्रीमेढतावास्तव्य उ० ज्ञा० समदडियागोत्रीय
- (2) सा० माना भा० महिमादे पुत्र सा० रामाकेन भ्रातृ-
रायसंग भा० कैसरदे पुत्र जइतसी लपमीदास प्रमुख-
कुटुंब-
- (3) युतेन श्रीमुनिसुव्रतविंशं का० प्र० तपागच्छे भट्टारक-
श्री पं० श्रीविजयसेनसूरिपट्टालंकार भ० श्रीविजयदे-
वसूरिसिंहैः ।

(४४१)

. सं० १६५३ वर्षे वै० शु० ४ बुधे श्रीशांतिनाथविंशं गाद-
हीआगोत्रे सं० सुरताण भा० हर्षमदे पु० सं० हांसा भा० लाढ-
मदे पु० पद्मसी कारितं प्रतिष्ठितं श्रीतपागच्छे श्रीहीरविजयसू-
रिपट्टे श्रीविजयसेनसूरिभिः ॥ पं० विजयसुंदरगणिः प्रणमति ॥
श्रीरस्तु ॥

(४४२)

॥ दर्द० ॥ संवत् १६८६ वर्षे वैशा० शु० ८ महाराजश्रीग-
जसिंहविजयराज्ये श्रीमेढतानगरवास्तव्य ओसवालज्ञातीय सूर-
णागोत्रे वाई पूरीनाम्न्या पु० सकर्मणादिसपरिवारया श्रीसुम-
तिनाथविंशं कारितं प्रतिष्ठितं तपागच्छाधिराजभट्टारकश्रीविजय-
देवसूरिभिः स्वपदप्रतिष्ठिताचार्यश्रीश्रीविजयसिंहसूरिप्रमुखपरिक-
रपरि करितैः ॥

(४४३)

(१) प्र० भट्टारकप्रभु श्रीजिनराजसूरिभिः ।

(२) संवत् १६७७ ज्येष्ठवदि ५ गुरौ श्रीओसवाल ज्ञातीय
गणधरचोपडागोत्रीय सं० कचरा भार्या कडढिमदे
चतुरंगदे

(३) पुत्र सं० अमरसी भा० अमरादे पुत्र रत्र(त्त) सं०
अमीपालेन पितृव्य चांपसी वृद्धभ्रातृ सं० आसकरण
लघुभ्रातृ कपूरचंद स्वभार्या

- (४) अपूरवदे पु० गरीवदासादिपरिवारेण श्रीअजितनाथ-
विंवं का० प्र० वृ० खरतरगच्छाधीश्वरश्रीजिनराजसू-
रिसूरिचक्रवर्ति-
- (५) पट्टप्रभाकरैः । श्रीअकव्वरसाहिप्रदत्तयुगप्रधानपदप्रवरैः
प्रतिवर्षापाढी-
- (६) याष्टाहिकादिपाण्मासिकामारिप्रवर्तकैः । श्रीपंत(१)तीर्थो-
दधिमीनादिजीवरक्षकैः । श्रीशत्रुं-
- (७) जयादितीर्थकरमोचकैः । सर्व्वत्र गोरक्षाकारकैः पंचन-
दीपीरसाधकैः । युगप्रधानश्रीजिनचंद्रसूरिभिः ।
- (८) आचार्यश्रीजिनसिद्धसूरि श्रीसमयराजोपाध्याय वा०
हंसप्रमोद वा० समयसुंदर वा० पुण्यप्रधानादिसाधु
युतैः ॥

(४४४)

र्द ॥ संवत् १२२१ मार्गसिर सुदि ६ श्रीफलवर्द्धिकायां
देवाधिदेवश्रीपार्श्वनाथचैत्ये श्रीप्राग्वाटवंशीय रोपिमुणि भं०
दसाढाभ्यां आत्मश्रेयोर्य श्रीचित्रकूटीयसिलफटसहितं चंदको
प्रदत्तः शुभं भूयात्

(४४५)

र्द० ॥ चैत्ये नरवरे येन श्रीसल्लक्ष्मटकारिते ।
मंडपो मंडनं लक्ष्म्याः कारितः संघभास्वता ॥ १ ॥
अजयमेरुश्रीवीरचैत्ये येन विधापिताः ।
श्रीदेववाल्काः ख्याताश्चतुर्विंशतिशिपराणि ॥ २ ॥

श्रेष्ठी श्रीमुनिचंद्राख्यः श्रीफलवर्द्धिकापुरे ।
उत्तानपट्टं श्रीपार्श्वचैत्येऽचीकरदद्भुतं ॥ ३ ॥

कच्छान्तर्गतखाखरग्रामस्थलेखः ।

(४४६)

व्याकरणकाव्यसाहित्यनाटकसङ्गीतज्योतिषछन्दोऽलङ्-
कारकर्कशतर्कशैवजैनचिन्तामणिप्रचण्डखण्डनमीमांसास्मृतिपुराण-
वेदश्रुतिपद्धतिपट्टत्रिशत्सहस्राधिक ६ लक्षमितश्रीजैनागमप्रमुखस्व-
परसिद्धान्तगणितजाग्रद्यावनीयादिपट्टदर्शनीग्रन्थविशदेति ज्ञानचा-
तुरीदलितदुर्वादिजनोन्मादैः ब्राह्मीयावनीयादिलिपीपिच्छालिपी-
विचित्रचित्रकलाघटोज्ज्वालनावधिविधीयमानविशिष्टशिष्टचेतश्चम-
त्कारकारिशृङ्गारादिरससरसचित्राद्यलङ्कारालङ्कृतसुरेन्द्रभा-
पापरिणतभव्यनव्यकाव्यपट्टत्रिशद्रागिणीगणोपनीतपरमभावराग-
माधुर्यश्रोतृजनामृतपीतगीतरासप्रबन्धनानाछन्दःप्राच्यमहापुरु-
षचरित्रप्रमाणमूत्रचूच्यादिकरणयथोक्तसमस्यापूरणविविधग्रन्थग्रन्थ-
नेन नैकश्लोकशतसङ्ख्यकरणादिलब्धगीःप्रसादैः श्रोतृश्रवणामृत-
पारणानुकारिसर्वरागपरिणतिमनोहारिमुखनादैः स्पष्टाष्टावधानश-
तावधानकोष्टकपूरणादिपाण्डित्यानुरञ्जितमहाराष्ट्रकाङ्कणेशश्रीबु-
र्हानशाहि-महाराजश्रीरामराज-श्रीखानखाना श्रीनवरङ्गखानप्र-
भृत्यनेकभूपदत्तजीवामरिप्रभूतवान्दिमोक्षादिसुकृतसमर्जितयशःप्र-
वादैः पं० श्रीविवेकहर्षगणिप्रसादैरस्मद्गुरुपादैः ससङ्घ्याटकैस्तेषामेव

श्रीपरमगुरुणामादेशप्रसादं महाराजश्रीभारमल्लजिदाग्रहानुगामि-
नमासाद्य श्रीभक्तामरादिस्तुतिभक्तिप्रसन्नीभूतश्रीऋषभदेवोपासक-
सुराविशेषाज्ञया प्रथमविहारं श्रीकच्छदेशेऽत्रचक्रे तत्र सं०
१६५६ वर्षे श्रीभुजनगरे आद्यं चतुर्मासकं द्वितीयं च राय-
पुरवन्दिरे तदा च श्रीकच्छमच्छुकाण्टापश्चिमपञ्चालवागडजेसलाम
ण्डलाद्यनेकदेशाधीशैर्महाराज श्रीखेड्गारजी पट्टालङ्करणैर्व्याकिर-
णकाव्यादिपारिज्ञानतथाविधैश्वर्यस्थैर्यथैर्यादिगुणापहस्तितसरस्वती-
महानवस्थानविरोधत्याजकैर्यादववंशभास्करमहाराजश्रीभारमल्ल-
जीराजाधिराजैः[विज्ञप्ताः] श्रीगुरवस्ततस्तदिच्छापूर्वकं संजग्मि-
वांसः । काव्यव्याकरणादिगोष्ठ्या स्पष्टाष्टावधानादिप्रचण्डपा-
ण्डित्यगुणदर्शनेन च रञ्जितै राजेन्द्रैः श्रीगुरुणां स्वदेशे जी-
वामारि प्रसादश्चक्रे ।

तद्व्यक्तिर्यथा सर्वदा हि गवामारिः पर्युपणाऋषिपञ्चमीयुत-
नवदिनेषु तथा श्राद्धपक्षे सर्वैकादशीरविवारदर्शेषु च तथा महारा-
जजन्मदिने राज्यदिने सर्वजीवामारिरिति सार्वदिकी सार्वत्रिकी
चोद्घोषणा जज्ञे । तदनु चैकदा महाराजैः पाल्यविधीयमाननभोवा-
र्षिकविप्रविप्रतिपत्तौ तच्छिक्षाकरणपूर्वकं श्रीगुरुभिः कारिता श्री-
गुरुक्तां नभस्यवार्षिकव्यवस्थापिकासिद्धान्तार्थयुक्तिमाकर्ण्य तुष्टो
राजा जयवादपत्राणि७ स्वमुद्राङ्कितानि श्रीगुरुभ्यः प्रसादादुपढो-
कयति स्म प्रतिपक्षस्य च पराजितस्य तादृशराजनीतिमासूत्र्य
श्रीराम इव सम्यग् न्यायधर्मं सत्यापितवान् । किञ्च कियदेतदस्म-
द्गुरुणाम् ।

यतः ।

यैर्जिग्ये मलकापुरे विवदिपुर्मूलाभिधानो मुनिः
 श्रीमज्जनमतं यवन्नुतिपदं नीतं प्रतिष्ठानके ।
 भट्टानां शतशोऽपीयत्सु मिलितामृदीप्ययुक्तिर्जिता
 यैर्मौनं श्रयितः स वोरिदपुरे वादीश्वरो देवजी ॥ १ ॥
 जैनन्यायगिरा विवादपदवीमारोप्य निर्घाटितो
 प्राचीदेशगजालणापुरवरे दिगम्बराचार्यराट् ।
 श्रीमद्रामनरेन्द्रसंसदि किलात्मारामवादीश्वरः
 कस्तेषां च विवेकहर्षसुधियामग्रे धराचन्द्रकः ॥ २ ॥
 किं चास्मद्गुरुस्वक्त्रनिर्गतमहाशास्त्रामृताब्धौ रतः
 सर्वत्रामितमान्यतामवदधे श्रीमद्युगादिप्रभोः ।
 तद्भक्त्यै भुजपत्तने व्यरचयत् श्रीभारमल्लप्रभुः
 श्रीमद्रायविहारनाम जिनप्रासादमत्यद्भुतम् ॥ ३ ॥

अथ च सं० १६५६ वर्षे श्रीकच्छदेशान्तर्जैसलामण्डले
 विहरद्भिः श्रीगुरुभिः प्रबलधनधान्याभिरामं श्रीखाखरग्रामं प्रति-
 वोध्य सम्यग् धर्मक्षेत्रं चक्रे यत्राश्रीशो महाराजश्रीभारमल्लजी
 भ्राता कुंअरश्रीपञ्चायणजी प्रमदप्रबलपराक्रमाक्रान्तदिक्षक-
 शक्रवन्धुप्रतापतेजा यस्य पट्टराज्ञी पुष्पाम्बाइप्रभृति तनूजाः कुं०
 दुजाजी- हाजाजी- भीमजी- देसरजी- देवोजी- कमोजी- नामानो
 रिपुगजघटाकेशरिणस्तत्र च शतशः श्रीओशवालगृहाणि सम्यग्-
 जिनधर्मं प्रतिवोध्य सर्वश्राद्धसामाचारीशिक्षणेन च परम-
 श्राद्धीकृतानि तत्र च ग्रामग्रामणी भद्रकत्वदानशूरत्यादिगुणो-
 पार्जितयशःप्रसरकर्पूरपूरसुरभीकृतवस्त्राण्डभाण्डः शा० वयरसि-
 कः सकुटुम्बः श्रीगुरुणा तथा प्रतिवोधितो यथा तेन यद्गुर शा०
 शिवापेधामभृतिसमवहितेन नव्योपाश्रयः श्रीतपागणधर्मराजधा-

नीव चक्रे तथा श्रीगुरुपदे जैनैव गुर्जरधरिष्याः शिवात्तक्षकाना-
 कार्य श्रीसम्भवनाथप्रतिमा कारिता । शा० वयरसिकेन तत्सुतेन
 शा० सायरनाम्ना मृलयनायकश्रीआदिनाथप्रतिमा ३ शा० वीळा-
 ख्येन ३ श्रीविमलनाथप्रतिमा च कारिता । तत्प्रतिष्ठा तु शा०
 वयरसिकेनैव सं० १६५७ वर्षे माघसित १० सोमे श्रीतपागच्छ-
 नायक भट्टारकश्रीविजयसेनसूरिपरमगुरुणामादेशादस्पद्गुरुश्रीवि-
 वेकहर्षगणिकरणैव कारिता तदनन्तरमेष प्रासादोऽप्यस्पद्गुरुपदे-
 जैनैव फाल्गुनासित १० सुमुहूर्ते उवाएसगच्छे भट्टारक श्रीकक्क-
 सूरिवोधितश्रीआणन्दकुञ्जलथाङ्गेन ओजवाल्ज्जातीयपारिपिगोत्रे
 शा० वीरा पुत्र डादा पुत्र जेडापुत्र शा० खाखणपुत्ररत्नेन शा०
 वयरसिकेन पुत्र शा० रणवीर शा० सायर शा० महिकरण स्नुपा
 उमा-रामा-पुरी पौत्र शा० मालदेव शा० राजा, खेतल, खेमराज,
 वणवीर, दीदा वीराप्रमुखकुटुम्बयुतेन प्रारभे । तत्र सान्निध्यका-
 रिणौ घड्ढरगोत्रीयौ पौर्णमीयककुलगुरुभट्टारकश्रीनिश्राश्राद्धौ
 शा० कन्थदसुत शा० नागीथा शा० मेरगानामानौ सहोदरौ सुत
 शा० पाचा शा० महिपालामलप्रसादात् कुटुम्बयुतौ प्रसादोऽयं
 श्रीशत्रुंजयावताराख्यः सं० १६५७ वर्षे फा० कृ० १० दिने
 प्रारब्धः । सं० १६५९ वर्षे फा० शु० १० दिनेऽत्र सिद्धिपदवी-
 मारुरोह । आनन्दाच्च कच्छमण्डनश्रीखाखरिनगरसङ्घे श्रेयश्च सं०
 १६५८ वर्षे फा० सुद १० दिने पं० श्रीविवेकहर्षगणिभिर्जिने-
 श्वरतीर्थविहारोऽयं प्रतिष्ठितः । प्रशस्तिरियं विद्याहर्षगणिभिर्विर-
 चिता संवतो वैक्रमः ।

स्तंभनपुरस्थलेखाः ।

(४४७)

ओं अर्हं ॥ संवत् १३६६ वर्षे प्रतापाक्रांतभूतलश्रीअलावदीन
 सुरत्राणप्रतिशरीरश्रीअल्पखानविजयराज्ये श्रीस्तम्भतीर्थे श्रीसु-
 धर्मास्वामिसंताननभोनभोमणिसुविहितचूडामणिप्रभुश्रीजिनेश्वरसू-
 रिपट्टालङ्कारप्रभुश्रीजिनप्रबोधसूरिशिष्यचूडामणियुगप्रधानप्रभुश्री-
 जिनचन्द्रसूरिसुगुरुपदेशेन उकेशवंशीयसाहजिनदेव साहसहदेवकु-
 लमण्डनस्य श्रीजेसलमेरौ श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्यकारितश्रीसम्मेत-
 शिखरप्रासादस्य साहकेसवस्य पुत्ररत्नेन श्रीस्तम्भतीर्थे निर्मापितस-
 कलस्वपक्षपरपक्षचमत्कारिनानाविधमार्गणलोकदारिद्र्यमुद्रापहा-
 रिगुणरत्नाकरस्य गुरुगुरुतरपुरप्रवेशकमहोत्सवेन संपादितश्रीशत्रुं-
 जयोज्जयंतमहातीर्थयात्रासमुपार्जितपुण्यप्राग्भारेण श्रीपत्तनसंस्था-
 पितकोट्टिकालङ्कारश्रीशान्तिनाथविधिचैत्यालय श्रीश्रावकपोपध-
 शालाकारावणोपाचितपसुमरयशःसंभारेण भ्रातृसाहराजुदेव साह-
 चोलिय साहजेहड साहलपपति साहगुणधर पुत्ररत्न साह जयसिंह
 साहजगधर साहसलपण साहरत्नसिंह प्रमुखपरिवारसारेण श्रीजि-
 नशासनप्रभावकेण सकलसाधगिवत्सलेन साहजेसलसुश्रावकेण
 कोट्टिकास्थापनपूर्वं श्रीश्रावकपोपधशालासहितः सकलविधि-
 लक्ष्मीविलासालयः श्रीअजितस्वामिदेवविधिचैत्यालयः कारित
 आचन्द्रार्कं यावन्नन्दतात् ॥ शुभमस्तु । श्रीर्षयात् श्रमणसहस्र । श्रीः

(४४८)

॥ ६० ॥ अहं ॥

श्रेयांसि प्रतनोतु वः प्रतिदिनं श्रीनाभिजन्मा जिनो

यस्यांकस्थलसीम्नि केशपटली भिन्नद्रनीलप्रभा ।

सोत्कण्ठं परिरंभसंभ्रमजुषः साम्राज्यलक्ष्म्या . . . . .

. . . . . विटं(*)कंकणकिणश्रेणीव संभाव्यते ॥ १ ॥

सेव्यात्पार्श्वविभुर्नतौ फणिपतेः सप्तास्य चूडामणि-

संक्रान्तः किल योऽष्टमूर्तिरजनि स्पष्टाष्टकर्मच्छिदे ।

यद्भक्तं दशदिग्जनव्रजमभिघ्रातुं तथा(*) सेवितुं

यं यत्पादनखाविशत्तनुरभूदेकादशांगोऽपि सः ॥ २ ॥

त्र्यैलोक्यालयसप्तनिर्भयभयमध्वंसलीलाजय-

स्तम्भा दुस्तरसप्तदुर्गतिपुरद्वारावरोधार्गलाः ।

प्रीतिप्रोक्षितस(*)प्तत्त्वविटपिप्रोद्धतरत्नाङ्कुराः

शीर्षे सप्तभुजद्गुह्यवफणाः पार्श्वप्रभोः पान्तु वः ॥ ३ ॥

लोकालोकलसद्विचारविदुरा विस्पष्टनिःश्रेयस-

द्वारः सारगुणालयस्त्रिभुवनस्तुत्याङ्घ्रिप्रक्षेरुहः ।

श(*)श्वद्विश्वजनीनधर्मविभवो विस्तीर्णकल्याणभा

आद्योऽन्येऽपि मुदं जनस्य ददतां श्रीतीर्थराजः सदा ॥ ४ ॥

दैत्यारिर्नियतावतारनिरतस्तत्रापि कालं मितं

त्राताकैन्दु भवान्ववाय(*)पुरुपास्तेऽपि श्रुत्पौरुषाः ।

कः कर्ता दितिसृनुसृदनमिति ध्यातुर्विधातुः पुरा

सन्ध्याम्भश्रुलकाद्भटो भवदसि दैत्यैः समं कम्पयन् ॥ ५ ॥

चौलुक्यादमुतः समुद्ररसनोद्धारैकधारैयता-

दुद्ध(*)पर्षादुदभूदुदचदभयश्चौलुक्यनामान्वयः ।

जातास्तत्र न के जगत्त्रयजयप्रारम्भनिर्दम्भदो-

स्तम्भस्तम्भितविश्वविक्रमचमत्कारोज्जिता भूभुजः ॥ ६ ॥

तेषामुद्दामधाम्नामसमतममहःसंपदां सम्प्रदायै-

वीरश्रीदर्पणानां दिवसपतिरिव द्योतकोऽभूत् . . . . . ।

राजाणोराजनामा रणरुधिरनदीशोणमणोधिमरणो

भारौर्द्विदृष्टैणसांद्रांजननयनभवैः श्यामतामानयद्यः(*)॥ ७ ॥

यस्यासिः समराम्बरे बुधरवद्वारा प्रपातै रिरु-

स्त्रीगण्डस्तनभित्तिचित्ररचनाः स्मर्तव्यमात्राः सृजन् ।

तेने कामपि तां प्रतापतडितं यस्याद्युतिद्योतते

ऽद्यापि स्थाणुललाटलोचनदिनस्वाम्यौर्व्वचक्षिच्छ(*)लात् <

अङ्गचङ्गीमतरङ्गितरङ्गा रङ्गदुल्वणांगुणप्रगुणश्रीः ।

राजनीतिरिव यस्य नरेन्दोर्व्वदृष्टभाऽजनि सलक्षणदेवी ॥ ९ ॥

तस्मिन्निन्दुकलोपदंशकसुधा कल्पद्रुदत्तासव-

स्वादेभ्यो द्युतधूजनाधरर(*)सं सम्बुध्यमानेऽधिकम् ।

तत्पुत्रो लवणाब्धितीरविलसाद्वीरप्रणादो जय-

मासादो लवणप्रसादनृपतिः पृथ्व्याः प्रपेदे पतिः ॥ १० ॥

रणप्रणुन्नारिमनःप्रसादः सधर्म्मकर्मार्त्तिशिवप्रसादः(*) ।

दानप्रतानक्षतविप्रसादः कस्यानगस्यो लवणप्रसादः ॥ ११ ॥

खेदी चेदीश्वरोभूदुरुभयतरलः कुन्तलः कायरूपः

कामं निष्कामरूपः कलहकलहयच्छेदशीर्णो दशार्णः ।

काम्बोजस्तु(*)व्यदोजः स्थितिरतिसरलः केरलः सूरसेन-

स्वामी निःशूरसेनः प्रसरति परितो यत्र दिग्जैत्रयात्रे ॥ १२ ॥

रम्यसर्वविषयाद्युतलक्ष्मीकाननाशिसरिजातिमनोन्या(ता) ।

प्रेयसी मदनदेवीरमन्दं त(*)स्य संगममदस महीव ॥ १३ ॥

किं नो स्वप्नतयाथ निज्ज्वरतया मुत्सुंजयत्वेन वा

नित्यं दैत्यजयोद्यमेन नयतः प्राणप्रियाकेलयः ।

इत्यतिं ह्यसदा रणैर्दनुजनुनिर्द्वारणैर्द्वारणै-

लुम्पत्यत्र(*)सुतोऽस्य वीरधवलो भारं वभार क्षितेः ॥१४॥

श्रीदेव्या नव्यनीलोत्पलदलपटली कल्पिता केलिशय्या

स्फुर्ज्जद्वाहूपवहोर्निखिलरिपुवनप्रेषिणो धूमपंक्तिः ।

वीरत्वे दृष्टिदोषोच्छ्र(*)यविलयकृते कज्जलस्यांकलेषा(स्वा)

पाणौ कृष्टारिलक्ष्म्याः श्लथतरकवरी यस्य रेजेऽसियष्टिः ॥१५॥

भूपस्यास्य प्रतापं भुवनमभिभविष्यन्तमत्यन्ततापं

जाने ज्ञानेन मत्वा पृथुदवथुभिया पूर्वमेव प्रतेने । (*)

बद्धिर्वेष्माग्रभाले शशिकरशिशिरस्वर्धुनीसन्निधाने

बाद्धावौर्वो निवासं पुनरिह मिहिरो मज्जनोन्मज्जनानि ॥१६॥

गौरीभूतभूजङ्गमरुचिरा रुचिपीतकालकूटघटाः ।

अकलङ्कितविधृत्यविधुर्यत्की(*)त्तिर्जयति शिवमूर्तिः ॥१७॥

बहुविग्रहसङ्गरचितमहसा धनपरमहेलया श्रितया ।

जयलक्ष्म्येव सदेव्या वयजलदेव्या दिदेव नरदेवः ॥ १८ ॥

तस्मिन् शम्भुसभासदां विदधति प्रौढप्रभावप्रभा

प्राग्भारैः परमेश(*)दर्शनपरानन्दस्पृशां विस्मयम् ।

तज्जन्मा जगतीपतिविजयते विश्वत्रयीविश्रुतः

श्रीमान् विश्वलदेव इत्यरिवलस्वान्तेषु शल्यं क्षिपन् ॥१९॥

यं युद्धसज्जमिव चापधरं निरीक्ष्य स्वप्ने विपक्षनृपतिः प्रति

.....

(४४९)

- (१) . . . . . । . . . . . तो जातं विघ्नवि-
ध्यंसदैवतं ॥ १ ॥ शठदलकमटेन ग्रावसङ्घातमुक्तं प्रश-
मकुलिशवह्नेः
- (२) . . . . .
श्रियं वः ॥ २ ॥ औदासिन्येन येनेह विजितारातिवा-
हिनी । पार्श्वनाथजिनं नमि कौमारं मारसंस्तुतम् ॥३॥
- (३) . . . . .
दिनोदयं स चक्रे गुरुगगनाभ्युदितः सदस्रकीर्तिः ॥४॥
संवत् ११६५ वर्षे ज्येष्ठ वदि ७ सोमे सजय(ति)
- (४) . . . . . पाति जगन्ति॥५॥
दिव्ये गुर्जरमण्डले ऽतिविपुले वंशोऽतिदीप्तद्युतिर्धौलवयो
विदितः परैरकालितः श्वेतातपत्रोज्ज्वलः ॥ क्षमा
- (५) . . . . . यागतोनिजभुजो-
पाज्यी च राज्यश्रियम् ॥ ६ ॥ श्रीमान् लृणिगदेव एव
विजयिशम्भुप्रसादोदितस्तस्माद्विररसैकवीरधवलः पुत्रः
प्रजापालकः
- (६) . . . . . जयी येनाधीशमुदस्य
कन्दमिव तं कीर्तितः पुना रोपितं ॥ ७ ॥ रिपुमल्लप्रमर्दी यः
प्रतापमल्ल ईदितः ॥ तत्सुनुरर्जुनो राजा राज्येऽजन्यर्जु-
नो परः ॥ ८ ॥ ज
- (७) . . . . . क्ति विजयी परेषां । तन्नन्द-
नोऽनिन्दितकीर्तिरस्ति ज्येष्ठोऽपि रामः किमु कामदेवः

॥ ९ ॥ उभौ धुरं धारयतः प्रजानां पितुः पदस्यास्य
च धुर्यकल्पौ । कल्पद्रुमौ

(८) . . . . . णौभुवि रामकृष्णौ ॥ १० ॥ श्री-
स्तम्भतीर्थं तिलकं पुराणां स्तम्भं जयश्रीमद्वितं महद्भिः ।
आस्ते पुरं प्रौढिममोद्वंशे सुभृषितं भृषतिवर्णनीये
॥ ११ ॥ निदर्शनं साधुमुत्तमसन्धौ वं

(९) . . . . . कीर्तिरामः । खल्लाख्यया यो विदितो
महद्भिर्द्विद्विं गतो धर्मधनी विनीतः ॥ १२ ॥ रूपलक्षण-
सौभाग्यधर्मदाननिदर्शनं जाता या प्रौढनारीषु सातोऽ-
स्य वादडा . . . . ॥ १३ ॥ सं . . .

(१०) . . . . . देशात्साध्वी ह्यकार्पाजिनपार्श्वचैत्यं यन्मण्डलं
नागपतेः फणाग्ररत्नं तु किं पुण्यमर्चयस्याः ॥ १४ ॥
अविकलगुणलक्ष्मीर्विकलः सूरुराजः समभवादिह पुण्यः
शीलसत्या स

(११) . . . . . लमुदयस्थं ह्येतयोरेत चक्रं रविरिव
भुवनं यो मानितः सर्वलोकैः ॥ १५ ॥ सवितृचैत्यस्य
पुरः सुमण्डपं योऽकारयत्पूज्यमुधर्ममण्डनं । स्वसा च
तस्याजनि रत्नसज्जिका सुरत्नसूर्या वनसिंहगेहिनी

(१२) ॥ १६ ॥ भीमदजाल्लणकाकलवयजलखीमदगुणिमा-
द्याः । तयोर्विभुस्तनया निजवंशोद्धरणधारेयाः ॥ १७ ॥
पितृव्यकसुतैः सार्द्धं यशोवीरो यशोधनः । पालयन्त-
स्ति पुण्यात्मा शैवं धर्मं जिनस्य च

(१३) ॥ १८ ॥ आस्वदपुत्रौ . . . सुमदनपालाधिधौ धन्यौ

वृत्तानन्दितलोकोऽप्रीत्या रामलक्ष्मणसदृशौ (शौ) ॥ १९ ॥
जाया जालहणदेवीति स्वजनकैरवकांसुदी । तस्य पुत्रा
तया प्रसुतो शब्दार्थाविव भारतीदेव्या ॥ २० ॥ पे-
(खे) तलः क्षितिपति-

(14) गुणिगण्यो योऽञ्जलत्कलियुगं सुविवेकात् सिंहशावव-
दभीर्विजयादिसिंहविश्रुत इलेन्दुरयं किं ॥ २१ ॥ दिवं
गते भ्रातरि तस्य सूता लालाभिधे धर्मधुरीणमुख्ये
श्रेयोर्धर्मस्यैव जिनेन्द्रचेत्ये येनेह जी-

(15) णोद्धरणं कृतं तु ॥ २२ ॥ जयताद्विजयसिंहः कलिकुम्भ-
कविदारणैककृतयत्नः । निजकुलमण्डनभानुर्गुणी दीनो-
द्धरणकल्पतरुः ॥ २३ ॥ सदृत्तविमलकीर्तिस्तस्यासी-
द्गुणवंशभूः पुण्यपटोदयक्षमाभूत् पठप . . .

(16) पदीधिति ॥ २४ ॥ अनूपमा नाम सुवृत्ततोऽपि श्रिया-
दिदेवीत्युभये तु जाये । पुरोगवन्धोरभवत् तस्य
वान्ता वरा सूहृदी धर्मशीला ॥ २५ ॥ देवसिंहः सुतो-
ऽप्यस्य मेखवन्महिमास्पदं दीपवद् घोनितं येन कुलं
चार्थयिमा . . . . .

(17) ॥ २६ ॥ सुरूपद्वे पुर्धर्दण्यो यशःकीर्तिर्यशोनिधिः ।
तद्गोधादर्हतः पूर्वा यः करोति धिक्तालजां ॥ २७ ॥
हुक्षारवंशजमर्धमणीचिमानः श्रीसाक्षिणः प्रगुणपुण्यकृता-
वतारः । तारेशसन्निभयशोजिनशा-

(18) सनाहो निःशेषकल्पविनाशनभव्यवर्णः ॥ २८ ॥ सिं-
हपुरवंशजन्मा जयतास्यो विजित एनसःपक्षः ।

शुभधर्म्यमार्गचारी जिनभूमौ ननु च कल्पतरुः ॥ २९ ॥
 प्रल्हादनो महाभव्यो जिनपूजापरायणः । पात्रदाना-
 मृतैर्नैव क्षालितं वसुधात-

(19) लम् ॥ ३० ॥ अपरं च अत्राऽगमन्मालवदेशतोऽभी
 सपादलक्षादथ चित्रकूटात् । आभानुजेनैव समं दि
 साधुर्यः शाम्भदेवो विदितोऽथ जैनः ॥ ३१ ॥ धान्यु-
 र्बुधः साधुकल्हः प्रबुद्धो धन्यो धरित्र्यां धरणीधरोऽपि ।
 श्रीसङ्खभ....

(20) मुनिमानसाधुर्हाष्टस्तथा राहड इष्टदर्शी ॥ ३२ ॥
 साधुर्गजपतिर्मन्यो भूपवेश्मसु सर्वदा । राजकार्यविधौ
 दक्षो जिनश्रीस्कन्धधारकः ॥ ३३ ॥ नरवेपेण धर्मोऽयं
 धामा नामा स्वयं भुवि । सुतोत्तमो विनीतोऽस्य जिन-
 चिन्तामणिप्रभुः

(21) ॥ ३४ ॥ नाम्ना नभोपतिरिहाधिपमाननीयः साधुः
 सुभक्तः सुहृदः प्रसिद्धः । नोडेकितः साधुमदात्कदापि
 यो दानशौण्डः शुभसौ(शौ) ण्डनामा ॥ ३५ ॥ धेहडो-
 ऽपि सुधर्मस्यः साधुः सोमश्च सौम्यधीः । दानमण्डन-
 सौभाग्य . . . . .

(22) कः सतां मतः ॥ ३६ ॥ अजयदेव इह प्रकटो जने
 तदनु खेतहरिः कुशलो जयी । अनुजपूनहरिर्हरिविक्रमः
 सुजननाम इहापि परिश्रुतः ॥ ३७ ॥ सल्लक्षणो वापण-
 नामधेयो देदो विदां श्रेयतरश्च साधुः । सना . . . . .

(23) पुरेन्द्रो जिनपूजनोद्यतो रत्नोऽपि रत्नत्रयभावनारतः
 ॥ ३८ ॥ छाजुः सुधीः पण्डितमानमर्दनः साधुः सदा-

- दानरतश्च जैनः । एते जिनाभ्यर्चनपात्रभक्ताः श्रीपार्श्व-
नाथस्य विलोक्य पूजां ॥३९॥ सम्भूय सर्वैर्विधिवत्सु-
- (24) भव्यपूजाविधानाय विवेकदक्षैः । श्रीधर्मवृद्धः प्रभवाय
शश्वत्कीर्त्तिस्थितिः सुस्थितकं महद्भिः ॥ ४० ॥ वत्स-
खण्डतथा कुष्टमुरुमांसीसटंकणा । चर्मरक्षाद्यसद्द्रव्य-
मालत्या वृषभं प्रति ॥ ४१ ॥ एको द्रम्मस्तथा.....
- (25) मालतीलघुवस्तुतः । शुद्धकम्बलतैलाद्यतद्गुडादिवृषं प्रति
॥ ४२ ॥ श्रीपार्श्वनाथचैत्येऽस्मिन् द्रमाद्धं स्थितके कृतं ।
भव्यलोकस्य कामानां चिन्तामणिफलप्रदं ॥ ४३ ॥
संवत् १३५२ वर्षे श्रीविक्रमसमतीतवर्षेण
- (26) त्रिशता समं द्विषश्चाश्विनैरेवं कालेऽस्मिन् रोपितं ध्रुवं
॥४४॥ यावत्तिष्ठन्ति सर्वज्ञाः शाश्वतप्रतिमामयाः । ताव-
न्नन्यादिमे भव्याः स्थितकं चात्रमङ्गलम् ॥ ४५ ॥
श्रीमान् सारङ्गदेवः पुरवरमहितः स्तम्बतीर्थं सुतीर्थं नं-
- (27) घ्राचैत्यं जिनानामनघगुरुकुलं श्रावका दानधन्याः ।
नानातेजाधनाद्याः सुकृतपथपुपो मां पनामाहराब्ध-
देवो राजादिदेवो जिनभवनविधौ मुख्यतां ये गतास्ते
॥ ४६ ॥ भावाढ्यो भावभृषस्व-
- (28) जनपरिवृतो भोजदेवाऽपि दाता जने धर्मेऽनुरक्ताः श्रुति-
गुणसहिताः सालहरत्ना वदान्यौ । अन्ये केऽपि सन्तः
स्थितकमिह सदा पालयन्त्यत्र दृढं पुण्यन्तस्तेषु पार्श्वौ
विदधतु विपुलां . . . . .
- (29) तौ तामहाश्रीः ४७ ॥ छ ॥ ६४ ॥ प्रशस्तिरियं लिखिता
६० सोमेन उत्कीर्णा नृप० पाल्हाकेन ॥

(४५९)

॥ ओं ॥

श्रेयःसन्ततिधाम कामितमनःकामदुयांभोधरः

पार्वः प्रीतिपयोजिनीदिनमणिश्चिन्तामणिः पातु नः ।

ज्योतिःपङ्क्तिरिवाब्जिनीप्रणयिनं पद्मोत्करोल्लासिनं

सम्पत्तिर्न जहाति यच्चरणयोः सेवां सृजन्तं जनम् ॥ १ ॥

श्रीसिद्धार्थनरेशवंशसरसीजन्माब्जिनीवल्लभः

पायाद्रः परमप्रभावभवनं श्रीवल्लभानः प्रभुः ।

उत्पत्तिस्थितिसंहतिप्रकृतिवाग् यदगीर्जगत्पावनी

स्वर्वापीत्र महाव्रतिप्रणयभूरासीद् रसोल्लासिनी ॥ २ ॥

आसीद्वासववृन्दवन्दितप्रदद्वन्द्वः पदं सम्पदां

तत्पट्टांशुश्चिचन्द्रमा गणधरः श्रीमान् सुधर्माभिधः ।

यस्यैवादार्यश्रुता महत्प्रसुमना अद्यापि विद्यावती

धत्ते सन्ततिरुन्नतिं भगवतो वीरप्रभोगौरिव ॥ ३ ॥

बभूवुः क्रमतस्तत्र श्रीजगच्चन्द्रसूरयः ।

यैस्तपाविरुदं लेभे बाणसिद्धयर्कवत्सरे (१२८५) ॥ ४ ॥

क्रमेणास्मिन् गणे द्वेयविमलाः सूरयोऽभवन् ।

तत्पट्टे सूरयोऽभवन्नानन्दविमलाभिधाः ॥ ५ ॥

साध्वाचारविधिपथःशिथिलतः सम्यक्श्रियां धाम यै-

रुद्रे स्तनसिद्धिसायकसुधारोचिर्मिते (१५८२) वत्सरे ।

जीमूतैरिव यैर्जगत्पुनरिदं तापं हरद्भिर्भृशं

सश्रीकं विदधे गवां शुचितमैः स्तोमैरसोल्लासिभिः ॥ ६ ॥

पद्माश्रयैरलमलं क्रियते स्म तेषां

मीनान्पनांसि जगतां कमलोदयेन ।

पट्टः मवाह इव निर्झरनिर्झरिण्याः

शुद्धात्मभिर्दिजयदानमुनीशहंसैः ॥ ७ ॥

तत्पट्टपूर्वपर्वतपयोजिनीप्राणवल्लभप्रतिमाः ।

श्रीहरीविजयसुरिप्रभवः श्रीधाम शोभन्ते ॥ ८ ॥

ये श्रीफतेपुरं प्राप्ताः श्रीअकञ्चरशाहिना ।

आहूता वत्सरे नन्दानलर्तुशशभृन्मिते (१६३९) ॥ ९ ॥

निजाशेषेषु देशेषु शाहिना तेन घोषितः ।

पाण्मासिको यदुक्त्योच्चैरमारिपट्टहः पट्टः ॥ १० ॥

स श्रीशाहिः स्वकीयेषु मण्डलेष्वखिलेष्वपि ।

मृतस्वं जीजिआख्यं च करं यद्वचनैर्जहौ ॥ ११ ॥

दुस्त्यजं तत्करं हित्वा तीर्थं शत्रुंजयाभिधम् ।

जैनसाधद्विरा चक्रे क्षमाशक्रेणामुना पुनः ॥ १२ ॥

ऋषीश्रीमेघजीमुख्या लुम्पाका गतग्रात्मनः ।

हित्वा यच्चरणद्वन्द्वं भेजुर्भृङ्गा इवाम्बुजम् ॥ १३ ॥

तत्पट्टमब्धिमिवरम्यतमं सृजन्तः

स्तोमैर्गवां सकलसन्तमसं हरन्तः ।

कामोष्टसत्कुवलयप्रणया जयन्ति

स्फूर्जत्कला विजयसेनमुनीन्द्रचन्द्राः ॥ १४ ॥

यत्प्रतापस्य माहात्म्यं वर्ण्यते किमितः परम् ।

अस्वमाशक्तिरे येन जीवन्तोऽपि हि वादिनः ॥ १५ ॥

सुन्दरादरमादृतैः श्रीअकञ्चरभूभुजा ।

द्राग् यैरलंकृतं लाभपुरं पद्ममिवालिभिः ॥ १६ ॥

श्रीअकञ्चरभूपस्य सभासीमंतिनीहृदि ।

यदकीर्तिर्गौतिकीभूता वादितुन्दजयाभिधम् ॥ १७ ॥

श्रीहीरविजयाद्धानसूरीणां श्राहिना पुरा ।

अमारिमुख्यं यद्वत्तं यत्सात्तत्सकलं कृतं ॥ १८ ॥

अर्हन्तं परमेश्वरत्वकलितं संस्थाप्य विश्वोत्तमं

साक्षात् शाहिअकव्वरस्य सदसि स्तोमैर्गवामुद्यतैः ।

यैः संमीलितलोचना विदधिरे प्रत्यक्षशूरैः श्रिया

वादोन्मादभृतोद्विजातिपतयो भट्टा निशाटा इव ॥ १९ ॥

सैरभी सौरभेयी च सौरभेश्च सैरभः ।

न हन्तव्या न च ग्राणा वन्दिनः केऽपि कर्हिंचित् ॥ २० ॥

येषामेष विशेषोक्तिविलासः शाहिनाऽमृना ।

ग्रीष्मत्तप्तभुवे वाब्दपयःपूरः प्रतिश्रुतः ॥ २१ ॥

गुग्मम् ।

जित्वा विप्रान् पुरः शाहेः कैलास इव मूर्त्तिमान् ।

यैरुदीच्यां यशःस्तम्भः स्वो निचरुन्ने सुयोज्ज्वलः ॥ २२ ॥

इतश्च—

उच्चैरुच्छलिताभिरुर्मिततिभिर्वारानिधे बन्धुरे

श्रीगन्धारपुरे पुरन्दरपुरप्रख्ये श्रिया सुन्दरे ।

श्रीश्रीमालिकूले शशाङ्कविमले पुण्यात्मनामग्रणी—

रासीदाल्लहणसी परीक्षकमणिर्नित्यास्पदं सम्पदाम् ॥ २३ ॥

आसीदेल्लहणसीति तस्य तनुजो जज्ञे धनस्तत्सुत—

स्तस्योदारमनाः सनामुहकसी संज्ञोऽभवन्नन्दनः ।

तस्याभूत्समराभिधश्च तनयस्तस्यापि पुत्रोऽर्जुन—

स्तस्यासीचनयो नयोर्ज्जितमतिभीमाभिधानः सुधी ॥ २४ ॥

लालूरित्यजनिष्ट तस्य गृहिणी पञ्चैव पद्मापते—

नित्योऽभूत्तनयोऽनयोश्च जसिआसंज्ज्ञः सुपर्वश्रियः ।

पौलोमीसुरराजयोरिव जयः पित्रोर्मनःप्रीतिकृद्

विष्णोः सिन्धुसुतेव तस्य जसमादेवीति भार्याऽभवत् ॥ २५ ॥
सद्धर्मं सृजतोस्तयोः प्रतिदिनं पुत्रावभूतामुभा-

वस्त्येको वजिआभिधः सदभिधोऽन्यो राजिआहः सुधीः ।

पित्रोः प्रेमपरायणौ सुमनसां वृन्देषु वृन्दारकौ

शर्वाणीस्मरवैरिणोरिव महासेनैकदन्ताविमौ ॥ २६ ॥

आद्यस्य विमलादेवी देवीव शुभगाकृतिः ।

परस्य कमलादेवी कमलेव मनोहरा ॥ २७ ॥

इत्यभूतामुभे भार्ये द्वयोर्वान्धवयोस्तयोः ।

ज्यायसो मेघजीत्यासीत्सनुः कामो हरेरिव ॥ २८ ॥

युग्मम् ।

सुस्निग्धौ मधुमन्मथाविव मिथो दस्त्राविव प्रोक्तस-

द्रूपो रूपातिभृतौ धनाधिपसतीनाथाविव प्रत्यहम् ।

अन्येषुर्वृद्धिभ्यसभ्यसुभगं श्रीस्तम्भतीर्थं पुरं

प्राप्तौ पुण्यपरम्पराप्रणयिनौ तौ द्वावपि भ्रातरौ ॥ २९ ॥

तत्र तौ धर्मकर्माणि कुर्वाणां स्वभुजार्जिताम् ।

श्रीयं फलवर्ती कृत्वा प्रसिद्धिं प्रापतुः पराम् ॥ ३० ॥

काविल्लादिकपतिरकञ्चरसार्वभौमः

स्वामी पुनः परतकालनृपः पयोधेः ।

कामं तयोरपि पुरः प्रथिताविमांस्त-

स्तत्तद्विशोरसद्विशोरनयोः प्रसिद्धिः ॥ ३१ ॥

तेषां च हीरविजयव्रतिसिन्धुराणां

तेषां पुनर्विजयसेनमुनीश्वराणाम् ।

वाग्भिर्मुधाकृतसुधाभिरिमौ सरोदरौ

द्राग द्वावपि प्रसूदितौ सुकृते बभूवतुः ॥ ३२ ॥

श्रीपार्श्वनाथस्य च वर्द्धमान

प्रभोः प्रतिष्ठां जगतामधीष्टाम् ।

यनैर्धनैः कारयतः स्म बन्धु तौ

वार्द्धिपाथोविधकलामितेऽद्वे १६४४ ॥ ३३ ॥

श्रीविजयसेनसूरिर्निर्ममे निर्ममेश्वरः ।

इमां प्रतिष्ठां श्रीसङ्घकैरवाकरकौमुदीम् ॥ ३४ ॥

चिन्तामणेरिवात्यर्थं चिन्तितार्थविधायिनः ।

नामास्य पार्श्वनाथस्य श्रीचिन्तामणिरित्यभूत् ॥ ३५ ॥

अङ्गुलैरेकचत्वारिंशता चिन्तामणेः प्रभोः ।

संयिता शोभते मूर्तिरेषा शेषाहिसेविता ॥ ३६ ॥

सदैव विध्यापयितुं प्रचण्ड-

भयप्रदीपानिव सप्तसर्पान् ।

योऽवस्थितः सप्त फणान् दधानो

विभाति चिन्तामणिपार्श्वनाथः ॥ ३७ ॥

ल्लोकेषु सप्तस्त्रपि सुप्रकाशं

किं दीपदीपा युगपद्विधातुम् ।

रेजुः फणाः सप्त यदीयमूर्धि

यणित्विषा ध्वस्ततमः समूहाः ॥ ३८ ॥

सहोदराभ्यां सुकृतादराभ्या-

माभ्यामिदं दत्तबहुप्रयोदम् ।

व्यधायि चिन्तामणिपार्श्वचैत्य-

मपत्यमुर्वीधरभित्सभायाः ॥ ३९ ॥

निकामं कामितं कामं दत्ते कल्पलतेव यत्

चैत्यं कामदनामैतत् सुचिरं श्रियमश्नुताम् ॥ ४० ॥

उत्तम्भा द्वादश स्तम्भा भान्ति यत्रार्हतो गृहे ।

प्रभूपास्त्यै किमऽभ्येयुः स्तम्भरूपभृतोऽश्वः ॥ ४१ ॥

यत्र प्रदत्तदृक्षैत्ये चैत्ये द्वाराणि भान्ति षट् ।

पण्णां प्राणभृतां रक्षार्थिनां मार्गा इवागतेः ॥ ४२ ॥

शोभन्ते देवकुलिकाः सप्त चैत्येऽत्र शोभनाः ।

सप्तर्षीणां प्रभूपास्त्यै सद्विमाना इवेयुषाम् ॥ ४३ ॥

द्वौ द्वारपालौ यत्राच्चैः शोभेते जिनवेशपानि ।

सौधर्मेशानयोः पार्श्वसेवार्थं किमितौ पती ॥ ४४ ॥

पञ्चविंशतिरुत्तद्वा भान्ति मङ्गलमूर्त्तयः ।

प्रभूपार्श्वे स्थिताः पञ्चत्रयानां भावाना इव ॥ ४५ ॥

भृशं भूमिगृहं भाति यत्र चैत्ये महत्तरम् ।

किं चैत्यश्रीदिदृक्षार्थमितं भवनमासुरम् ॥ ४६ ॥

यत्र भूमिगृहे भाति सौपानी पञ्चविंशतिः ।

मार्गालिरिव दुरितक्रियातिक्रान्तिहेतवे ॥ ४७ ॥

संमुखो भाति सोपानोत्तारद्वारिद्विमाननः ।

अन्तःप्रविशतां विघ्नविध्वंसाय किपीयवान् ॥ ४८ ॥

यद्भाति दशहस्तोर्जं चतुरस्रं महीगृहम् ।

दशदिक्सम्पदां स्वैरोपवेशायेव मण्डपः ॥ ४९ ॥

पट्विंशतिर्विबुधवृन्दत्रितीर्णहर्षा

राजन्ति देवकुलिका इह भूमिधाम्नि ।

आद्यद्वितीयदिवनाथरवीन्दुदेव्यः

श्रीवाग्भुताः प्रभुनमस्कृतये क्रियेताः ॥ ५० ॥

द्वाराणि सुप्रपञ्चानि पञ्च भान्तीह भृगृहे ।

जिघत्सवोऽहोहरिणान् धर्मसिद्धमुखा इव ॥ ५१ ॥

द्वौ द्वास्थौ द्वारदेशस्थौ राजतो-भूमिधामनि ।

मूर्त्तिमन्तौ चमरेन्द्रधरणेन्द्राविव स्थितौ ॥ ५२ ॥

चत्वारश्चमरधरा राजन्ते यत्र भृगृहे ।

प्रभुपार्श्वे समायाता धर्मास्त्यागादयः किमु ॥ ५३ ॥

भाति भूमिगृहे मूलगर्भागारेऽतिसुन्दरे ।

मूर्त्तिरादिप्रभोः सप्तविंशदंगुलसंभिता ॥ ५४ ॥

श्रीवीरस्य त्रयस्त्रिंशद्द्वगुला मूर्त्तिरुत्तमा ।

श्रीशान्तेश्च सप्तविंशत्यङ्गुला भाति भृगृहे ॥ ५५ ॥

यत्रोद्धता धराधाम्नि शोभन्ते दश दन्तिनः ।

युगपज्जिनसेवायै दिशामीशा इवाययुः ॥ ५६ ॥

यत्र भूमिगृहे भान्ति स्पष्टमष्ट मृगारयः ।

भक्तिभाजामष्टकर्मगजान् हन्तुमिवोत्सुकाः ॥ ५७ ॥

श्रीस्तम्भतीर्थपृथ्वीमिधामिनीभालभूषणम् ।

चैत्यं चिन्तामणेर्विद्व्य विस्मयः कस्य नाभवत् ॥ ५८ ॥

एतौ नितान्तमतनु तनुतः प्रकाशं

यावत् स्वयं सुमनसां पथि पुष्पदन्तौ ।

श्रीस्तम्भतीर्थधरणीरमणीललामं

तावच्चिरं जयति चैत्यमिदं मनोज्ञम् ॥ ५९ ॥

श्रील्लभविजयपण्डितनिलकैः समशोधि बुद्धिधनधुर्यैः ।

लिखिता च क्रीचिविजयाधिधेन गुरुवान्वयेन मुदा ॥ ६० ॥

वर्णिनीव गुणाकीर्णा सदलङ्कृतिवृत्तिभाग् ।

एषा प्रशस्तिरुत्कीर्णा श्रीधरेण सुशिल्पिना ॥ ६१ ॥

श्रीकमलविजयकोविदशिशुना विबुधेन हेमविजयेन ।

रचिता प्रशस्तिरेषा कनीव सदलङ्कृतिर्जयति ॥ ६२ ॥

इति श्रीपरीक्षक प्रधान प० वजिआ प० राजिआनामस-
होदरनिर्मापितश्रीचिन्तामणिपार्श्वजिनपुङ्गवप्रासादप्रशस्तिः सम्पू-
र्णा । भद्रं भूयात् ॥

ओं नमः । श्रीमद्विक्रमातीत संवत् १६४४ वर्षे प्रवर्तमानशाके
१५०२ गंधारीय प० जसिआ तद्धार्या वाई जसमादे सम्प्रति
श्रीस्तम्भतीर्थवास्तव्य तत्पुत्र प० वजिआ प० राजिआभ्यां वृद्ध-
भ्रातृभार्याविमलादे लघुभ्रातृभार्याकमलादे वृद्धभ्रातृपुत्रमेघजी त-
द्धार्यामयगलदेप्रमुखनिजपरिवारयुताभ्यां श्रीचिन्तामणिपार्श्वनाथ
श्रीमहावीर प्रतिष्ठा कारिता । श्रीचिन्तामणिपार्श्वचैत्यं च कारितं ।
कृता च प्रतिष्ठा सकलमण्डलाखण्डलशाहिश्रीअकव्वरसन्मानित
श्रीहीरविजयसूरीशपटालद्वारहारसदृशः शाहिश्रीअकव्वरपर्वदि
प्राप्तवर्णवादैः श्रीविजयसेनसूरिभिः ॥

कावीतीर्थगतलेखाः ।

ॐ नमः ॥

(४५१)

॥ ६० ॥ ओं नमः । पातिशाहिश्रीदि अकव्वरजलालदीनप्रदत्त-
बहुमानजगद्गुरुश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीश्रीहीरविजयसूरीश्वरसादानां पट्ट-
प्रभावकेभ्यो भट्टारकश्रीश्रीविजयसेनसूरिगुरुभ्यो नमः ।
श्रेयस्संततिसिद्धिकारिचरितं सर्वेऽपि यं योगिनी
ध्यायन्ति स्थिरताप्रपन्नमनसो विद्यान्तरासंक्रमात् ।

श्रीमन्नाभिनरेन्द्रसूनुर्मरश्रेणीसमासेवितो

देयान्निर्निभभक्तियुक्तमनसां मुख्यानि सौख्यानि सः ॥ १ ॥
 श्रीवर्द्धमानस्य बभूव पूर्वं पूर्वादिकृत्पट्टधरः सुधर्मा ।
 गतोऽपि सिद्धिं तनुते जनानां सहायकं यः प्रतिधर्ममार्गम् ॥ २ ॥
 ततोऽपि पट्टे नवमे बभूवुः श्रीसूरयः सुस्थितनामधेयाः ।
 येभ्यः क्रियाज्ञानगुणाकरेभ्यो गच्छोऽभवत् कोटिकनामतोऽयम् ॥ ३ ॥
 ततो ये वज्रशाखायां कुले चान्द्रेऽत्र सूरयः ।
 तेषां प्रभावं प्रत्येकं वक्तुं शक्नोति कः सुधीः ॥ ४ ॥
 पट्टे युगाब्धिप्रमिते क्रमेणाभवन् जगच्चंद्रगणाधिपास्ते ।
 येषां सदाचाम्लतपोविधानात् तपा इति प्राग् विरुदं तदाभूत् ॥ ५ ॥
 तेषां वंशे क्रमतस्तपःक्रियाज्ञानशुद्धिपरिकलितः ।
 रसवाणमिते पट्टे संजातः सुविहितोत्तंसः ॥ ६ ॥
 आनन्दविमलसूरिः श्रुतोऽपि चित्ते करोति मुदमतुलाम् ।
 कुमतांधकूपमग्नं स्ववलाज्जगदुद्धृतं येन ॥ ७ ॥
 तत्पट्टे महिमभरख्याताः श्रीविजयदानसूरीशः ।
 येभ्यः समस्तविधिना प्रससार तपागणः सम्यक् ॥ ८ ॥
 तेषां पट्टे प्रकटाः शान्तरसापूर्णहृदयकासाराः ।
 श्रीदीरविजयगुरवः प्रभवोऽभुवंस्तपागच्छे ॥ ९ ॥
 साहिश्रीमदकव्वरस्य हृदयोर्व्यां यः पुरा रोपितः
 संसिक्तोऽपि चयैर्वचोऽमृतरसैः कारुण्यकल्पद्रुमः ।
 दत्तेऽद्यापि फलान्यमारिपट्टहोदयोपादिकानि स्फुटं
 श्रीशत्रुंजयतीर्थयुक्तकरतासन्मानमुख्यानि च ॥ १० ॥
 तेषां पट्टे प्रकटनदंसाः श्रीविजयसेनसूरिवराः ।
 संप्रति जयन्ति वाचकबुधमुनिगणग्रन्थपरिकरिताः ॥ ११ ॥

तर्कव्याकरणादिशास्त्रनिविडाभ्यासेन गर्वोद्धरा

ये कुर्चालसरस्यतीतिविरुद्धं स्वस्मिन्वदन्तेऽनिशम् ।

वाचोयुक्तिभिरेव यैः स्फुटतरं सर्वेऽपि ते वादिनः

साहिश्रीमदकव्यरस्य पुरतो वादे जिताः स्वोजसा ॥ १२ ॥

तेषां चरणसरोरुहमकरंदास्वादलालसः सततम् ।

संधो जयतु चतुर्था भूयांसि महांसि कुर्वाणः ॥ १३ ॥

इतश्च—

गूर्जरमंडलमंडनमभयं वदनगरमस्ति तत्रासीत् ।

नागरलघुशाखायां भद्रसिआणाभिधे गोत्रे ॥ १४ ॥

गांधिदेपाल इति प्रसिद्धनामा सुधर्मकर्मरतः ।

तत्सुत अलुआहानस्तस्य सुतो लाडिकाभिधया ॥ १५ ॥

पत्नीति धर्मपत्नी शीलालंकारधारिणी तस्य ।

तत्कुक्षिभुवौ बाहुक-गंगाधरनामकौ तनयौ ॥ १६ ॥

तत्रापि बाहुआख्यः सुभाग्यसौभाग्यदानयुतः ।

धैर्योदार्यसमेतो जातो व्यवहारिगणमुख्यः ॥ १७ ॥

आग्रस्य पोपटीति च हीरादेवी द्वितीयका भार्या ।

ताभ्यां वराननाभ्यां सुताम्रयः सुपुत्रिरे सुगुणाः ॥ १८ ॥

आग्रसुतः कुंवरजीति नामा सुपात्रदानपु रतो विशेषात् ।

मार्गप्रवृत्तेर्गुणसंग्रहाच्च पितुर्यशो वर्द्धयति प्रकामं ॥ १९ ॥

जातो परस्यामथ धर्मदासः सुवीरदासश्च सुतो वरेण्यो ।

अथान्यदार्यार्जनहेतवेऽसौ स्थानान्तरान्वेषणमानसोऽभूत् ॥ २० ॥

श्रीस्तंभनाथीशजिनेशपार्श्वप्रमादसंपादिनसर्वसौख्यम् ।

ब्रंचावतीति प्रति नामधेयं श्रीस्तंभतीर्थं नगरं प्रसिद्धम् ॥ २१ ॥

स बाहुआख्यः स्वसुखाय तत्र वसन्तनेकैः सह बन्धुवर्गैः ।
 सन्मानसंतानत्रनैर्यशोभिर्दिने दिने वृद्धिमृपैति सम्बद्धः ॥ २२ ॥
 श्रीहीरमूरैरुपदेशलेखं निगम्य तत्त्वावगमेन सद्यः ।
 मिथ्यामतिं यः परिहाय पूर्वं जिनेन्द्रधर्मे दृढवासनोऽभूत् ॥ २३ ॥

पूर्वार्जितप्रबलपुण्यवशेन तस्य

सन्न्यायमार्गमुकृतानुगतः प्रवृत्तेः ।

पापप्रयोगविरतस्य गृहे समस्ता

भेजुः स्थिरत्वमचिरादपि संपदो यः ॥ २४ ॥

सधर्मसाधर्मिकपोषणेन मुमुक्षुवर्गस्य च तोषणेन ।

दीनादिदानैः स्वजनादिमानैः स्वसंपदस्ताः सफलीकरोति ॥ २५ ॥

इतश्च--

शुश्रूजयख्यातिमयो दधानं कावीति तीर्थं जगति प्रसिद्धम् ।

काष्ठेष्टकामृन्मयमत्र चैत्यं दृष्ट्वा विशीर्णं मनसेति दध्यौ ॥ २६ ॥

दृढं भवेच्चैत्यमिदं यदीह कृतार्थतामेति ममापि लक्ष्मीः ।

अर्हद्वचोवासितमानसस्य मनुष्यतायाः फलमेतदेव ॥ २७ ॥

ततः श्रद्धावता तेन भूमिशुद्धिपुरःसरम् ।

कावीतीर्थे स्वपुण्यार्थं श्रीनाभेयजिनेशितुः ॥ २८ ॥

नंदवेदरसैणांकमिते संवत्सरे (१६४९) वरे ।

स्वभुजाजितवित्तेन प्रासादः कारितो नवः ॥ २९ ॥

सारसारस्वतोद्धाररंजितानेकभृथवैः ।

श्रीमद्विजयसेनाख्यसूरिराजैः प्रतिष्ठितः ॥ ३० ॥

मूलस्वामी जिनपतियुगादीश्वरो यत्र भास्वत्

द्वापंचाशत्त्रिदशकुलिकासंयुतः पुण्यसत्रम् ।

उच्चैरभ्रंलिहशिखरभृत्तोरणैरंचितश्रीः

प्रासादोऽयं धरणीवलये नन्दतादाशंशोकम् ॥ ३१ ॥

श्रीयुगादिजिनाधीशप्रासादेन पवित्रितः ।

ग्रामोऽपि वर्द्धतामेव सुखसंपत्तिभिश्चिरम् ॥ ३२ ॥

॥ इति प्रशस्तिः ॥

(४५२)

अथेह श्रीगुर्जरमंडले वडनगरवास्तव्यनागरज्ञातीयलघुशा-
खीयभद्रसिआणागोत्रमुख्यगां । लाडिका । भा० पत्नीसुतेन
गां । बाहुआख्येन कुंवरजी । धर्मदास । वीरदासाख्यसुतत्रययु-
तेन संवत् १६४९ वर्षे मार्गसुदि १३ सोमवासरे स्वभुजाजितबहु-
द्रव्यव्ययेन कावीतीर्थे स्वपुण्यार्थं सर्वजिन्नामा श्रीऋषभदेवप्रासादः
कारितः प्रतिष्ठितश्च तपागच्छेशभट्टारकपुरंदरश्रीहीरविजयसूरिप-
ट्टमहोदयकारिभिः श्रीविजयसेनसूरिभिश्चिरं नन्दतात् श्रीरस्तु । छ।

(४५३)

॥ द० ॥ पातिसाहश्री ७ अकच्चरजलालदीनविजयराज्ये
गरासिया राठोडश्री ५ प्रतापसिंघश्रीखंवायतवास्तव्यलघुनागर-
ज्ञातीयगां बाहुआसुतकुंवरजीकेन श्रीधर्मनाथप्रासादकृतः उपरि-
सेठपीतांबरवीरा तथा से० शिवजी बोवा गजधर विश्वकर्माज्ञाती-
यश्रीराजनगरवास्तव्यसूत्रधार सता गुत वीरपाल शलाट सूत्रभाण
गोरा । देवजी । संवत् १६५४ वर्षे श्रावणवदि ९ वारशनी
स्वभुजाजितबहुद्रव्यव्ययेन श्रीकावीतीर्थे स्वपुण्यार्थं रत्नतिलहा
नाम्ना बावनजिनालयसहितः प्रासादः कारितः । लि । पं
ज्ञानेन । श्रीः ।

(४५४)

॥दं०॥ अलाई ४५ सं० १६५६ वर्षे वैशाखशुदि ७ बुधे स्त-
 भतीर्थवास्तव्यवृद्धनगरीयलघुशाखानागरज्ञातीय गां । अलुआसुत-
 गांधी लाडिका भार्या पति सुत गांधी कुंवरजी गांधी धर्मदास गांधी
 वीरदासाभिधानैः श्रीआदिनाथपादुका कारिता प्रतिष्ठिता च सकल-
 सूरिशिरोमणिभट्टारकश्री ५ श्रीआनंदविमलसूरिपट्टालंकारभट्टार-
 कश्री ५ श्रीविजयदानसूरीशपदवीप्रतिष्ठित सुविहितसूरीश्वरगुणग-
 रिष्ठसाहिश्रीश्रीअकव्वरभृपालप्रदत्तजगद्गुरुविरुदविराजमानसमुन्मू-
 लितवादिद्वंदाभिमानतपागच्छाधिराजश्री ५ श्रीहीरविजयसूरिप-
 ट्टेन्दुसाहिश्रीअकव्वरसभाप्राप्तजयवादाप्तसर्वजगद्गुरुविरुदश्री ५ श्री-
 विजयसेनसूरिसार्वभूमैरिति । मंगलं ।

(४५५)

॥ जामश्रीलक्षराजराज्ये ॥

श्रीमत्पार्श्वजिनः प्रमोदकरणः कल्याणकन्दाम्बुदो

विघ्नव्याधिहरः सुरासुरनरैः संस्तूयमानक्रमः ।

सर्पाङ्गो भविनां मनोरथतरुव्यूहे वसन्तोपमः

कारुण्यावसथः कलाधरमुखो नीलच्छविः पातु वः ॥१॥

क्रीडां करोत्यविरतं कमलाविलास-

स्थानं विचार्य कमनीयमनन्तशोभम् ।

श्रीउज्जयन्तनिकटे विकटाधिनाथे

हालारदेशेऽवनिप्रमदाललामे ॥ २ ॥

उत्तुंगतोरणमनोहरवीतरागप्रासादपंक्तिरचनारुचिरीकृतोर्वी ।

नंद्यान्नवीननगरी क्षितिसुंदराणां वक्षःस्थले ललति सा हि लल-
 न्तिकेव ॥ ३ ॥

सौराष्ट्रनाथः प्रणतिं विधत्ते कच्छाभिपो यस्य भयाद्विभेति ।
 अर्द्धासनं यच्छति मालवेशो जीयाद्यशोजित् स्वकुलावतंसः ॥४॥
 श्रीवीरपट्टक्रमसंगतोऽभूद्भाग्याधिकः श्रीविजयेन्दुमूरिः ।
 श्रीमन्धरैः प्रस्तुतसाधुमार्गश्चकेश्वरीदत्तवरप्रसादः ॥ ५ ॥
 सम्यक्त्वमार्गो हि यशोधनाहो दृढीकृतो यत्सपरिच्छदोऽपि ।
 संस्थापितश्रीविधिपक्षगच्छः संघैश्चतुर्था परिसेव्यमानः ॥ ६ ॥
 पट्टे तदीये जयसिंहमूरिः श्रीधर्मघोषः प्रमहेन्द्रसिंहः ।
 सिंहप्रभश्चाजितसिंहमूरिर्देवेन्द्रसिंहः कविचक्रवर्ती ॥ ७ ॥
 धर्मप्रभः सिंहविशेषकादः श्रीमान्महेन्द्रप्रभमूरिरार्यः ।
 श्रीमेरुतुङ्गोऽमितशक्तिमांश्च कीर्त्यद्भुतः श्रीजयकीर्तिमूरिः ॥८॥
 वादिद्विपोये जयकेशरीशः सिद्धान्तसिन्धुर्गुवि भावसिन्धुः ।
 सूरेश्वरः श्रीगुणसेवधिश्च श्रीधर्ममूर्तिर्मधुदीपमूर्तिः ॥ ९ ॥

यस्यांघ्रिपद्मजनिरन्तरमुप्रसन्नात्

सम्यक् फलन्ति सुमनोरथवृक्षमालाः ।

श्रीधर्ममूर्तिपदपद्ममनोज्ञहंसः

कल्याणसागरगुरुर्जयताद्वरिष्याम् ॥ १० ॥

पञ्चाणुव्रतपालकः सकरुणः कल्पद्रुमाभः सतां

गांभीर्यादिगुणोज्ज्वलः शुभवतां श्रीर्जनधर्मे मतिः ।

द्वे काल्ये समतादरः क्षितितले श्रीओशवंशे त्रिभुः

श्रीमहालणगोत्रजो वरतरोऽभून् साहि सिंहाभिधः ॥११॥

तदीयपुत्रो हरपालनामा देवाच्च नन्दोऽथ स पर्यतोऽभून् ।

वच्छ्रुततः श्रीअमराचुसिंहो भाग्याधिकः कौटिकलाप्रवीणः ॥१२॥

श्रीमतोऽमरसिंहस्य पुत्रा मुक्ताफलोपमाः ।

वर्द्धमान-चांपसिंह-पद्मसिंहा अभी वयः ॥ १३ ॥

साहि श्रीवर्द्धमानस्य नन्दनाथन्दनोपमाः ।

वीराहो विजपालाख्यो भामो हि जगद्स्तथा ॥ १४ ॥

साहि श्री चांपसिंहस्य पुत्रः श्रीअमियाभियः ।

तदङ्गजो शुद्धमती रामभीमावुभावपि ॥ १५ ॥

मंत्रीशपद्मसिंहस्य पुत्रा रत्नोपमान्वयः ।

श्रीश्रीपाल-कुंरपाल-रणमल्ला वरा इमे ॥ १६ ॥

श्रीश्रीपालाङ्गजो जीयान्नारायणो मनोहरः ।

तदङ्गजः कामरूपः कृष्णदासो महोदयः ॥ १७ ॥

साहि श्रीकुंरपालस्य वर्ततेऽन्वयदीपकौ ।

मुसीलस्थावराख्यश्च वाचजिह्वाग्रमुन्दरः ॥ १८ ॥

[एवं] सपरिकरयुताभ्याममात्यशिरोरत्नाभ्यां साहिश्रीवर्द्ध-
मान-पद्मसिंहाभ्यां ह्याल्लारदेशे नव्यनगरे जाम श्रीशत्रुघ्नल्यात्मज
श्रीजसवंतजीविजयराज्ये श्रीअंचलगच्छेश्रीकल्याणसागरनूरी-
श्वराणामुपदेशेनात्र श्रीशान्तिनाथप्रासादादिपुण्यकृत्यं कृतं ।
श्रीशान्तिनाथप्रभृत्येकाधिकपंचशत प्रतिमाप्रतिष्ठायुगं करापितम् ।
चाद्या संवत् १६७६ वैशाखशुक्ल ३ बुधवासरे द्वितीया संवत्
१६७८ वैशाखशुक्ल ५ शुक्रवासरे । एवं मंत्रीश्वरश्रीवर्द्धमानपद्म-
सिंहाभ्यां सप्तलक्षण्यमुद्रिका व्ययीकृता नवक्षेत्रेषु । संवत् १६९७
मार्गशीर्षशुक्ल २ गुरुवासरे उपाध्यायश्रीविजयसागरगणेः शिष्य-
सौभाग्यसागरैरलेखीयं प्रशस्तिर्मनमोहनसागरप्रसादात् ॥

(४५६)

सं० इलाही ४८ संवत् १६५९ वैशाखवदि ६ गुरौ श्रीगंधारवंदिरे समस्तसंघेन स्वश्रेयसे श्रीपार्श्वनाथविंशं कारितं प्रतिष्ठितं च श्रीतपागच्छभट्टारकश्रीहीरविजयसूरिपट्टे मकराकर-
सुधाकरभट्टारकपरंपरापुरंदरवचनचातुरीचमत्कृतचित्रसकलमेदि-
नीमण्डलाखंडलसाहि श्रीअकव्वरदत्तबहुमानसमस्तसुविहितावतंस
भ० परंपरापद्मिनीपद्मिनीप्रणिप्रियभट्टारकश्रीविजयसेनसूरिभिः ।

(४५७)

॥ दं० ॥ सं० १६७७ वर्षे मार्गशिर्षे सित ५ रवौ स्तंभ-
तीर्थे पार्श्वनाथविंशं प्रतिष्ठितं तपागच्छभट्टारकश्रीः श्रीविजयदेव-
सूरिभिः श्रिये गंधारवंदिरस्य ।

(४५८)

॥ दं० ॥ सं० १६७७ मार्गशिर्षे सित ५ रवौ गंधारवंदिर-
संघेन कारितं श्रीपार्श्वनाथविंशं प्रतिष्ठितं तपागच्छे भट्टारक
श्रीविजयसेनसूरीश्वरपट्टालंकार श्रीविजयदेवसूरिभिस्तुपरिकरैः ।

(४५९)

श्रीमुनिसुव्रतविंशं प्रतिष्ठितं भट्टारक श्रीविजयदेवसूरिभिः
सपरिकरैः ।

राधनपुर-प्रशस्तिः ।

(४६०)

उैनमोऽर्हते ॥

स्वस्ति श्रियां दानविधौ सुदक्षं
 सत्साधुसिद्धैः परिवद्धकक्षम् ।
 सुप्तां दृष्टात् कुण्डलिनीं विबोध्य
 ध्यातं मुदेऽस्मा(*) कमिव सदास्तु ॥ १ ॥
 श्रीशालिनीप्रवरधर्मविराजमानेऽ-
 मानेऽत्र राधनपुरे जिनशान्तिनाथः ।
 श्रीशान्तिकीर्तिसुमतिप्रतिभाप्रसादं(*)
 कुर्यादखिन्नविभवस्य जनस्य नित्यं ॥ २ ॥
 जयति सदागमसिंधुगर्जन्नुच्चैर्नयालिकलोलैः ।
 परिपूर्णक्रियारत्नैस्तपागणो भूतले ख्यातः(*) ॥ ३ ॥
 तत्रोद्भूतसमस्तवस्तुनिकरव्यापारसत्तां मुदा-
 द्वैताद्वैतविनोदगोचरगता यः प्रोचिवान् वादिनां ।
 वादे श्रीमदक्ववरोत्तममही(*) पालस्य सत्संसदि
 स श्रीमानभिजातहीरविजयसूरीशसेन्याग्रणीः ॥ ४ ॥
 तस्य पटाम्वरे दीप्तिं तन्वंतः सूर्यसान्निभाः ।
 श्रीमद्विजयसेना(*)ख्याः सूरयो ज्ञप्तिशालिनः ॥ ५ ॥
 यैर्विहितः खलु वादः संसदि भूपस्य सभ्यदीप्रायां ।
 दर्शितनिजप्रतापा दर्शनपङ्केऽस्त्वलङ्घतयः(*) ॥ ६ ॥

तत्पट्टशकहरिदद्रिविकाशभानुः

सूरीश्वरः सकललक्षणलक्षितांगः ।

श्रीराजसागरगुरुर्वरसूरिवंशः

सर्वांगमार्थकलनावि(*)धिशुद्धबुद्धिः ॥ ७ ॥

श्रीमत्सागरगच्छनायकतयैश्वर्यं यदीयं स्फुर-

त्युच्चैः सत्त्वसमाधिशीलतपसां येषां प्रभावाः क्षितां ।

गर्जति(*)प्रतिपक्षदर्पदलने सामर्थ्यभाजः स्फुटं

वंध्यास्ते वरसूरिमन्त्रमुदिताः सद्रत्नदीपोपमाः ॥८॥

तेषां च पट्टगगने रविधिवतुल्याः

पट्ट(*)र्कतर्कदरिशीलनमुक्ततन्द्राः ।

श्रीवृद्धिसागर इति प्रथिताः प्रभावाः

सूरीश्वराः समभवन् बहुशिष्यवर्गाः ॥ ९ ॥

तत्पट्टधारकतया जग(*)ति प्रसिदाः (द्वाः)

सिद्धा इद(व)प्रसरदुत्तममंत्रवाताः ।

सत्तर्ककौशलविदस्तितवादिष्टंदाः

क्षान्त्यादिसद्गुणसमुष्टिसितोरुदेहाः ॥ १०(*) ॥

लक्ष्मीसागरसूरयः समभवैस्तत्त्वप्रदीपोद्भूत-

ध्यानव्यापृतिमग्नमानसतया नित्यं स्वभावस्पृशः ।

ये व्योमादिसमस्तवस्तुनिबद्धे(*)प्रोदाद(म)मुद्रानुगं

सहाय्यं कथयन्ति ते वरतराः सूरीशमन्त्रोद्भूताः ॥११॥

जातरत्नदीयवरपट्टधरो मुनीन्द्र-

स्तिग्मांशुतिग्मरुचिरे व(*)दितवामसौष्यः ।

कल्याणसागरगुरुर्वरसूरिवर्यो

विद्योतितप्रबलसूरिपदप्रभावः ॥ १२ ॥

सुरीश्वरःसमाभिजात इह प्रसिद्धः(*)—

स्तत्पट्टपूर्वगिरिभानुसमः पृथिव्यां ।

श्रीपुण्यसागरगुरुर्वहुसिद्धमन्त्रः

शास्त्रार्थसार्थविदनुत्तरतत्त्वबोधः ॥ १३ ॥

तेषां गुरु(*)णामुपदेशमाप्य

प्रासादनिर्माणविधिः त्क(कृ)तोऽयं ।

यदीयशोभां बहुधा निरीक्ष्य

स्वर्वासिनो विस्मयमाप्नुवंति ॥ १४ ॥

श्रीमाद्यमा(*)सस्य शितौ सुपक्षे

भृगौ तृतीयादिवसे प्रतिष्ठां ।

संप्राप्तवानद्भुततत्त्व विद्भिः (१)

संभावितोत्तुंगयशःप्रकाशः ॥ १५ ॥

इतश्च—

श्रीमालवं(*)शीयविशालगोत्रः

श्रद्धालुतां श्रीजिनधर्मव(त)त्त्वं ।

सुराभिधानः किल संदधानो

निजं कुलं दीपयति स्म दीपः ॥ १६ ॥

तदीयवंशप्रथ(*)नाय जातः क्षेमाभिधानः खलु सुव्रतनं ।

यदीयधर्म(र्मा)र्धसमर्थतायाः श्लाघां तनोति स्म गुरुः सुराणाम् ॥ १७ ॥

तद्वंशमालमु(*)कुटोपमपुत्रभावं

प्राप्तः परं मुकृतसंततिसंग्रहाद्यः ।

यो राजसागरगुरोर्मुखतः प्रपदे

धर्मप्रबोधमतुलं जयताभिधानः* ॥ १८ ॥

तस्यान्वयेऽजनि सुतोऽभयचंद्रनामा

पुत्रैश्चतुर्भिरभितः परिशोभमानः ।

जूटा-कपूर-जसराज-सुमेघजीति

सन्नाम(*)भिः प्रथितकीर्त्तिभिरद्भुतश्रीः ॥ १९ ॥

सभ्येन ब्रूतासुतजीवनेन सन्न्यायमार्गस्त्रिपवित्रलक्ष्म्या ।

युग्माधिकाविंशतियु(*)ग्मसंख्याः कारापिताः स्वाकृतयो जिनानां

सत्संगतिप्रीतिधरो समृद्धो(द्धः) कर्पूरनामा वणिजां वरेण्यः ॥

पुत्रस्त(*)दीयो सियवंतसंज्ञः संवा(रा)जमानः सुकृतप्रभावैः ॥ २१ ॥

कारापितानि विम्बानि द्विचत्वारिंशदुद्यमात् ।

सत्पुण्यशालिना नि(*)त्यं जयवंतेन धीमता ॥ २२ ॥

प्रसिद्धिभाक्सर्वजनेषु नित्यं सन्मार्गणानां किल कल्पवृक्षः ।

वणिग्वरोऽभूज्जसराजनामा पु(*)त्रस्तदीयोऽजनि देवजीति ॥ २३ ॥

देवजीशिशुना पुण्यशालिना सत्कलावता ।

मूलजीकेन जैनानि विंशानि निजद्र(*)व्यतः ॥ २४ ॥

द्वाविंशतिमितान्युच्चैस्तानि कारापितान्यथ ।

पादुकाः श्रीजिनेन्द्राणां तथा च गुरुपादुका ॥ २५ ॥

कारा(*)पिताः संति तेन धर्मकर्मविधायिना ।

शास्त्रसके(?) ततः साक्षात् गुरुदर्शनसत्फलः ॥ २६ ॥

मेघजीति विविधार्थको(*)शलधारयन्नामिनबुद्धिर्देवभवः ।

जन्मसागरतरङ्गसन्निभं जैनधर्मसमुपासनं व्यधात् ॥ २७ ॥

संति पुत्रास्त्रयस्तरय(*) मोतीचंद्र इति स्फुटं ।

प्रथमोऽथ द्वितीयो सत् दानसिंहो लग्नययाः ॥ २८ ॥

तृतीयो धनराजास्त्यस्तत्त्वज्ञानामृतार्णवः(?) ।

यस्यः बुद्धिस्तरीतुल्या नित्यं खेळति सद्गतिः ॥ २९ ॥

श्रीमोतीचंद्रसदान्वितश्रीधनराजकाः ।

इमे काराप(*)यामातुर्वान्यथा धर्मशालिनः ॥ ३० ॥

विंवान्यष्टादशप्रोचैः कान्तिकान्तानि साविनां (?) ।

कामिताधिकदत्त्वेन कल्पवृक्ष(*)क्षाधिकान्यपि ॥ ३१ ॥

कारापितैभिर्विविधप्रकारैर्विधाय संघस्य चतुर्विधस्य ।

अतुच्छवात्सल्यमुदारयुक्त्या विवप्रति(*)ष्टा बहुभावपूर्व ॥ ३२ ॥

देशस्य सर्वस्य जनान् समग्रा-

नाकार्य सादरममीभिरकारि भक्तिः ।

चतुर्विधाहारसुवस्त्रदानै(*)-

रानंदितांतःकरणाः कृतास्ते ॥ ३३ ॥

सुविज्ञप्ताः सत्त्वैः शुचिवहुप्रतिष्ठार्थकथकैः ।

प्रतिष्ठाया ग्रंथैः कृतपरिचयाः(*) मूर्तिपतयः ।

मुनीनां सद्ज्ञानश्रवणरसिकानां प्रियतमाः

समाजे लेखानां भवति खलु येषां गुणकथाः ॥ ३४ ॥

गुरुभिस्तै(*)र्मुदा शास्त्रपारगैः सत्त्वसागरैः ।

सूरीणां सेव्यतां यातैः सूरिभिः पुण्यसागरैः ॥ ३५ ॥

वैश्ववैकार्ष्णिकसंमितवत्सरे श्री(*)-

मत्फा(लगु)ने प्रवरमासि बलक्षपक्षे ।

शुके सदा विजयदेवरेवतिभे

लभे वृषे बहति मंगलमालिकाढ्ये ॥ ३६(*) ॥

द्वितीयायां तिथौ जैनविंवानां सुप्रतिष्ठिता ।

प्रतिष्ठा विहिता न्यासध्यानमुद्रापुरस्सरं ॥ ३७ ॥

श्रीमतः शां(*)तिनाथस्य चैत्ये सर्वाण्यपि श्रिये ।

स्थापितानि जिनेशानां विंवानि विधिपूर्वकम् ॥ ३८ ॥

आचन्द्रार्कमिमाश्च(*)रं चिरतरं जीयासुखलासदाः

श्रीजैनैश्वरमूर्त्तयो मतिमतां मिथ्यात्वविध्वंसकाः ।

यत्रोद्द्योतितदिहमु(०)खाः खलु इमा तिष्ठन्ति सोऽपि स्वयं
 मासादः स्थिरतां भजत्वभिमतं स्वर्णाद्रिवत्सर्वदा ॥ ३९ ॥
 धात्रीतले धन्यः* तमं सुराणामानन्दकृत् राधननामधेयं ।
 पुरं सदा यत्र जिनेशधर्मो राज्यं बलालीढतनुश्चकार ॥ ४० (४॥
 पुण्यमागरमूरीणां शिष्यैरमृतसागरैः ।
 कृता प्रशस्तिः शस्त्रेयं विलसत्सर्वमंगला । श्रियः सं०

(४६१)

- (1) मुतचाणाक्य ॥ द० ॥ मटं० विजयेन स्वजायासङ्ग-
 डादेव्याः मूर्ति
- (2) ॥ भ्रातृ-मदन । सलपणसीढ । देवसीढ प्रभु० संपन्निका-
- (3) नां मूर्तिसहिता स्वीया मूर्ति कारिता ॥ शिवमस्तु ॥
 सं. १३०९ ।

(४६२)

- (1) ॥ द० ॥ ट० विजकुयेन स्वपितुः मटं० श्रीराणिगदेवस्य
 मूर्ति भ्रा—
- (2) ॥ तृ ट० अजयसीढ । सोम । संग्रामसीढ । प्रभूति सक-
 लजायां मूर्तयः
- (3) ॥ तथा ट० स्वणादेव्याः मूर्तिः कार्यान्वके ॥ शिव-
 मस्तु ॥ सं. १३०९ । स्वश्रेयसे ॥

(४६३)

श्रीवज्राणमन्त्रे श्रीवज्रोपद्रुग्निभूषिणे स्वपितुः स्व-
 तस्य श्रेयसे मूलमासादः.....कारितः
 सं. ११२४ ।

(४६४)

सं. ११२४ श्रीब्रह्माणगच्छे श्रीजसोभद्राचार्या जसोव-
र्द्धनवैरसिंहजज्जक्रप्रभृतैः पथरिनागदेव्यो पितृमात्रोर्निमित्त
कारितेयं प्रतिमा ।

(४६५)

ई० ॥ संवत् १३१६ वर्षे वैशाख वदि.....
श्रीब्रह्माणगच्छे श्रीमालज्ञातीय रांतयजग्रामवास्तव्यश्रेष्ठिरा-
जदसुत व्यव० लखमाश्रेयोर्थ सुत० हरिपालेन श्रीमहावीरदे-
वस्य विवं कारितं ॥ प्रतिष्ठितं श्रीविमलसूरिभिः । भद्रं भवतु ॥

(४६६)

९ संवत् ११५७ वैशाख सुदि १० श्रीथारापद्रीयगच्छे
श्रीशालिभद्रसूरौ सुभद्रासुतया ठ० रघुकया स्वात्मदुहितुः सृह-
वायाः त्रे (श्रे)योर्थ रांतइजस्थ ॥ छ ॥ श्रीसुपार्श्वदेवविवं
कारितमिति ॥

(४६७)

९ संवत् ११५७ वैशाख सुदि १० श्रीथारापद्रीयगच्छे
श्रीशालिभद्रसूरौ.....श्रेयोर्थ रांतइजस्थ-
पार्श्वनाथविवं कारितमिति ॥ छ ॥

(४६८)

संवत् ११७० वर्षे वैशाख सुदि ७ श्रीब्रह्माणगच्छे श्री-
शालिभद्राचार्येण । गोवर्द्धन श्रावकेण निजजनश्रेयोर्थ.....
.....मंगलं महाश्री ॥

(४६९)

६०॥ संवत् १३०२ वर्षे ज्येष्ठ वदि २ गुरौ सलखणपुरे
श्रीशांतिनाथदेवचैत्ये पंडितश्रीरायकीर्तिश्रेयर्थं पंडितरासच-
न्द्रेण श्रीपार्श्वनाथविंशं सपरिकरं कारितं । मंगलं महाश्रीः ॥

(४७०)

९ सं० १३३० चैत्र वदि [—] शनौ श्रीब्रह्माणगच्छे
सलखणपुरे श्रीशांतिनाथचैत्ये श्रीजगपालश्रेयर्थं सुतगोलाकेन
श्रीसुपासविंशं कारितं । प्रतिष्ठितं श्रीनजगसूरिभिः ॥

(४७१)

६० ॥ संवत् १३२६ वर्षे माघ वदि २ रवौ श्रीगृन्-
घटीवास्तव्य श्रीश्रीमालज्ञातीय श्रे० यशोधवल्यांगजपितृ
श्रे० वीशलश्रेयर्थं तत्पु० कुमारपिष्टेन श्रीशांतिनाथविंशं
कारितं प्रतिष्ठितं श्रीनागेंद्रगच्छे श्रीसोमप्रसूरिभिः ॥ ॥ ॥
मंगलं महाश्रीः ॥ ॥ ॥ ॥

(४७२)

सं० १३३० वर्षे चैत्र वदि ७ शनौ श्री ब्रह्माणगच्छे
भानूरत्नश्रेयर्थं दो० पद्मेन विंशं कारितं । प्रतिष्ठितं
श्रीवीरसूरिभिः ॥

(४७३)

सं० १३४९ चैत्र वदि ६ रवौ श्रीब्रह्माणगच्छे श्री
श्रीमालज्ञातीय श्रे० जगदीशेण मान्द्री — — देविशेयने
श्रीनेमिनाथविंशं कारितं । प्रतिष्ठितं श्रीनजगसूरिभिः ॥

(४७४)

सं० १३३० चैत्र वदि ७ शनौ श्रीहारीजगच्छे व्य० उदय-
पालसुत व्य० धणपालसुतजयपालेन लघुभ्रातृ पाता श्रेयोऽर्थ
सलक्षणपुरे देवश्रीशान्तिनाथचैत्ये श्रीमहावीरविवं कारितं
प्रतिष्ठितं श्रीगुणभद्रसूरिशिष्येन्द्र ॥ छ ॥

(४७५)

सं० १३४७ ज्येष्ठ वदि २ श्रीब्रह्माणगच्छे श्री-
श्रीमालज्ञातीय..... श्रेयोऽर्थ .....
श्रीनेमिनाथविवं कारितं ॥

(४७६)

९ सं० १३३० वर्षे चैत्र वदि ७ शनौ सलक्षणपुरे
श्रीश्रीमालज्ञातीय ठ० पद्मश्रेयोऽर्थ सुत पालङ्गणेन श्रीनेमिनाथ-
विवं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीवीरसूरिभिः ॥

(४७७)

सं० १३५५ वर्षे वैशाख वदि.....श्रीहारीजगच्छे
पल्लीवालज्ञातीय श्रे० जज्ञाश्रेयोऽर्थ सुत.....श्रीचन्द्रप्रभविवं
कारितं प्र० श्रीसूरिभिः ॥

(४७८)

सं० १३३० वर्षे चैत्र वदि ७ शनौ सलक्षणपुरे श्रीशान्ति-
नाथचैत्ये श्रीश्रीमालज्ञातीय श्रे० माणिकभार्या श्रे० सोनू
श्रेयोऽर्थ सुत.....श्रीसुमतिनाथविवं कारितं ।
प्रति० श्रीब्रह्माणगच्छे श्रीवयरसेणोपाध्यायमिश्रैः ॥ छ ॥

(४७९)

९० ॥ संवत् १३३० वर्षे चैत्र वदि ७ शनौ श्रीब्रह्माणगच्छे श्रीश्रीमालज्ञातीयपितृमहणसिंहभ्रातृ.....श्रेयोर्थ सुतमूलदेवेन श्रीमहावीरविंव कारितं । प्रति० श्रीवीरसूरिभिः ॥ छ ॥

(४८०)

१ सं० १३३० वर्षे चैत्र वदि ७ शनौ श्रीब्रह्माणगच्छे श्रीश्रीमालज्ञातीयपितृश्रे० महघाभ्रातृ.....योः श्रेयोर्थ सुतमहिपतिना श्रीअरनाथविंव कारितं ॥ प्रतिष्ठितं श्रीजज्जुगसूरिभिः ॥

(४८१)

संवत् १३४० वर्षे श्रीब्रह्माणगच्छे मातृरूपिणीवाइ-नाइकीवाइकपूरीमालदेविपुण्यार्थ श्रीविंवानि कारितानि प्रति० श्रीमुनिचन्द्रसूरिभिः ।

(४८२)

संवत् १३४७ वर्षे श्रीब्रह्माणगच्छे मातृ रूपिणीवाइ नाइ-किवाइ कपुरी मालदेविपुण्यार्थ विंवचतुष्कं कारितं प्रति० श्रीमुनिचन्द्रसूरिभिः ॥

(४८३)

१ सं० १३३१ मोढज्ञातीय परी० महणाकेन निजमाता — — — जालहणदेवि श्रेयोर्थ श्रीपार्श्वनाथविंव कारितं ॥ प्रतिष्ठितं श्रीजालयोधरगच्छे श्रीहारिप्रभसूरिभिः ।

(४८४)

दं० ॥ संवत् १३४९ वर्षे चैत्रवदि ६ रवौ मोढजातीय
परी० पूनासुत परी० तिहुणाकेन भ्रातृमहणाश्रेयोऽर्थ श्रीमः
हावीरविंव कारितं ॥ प्रतिष्ठितं श्रीजालयोधरगच्छे श्रीदेवसूरि-
संताने श्रीहरिभद्रसूरिशिष्यैः श्रीहरिप्रभसूरिभिः ॥ शुभं भवतु ॥

(४८५)

९० ॥ सं० १३३३ वैशाखसुदि ११ व्य० सोमाश्रेयोऽर्थ
सुतव्य० खीमाकेन श्रीनेमिनाथविंव कारितं । प्रति । श्रीशील-
भद्रसूरिभिः ॥

(४८६)

सं० १३३८ ज्येष्ठ २ शुक्रे ठ० वीना सु (०) सूरु वाया
या (१) संसारदेव्या आत्मार्थ श्रीआदिनाथ.....

(४८७)

दं० ॥ संवत् १३०५ वर्षे वैशाखसुदि ५--में श्रीब्रह्माण-
गच्छे सलक्षणपुरे श्रीशांतिनाथदेवचैत्ये महं० साम्बत श्रेयोऽर्थ
सुतमहं० चाहडेन निजलघुभ्रातृमहं० अभयसिंहमहं० रतन-
विजयपाल जगपालसहितेन श्रीरिषभदेवविंव कारितं ॥ प्रति-
ष्ठितं श्रीवीरसूरिभिः ॥

(४८८)

सं० १३४३ वर्षे वैशाखमासे श्रीनागेन्द्रगच्छे — — क
ज्ञातीय ठ० पालहण ठ० चारिणदेवि श्रेयोऽर्थ राणसिंहेन विंव
कारितं प्रतिष्ठितं श्रीमहेन्द्रसूरिभिः ॥

(४८९)

संवत् १३४३ वर्षे श्रीउकेशज्ञातीय मातृलक्ष्मीश्रेयोऽर्थ
सुतविजपाल तथा वीसलवी गांगाप्रभृतिभिः विंवं कारितं ।
प्र० श्रीहारीजगच्छे श्रीशीलभद्रसूरिभिः ॥

(४९०)

सं० १३३० वर्षे चैत्रसुदि ७ शनौ सलषणपुरे श्रीशान्ति
नाथदेवचैत्ये श्रेष्ठिजाजाश्रेयोऽर्थ सुतसींघलेन विंवं कारा-
पितं प्रतिष्ठितं श्रीजञ्जुकसूरिभिः ॥

(४९१)

सं० १३३० चैत्रवदि ७ शनौ हारीजगच्छे व्य० आस-
पाल सुत पीमाकेन पुत्र गांगश्रेयोऽर्थ श्रीनमिननाथविंवं कारितं
प्रतिष्ठितं श्रीशीलभद्रसूरिभिः ॥

(४९२)

सं० १३३० वर्षे चैत्रवदि ७ शनौ सलषणपुरे पिता श्रे०
जेसल माता पालहणश्रेयोऽर्थ सुतप्रतापसिंहेन विंवं कारापितं ।
प्रतिष्ठितं श्रीउदयदेवसूरिभिः ॥

(४९३)

ई० ॥ सं० १३३० वर्षे चैत्रवदि ७ शनौ प्राग्वाटज्ञातीय
महं० राजसीह सुत महं० चाचाकेन पुत्र महं० धनसिंहश्रेयोऽर्थ
श्रीसंभवनाथविंवं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीमुनिरत्नसूरिभिः ॥

(४९४)

ई० ॥ सं० १३१० वर्षे चैत्रवदि १३ गुरौ सत्लक्षणपुरे
श्रीशान्तिनाथचैत्ये चा--णावास्तव्य भां० तादृढसुतसिंघा-
केन पुत्र पद्मश्रेयोऽर्थ श्रीचन्द्रस्वामिविवं कारितं ॥ छ ॥ छ ॥
मंगलमस्तु ॥

(४९५)

सं० १३११ वर्षे चैत्र वदि.....बुधे भिलवास्तव्यश्रीप्रा-
ग्वाटज्ञातीय श्रे० वयरसिंहभार्याजयतश्रेयोऽर्थ सुतजयत-
सिंहेन श्रीप्रजितनाथविवं कारितं ॥

(४९६)

१ सं० १३३० चैत्र वदि ७ गनौ सलषणपुरे श्रीशान्ति-
नाथचैत्ये डीसावालज्ञातीयश्रे० सोभासुत ट० भीमसीह-
भार्या श्रे० श्रीजालदणसुता ट० मृद्वपुण्यार्थ सुत ट० साजण-
सीहेन श्रीशीतलनाथविवं कारितं प्रतिष्ठितं सूरिभिः ॥

(४९७)

सं० १३३० वर्षे चैत्र वदि ७ गनौ श्रीब्रह्माणगच्छे सल-
षणपुरे श्रीमालज्ञातीय श्रे० जसरा सुत देवधरश्रेयोऽर्थ भ्रातृ-
ज्ञाजणेन श्रीसुविधिनाथविवं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीजञ्ज-
कसूरिभिः ॥

(४९८)

॥ ९ संवत् १३३४ वर्षे रात्र सुदि १० रवौ यीयारा-
गच्छे सलषणपुरे श्रीसर्वदेवसूरि संताने श्रीश्रीमालज्ञातीय-
भां०.....सुत लुणसीहकेन भगिनीश्रीसूडश्रेयोऽर्थ
सुविधिनाथस्य परिकरकारितः विवं च कारितं ॥

९॥ सं० १३३१ वर्षे वैशाख सुदि १५ बुधे जालयोधर-
गच्छे मोढवंशे श्रे० यशोपालसुत ठ० पुनाकेन मातृपालहाण-
श्रेयोर्थं विमलनाथविंवं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीहरिप्रभसूरिभिः ॥

(४९७)

सं० १६६६ वर्षे पो० व० ८ रवौ श्रीशंखेश्वर पार्श्वनाथ-
परिकरः अहम्मदावाद वास्तव्य सा० जयतमाल भा० जीवादे-
सुतपुण्यपालकेन स्वश्रेयसे कारितः प्रतिष्ठितश्च श्रीतपागच्छे
भट्टारकश्रीहीरविजयसूरीश्वरपट्टोदयाचलभासनभानुसमानभट्टा-
रकश्रीविजयसेनसूरीश्वरनिर्देशात् तत्शिष्यश्रीविजयदेवसूरिभिः
श्रीमति राजनगरे । इति शुभम् ॥

(४९८)

१२३८ वर्षे माघसुदि ३ शनौ श्रीसोमप्रभसूरिभिर्जिनमातृ-
पट्टिका प्रतिष्ठिता— — — — —भ्यां राजदेवारत्नाभ्यां
स्वमातुः.....कल्याणमस्तु
श्रीसंघस्य ॥

(४९९)

संवत् १३२६ वर्षे माघवदि २ रवौ श्रीब्रह्माणगच्छे श्री-
श्रीमालज्ञातीय.....सुतजालहाकेन श्रीनेमिनाथविंवं चतु-
र्विंशतिपट्टसहितं.....प्रतिष्ठितं श्रीबुद्धिसागरसूरिभिः ।

(५००)

सं० १३२६ वर्षे माघवदि २ रवौ श्रीब्रह्माणगच्छे श्री-
श्रीमालज्ञातीय.....श्रेयोऽर्थं सुतजालहाकेन श्रीआदि-
नाथविंवं चतुर्विंशतिपट्टसहितं कारितं । प्रतिष्ठितं श्रीबुद्धिसागर-
सूरिभिः । मंगलमस्तु ।

देवसूरिशिष्य श्रीयशोदेवसूरिणां मूर्ति.....कारापिता
प्रतिष्ठिता श्रीशान्तिसूरिभिः ।

(५०६)

एदं ॥ संवत् १३४९ वर्षे चैत्रवदि ६ रवौ श्रीब्रह्मा-
णगच्छे अरिष्टनेमिदेवजगत्यां श्रीजज्जगसूरिभिः स्वकीयगुरु-
भ्रातृपंडि० रतनस्य मूर्तिः कारिता प्रतिष्ठिता च शुभं भवतु ॥

पं० जसचं० । पं० वयजा । पं० वीका ।

(५१०)

श्रीचापोत्कटवंशोद्भव महाराजश्रीवनराजगुरु श्रीनागें-
न्द्रगच्छे श्रीशीलगुणसूरिशिष्य श्रीदेवचंद्रसूरिमूर्तिः ।

(५११)

(1) एदं ०॥ सं० १६६२ वर्षे वैशाखसुदि १५ सोमे पत्तन-
वास्तव्य वृद्धशाखीय प्राग्वाटज्ञातीय दो० शंकर भा०
वाहलीनाम्न्याः

(2) सुत दो० कुंअरजी भ्रातृव्य दो० श्रीवंत भा० अजाई
सुत दो० लालजी पुत्र रतनजी प्रमुखयुतया स्वश्रेयोर्थम्
बृहत्तपा—

(3) गच्छेश शीलादिगुणधारक भ० श्रीहेमविमलसूरिपट्टभूषण
भ० श्रीआणंदविमलसूरिपट्टप्रभाव—

(4) क श्रीविजयदानसूरिपट्टालंकाराणां स्ववचोरंजितभी-
अकञ्चरपातिसाहविहितसर्वजीवाभयदान—

(५) प्रवर्तनश्रीशत्रुंजयादिकरमोचनादिविदितयशसां लुंपाकमतेषां
ऋ० मेघजीनाम्नो दत्तदीक्षाणां भट्टारक—

(६) श्रीहीरविजयसूरिणां मूर्तिः का० प्र० च तत्पट्टालंकार
कारिभिः पातिसाह श्रीअकब्बरसमालब्धजयवादम्—

(७) नोहारिभिः गोवृषभमहिषीमहिषवधमृतधनादानवन्दिग्रहण-
निवारकफुरमानधारिभिः भट्टारकश्री ६

(८) श्रीविजयसेनसूरिभिः महोपाध्यायश्रीसोमविजयगणि-
परिवृतैः पत्तनादिमहं० अवजीप्रमुखसकलसंधेन
बंधमाना चिरंनन्दतात् ॥

(५१२)

(१) एर्द०॥ संवत् १६६४ वर्षे फाल्गुनशु० ८ शनौ पत्तन-
वास्तव्य वृद्धशाखीय प्राग्वाटज्ञातीय दोसी शंक—

(२) र भा० वाहलीनाम्न्या भ्रातृव्य दो० श्रीवंत भा० अजा-
ईसुत दो० लालजीसुत रतनजी प्र०

(३) कुटुंबयुतया स्वश्रेयोर्थे तपागच्छाधिराजश्रीहीरविजय-
सूरिपट्टालंकारपातसा—

(४) हिश्रीअकब्बरसमालब्धजयवाद गावलावदमाहिषीमहिष
प्रमुखवधमृतस्वा—

(५) दाननिवारकप्रतिबोधितानेकनरेकसंप्रातिविजयमान श्री
विजयसेनसूराभराणां

(६) मूर्तिः कारिता प्र० च तत्पट्टालंकारहारश्रीविजयदेवसू-
रिभिः । इति भद्रम् ॥

(५१३)

- (1) एर्द०॥ संवत् १६६४ वर्षे फाल्गुनशु० ८ शनौ पचन-
वास्तव्य वृद्धशास्त्रीय प्राग्वाटज्ञातीय दोसी शंकर भा० वा-
- (2) हलीनाम्न्या भ्रातृव्य दो० श्रीवंत भा० अजाईसुत
लालजी सुत रतनजी प्रमुखकुटुंबव्युत्तया स्वश्रेयो-
- (3) र्य तपागच्छाधिराजश्रीहीरविजयसूरिश्वरपट्टप्रभावकभट्टा-
रक श्रीश्री-
- (4) श्रीविजयसेनसूरिपट्टपूर्वाचलसहस्रकरानुकारिशीलादिगु-
णगणालं-
- (5) कृतगात्रभट्टारकपुरंदरसंप्रतिविजयमानयुवराजपदधारका-
चार्य-
- (6) श्री५श्रीविजयदेवसूरीश्वराणां मूर्तिः कारिता प्रतिष्ठापिता
च गीतार्थैः ।
- (7) मं० अवजी प्रमुखसंघभट्टारकण वंच्यमाना चिरं जीया-
दिति भद्रम् ॥०॥

(५१४)

- (1) एर्द०॥ संवत् १७०९ वर्षे फाल्गुनशुद्धितृतीयायां
रविवारे तपागच्छाधिरा-
- (2) जभट्टारकश्री५श्रीहीरविजयसूरिपट्टालंकारभट्टारकपातिसा-
हश्रीजहांगीर-

- (३) प्रदत्त जहांगिरीमहातपाविरुद्धारकसकलसुविहितसाधु-
परंपरा-
- (४) पुरंदरश्रीविजयदेवसूरीश्वरे विजयिनि साति पट्टव्य-
वस्थापि-
- (५) तमेदपाटदेशाधिराजराणाश्रीजगत्सिंहप्रतिबोधदायक-
- (६) आचार्यश्री ६ श्रीविजयसिंहसूरीश्वराणां पादुका का-
रिता श्री-
- (७) पत्तनवास्तव्य ओसवालज्ञातीय संघवी रता सुत सं०
मानसिंह
- (८) भार्या बा० माणिकदेनाम्या पुत्री नागवाई कल्याणवाई
सा० उग्रसेन-
- (९) सहितया श्रेयोऽर्थे प्रतिष्ठिता भट्टारकश्रीविजयदेवसूरि
निर्देशात् महो-
- (१०) पाध्यायश्री ५ श्रीभानुचन्द्रगणेशिव्यपंडितश्रीविवेकचन्द्र
गणिभिरिति मंगलम् ॥

(५१५)

सं० १७१३ वर्षे माघशुक्ल ७ दिने श्रीतपाच्छे
सार्वभौमभट्टारकश्रीविजयसेनसूरिपट्टालंकारभट्टारकश्रीविजयदे-
वसूरीश्वराणां पादुका व्य० रामसिंह चांपसी कारिता ।
प्रतिष्ठिता च भट्टारकश्रीविजयप्रभसूरीन्द्रनिर्देशात् श्री-
दीपसागरगणिनेति ॥

(५१६)

- (1) सं० १४५२ वर्षे वैशाख शुदि ३ बुधे श्रीज्जेगगच्छे
श्रीककुदाचार्यसं—
(2) ताने श्रीकक्कसूरीणां मूर्तिः श्रीसंयन कारिता प्रतिष्ठिता
श्रीदेवगुप्तसूरिभिः ॥

(५१७)

- (1) संवत् १४३० वर्षे ज्जेगगच्छे वैषाखोत्रे शा० सीयर
शा० समुहर पु० का—
(2) — — यमा सा० हंसराज प्रभृतिभिः पुत्रैः
पौत्रैः.....

(५१८)

- (1) सं० १३३० वर्षे वैशाखसुदी ९ सोमे श्रीब्रह्माणगच्छे
श्रीश्रीमालज्ञातीय ट० सांगा भा०
(2) ट० मान्दणीदेवी श्रेयार्थे ट० सांगाकेन श्रीनेमिनाथविंवं
कारापितं ट० सांगामूर्तिः [च कारिता प्रतिष्ठिता]
श्रीजज्जकसूरिभिः ।
(3) ट० सांगा भा० ट० सुजाण.—

(५१९)

- (1) [संवत् १३३० वर्षे] वैशाख सुदी ९ सोमे श्रीब्रह्माण-
गच्छे श्रीमालज्ञातीय ट० सांगा भार्या ट० सुजाणदेवी
(2) ....ट० ९. अयत्तपाळ जगमाल जसपाळ
प्रभृतिभिः श्रीशान्तिनाथविंवं कारापितं
(3) .....प्रतिष्ठितं श्रीजज्जगसूरिभिः ॥

(५१९)

- (1) संवत् १३०१ वर्षे वैशाखसुदि ९ शुक्रे पूर्वमांडलिना
स्तव्य-मोदज्ञातीय-नागेंद्र.....
- (2) सुत-श्रे० जाल्लणपुत्रेण श्रे० राजुकुक्षीसमुद्भूतेन ठ० आशा
केन संसारासार.....
- (3) योपार्जितवित्तेन अस्मिन् महाराजश्रीवनराजविहारे
निजकीर्तिवल्लीवितान.....
- (4) कारितः तथा च श्रीआशाकस्य मूर्तिरियं सुत ठ० अरि-
सिंहेन कारिता प्रतिष्ठिता.....
- (5) संवंधे गच्छे पंचासराविषे श्रीशीलग(गु)णसूरिसन्ताने
शिष्य श्री.....
- (6) देवचन्द्रसूरिभिः ॥ मंगलमहाश्रीः ॥ शुभं भवतु ॥

(५२०)

.....सुत सा० तेजपालनाम्ना भार्या अपु पुत्र
सा० विद्याधर सा० लक्ष्मणा प्रमुखपरिवारयुतेन स्वश्रेयसे
श्रीसुपार्श्वविंश कारितं प्रतिष्ठितं च श्रीतपागच्छे भ० श्रीहेम-
विमलसूरिपट्टालंकार भ० श्रीआणंदविमलसूरिपट्टकुटपाणि
भ० श्रीविजयदानसूरिपट्टकोटीरहारभट्टारकश्रीहीरविजयसूरि-
पट्टमकराकरसुधाकरभट्टारकपरंपरापुरंदरसुविहित .....

(५२१)

संवत् १४२९ वर्षे माघवदि ०) सामे श्रीकालिकाचार्य-

सन्ताने श्रीभावदेवाचार्यगच्छे श्रीविजयसिंहसूरि पट्टालंकार
श्रीवीरसूरीणां मूर्तिः श्रीजिनदेवसूरिभिः प्र०

(५२२)

संवत् १३६१ फाल्गुणशुदि ३ गुरुवारे अद्येह श्रीसर-
स्वती.....श्रीमच्चन्द्रकुले.....वंसा(?)चार्य श्रीवर्द्धमानसंताने
साध्वी मलयसुंदरी शिष्यणी वाई मुहव आत्मश्रेयसे श्रीअंवि-
कादेवीमूर्तिः कारापिता श्रीसोमसूरिशिष्यैः श्रीभावदेवसूरिभिः
प्रतिष्ठिता ॥ छ ॥

(५२३)

संवत् १३४९ चैत्रवदि ६ अनां श्रीवायटीयगच्छे श्रीजि-
नदत्तसूरिशिष्यपंडितश्रीअपरचंद्रमूर्तिः पं० महेंद्रशिष्यमदन-
चंद्रारुया(ख्येन) कारिता शिवमस्तु ॥

(५२४)

संवत् १३३४ वैशाखवदि ५ श्रीजिनदत्तसूरिमूर्तिः श्रीजि-
नेश्वरसूरिशिष्यश्रीजिनप्रबोधनसूरि.....

(५२५)

श्रे० जयता ।....संवत् १३३० वर्षे वैशाखसुदि १४ बुधे
श्रीरामणवसहीचैत्ये श्रीमाली.....

(५२६)

वायडीयगच्छे श्रीनेमिचंद्र उपाध्याय पं०.....

(५२७)

वायडीयगच्छे श्रीऊजिल उपाध्याय पं० हेमगणि.....
...नमितं ।

(५२८)

सं० १३७३ जेठशुदि १२ सोमे समस्तयुवराज (?)
पाटकसंधेन सैद्धान्तिकश्रीविनयचंद्रसूरीणां मूर्तिः कारिता
प्रतिष्ठिता श्रीशुभचंद्रसूरिभिः । भद्रमस्तु ।

(५२९)

.....अमरादे पुत्र से० कल्याणजी नामना तपाभट्टारक-
श्रीविजयदेवसूरीशपट्टप्रभाकरभट्टारकश्रीविजयसिंहसूरीणां मूर्तिः

(५३०)

संतत् १२९४ वर्षे श्री — — — गच्छे श्रीसिद्धिसा-
गरस्य संताने श्रीसिद्धसेनसूरिपट्टे श्रीदेवभद्रसूरीणां मूर्तिः
श्रीमलयचंद्रसूरिशिष्यश्रीशील.....कारिता प्र०

(५३१)

संवत् १४३३ वर्षे आषाढशुदि १० बुधे श्रीनाणकीय-
गच्छे श्रीसिद्धसेनसूरिगुरोर्मूर्तिः श्रीधर्मेश्वरसूरिभिः कारापिता
शुभं ।

(५३२)

संवत् १६७३ वर्षे पोषकृष्णपंचमी शुके श्रीपत्तननगर
वास्तव्येन बृहत्शाखायां श्रीकृष्णाय दो० धनंजी भार्याऽ-

प्रवर्द्धन दोः पंतोपीकेन भार्या सहजलदे प्रमुखकुटुंबयुतेन
स्वश्रयं श्रीक्रुमभदेवपरिकरः कारितः प्रतिष्ठितश्च तपागच्छे
भट्टारकपुरंदरभट्टारकश्रीहीरविजयसूरीश्वरशिष्यभट्टारकश्रीविज-
यसेनसूरीश्वरपट्टालंकारहारानुकारिभट्टारकप्रभुभट्टारकश्रीविजय-
सेनसूरिभिरितिभद्रम् ॥

(५३३)

अथ शुभं संवत्सरे संवत् १७७८ वर्षे मासोत्तमश्रीभाद्र-
पदमासे शुक्लपक्षे ८ तिर्यौ रविवासरे श्रीपूज्यश्रीपासचंद्रसूरिजी-
नाछत्रवधयंत्रभट्टारकश्रीनेमिचंद्रसूरिजीविजयराज्ये श्रीअणहि-
लपुरपत्तने समस्तश्रीसंघेन मंगलार्थं कारापिताः श्रीरस्तुः २ ॥

(५३४)

श्रीपार्श्वनाथ भीडभंजनजी संवत् १८४४ वैशाख सु० १०
गुरौ श्रीवारंजावास्तव्यसमस्तसंघेन कारिता श्रीविजयलक्ष्मी
सूरिभिः प्र० ।

(५३५)

संवत् १८८१ ना वैशाखसुदि ६ रवौ अजितनाथ (ः)
प्रतिष्ठित (ः) भट्टारकश्रीआणंदसोमसूरिभिः तपागच्छे ।

(५३६)

संवत् १६६१ अलाइ ५० वर्षे श्रीअकब्बरविजयिराज्ये
वैशाखवादि ११ शुक्रे ओसवालज्ञातीयनवलक्कागोत्रे सा०

टोकरभा० दया सुत बाधा भा० पार्वती पुत्ररत्न सा० पु० (१)
रत्नपाल भार्या हंसाई ताभ्यां स्वपुण्याय श्रीशान्तिनाथविंव
कारितं प्रतिष्ठितं श्रीवइत्स्वरगच्छे श्रीजिनसिंहसूरयस्तत्पट्टा-
लंकारश्रीजिनचंद्रसूरिभिः ॥ ह्रीं ॥

(५३७)

सं० १३५६ ज्येष्ठशुदि १५ शुक्ले ठ० छाढा व्यवल्ह
(१) तथा ठ० कुमारदेवीमूर्तिसमं कारिता प्रतिष्ठिता च ।

(५३८)

संवत् १६८१ वर्षे ज्येष्ठवदि ९ गुरुवासरे श्रीअहम्मदपु-
रवास्तव्यवृद्धशाखीयडीसावालज्ञातीय सा० वीरा भार्या
वाई सुहृददे पुत्रेण सा० वर्धमान — — — बाई वइजल
पुत्र सा० — लजी प्रमुखकुटुंबयुतेन स्वश्रेयोऽर्थं सपरिकरं
श्रीशांतिनाथविंव कारितं सा० श्रीशांतिदासप्रतिष्ठायां प्रति-
ष्ठापितं प्रतिष्ठितं च तपागच्छे भ० श्रीविजयदेवसूरिवारके
महोपाध्यायश्रीविवेकहर्षगणिनामनुशिष्यमहोपाध्यायश्रीश्रीमुक्ति-
सागरगणिभिः श्रियेस्तु ॥ शुभं भवतु ॥

(५३९)

॥ सं० । १८५४ माघवदि ५ भौमे । श्रीविजयानंद-
सूरिगच्छे वारेजानगरवास्तव्यश्रीश्रीमालि ज्ञातीयवृद्धशाखी-
यसा । नानचंद सीवचंद नाम्ना पार्श्वनाथविंव का ।
श्रीविजयलक्ष्मीसूरिगच्छे प्रतिष्ठितं ।.....

(५४०)

- (१) ॥ द० ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ स्वस्ति श्री(म)जिनेन्द्राय सिद्धाय परमात्मने । धर्मतत्त्वप्रकाशाय ऋपभाय नमो नमः ॥ संवत् १७३२ वर्षे शाके १५८७ प्रवर्तमाने । वैशाखशुक्ल सप्तम्यां । गुरौ पुण्यनक्ष-
- (२) त्रे । श्रीमेदपाटदेशे । श्रीवृहत्तटाके श्रचि(चि)त्रकोटपति-सीसोदीयामोत्रे महाराणाश्रीजगतासिंहजी तद्वंशोद्धरण-धीरमहाराजाधिराजमहाराणाश्रीराजसिंहजी विजय-राज्ये । श्रीवृहत् ओसवालज्ञातीय
- (३) सीसोदीयागोत्रे सुरपुसथा(?)वंशे संघवी श्रीतेजाजी तद्धार्या नायकदे तत्पुत्र सं० श्रीगजूजी तद्धार्या गौरीदे तत्पुत्र सं० राजाजी तद्धार्या रयणदे तयोः पुत्रांश्चत्वारः प्रथमपुत्र सं० श्रीउदाजी तद्धार्या मालवदे तत्पुत्र सं० श्रीसुंदरदासजी
- (४) तद्धार्या सोभागदे अमृतदे तद्भ्रातृ सं० सिंघजी तद्भा० साहिवदे तत्पुत्र ऋपभदासजी द्वि० भा० सुहागद सं० राजाजी द्वितीय पुत्र सं० हुदाजी तद्धार्ये दाहमद जगरूपदे तत्पुत्र सं० वपूजी तद्धार्ये पारमदे बहुरंगदे सं० राजाजी तृतीय
- (५) पुत्र सं० देदाजी तद्धार्या सिंहरदे कर्मारदे पुत्र सुर-ताणजी तद्धार्या सुणारमदे । सं० राजाजी चतुर्थपुत्र सं० दयालदासजी तद्धार्ये सूर्यदे पाटमदे पुत्र सांवळ-

दासजी तद्भार्या मृगादे समग्रपरिवारसहितौ श्रीऋषभ-
देव.....

(६) श्रीविजयगच्छे श्रीपूज्यकल्याणसागरसूरीन्द्रास्तत्पट्टे
श्रीपूज्यश्रीसुमतिसागरसूरिवरतत्पट्टे श्रीआचार्यश्री-
विजयसागरसूरिभिः श्रीऋषभदेवविंव प्रतिष्ठितं
॥ श्रीसंडेरगच्छीयभट्टारकश्रीदेवसुन्दरस्य । श्रीरस्तु ।

(५४१)

संवत् १६८२ वर्षे ज्येष्ठवादि ९ गुरुवासरे श्री अहिमदा-
वादनगरवास्तव्यश्रीओसवालज्ञातीय सा० सहसकिरण-
भार्यया वाई कुंअरि नाम्न्या स्वश्रेयोर्थे श्रीमुनिसुव्रतस्वामिविंव
कारितं सा० शांतिदासकारितप्रतिष्ठायां प्रतिष्ठावितं प्रतिष्ठितं
श्रीतपागच्छे भट्टारकश्रीविजयसेनसूरीश्वरपट्टालंकारभट्टारक-
श्रीविजयदेवसूरिवारके महोपाध्यायविवेकहर्षगणीनामनुशिष्या
(ज्यैः) महोपाध्यायश्रीमुक्तिसागरगणिभिः ॥

(५४२)

संवत् १६८२ वर्षे ज्येष्ठवादि ९ गुरौ अहिमवादनगरे
ओसवालज्ञातीय सा० श्रीशांतिदास भार्यया श्रीआदिनाथविंव
प्रतिष्ठापितं प्रतिष्ठितं च तपागच्छे महोपाध्यायश्रीमुक्ति-
सागर.....

(५४३)

(१) द० ॥ स्वति श्रीविक्रमसंवत् १२८५ वर्षे फाल्गुणशुदि
२ रवौ । श्रीमदणाहिलपुरवास्तव्यप्राग्वाटान्वप्रसूत ठ०

श्रीचण्डपात्मज ठ० श्रीचण्डप्रसादांगज ठ० श्रीसोमतनुज-
ठ० श्रीआशाराजनन्दनेन ठ० कु—

(२) मारदेवीकुक्षीसंभूते ठ० श्रीछूणिग महं० श्रीमालदेवयो-
रनुजेन महं० श्रीतेजःपालाग्रजन्मना महामात्यश्रीवस्तु-
पालेन आत्मनः पुण्याभिवृद्धये इह श्रीतारंगकपर्वते
श्रीअजितस्वामिदेवचैत्ये श्रीआदिनाथदेवजिनविवालंकृत
खत्तकमिदं कारितं प्रतिष्ठितं श्रीनागेन्द्रगच्छे भट्टारक
श्रीविजयसेनसूरिभिः ॥

(५०१)

ॐ ॐ नमः सिद्धभ्येः ॥

आसीन्निर्वतकान्वयेकतिलकः श्रीविष्णुसूर्यासने
श्रीमत्काम्यकगच्छतारकपथश्वेतांशुमान् विश्रुतः ।
श्रीमान् सूरिमहेश्वरः प्रशमभूः श्वेताम्बरग्रामणी
राज्ये श्रीविजयाधिराजनृपतेः श्रीपथायां पुरि ॥

ततश्च—

नाशं यातु शतं सहस्रसहितं संवत्सराणां द्रुतं
भ्यामा (मामा) भद्रपदः स भद्रपदवीं मासः समारोहतु ।
सास्यैव क्षयमेतु सोमसहिता कृष्णा द्वितिया तिथिः
पञ्चश्रीपरमेष्ठिनिष्ठहृदयः प्राप्तो दिवं यत्र सः ॥

अपि च

कीर्तिर्दिकरिकान्तदन्तमुसलप्रोद्भूतलास्यक्रमं
कापि कापि हिमाद्रिभू.....महीसोत्प्रासहासस्थितिम् ।

काप्यैरावणनागराजजनितस्पर्द्धानुबन्धोद्धुरं
भ्राम्यन्ती भुवनत्रयं त्रिपथगेवाद्यापि न भ्राम्यति ॥
सं० ११०० भाद्रपदि २ चन्द्रे कल्याणकदिने प्रशस्तिरियं
साधुसर्वदेवेनोत्कीर्णैति ॥

बावरीयावाडलेखाः ॥

(५४५)

ई० ॥ सं० १३०० वर्षे वैशाखवदि ११ बुधे सहजिग-
पुरवास्तव्यपल्लीजातीय ठ० देदा भार्या कडूदेवीकुक्षिसंभूत
परी० महीपाल महीचंद्र तत्सुत रतनपाल विजयपालैर्निज-
पूर्वज ठ० शंकरभार्यालक्ष्मीकुक्षिसंभूतस्य संघपतिसुंधिगदेवस्य
निजपरिवारसहितस्य योग्यदेवकुलिकासहितश्रीमल्लिनाथविंब
कारितं ॥ प्रतिष्ठितं चंद्रगच्छीयश्रीहरिप्रभसूरिशिष्यैः श्रीयशो-
भद्रसूरिभिः ॥ छ ॥ मंगलं भवतु ॥ छ ॥

(५४६)

संवत् १३१५ वर्षे फागुणवदि ७ शनौ अनुराधानक्षत्रे
अद्येह श्रीमधुमत्यां श्रीमहावीरदेवचैत्ये प्राग्वाटज्ञातीयश्रेष्ठि
आसदेवसुत श्री [आ] सपाल सुत गंधि वीवीकेन आत्मनः
श्रेयर्थे श्रीपार्श्वनाथदेवविंब कारितं चंद्रगच्छे श्रीयशोभद्रसू-
रिभिः प्रतिष्ठितं ॥

(५४७)

ई० ॥ संवत् १२७२ वर्षे ज्येष्ठवदि २ रवौ अद्येह टिंवा-

नके मेहरराजश्रीरणसिंहप्रतिपत्तौ समस्तसंधेन श्रीमहावीरविंव
कारितं प्रतिष्ठितं श्रीचंद्रगच्छीयश्रीशांतिप्रभसूरिशिष्यैः श्रीहरि-
प्रभसूरिभिः ॥ छ ॥

(५४८)

र्द० ॥ संवत् १३४३ माघसुदि १० गुरौ गुर्जरप्राग्वाट-
ज्ञातीय ठ० पेथदश्रेयसे तत्सुत पालहणेन श्रीनेमिनाथविंव
कारितं प्रतिष्ठितं श्रीनेमिचंद्रसूरिशिष्यश्रीनयचंद्रसूरिभिः ॥

पालणपुरलेखाः ॥

(५४९)

- (१) ॥ र्द० ॥ सं० १३५२ वर्षे फागुणशुदि १० बुधदिने
सोनी आलहणसुत श्रे० साछल भार्या-
(२) ॥ सुहवदेविपुत्र मुंजालेन मातापितामूर्तिद्वयं कुडुम्बश्रेयसे
कारितं ॥ छ ॥

(५५०)

- (१) ॥ ९ संवत् १३३५ वर्षे.....श्रे० आम्बु-
भार्या वीजू सु० काल भा० लपमिणि सु० ऊदा भा०
राज-
(२) ॥ सिरि पुत्र धीणा भा० धांधलदेवि पु० प्रतापसीह-
भा० राजलदेवि तथा सुहदसीह मदनसीह तथा कडू सु०
भरामि-

- (6) श्रीहठीसिंहनामा ॥ भाग्येनैवोपाजितं द्रव्यवृन्दं ॥ भुक्तं दत्तं स्वीयहस्तेन तेन ॥ ५ ॥ अहम्मदावा-
- (7) दपुरोपकंठे ॥ दिश्युत्तरस्यां कृतवाटिकायां ॥ यत्कारितं श्रीजिनविंवृन्दं ॥ जिनेन्द्रचैत्यं तु मह-
- (8) न्नवीनं ॥ ६ ॥ द्वापंचाशदैवत ॥ कुलिकामण्डितं त्रिभूमिकं रम्यं ॥ मंडपयुगेन सचिरं ॥ त्रिशिखरं का-
- (9) रितं स्वचित्तैः ॥ ७ ॥ तस्मिन् जिनविंवानां ॥ प्रासादानां तथा सुप्रतिष्ठा ॥ इह कारिता कृतैषा ॥ श्रीशा-
- (10) तिसागरसूरिभिश्च ॥ ८ ॥ जातोयं गुर्जरदेशे ॥ तस्माद्गुर्जरवर्णनम् ॥ क्रियते बुद्धियोगेन ॥ बुद्धि-
- (11) मद्भिर्विभाव्यताम् ॥ ९ ॥ सान्निध्ये तीर्थराजो विमलगिरिवरो यस्य चैवोज्जयंत ॥ स्तारंगस्तंभना-
- (12) ख्यो गवडिपुरभवो यत्र संखेश्वरश्च ॥ यत्संधौ संस्थितोयं विततगिरिवरो योऽर्चुदाख्यः सुधामा ॥ अन्ये
- (13) नेकेपि तीर्था वरभुवि नगरे यत्र देशे प्रसिद्धाः ॥ १० ॥ श्राद्धाः कुर्वन्ति यस्मिन् जिनवरभुवने भक्ति-
- (14) मुद्योतकत्रीं ॥ पूजां स्नात्रं च मात्रां विरचति नृकुलो भक्तिभावाद्भक्तिः ॥ अर्हत्प्रोक्तागमानां श्रवण-
- (15) मनुदिनयात्रादानादिधर्माः सौंदर्ये कोपि देशो न भवति सदृशो गुर्जरदेशे लक्ष्म्या ॥ ११ ॥ विस्तीर्णह-

- (16) द्वावभिराजमार्गा ॥ उच्चैर्गङ्गा नित्यशुभ्रमेव ॥ पुं-
मिर्वनाड्यैश्च तथा गुणादयै ॥ रहस्यदावाद इ-
- (17) तीह दृगः ॥ १२ ॥ तस्मिन् वाणिज्यकर्तृणां ॥ मुख्या
बह्वर्धिनायकः ॥ संवेद्यः श्रीहरीसिद्धो जातः-
- (18) पूर्वोपवर्णितः ॥ १३ ॥ स्त्रीलवती च गुणवती ॥ तस्य म-
यमा हि रुक्मणी भार्या ॥ हरकुमारिका चान्या
- (19) ॥ पुत्रो जयसिंह इति नामा ॥ १४ ॥ हरीसिंहे गते स्वर्गे
पत्नी हरकुमारिका ॥ भर्तुर्वर्ज्यैः क्रियां सर्वा ॥
- (20) चक्रे पूर्वोपवर्णिताम् ॥ १५ ॥ स्त्रीजान्तावपि संजाता ॥
धन्या हरकुमारिका ॥ पुरुषैः कर्तुं न शक्यं यत् ॥
- (21) तत्कार्यं साधितं तथा ॥ १६ ॥ कुंकुमार्चितपद्मानि ॥
लिखितानि पुरे पुरे ॥ आगच्छन्तु कृपां कृत्वा ॥ दर्श-
- (22) नार्य मर्माणे ॥ १७ ॥ तत्पर्णमाकर्ण्य च दूतवाक्यं ॥
चतुर्विधा हर्षभरास्तु संघाः ॥ अहम्मदावादपुरो-
- (23) पकंडे प्राप्ताः प्रतिष्ठेत्सवमेव द्रष्टुं ॥ १८ ॥ आचार्याः
संघमुख्याश्च ॥ संघैः सह समागताः चतुर्ध्वजैः-
- (24) क्षमिता मर्त्या ॥ मिलिता बहुदेवजाः ॥ १९ ॥ चैत्यविंशं
प्रतिष्ठासु ॥ वानस्पयेषु सयस्मिणाम् ॥ सेवासु-
- (25) क्षुत्तिमाधूनां ॥ बहु विचित्र्यं कृतम् ॥ २० ॥ श्रीविक्रमा-
र्जसदः ॥ प्रमितेषु वर्षे १९०३ एकोनविंश-

- (26) त्रिशताधिके तृतीये ॥ शक्रे तु सप्तदशसंख्य १७६८
शताधिकेष्ट ॥ षष्टिप्रवर्तनमते समये सुशी-
- (27) ले ॥ २१ ॥ माघे मासे शुक्लपक्षे ॥ षष्ठ्या च भृगुवासरं ॥
कृतमाह्वरेणैत्र ॥ जलयात्रामहोत्सवं ॥ २२ ॥ ए-
- (28) वं क्रमेण सप्तम्यां ॥ विहितं कुंभस्थापनं ॥ अष्टम्यां च
नवम्यां तु ॥ नद्यावर्त्तस्य पूजनं ॥ २३ ॥ दशम्यां ग्रह-
- (29) दिग्पाल ॥ क्षेत्रमालादिपूजनं ॥ विंशतिस्थानपूजा च ॥
एकादश्यां तिथौ कृता ॥ २४ ॥ द्वादश्यां चः कृ-
- (30) तं श्राद्धैः ॥ सिद्धचक्रादिपूजनं ॥ त्रयोदश्यां विरचितं ॥
व्यवनस्य महोत्सवं ॥ २५ ॥ चतुर्दश्यां जन्मभावो ॥
- (31) दिग्कुमारिभिरीरितं ॥ पूर्णिमायां कृतं मेरा ॥ विद्राघैः
स्नात्रकर्म च ॥ २६ ॥ माघे कृष्णे प्रतिपदि ॥ कृतं
चंद्रे च-
- (32) वासरे ॥ अष्टादश्याभिषेकं तु ॥ द्वितीयायामथापरम् ॥ २७ ॥
उत्सवं पाठशालायां ॥ गमनस्य कृतं वरं
- (33) ॥ तृतीयायां कृतं सज्जि ॥ विवाहस्योत्सवं वरं ॥ २८ ॥
दीक्षोत्सवं चतुर्थ्यां च ॥ पंचम्यां भृगुवासरे ॥ वृषलये
- (34) च विवानां नेत्रोन्मिलनकं कृतं ॥ २९ ॥ षष्ठीतो
दशमी यावत् ॥ कलशध्वजदंडयो ॥ प्रासादानां प्रतिष्ठा-
- (35) च ॥ महोत्सवैः कृता वरा ॥ ३० ॥ एकादश्यां गुरुदिने ॥
विवानां च प्रवेशनं ॥ स्थापना च कृता चैत्ये ॥ बा-

- (૩૬) સક્ષેપસમન્વિતા ॥ ૩૧ ॥ તન્માંદિરે શ્રીજિનધર્મનાથો ॥
વિવ્રપ્રવેશસ્થિતમૂલમૂર્તિઃ ॥ સ્વશ્રેયાર્થ ચ કૃતા પ્ર-
- (૩૭) તિષ્ઠા ॥ ભવે ભવે મંગલકારિણીયમ્ ॥ ૩૨ ॥ ઇયં પ્રગ-
સ્તિશ્રૈત્યસ્ય ॥ સ્વરતરગચ્છે તુ ક્ષેમગત્ત્વાયાં ॥ મહોઃ-
- (૩૮) શ્રીહિતપ્રમોદ ॥ જિનાં કૃતા પં૦ સરૂપેણ ॥ ૩૩ ॥ ઇયં
પ્રગસ્તિ લિખિતા ॥ લેખકઃ વિજયરાંમેણ ॥ વનમાલિ-
- (૩૯) દાસપુત્રેણ ॥ મોહચાતુર્વેદાતિવિપ્રેણઃ ॥ ૩૪ ॥ ઉત્કીરિતં
સૂત્રધારઃ રૂપેણ રહેમાંનૃત્રેણઃ ॥ શ્રીરસ્તુ ॥ શ્રીઃ ॥

(૫૫૭)

સંવત્ ૧૮૬૭ ના વર્ષે ચૈત્રસુદ ૧૫ દને સંઘસમસ્ત મહિ
કરીને લખાવ્યું છે જે દાકીપોલના ચોક મધ્યે કોઈં દેરાસર
કરવા ન પામે અને જો કદાચિત્ દેરાસર જો કોઈં કરાવેતો
તિથિ તથા સમસ્ત સંઘનો ધુનિ છે સમસ્ત સંઘ દેશાવરના ખેલા
મઢીને ૫ રીતે લખાવ્યું છે તે ચોકમધ્યે આંવલી તથા પીપ-
લાની સાદમા દક્ષિણ તથા ઉત્તર દિશે તથા પૂર્વ પશ્ચિમ દશે જે
કોઈં દેરાસર કરાવે તેને સમસ્ત સંઘનો ગુનહો છે । સહિ છે ।
સં૦ ૧૮૬૭ ના વર્ષે ચૈત્રસુદ ૧૫ દને ॥

પ્રાચીનજૈનલેખસંગ્રહ ।

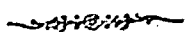
અવલોકન.

(સૂચન.)

સંગ્રહમાં આવેલા સમગ્ર લેખોનું, આ શિરો-
લેખ નીચે, અવલોકન કરવામાં આવેલું છે.
આમાં, દરેક લેખ ક્યાં આવેલો છે, અને
તેમાં શી હકીકત સમાયલી છે તેનું
સંપટીકરણ આપવામાં આવ્યું છે. જે લેખો ઐતિ-
હાસિક દૃષ્ટિએ વિશેષ ઉપયોગી છે અને જેમની સાથે સં-
બંધ ધરાવનારા ઉલ્લેખો અન્યત્ર મળી આવે છે તેમના
વિષયમાં વિશેષ ઉદાહરણ પણ તત્તત્સ્થળે કરેલો છે. જે લે-
ખોમાં ફક્ત નામ વિગેરે સાધારણ બંધોતોજ આપવામાં
આવેલી છે તેમનાં સંબંધમાં, તેમનું સ્થાન આદિ જણાવી-
નેજ આગળ ચલાવવામાં આવ્યું છે. આ સંગ્રહમાંના બધા
લેખો કોઈ એકજ સ્થાનથી પ્રાપ્ત થયેલા નથી પરંતુ જુદા
જુદા પુસ્તકોમાંથી અને જુદા જુદા સજ્જનો તરફથી
પ્રાપ્ત થયા છે તેથી તત્સંબંધી ઉલ્લેખ પણ, તે તે
લેખના અવલોકનમાં યાદિપણમાં, કરી દીધેલ છે. આ
અવલોકનનો ક્રમ, લેખોનાં સંખ્યા-અંક (નંબર) પ્રમા-
ણેજ રાખવામાં આવેલો છે જેથી મૂળ લેખ ઉપર જે
સંખ્યાંક આવેલો હોય, તેના વર્ણન માટે આ અવલોકન-
માં પણ, તેજ સંખ્યાંક સાથેનું વૃત્તાંત જોવું જોઈએ.

શત્રુજય પર્વત ઉપરના લેખો.

શત્રુજય પર્વત જૈન ધર્મમાં સૌથી મોટું તીર્થ મનાય છે. તેના ઉપર સેંકડો જિનમન્દિરો અને હજારો જિનપ્રતિમાઓ સ્થાપિત છે. તીર્થની મહત્તા અને પ્રાચીનતા જોતાં તેના ઉપર જેટલા શિલાલેખો મળવા જોઈએ તેટલા મળતા નથી. કારણે ઘણાં છે. જેમાં સૌથી મોટું કારણ તેના ઉપરના મંદિરોનું વારંવાર જે સમારકામ થાય છે, તે છે. આગળના વખતમાં ઐતિહાસિક વૃત્તાંતો તરફ લોકોનું વિશેષ લક્ષ્ય ન હોવાથી, મન્દિરોનો પુનરુદ્ધાર કરતી વખતે તેમની પ્રાચીનતા જાળવી રાખવા તરફ ખિલકુલ ધ્યાન અપાતું નહિ. તેથી શિલાલેખો વિગેરેને ઉખેડીને આડા અવળા નાંખી દેવામાં આવતા અથવા તો અયોગ્ય રીતે ભીંતો ઇત્યાદિમાં ચણી દેવામાં આવતા હતા. કેટલાક ઠેકાણે ચૂનો, સીમેન્ટ, ચા કળી આદિ પણ આવા શિલાપટ્ટો ઉપર લગાડી દીધેલાં જોવામાં આવે છે. કર્નલ ટ્રૉડ ના કથન પ્રમાણે, પરસ્પર એક બીજા સંગ્રહાયેલા પણ આપ-સની ઇર્ષ્યા અને અસહિષ્ણુતાના લીધે આવા શિલાલેખોને નષ્ટ કરવામાં મોટો ભાગ લગ્યો છે. આવાં અનેક કારણોને લીધે શત્રુજય ઉપર બહુજ પ્રાચીન કે મહત્વના શિલાલેખોનું અસ્તિત્વ રહ્યું નથી.

મુખર્ધ સરકારના આર્કિઓલૉજિકલ સર્વે તરફથી મી. કાઉસેન્સ (Cousens) ઇ. સ. ૧૮૮૮-૮૯ માં, આ પર્વત ઉપરના બધા લેખોની નકલો લીધી હતી. આ લેખોમાં, ૧૧૮ લેખો તેમને સારા ઉપયોગી જણાયા તેથી તેમણે એપીગ્રાફીઆ ઇન્ડિકા (Epigraphia indica) માં પ્રકટ કરવા માટે તેના પ્રકાશક ઉપર મોકલી આપ્યા. પ્રકાશકે, મુપ્રસિદ્ધ ઇતિહાસજ્ઞ ડૉ. જી. બુહુર (Dr. G. Buhler,) ને તેમનું સંપાદન કાર્ય સોંપ્યું. તેમણે, ધ્યાનપૂર્વક નિરીક્ષણ કરી એપીગ્રાફીઆ ઇન્ડિકાના બીજા ભાગના છઠા પ્રકરણમાં, પોતાના વક્તવ્ય સાથે, એ લેખો પ્રકટ કર્યા છે.

ડૉ. બુહુરનું એ લેખોના વિષયમાં, નીચે પ્રમાણે કથન છે.

“નીચે આવેલા ૧૧૮ લેખો તથા તેમનો સાર-મી. કાઉન્સિલ-સે ૧૮૮૮-૮૯ (ઇ. સ.) માં પાલીતાણા નજીકના શત્રુંજય પર્વત ઉપર આવેલાં જૈન દેવાલયોમાંથી લીધેલા છે અને પ્રકાશકે તે મારા તરફ મોકલી આપ્યા છે. તેના બે મોટા વિભાગ પડી શકે: (૧) નં. ૧-૩૨ જેની મિતિ સંવત ૧૫૮૭ થી ૧૭૧૦ સુધીની છે, અને (૨) નં. ૩૩-૫૫ જેની મિતિ સંવત ૧૭૮૩ થી ૧૮૪૩ અગર ઈ. સ. ૧૮૮૭ સુધીની છે. ખીજા વિભાગના લેખોમાંથી ઐતિહાસિક બાબતો બહુ થોડી નીકળે તેવી છે તેથી મેં અહીં આપ્યા નથી પણ તેમના ટુંકસાર આપ્યા છે. પરંતુ નં. ૧૦૫ (આ સંગ્રહમાં નં. ૩૨) નો લેખ આખો આપ્યો છે. કારણ કે તેમાં અંચલગચ્છની હકીકત પૂરી આપી છે અને તેના વિષે હજુ સુધીમાં બહુ થોડું જાણવામાં આવ્યું છે. આ લેખો હાલના વખતના યતિઓ કેવી સંસ્કૃતનો ઉપયોગ કરે છે તેના નમૂનો રૂપે છે; તથા, જુનાં પુસ્તકો અને લેખોમાં વપરાતી મિથલાપાત્રું મૂળ જોણી કાઢવામાં એ સહાયભૂત થશે અને જુના જૈન વિદ્વાનો જેવા કે મેરુતુંગ, રાજશેખર, અને જિનમંડનની ભાષાને સંસ્કૃતવ્યાકરણના નિયમો લગાડવાતું પણ સુલભ થઇ પડશે. આ લેખના ઉતારા અને નં. ૧-૩૩, તથા નં. ૧૧૮ ની નકલ ડાક્ટર જે. કિર્સ્ટે (J. Kirste), જે વીએના યુનવર્સિટીના પ્રાઇવેટ ડોસન્ટ (Private Dozent) છે તેમણે તૈયાર કરી હતી, અને તેમની નીચે આપેલી ટીપો પણ તેમણે કરેલી છે.

આ ૧૧૮ લેખો માં આવેલી ઐતિહાસિક હકીકતના નીચે પ્રમાણે વિભાગ થઈ શકે :—

- (૧) પશ્ચિમ હિંદની રાજકીય હકીકત;
- (૨) જૈન સાધુઓના સંપ્રદાયો વિષેની હકીકત;
- (૩) જૈન શ્રાવકોના ઉપવિભાગો વિષેની હકીકત.

પહેલી બાબતને માટે નં. ૧ નો લેખ ધણો ઉપયોગી છે; કારણ કે તેમાં (*પં. ૧) ગુજરાતના ત્રણ સુલ્તાનોનાં નામ આપ્યાં છે; (૧)

૧. નં. ૯૬-૯૭ ની મિતિ નક્કી નથી. નં. ૯૮ તે ખરી રીતે નં. ૧૨ પછી મૂકવો જોઈએ.

* એપીગ્રાફીઆ ઇન્ડિકામાં એ બધા લેખો, શિલાપટ્ટોની પંક્તિઓના અનુસાર છાપેલા છે પરંતુ મેં આ સંગ્રહમાં, પદબંધ લેખોને તે પદાનુસાર અને અલલેખોને કેવલ સંલગ્ન જ આપી દીધા છે તેથી ડૉ. બ્રુહ્દરની સૂચવેલી પંક્તિઓ પ્રમાણે ત્યાં ન જોતાં પદાંક પ્રમાણે જોડું—સંગ્રહક.

મહિમુદ્ધ, (૨) મદાદર, અને (૩) બાહુદર. અને તેમાં કહેલું છે કે મદાદર વિક્રમ સંવત્ ૧૫૮૭ માં જીવતો હતો,* તથા (પં. ૨) તેનો પ્રધાન પાન (ખાન) મહાદેવાન અગર મહાદક (પં. ૨૬) હતો. તેમાં વળી (પં. ૮-૧૦) ચિત્ર-કૂટના ચાર રાજ્યોનાં નામે પણ આપ્યાં છે—(૧) કુંભરાજ, (૨) રાજમલ્લ, (૩) સંગ્રામસિંહ, અને (૪) રત્નસિંહ. તેમાંનો છેલ્લો રાજ્ય સં. ૧૫૮૭ માં રાજ્ય કરતો હતો (પં. ૨૩). કર્મસિંહ અગર કર્મરાજ જેણે (પં. ૨૭) પુંડરીક પર્વતના દેવાલયનો સપ્તમ ઉદ્ધાર કર્યો અને તેને પુનઃ અધ્યાત્મ, તે, તેનો મુખ્ય પ્રધાન હતો. વિશેષમાં (પં. ૨૬) એમ કહેલું છે કે તેણે સુસ્તાન બહાદુરની રાજધાની એ રામ ક્યું હતું અને તેની પાસેથી તેણે એક ‘સ્વરુમાન’ એટલે કે દરમાન મેળવ્યું હતું. મંત્રી રવ (‘ રવાખ્ય ’) નરસિંહદેવ જે ધણું કરી જૈન હતો અને જે સુસ્તાન બહાદુરના મુખ્ય મંત્રીની નોકરીમાં હતો તેણે બાદશાહ સાથે પત્રવ્યવહાર ચલાવ્યો હતો.

ગુજરાતના રાજ્યકર્તાઓની યાદિ વિષે જાણવું જોઈએ કે સુસ્તાન બહાદુરના બે ભાઈ સુસ્તાન સિદ્ધંદર અને મહમૂદ, જેમણે સુસ્તાન મુઝફ્ફર ખાન પછી થોડાં થોડાં વર્ષ રાજ્ય કર્યું, તેમનાં નામ કાઢી નાંખવામાં આવ્યાં છે. ખાન મહાદ અગર મહાદક જેને આપણા લેખમાં સં. ૧૫૮૭ માં બહાદુરનો વજર કહેલો છે તે હું ઓળખી શકતો નથી.† મિરાત-ધ-સિદ્ધંદરી ના પ્રમાણે ઈ. સ. ૧૫૨૬ માં તાજખાન ઉપર એ દરેકાળ એનાયત કર્યો હતો. વળી, ટોડ (Tod) ના રાજસ્થાનમાં કર્મરાજ અગર કર્મસિંહનું

* આ કથન બૂલ લહેલું છે લેખમાં કાંઈ તેની વિશ્વમાનતા બતાવી નથી પરંતુ બહાદુરશાહ, તેની ગાદીએ બેઠો હતો એ સૂચવવાને માટે શ્રીમદાફરપટ્ટોદ્-યોત્તકારક એમ લખવામાં આવ્યું છે.—સંગ્રહ.

† ડૉ. બુદ્ધર ‘ મંત્રી રવાહ્યો નરસિંહક: ’ (પૃ. ૨૭) એ વાક્યમાં મુઝાણા છે અને નરસિંહ એ રવાખ્યનું વિશેષણ માની એકલા રવાનેજ મંત્રી લખ્યો છે. પરંતુ એ બૂલ છે. રવા (ચા રવીરાજ) અને નરસિંહ બન્ને મહાદેવાનના અમાત્ય હતા. જુઓ, મદારો શત્રુંજયતીર્થોદ્ધારપ્રવંચ.—સંગ્રહ.

‡ મહાદેવાન, બહાદુરનો વજર નહિ પણ સોરકનો સુબો હતો. જુઓ ‘ ગુજરાતનો અર્વાચીન ઇતિહાસ. ’ (પૃ. ૪૭)—સંગ્રહ.

૨. ‘ લોકલ મહામેલ્લ રીનેસ્ક્રીબ ઓફ ગુજરાત ’—સર. ઇ. સી. બેલી (Bayley ; પૃ. ૩૩૪.

નામ આવતું નથી. તોપણ આ લેખના ખરાપણા વિષે શક રાખવાની જરૂર નથી. ચાર રાણાઓની યાદી ટોડની યાદી પ્રમાણેજ છે. મિરાત-ઈ-સિકંદરી (પૃ. ૩૫૦) માં કહ્યા પ્રમાણે રત્નસિંહે સંવત ૧૫૮૭ માં રાજ્ય ક્યું અને તેને ગુજરાતના સુલ્તાન સાથે મિત્રતા હતી.

ત્યાર બાદ ત્રીજા અગર ચોથા મોગલ બાદશાહોના વખતની મિતિઓ આવે છે:—

(૧) નં. ૧૫, ૧૭—૨૦, ૨૩, ૨૪ ના લેખો જે બધા સંવત ૧૬૭૫ ના છે તેમાં તથા સંવત ૧૬૮૩ ના નં. ૨૭ ના લેખમાં જહાંગીરને ‘ હુરદીન જ૦ સવાઈ ’ તરીકે ઓળખાવ્યો છે. નં. ૧૭—૨૦ માં રાજકુમાર ખોસ્લૂ (શાહિબદા સુરતાણ ખોસલુ) અને સુલ્તાન ખુમે (સહિયાન સુરતાણ ખુરમે), અમદાવાદ (રાજનગર) ના સુબાનાં નામો આવે છે.

(૨). નં. ૩૩ નો લેખ જેની મિતિ વિક્રમ સં. ૧૬૮૬ અને શક સંવત ૧૫૫૧ છે તેમાં શાહજિહાન (શાહ જયાહાં) નું નામ એક વખત આવે છે. આ બે મિતિઓ ખરાબર રીતે મળતી આવે છે. વળી, સુરતાણ ખુમે, અગર, સુલ્તાન ખુરરમ અગર શાહજિહાન સંવત ૧૬૭૫ માં ગુજરાતનો સુબો હતો તે પણ ખરું છે, કારણ કે મુસલમાન ઇતિહાસકારો જણાવે છે કે (અકબરે) ગુજરાત પ્રાંત ઈ. સ. ૧૬૧૭ માં મેળવ્યો હતો. શાહિબદા સુરતાણ ખોસલુ એટલે કે શાહબદા ખોસ્લૂ (નં. ૧૭—૨૦) જે વિક્રમ સંવત ૧૬૭૫ માં જીવતો હતો પણ તેના બાપના રાજ્યના બીજા વર્ષથી કેદી હતો, તેનું નામ પણ ઉપયોગી છે.

કઠીયાવાડના જગીરદારો વિષે તેમાં કહેતું છે કે—

(૧) જામ (યામ) શત્રુશત્રુ તેનો પુત્ર જસવન્ત. કે. જેણે (નં. ૨૧, પં. ૪) નવીનપુર, એટલે કે નવાનગર, હાલ્દવાર. એટલે કે હાલાર પ્રાંતમાં, વિ. સં. ૧૬૭૫ માં રાજ્ય ક્યું.

(૨) પાલીતાણાના કેટલાક ગોહેલ રાજાઓ:—

(અ). ખાંધુજી અને તેનો પુત્ર શિવાજી, (નં. ૨૭, પં. ૩૮—૯,) વિ. સં. ૧૬૮૩;

(બ) ઉનડાજી, (નં. ૫૧,) વિ. સં. ૧૮૬૧;

(ક) ખંત્રાજી; તેનો પુત્ર નોધણજી, અને તેનો પૌત્ર પ્રતાપ-

સિંધુ, (નં. ૬૮ ને ૬૯,) વિ. સં. ૧૮૯૧-૯૨.

(૪) નોંધલુછ અને તેનો પુત્ર પ્રતાપસિંધુ, (નં. ૯૬) વિ. સં. ૧૯૧૦; અને

(૬) પ્રતાપસિંધુ, વિ. સં. ૧૯૧૬ (નં. ૧૦૩).

(૬) સૂરસિંધુ, (નં. ૧૧૧,) વિ. સં. ૧૯૪૦.

આ લેખોમાં આપેલી હકીકત તથા ઓમ્બે ગેઝેટીઅર (Bombay Gazetteer) પુ. ૮, પૃ. ૫૫૬ માં આપેલી નવાનગર અને પાલિ-તાણાની હકીકત એ બંને મળતી આવે છે. ગેઝેટીઅર પ્રમાણે જન્મ સત્તાજના પુત્ર જન્મ જસોહએ ઇ. સ. ૧૬૦૮ થી ૧૬૨૪ સુધી રાજ્ય કર્યું. જસોહ ને જસવન્ત માનવો એ કહેણ નથી. સત્તાજ એ સત્રસાહ, જેનું સં. શત્રુઘ્ન (શત્રુઓને બાણ તુલ્ય) થાય છે તેનું કુંકું રૂપ છે. ગોહેસ વિષે આપણા જ્ઞેવામાં આવે છે (પૃ. ૬૦૪) કે ખન્દેહ બીજા પછી સવજ બીજો થયો. લેખમાં સાથે વર્ણવેલા આ એ છે, કારણ કે સવજને ઇ. સ. ૧૭૬૬ ની પહેલાં પાંચ જમાના આગળ મૂક્યો છે. લેખમાં બીજા વર્ણવેલા માણ-સોને ગેઝેટીઅરમાં ઉલ્લેખ છે. સ. ૧૭૬૬-૧૮૨૦. ખન્દેહ ચોથો, ૧૮૨૦-૧૮૪૦. નોંધલુછ ચોથો, ઇ. સ. ૧૮૪૦-૧૮૬૦. પ્રતાપસિંધુ, ૧૮૬૦. સૂરસિંધુ, ૧૮૬૦ થી ચાલુ. જે કે પાલીતાણા રાજ્ય કાઠીયાવાડના બીજા રાજાઓને ખંડણી આપે છે છતાં પણ નં. ૯૬ માં નોંધલુછને રાજરાજેશ્વર તથા મહારાજાધિરાજ કહેલા છે. વળી, ગેઝેટીઅરમાં કહ્યા પ્રમાણે, કાકુર નોંધલુછને એટલી બધી આવક નહોતી; તેના વારસોને પાંચ લાખની આવક હતી; કારણ કે જ્યારે પ્રતાપસિંધુએ એ રાજ્ય પોતાના તાબામાં લીધું ત્યારે અમદાવાદના નગરશેઠ વખતચંદે ઇ. સ. ૧૮૨૧-૧૮૩૧ સુધી તેની જગીર રાખી હતી. અમદાવાદ, મુંબઈ અને બીજા મોટા શહેરોના દાતાઓએ અગ્રેજ સરકારનું નામ આપ્યું નથી. પણ હરખચંદ અગર હરખચંદ જે દમણખંદર અગર દમણનો હતો તેણે નં. ૪૫, વિ. સં. ૧૮૬૦ ના લેખમાં એમ કહેણું છે કે ' ફિરંગીજાતિપુરતકાલવાદસાદિ ' એટલે કે પોર્તુ-ગાલના રાજાએ તેને માન આપ્યું હતું. આની સાથે સરખાવતાં અમદાવાદના નગરશેઠની કૃતજ્ઞતા જણાઈ આવે છે.

બીજા ઉપયોગી બાબત એ છે કે આ લેખોમાં જૈનસંગ્રહો જેવા કે ખરતર, તપા, આંચલ અને સાગર આદિ ગરબો વિષેની ઘણીજ માહિતી આપી છે.

પહેલા બે ગચ્છોનાં ગુરુઓનાં નામો ડાક્ટર ક્લેટ (Klatte) ઈન્ડીઅન એન્ટીક્વેરી (Indian Antiquary) , પુ. ૧૧, પૃ. ૨૪૫ માં પ્રકટ કર્યાં છે. તથા વાડિપુરપાર્શ્વનાથના દેવાલયની પ્રશસ્તિમાંથી પણ ખરતર પટ્ટાવલી પુ. ૧, પૃ. ૩૧૯ માં આપી છે. મારા જાણવા પ્રમાણે બીજી બે પટ્ટાવલીઓ હજી સુધી બહાર આવી ન હોતી:—

૧. ખરતર ગચ્છની પટ્ટાવલી.

આ યાદી નં. ૧૭ માં આપી છે:—

૧. ઉદ્દે(દ્)યોતનસૂરિ.	૧૦. જિનેશ્વરસૂરિ, બીજા.
૨. વર્ધમાનસૂરિ, ' વસતિમાર્ગ'— પ્રકાશક.	૧૧. જિનપ્રબોધસૂરિ.
૩. જિનેશ્વરસૂરી, પહેલા.	૧૨. જિનચંદ્રસૂરિ, ત્રીજા.
૪. જિનચંદ્રસૂરિ, પહેલા.	૧૩. જિનકુશલસૂરિ.
૫. અભયદેવસૂરિ, નવાંગી વૃત્તિના કર્તા તથા સ્તંભનપાર્શ્વનાથને પ્રકટ કરનાર.	૧૪. જિનપદ્મસૂરિ.
૬. જિનવલ્લભસૂરી.	૧૫. જિનલલિતસૂરિ.
૭. જિનદત્તસૂરિ, જેમને એક દેવ- તાએ ' યુગ પ્રધાન ' ^૩ નો ઇ- લ્કાળ આપ્યો.	૧૬. જિનચંદ્રસૂરિ ચોથા.
૮. જિનચંદ્રસૂરિ, બીજા.	૧૭. જિનોદયસૂરિ.
૯. જિનપતિ સૂરિ. ^૪	૧૮. જિનરાજસૂરિ.
	૧૯. જિનભદ્રસૂરિ. ^૫
	૨૦. જિનચંદ્રસૂરિ, પાંચમા.
	૨૧. જિનસમુદ્રસૂરિ.
	૨૨. જિનહંસસૂરિ.
	૨૩. જિનમાણિક્યસૂરિ.

૨૪. જિનચંદ્રસૂરિ, છઠ્ઠા,^૬ જેમણે દીલ્હીના પાતિસાહિ અકબરને બોધ આપ્યો અને તેથી તેમને યુગ પ્રધાનનો ઇલ્કાળ મળ્યો; તથા બધા દેશોમાં ૮ દિવસ હિંસા નહિ કરવાનું ફરમાન મળ્યું; તેમણે જહાંગીરને પ્રસન્ન કર્યો અને દેશપાર કરેલા સાધુઓને બચાવ્યા.

૩. નં. ૧૮ માં પણ પહેલા ૭ સૂરિઓનાં નામ આપેલાં છે.

૪. પાટણની પ્રશસ્તિમાં પણ આજ નામ આપેલું છે અને તે ડાક્ટર ક્લેટ (Klatte) ના જિનપતિ (ઈન્ડી. એન્ટી. પુ. ૧૧, પૃ. ૨૪૫) કરતાં વધારે સારું છે.

૫. નં. ૧૮ માં પણ છે.

૬. નં. ૧૮-૨૦, ૨૩ ૩૪ માં છે.

૨૫. જિનસિંહસૂરિ જેમણે ૧૨૫૦૦૦૦૦ (સપાદકાદી) ના ખર્ચે મંત્રી કરમચંદ્ર પાસે નંદિનો ઉત્સવ કરાવ્યો.^૭ જેઓ દહિન કાશ્મીર અને અન્ય દેશોમાં કથા, જેમણે અકબર સાહેબે પ્રસન્ન કર્યો, જળચરોનો વધ એક વર્ષ સુધી બંધ કરાવ્યો, શ્રીપુર,^૮ ગોલકુંડા (ગોલકાંડા) ગજગણા, (ધજની) વિગેરે દેશોમાં પ્રાણિહિંસા બંધ કરાવી, તથા જેમણે જહાંગીર-નૂરી-મહમ્મદ પાસેથી 'યુગપ્રધાન' નો ઇલ્કાબ મેળવ્યો.

૨૬. જિનરાજ જેમનાં મા બાપ સાહુ ધર્મસી, અને ધારલદે દતાં, જેઓ ખોદિત્ય જાતના હતા, જેમણે અંબિકા પાસેથી વરદાન મેળવ્યું અને ધંધાશ્રીપુરની એક જુની પ્રતિમા ઉપરની પ્રશસ્તિ વાંચી. નં ૨૬ માં તેમને માટે બીજી મિતિ સં. ૧૬૮૨ ની છે.

અર્વાચીન લેખોમાં:—

જિનચન્દ્રસૂરિ, સંવત ૧૭૯૪^{૧૦} (નં. ૩૯); જિનહર્ષસૂરિ^{૧૨} સંવત ૧૮૮૭ (નં. ૬૦), સંવત ૧૮૮૮, સંવત ૧૮૯૧ (નં. ૬૮), સં. ૧૮૯૨ (નં. ૬૯); જિનમહેન્દ્રસૂરિ, જિનહર્ષસૂરિના અનુગ, સંવત ૧૮૯૩ (નં. ૮૦), જે પિપ્પલીયા શાખાના છે એમ કહેલું છે (નં. ૮૨-૫૧૨) સંવત ૧૯૦૩ (નં. ૮૮).

જિનસાલાઅસૂરિ, જિનહર્ષના અનુગ, સંવત ૧૯૧૦ (નં. ૧૬).

જિનમુક્તિસૂરિ, સંવત ૧૯૨૨ (નં. ૧૦૬). અર્વાચીન લેખો જણાવે છે કે ખરતરગચ્છના કણ્ણા ગુરુઓ હતા અને આ બાબત સર્વને સુવિદિત છે. ૧૮૭૪ માં જોસલમીરમાં જિનમુક્તિસૂરિને હુમલ્યો, અને બિકાનેરમાં હેમસૂરિને પણ મલ્યો. આજ સંપ્રદાયના ત્રીજા યુગ પ્રધાનના શિષ્યો ૧૮૭૬ માં મતે સુરતમાં મળવા આવ્યા હતા, તે વખતે તેમના ગુરુ સુરત થી ને જતા હતા.

૭. નં. ૧૮-૨૦, ૨૩-૨૪ માં ' અકબર સાહેબ આગળ ' એમ છે.

૮. નં. ૧૮ પ્રમાણે શ્રીકાન્તીપુર, નં. ૧૯ પ્રમાણે શ્રીકાર-શ્રીપુર, નં. ૨૩ પ્રમાણે શ્રીપુર

૯ નં. ૧૪-૨૦, ૨૩-૨૪, ૨૬ માં એજ પ્રમાણે છે.

૧૦ સં. ૧૮૩૩ માં (કલ્કત્તામાં) જિનચંદ્ર (નં. ૬૯) છે.

૧૧ કલ્કત્તાની યાદિ, ઈ.સી. ૦ ઓન્ડી. પુ. ૧૧, પૃ. ૨૪૫ માં આ ઉલ્લેખ છે.

૧૨ નં. ૮૨-૮૫ માં જિનદેવના અનુગ જિનચંદ્રસૂરિ કવતા હતા એવી ટીપ છે. પિપ્પલીયા ખરતરગચ્છ વિષે જુઓ કલ્કત્તા, નં. ૫૬.

૨ તપાગચ્છની પદ્માવળી.

નં. ૧૨ માં પહેલાં વર્ધમાન (પદ ૨) નું નામ આવે છે; પછી સુધર્મ (પદ ૩), સુસ્થિત અને સુપ્રતિબુદ્ધ, કાર્ટિક ગણના સ્થાપનાર (પદ ૪) વજ્ર, વજ્રી શાખાનો સ્થાપનાર (પદ ૫) વજ્રસેન અને તેના શિષ્યો નાગેન્દ્ર, ચન્દ્ર, નિર્વૃત્તિ અને વિદ્યાધર; એમાંના ત્રીજાએ ચાંદ્રકુલ (પદ ૬-૭) સ્થાપ્યું. જગચ્ચન્દ્ર જેણે સંવત ૧૨૮૫ માં ' તપાખિરદ ' (પદ ૮) મેળવ્યું. ત્યારબાદ નિચે પ્રમાણે:—

(૧) * આનંદવિમલ (કલેટ નં. ૫૬) જેણે સંવત ૧૫૮૨ (પદ ૧૦-૧૧) માં યતિઓની વર્તણૂક સુધારી,

(૨) વિજયદાન (કલેટ નં. ૫૭) (પદ. ૧૨-૧૩).

(૩) હીરવિજય (કલેટ નં. ૫૮) (પદ ૧૪-૨૪), જેમને સાહિ અકબરે મેવાતમાં ખોલાવ્યા હતા, જેમણે સં. ૧૬૩૯ માં છ માસ સુધી પ્રાણિવધ અટકાવવાને, મરેલા માણસની મિલકત જમ નહિ કરવાને, જીવિઆ વેરો અને શુદ્ધ છોડી દેવાને, કેદીઓને છૂટા કરવાને, પાંધેલાં પશુ પક્ષીઓને છૂટાં મૂકવાને, શત્રુંજય જૈનોના હસ્તગત કરવાને અને જૈન પુસ્તકાલય સ્થાપવાને (પૌસ્તુકં માંડાગારમ્), બાદશાહ પાસેથી ફરમાન કઢાવ્યાં; જેમણે ૧૩ લુમ્પકોના ગુરૂ મેઘજીને જૈન બનાવ્યો, જેમણે તપાગચ્છમાં ઘણા લોકોને આશ્રયા, ગુજરાત અને બીજા દેશોમાં ઘણાં દેવાલયો બંધાવરાવ્યાં તથા ગુજરાત માળવા વિગેરેના ઘણા લોકોને શત્રુંજયની યાત્રા કરવાને કહ્યું. નં. ૧૧૮ (આ સંગ્રહમાં નં. ૩૩) માં આવી એક યાત્રાનું વર્ણન આપે છે જે વિમલહર્ષ તથા બીજા ૨૦૦ સાધુઓએ કરી હતી. વળી એજ લેખમાં કહ્યું છે કે હીરવિજય + સાફ (Sapha) જાતના

* જગચ્ચન્દ્રસૂરિ પછી તરતજ આનંદવિમલસૂરિ થયા એમ નથી, પરંતુ તેમની શિષ્યપરંપરામાં કેટલાક આચાર્યો થયા પછી સોળમા સૈકાની અંતમાં આ આચાર્ય થયા હતા. બાકી જગચ્ચન્દ્રસૂરિ તો તેરમા સૈકાની અંતે થયેલા છે, કે જે ઉપર લખવામાં આવ્યું છે—સં. ૧૫૬૬.

૧૩. લુમ્પકો વિષે જુઓ બાન્ડારકરનો ' રીપોર્ટ ઓન સં. મેન્યુસ્ક્રીપ્ટસ ' ૧૮૮૩-૮૪, પૃ. ૧૫૩.

+ મૂળ લેખમાં સુવિહિતસાધુક્ષીરસાગરપ્રોત્થાસિતશીતપાદાનાં (ક્રિયાપાત્ર એવા સાધુ ૩૫ સમુદ્રને ઉક્તિસિત કરવામાં ચંદ્ર નેવા) એક હીરવિજયસૂરિનું વિશેષણ છે. એ

હતા. નં. ૧૨ પ્રમાણે, તેઓ સં. ૧૬૫૨ માં ભાદરવા સુદ ૧૦ મના દિવસે ઉત્તર-
દુર્ગમાં અત્તનો ત્યાગ કરી મરી ગયા, અને તેમની પાદુકાઓ નેજ વર્ષમાં
માર્ગ વદિ ૯ ને દિવસે, સોમવારે, સ્તંભનીય (ખંભાત) ના ઉદ્યક્ષણે
ખતાવરાવી અને વિગ્ધસેને તેમની પ્રતિષ્ઠા કરી.

(૪) વિગ્ધસેન (ક્ષેત્ર નં. ૫૯) (પદ્ય ૨૫-૩૪). જેમને
અંકપરે લાલપુર (લાહોર) માં ઓઝાવ્યા હતા, અને જેમણે તેની પાસેથી
ઘણું માન તથા એક દરમાન મેળવ્યું, જેમાં ગાવધ, બળદો તથા બેસોની
દિસા, મરેલા મનુષ્યોની મિલકત જપ્ત કરવાનું તથા લઘાઘના દેહીઓ
પકડવાનું બંધ કરવામાં આવ્યું હતું. જેમણે ચોક્કી બેગમ (ચોક્કી વેગમ)
ના પુત્ર, રાજન, ના આવકારથી ગુજરાતમાં આવવાની મહેરબાની કરી. છેલ્લી
મિતિ સંવત ૧૬૫૦.

(૫) વિગ્ધદેવ (ક્ષેત્ર નં. ૬૦) નું નામ નં. ૨૫, સં. ૧૬૭૬,
નં. ૩૧, સં. ૧૬૯૬, નં. ૩૨, ૩૩, સં. ૧૭૧૦ માં આવે છે. આ લેખો
ઉપરથી જણાય છે કે તેમણે પાતિસાદિ જલ્દાંગીર પાસેથી 'મહાતપા' નો ઈલ્લકામ
મેળવ્યો. તેમનો વારસ વિગ્ધસિંહસુરિ જે, ક્ષેત્રના સ્ફોટવા પ્રમાણે, તેમના પહે-
લાંજ પંચત્વને પામ્યો (સં. ૧૭૦૯) તેનું નામ નં. ૩૨, સંવત ૧૭૧૦
માં આવે છે. તેમાં એમ કહેલું છે કે સહસ્રદૃટ તીર્થ તેમના ઉપદેશથી અર્પણ
કરવામાં આવ્યું હતું.

(૬) વિગ્ધપ્રભ (ક્ષેત્ર નં. ૬૧) નું નામ નં. ૩૩, સં. ૧૭૧૦,
માં આવે છે. તેમને 'આચાર્ય' અને 'સુરિ'ના ઈલ્લકાઓ મળેલા છે, અને તેથી
એમ કાગે છે કે તેઓ હજી સુધી મુખ્ય ગુરુ નહિ હોય. વિગ્ધદેવને અહીં લટારક
કહેલા છે; પણ આ ક્ષેત્રની પટ્ટાવળીની વિરુદ્ધ છે, કારણ કે તેમાં વિગ્ધ-
દેવનું મૃત્યુ સં. ૧૭૦૯ માં થયું એમ કહેલું છે. §

વાક્યમાં સાધુ સખ્તના 'સુ' ને બુલ્લહે 'ફ' વાંચી હીરવિગ્ધસુરિને સાફ [Sapha]
મનની બતાવવાની મ્હોટી અને હંસવા જેવી બૂઝ કહેલી છે.—સંઆહક.

§ આ આખો પેરો બૂઝ ભરેલો છે. હરીકંત એમ છે, કે, વિગ્ધદેવસુરિએ
પોતાની યાદે એસવા માટે પ્રથમ વિગ્ધસિંહને સુરિપદ આપ્યું હતું, પરંતુ તેઓ
યોગાજ સમય પછી સ્વર્ગસ્થ થઈ ગયેલા હોવાથી પછી વિગ્ધપ્રભને સુરિપદ આપવામાં
આવ્યું. ક્ષેત્રે વિગ્ધદેવસુરિને સ્વર્ગગાસ જે સંવત ૧૭૦૯ માં લખ્યો છે તે પણ
બોધે છે કારણ કે તેમનો કાલ સં. ૧૭૧૩ માં થયો હતો.—સંઆહક.

અર્વાચીન લેખોમાં આ પ્રમાણે છે:—

વિજયક્ષમાસૂરિ, નં. ૩૮

વિજયદયાસૂરિ, નં. ૩૭, ભટ્ટારક, સં. ૧૭૮૮. (સુમતિસાગર, નં.

૩૭ તથા ભટ્ટારક, નં. ૩૮, સં. ૧૭૯૧)

વિજયજિતેન્દ્રસૂરિ, નં. ૪૪, સં. ૧૮૪૩, નં. ૪૬-૪૯ સંવત ૧૮૬૦.

વિજયધનેશ્વરસૂરિ, નં. ૭૮ સં. ૧૮૯૩.

વિજયદેવેન્દ્રસૂરિ^{૧૪}, નં. ૮૬, સં. ૧૮૯૭, નં. ૮૯, સં. ૧૯૦૫,

નં. ૪૨, સં. ૧૯૦૮, નં. ૯૭, સં. ૧૯૧૧, નં. ૧૦૪, સંવત

૧૯૧૬, નં. ૧૦૭, સં. ૧૯૨૪.

વિદ્યાનંદસૂરિ, જે ધનેશ્વરના અનુગહતા, નં. ૧૦૩, સં. ૧૯૧૬, નં.

૭૬, સં. ૧૮૯૩ અને નં. ૯૩ સં. ૧૯૪૦ માં વિજયસિંહસૂરિના વંશના

સંવિજયમાર્ગીય તપાગચ્છનું નામ આપ્યું છે.

૩-આંચળ અગર વિધિપક્ષ ગચ્છની પટ્ટાવળી.

પહેલા સત્તર ગુરૂઓનાં નામો સં. ૧૬૭૫ ના નં. ૨૧ અને સં. ૧૬૮૩ ના નં. ૨૭ માં આપ્યાં છે, તથા બાકીનાનાં નામો સંવત ૧૬૨૧ ના નં. ૧૦૫ (આ સંગ્રહમાં નં. ૩૨) માં છે.

(૧) આચરક્ષિત.	(૧૬) ધર્મભૂતિ.
(૨) જયસિંહ.	(૧૭) કલ્યાણસાગર અગર કલ્યાણ-
(૩) ધર્મધોષ.	સમુદ્ર, સંવત ૧૬૭૫ અને ૧૬૮૩.
(૪) મહેન્દ્રસિંહ.	(૧૮) અમરસાગર.
(૫) સિંહપ્રભ.	(૧૯) વિદ્યાસાગરસૂરિ (વિદ્યાખિધ)
(૬) દેવેન્દ્ર અગર દેવેન્દ્રસિંહ.	(૨૦) ઉદ્યાણવ અગર ઉદયસાગર
(૭) ધર્મપ્રભ.	(૨૧) કીર્તિસિંધુ અગર કીર્તિસાગર,
(૮) સિંહતિલક.	(નં. ૫૧, સંવત ૧૮૬૧)
(૯) મહેન્દ્ર.	(૨૨) પુણ્યોદધિ અગર પુણ્યસાગર,
(૧૦) મેશ્વરગ.	(નં. ૫૧, સં. ૧૮૬૧)
(૧૧) જયકીર્તિ.	(૨૩) મુકિતસાગર, સંવત ૧૯૦૫. ૧૫
(૧૨) જયકેશરિ.	(૨૪) રત્નોદધિ, સં ૧૯૨૧.

૧૪. તેની જોડણી વળી આમ પણ થાય છે: વિજયદેવીન્દ્ર, અને વિજયદેવીદ્ર.

૧૫. નં. ૯૦. તેના પહેલાં રાજેન્દ્રસાગર છે, સંવ ૧૮૮૬, નં. ૫૬ ત

- (૧૩) સિદ્ધાંતસમુદ્ર અગર સિદ્ધાંતસાગર. (૨૫) વિવેકસાગર, સંવત
(૧૪) ભાવસાગર. ૧૯૪૦, (નં. ૧૧૧.)
(૧૫) ગુણનિધાન અગર ગુણસમુદ્ર.

૪ સાગરગચ્છની પદ્માવળી.

આયાત્રી, ઘણી ખરી, નં. ૯૧ માં આવી છે અને તેમાં અર્વાચીન મિતિ સં. ૧૯૦૫ છે.

- (૧) રાગસાગર. (૨) વૃદ્ધિસાગર.
(૩) લક્ષ્મીસાગર. (૪) કલ્યાણસાગર.
(૫) પ્રુષ્પસાગર. (૬) ઉદયસાગર.
(૭) આણન્દસાગર.
(૮) શાંતિસાગર, સંવત ૧૮૮૬, નં. ૫૫, નં. ૫૬; સંવત ૧૮૮૯, નં. ૬૨, નં. ૬૫; સંવત ૧૮૯૬, નં. ૭૦, નં. ૭૧, નં. ૭૨, નં. ૭૬.

ખીજા જો ગચ્છોના ગુરુઓનાં નામ.

- (૧) રાગસોમસૂરિ, લઘુપોસાલ ગચ્છ, નં ૪૨, સં. ૧૮૧૫,
(૨) પંડિત અણ્ડકુશળ, પાશચન્દ ગચ્છ, નં. ૬૫, સં. ૧૯૦૮.

કોમ્પને એમ વિચાર હતુપન્ન થાય કે ‘પાશચન્દ’ જો પાશચન્દ અગર પાસચન્દને બદલે ભૂલથી વાપર્યું છે, પણ જુઓ ભાનુશરદરનો ‘રીપોર્ટ’ જોત સં. મેન્ચુસ્ટ્રીપ્રેસ’ ૧૮૮૩-૮૪, પૃ. ૧૩૫.

જૈન સાધુઓના વિભાગો પછી, ગ્રાવકાના વિભાગો જાણવા જરૂરના છે, અને સુભાગ્યે એવી આખતોની માહિતી આપણા આ લેખોમાં આપી છે. લેખોમાં જે જે ન્યાતોનાં નામો વપરાયેલાં છે તે ‘સામાં, ઓસવાલનું’ નામ ઘણીવાર આવે છે. કારણકે આ ન્યાત જે કે બહુ ઉમદા કુલમાંથી ઉતરી આવેલી નથી, * પરંતુ તે ઘણી પૈસાદાર છે. તેનાં જુદાં જુદાં રૂપો વાપર્યાં

* ડૉ. સુલ્કરનું આ કથન બહુ ભરેલું છે. કારણ કે ઓસવાલ ભલે વિશુદ્ધ ક્ષત્રિયો-રાજપૂતોની બનેલી છે. ક્ષત્રિયોમાં માંસપ્રસાદ અને મધપાન પ્રચલિત હોવાથી તેમનાથી જુદા કરવા માટે પૂર્વના જૈનાચાર્યોએ, જૈનધર્મીઓથી ક્ષત્રિયોને એ ઓસવાલ ભલિના રૂપમાં સુક્યા છે.-સં.આ.૬૬.

છે. (૧) ઉપકેશ જ્ઞાતિ (નં. ૨૧) વંશ, (નં. ૨૬); (૧) ઉકેશ અગર ઉકેશ (નં. ૩૩ અને ૬૦); (૩) ઓધશ વંશ (નં. ૩૬); (૪) ઓશ અગર ઓસ; ઘણીવાર આ શબ્દો સાથે ' વાલ ' આવે છે; અને (૫) ઉશ (નં. ૧-૩) અગર ઉસ (નં. ૧૦૨).

મૂળ સં. શબ્દ ' ઉપકેશ ' ઉપરથી આ બીજા શબ્દો થયા છે એમાં કાંઈ સંશય નથી. ૧૬કૃષી રીતે ઉકેશ, ઉકેશ, ઉશ અને ઉસ એ શબ્દો થયા છે એ સર્વને વિદિત થશે. ઓધશ, ઓશ અને ઓસ, વિષે કહેવું જોઈએ કે જૈન અને મહારાષ્ટ્રી પ્રાકૃત ભાષાના નિયમે પ્રમાણે ' ઉપ ' ને બદલે ' ઓ ' વાપરી શકાય (જુઓ હેમચંદ્ર, પ્રાકૃત વ્યાકરણ, ૧, ૧૭૩).

આ પ્રખ્યાત જ્ઞાતિના ખરા નામ ઉપરાંત, પાલિતાણના લેખોમાં તેના મૂળ વિષેની દંતકથા આપી છે. નં. ૧ માં—

(પદ ૮) વળી—ગોપટેકરી ઉપર, શ્રી આમરાજ નામનો મ્હોટો (રાજા) થયો જેને શ્રી બાપભટ્ટીએ બોધ આપ્યો. તેની સ્ત્રી કોઈ વેપારીની કન્યા હતી. (પદ ૯) તેના ગર્ભમાંથી પવિત્ર રાજકોષાગાર વંશના તથા પવિત્ર ઓશજ્ઞાતિના નીચે પ્રમાણે મનુષ્યો જન્મ્યા.

આનો અર્થ એવો જણાય છે કે ઓશજ્ઞાતિ તથા રાજકોષાગારવંશ જે ઓશજ્ઞાતિનો જ વિભાગ છે તેનું મૂળ, આમ રાજ અને તેની વૈશ્ય સ્ત્રી-માંથી ઉત્પન્ન થયું છે. પટ્ટાવલી અને પ્રબંધોના કહેવા પ્રમાણે, આમ જેની હયાતી ઐતિહાસિક લેખોથી પૂરતાર કરવામાં આવી નથી, તે વિ. સં. ૮૦૦-૧૭ માં થયો હતો. વિશેષમાં, કર્મરાજનો વંશ જે પદ ૧૦-૨૦ સુધીમાં આપ્યો છે તે પૂરો નહિ હોય, તેમાં માત્ર સાત પુરુષોનાં નામો છે અને આમ રાજની મિતિથી આ લેખની મિતિ સંવત્ ૧૫૮૭ સુધીના ૭૩ સૈકામાં આટલાજ પુરુષો થયા હોય એ અસંભવિત છે. †

૧૬. જુઓ, ઇન્ડી. એન્ડી., પૃ. ૧૯; પા. ૨૩૩,

૧૭. જુઓ, એસ. પી. પંડિતનું, ' ગૌડવહો ' કાવ્ય, પૃ. ૧૩૭.

† ઓસવંશ તથા ઓસવાલ જ્ઞાતિનું મૂળ આમરાજ નથી પણ તેની એક સ્ત્રી જે બ્યવહારીપુત્રી હતી તેની સંતતિ ક્ષત્રિય જ્ઞાતિમાં ન ભળતાં ઓસવાલ જ્ઞાતિમાં ભળી. અને તેનું કુળ રાજકોષાગાર (કોઠારી) ના નામથી પ્રસિદ્ધ થયું કે જેમાં પાછાં જયો કર્માસાહના પૂર્વજો જન્મ્યા.

લેખોમાં ઓસવાળ જ્ઞાતિના બીજા વિભાગો પણ આપ્યા છે:—

૧.—વૃદ્ધશાખા, જેના નીચે પ્રમાણે ગોત્રો આપેલા છે—(૧) બિહડ, નં. ૩૩; (૨) જાજેડા, નં. ૧૦૬; (૩) નાડલ, નં. ૩૮, ૩૯; (૪) નાહટા, નં. ૮૦; (૫) મુંમિયા, નં. ૮૬; (૬) રાજકોટાગાર, નં. ૧, ૨, ૩; (૭) દુગડ, નં. ૬૮; (૮) લાલણ, નં. ૨૧; (૯) લુણીયા, નં. ૬૦; (૧૦) લોદા; નં. ૧૬.

૨.—લઘુશાખા જેમાં (૧) નગડા ગોત્ર (નં. ૮૦) અને (૨) સોત ગોત્ર (નં. ૧૧) છે.

૩.—+ અદૈશાખા, જેમાં કુંકુમલોડ ગોત્ર, (નં. ૮૧, ૮૮, અને ૯૯) છે. આ શાખા અને ગોત્રના મનુષ્યો જે અમદાવાદના નગરશેઠના વંશનાં છે તેઓ મેવાડના સીસોદીઆ રાજપુતોનાં સગાં હોવાનો દાવો કરે છે.—જુઓ નં. ૮૧ વિસાઓસવાળ વિષે નં. ૮૫ માં આવે છે.

ચાર પછી બીજી જ્ઞાતિ શ્રીમાલીની છે. આ નામ શ્રીમાળ અગર ભિલ્લમાળ, હાલનું ભીન્માળ, જે મેવાડની દક્ષિણે છે, તેના નામ ઉપરથી પડ્યું છે. તેમાં—

૧.—વૃદ્ધશાખા, નં. ૩૭, ૧૧૨, જેના પેટા વિભાગો આપ્યા નથી;

૨.—લઘુશાખા, નં. ૨૯, ૩૪, ૭૬, જેમાં નં. ૪૪ માં કલા પ્રમાણે કાશ્યપગોત્રના લોકો આવે છે કે જેઓ પરમાર રાજપુતોની સાથે સંબંધ હોવાનો દાવો કરે છે.

વીસાશ્રીમાળીનું નામ, નં. ૮૫ માં આવે છે.

વળી, ત્રીજી ઉપયોગી જ્ઞાતિ પ્રાગ્વાટ, અગર પ્રાગ્વંશ, (નં. ૪, ૬, ૮) અગર હાલમાં પોરવાડ યા પોરવાળ, ની છે. નં. ૧૫, ૧૭, ૨૫ અને ૪૧ માં તેની લઘુશાખા વિષે આવે છે. તેથી તેના પણ બે વિભાગ હોય તેમ જણાય છે. વીસાપોરવાડ અગર પોરવાળ વિષે નં. ૫૦ અને ૮૭ માં આવે છે, તથા દસા પોરવાડ વિષે ૧૦૭ માં આવે છે. બીજી કેટલીક જ્ઞાતિઓ છે

+ લેખોમાં ‘ અદૈશાખા ’ નથી પરંતુ ‘ આદીશાખા ’ છે. ડૉ. જુલ્હર ભૂલથી ‘ આદિ ’ ના બદલે અદૈ (Addai) વાંચે છે અને તેને પણ કોઇ ત્રીજી શાખા સમજે છે. ‘ આદીશાખા ’ એ ‘ વૃદ્ધશાખા ’ નોજ પર્યાયવાચી શબ્દ છે.—સં. ૩૫૬.

જે એક એક લેખમાં છે. ગૂર્જર જ્ઞાતિ; (નં. ૧૦૩) + મુહતાગોત્ર, (નં. ૧૦૫) સંઘવાળ ગોત્ર, અને કોચરસંતાન (નં. ૧૪).

* દાતાઓની માતૃભૂમિ નીચે પ્રમાણે:—

- (૧) અજમેર, એટલે, રાજપુતાનામાં આવેલું અજમીર.
- (૨) અણહિલ્લપુર, તેને પટ્ટણુ પણ કહે છે.
- (૩) અન્તરપુર, વાગ્યર દેસ અગર હુંગરપુરમાં.
- (૪) અમદાવાદ, તેનું સંસ્કૃત નામ ' રાજનગર ' સાત વખત વપરાયું છે.
- (૫) ઉગ્રસેનપુર.
- (૬) કપડવણુજ, ખેડા જિલ્લામાં.
- (૭) કાશી અગર બનારસ.
- (૮) કોહારા, કચ્છમાં.
- (૯) ખરખનયર, કદાચ ખંભાત.
- (૧૦) ગન્ધાર, ભરૂચ જિલ્લામાં.
- (૧૧) ચિત્રકૂટ અગર ચિતોડ, મેવાડમાં.
- (૧૨) ચુલા (Choula), કદાચ ચૌલ (Chaul) મુંબઈ નજીક.
- (૧૩) જેસલમેર, મારવાડનું જેસલમીર.
- (૧૪) દમણ અન્દિર, દમણ ગુજરાતમાં.
- (૧૫) દીવ અન્દિર, દિવ (Div) કાઠીઆવાડમાં.
- (૧૬) દેવગિરિ અગર દૌલતાબાદ, દખ્ખણમાં.
- (૧૭) ધણુપુર.
- (૧૮) નભીનપુર, કચ્છમાં.
- (૧૯) નલિનપુર, કચ્છમાં.
- (૨૦) નવાનગર, કાઠીઆવાડ.
- (૨૧) પાલણુપુર, ઉત્તર-ગુજરાતમાં.
- (૨૨) બાણુચર.

+ મુહતા, સંઘવાલ અને કોચર, જુદી જાતો નથી પરંતુ જોડાસનતિનાજી ગોત્રો છે.—સં. આહક.

* ' દાતાઓ ' થી મતલબ મંદિરો બનાવનારાં અને મૂર્તિઓ કરાવનારાં શ્રીવક્ષો સમજવાનું છે.—સં. આહક.

(૨૩) ભાવનગર, કાઠીઆવાડ.

(૨૪) મકમુદાવાદ-આલુચર અગર મકમુદાવાદ.

(૨૫) મુમ્બઇ (Bombay).

(૨૬) મેસાણા, ગુજરાતમાં.

(૨૭) રાધનપુર, ઉત્તર ગુજરાત.

(૨૮) વીકાનેર, અગર ખીકાનેર, ઉત્તર રાજપુતાનામાં.

(૨૯) વીસલનગર, ઉત્તર ગુજરાત.

(૩૦) સિરોહિ, દક્ષિણ રાજપુતાના.

(૩૧) સુરત ખંદિર, ગુજરાતમાં.

અમદાવાદઅગર રાજનગરનું નામ ઘણીવાર આવે છે.

અંગ્રેજ તારીખોને હિંદુ તિથિઓ સાથે સરખાવતા માટે શત્રુજયના આ લેખો એક સંપૂર્ણ ખાન સમાન છે, કારણ કે એ દરેક લેખમાં દિવસો ની સાથે વાર પણ આપેલા છે.”

અ. પ્રમાણે શત્રુજયના સમગ્ર લેખોનું સંગ્રેપમાં વિવેચન કરી, ડૉ. બુદ્ધરે તેની નીચે ૩૩ લેખો તો મૂળ સંસ્કૃત-માંજ આપ્યા છે પછી બાકીનાનો ઇંગ્રેજીમાં માત્ર સારજ આપી દીધો છે. એજ ૩૩ મૂળ લેખો મહે' આ સંગ્રહમાં સર્વથી પ્રથમ આપ્યા છે. ડૉ. બુદ્ધરે એ લેખોના વિષયમાં બહુજ સંક્ષિપ્ત નોંધ લખી છે તેમજ ભૂલો પણ અનેક કરી છે; તેથી મ્હારે તેમના વિષયમાં કાંઈક વિશેષ અને લેખવાર પ્રથમ, પ્રથમ, ક્રમપૂર્વક, લખવાની આવશ્યકતા હોવાથી આ પંક્તિઓની નીચે તેજ પ્રારંભ છું.

(૧)

નંબર ૧ નો શિલાલેખ, શત્રુજય પર્વત ઉપરના સૌથી મોટા અને મુખ્ય મંદીરના પૂર્વ બાજુના દ્વારના એક સ્થંભ ઉપર, મોટા શિલાપટ્ટમાં કોતરેલો છે. આની કુલ ૫૪ પંક્તિઓ છે. અને દરેક પંક્તિમાં ૪૦ થી ૫૦ અક્ષરો ખોદેલા છે. આ લેખમાં, વિક્રમ સંવત્ ૧૫૮૭ માં, ચિત્રકૂટ (ચિતોડ) વાસી ઓસવાલનાતિકુલમણિ કર્માસાહે, શત્રુજયનો પુનરુદ્ધાર કરી, ફરીથી નવી પ્રતિષ્ઠા કરી તેનું

વર્ણન છે. એ ઉદ્ધારનું સવિસ્તર વૃત્તાન્ત, પંડિત શ્રીવિવેકધીર ગણિના રચેલા શત્રુંજયતીર્થોદ્ધારપ્રબન્ધ માં મહેં આપ્યું છે તેથી અત્રે પુનરુક્ત કરવાની આવશ્યકતા નથી. માત્ર એ લેખોક્ત હકીકતનું સૂચન કરવું આવશ્યક છે.

પ્રારંભમાં જે ગદ્ય-પંક્તિઓ આપેલી છે તેમાં જણાવ્યું છે કે, સંવત્ ૧૫૮૭ માં, જે વખતે કર્માસાહે એ પ્રતિષ્ઠા કરાવી તે સમયે ગુજરાતનો સુલ્તાન બહાદુરશાહ રાજ્ય કરતો હતો. એ સુલ્તાન, બાદશાહ મહિમૂદ્દ (મહમ્મદ બેગડા) ની ગાદિએ આવનાર બાદશાહ મદાદ્દર (મુજ્જદ્દર) ની ગાદિએ બેઠો હતો. બહાદુરશાહ તરફથી સૌરાષ્ટ્ર (સોરઠ-કાઠિયાવાડ) નો રાજ્યકારોબાર સુબેદાર મઝાદખાન (અગર મુબહિદખાન) ચલાવતો હતો.

પદ્ય ૧ થી ૭ સુધીમાં મેદપાટ (મેવાડ) ની રાજધાની ચિત્ર-કૂટ (ચિત્તોડ), તથા ત્યાંના (૧) કુંભરાજ, (૨) રાજમલ્લ, (૩) સંગ્રામસિંહ અને (૪) રત્નસિંહ; એ ૪ રાજાઓનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. પ્રતિષ્ઠાના સમયે છેલ્લો રાજા-રત્નસિંહ ત્યાં રાજ્ય કરતો હતો. ૮ થી ૨૨ સુધીના શ્લોકોમાં કર્માશાહના વંશનું અને કુટુંબનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન છે. ગોપગિરિ (હાલનું ગ્વાલીયર) માં, પહેલાં આમરાજ કરીને એક રાજા થઈ ગયો છે જેને બાપભટ્ટિ સૂરિ ન.મના જૈનાચાર્યે પ્રતિષ્ઠા આપી જૈન ધર્માનુયાયી બનાવ્યો હતો. તેને એક સ્ત્રી વ્યવહારી પુત્રી (વણિક્ કન્યા) હતી. તેની કુક્ષિમાં જે પુત્રો ઉત્પન્ન થયા તેઓ રાજકો-ષાગાર (રાજ-કોઠારી = ભંડારી) કહેવાયા અને તેમનું કુળ ઓસવંશ (ઓસવાલ) જ્ઞાતિમાં ભળ્યું. તે કુળમાં પાછળથી સારણુદેવ નામનો એક પ્રસિદ્ધ પુરૂષ થયો કે જેની ૯ મી પેઢીએ, એ પ્રસ્તુત ઉદ્ધારનો કર્તા કર્મા સાહ થયો. એ ૯ પેઢીઓનાં નામ આ પ્રમાણે છે:—સારણુ-દેવ, તેનો પુત્ર (૧) રામદેવ, તેનો પુત્ર (૨) લક્ષ્મસિંહ, તેનો પુત્ર (૩) ભુવનપાલ, તેનો પુત્ર (૪) ભોજરાજ, તેનો પુત્ર (૫) ઠક્કરસિંહ, તેનો પુત્ર (૬) ખેતા, તેનો પુત્ર (૭) નરસિંહ અને તેનો પુત્ર (૮) તોલા

સાહુ થયો. તોણાસાહુને લીલ્ નામની (કે જેનું ખીન્નું નામ તારાદે હતું) સ્ત્રી હતી. તે સુશીલા અને લાઘ્યશાલીની હતી. તેને ૬ પુત્રો અને એક પુત્રી થઈ. એ દરેક પુત્રને પણ પુત્રાદિ વિસ્તૃત સંતતિ હતી. બધાનાં નામો આ પ્રમાણે છે:—

પુત્ર-૧ રત્નાસાહ. ૨ પોમાસાહ. ૩ ગણાસાહ. ૪ દશરથ. ૫ ભોગસાહ.

પુત્રો રત્નમલદે.	૧ પદમદે.	૧ ગઊરાદે.	૧ દેવલદે.	૧ ભાવલદે.
સ્ત્રી.	૨ પાટમદે.	૨ ગારવદે.	૨ દરમદે.	૨ હર્ષમદે.
પૌત્ર. શ્રીરંગ.	માણિક.	હીરા.	દેવા.	કોલ્હા.
				મંડન.

૬ ઠો પુત્ર કર્માસાહુ હતો. તેને પણ બે સ્ત્રીઓ હતી. પહેલી કપૂરદે અને બીજી કામલદે. કામલદેને એક પુત્ર અને ૪ પુત્રીઓ હતી. પુત્રનું નામ લીખણ અને પુત્રીઓનાં નામ બાઈ સોલા, બાઈ સોના, બાઈ મના, અને બાઈ પના, હતાં. કર્માસાહુની ભગિનીનું નામ સુહવિ હતું.

કર્માસાહુનું રાજકરભારમાં મ્હોટું માન હતું. વિવેકધીર ગણિએ તેને કપડાનો મ્હોટો વ્યાપારી બતાવ્યો છે. પરંતુ આ પ્રશસ્તિમાં તેને રાજકરભારમાં ધુરીણ (રાજ્યવ્યાપારમારઘૌરેયઃ) અર્થાત્ પ્રધાન લખ્યો છે. કહાય, એ વાક્યનો અર્થ ‘ રાજ્યની સાથે વ્યાપાર (વાણિજ્ય) કરવામાં અગ્રેસર (એટલે મ્હોટો રાજ્યવ્યાપારી) ’ એમ પણ થઈ શકે.

૨૪ થી ૩૨ પંચો માં કહ્યું છે કે, કર્માસાહે સુગુર પાસે શત્રુઙ્ગ્ય તીર્થનું મહાત્મ્ય સાંભળી તેનો પુનરુદ્ધાર કરવા ઇચ્છા કરી. પોતાની જન્મભૂમિથી ગુજરાતમાં આવી, બાઢશાહ બહાદુર પાસેથી, ઉદ્ધાર કરવાની આજ્ઞા વિષયક ‘ સ્ફુરન્માન ’ (કર્માન) મેળવી શત્રુઙ્ગ્ય ગયો. સોરઠના સુબેદાર મઝાદખાનને ત્યાં રવા (યા રવિરાજ) અને નરસિંહ નામના બે કારભારિઓ હતા તેમણે કર્માસાહુનો બહુ આદર સત્કાર કર્યો. તેમની મહાતુલ્યતિથી કર્માસાહે અગણિત દ્રવ્ય ખર્ચી સિદ્ધાચલનો શુભ ઉદ્ધાર કરી, સંવત્ ૧૫૮૭ અને શાકે ૧૪૫૩ ના વૈશાખ

માસના કૃષ્ણપક્ષની ૬ ના દિવસે, અનેક સંઘો અને અનેક મુનિ-આચાર્યોના સંમેલનપૂર્વક, કલ્યાણકર પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

પછીના પદોમાં કર્માસાહુની, આ કાર્ય કરવા માટે, પ્રશંસા કરવામાં આવી છે. અંતમાં, ગદ્યમાં, મન્દિરોત્તુ સ્માર કામ કરનારા કેટલાક સૂત્રધારો (સલાટો-કારીગરો) નાં નામો આપ્યાં છે. આમાંના થોડાક તો ખુદ કર્માસાહુના જન્મસ્થાન-ચિત્તોડના રહેનારા છે અને બાકીના ગુજરાતની રાજધાની અમદાવાદના વાસિઓ છે.

આ પ્રશસ્તિના કર્તા, પંડિત સમયરત્નના શિષ્ય કવિવર લાવણ્ય-સમય છે કે જેમણે વિમલપ્રવંધ આદિ અનેક પુસ્તકો લખ્યાં છે. શત્રુંજયતીર્થોદ્ધારપ્રવંધ ના લેખક પંડિત વિવેકધીર ગણિએ, સુત્રધારને કેતરવા માટે, શિલાપટ્ટ ઉપર આ પ્રશસ્તિ આલેખી છે.

(૨-૩)

બીજા નંબરનો લેખ, શત્રુંજય તીર્થપતિ શ્રીઆદિનાથ ભગવાનની પ્રતિમાની ષેકક ઉપર, ૫ પંક્તિમાં, અને ત્રીજા નંબરનો, આદીશ્વર ભગવાનના મંદિરની સન્મુખ આવેલા મંદિરમાં વિરાજમાન પુંડરીક ગણધરની પ્રતિમા ઉપર, ૩ લીટીમાં કેતરેલો છે. આ બંને લેખોમાં, ફક્ત પ્રતિષ્ઠાની મિતિ અને કર્માસાહુના કૌટુંબિક નામો લખેલાં છે. ૨ જા લેખમાં, કર્માસાહુને એ ઉદ્ધારકાર્યમાં સાહાય્ય કરનાર મંત્રી રવા અને નરસિંહનાં શુભ નામો પણ આલેખેલાં છે.

(૪)

આ લેખ, આદીશ્વર ભગવાનના મંદિરની ભમતીના દક્ષિણ તરફના ન્હાના મંદિરમાં, ૮ પંક્તિમાં કેતરેલો છે. એમાં લખ્યું છે કે- સંવત્ ૧૬૨૦ ના આષાઢ સુદી ૨ અને રવિવારના દિવસે એ દેવકુલિકા * ની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે. ગંધાર બંદર નિવાસી પ્રાગ્વાટ (પોરવાડ) સાતીય દોસી ગોઘઆના પુત્ર તેજપાલ (સ્ત્રી લોડકી) ના પુત્ર દોન પચારણાએ

* ન્હાનાં મંદિરો ' દેવકુલિકા ' કહેવાય છે અને મ્હોટાં પ્રાયઃ કરીને ' પ્રાસાદ ' અથવા ' વિહાર ' કહેવાય છે.

પોતાના ભાઈ દોઠ ભીમ, દોઠ નના અને દોઠ દેવરાજ પ્રમુખ સ્વકીય કુટુંબ સાથે મહાવીર તીર્થંકરની એ દેવકુલિકા, તપાગચ્છાચાર્ય શ્રી વિજયદાનસૂરિ અને તેમના પટ્ટધર શ્રીવિજયહીરસૂરિના ઉપદેશથી કરાવી.

(૫)

આ લેખ, આદીશ્વર ભગવાનના મંદિરની ભમનીના ઈશાન ખુણામાં આવેલા ગંધારીયા ઔમુખ-મંદિરમાં, ૯ પંકિતમાં બોલેલો છે. સં. ૧૬૨૦ ના કાર્તિક સુદી ૨ ને શનિવારના દિવસે એ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા થઈ. ગંધાર નિવાસી શ્રીમાલજ્ઞાતીય સા. પાસવીર (સ્ત્રી પૂતલ) ના પુત્ર વર્ધમાન (સ્ત્રીઓ બે, વમલાદે અને અમરાદે) ના પુત્ર સા. રામચંદ્ર એ, સા. લહુચંદ્ર, સા. હંસરાજ અને સા. મનચંદ્ર આદિ પોતાના ભાઈઓ વિગેરે કુટુંબ સાથે, શત્રુઙ્ગ્ય પર્વત ઉપર અતુર્કારવાળું શાંતિનાથ તીર્થંકરનું મહોટું મંદિર, તપાગચ્છાચાર્ય શ્રી વિજયદાનસૂરિ અને શ્રી હીરવિજયસૂરિના શુભ-ઉપદેશથી, બનાવ્યું.

(૬)

આ લેખ, ઈશાનકોણમાં, આદીશ્વરના મંદિરની દિવાલની સામેની દેહરીમાં, ૮ પંકિતમાં કોતરેલો છે. આની મિતિ સં. ૧૬૨૦ ના વૈશાખ સુદી ૫ શુક્રવારની છે. ગંધારના રહેવાસી પ્રાજ્ઞાટ જ્ઞાતીય સંઘવી જવડના પુત્ર સં. સ્ત્રીધા (સ્ત્રી ગિરમુ) ના પુત્ર હવતે, સં. કાકેચંદ્ર અને સં. આહુચંદ્ર પ્રમુખ પોતાના ભાઈ વિગેરે કુટુંબ સાથે, શ્રીવિજયદાનસૂરિ અને શ્રી હીરવિજયસૂરિના સહુપદેશથી, પાર્શ્વનાથ તીર્થંકરની દેવકુલિકા બનાવી.

(૭)

આ લેખ, ઉપરના લેખવાળી દેવકુલિકાની જમણી બાજુએ આવેલી દેવકુલિકામાં, ૮ પંકિતમાં કોતરેલો છે. આની મિતિ ઉપર મુજબજ છે. અમરાવાદ નિવાસી ÷ હીસાવાલ જ્ઞાતિના, * મહુ. વણાઈગિ (હાલતું

÷ વર્તમાનમાં માત્ર ઔસવાલ, ખોરવાલ, અને શ્રીમાલ જ્ઞાતોજ જૈનધર્મે પાલનારી દેખાય છે. પરંતુ પૂર્વમાં પ્રાયઃ ડીસાવાલ, નાણાવાલ, મોઢ, નાગર, ચુગર, ખડાયતા, વાપડા આદિ બધી વૈષ્ણ જ્ઞાતો જૈનધર્મે પાલતી હતી એમ આ પ્રાચીન લેખો વિગેરે ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે.

* ' મહુ ' એ શબ્દ નામની પૂર્વે, આખું વિગેરેના વણા લેખોમાં

વિનાયક ?) ના સુત મહં. ગલા (સ્ત્રી મંગાઈ) ના સુત મહં. વીરદાસે સ્વકુટુંબ સાથે, શત્રુજય ઉપર શ્રી આદિનાથની દેવકુલિકા, આચાર્ય શ્રી વિજયદાસ અને વિજયહીરના શુભોપદેશથી કરાવી.

(૮)

આ લેખ, મુખ્ય મંદિરના ઉત્તર તરફના દ્વારની સામેની દિવાલની ડાબી બાજુએ આવેલી દેવકુલિકામાં, ૭ પંક્તિમાં, ક્રોતરેલો છે. મિતિ સં. ૧૬૨૦, વૈશાખ સુદી ૨. ઉક્ત આચાર્યદ્વયના સદુપદેશથી ગંધાર નિવાસી પોરવાડ + ઓળ પરબતના પુત્ર ઓળ ક્રોતના પુત્ર ઓળ વ.....આ (મધ્યનો અક્ષર દૂટી ગયેલો છે) એ, પોતાના કુટુંબ સાથે શત્રુજય ઉપર આ દેવકુલિકા કરાવી.

(૯)

આ લેખ, મુખ્ય મંદિરના ઉત્તર દ્વારની પશ્ચિમે, જમણી બાજુએ આવેલી દેવકુલિકામાં, ૮ પંક્તિમાં ક્રોતરેલો છે. મિતિ સં. ૧૬૨૦ વૈશાખ સુદી ૫. ઉપર્યુક્ત નગર અને જાતિના ઓળ સમસીઆએ, પોતાની ભાર્યા ભોલુ અને પુત્રિઓ બાઈ વેરથાઈ તથા બાઈ કીબાઈ આદિ

જેવામાં આવે છે. આના સંબંધમાં, પ્રસિદ્ધ ઇતિહાસજ્ઞ શ્રીયુત ગૌરીશંકર હીરાચંદ ઓઝા પોતાના ' સિરોહીરાજ્યકા ઇતિહાસ ' નામક પુસ્તકમાં (પૃ. ૬૮ ની પાદ ટીકામાં) આ પ્રમાણે લખે છે. “ (કેટલાક) લેખોમાં નામોની પૂર્વે ‘ મહં ’ લખેલું મળે છે, જે ‘ મહત્તમ ’ ના પ્રાકૃત રૂપ ‘ મહંત ’ નું સંક્ષિપ્ત રૂપ હોવું જોઈએ. ‘ મહત્તમ ’ (મહંત) એ એક પ્રકારનો ઇલકાળ હોવાનો અનુમાન થાય છે જે પ્રાચીનકાલમાં મંત્રિયો (પ્રધાનો) આદિને આપવામાં આવતો હશે. રાજપૂતાનામાં હજુ સુધી કેટલાએ મહાજન (મહાજનો ઘણાભાગે ઓસવાલો ગણાય છે પરંતુ માહેશ્વરી વિગેરે બીજી જાતોમાં પણ એ શબ્દ વ્યવહાર થઈ શકે છે.) ‘ મૂંતા ’ અને ‘ મહતા ’ કહેવાય છે, જેમના પૂર્વજોને એ ઇલકાળ મળ્યો હશે; અને પાછળથી વંશપરંપરાગત થઈ વંશના નામનું સ્વયં થઈ ગયો હશે. ‘ મૂંતા ’ અને ‘ મહતા ’ એ બંને ‘ મહત્તમ ’ (મહંત) ના અપભ્રંશ હોવા જોઈએ.

+ ‘ ઓળ ’ એ સંસ્કૃત ‘ વ્યવહારી ’ અગર ‘ વ્યાપારી ’ નું અપભ્રંશ અને સંક્ષિપ્ત રૂપ છે. ‘ વોહરા ’ અગર ‘ બોહરા ’ પણ એનાજ રૂપાંતરો છે.

કુટુંબ સમેત, એજ આચાર્ય ક્યના સદુપદેશથી, આંતિનાથની દેવકુલિ-
સ કરાવી.

(૧૦)

આ લેખ, મેઘરા મંદિરની ઉત્તર તરફની દિવાલની સામે અને
અને ઉપરના લેખવાળી દેહુરીની પશ્ચિમ તરફની દેહુરીના ઓટલાના
ગળા ખૂણામાં, ૬ પકિતમાં કોતરેલો છે. મિતિ નં. ૬-૭ પ્રમાણે,
ગંધાર નિવાસી શ્રીમાલી જ્ઞાતીય + પરીં દેવા (શ્રી બાઈ કનકાઈ) ના
પુત્ર પરીં મૂંથી (મુંથા ?); તથા શુનરજ્ઞાતીય દોસી શ્રીકલ્પ
(શ્રી બાઈ અમરી) ના પુત્ર દોસી હુંસરજ; આ બંને મળી શત્રુ-
ગત્ય ઉપર, આચાર્ય શ્રીવિનયદાનસૂરિ અને હીરવિનયસૂરિના સદુપદેશ-
થી, આંતિનાથની દેવકુલિ કરાવ્યા.

તંબર ૪ થી ૧૦ સુધીના લેખો એકજ સાલના છે. નં. ૭ નો લેખ
અમદાબાદનિવાસીનો અને બાકીના ગંધારનિવાસીના છે. એ વર્ષે તથાગ-
ચ્છતા પ્રતાપી આચાર્ય શ્રીવિનયદાનસૂરિ પોતાના પ્રભાવક શિષ્ય શ્રીહીર-
વિનયસૂરિ સાથે શત્રુગત્ય ઉપર યાત્રાએ આવ્યા હતા. થલુ કરીને વિનય-
દાનસૂરિની શત્રુગત્યની આ છેલ્લી યાત્રા હતી. કારણ કે તેઓ શત્રુગત્યથી
વિહાર કરી ઉત્તર શુનરજ્ઞાતમાં ગયા હતા અને સંવત્ ૧૬૨૨ માં પાટ-
ણની ખાસે આવેલા વટપટ્ટી (વડાટી) ગામમાં સ્વર્ગસ્થ થયા હતા.
નં. ૫ માં વાળા ગંધારનિવાસી સા. રામજીના એ મંદિરનો ઉલ્લેખ,
વિનયદાનસૂરિના પ્રચંડ શિષ્ય શ્રીધર્મસાગરજીએ પોતાની ગુંવાવલી
(અગર તપગચ્છપટ્ટાવલી) માં પણ કરેલો છે.

તથા સદુપદેશપરાયણૈર્ગાન્યારીય સાં રામજી, અહમ્મદાવાદસત્ક
સંઠ હુંસરજી પ્રમૃતિમિઃ શ્રીચતુષ્જયે ચતુર્મુક્તાષ્ટપદાદિપ્રાસાદા દેવકુ-
લિકાશ્ચ કારિતાઃ । ”

એજ પકિતઓનો અનુવાદ, સંઘવી કપલદાસ કવિએ ‘ હીર-
સૂરિસાગ ’ માં પણ કરેલો છે.

+ ‘ પરીં ’ એ સંસ્કૃત ‘ પરીક્ષક ’ નું કુટુંબ છે. વર્તમાનમાં જે ‘ પારેખ ’
થા ‘ પારીખ ’ કહેવાય છે તે એજ સ્થળના વિદ્યુત-સ્વરૂપો છે.

“ રામજી ગંધારી હૂઓ જોલ, શેત્રુંજો ચોમુખ કરતો તેલ;
સંઘવી કુંઅરજી જસવાદ, શેત્રુંજો કીધો પ્રાસાદ પ૧.
ગબીગમા ત્રિહિયારો જોલ, પ્રથમ પેસતાં દેલડં તેલ;
વિજયદાનનો આવક શિરે, તે દેલડં કુંવરજી કરે. ” પ૨

આ ઉલ્લેખોથી જણાય છે કે ગંધારવાળા આ. રામજી અને અમદાવાદના સં. કુંઅરજી તે સમયે બહુજ શ્રીમાન્ અને પ્રસિદ્ધ પુરોહો હોવા જોઈએ. છેલ્લા સંઘવી સંખંધી કોઈ લેખ પ્રાપ્ત થયો નથી.

(૧૧)

આ લેખ, મહોટા મંદિરની અગ્નિકોણમાં આવેલા મંદિરમાંની પ્રતિમા નીચે બેઠક ઉપર, ૬ પંક્તિમાં કોતરેલો છે. મિતિ સં. ૧૬૪૦, ફાગુણ સુદી ૧૩, છે. મંદિર અને મૂર્તિ કરાવનાર કુટુંબનું વાસ્તથાન આ લેખમાં જણાવ્યું નથી. ડીસાવાલ જ્ઞાતિના ઠાકુર કરમસી (સ્ત્રી બાઈ મલી), ઠાકુર દામા (સ્ત્રી બાઈ ચડી), ઠાકુર માહવ, ઠાકુર જસુ, ઠાકુર ખીમા, ઠા. જસુ સ્ત્રી જસમાદે, ઠાકુર માહવસુત તેજપાલ (સ્ત્રી તેજલદે) આદિ કુટુંબે આ પ્રાસાદ કરાવ્યો.

(૧૨)

મુખ્ય મંદિરના પૂર્વદ્વારના રંગમંડપમાં, નં. ૧ વાળા લેખની સામી બાજુએ આવેલા સ્થંભ ઉપર, આ નં. ૧૨ નો શિલાલેખ આવેલો છે. શત્રુંજય ઉપરના વિદ્યમાન લેખોમાં આ લેખ સૌથી મહોટો છે. એની કુલ ૮૭ પંક્તિઓ છે અને દરેક પંક્તિમાં ૪૦ થી ૫૦ અક્ષરો આવેલા છે. જગદ્ગુરૂ શ્રી હીરવિજયસૂરિ અને તેમના પટ્ટધર આચાર્ય શ્રી વિજય-સેનના સદ્ગુપદેશથી, ખંભાત બંદરના મહાન્ ધનિક સાહુ તેજપાલ સૌવ-ર્ણિકે શત્રુંજયના એ મહાન્ મંદિરનો સવિશેષ પુનરુદ્ધાર કરી, તેને ફરીથી તૈયાર કરાવ્યું અને હીરવિજયસૂરિના પવિત્ર હાથે તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી તે સંખંધી વર્ણન આમાં આપવામાં આવેલું છે. આ આખા લેખનો સાર આ પ્રમાણે છે:—

પ્રથમના એ પદોમાં આદિનાથ ભગવાન અને વર્ધમાન પ્રભુની સ્તવના છે. પછી જેમની આધુસંતતિ વર્તમાન સમયે ભરતશ્રેયમાં પ્રવર્તે છે તે શ્રીસુધર્મગણધરની સ્તવના છે. (પ. ૩) સુધર્મગણધરની શિષ્ય પરંપરામાં સુસ્થિત અને સુપ્રતિષ્ઠિત નામના એ આચાર્યો થયા જેમનાથી કૌટિકગણ પ્રસિદ્ધિ પામ્યો. (પ. ૪) ત્યાર બાદ વજ્રસેન નામના આચાર્ય થયા જેમના લીધે વજ્રી શાખા પ્રખ્યાત થઈ. (પ. ૫) વજ્રસેન-સૂરિના નાગેન્દ્ર, ચાંદ્ર, નિર્વૃત્તિ અને વિદ્યાધર નામના ૪ શિષ્યો થયા જેમનાથી તેજ નામના ૪ જુદા જુદા કુલો વિખ્યાતિ પામ્યાં. (પ. ૬-૭) પહેલા ચાંદ્રકુળમાં પાછગથી અનેક પ્રસિદ્ધ આચાર્યો થયા. (પ. ૮) ક્રમથી સંવત્ ૧૨૮૫ માં જગન્ન્યાદ નામના આચાર્ય થયા જેમણે 'તપા' ગિરદ પ્રાપ્ત કર્યું. (પ. ૯) પાછગથી એ સમુદાયમાં હેમવિમલસૂરિ થયા કે જેમના શિષ્ય આનંદવિમલાચાર્ય હતા. (પ. ૧૦) આનંદવિમલસૂરિએ, આધુ સમુદાયમાં શિથિલાચારનું પ્રાગલ્ભ્ય વધતું જોઈ સં. ૧૫૮૨ માં કિયોદ્ધાર કરી સુવિહિતમાર્ગને પ્રગતિમાં મુક્યો. (પ. ૧૧) આનંદવિમલાચાર્યના શિષ્ય વિનયદાનસૂરિ થયા. (પ. ૧૨) વિનયદાનસૂરિની પાઠે પ્રસાવક શ્રીહીરવિનયસૂરિ થયા, (પ. ૧૪) જેમને શુજરાતમાંથી, અકબર બાદશાહે પોતાના મેવાત દેશમાં, આઠરપૂર્વક બોલાવ્યા. (પ. ૧૫) સંવત્ ૧૬૩૬ માં સૂરિશ અકબરની રાજધાની ફતેહપુર (સ્ત્રીખરી) માં પહોંચ્યા. (પ. ૧૬) બાદશાહ હીરવિનયસૂરિની મુલાકાત લઈ બહુ ખુશી થયો અને તેમના ઉપદેશથી બધા દેશોમાં છ મહિના સુધી લગ્ન-દયા પસાવી, મૃત મનુષ્યોના ધનનો ત્યાગ કર્યો, લગ્નઆ વેરો બંધ કર્યો, પાંજરાઓમાં પૂરી રાખેલા પશ્ચિઓને ઉઠાડી મુક્યા, શત્રુંગ્ય પર્વત જૈનોને સ્વાધીન કર્યો, અને પોતાની પાસે જે મ્હોટો પુસ્તકલંકાર હતો તે સૂરિશને સમર્પણ કર્યો. (પ. ૧૭-૨૧) જે બાદશાહે શ્રેણિક રાગની માફક, હીરવિનયસૂરિના કથનથી જગતમાં જૈનધર્મની પ્રસાવના કરી. (પ. ૨૨) મેઘલકપિ નામનો લુંપક (લુંકા) ગચ્છનો મ્હોટો આચાર્ય, પોતાના પંદ્રને અસત્ય જાણી હીરવિનયસૂરિની સેવામાં હાજર થયો. (પ. ૨૩) જેમના વચનથી શુજરાત આદિ દેશોમાં, મંદિરો વિગેરે

આસકરણે અર્ધદાયલ એટલે આખુ અને વિમલાચલ એટલે શત્રુઞ્ચના સંઘો કાઢ્યા હતા અને તેના લીધે તેણે સંઘપતિનું તિલક પ્રાપ્ત કર્યું હતું. તથા જિનસિંહસૂરિની આચાર્ય પદવીનો નંદિ મહોત્સવ કર્યો હતો. * તેમજ બીજાં પણ અનેક ધર્મકર્તવ્યો કર્યાં હતાં. (૧૫-૭) વતે ૭ પ્રતિષ્ઠા કર્તા આચાર્યની વંશાવલીમાં, પ્રથમ જિનચંદ્રસૂરિ છે તેણે અકબર બાદશાહને પ્રતિબોધ આપ્યો હતો અને બાદશાહે તેને 'યુગ પ્રધાન' ની પદવી આપી હતી. તેમના પછી જિનસિંહસૂરિનું નામ છે. તેમણે કઠિન એવા કાશ્મીર દેશમાં વિહાર એટલે મુસાફરી કરી હતી. વાર, સિંદૂર, અને ગજજાણી (ગિજની)

* ક્ષમાદલ્યાણુગણિની ' ખરતરગચ્છ પટ્ટાવલી ' માં આ મહોત્સવની મિતિ ' સંવત ૧૬૭૪, શકગુણ સુદિ ૭ ' આપી છે. યથા—

‘ તતઃ સં. ૬૬૭૪ ફાલ્ગુન સુદિ સપ્તમ્યાં મેઢતાલ્યે નગરે ચોપઢાગોત્રાય સાહ આસકરણકૃતમહોત્સવેન સૂરિપદં । ’

શ્રીયુત લાંડારકરે, આર્કિઓલૉજિકલ સર્વે, વેસ્ટર્ન સર્કલ, ના સન્ ૧૯૧૦ ના ગ્રોએસરી રીપોર્ટ (પૃ. ૬૨) માં, મેડતાના આ પ્રસ્તુત શિલાલેખની સાર ગર્ભિત નોંધ લખી છે તેમાં તેમણે ઉપરના વાક્યનો (જે મૂલમાં ' વિહિતકટિનકાશ્મીરવિહાર ' આવે પાઠ છે તેનો) વિચિત્રજ્ઞ અર્થ આપ્યો છે. અને શત્રુઞ્ચના લેખોમાં (પ્રસ્તુત સંગ્રહમાંના લેખ નં. ૧૭, ૧૮ અને ૧૯ માં) આવેલા આજ વાક્યના ડૉક્ટર બુલ્હરે વાંચેલા ખરા પાઠ તેમજ તેના કહેલા યથાર્થ અર્થને બ્રાંતિવાળો ધારવાથી પોતેજ વિચિત્ર બ્રાંતિમાં ગુચ્ચવાઈ ગયા છે. શ્રીયુત લાંડારકરની એ નોંધ નીચે પ્રમાણે છે:—

“ વળી, તેણે [જિનસિંહે] કબિલ (કાબુલ) અને કાશ્મીરમાં વિહાર અર્થાત્ મંદિરો બંધાવ્યાં, અને શ્રીકર, શ્રીપુર (શ્રીનગર) અને ગજજાણી (ગજની) માં અમારી પડક વજડાવ્યો. લગભગ આની આ હડીકત શત્રુઞ્ચના શિલાલેખોમાં આવે છે; પણ ધારવા પ્રમાણે બુલ્હરે કબિલ એટલે ' કાબિલ ' કે જે નામથી કાબુલ હજી સુધી પણ મારવાડમાં પ્રસિદ્ધ છે, તેને બદલે કઠિન વાંચે છે તે ખોટું છે. ” ‘ વિહાર ’ શબ્દ જૈન સાધુઓમાં ‘ વિચરણુ અર્થાત્ ‘ મુસાફરી ’ ના અર્થમાં પણ વિશેષરૂપે વપરાય છે તેનો ખરાબર ખ્યાલ ન આવવાથી શ્રીયુત લાંડારકરે ‘ વિહાર ’ એટલે ‘ મંદિર ’

ગ્રામાં પણ તેમણે અમારી એટલે જીવદયા પ્રવર્તાવી હતી. હુગીર બાદશાહે તેમને ' યુગ પ્રધાન ' ની પદવી સમર્પી હતી. ત્યારબાદ પ્રસ્તુત પ્રતિષ્ઠા કરનાર જિનરાજસુરિના સંબંધમાં લખવામાં આવ્યું છે કે તેમને અગિયાર દેવિએ વર આપ્યો હતો. સંબંધ શીવજીએ કરાવેલા શત્રુજયના અષ્ટમ કિટારની તેમણે પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. ભાણુવડનગરમાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની સ્થાપના કરી તેઓ જાતે જોડિય (હાથમાં જેને જોધરા કહે છે) વંશ જોત્રના હતા અને તેમના પિતાનું નામ ધર્મસી તથા માતાનું નામ આરલદે હતું.

આ આચાર્યોના સંબંધમાં લખેલી હકીકતને, શત્રુજય પર્વતના ચૌમુખજીની કુંડમાંના લેખોની (જુઓ, ઉપર લેખ નં. ૧૭ થી ૨૦ તથા તેમનું અવલોકન) તથા ' ખરતરગચ્છ પટ્ટાવડી ' ની પણ પૂરેપૂરી પુષ્ટિ મળેલી છે. યમાકથ્યાણકગણિ પોતાની પટ્ટાવડીમાં આ અં. આસકરણની પ્રતિષ્ઠાનો પણ ઉલ્લેખ કરે છે. થયા

‘ તથા પુનર્મેહતાસ્ત્યે નગરે ગણધરચોપહાગોત્રીય સંવપતિશ્રી આસકરણસાહ કારિત ચૈત્યાધિષ્ઠાયક શ્રીજ્ઞાન્તિનાથપ્રતિષ્ઠા નિર્મિતા । ’

૪૩૫. આ લેખ ' લોદાંગે મંદિર ' માં જે ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની

નો અર્થ લઈ ઉપર પ્રમાણે વિચાર આપ્યો છે, પરંતુ તે સ્પષ્ટ જાતિ છે. શત્રુજયના લેખોમાં ' ઇગિયાર ' નહિ પણ ' કલિન ' પાકળ સ્પષ્ટ રીતે લખેલો છે. તેમજ અન્યાન્ય એતિહાસિક ઉલ્લેખોથી પણ તેજ જાણત સત્ય હરે છે. કાણુલમાં કોઈએ ' વિહાર ' એટલે જૈનમંદિર આપ્યું હોય તેનો કાળક્રોધ જૈનસાહિત્યમાં હજી સુધી મારી નહરે આવ્યો નથી. કાશ્મીરમાં જૈનયત્રિઓના માટે મુસાફરી કરવી તે કાણુલ કલિન કામ હોવાથી અને જિનજિંદ એક વખતે અકબરની સાથે ત્યાં બહુ પરિચય સદન કરીને ગએલા હોવાથી તેમનું આ કામ ખાસ શિક્ષાલેખમાં નોંધવા જેવું ગણાયું છે. તપાસગચ્છના હીરવિજયસુરિના સાથે મહોપાધ્યાય જ્ઞાતિવંદજી પણ એક વખતે થણા ગ્રામ સદન કરી અકબરની સાથે એ પદાવી મુદકમાં ગયા હતા જેનો ઉલ્લેખ થણે દેકાણે કરેલા જોવામાં આવે છે.

નાવવામાં શ્રાવકોએ અગણિત દ્રવ્યવ્યય કર્યો. જેમણે ગુજરાત અને માલવા આદિ દેશોના અનેક સંઘો સાથે શત્રુજયની યાત્રા કરી. (પ. ૨૪.) શ્રીહીરવિજયસૂરિની પાટે શ્રીવિજયસેનસૂરિ જયવંતા વર્તે છે કે જેમના પણ પ્રતાપનું વર્ણન કોણ કરી શકે છે. (પ. ૨૫-૭) એમને પણ અકબર બાદશાહે વિનયપૂર્વક લાહોરમાં બોલાવ્યાહતા કે જ્યાં અનેક વાદિઓ સાથે વાદ કરી વિજય મેળવ્યો અને બાદશાહના મનને ખુશ કર્યું. (પ. ૨૮-૩૦.) બાદશાહે, હીરવિજયસૂરિને પ્રથમ જે જે ફરમાનો આપ્યાં હતાં તે બધા વિજયસેનસૂરિને પણ આપ્યાં, અને વિશેષમાં એમના કથનથી પોતાના રાજ્યમાં, સદાના માટે ગાય, લેંસ, બળદ અને પાડાનો પ્રાણનાશ નહિ કરવાના પણ ફરમાનો કાઢ્યાં. (પ. ૩૨-૩) બરેબર +ચોલી બેગમના પુત્ર અકબરશાહ પાસેથી મહાન્ સન્માન મેળવી એમણે ગુર્જરધરાને શોભાવી છે (પ. ૩૪.)

ચોસવંશમાં આલૂ શેઠના કુળમાં સૌવર્ણિક (સોની) શિવરાજ નામનો પુણ્યશાળી શેઠ થયો. તેનો પુત્ર સીધર, તેનો પુત્ર પર્વત, તેનો કાલા અને તેનો વાધા નામનો પુત્ર થયો. (પ. ૩૫.) તેને રત્નકાંઠા નામની ગૃહિણીથી વચ્છિઆ નામનો પુત્ર થયો કે જેની લક્ષ્મી જેવી સુહાસિણી નામની સ્ત્રીએ તેજપાલ નામના પ્રતાપી પુત્રને જન્મ આપ્યો. (પ. ૩૬.) તેજપાલને, શિવને પાર્વતી અને વિષ્ણુને લક્ષ્મીની જેમ, તેજલદે નામની પ્રિય પત્ની હતી. તે બંને દંપતી ઈન્દ્ર અને ઈન્દ્રાણીના જેવા સુખો ભોગવતાં હતાં. (પ. ૩૭) હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિનો તે અતિલકટ હતો. તેમના ઉપદેશથી તેણે જિનમંદિરો બનાવવામાં અને સંઘલકિત કરવામાં અગણિત ધન ખર્ચ્યું હતું. (પ. ૩૮-૯.) સંવત્ ૧૬૪૬ માં તેણે

+ અકબર બાદશાહની માતાનું નામ જૈનલેખકો ‘ ચોલી બેગમ ’ એવું આપે છે. હીરસાંભાગ્ય, વિજયપ્રશસ્તિ, કૃપારસકોશ આદિ અનેક ગ્રંથોમાં એ નામ મળે છે. પરંતુ, અન્ય ન્ય ઐતિહાસિક પુસ્તકોમાં તો તેનું નામ ‘ મરીયમ મહાની ’ લખેલું જોવામાં આવે છે.

પોતાના જન્મ સ્થાન (ખંભાત) માં સુપાર્શ્વનાથ તીર્થ કરતું લગ્ય એત્ય બનાવ્યું. (પ. ૪૦).

સં. ૧૫૮૭ માં, કર્માસાહે * આનંદવિમલસૂરિના સદુપદેશથી શત્રુંજયતીર્થ ઉપરના મૂળ મંદિરનો પુનરુદ્ધાર કર્યો. (પ. ૪૩). પરંતુ, બહુજ પ્રાચીનતાના લીધે, થોડાજ સમયમાં, પાછું એ મૂળ મંદિર, છૂર્ણપ્રાય જેવું અને જર્જર થઈ ગયેલું દેખાવા લાગ્યું. તેથી તેજપાલે પોતાના મનમાં વિચાર કર્યો કે, આ મંદિરનો ફરીથી ખરાબર ઉદ્ધાર થાય તો કેવું સાડું ? (પ. ૪૪) એમ વિચારી, હીરવિજયસૂરિ આદિના સદુપદેશથી પોતે એ મંદિરનો ઉદ્ધાર કરવો શરૂ કર્યો અને થોડાજ સમયમાં આખું મંદિર તદ્દન નવા જેવું તૈયાર થયું. (પ. ૪૫-૬).

મંદિરની રચનાતું કેટલુંક વર્ણન આ પ્રમાણે છે—ભૂતલથી તે શિખર સુધીની એની ઉંચાઈ પર હાથની છે. ૧૨૪૫ ફુલો એના ઉપર વિરાજમાન છે. વિદ્યુત રૂપી હાથિયોનો નાશ કરવા માટે જાણે તત્પર થયેલા હોય તેવા ૨૧ સિંહો એ મંદિર ઉપર શોભી રહ્યા છે. (પ. ૪૯) ચારે દિશાઓમાં ૪ યોગિનિઓ અને ૧૦ દિક્ષુપાલો પણ યથાસ્થાન સ્થાપિત છે. (પ. ૫૦-૧) એ મહાન મંદિરની ચારે બાજુએ ૭૨ દેવકુલિકાઓ તેટલીજ જિનમૂર્તિઓથી ભૂષિત થયેલી છે (પ. ૫૨.) ૪ ગવાક્ષો (ગોખલાઓ) ૩૨ પંચાલિકા (પૂતલિયો) અને ૩૨ તોરણોથી આ મંદિરની શોભા અલૌકિક દેખાય છે. (પ. ૫૩-૬.) વળી એ મંદિરમાં, ૨૪ હાથિયો અને બધા મળી ૭૪ સ્તંભો લાગેલાં છે. (પ. ૫૭-૮.) આવું અનુપમ મંદિર જસુ ઠક્કુરની સહાયતાથી સંવત્ ૧૬૪૯ માં તેજપાલે તૈયાર કરાવ્યું, અને તેનું ‘ નંદિવર્ધન ’ એવું નામ સ્થાપન

* ‘ શત્રુંજયતીર્થોદ્ધારપ્રવંશ ’ માં તો, કર્માસાહેને એ કાર્યમાં વિશેષ પ્રેરણા કરનાર બૃહત્પાગંચના વિનયમંડન પાદક લખ્યા છે. આનંદવિમલસૂરિનું તેમાં નામ સુધાં નથી. તેમજ પ્રયંધકારના કથનમાં સંશય લેવા જેવું પણ કશું નથી. કદાચ પ્રતિષ્ઠાના સમયે આનંદવિમલસૂરિ ત્યાં વિદ્યમાન હોય અને તેના લીધે આ કથન કરેલું હોય તો ના નહિ.

- મંદ્ર ભુવન જસ્યુ દેહર કરાવ્યું, ચિત્ર લખિત અભિરામ;
 * વેવીસમો તીર્થ કર આપ્યો, વિજયચિંતામણિ નામ હો. ૯૦ ૬
- ઋપભતણી નેણે મરતિ ભરાયી, અસંત મોટી સોય;
 ભુંઠરામાં જઠને બુહારો, સમકિત નિરમલ હોય હો. ૯૦ ૭
- અનેક બિંબ જેણે જિનનાં ભરાવ્યાં, રૂપક કનક મણિ કેરાં;
 ગોશવંશ ઉર્જવલ જેણે કરીઓ, કરણી તાસ ભલેરા હો. ૯૦ ૮
- ગિરિ શેત્રુંજે ઉદ્ધાર કરાવ્યો, ખરચી એક લખ્ય લ્યાહરી;
 દેખી સમકિત પુરૂષજ પામે, અનુમોદે નરનારી હો. ૯૦ ૯
- આયુગઢનો સંઘની થાય, લલિણી કરતા જાય;
 આયુગઢે અવલેશ્વર આવે, પૂજે ઋપભતના પાય હો. ૯૦ ૧૦
- સાતે ખેત્રે જેણે ધન વાવ્યું, રૂપક નાણે લલિણા;
 હીરતણા આવડ એ હોયે, જાણું મુગટ પરિ ગલિણાં હો. ૯૦ ૧૧
- સોની શ્રી તેજપાલ જરાજરિ, નહિં કા પાપધ ધારી;
 વિગથા વાત ન અડકી થાંભે, હાથે પોથી સારી હો. ૯૦ ૧૨

*

*

*

*

સં. ૧૬૪૯ સું ચૌમાસુ પાટણમાં કરી હીરવિજયસૂરિ ત્યાંથી
 અમદાબાદ પધાર્યા અને ત્યાંથી પછી શત્રુંજયની યાત્રા માટે તે તરફ
 પ્રયાણ કર્યું. જે વખતે સૂરિજી ઘોડકે પધાર્યા તે વખતે ખંભાતથી
 સોની તેજપાલ અને બાઈ સાંગદે, ત્યાં હાજર થયા. તેમની સાથે
 ૩૬ તો x સહજવાલ (તાવદાન-સુખપાલ) હતાં અને બીજાં અનેક
 ગાડી-ઘોડા હતાં. તેઓ સૂરિમહારાજની સાથેજ શત્રુંજય પહોંચ્યા અને

* આ પ્રસ્તુત પ્રશસ્તિમાં તો ૭ મા સુપાર્થનાથ તીર્થ કર નો
 ઉલ્લેખ છે. બુઝો પદ ૪૦.

- x બાઈ સાંગદે સોની તેજપાલ, ખંભાતથી ચાલ્યા તતકાલ;
 પુદ્ધિ સેજવાલાં છત્રીશ, આવ્યાં ઘોડકે સખલજગીશ.
 વંદી હીરને નિરમલ થાય, સુર પુરે શેત્રુંજે જાય;
 સોરઠ દેશનો મુગટ જેલ, દીકે નિરમલ હુએ દેલ.

ત્યાં તેમના પવિત્ર હુથે પોતે ઉદ્ધરેલા તીર્થપતિના મહાન મંદિરની લગ્ય પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

ચતુર્થ ઉપર, એ પ્રતિષ્ઠાના સમયે, અગણિત મનુષ્યો એકત્ર થયા હતા. ગુજરાત, મેવાડ, મારવાડ, દક્ષિણ અને માલવા આદિ બધા દેશોમાંથી હજારો યાત્રી યાત્રાર્થે આવ્યા હતા. તેમાં ૭૨ તો મહોદ્ધ સંઘો હતા. સં. ઋષભદાસે ‘ હીરસૂરિસંપ્ર’ * માં એ દરેક સંઘ અને સંઘપતિની લાંબી ટીપ આપી છે તે અવલોકવાથી, આ વાતનો ખ્યાલ આવે એમ છે. બુદ્ધ હીરવિનયસૂરિની સાથે જે સાધુ સમુદાય હતા તેની સંખ્યા એક હજાર જેટલી મહોદ્ધી હતી.†

ઋષભદાસ જણાવે છે કે—હીરવિનયસૂરિ પાટીતાણાની ખુદર સ્થંભિકૃતિમિ જતા હતા તે વખતે તળાવની પાળ ઉપર યાત્રિઓને રસોઈ બનાવતા જોઈ, ઉપાધ્યાય સોમવિનયને તે વિષયની સૂચના કરી. ઉપાધ્યાયે તુરત સોની તેજપાલને બોલાવી કહ્યું કે તુમારી વિદ્યમાનતામાં યાત્રિઓ પોતાના ઉતારે રાંધીને ખાય એ શોભાસ્પદ નહિ. સોનીએ તુરત બાઈ સાંગદેની સાથે વિચાર કરી, બધા યાત્રિઓને આમંત્રણ કર્યું અને પોતાના રસોડે જમવાની વિનંતિ કરી. રસોઈ કરવા કરાવવાની બંધી કચકૂટ ટૂંકી ગયેલી જોઈ યાત્રિઓ બહુજ આનંદિત થયા અને સોની તેજપાલની અનેકધા પ્રશંસા કરવા લાગ્યા. ‡

(૧૩)

આદીધર લગવાનના મંદિરની પશ્ચિમે ન્હાના મંદિરમાં સ્થાપન કરેલાં એ પગલાંની આસપાસ, ન્હાની મહોદ્ધી ૧૧ પંક્તિઓમાં આ નં. ૧૩ નો લેખ કોતરેલો છે.

* જુઓ, હીરસૂરિસંપ્ર, પૃષ્ઠ ૨૦૬-૨૦૮.

† “ મળ્યા સાધુ નિહાં એક હજાર, હીરવિનયસૂરિનો પરિવાર. ”

પૃ. ૨૦૮.

‡ જુઓ પૃષ્ઠ ૨૧૨, પદ્ય ૧૪-૧૮.

જે ચરણયુગલ ઉપર આ લેખ છે તે હીરવિજયસૂરિની ચરણ સ્થાપના છે. સંવત્ ૧૬૫૨ માં, ભાદ્રવા સુદી ૧૧ ના દિવસે કાઠિયાવાડના ઉત્તતદુર્ગ (ઉના ગાંવ) માં હીરવિજયસૂરિએ સ્વર્ગવાસ કર્યો. તેજ સાલના માર્ગશિર વદિ ર સોમવાર અને પુષ્યનક્ષત્રના દિવસે સ્તંભતીર્થ (ખંભાત) નિવાસી સંઘવી ઉદયકર્ણે આ પાદુકાની સ્થાપના કરી અને આચાર્ય શ્રીવિજયસેનસૂરિના નામથી મહોપાધ્યાય કલ્યાણવિજય ગણિ અને પંડિત ધનવિજય ગણિએ એની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. લેખના બાકીના ભાગમાં હીરવિજયસૂરિએ અકબર બાદશાહને પ્રતિબોધ કરી જીવદયા, જીજ્યામુક્તિ વિગેરે જે જે પુણ્યકાર્યો કર્યાં, તેમનું સંક્ષિપ્ત રીતે સૂચન કરેલું છે.

સં. ઉદયકર્ણ, હીરવિજયસૂરિના પ્રમુખ શ્રાવકોમાંનો એક હતો. ખંભાતનો તે આગેવાન અને પ્રસિદ્ધ શેઠ હતો. સં. ઋષભદાસે હીરસૂરિસભામાં એનો અનેક સ્થળે ઉલ્લેખ કર્યો છે.

(૧૪)

આ લેખ ખરતરવસહિ ટુંકમાં, ઓમુખના મંદિરની સામે આવેલા પુંડરીકગણધરના મંદિરના દ્વાર ઉપર, ૧૭ પંકિત-ઓમાં ગોત્રી કાઢેલો છે. મિતિ સં. ૧૬૭૫ વૈશાખ સુદી ૧૩ શુક્રવાર છે, સંઘવાલગોત્રીય સા. કોચરની સંતતિમાં સા. કેલ્હા થયો તેનો પુત્ર સા. થના, તેનો સા. નરસિંધ, તેનો કુંઝરા, તેનો નચ્છા (ત્યા ?) (સ્ત્રી નવરંગદે) અને તેનો પુત્ર સુરતાણુ (સ્ત્રી સેદ્દરદે) થયો. સુરતાણુનો પુત્ર સા. ખેતસી થયો કે જેણે, શત્રુજયની યાત્રા કરી સંઘપતિનું તિલક પ્રાપ્ત કર્યું હતું અને સાત ખેત્રોમાં પુષ્કળ ધન ખર્ચ્યું હતું. તેણે, પોતાના પુત્રપૌત્રાદિ પરિવાર સહિત ચતુર્મુખ મહાન્ પ્રાસાદની પૂર્વ બાજુએ કુટુંબના કલ્યાણ માટે, આ દેવગૃહિકા (દેહરી) બનાવી. બૃહત્ખરતરગચ્છના આચાર્ય જિનસિંહસૂરિના પદ્મધર અને શત્રુજયના અષ્ટમોદ્ધારની પ્રતિષ્ઠા કરનાર શ્રીજિનરાજસૂરિએ એની પ્રતિષ્ઠા કરી.

(૧૫-૧૬.)

એજ દુઃકમાં, વાયવ્ય ખુણામાં આવેલી દેવકુલિકામાં આદિનાથ ભગવાનની એ ચરણ બેઠી છે. તેમના ઉપર નં. ૧૫ અને ૧૬ વાળા લેખો ડોતરેલા છે. મિતિ બનેની ઉપર પ્રમાણેજ છે. એમાં પ્રથમની પાદુકાની સ્થાપના તો, નીચે આપેલા લેખવર્ણનવાળા ગ્રેહ રૂપછનીજ કરેલી છે અને બીજીની, ઓસવાલજ્ઞાતીય અને લોહા ગોત્રીય સા. રાયમલ્લ (સ્ત્રી રંગાદે) ના પૌત્ર અને સા. જયવંત (સ્ત્રી જયવંત દે) ના પુત્ર સા. રાજસી, કે જેણે શત્રુઘ્નની યાત્રા કરી સંઘપતિનું શુભ તિલક પ્રાપ્ત કર્યું હતું, તેણે કચ્છલદે અને તુરંગદે નામની પૌતાની બંને સ્ત્રીઓ તથા અખયરાજ અને અજયરાજ આદિ પુત્ર પૌત્ર અને અન્ય સ્વજનાદિ પરિવાર સહિત, આદિનાથ ભગવાનની આ પાદુકા સ્થાપિત કરી છે.

(૧૭-૨૦)

નં. ૧૭ થી ૨૦ સુધીના ૪ લેખો, યૌસુખની દુઃકમાં આવેલા ચતુર્મુખ-વિહાર નામના મુખ્ય પ્રાસાદમાં, ચારે દિશાઓમાં વિરાજમાન આદિનાથ ભગવાનની ભવ્યપ્રતિમાઓની બેઠક નીચે, ૯ થી ૧૧ પંક્તિમાં ડોતરેલા છે. ચારે લેખોમાં પાઠ અને વર્ણન લગભગ એકજ સરખાં છે.

મિતિ સં. ૧૬૭૫ અને વૈશાખ સુદી ૧૩ શુક્રવાર છે. એ વખતે સુલતાન તુર્કીન જહાંગીર બાદશાહ હતો. શાહુજહા સુલતાન ખોસરૂ (ખુસરો) હું નામ પણ લખવામાં આવ્યું છે. લેખોના પ્રારંભના ભાગોમાં એ સદિર અને મૂર્તિઓ કરાવનાર સં. રૂપછના કુટુંબનાં નામો છે અને અંતના ભાગોમાં પ્રતિષ્ઠા કરનાર આચાર્ય જિનરાજસૂરિ સુધીનાં બૃહત્ખરતગચ્છના આચાર્યોના, લાંબા લાંબા વિશેષણો સહિત નામો આપ્યાં છે^x. સારભાગ એટલોજ છે કે, અહુ-મદાબાદ નિવાસી પ્રાચ્યાર જ્ઞાતીય અને લઘુશાખીય સં. સોમજીના

^x એ નામોની ટીપ ઉપર પૃ. ૮-૯ માં આપેલી છે.

પુત્ર સં. રૂપજી, x કે જેણે શત્રુજયની યાત્રા માટે મોટો સંઘ કાઢી સંઘવિનું તિલક પ્રાપ્ત કર્યું હતું, અનેક નવીન જિનમંદિરો બંધાવ્યાં હતાં, નવાં જિનગિંઓ ભરાવ્યાં હતાં, પ્રતિષ્ઠા અને સાધનિકવાત્સલ્ય આદિ ધર્મ કૃત્યોમાં પુષ્કળ ધન ખર્ચ્યું હતું, અને જે રાજસભામાં શૃંગાર સમાન ગણાતો હતો, તેણે પોતાના વિસ્તૃત પરિવાર સહિત શત્રુજય ઉપર 'ચતુર્મુખવિહાર' નામનો મહાન પ્રાસાદ, આજુ બાજુના કિલ્લા સમેત બનાવ્યો અને ઉદ્દ્યોતનસૂરિની પાટપરંપરામાં ઉતરી આવેલા આચાર્ય જિનચંદ્રસૂરિ, કે જેમને અકળર બાદશાહે 'યુગપ્રધાન' નું પદ આપ્યું હતું, તેમના શિષ્ય જિનસિંહસૂરિની પાટે આવેલા આચાર્ય જિનરાજસૂરિએ, એ મંદિર અને એમાં વિરાજિત મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા કરી.

લેખોમાં આપ્યા પ્રમાણે સં. રૂપજીની વંશાવલીનું સ્વરૂપ નીચે મુજબ થાય છે.

સેક દેવરાજ (સ્ત્રી * રૂડી.)

સેક ગોપાલ (સ્ત્રી રાજૂ.)

સેક રાજ ( )

સેક સાધ્યા (સ્ત્રી નાદૂ.)

સેક જોગી (સ્ત્રી જસમાદે)

સેક નાથા. (સ્ત્રી નારિંગદે.)

સેક સીવા.

સેક સોમજી (સ્ત્રી રાજલદે.)

સરજી (સ્ત્રી સુપમાદે.)

ઈન્દ્રજી (દત્તક પુત્ર.)

રતનજી (સ્ત્રી સુજાણદે.)

રૂપજી
(સ્ત્રી જેડી.)

ખીમજી

રવિજી.

સુદરદાસ. સપરા.

પુત્ર કાડી.

ઉદયવંત.

પુત્રી કુંઅરી.

x ડૉ. ખુલ્લરે મૂળ લેખોમાં 'રૂ' ના બદલે 'રૂ' વાંચી 'રૂપજી' એવું નામ, આપ્યું છે. પરંતુ, તપાસ કરતાં જણાયું કે તે નામ 'રૂપજી' છે, 'રૂપજી' નહિ; તેથી આ અવલોકનમાં, તેજ આપવામાં આવ્યું છે.
* આ નામને પણ ડૉ. ખુલ્લરે 'રૂડી' વાંચ્યું છે.

પ્રતિષ્ઠા કરનાર સૂરિના ગુરૂ અને તેમના ગુરૂના વિષયમાં, આ લેખોમાં કેટલીક ઐતિહાસિક હકીકતો એવા રૂપમાં આપવામાં આવી છે કે જે નં. ૧૨ ના લેખમાં, તપાગચ્છના આચાર્ય શ્રી હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિની હકીકત આથે ઘણી ખરી મળતી દેખાય છે. આવા સમાનાર્થ ઉલ્લેખથી કેટલાક વિદ્વાનોનાં મનમાં એ લેખોકત ઇતિહાસ માટે શકિત વિચારો ઉત્પન્ન થાય એમ છે, તેથી એ વિષયમાં કાંઈક ખુલાસો કરવો આવશ્યક છે.

જિનચંદ્રસૂરિ માટે આ લેખોમાં લખવામાં આવ્યું છે કે, તેમણે અકબર બાદશાહને પ્રતિબોધ આપ્યો હતો તેથી તેણે ખુશી થઈ તેમને 'યુગપ્રધાન' તું મહત્વસૂચક પદ આપ્યું હતું. તેમના કથનથી બાદશાહે બધા દેશોમાં અપ્રાહ્લિક અમારી પળાવી હતી. તેવીજ રીતે જહાંગીર બાદશાહનું મન પણ તેમણે રંજિત કર્યું હતું અને પોતાના રાજ્યમાંથી સાધુઓને ખહાર કાઢવા માટે તેણે ન્યારે એક વખતે ફરમાન કાઢ્યું, ત્યારે તેમણે, બાદશાહને સમજાવી પાછું તે ફરમાન ખેંચાવી લીધું હતું અને આ પ્રમાણે સાધુઓની રક્ષા કરી હતી.

જિનસિંહસૂરિ માટે પણ લખાયું છે કે-તેમણે પણ અકબરપાસેથી, એક વર્ષ સુધી, કોઈ મનુષ્ય માછલાં વિગેરે જલજંતુઓ ન મારી શકે તેવું ફરમાન મેળવ્યું હતું, અને કાશ્મીર, ગોળકુંડા, ગીજની પ્રમુખ દેશોમાં પણ તેમણે અમારી-જીવદયા પળાવી હતી. તથા જહાંગીર બાદશાહે તેમને 'યુગપ્રધાન' પદ આપ્યું હતું.

આ બંને આચાર્ય માટે કરેલું એ કથન ક્ષમાકલ્યાણકની ખરતરગચ્છની સંસ્કૃત પદ્માવલીમાં પણ મળે છે. ઉપર હીરવિજયસૂરિ અને વિજયસેનસૂરિના ઉપદેશથી અકબરે જે જે કામો કર્યાં, તેમનો પણ સંક્ષિપ્ત ઉલ્લેખ થઈ જાય છે. આ ઉપરથી, એવી શંકા સહજે ઉત્પન્ન થાય છે કે અકબરે આવી જાતનું માન તપગચ્છના આચાર્યેની આપ્યું કે ખરતરગચ્છના આચાર્યેની ? કારણ કે બંને સંમુદાયો પોતપોતાના લેખોમાં પોતપોતાના આચાર્યેની તેવું માન મળ્યાનો ઉલ્લેખ કરે છે. એ શંકાનું નિર્મૂલન આ પ્રમાણે થાય છે.

અકબરે પ્રથમ સંવત્ ૧૬૩૯ માં હીરવિજયસૂરિને પોતાના દરબારમાં બોલાવ્યા અને તેમના કથનથી પર્યુપણના આઠ દિવસોમાં, સદાના માટે જીવહિંસા બંધ કરવાનું ફરમાન કરી આપ્યું. હીરવિજયસૂરિ શાંતિચંદ્ર ઉપાધ્યાયને અકબરના દરબારમાં મૂકી પોતે પાછા ગુજરાતમાં આવ્યા. શાંતિચંદ્રે કૃપારસકોશ બનાવી બાદશાહને પ્રસન્ન કર્યો અને એક વર્ષમાં છ મહિના સુધી જીવહિંસા બંધ કરાવવાનું ફરમાન કઢાવ્યું. * પછી તેઓ પણ ગુજરાતમાં આવ્યા અને પોતાના સ્થાને લાનુચંદ્ર પંડિતને મૂક્યા. તેમણે શત્રુજય હસ્તગત કરવા માટે બાદશાહ પાસેથી ફરમાન મેળવ્યું. પછી બાદશાહે, લાનુચંદ્ર પાસેથી વિજયસેનસૂરિની પ્રશંસા સાંભળી તેમને લાહોરમાં બોલાવ્યા અને તેમની મુલાકાત લઈ ખુશ થયો. વિજયસેનસૂરિના કથનથી તેણે ગાય, બળદ, ભેંસ અને પાકાનો વધ સદાને માટે નિષેધ કર્યો. લગભગ સંવત્ ૧૬૫૦ માં વિજયસેનસૂરિ પાછા ગુજરાત તરફ વળ્યા. આજ સમયની આસપાસ બીકાનેર (રાજપૂતાના) ના રાજા કલ્યાણસિંહ નો મંત્રી કર્મચંદ્ર, કે જે ખરતરગચ્છનો આગેવાન અને દૃઢ શ્રાવક હતો, તે પોતાના રાજાની બદ્ધગીના લીધે અકબરના દરબારમાં આવીને રહ્યો હતો. અને પોતાની કાર્ય કુશળતાથી બાદશાહની મહોટી મહેરબાની મેળવી શક્યો હતો. તેના કથનથી, તેના ગુરૂ જિનચંદ્રસૂરિને બાદશાહે પોતાની મુલાકાત લેવા લાહોર બોલાવ્યા હતા. બાદશાહે તેમની મુલાકાત લઈ તેમનું મન પણ રાજી રાખવા માટે, આપાઠ માસના શુકલપક્ષના અંતિમ ૮ દિવસોમાં જીવહિંસા બંધ કરવા માટે એક ફરમાન + કરી આપ્યું હતું. મંત્રી કર્મચંદ્રના કથનથી તેમણે એ વખતે જિનસિંહને આચાર્ય પદવી આપી કે જેના મહોત્સવમાં, પટ્ટાવલી અને લેખોમાં લખ્યા પ્રમાણે, કર્મચંદ્રે સવાકોઠ રૂપિયા ખર્ચ કર્યા હતા. બાદશાહની સ્વારી એક વખતે કાશ્મીરદેશમાં ગઈ હતી ત્યારે જિનસિંહસૂરિ પણ તેની સાથે ગયા હતા. તેમની આરિત્રપાત્રતા

* વિશેષ હકીકત માટે જુઓ, મ્હારો ' કૃપારસકોશ. '

+ આ ફરમાનની નકલ ' કૃપારસકોશ ' માં આપેલી છે.

અને કહિને તપશ્ચર્યા જોઈ અકબર ખુશી થયો અને તેમના કહેવા પ્રમાણે કાશ્મીર અને ગીજની પ્રમુખ દેશોમાં એક દિવસ શવદયા પગાવી હતી. તથા જિનચંદ્રસૂરિના કથનથી, ખંભાતની પાસેના દરિયામાં એક વર્ષ સુધી માછલીઓ મારવાનો પણ મનાઈ હુકમ કર્યો હતો.

આ હુકીકત ઉપરથી જણાયે કે તપગચ્છ અને ખરતરગચ્છ ના ખંને લેખકોનું જે કથન છે તે અમુક અંશે યથાર્થ છે. સં. ૧૬૩૬ થી ૬૦ સુધી અકબરને જૈન વિદ્વાનોનો સતત સહવાસ રહ્યો તેમાં પ્રથમના ૧૦ વર્ષોમાં તપાગચ્છનું અને પછીના ૧૦ વર્ષમાં ખરતરગચ્છનું વિશેષ વલણ હતું એમ કહેવામાં કંઈ હરકત નથી. પરંતુ સાથે એટલુંતો અવશ્ય કહેવુંજ જોઈએ કે ખરતરગચ્છ કરતાં તપાગચ્છને વિશેષ માન મળ્યું હતું અને બાદશાહ પાસેથી સુકૃત્યો પણ એ ગચ્છવાળાઓએ અધિક કરાવ્યાં હતાં.

ઐસુખના મંદિરના આ લેખોમાં પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર તથા મંદિર બનાવનાર તરીકે સેકં રૂપણનું નામ લખવામાં આવ્યું છે પરંતુ પ્રસિદ્ધિમાં તો એ આખી ટુંક સિવા અને સોમણ, કે જે ઉપર વંશવૃક્ષમાં જણાવ્યા સુજળ સં. રૂપણના પિતૃવ્ય અને પિતા થાય છે, તેમની બંધાવેલી કહેવાય છે. પટ્ટાવલિઓમાં પણ એમનુંજ નામ છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે એ ટુંક બંધાવવાનો પ્રારંભ તો રૂપણના પિતાએ કર્યો હશે પરંતુ પાછળથી તેનું મૃત્યુ થઈ જવાના લીધે પ્રતિષ્ઠા વિગેરે કાર્યો રૂપણએ કરાવ્યાં હશે.

આ મંદિરે બંધાવવામાં સેકં સિવા સોમણએ પુષ્કળ ધન ખર્ચ્યું હતું. ‘મીરાતે-અહમદી’ના લખવા પ્રમાણે બધા મળી ૫૮ લાખ રૂપિયા આમાં ખર્ચ થયા હતા. કહેવાય છે કે ૮૪૦૦૦ રૂપિયાનાં તો એકલાં દોરડાંજ કામ લાગ્યાં હતાં! મંદિરોની વિશાલતા અને ઉચ્ચતા જોતાં એ કથનમાં શંકા લઈ જવા જેવું કશું જણાતું નથી.

ક્ષમાકૃત્યાણકની ખરતરગચ્છની પટ્ટાવલીમાં એ બંધુઓના વિષયમાં લખ્યું છે કે, “અમદાબાદમાં સિવા અને સોમણ ખંને લાઈઓ મિથ્યાત્વી હોઈ ચિલડાનો વ્યાપાર કરતા અને બહુ દરિદ્રાવસ્થા ભોગવતા હતા. જિનચંદ્રસૂરિ વિચરતા વિચરતા અમદાબાદમાં આવ્યા અને એ

ભાઈઓને ઉપદેશ આપી શ્રાવક બનાવ્યા. સૂરિની કૃપાથી પછી તેઓએ પુષ્કળ દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કર્યું અને મહાન ધનવાન થયા. + ”

જિનસિંહસૂરિએ, એ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સમયે બધા મળી ૫૦૧ જિનગિમ્બોની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી એમ ખરતર-પટ્ટાવલીમાં ઉલ્લેખ છે. *
(૨૨)

વિમલવસહિ દુકમાં, હાથીપોલ નજીક આવેલા મંદિરની ઉત્તર તરફની ભીંતમાં, ૩૧ પંક્તિમાં, આ લેખ કેતરેલો છે. લેખનો ઘણો ખરો ભાગ પથમાં છે અને થોડોક ગદ્યમાં છે.

પહેલા ૫ પદોમાં, મંગલ, હાલાર પ્રાંતના નવીનપુર (કે જેને હાલમાં જામનગર કહે છે) નું નામ મને ત્યાંના જશવંત અને શત્રુશલ્ય નામના બે રાજાઓનો ઉલ્લેખ છે. ૬ થી ૧૩ સુધીનાં પદોમાં, અંચલગચ્છના પ્રવર્તક આચાર્ય આચાર્યરક્ષિતસૂરિથી તે લેખ-કાલીન આચાર્ય કલ્યાણસાગરસૂરિ સુધીના આચાર્યોનાં નામો આપ્યાં છે. (આ નામો ઉપર પૃષ્ઠ ૧૧ માં આવેલાં છે.) ૧૪ માં પદથી પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર કુટુંબનું વર્ણન છે.

ઓસવાલ જ્ઞાતિમાં, લાલણગોત્રમાં પહેલાં હરપાલ નામે મહોટો શેઠ થયો. તેને હરીઆ નામનો પુત્ર થયો. હરીઆને સિંહ, તેને ઉદેસી, તેને પર્વત અને તેને વચ્છ થયો. વચ્છની સ્ત્રી વાચ્છ-લદેની કુક્ષિથી અમર નામનો પુત્ર જન્મ્યો. અમરની સ્ત્રી લિંગદેવી નામની હતી જેને વર્ધમાન, આંપસી અને પદ્મસિંહ; એમ ત્રણ પુત્રો થયા. તેમાં વર્ધમાન અને પદ્મસિંહ વિશેષ પ્રસિદ્ધ થયા. આ બંને ભાઈઓ જામ રાજાના મંત્રિઓ હતા. લોકોમાં તેમનો સત્કાર પણ બહુ હતો. વર્ધમાનની સ્ત્રી વન્નાદેવી હતી, જેને વીર અને

+ “ અહમ્મદાવાદનગરે તિર્મટીવ્રાપારેણાજીવિકાં કુર્વાણી મિચ્ચાતિવકુલોત્પન્ની પ્રાગ્વાટજ્ઞાતીયૌ સિવા-સોમજીનામાનૌ દ્વાં બ્રાતારૌ પ્રતિવોધ્ય સકુટુમ્બૌ શ્રાવકૌ કૃતવન્તઃ । ”

* “ સંવત્ ૧૭૫૫ વૈશાખશુદ્ધત્રયોદશ્યાં શુક્રે શ્રીરાજનગરવાસ્તવ્યપ્રાગ્વાટ-જ્ઞાતીયસંઘપતિસોમજીકારિતશત્રુંજયોપરિ ચતુર્દ્વારવિહારહારાયમાળશ્રીકૃપભાદિજિનૈકા-ધિકપંચશત(૫૦૧)પ્રતિમાનાં પ્રતિષ્ઠા વિહિતા । ”

વિજપાલ નામના એ પુત્રો થયા. પદ્મસિંહની સ્ત્રીનું નામ સુબલણ્ડે હતું અને તેને પણ શ્રીપાલ, કુન્દરપાલ અને રણમદ્દલ નામના ત્રણ પુત્રો થયા. આવી રીતે સુખી અને સંતતિવાળા અને લાભઓએ સંવત્ ૧૬૭૫ (શાકે ૧૫૪૧) ના વૈશાખ માસના શુક્લ પક્ષની તૃતીયા અને બુધવારના દિવસે શાંતિનાથ આદિ તીર્થંકરોની ૨૦૪ પ્રતિમાઓ લરાવી અને પ્રતિષ્ઠિત કરાવી.

પોતાના વાસસ્થાન નવાનગર (જામનગર) માં પણ તેમણે વિપુલ ધન ખર્ચા કૈલાસપર્વત જેવો ઉંચો પ્રાસાદ કરાવ્યો અને તેની આગળ બાગુ ૭૨ દેવકુલિકાઓ અને ૮ ચતુર્મુખ મંદિરો બંધાવ્યાં. સા. પદ્મસિંહે શત્રુંજય ઉપર પણ ઉંચા તોરણો અને શિખરોવાળું મ્હોટું મંદિર બનાવ્યું અને તેમાં શ્રેયાંસ તીર્થંકર આદિ અર્હતોની પ્રતિમાઓ સ્થાપન કરી.

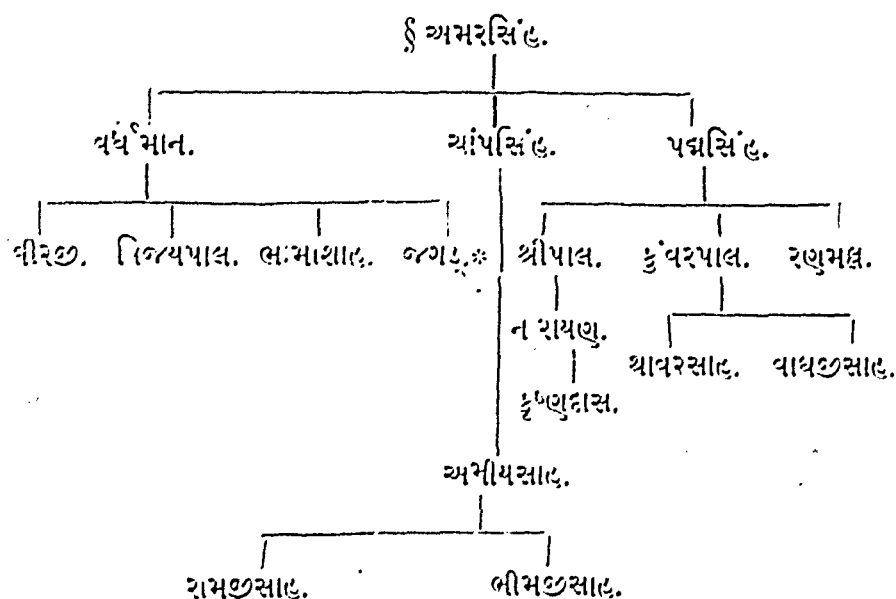
તથા, વળી સંવત્ ૧૬૭૬ ના ફાલ્ગુન માસની શુક્લ દ્વિતીયાના દિવસે નવાનગરથી સા. પદ્મસિંહે મ્હોટો સંઘ કાઢ્યો અને અન્વલગચ્છના આચાર્ય કલ્યાણસાગરની સાથે શત્રુંજયની યાત્રા કરી પોતે કરાવેલા મંદિરમાં ઉક્ત તીર્થંકરોની પ્રતિમાઓની ખૂબ ઠાઠમાટ સાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

વાચક વિનયચંદ્રગણિના શિષ્ય પંડિતશ્રી દેવસાગરે + આ પ્રશસ્તિ બનાવી છે.

સા. વર્દ્ધમાન અને સા. પદ્મસિંહનું બનાવેલું ઉક્ત જામનગરવાળું મંદિર અજે પણ ત્યાં સુશોભિત છે. એ મંદિરમાં શિલાલેખ પણ વિદ્યમાન છે, જે આ સંગ્રહમાં ૪૫૫ મા નંબર નીચે આપવામાં આવેલો છે. પ્રસંગોપાત્તથી તે લેખનો સાર અત્રેજ આપી દેવો ઠીક પડશે.

આ લેખમાં ૧૮ પદ્યો અને અતે થોડોક લાગ ગદ્ય છે. પદ્યોમાં આ લેખ પ્રમાણે જ અન્વલગચ્છની પટ્ટાવટ્ટી અને સા. વર્દ્ધમાનની વંશાવટ્ટી આપી છે. આ વંશાવટ્ટી પ્રમાણે વર્દ્ધમાનના કુટુંબનું વંશવૃક્ષ આ પ્રમાણે થાય છે.—

+ દેવસાગર ઉત્તમ પંડિતના વિદ્વાન હતા. તેમણે હેમચંદ્રાચાર્યના અભિધાનચિન્તામણિ કોષ ઉપર વ્યુત્પત્તિરત્નાકર નામના ૨૦૦૦૦ શ્લોક પ્રમાણુ મ્હોટી ટીકા બનાવી છે.

§ અમરસિંહના પૂર્વજોનાં નામ અને ક્રમમાં, શત્રુંજયના અને જામનગરના લેખમાં કાંઈક ભિન્નતા છે. અનેનું કોષ્ટક આ પ્રમાણે છે--

શત્રુંજય૦ પ્રમાણે--

- ૧ હરપાલ.
- ૨ હરીયા.
- ૩ સિંહ.
- ૪ ઉદેશી.
- ૫ પર્વત.
- ૬ વચ્છ. (સ્ત્રી વાચ્છસદેવી.)
- ૭ અમર. (સ્ત્રી લીંગદેવી.)

જામનગર૦ પ્રમાણે--

- ૧ સિંહજી.
- ૨ હરપાલ.
- ૩ દેવનંદ.
- ૪ પર્વત.
- ૫ વચ્છ.
- ૬ અમર.

* જામનગરવાળા પુસ્તક પ્રકાશક આવક હીરાલાલ હંસરાજ પોતાને એ જગદની સંતતિ તરીકે જણાવે છે. જુઓ વિજયાનંદામ્યુદય કાવ્યની પ્રશસ્તિ.

ગદ્યભાગમાં લખવામાં આવ્યું છે કે—પોતાના પરિવાર સમેત, અમાત્ય (પ્રધાન) શિરોમણિ વર્દમાનસાહુ અને પદ્મસિંહસાહે, હાલાર પ્રદેશમાં, નવાનગર (જમનગર) માં, જામ શ્રી શત્રુગદ્ય (હયગ્રાહ) ના પુત્ર શ્રીજસવંતજીના વિજયવંતા રાજ્યમાં, અગ્નિગચ્છના આચાર્ય શ્રીકલ્યાણસાગરસૂરિના ઉપદેશથી, શ્રીશાંતિનાથનું મંદિર બંધાવવા રૂપ પુણ્ય કૃત્ય કર્યું. તથા ઉક્ત તીર્થંકર આદિની ૫૦૧ પ્રતિમાની બે પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી. તેમાં પ્રથમ સંવત્ ૧૬૭૬ વૈશાખ શુકલ ૩ બુધવારના દિવસે અને બીજી સંવત્ ૧૬૭૮ ના વૈશાખ શુકલ ૫ શુક્રવારના દિવસે. એવી રીતે મંત્રીશ્વર વર્દમાન અને પદ્મસિંહે ૭ લાખ રૂપિયા પુણ્યસ્ત્રોત્રમાં ખર્ચ કર્યા !

આ બંને લેખો ઉપરથી જણાય છે કે વર્દમાન અને પદ્મસિંહ—બંને ખ્રાતા જમનગરના તત્કાલીન પ્રધાનો હતા અને તેઓ ચુસ્ત જૈનધર્મી હોઈ જૈન ધર્મની ઉન્નતિ માટે પુષ્કળ પ્રયત્ન અને દ્રવ્યવ્યય કર્યો હતો. શ્રાવક હીરાલાલ હંસરાજે વર્દમાનના વિષયમાં વિજયનંદામ્યુદયકાવ્ય માં નીચે પ્રમાણે હકીકત લખી છે.

“ વર્દમાન સાહનો ઇતિહાસ આ પ્રમાણે છે— તેઓ કાશીવાસી ઉત્તરે આવેલા કચ્છ નામના દેશમાં આવેલા અલસાણ નામે ગામના રહેવાસી હતા. તેઓ ઘણાજ ધનાઢ્ય તથા વ્યાપારના કાર્યોમાં પ્રવીણ હતા. તેજ ગામમાં રાયસી સાહ નામના પણ એક ધનાઢ્ય સેક રહેતા હતા. તેઓ બંને વચ્ચે વહેવાઈતો સંબંધ હતો. તેઓ બંને જૈનધર્મપાળતા હતા. એક દિવસે જમનગરના રાજા જામસાહેબે તે અલસાણના કાકીરની કન્યા સાથે લગ્ન કર્યા. તેમાં જામશ્રીના કહેવાથી તે કુંવરીએ દાયજનમાં પોતાના પિતા પાસે તે બંને સાહુકારો જામનગરમાં આવી વસે એવી માગણી કરી. તે માગણી તેના પિતાએ કશુલ રાખવાથી ઓસવાલ જાતિના દસ હજાર માણસો સહિત તે બંને સાહુકારોએ જામનગરમાં આવી નિવાસ કર્યો.

ત્યાં રહી તેઓ અનેક દેશો સાથે વ્યાપાર કરવા લાગ્યા અને તેથી જામનગરની પ્રજાની પણ ઘણી આબાદી વધી. વળી તે બંને સાહુકારોએ પોતાના દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરવા માટે ત્યાં (જામનગરમાં) લાખો પૈસા ખર્ચાને મોટાં વિસ્તારવાળાં તથા દેવવિમાનો સરખાં જિનમંદિરો બંધાવ્યાં.

તે મંદિરો વિક્રમ સંવત ૧૬૭૬ માં સંપૂર્ણ થયાં. અનુક્રમે શ્રીવર્ધમાન શત્રુંજય ગિરનાર વગેરેની યાત્રા કરી અને ત્યાં પણ જિનમંદિરો બંધાવ્યાં. એવી રીતે પોતાના લાખો પૈસા ખર્ચાને તેમણે આ ચપલ લક્ષ્મીનો લાવો લીધો. વર્ધમાનસાહનું રાજ્યદરબારમાં ઘણું સન્માન થવા લાગ્યું, તથા જમશ્રી પણ ઘણું ખર્ચ કાર્ય તેમની સલાહ પ્રમાણે કરવા લાગ્યા. આથી કરીને જમસાહેબના એક લુલાણા કારભારીને ઇર્ષા થઈ, તેથી તે વર્ધમાન સાહપરની જમ સાહેબની પ્રીતિ ઓછી કરાવવાની તજવીજ કરવા લાગ્યો. એક દહાડે તે કારભારીએ જમ સાહેબને કહ્યું કે, હાલમાં રાજ્યમાં નાણાનો ખપ છે, તેથી આપણા શહેરના ધનાઢ્ય સાહુકાર વર્ધમાન સાહ ઉપર નેવું હજાર કેરીની ચીટ્ટી લખી આપો. જમ સાહેબે પણ તેના કહેવા પ્રમાણે ચીટ્ટી લખી આપી. પછી તે કારભારીએ તે ચીટ્ટી ઉપર ૧ મીડું પોતાના તરફથી ચઢાવી નેવું હજારના બદલે નવ લાખની ચીટ્ટી બનાવી. પછી તેજ દિવસે સાંજના વાળુ વખતે તે કારભારી વર્ધમાન સાહ પાસે ગયો અને તેમને કહેવા લાગ્યો કે, જમસાહેબે હુકમ કર્યો છે કે, આ ચીટ્ટી રાખીને નવ લાખ કેરી આજ વખતે આપો. વર્ધમાન સાહે કહ્યું કે, આ વખત અમારે વ્યાળુ કરવાનો છે માટે આવતી કાલે સવારે તમે આવજો, એટલે આપીશું. પણ તે કારભારીએ તો, તેજ વખતે, તે કેરી લેવાની હક લીધી. તેથી વર્ધમાન સાહે તેને તેજ વખતે કાંટો ચઢાવી પોતાની વખારમાંથી નવલાખ કેરી તોળી આપી. કારભારીના આ કર્તવ્યથી વર્ધમાનસાહેને ગુસ્સો ચઢ્યો, તેથી પ્રભાતમાં રાયસીસાહ સાથે મળીને તેમણે ઠરાવ કર્યો કે, જે રાજ્યમાં પ્રજાપર આવો જુલમ હોય ત્યાં આપણે રહેવું લાયક નથી, માટે આપણે આજેજ અહિંથી ચાલીને કચ્છમાં જવું. તે સમયે રાયસી સાહે પણ તે વાત કબુલ કરી. પરંતુ જ્યારે વર્ધમાન સાહે સાંથી નિકળી કચ્છ તરફ પ્રયાણ કર્યું ત્યારે રાયસી સાહે ખુટામણુ લેઈ કહ્યું કે, મ્હારે તો આ દેહરાંઓનું કામ અધૂરું હોવાથી, મ્હારાથી આવી શકાશે નહીં. પછી વર્ધમાન સાહ એકલાએ સાંથી પ્રયાણ કર્યું. તેમની સાથે બીજા સાડા સાત હજાર ઓસવાળો પણ કચ્છ તરફ રવાના થયા. તે બધા માણસોનું બધા બોરાકી વિગેરેનું ખર્ચ વર્ધમાન સાહે પોતાના માથે લીધું. પ્રયાણ કરી વર્ધમાન સાહ દ્રોણ મુકામે પહોંચ્યા ત્યારે જમ સાહેબને તે બાબતની ખબર પડી. જમ સાહેબે તેમને પાછા બોલાવવા માટે પોતાનાં માણસો મોકલ્યાં, પરંતુ વર્ધમાન સાહ આવ્યા નહિ. ત્યારે જમ

સાહેબ પોતે ત્યાં ગયા અને આવી રીતે એકાએક પ્રયાણ કરવાનું સેટને કારણ મુજબ. સેટ જે દરીદ્ર જની હતી તે નિવેશ્ત કરી. ત્યારે જમસાહેબે આશ્ચર્ય સંદિત કહ્યું કે મેંતો કદત તેવું દુનર કારીની ચીટી લખી આપી હતી. આ વાત જાણી કારભારી પર જમ સાહેબનો ઘણોજ ગુસ્સો ચડ્યો. જમ સાહેબ સેટને મનાવી એકદમ પાછા જમનગર આવ્યા. ત્યાં કલ્યાણુછ હેટ તે કારભારી જમસાહેબને મળ્યો. જમ સાહેબે એકદમ ગુસ્સામાંજ ત્યાં તેને જાણીયાથી પોતાના હાથે મારી નાંખી યમને દારે પહોંચાડ્યો. એ જુહાણા કારભારીનો પાળીઓ હાથ પણ ત્યાં (જમનગરમાં) કલ્યાણુછના મંદિરમાં મોજુદ છે. જે વખતમાં વદ્ધમાન સાહે તેને નવલાખ કારી તોળી આપી હતી તે વખતનું, જમનગરમાં માંડવી પાસે રહેલું મકાન, હાથ પણ નવલાખના નામથી ઓળખાય છે. તેમનાં ચણાવેલાં અત્યંત મનોહર જિન-મંદિરો પણ હાથ, તે સમયની તેમની જાહેજવાલી દષ્ટિગોચર કરે છે. તેમનું રહેવાનું મકાન પણ હાથ જમનગરમાં હજી અવસ્થામાં હયાત છે. તેમણે અનેક ધર્મકાર્યો તથા લેડાપકૃતિનાં કાર્યો કરેલાં છે. ”

પૃષ્ઠ. ૩૬૨-૬૫.

(૨૨)

આ લેખ, નં. ૬ અને ૭ વાળા લેખો જે દેહરીમાં છે તેની પાસે આવેલી અને આદીશ્વરના મોટા મંદિરના ઇશાન ખુણામાં રહેલી દેહરીમાં આવેલો છે.

મિતિ સં. ૧૬૭૫ વૈશાખ શુકલ ૧૩ શુક્રવાર. અંચલગચ્છના કલ્યાણુસાગરસૂરિના સમયે અમદાવાદના શ્રીમાલજાતીય સા. લવાન (સ્ત્રી રાજલદે) ના પુત્ર સા. ખીમજી અને સૂપજી-ખંનેએ શત્રુઙ્ગ્ય ઉપર આ દેહરી કરાવી.

(૨૩)

ખરતરવસહિ ટુંકમાં મોટા અનુર્મખ-પ્રાસાદના ઇશાન ખુણામાં આવેલી પ્રતિમાની નીચે, ૬ પંક્તિમાં, આ લેખ કોતરેલો છે. તારીખ ઉપર પ્રમાણેજ.

નં. ૧૭ થી ૨૦ વાળા લેખોમાં વર્ણવેલા સં. રૂપજીના પિતા-મહુ સં. નાથા (સ્ત્રી નારિંગદે) ના પુત્ર સં. સૂરજીએ, પોતાની

સ્ત્રી સુખમાદે અને દત્તક પુત્ર ઇન્દ્રજી સહિત, આ શાંતિનાથનું ગિમ્ન કરાવ્યું. પ્રતિષ્ઠા કરનાર ઉક્ત લેખો વર્ણિત જિનરાજસૂરિ છે.

(૨૪)

ઉપરના લેખવાળી પ્રતિમાની સામે, અને ચતુર્મુખપ્રાસાદના અગ્નિ ખુણામાં આવેલી પ્રતિમાની નીચે, બે પકિતમાં, આ લેખ કોતરેલો છે. મિતિ એજ.

ઉક્ત સં. ૩૫૭ના વૃદ્ધ બ્રાતા સં. ૨૮૦ (ભાર્યા સુન્તાણુદે) ના પુત્ર સુંદરદાસ અને સખરાએ પોતાના પિતાના નામથી શાંતિનાથ તીર્થ^૧ કરની પ્રતિમા સ્થાપિત કરી. પ્રતિષ્ઠા કરનાર જિનરાજસૂરિ.

(૨૫)

વિમલવસહિ ટુંકમાં, આદીશ્વરના મંદિર પાસે આવેલા ન્હાના મંદિરમાં, ન્હાની મ્હોટી ૯ પકિતમાં, આ લેખ કોતરેલો છે. માત સં. ૧૬૭૬ વૈશાખ વદિ ૬ શુક્રવાર.

તપગચ્છાચાર્ય શ્રીવિજયદેવસૂરિના સમયમાં, શ્રીમાલજ્ઞાતીય અને લઘુશાખીય મંત્રી જીવા (સ્ત્રી રંગાઈ) ના પુત્ર મંત્રી વાછાકે પોતાની સ્ત્રી ગંગાઈ આદિ પરિવાર સમેત, સેઠ શિવજી લઘુશાલીની કૃપાથી પોતે પ્રતિષ્ઠિત કરેલું એવું એ વિમલનાથનું મંદિર કરાવ્યું.

(૨૬)

ખરતરવસહિ ટુંકની પશ્ચિમે આવેલા મંદિરમાં, ઉત્તર તરફ, નં. ૩ ના પગલાંની આસપાસ, ૧૧ પકિતમાં, આ લેખ કોતરેલો છે.

આદિનાથ તીર્થ^૨ કરથી લઈ મહાવીર તીર્થ^૩ કર સુધીના ૨૪ તીર્થ-કરોના બધા મળી ૧૪૫૨ ગણધરો થયેલા છે. એ બધા ગણધરોના એક સાથે આ સ્થાને ચરણયુગલ સ્થાપન કરેલાં છે. જેસલમેર નિવાસી, ઓસવાલજ્ઞાતીય અને ભાંડશાલિક ગોત્રીય સુશ્રાવક સાં શ્રીમલ (ભાર્યા આપલદે) ના પુત્ર સં. થાહડૂ x (થાહડૂ) કે જેણે લોદ્રવા-

^૧ x વાસ્તવિક નામ ' થાહડૂ ' છે. પં.તુ ડા. બુદ્ધરે ' હ ' ને ' દ ' અને ' રૂ ' ને ' ડૂ ' વાંચી ' થાહડૂ ' નામ લખ્યું છે.

અને શ્રીમાલગાતિના લઘુશાખીય સા. તુક (૩૧) (ભાર્યા તેજલદે) ના પુત્ર સા. હામુકએ, પોતાની સ્ત્રી હામલદે, ભાર્થ સા. વચ્છુલ (ભાર્યા વચ્છાદે) અને સા. દેવલ (ભાર્યા દેવલદે), પુત્ર ધર્મદાસ અને ભગિની ભાર્થ દુઃઅરી પ્રમુખ સકલ કુટુંબ સમેત, સિદ્ધાચલની યાત્રા કરી અને અદ્ભુત-આદિનાથના મંદિરના મંડપનો કોટ સહિત કરીથી ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

છેટ્ટી ત્રણ પંકિતઓમાંનો ઘણો ખરો ભાગ દૂરી ગયેલો છે તેથી આચાર્ય વિગેરેનાં નામો જતાં રહ્યાં છે. લેખની સ્થિતિ બેતાં જણાય છે કે લેખનો એ ભાગ આભાવિત રીતેજ નષ્ટ થઈ ગયેલો નથી પરંતુ જાણી નેમને કોઈએ તેનો નાશ કરેલો છે. કારણ કે દરેક જગાએ ત્યારે નામના ગ્રખંદો જતા રહ્યા છે ત્યારે 'તત્પટ્ટાલંકારે' ..... 'પંકિતોત્તમ' આદિ વિશેષણો સ્પષ્ટ જણાય છે. આથી અવશ્ય કોઈ સંપ્રદાયદુરાચારીની આ વર્તણૂક હોવી નેમને.

(૩૦)

મ્હોટી કુટુંબમાં આદીધરના મુખ્ય પ્રાસાદના દક્ષિણદ્વારની સામે આવેલા સહસ્રકૃત-મંદિરના પ્રવેશદ્વારની પાસે આ લેખ આવેલો છે. પંકિત સંખ્યા ૧૦ છે.

સં. ૧૬૬૬ ના વૈશાખ શુકલ ૫ સ્ત્રિવારના દિવસે દીવખંદર નિવાસી સં. સચા (સ્ત્રી તેજભાર્થ) ના પુત્ર સં. ગોવિંદએ (સ્ત્રી વચ્છનભાર્થ) સ્વકુટુંબ સાથે, શત્રુઘ્ન ઉપર ઉચ્ચ મંદિર બનાવ્યું અને તેમાં સુપાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત કરાવી. પ્રતિષ્ઠા કરનાર આચાર્ય શ્રીવિજયસેનના પટ્ટધર વિજય-દેવસૂરિ છે, કે જેમની સાથે યુવરાજ વિજયસિંહસૂરિ પણ હતા.

(૩૧-૩૨)

એજ મંદિરના, એ સ્તંભો ઉપર, નં. ૩૧ અને ૩૨ ના લેખો કોતરેલા છે. પહેલો લેખ પદ્યમાં અને કુટુંબ છે. બીજો ગદ્યમાં અને તેના કરતાં વિસ્તૃત છે. બંનેમાં વર્ણન એકજ છે.

સં. ૧૭૧૦ ના જ્યેષ્ઠ શુકલ ૬ અને શુક્રવારના દિવસે, ઉચ્ચ-સેન (આગ્રા-શહેર) નિવાસી ઓસવાલજ્ઞાત્રીય, વૃદ્ધસાખીય અને દુહાડગોત્રીય સાં વર્દ્ધમાન (સ્ત્રી વાલ્હાદે) ના પુત્ર, સા. માનસિંહ, રાયસિંહ, કનકસેન, ઉચ્ચસેન અને ઋષભદાસ આદિએ સા. જગત્સિંહ અને જીવણદાસ પ્રમુખ પુત્રાદિપરિવાર સહિત, પોતાના પિતા (વર્દ્ધમાન) ના વચનથી, તેના પુણ્ય માટે, આ સહસ્રકૂટ તીર્થ કરાવ્યું અને પોતાનીજ પ્રતિષ્ઠામાં પ્રતિષ્ઠિત કર્યું. તપગચ્છાચાર્ય શ્રીહીરવિજયસૂરિના પદ્મધર આચાર્ય વિજયસેનસૂરિના શિષ્ય વિજયદેવસૂરિ અને વિજયપ્રભસૂરિની આજ્ઞાથી, હીરવિજયસૂરિશિષ્ય મહોપાધ્યાય શ્રીકીર્તિવિજય ગણિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય વિનયવિજયજીએ એની પ્રતિષ્ઠા કરી. આ કાર્યમાં, શત્રુજયતીર્થ સંબંધી કાર્યોની દેખરેખ રાખનાર પંડિત શાંતિવિજય ગણિ, દેવવિજયગણિ અને મેઘવિજય ગણિએ, સહાયતા કરી છે.

આ લેખ, ખરતરવસહિ ટુંકમાં આવેલા શેઠ નરસી કેશવજીના મંદિરના ગર્ભાગારની બહારના મંડપમાં, દક્ષિણ દિશા તરફની દિવાલ ઉપર એક શિલાપટ્ટમાં, ૪૩ પંક્તિમાં કોતરેલો છે. શત્રુજયના શિલા-લેખોમાં, આ સૌથી આધુનિક છે.

(૩૨ A *)

આ લેખમાં, પ્રથમ ૧૮ પદ્યો છે અને પછી ગદ્ય છે. ભાષા આપ-ભ્રષ્ટ-સંસ્કૃત છે. આદિના ૧૧ શ્લોકોમાં, રત્નોદધિ (રત્નસાગર) સુધીની અંચલગચ્છની આચાર્યપદ્માવલી આપવામાં આવી છે. (જુઓ, ઉપર પૃષ્ઠ ૧૧.) પછી જણાવ્યું છે કે-કચ્છ દેશમાં, કોઠારા નગરમાં, લઘુશાખીય આર્જુશી નામે શેઠ થયો. તેનો પુત્ર નાયક થયો. નાયકની સ્ત્રી હીરબાઈની

* મૂળ લેખના મથાળે ૩૩ ના બદલે બીજી ૩૨ નો અંક જપાઈ ગયો છે (અર્થાત્ ૩૨ ના બદલે અંકો મૂકાયા છે) અને તેના પછીના અંકો તેનાજ અનુક્રમથી મૂકાયા છે તેથી આ જગાએ, બીજાવારના ૩૨ ઉપર વધારા તરીકે દર્શાવનાર A ગ્રિહ મૂકવામાં આવ્યું છે

કુખે પુણ્યવાન એવો દેશવણ નામનો પુત્ર થયો. તે પોતાના મામાની સાથે મુખર્ધ આપ્યો અને ત્યાં વ્યાપાર કરવા લાગ્યો. વ્યાપારમાં તેણે પુણ્ય ધન ઉપાર્જન કર્યું. તે દેવ, ગુરુ અને ધર્મ ઉપર પૂર્ણ શ્રદ્ધાવાળો હતો. તેની કીર્તિ સ્વર્ગનોમાં સારી પેઠે વિસ્તાર પામી હતી. તેની સ્ત્રી પાખાની કુખેથી નરસિંહ નામનો પુત્ર થયો. નરસિંહની સ્ત્રીનું નામ રત્નભાર્ધ હતું. તે પતિભક્તતા અને મુશીલા હતી. દેશવણને માંડભાર્ધ નામની બીણ પત્નીથી ત્રિકમણ નામનો પુત્ર થયો પરંતુ તે અસ્થ વર્ષ હતી મૃત્યુ પામ્યો.

ગાંધી મહોતા ગૌત્રવાળા સા. દેશવણ, પોતાના ન્યાયોપાનિત દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરવા માટે અનેક ધર્મકૃત્યો કરવા લાગ્યો. તે પોતાના પરિવાર સમેત, મ્હોટો સંઘ ડાહી શત્રુઘ્ન્ય આપ્યો અને કચ્છ, સોરઠ, ગુજરાત, મારવાડ, મેવાડ અને કોંકણ આદિ બધા દેશોમાં કુકુમપત્રિકાઓ મોકલી સંઘ જનોને આમંત્રણ કર્યું. તદનુસાર હજારો લોકો ત્યાં ભેગા મળ્યા. અંજનશલાકા કરાવા માટે મ્હોટો મંડપ તૈયાર કરાવ્યો, અને તેમાં સોના, ચાંદિ અને પાષાણના હજારો નિનખિંબો સ્થાપન કરી, સં. ૧૯૨૧ ના માઘ શુકલ પક્ષની ૭ અને શુક્રવારના દિવસે, અંબલગચ્છના આચાર્ય રત્નસાગરસૂરિની આજ્ઞાથી મુનિ દેવચંદ્રણ અને બીજા ક્રિયાવિધિના જાણકાર અનેક શ્રાવકોએ, વિધિ-પૂર્વક બધા નિનખિંબોની અંજનશલાકા કરી. તે વખતે શેઠ દેશવણએ, નિનપૂજન, સંઘલકિત અને સાધમિકવાન્મુલ્ય આદિ ધર્મકૃત્યોમાં ખૂબ ધન ખર્ચ્યું. તથા પોતાની બંધાવેલી વિશાલ ધર્મશાળામાં, આરસ-પાષાણનું બનાવેલું શાસ્વતનિનનું જે ચતુર્મુખ ચૈત્ય હતું તેની અને પર્વત ઉપરના અભિનંદન મંદિરની, માઘ શુકલ ૧૩ અને બુધ-વારના દિવસે ખૂબ હુમધામથી પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને પોતાના પરિવાર સાથે શેઠે તેમાં અભિનંદન આદિ તીર્થંકરોની પ્રતિમાઓ સ્વહાથે તખ્તનશીન કરી. આવી રીતે ગોહિલવંશી કાકેર સૂરસિંહણના સમયમાં, પાલીતાણામાં, શેઠ દેશવણએ વિપુલ દ્રવ્ય ખર્ચી જૈન-ધર્મની ઘણી પ્રભાવતા કરી.

માણિક્યસાગરના શિષ્ય વાચક વિનયસાગરે આ પ્રશસ્તિ બનાવી અને તેણેજ શિલાપટ્ટ ઉપર લખી.

(૩૩)

મ્હોટી ટુંકમાં આદીશ્વર ભગવાનના મુખ્ય મંદિરની દક્ષિણ તરફની દિવાલ ઉપર, ન્હાંની ન્હાંની રર પંક્તિઓમાં, આ નં. ૩૩ નો લેખ કોતરેલો છે. લેખમાં જણાવેલું છે કે—

સં. ૧૬૫૦ ના પ્રથમ ચૈત્ર માસની પૂર્ણિમાના દિવસે, ચારિત્રપાત્ર અને સન્માર્ગગામી એવા સાધુ રૂપ સમુદ્રને ઉદ્દેશિત કરવા માટે જેઓ ચંદ્ર જેવા છે, જેમના વચનોથી રંજિત થઈ અકબર ણાદશાહે શત્રુજય પર્વત જેમના સ્વાધીન કર્યો છે અને ભદ્રારક વિજય-સેનસૂરિ પ્રમુખ સુવિહિતજનો જેમની ભક્તિપૂર્વક ચરણસેવા કરે છે એવા આચાર્ય શ્રીહીરવિજયસૂરિના મહિમાથી આતંકિત થઈ ણાદશાહે શત્રુજયની યાત્રાએ જનાર બધા મનુષ્યો પાસેથી જે દિવસે મસ્તક કર (માથા વેરો-મુંડકો) લેવાનો નિષેધ કર્યો છે તેજ દિવસે, ઉક્ત આચાર્યવર્યના શિષ્ય, સકલવાચક શિરોમણિ શ્રીવિમલહર્ષ ઉપાધ્યાયે પં. દેવહર્ષ, પં. ધનવિજય, પં. જયવિજય, પં. જસવિજય, પં. હંમ-વિજય અને મુનિ વેસલ આદિ ૨૦૦ મુનિઓના પરિવાર સાથે નિર્વિ-ધ રીતે, શત્રુજયની યાત્રા કરી છે.

(૩૪-૩૭)

નં. ૩૪ થી ૩૭ સુધીના લેખો, ‘ ગાયકવાડસૂ ઓરીઅંટલ-સીરીઝ ’ માં પ્રગટ થનાર પ્રાચીનગુર્જરકાવ્યસંગ્રહ માંથી ઉતારવામાં આવ્યા છે. સ્થલનો ચોક્કસ નિર્ણય નથી જણાયો. પરંતુ મ્હોટી ટુંકમાંના કોઈ મંદિરમાં બુદ્ધી બુદ્ધી મૂર્તિઓ ઉપર એ લેખો લખેલા છે. બધા લેખો, સં. ૧૩૭૧ માં, પાટણના સમરાસાહે, શત્રુજયનો (૧૫ મો) ઉદ્ધાર કરાવ્યો, તે સંબંધી છે.

સમરાસાહના એ ઉદ્ધારની વિસ્તૃત હકીકત મહારા ‘ ઐતિહા-સિક-પ્રવંધો ’ નામક પુસ્તકમાં આપવામાં આવી છે તેથી અત્રે આપતો નથી.

૩૪ મો લેખ સચ્ચિકાદેવી, કે જે ઓસવાલોની કુલદેવી ગણાય છે તેની મૂર્તિ ઉપર છે. મિતિ સં. ૧૩૭૧, માઘ સુદી ૧૪ સોમવાર. ઉદ્દેશવંશના વેસ્ટ ગોત્રના સાં સલખણુનો પુત્ર સાં આજડ અને તેનો પુત્ર સાં ગોસલ થયો. તેની ગુણમતી સ્ત્રીની કુળે ત્રણ પુત્રો થયા,—સંઘપતિ આસાધર, સાં લૂણસિંહ અને સંઘપતિ દેસલ. તેમાં છેલ્લા દેસલે, પોતાના પુત્રો સાં સહજપાલ, સાં સાહણપાલ, સાં સામંત, સાં સમરા અને સાં સાંગણ આદિ પરિવાર સમેત, પોતાની કુલદેવી શ્રીસચ્ચિકા ઈની મૂર્તિ કરાવી.

૩૫ મો લેખ, એક પુરૂષ-સ્ત્રીના મૂર્તિ-યુગ્મ ઉપર કોતરેલો છે. બીજી બધી હકીકત ઉપર પ્રમાણુજ છે, પરંતુ છેવટે લખવામાં આવ્યું છે કે, સં. ૧૩૭૧ પોતાના વૃદ્ધબ્રાતા સંઘપતિ આસાધર અને તેમની સ્ત્રી, શેઠ માઠલની પુત્રી રત્નશ્રીનું, આ મૂર્તિ-યુગલ બનાવ્યું છે.

૩૬ મો લેખ, વચ્ચમાંથી ટૂટી ગયેલો છે. ઉપલબ્ધ ભાગમાં લખેલું છે કે, સં. ૧૩૭૧ માં, સં. ૧૩૭૧ રાણા શ્રીમહીપાલની, આદિનાથ લગવાનના મંદિરમાં, આ મૂર્તિ બનાવી છે.

૩૭ મા લેખની મિતિ સં. ૧૪૧૪ ના વૈશાખ સુદી ૧૦ અને ગુરવારની છે. સં. ૧૪૧૪ દેસલના પુત્ર સાં સમરા અને તેની સ્ત્રી સમરશ્રીનું આ મૂર્તિ-યુગલ, તેમના પુત્ર સાં સાલિગ અને સાં સજ્જને બનાવ્યું છે અને કકડસૂરિના શિષ્ય દેવશુભતસૂરિએ એની પ્રતિષ્ઠા કરી છે.

* * * * *

ઉપર લખવામાં આવ્યું છે કે, ડૉ. બુહુરે, તેમને મળેલાં ૧૧૮ લેખોમાંથી ૩૩ લેખો તો મૂળ સંસ્કૃતમાંજ આપ્યા છે અને પછી બાકીનાનો માત્ર અંગ્રેજીમાં સારજ આપી દીધો છે. એ સારમાં, અર્વાચીન કાળના ઘણા ખરા શ્રાવકો અને કુટુંબોનાં નામો આવેલાં

ઈ મૂળ લેખમાં, ચંડિકા (?) આવેા પ્રમિત પાઠ મૂકાણો છે પરંતુ પાછળથી તપાસ કરતા જણાયું કે તે 'ચંડિકા' નહિં પણ 'સચ્ચિકા' પાઠ છે અને તેજ યોગ્ય છે.

હોવાથી, અને તે ઐતિહાસિક દષ્ટિએ આરા ઉપયોગી હોવાથી, એ સારનો સમગ્ર અનુવાદ, અત્રે આપવામાં આવે છે.

નં. ૩૪. ૨ સંવત ૧૭૮૩, માઘ સુદિ ૫; સિદ્ધચક્ર, ધણપુરના રહેવાસી. શ્રીમાલી લઘુ શાખાના પેતા (ખેતા) ની સ્ત્રી આણન્દયાત્રીએ અર્પણ કર્યું. x ગૃહસ્થ ખરતરગચ્છની મુખ્ય શાખામાં જિનચંદ્રસૂરિ થયા જેમને અક્ષર બાદશાહે યુગ પ્રધાનનું પદ આપ્યું. તેના શિષ્ય મહોપાધ્યાય રાજસારણ થયા. તેના શિષ્ય મહોપાધ્યાય જ્ઞાનધર્મણ, તેમના શિષ્ય ઉપાધ્યાય દીપચંદ્ર, તેમના શિષ્ય પંડિતવર દેવચંદ્રે, તેની પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૩૫. ૨ સંવત ૧૭૮૮, માઘ સુદિ ૬, શુક્રવાર; ખરતર ગચ્છના સાંહુ) કીકાના પુત્ર દુલીચંદ્રે બીમમુનિની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી; ઉપાધ્યાય દીપચંદ્રગણિએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૩૬. ૩ (મિતિ ઉપર છે તે) : શ્રીયુધિષ્ઠિર (ણિર) મુનિની પ્રતિમા (બીજું ઉપર પ્રમાણે).

નં. ૩૭. ૪ વિક્રમ સંવત ૧૭૮૮, શક ૧૬૫૩, માઘ સુદિ ૬, શુક્રવાર, તપાગચ્છના ભટ્ટારક વિજયદયાસૂરિના ઉપદેશથી શ્રીમાલી વૃદ્ધશાખાના પ્રેમણ એ (અટક-ચુલી Chouli, કારણ કે તે ચુલા Choula નો રહેવાસી હતો) ચંદ્રપ્રભની પ્રતિમા અર્પણ કરી; અને તેજ ગચ્છના ભટ્ટારક મુમતિસાગરે પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૩૮. ૫ સંવત ૧૭૯૧, વૈશાખ સુદિ ૮, પુષ્યાદે; પાશ્વનાથની પ્રતિમા, ઓસવાળ વૃદ્ધશાખા તથા નાગલગોત્રના ભંડારી દીપાણના પુત્ર

૧ ખરતરવસી દેવના દક્ષિણ બાજુના ખુલ્લા વિભાગમાં સિદ્ધચક્ર શિલા ઉપર. ક્રીસ્ટસ, ૫૦ ૨૦૬, નં. ૩૩૭.

x ‘ અર્પણ કર્યું ’ એનો અર્થ બનાવ્યું-કરાવ્યું, સમજવો. આગળ પણ દરેક લેખમાં એજ અર્થ લેવાનો છે. સંસ્કારક.

૨-પંચપાંડવદેવાલયની મુખ્ય મૂર્તિની જમણી બાજુએ આવેલી એક મૂર્તિની બેસણી ઉપર-ક્રીસ્ટસ, ૫. ૨૦૭. નં. ૩૫૦.

૩ પંચપાંડવદેવાલયમાં. મુખ્ય મૂર્તિની બેસણી ઉપર-ક્રીસ્ટસ, ૧ (૫).

૪ મહાન આદીશ્વરના દક્ષિણ-પશ્ચિમ ખૂણા સામેના એક ગોરસ દેવાલયના દ્વાર ઉપર-ક્રીસ્ટસ, ૫. ૧૯૭, કદાચ નં. ૧૦૦.

૫ વિમલવસી દેવમાં ધાર્પીયોળ તરફ જતો જમણી બાજુએ ક્રીસ્ટસ, ૫. ૨૦૨, નં. ૨૪૭.

પેતસીહિજના પુત્ર ઉદયકર્ણ (અને ઉદયવન્તદેવી) ના પુત્ર ભંડારી રત્નસિંહ * મહામંત્રી, જેણે ગુજરાતમાં “અમારી” નો દેશ પીટાઓ, તેણે અર્પણ કરી; તપાગચ્છના વિજયક્ષમાસૂરિના અનુગ વિજયદયાસૂરિના વિજયિ રાજ્યમાં પ્રતિષ્ઠિત થઇ.

નં. ૩૯.^૬ સંવત્ ૧૭૯૪, શક ૧૬૫૯, અષાઢ સુદિ ૧૦, રવિવાર; ઓષાશવંશ, વૃદ્ધશાખા નાકુલગોત્રના ભંડારી ભાનાજના પુત્ર ભંડારી નારાયણજના પુત્ર ભંડારી તારાયંદના પુત્ર ભંડારી રૂપચંદના પુત્ર ભંડારી સિવચંદના પુત્ર ભંડારી હરપચંદે, એ દેવાલય સમરાચ્યું અને પાર્શ્વનાથની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી; ગૃહત ખરતરગચ્છના જિનચંદ્રસૂરિના વિજયિ રાજ્યમાં મહોપાધ્યાય રાજસારજના શિષ્ય ઉપાધ્યાય જ્ઞાનધર્મજના શિષ્ય ઉપાધ્યાય દીપચંદજના શિષ્ય પંડિત દેવચંદે પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૪૦.^૭ સંવત્ ૧૮૧૦, માહ સુદિ ૧૩, મંગળવાર; સંઘવી કચરા કીકા વિગેરે આખા કુટુંબે સુમતિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; સર્વસૂરીએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૪૧.^૮ સંવત્ ૧૮૧૪, માઘ વદિ ૫, સોમવાર; પ્રાગ્વાટવંશ, કથુશાખાના અને રાજનગરના રહેવાસી વો. સાકલચંદના પુત્ર વો. દીપચંદના પુત્ર વો. લોદા (અને પ્રાણકુમાર) ના પુત્ર વો. દેશરીસિંઘે શિખર સહિત એક દેવાલય અર્પણ કર્યું; ઉદયસૂરિએ તે પ્રતિષ્ઠિત કર્યું.

નં. ૪૨.^૯ સંવત્ ૧૮૧૫, વૈશાખ સુદિ ૬, શુક્રવાર; ભાવનગરના

* ભંડારી રત્નસિંહ, ઈસ્વી સન્ ૧૭૩૩ થી ૩૭ સુધી ગુજરાતનો નાયબ સુબો હતો. તે મહાન્ યોદ્ધો અને કુશળ કારભારી હતો. તે મહારાજ અભયસિંહનો વિશ્વાસુ અને બાહોશ પ્રધાન હતો. તેના વિશેષ વર્ણન માટે જુઓ, રા. બા. ગોવિંદભાઈ હાથીભાઈ દેનાઈ કૃત “ ગુજરાતનો અર્ધાચીન ઇતિહાસ ” પૃષ્ઠ ૧૪૦-૫૦૦—સંપાદક.

૬ છીપાવસી ટુંકમાંના એક દેવાલયના મંદિરની બહાર દક્ષિણ ભીત ઉપર કીસ્ત્રસ, પૃ. ૨૦૭, નં. ૩૫૭.

૭ હાથીપોળ તરફ જતાં દક્ષિણે આવેલા એક દેવાલયમાં, વિમળવસી ટુંક—કીસ્ત્રસ, પૃ. ૨૦૪, નં. ૨૮૫.

૮ આદીશ્વર દેવાલયની બહાર દક્ષિણ ખુણાના એક દેવાલયમાં.

૯ હાથીપોળ જતાં દક્ષિણ બાજુએ આવેલા દેવાલયની પ્રતિમાની બેસણી ઉપર—કીસ્ત્રસ, પૃ. ૨૦૪, નં. ૨૯૧.

માસા કુવરજી લાધાએ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; લઘુ પોશાલગચ્છના રાજ્યોમસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૪૩. ^{૧૦} સંવત ૧૮૨૨, શ્રાવણ સુદિ ૫, શુક્રવાર; મેશાણના ગાંધી પરમોત્તમ સુંદરજી અને તેના ભત્રીજા અમ્યાષ્ટદાસ અને તેના ભાઈ નાથા અને કુબેર, એ સર્વે વિશા ડીસાવાલ; તપાગચ્છની દેરીમાં જે પ્રતિમાઓ અર્પણ કરી. સંવત ૧૮૬૩, ચૈત્ર સુદિ ૨ શુક્રવારે કુબેરે આ લેખ કાતર્યો.

નં. ૪૪. ^{૧૧} સંવત ૧૮૪૩, શક ૧૭૦૮, માઘ સુદિ ૧૧, સોમવાર; લઘુ શાખા અને કાશ્યપ ગોત્ર તથા પરમાર વંશના શ્રીમાલી, અને રાજનગર નિવાસી, પ્રેમચન્દે આદિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; તપાગચ્છના વિજય-જિતેન્દ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૪૫. ^{૧૨} વિક્રમ સંવત ૧૮૬૦, શક ૧૭૨૬, વૈશાખ સુદિ ૫, સોમવાર; વૃદ્ધશાખાના શ્રીમાલી, દમણ બન્દિર (દમણ) ના રહેવાસી, અને દિરંગિ જાતિ પુરતકાલ પાતિસાહિ (પોતુંગાલના રાજા) ના માન પામેલા સા. રાયકરણના પુત્ર હીરાચંદ અને કુંઅરબાઈના પુત્ર હરપચંદે શાંતિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૪૬. ^{૧૩} (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) ; સુરતના ઉસવાલ જ્ઞાતિના અવેરી, પ્રેમચંદ અવેરચંદ અને જોષીના પુત્ર સવાઈચંદ, પ્રેમચંદ વિગેરેના નામે વિજયઆણન્દસૂરિગચ્છના વિજયદેવચન્દ્રસૂરિના વિજયિ રાજ્યમાં, વિજય-હરા પાર્શ્વનાથના નવા દેવાલયમાં એક નવી પ્રતિમા અર્પણ કરી; તપા-ગચ્છના વિજયજિતેન્દ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૪૭. ^{૧૪} (નં. ૪૫ પ્રમાણે મિતિ) ; વિજયઆનન્દસૂરિના

૧૦ મોઢી પ્રેમચન્દના દેવાલયમાં, નં. ૮૪ (?)

૧૧ વિમલવસી દુકમાં, વાઘણપોળની દક્ષિણે આવેલા એક ન્દાના દેવાલયમાં,
—લીસ્ટસ, પૃ. ૨૦૪, નં. ૩૦૪.

૧૨ મોઢી પ્રેમચન્દની દુકમાં. મુખ્ય દેવાલયની પ્રતિમા ઉપર, લીસ્ટસ પૃ. ૨૦૭, નં. ૩૬૨.

૧૩ મોઢી પ્રેમચંદની દુકમાં જતાં જમાણી બાન્તુએ આવેલા દેવાલયની પ્રતિમાની બેસણી ઉપર—લીસ્ટસ, પૃ. ૨૦૮, નં. ૩૧૭.

૧૪ મોઢી પ્રેમચન્દની દુકમાં, સામે આવેલા દેવાલયની પ્રતિમાની બેસણી ઉપર— લીસ્ટસ, પૃ. ૨૦૮, નં. ૩૧૪.

ગચ્છના, સુરતના હિસવાલ.....ઝવેરી પ્રેમચન્દ્રે વિગ્ન્યદેવચન્દ્રસૂરિના વિગ્ન્યિ-
રાજ્યમાં અસહુરા (વિગ્નહરા ?) પાર્શ્વનાથના નવા દેવાલયમાં એક નવી
મૂર્તિ અર્પણ કરી; તથાગચ્છના ભદ્રારક વિગ્ન્યગિતેન્દ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૪૮. ૧૫ (નં. ૪૫ પ્રમાણે મિતિ); અંચલગચ્છના પુણ્ય-
સાગરસૂરિની વિનતિથી શ્રીમાલી સાંભાઈસાહના પાત્ર, સા. લાલુભાઈના
પુત્ર, ઘરાસાઈએ સહસ્રકુટ (સહસ્રકુટ) ની પ્રતિમા અર્પણ કરી;
તથાગચ્છના વિગ્ન્યગિતેન્દ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૪૯. ૧૬ ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

નં. ૫૦. ૧૭ સંવત ૧૮૬૦, મહા સુદ ૧૩; વીસાપોરવાલ જ્ઞાતિનો
તથા વિગ્ન્યઆણન્દસૂરિના ગચ્છના, અમદાવાદના પારેખ. હરપચન્દના પાત્ર,
પિતામરના પુત્ર, વીરચન્દ્રે સંવત ૧૮૬૧ ના ફાલ્ગુન વદિ ૫, શુક્રવારે એક
દેવાલય શરૂ કર્યું અને પૂર્ણ કર્યું.

નં. ૫૧. ૧૮ વિક્રમ સંવત ૧૮૬૧, શાલિવાહન શક ૧૭૨૬, ધાતા
સંવત્સર માર્ગશીર્ષ સુદિ ૩, શુક્રવાર, પૂર્વાષાઠ નક્ષત્ર, વૃદ્ધયોગ, ગિરકરણ,
આંચળગચ્છના હિંદયસાગરસૂરિના અનુગ કિર્તિસાગરસૂરિના અનુગ પુણ્યસાગર-
સૂરિના વિગ્ન્યિ રાજ્યમાં, સુરતના શ્રીમાલી, નિદાલયદલાઈના પુત્રઠંચાલાઈએ
ઠંચાકુંડ નામે એક કુંડ અર્પણ કર્યો તે વખતે ગોહિલ રાજા ઉન્નરણ
પાલીતાણા ઉપર રાજ્ય કરતો હતો.

નં. ૫૨. ૧૯ સંવત ૧૮૬૭, ચૈત્ર સુદ ૧૫: હાથીયોગમાં કાઠને
દેવાલયો નહિ આંધવા દેવા માટે ગુજરાતીમાં કરેલો કરાર.

નં. ૫૩. ૨૦ સંવત ૧૮૭૫, માઘ વદિ ૪, રવીવાર; રાધનપુરના
મૂલક અને માંનકુંઝરના પુત્ર સોમશએ સુવિધિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી;

૧૫ પંચપાંડવના દેવાલયમાં સહસ્રકુટના એક સ્તંભ ઉપર-લીસ્ટ્સ, પૃ. ૨૦૭,
નં. ૩૫૧.

૧૬ એક દેવાલયમાં.

૧૭ વિમલવસી કુંડમાં, એક સો સ્તંભની ચોમુખના દક્ષિણપૂર્વે—લીસ્ટ્સ,
પૃ ૨૦૨, નં. ૨૪૫.

૧૮ ટેકરીથી ઉતરતાં રસ્તા ઉપરના તળાવ ઉપર.

૧૯ હાથીયોલ પાસેની ભીંત ઉપર અગર આદીશ્વરની કુંડના કોટ અને
વિમલવસીકુંડના પૂર્વ ભાગ વચ્ચે આવેલા દ્વાર ઉપર.

૨૦ મોટી પ્રેમચંદની કુંડમાં, ઉત્તર વરૂંના ભોંયરામાં.

મૂલજી અને (તે) ના પુત્ર સા. કુંગરસીએ ચંદ્રપ્રભની મૂર્તિ અર્પણ કરી; ટોકરસીના પુત્ર કાંતિયા હેમજીએ મહાવીનાથની એક પ્રતિમા અને એક ન્હાની દેહરી અર્પણ કરી.

નં. ૫૪. ૨૧ સંવત ૧૮૮૫ વૈશાખ શુક્લ અક્ષય તૃતીયા, ગુરુવાર: શ્રાવિકા ગુલામજીહેનની વિનતિથી, બાલુચરના રહેવાસી, દૂગડગોત્રના, સાદ બોહિત્યજીના પુત્રો કેશવદાસજી, પૂરનચંદજી અને જીહમલજી, ના પુત્રો વિસનચંદજી અને બાળુ હર્પચંદજીએ ચંદ્રપ્રભનું દેવાલય બંધાવ્યું; ખરતર ગચ્છના જિનહર્પસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કર્યું.

નં. ૫૫. ૨૨ સંવત ૧૮૮૬, શક ૧૭૫૧, માઘ શુક્લપક્ષ ૫, શુક્રવાર; રાજનગરના રહેવાસી, ઓશ જ્ઞાતિની વૃદ્ધ શાખાના શેઠ વખતચંદ ખુશાલચંદની કન્યા મુઘીવહુ અને શેઠ પાનાલાખના પુત્ર લક્ષ્મીલાખએ પોતાના બાપના શુભ સાદ પુંડરીક ગણુધરની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી; સાગરગચ્છના શાંતિસાગરસૂરિના રાજ્યમાં પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૫૬. ૨૩ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે); રાજનગરના રહેવાસી, ઓશજ્ઞાતિની વૃદ્ધશાખાના સાદ મૂલચંદના પુત્ર સાદ હરખચંદની સ્ત્રી બાઈ રામકુંબરના શુભ માટે તથા દોસી કુસલચંદની સ્ત્રી અને તેની (રામકુંબરની) પુત્રી જીવેરબાઈના શુભ માટે, આંચલગચ્છના ભટ્ટારક રાજેન્દ્રસાગરસૂરિના રાજ્યમાં, અર્પણ કરી.

નં. ૫૭. ૨૪ (ઉપર પ્રમાણે મિતિ); રાજનગરના રહેવાસી, ઓશ જ્ઞાતિની વૃદ્ધ શાખાના સાદ મલુકચંદ અને કુસલબાઈના પુત્ર મોતિચંદે હિંદાર સહિત ' ચતુર્વિંશતિતીર્થકરપટ ' અર્પણ કર્યો અને ખરતરગચ્છના ભટ્ટારક પ્રતિષ્ઠિત કર્યો.

નં. ૫૮. ૨૫ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) નં. ૫૭ તાળા દાતાએ ઓંકાર સાદ એક ' પરમેષ્ઠિ (શિ) પટ ' અર્પણ કર્યો; ઉપર પ્રમાણે પ્રતિષ્ઠા.

૨૧ પુંડરીકના દેવાલયની દક્ષિણે આવેલા એક નાના દેવાલયમાં.

૨૨ હેમાબાઈની દુકમાં. દ્વાર આગળ-લીરટસ, ૫૦ ૨૦૯, નં. ૪૦૮.

૨૩ હેમાબાઈ વખતચંદની દુકમાં, દ્વાર આગળની પુંડરીકની પ્રતિમાને દક્ષિણે આવેલી પ્રતિમાની યેસલી ઉપર

૨૪ હેમાબાઈની દુકમાં, મુખ્ય દેવાલયના મંડપની ઉત્તર દિવાલ ઉપર-લીરટસ ૫૦ ૨૦૯, નં. ૪૦૭.

૨૫ એલ દેવાલયમાં, દક્ષિણ બાજે.

નં. ૫૬. ૨૬ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે); રાજનગરના રહેવાસી ઓશ-
નાતિની વૃદ્ધશાખાના શેઠ વખતચંદ જીવ્યાગચંદના પુત્ર શેઠ દિમાભાઈના
પુત્ર નગિનદાસની સ્ત્રી ઇચ્છાવદુએ પોતાના ધણીના શુભ માટે એક દેવાલય
અને ચંદ્રપ્રસન્ની પ્રતિમા અર્પણ કરી; સાગરગચ્છના શાંતિસાગરસુરિના
રાત્યમાં પ્રતિષ્ઠા થઈ.

નં. ૬૦. ૨૭ સંવત્ ૧૮૮૭. વૈશાખ સુદિ ૧૩; પાદવિમ્બનગરના ગોલેલ
ખાંધાણ, કુંવર નોવણુજીના રાત્યમાં, અગ્નિ નગરના રહેવાસી ઉકેસ-
નાતીય વૃદ્ધશાખાના હુણીયા ગોત્રના સાદ નિલોકચંદના પુત્ર દિમતરાયના
પુત્ર ગજમલજી પારેખે, એક દેવાલય (વિહાર) અને કુશુનાથની એક
પ્રતિમા અર્પણ કરી; ગુદલ ખરતરગચ્છના ભદ્રારક ગિતદર્પસુરિના રાત્યમાં
પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવી.

નં. ૬૧. ૨૮ સંવત્ ૧૮૮૮ વૈશાખ વદિ -૦ શોરિવાસુરે (!)
અમદાવાદના ઓશવાળ સાદ પાંતાચંદના પુત્ર નિલાસચંદની સ્ત્રી ખેમકુવર
બાઈએ ચંદ્રપ્રસન્ન વિગેરેની ત્રણ મૂર્તિઓ અર્પણ કરી ખરતરગચ્છના ગિત-
દર્પસુરિના રાત્યમાં દેવગદે પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૬૨. ૨૯ સંવત્ ૧૮૮૯, શક ૧૭૫૫, વૈશાખ સુદ ૧૩, શુક્ર-
વાર; રાજનગરના રહેવાસી વૃદ્ધ શાખાના ઓશવાલ, વખતચંદની કન્યા ઉગ્મ
બાઈએ ધર્મનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; સાગરગચ્છના શાંતિસાગરસુરિના
રાત્યમાં પ્રતિષ્ઠિત થઈ. તેમણે પાંચાલાઈના દેવાલય નજીક મોટી કુંડમાં
એક ન્હાતું દેવાલય બાંધ્યું.

નં. ૬૩. ૩૦ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) રાજનગરના રહેવાસી ઉકેસ-
નાતિની વૃદ્ધશાખાના શ્રેષ્ઠી વખતચંદના પુત્ર સૂર્યમલની સ્ત્રી પરવાંત
વહીએ ઋષભદેવની પ્રતિમા અર્પણ કરી. સાગરગચ્છ વાળાએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

૨૬ હેમાભાઈની કુંડમાં આવેલા મંદિરમાં-શીરડ્ય, પૃ. ૨૦૬, નં. ૪૧૩.

૨૭ ખરતર વસી કુંડની બહાર, ઉત્તર-પૂર્વ જુલુમાં આવેલા એક દેવાલયમાં
શીરડ્ય પૃ. ૨૦૭, નં. ૩૪૭.

૨૮ હેમલાઈની કુંડની આનુબાનુ આવેલા મંદિરમાંના એકમાં.

૨૯ તેનાજ દક્ષિણ ભાગમાંના એક ન્હાના મંદિરમાં.

૩૦ હેમાભાઈની કુંડમાં ઓરડી નં. ૪ ની બહારની જગ્યામાં આવેલા એક
મંદિરમાં.

નં. ૬૪. ^{૩૧} (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) પતાળ પારખના પુત્ર જસ-
રૂપજીના નાનાભાઈ ખુખચંદ, જસરૂપજીના પુત્ર, સિરોહિના રહેવાસી કપુર-
ચંદજીએ ચંદ્રપ્રભની પ્રતિમા અર્પણ કરી તપાગચ્છમાં પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૬૫. ^{૩૨} (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) અમદાવાદના રહેવાસી વૃદ્ધ-
શાખાના ઓસવાળ નગિનદાસ, તેની સ્ત્રી ઇચ્છાવલુ, તેના નાનાભાઈ પ્રેમા-
ભાઈ, તેની સ્ત્રી સાંકલીવલુ અને તેની બહેન રૂપમાણી, પ્રસન્ન, મોતી-
કુંચર-હેમાભાઈની સ્ત્રી કંકુવલુ, મા-ગાપ શેઠ વખતચંદ અને જડાચાઈ,
દાદા ખુશાલચંદ; આ સર્વ કુટુંબે હેમાભાઈના શુભ માટે ચતુર્મુખ ગિંચ
અર્પણ કર્યું. સાગરગચ્છના શાંતિસાગરે પ્રતિષ્ઠિત કર્યું.

નં. ૬૬. ^{૩૩} (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) પણ શુક ૧૨, બુધવાર (?)
ઉજ્જવળાઈ (જુઓ નં. ૬૨) એ ઓંકારવાળું એક ' પંચપરમેષ્ઠિ ધિ]
પદ ' અર્પણ કર્યું. તપાગચ્છવાળાએ પ્રતિષ્ઠિત કર્યું.

નં. ૬૭. ^{૩૪} સંવત ૧૮૮૯, શક ૧૭૫૪, વૈશાખ, શુકલપક્ષ ૧૨,
બુધવાર, ઉજ્જવળાઈ (જુઓ નં. ૬૬) એ ઓંકારવાળું એક ' ચતુર્વિંશતિ-
તીર્થંકરપદ ' અર્પણ કર્યું; તપાગચ્છવાળાએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૬૮. ^{૩૫} સંવત ૧૮૯૧, માઘ, શિવ ૫, સોમવાર, પાલિતા-
ણાના ગોહેલ ખાંધાજી, તેનો પુત્ર નોંધણજી અને તેનો પુત્ર પ્રતાપસિંહજી
હતો, તેના રાજ્યમાં મકસુદાવાદ—ખાલુચરના રહેવાસી, ઓશવાળ જ્ઞાતિના
બૃહત્શાખાના દુગડગોત્રના, નિદાળચંદના પુત્ર ઇંદ્રજીએ ઋષભની એક
પ્રતિમા અર્પણ કરી; બૃહત્ ખરતરગચ્છના જિનહર્ષના રાજ્યમાં ૫૦ ન્ય-
વંતજીના શિષ્ય ૫૦ દેવચંદ્રે પ્રતિષ્ઠા કરી.

૩૧ હેમાભાઈની દુકમાં ઉત્તર બાજુએ ઓરડી નં. ૨ માં,

૩૨ બદારની બાજુએ ઉત્તર—પૂર્વમાં આવેલા દેવાલયના મંદિરમાં—લીરટસ
પૃ. ૨૦૬, નં. ૪૧૨.

૩૩ હેમાભાઈની દુકમાંના મુખ્ય મંદિરમાં, દક્ષિણ દિવાલ ઉપર જુઓ નં. ૫૮,

૩૪ હેમાભાઈના દેવાલયમાં, પૂર્વ ખુણામાં, મંડપની ઉત્તર દિવાલ ઉપર.
જુઓ નં. ૫૭.

૩૫ ખરતરદુકમાંના પુંડરીકના દેવાલયના દ્વારની બદાર આવેલા દેવાલયમાં—
લીરટસ પૃ. ૨૦૬, નં. ૩૪૧.

નં. ૬૯. ૩૬ સંવત ૧૮૯૨, વૈશાખ, શિત ૩ શુક્રવાર, ગોહેલ ખંધાણ (વિગેરે જુઓ નં. ૬૮) ના રાજ્યમાં, મહુડાવાદ-આસુચરના, બૃહતશાખા ઉદ્દેસનાતિય, દુગડગોત્રના આસુ રાધાસિંગજીના પુત્ર આસુ બહાદુરસિંગજીના ભાઈ આસુ પ્રતાપસિંગજીની સ્ત્રી મહેતાબ કુંઆરે સંભવનાથ, પાર્શ્વનાથ અને શીતલનાથની પ્રતિમાઓ અર્પણ કરી; બૃહત ખરતરગચ્છના જિતહર્ષના રાજ્યમાં પં ૦ કનક શેખરજીના શિષ્ય પં ૦ જયભદ્રના શિષ્ય, પં ૦ દેવચંદ્રે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૭૦. ૩૭ સંવત ૧૮૯૩, શક ૧૭૫૮, માધ વદિ ૩, સુધવાર; વખતચંદ (જુઓ નં. ૪૫) ના પુત્ર અનોપભાઈ અને મંછીની પુત્રી કુલકુંવરે એક દેવાલય બંધાવ્યું અને આદિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; સાગરગચ્છના શાંતિસાગરે પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૭૧. ૩૮ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) રાજનગરના રહેવાસી, આસવાળ, વૃદ્ધશાખાના, મોતીચંદના પુત્ર ફતેભાઈની સ્ત્રી ઉજલીવહુએ એક દેવાલય બંધાવ્યું તથા શાંતિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; સાગરગચ્છના શાંતિસાગરે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૭૨. ૩૯ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) મોતીચંદ (જુઓ નં. ૭૧) ના પુત્ર ફતેભાઈ (તેની સ્ત્રી અચરતવહુ) ના પુત્ર ભગુભાઈએ એક દેવાલય બંધાવ્યું અને શાંતિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; સાગરવંશના શાંતિસાગરે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૭૩. ૪૦ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) ખંભનગરના રહેવાસી ઉસવાળ વૃદ્ધશાખાના સાં હીરાચંદના પુત્ર સાં જ્ઞેસંધના પુત્ર સાં લક્ષ્મીચંદ્રે (તેની સ્ત્રી-પારવતી) હેમાચાર્ણની દુકમાં એક દેવાલય બંધાવ્યું અને અજીતનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

૩૬ પૂર્વ તરફ મોટા ચોમુખને ગોળ કરતા કોરાની બહાર, ઉપરના લેખની સાથે, એક પ્રતિમાની બેસાડી ઉપર—લીરટસ પૃ. ૨૦૬, નં. ૩૩૬.

૩૭ હેમાચાર્ણની દુકમાં પશ્ચિમ બાજુએ, ચોરડી-નં. ૧.

૩૮ " " " " , મંદિરમાં,

૩૯ " " " " , ચોરડી નં. ૫.

૪૦ " " ઉત્તર બાજુએ, ચોરડી નં. ૧.

નં. ૭૪. ૪૧ સંવત ૧૮૯૩, જ્યેષ્ઠ સુદિ ૩. બુધવાર; જ્ઞેશભેરના બાહ્યા ગુમાનચંદ્ર બહાદરમલ્લજીએ ગોમુખયક્ષની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી; ખરતરગચ્છના જિનમહેન્દ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૭૫. ૪૨ સંવત ૧૮૯૩, શક ૧૭૫૮, માધ શુક્લ ૧૦, બુધવાર પ્રેમચંદ વિગેરે (જુઓ નં. ૭૬) એ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; પદ્મવિજય વિગેરે (જુઓ નં. ૭૬) એ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૭૬. ૪૩ સંવત ૧૮૯૩, શક ૧૭૫૮, માધ શુક્લ ૧૦, બુધવાર અમદાવાદના શ્રીમાલી લઘુશાખાના સાં દામોદરદાસના પુત્ર સાં પ્રેમચંદના પુત્ર સાં સાકલચંદના પુત્ર સાં પીતામરની પહેલી તથા બીજી મા, અજ્ઞ અને માનકુંઝરે પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી. તપાગચ્છના વિજયસિંહ-સૂરિના વંશના, સંવિજ્ઞમાર્ગીય પદ્મવિજયગણિના શિષ્ય રૂપવિજયગણિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૭૭. ૪૪ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે), સાં પ્રેમચંદ (વિગેરે જુઓ નં. ૭૬) ના પુત્ર સાં કરમચંદ ના પુત્ર સાં મૂલચંદે પદ્મનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; રૂપવિજયગણિ (વગેરે જુઓ. નં. ૭૬) એ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૭૮. ૪૫ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) મુંબાઇના રહેવાસી, આદ્ય લઘુશાખાના પ્રેમચંદ અને ઇલાખાઇના પુત્રરત્ન ખિમચંદ અને દેવકુંઝરના પુત્ર અમરચંદ (અને તેના કુટુંબે) ધર્મનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; તપાગચ્છના, વિજયઆણન્દસૂરિના ગચ્છના, વિજયધનેશ્વરસૂરિના રાજ્યમાં પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૭૯. ૪૬ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) અમદાવાદના રહેવાસી, વૃદ્ધ-

૪૧ ચોમુખ દેવાલયમાં પેસતાંજ, ગોમુખના મંદિરમાં-લીરટ્ટસ-૫૦ ૨૦૫, નં. ૩૧૧

૪૨ મુખ્ય દેવાલયના પશ્ચિમ ભાગમાં આવેલા ભોંયરામાં, પ્રતિમા (ચિન્તામણિ પાર્શ્વનાથ) ની બેસણી ઉપર, સાકલચંદ પ્રેમચંદની દુકમાં-લીરટ્ટસ, ૫૦ ૨૧૨, નં. ૪૯૪.

૪૩ સાકલચંદ પ્રેમચંદની દુકમાં, મુખ્ય દેવાલયની સામે પુંડરીકની બેઠા ઉપર.

૪૪ સાકલચંદ પ્રેમચંદની દુકમાં ઉત્તર-પૂર્વ ખુલામાંના દેવાલયમાં લીરટ્ટસ, ૫૦ ૨૧૩, નં. ૪૯૮.

૪૫ ચોતીરાહની દુકમાં, મુખ્ય દેવાલયની દક્ષિણ બાજુએ આવેલા દેવાલયમાં-લીરટ્ટસ, ૫૦ ૨૧૦, નં. ૪૨૦.

૪૬ ચોતીરાહના દુકમાં, મુખ્ય દેવાલયની ઉત્તરે આવેલા એક દેવાલયની પ્રતિમાની બેસણી ઉપર-લીરટ્ટસ, પા. ૧૦, નં. ૪૭૩.

શાખાના ઓશવાળ, સાં નાદાશ્વયંદના પુત્ર સાં બુદ્ધાશ્વયંદના પુત્ર સાં દેશરિસિંહના પુત્ર સાં આદિસિંહે ધર્મનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; આગર-ગચ્છના શાંતિઆગરમુરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૮૦. ૪૦ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) મુખ્યાર્ધ ગિન્દર (મુખર્ધ) ના રહેવાસી, એશ્વવાળ વૃદ્ધશાખા અને નાદગોત્રના, શેઠ અમીચંદ રૂપાખાઈના પુત્ર શેઠ મોતીચંદ અને દીવાલીઆઈના પુત્ર ખેમચંદ (તથા હુડુએ) આદિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; ગોહેલ પ્રતાપસિંહજીના રાજ્યમાં જુદા અરતરગચ્છ (અરતર પિંચણીય) ના ગિતમહેન્દ્રસુરિના અનુગ ગિતમહેન્દ્ર-સુરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૮૧. ૪૦ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) અરતર ધાનકીય (પિંચણીય ?) ગચ્છમાં શેઠ ખેમચંદ શેઠ (મોતીચંદ) અને તેની સ્ત્રી ઇચ્છાઆઈની મૂર્તિ ખેસાડી.

નં. ૮૨. ૪૦ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) શેઠ અમીચંદ (વિગેરે જુઓ નં. ૮૦) શાંતિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; (સરતર-ગોવલંચ ગચ્છે મંજંચુઁ શ્રાંજિનદેવસુરિતરદમંજં શ્રાંજિનચન્દ્રસુરિવિદ્યમાને સપરિકરસંયુતે) ગિતમહેન્દ્રે પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૮૩. ૫૦ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) શેઠ અમીચંદ (વિગેરે જુઓ નં. ૮૦) ની સ્ત્રી રૂપાખાઈએ સુપાર્ધનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; ગિતમહેન્દ્રસુરિ (વિગેરે જુઓ નં. ૮૨) એ પ્રતિષ્ઠિત કરી.

નં. ૮૪. ૫૧ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) ખેમચંદની સ્ત્રી (વિગેરે,

૪૭ મોતીઆઈની હુંકમાં હપરના દેવાદયની સાથેના દેવાદયમાં મુખ્ય પ્રતિમાની ખેસણી હપર.

૪૮ મોતીઆઈની હુંકમાં મુખ્ય દેવાદયમાં, શેઠ અને તેની સ્ત્રીની પ્રતિમાઓની નીચેના સાંચ હપર-સીરદસ, પૃ. ૨૦૯, નં. ૪૧૭.

૪૯ દેવાદય નં. ૪૨૦ માંની મુખ્ય પ્રતિમાની જમણી બાજુએ આવેલી પ્રતિમાની ખેસણી હપર-સીરદસ પૃ. ૨૧૦.

૫૦ વચ્ચેના દેવાદયની કતર-પૂર્વના દેવાદયમાંની મુખ્ય પ્રતિમાની ઠાણી બાજુની એક પ્રતિમાની ખેસણી હપર.

૫૧ મોતીઆઈ અમીચંદની હુંકમાં મુખ્ય દેવાદયની જમણી બાજુએ (ચેકરી) ની પ્રતિમાની ખેસણી હપર.

નં. ૯૨. ૫૯ સંવત ૧૯૦૮, ચૈત્ર વદ ૧૦, બુધવાર; વીકાનેરના રહેવાસી ઓશજાતિના મુલતા પંચાણ અને પુન્યકુચરના પુત્ર પ્રદ્વિચંદ્ર-જીએ મુલતા મોતીવસી (મોતીશાહની) દુકમાં એક દેવાલય બંધાવ્યું. તપાગચ્છના આણંદકુશલના ભાઈ પં. દેવેન્દ્રકુશળે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૯૩. ૬૦ સંવત ૧૯૦૮, વૈશાખ કૃષ્ણ, સોમવાર; રાજનગરના રહેવાસી, શ્રીમાત્રી, દીપચંદના પુત્ર ખુશાળભાઈએ ધર્મનાથજીની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૯૪. ૬૧ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) દીપચંદ (જુઓ નં. ૯૩) ના બીજા પુત્ર જ્ઞાભાઈએ સુમતિનાથની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૯૫. ૬૨ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) પાયચંદગચ્છના જ્ઞાભાઈ (વિગેરે, જુઓ નં. ૯૪) એ હર્ષચંદસૂરિના રાજ્યતળે, ઋપલની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી; પં. આણંદકુશળે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૯૬. ૬૩ સંવત ૧૯૧૦, ચૈત્ર, શુક્લ ૧૫, ગુરુવાર; પાલિતાણાના રાજરાજેશ્વર મહારાજાધિરાજ (?) ગોદિલશ્રી નોધણના રાજ્યમાં; તેનો પુત્ર પ્રતાપસિંધજી હતો; અજમેરના રહેવાસી, શ્રીમુખીયાગોત્રના, ઓશવાળ વૃદ્ધશાખાના, તથા કુવરયાઈ અને ધનરૂપમહાજના પુત્ર શેઠ વાઘમલજીએ એક દેવાલય બંધાવ્યું તથા આદિજિન, સુવ્રત, આદિનાથ, નમીનાથ, અદીનાથ, સુવ્રત, શાંતિનાથ અને પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાઓ અર્પણ કરી; ખરતરગચ્છના જિનહર્ષના અનુગ જિનસાલાગ્યસૂરિના રાજ્યમાં, પં. કનકસેખરજીના શિષ્ય જ્યલદ્રજી તેમના શિષ્ય દયાવિદ્યાસજી તેમના શિષ્ય હર્ષકીર્તિ, તેમના શિષ્ય, અને માનસુંદરજીના બંધુ હેમચંદ્રે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૯૭. ૬૪ સંવત ૧૯૧૧, ફાલ્ગુણ, કૃષ્ણ ૨ સોમવાર, રાજનગર

૫૯ મોતીશાહની દુકમાં, દક્ષિણે આવેલી એક ઓરડીમાં.

૬૦ " " " "

૬૧ ઉપલી ઓરડીની સાથેની ઓરડીમાં.

૬૨ ઉપલી ઓરડીમાંજ.

૬૨ નં. ૯ તેજ સ્થળે

૬૩ મોટા દેવાલયની પાછળના પાટરના દેવાલયની પૂર્વદિવાલ ઉપર, ચોમખ-કોરામાં-લી. ૫૦ ૨૦૬-નં. ૩૨૫.

૬૪ મોતીશાહની દુકમાં, દક્ષિણે આવેલી એક ઓરડીમાં.

૬૫ પ્રતિમા ઉપરની મિતિ ૯૦૩ (૧૯૦૩)

રહેવાસી વીસા પોરવાડ સાં હપચન્દના પુત્ર ભગવાન અને બાઈદેવના પુત્ર સાં કાલીદાસે મોતીવસી હુંકમાં અભિનન્દન સ્વામી મૂલનાયકની પ્રતિમા અર્પણ કરી; તપાગચ્છના દેવિંદ્રસુરિના રાજ્યમાં પંચઆણુન્દકુશલે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૯૮. ૧૬ સંવત્ ૧૯૧૩, માગસર, શુદ્ધિ ૬; અમદાવાદના રહેવાસી, હુંકમલોલગોત્રી અને સીસોદીઆ શાખાના, સાં મોતિલાઈ અને રૂપકુંવર બાઈના પુત્ર શેઠ દુત્તેલાઈએ શાંતિનાથની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૯૯. ૧૭ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) અહમદાવાદના રહેવાસી, હુંકમલોલગોત્રના અને સિસોદીઆ શાખાના સાં મનસુખભાઈ અને સિરદાર કુંવરબાઈના પુત્ર શેઠ જગનલાઈએ ધર્મનાથની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૧૦૦. ૧૮ (મિતિ ઉપર પ્રમાણે) અહમદાવાદના રહેવાસી, હુંકમલોલગોત્રના અને સીસોદીઆ શાખાના ઓશાવાળ, શેઠ સુરજલાઈ અને પ્રધાનકુંવરબાઈની પુત્રી સમરથ કુસરબાઈએ અભિનન્દનની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૧૦૧. ૧૯ સંવત્ ૧૯૧૪ (૧૯૦૧૪ આ પ્રમાણે લખેલી) માર્ગશીર્ષ સુદી. ૭, સોમવાર; રાજનગરના શાહા વેલચંદ માણેકચંદની સ્ત્રી બાઈ જૈન્દ્રે, દત્તજિનની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૧૦૨. ૫૦ સંવત્ ૧૯૧૪ (૧૯૦૧૪ આ પ્રમાણે લખેલી), માર્ગશીર્ષ, વદિ એકમે, બુધવાર (વારબુધે); રાજનગરના ઉસ માણિકચંદ ખીમચંદની સ્ત્રી બાઈ હરકુંવરે સુવ્રતજિનની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૧૦૨. ૭૨ સંવત્ ૧૯૧૬, વૈશાખ; કૃષ્ણ ૬, ગુરુવાર, (ઉત્તરાપાઠ નક્ષત્ર સંક્રાંતિ, સૂર્યોદિત્યાત ઘટિ ૧. પલ ૪૫), નેમા શાંતિના, વૃદ્ધશાખા અને મણિયાણુ ગોત્રના, કપડવણુજના રહેવાસી, સાં હીરજી તેના

૬૬ હેમાભાઈની હુંકમાં, દક્ષિણે, ચોરસી નં. ૩૩

૬૭ " " " " " ૩૨

૬૮ " " " " " ૩૧

૬૯ મોતીશાહની હુંકમાં, દક્ષિણે નં. ૨૮ નુઓ લેખ નં. ૧૦૬

૭૦ " " " " " ૨૨

૭૧ પ્રતિમા ઉપરની મિતિ સંવત્ ૧૮૯૩.

૭૨ બાલાભાઈની હુંકમાં, દક્ષિણ-પૂર્વે દેવાલયના દ્વાર આગળ. લી. પૃ. ૨૧૨, નં. ૪૯૩.

પુત્ર ગુણાચર્યંદ અને સ્ત્રી માનકુવર, તેમના પુત્ર પારેખ મિથુભાઈ અને સ્ત્રી બહેનકુવર, તેમના પુત્ર કરમચંદ અને સ્ત્રીયો (૧) બાઈ જડાવ, (૨) બાઈ શિવેન, એમણે (શ્રીવાસુપૂત્રપ્રાસાદ નામનું) એક દેવાલય બંધાવ્યું, યાત્રા કરી અને બીજાં દાનો આપ્યાં; આણુન્દસૂરિગચ્છના ધનેસર-સૂરિના અનુગ વિદ્યાનંદસૂરિના રાજ્યમાં, રાજધિરાજ પ્રતાપસિંઘચના વખતમાં, તપાગચ્છના પંઠ એમાવિજયના શિષ્ય સંવેગપદ્મી પંઠ ધીરવિજય, તેમના શિષ્ય પંઠ વીરવિજય, તેમના શિષ્ય ગણિરંગવિજયે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૧૦૪. ૭૩ સંવત્ ૧૯૧૬, શક ૧૭૮૧, કાલ્દ્યુન, કૃષ્ણ ૨, શુક્રવાર; તપાગચ્છમાં વિજયદેવેન્દ્રસૂરિના રાજ્યમાં, વખતચંદ (ત્રિગેરે, બુગો નં. ૯૧) ના પુત્ર અનોપચંદ, તેની સ્ત્રી અને પુત્રી બાઈ ધીર્ (ધીરજ) એમણે વખતચંદ વસાના નવા દેવાલયમાં અગ્નિતનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૧૦૫. ૭૪ સંવત્ ૧૯૨૨, માર્ગસર વદિ ૭ શુક્રવાર; કાશીના રહેવાસી ગોશવાળા વૃદ્ધશાખા અને જાગ્રેડા ગોત્રના મોદી નેમિદાસના પુત્ર શિવપ્રસાદે અરનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; ચુંડત ખરતરગચ્છના જિતન-મુક્તિસૂરિના હુકમથી પંઠ દેવચંદના શિષ્ય હીરાચંદે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૧૦૬. ૭૫ સંવત્ ૧૯૨૪, માઘ શુક્ર ૧૦, સોમવાર, ૭૬ ગુર્જર દેશના વિશાલનગર (વીસલનગર ?) ના રહેવાસી લઘુશાખાના દસા-પોરવાડ સાં અમોલક કસબાએ શીતલનાથચંદની પ્રતિમા અર્પણ કરી; તેના પુત્રો મૂલચંદ, મપાચંદ, રવિચંદ, તેમના પુત્રો, ગોકલ, દીપચંદ અને ખિમચંદ; તપાગચ્છના વિજયદેવેન્દ્રસૂરિના રાજ્યમાં, પંઠ રત્નવિજયે પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૧૦૭. ૭૭ સંવત્ ૧૯૨૮, માઘ શુક્ર ૧૩, શુક્રવાર; સેઠ મોતીશાની દુકમાં પોતાનીજ દેહરીમાં નવાનગરના ઝવેરી વેલાચના પુત્ર ખીમજી, તે અને બાઈ રતનના પુત્ર ગણાલચંદ અને તેના પુત્ર પ્રાગજીએ, પાર્શ્વનાથની એક પ્રતિમા અર્પણ કરી.

૭૩ લેખાણીની દુકમાં, ખીત ગોશમાં, એજ (ભમની) ના નં. ૨૩

૭૪ મોતીશાનની દુકમાં, દક્ષિણે આવેલી એક ગોશમાં, નં. ૨૮.

૭૫ " " " " નં. ૨૩.

૭૬ પ્રતિમા ઉપરની મિતિ-સંવત્ ૧૯૦૩.

૭૭ મોતીશાનની દુકમાં, દક્ષિણે, ગોશ નં. ૩૦.

નં. ૧૦૮. ૫૮ સંવત ૧૯૩૦, ચૈત્ર વદ ૨; અમદાવાદના સાં
માનકચંદ મોતીચંદે ધર્મનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૧૦૯. ૫૯ વિક્રમ સંવત ૧૯૩૯, કૃષ્ણ ૧૨, મંગળવાર; અમદા-
વાદના રહેવાસી, લઘુશાખાના પોરવાડ, સાં નાના, પૂજન, પીતામ્બરદાસે શાંતિ-
નાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૧૧૦. ૬૦ સંવત ૧૯૪૦, શક ૧૮૦૫, વૈશાખ શુક્લ ૩, સોમ-
વાર (ઈષ્ટ ઘટિ ૩ પક્ષ ૧૦ સુર્યોદયાત); પાણિતાણાના ગોદિલ સૂરસિંઘજીના
રાજ્યમાં, આંચલગચ્છના વિવેકસાગરસૂરિના વખતમાં પોતાગોત્ર અને લઘુ-
શાખાના ઝોસવાલ, કચ્છ નલિનપુરના અને પાછળથી સુ(મ)આઈચિંદર
(સુઆઈ)ના, રહેવાસી સાહા ત્રિકમે, સાં કેશવનાથકની ટુંકમાં, પુંડરીકના
દેવાલયમાં આદિનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; મુની પેતસીએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૧૧૧. ૬૧ સંવત ૧૯૪૦, માઘ, શુક્લ, ૬, શનિવાર; અમત-
વામના રહેવાસી, વૃદ્ધશાખાના શ્રીમાલી, જ્યસિંદ હિંમચંદના પુત્ર પરસોતમ
ધિયાએ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી; પંન્યાસ મહિવિજયના શિષ્ય
પંન્યાસ શુલાખવિજયગણિએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૧૧૨. ૬૨ સંવત ૧૯૪૦, ફાલ્ગુન શુક્લ ૩, શુક્રવાર, અણહિ-
લપુરના રહેવાસી, વૃદ્ધ શ્રીમાલી, રામચંદ કુલચંદે ધર્મનાથની પ્રતિમા અર્પણ
કરી; તપાગચ્છના સંવિન્નપક્ષના પંન્યાસ મહિવિજયગણિના શિષ્ય પંન્યાસ
શુલાખવિજયગણિએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

નં. ૧૧૩. ૬૩ સંવત ૧૯૭૩, પૌસ, કૃષ્ણાષ્ટમી, સોમવાર; અમદા-
વાદના દસા સરમાલી (શ્રીમાલી) સાં કેવલ લખમીચંદે તથા તેની સ્ત્રી
કેસરબાઈ, તેનો પુત્ર ચુનીલાલ તેની સ્ત્રી પરમનબાઈ તેમની પુત્રી બેન સાંકુએ
એકવાસુપૂજ્યગિન અર્પણ કર્યા.

૭૮ " " " નં. ૬૫.

૭૯ સાકલચંદ પ્રેમચંદની ટુંકમાં, પશ્ચિમે, નં. ૧૮ ના મંદિરમાંની એક
પ્રતિમા ઉપર.

૮૦ વિંમળવસી ટુંકમાં, કેશવજી નાથકના દેવાલયમાં પુંડરીકના મંદિરમાં.

૮૧ જમણી બાજુએ " " દેવાલયમાં,

૮૨ ઉપરની જગ્યાએ

૮૩ સાકલચંદ પ્રેમચંદની ટુંકમાં, મુખ્ય દેવાલયની જમણી બાજુના દેવાલયની
પ્રતિમા નીચેની એક ઉપર,

નં. ૧૧૪. =^૬ સંવત્ ૧૯૪૩, મ.ધ સુક્ર ૧૦, ગુરુવાર; અમદાવાદના વીસા ઓસવાળ સાં સુવચનતચંદ તથા તેની સ્ત્રી આઈ અધીર, પુત્રી ધીરજ અને પુત્રો વાણીલાલ અને ભોલાભાઈ, એમણે શાંતીનાથની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

નં. ૧૧૫. =^૫ મિતિ નથી. વૈશાખ સુદિ ૩ બુધવાર ને દિવસે, આંચલગચ્છના કલ્યાણસાગરસૂરિ =^૬ ના ઉપદેશથી શ્રેયાંસની પ્રતિમા અર્પણ કરી.

આ લેખો સિવાય, બીજી પણ મૂર્તિયો વિગેરે ઉપર એવા લેખો છે કે જે હજી સુધી લેવાયા નથી. પરંતુ તે બધા ન્હાના ન્હાના અને તેમાં પણ ઘણા બરા તો ખંડિત અને અપૂર્ણ છે. શત્રુંજય ઉપર પ્રાયઃ કરીને બધા પ્રલાવક શ્રાવકોએ મંદિરો બનાવ્યાના ઉદ્દેશો અથોમાંથી મળી આવે છે, પરંતુ તેમનું નામ નિશાન પણ આજે દેખાતું નથી. મંત્રી વિમલસાહુ, રાજા કુમારપાલ અને શુર્જરમહા-માત્ય વસ્તુપાલ તેજપાલ આદિકોએ પુષ્કળ ધન ખર્ચી એ પવત ઉપર પ્રાસાદો બનાવ્યા છે, એમ તેમના ચરિત્રોમાં સ્પષ્ટ અને વિશ્વ-સનીય ઉદ્દેશ છે. પરંતુ તે મંદિરો વિશ્વમાન છે કે નહિ ? અને છે તો કયા ? તે ઓળખી શકવું મુશ્કેલ છે. વસ્તુપાલ તેજપાલે પોતાના હરેક ઠેકાણે બંધાવેલાં મંદિરોમાં લેખો કોતરાવેલા છે, તેથી શત્રુંજય ઉપર પણ તેમણે તેવા લેખો અવશ્ય કોતરાવ્યાજ હોવા જોઈએ. પરંતુ આજે તેમનું અસ્તિત્વ જણાતું નથી. આચાર્ય વલ્લભજી હરિદત્તે (રાજકોટના વોટસન મ્યુઝિયમના ક્યુરેટરે) પોતાના કીર્તિકૌમુદી ના સમશ્લોકિ શુજરાતી ભાષાંતરની પ્રસ્તાવનામાં શત્રુંજય ઉપરનો વસ્તુપાલ તેજપાલનો એક ખંડિત લેખ આપ્યો છે. લેખ અને તેના વિષયમાં તેમનું વક્તવ્ય આ પ્રમાણે છે.

“ શત્રુંજયમાં વસ્તુપાલને તેજપાલના લેખો છે એમ મી. દાયવટે લખે છે; પણ મારા જોવામાં માત્ર ૧ અને તે પણ ખંડિત લેખ આવ્યો.

૮૪ સાકલચંદ પ્રેમચંદની ટુંકમાં, પશ્ચિમ ખાતુએ એક પ્રતિમા નીચે.

૮૫ દાઘીચોળની બદારના એક દેવાલયની પ્રતિમાની એસાની ઉપર.

૮૬ આ ઉપરથી જણાય છે કે આ લેખ સંવત્ ૧૯૭૫ અથવા ૧૯૮૩ નો છે; દેવાલયની મિતિ ૧૯૭૯ ની છે.

છે. જીવન્ નદિ હોય અથવા દુરો તો નદી થયા દુરો. એક જો છે તેનું સ્થળ વગેરે આગળ લખ્યું છે. તેના આડી રહેલા ભાગમાં નીચે પ્રમાણે ૬ પંક્તિમાં ૪૬ અક્ષરો છે.

- (૧).....વાસ્તવ્ય પ્રાગ્વાટાવન્વય
- (૨).....ઠ૦ શ્રીચંદ્રપ્રસાદાં-
- (૩).....ઠ૦ આચારાજનં-
- (૪).....શ્રીમાલદેવ સંઘપ-
- (૫).....જમહં. શ્રીતેજપાલે-
- (૬).....સંચારપાજા કારિતા

ગિરિનારના દેવળમાં પોતાની, પોતાના પૂર્વજોની, મિત્રો અને કુટુંબીઓની મૂર્તિઓ એસાર્યાની વાત લેખમાં છે પણ તે આજ ઉપલબ્ધ નથી. પણ આશુનાં દેવળમાં દાથી તથા થોડા ઉપર એસાડેલી મૂર્તિઓ જોવામાં આવી છે ખરી.

આ શત્રુંગ્યના લેખનો વા હટ્ટો ગણાય છે અને ગત ભાગમાં આ પ્રમાણે અક્ષરો દુરો એમ દર્શના કરી સ્થાય છે.

- (૧) [શ્રીમદ્ગણહિલપત્તન] વાસ્તવ્ય પ્રાગ્વાટાવન્વય-
- (૨) [ઠ૦ શ્રીચંદ્રપત્તનુજ] ઠ૦ શ્રીચંદ્રપ્રસાદાં-
- (૩) [ગજ ઠ૦ શ્રીસોમપુત્ર] ઠ૦ શ્રીઆચારાજનં-
- (૪) [દન ઠ૦ શ્રીલુણિગ ઠ૦] શ્રીમાલદેવ સંઘપ-
- (૫) [તિ મહં. શ્રીવસ્તુપાલાનુ] જ મહં. શ્રી તેજપાલે-
- (૬) [ન શ્રીશત્રુંજયતીર્થે] સંચારપાજા કારિતા ।

આ ઉપરથી દુરો આખા લેખનો અર્થ એવો થાય છે કે, શ્રીઅણુ-હિલપુરના રહેનાર પ્રાગ્વાટ જાતિના ઈંદુર શ્રીચંડપના પુત્ર ઈંદુર શ્રીચંદ્ર-પ્રસાદના પુત્ર ઈંદુર શ્રીસોમના પુત્ર ઈંદુર શ્રીઆચારાજના પુત્ર ઈંદુર શ્રીલુણિગ તથા ઈંદુર શ્રીમાલદેવ તથા સંઘપતિ મહં. શ્રીવસ્તુપાલના અનુગ મહં. શ્રીતેજપાલે શ્રીશત્રુંજયતીર્થમાં રસ્તાની પાઝ બંધાવી. ”

પૃષ્ઠ ૩૬-૩૭

* “ શત્રુંગ્યમાં કારકુનની કોટી પાસે અગાથી જેવા ભાગમાં દોઢાખાડી નામની કુંડ જેવી કુંડી છે તેની હત્તર ભીતમાં ખડિવ પાથ્ર ચોટેલી છે તેમાં આ લેખ છે. ”

ગિરનાર પર્વત ઉપરના લેખો.

નંબર ૩૮ થી ૬૩ સુધીના (૨૩) લેખો ગિરનાર પર્વત ઉપર આવેલા લિન્ન લિન્ન જૈનમંદિરોમાંના છે. આ બધા લેખો, રીવાઈઝ્ડ લીસ્ટ્સ ઓફ ઍન્ટીકવેરીઅન રીમેન્સ ઇન્ ધી બોમ્બે પ્રેસીડન્સી, વોલ્યુમ, ૮, (REVISED LISTS OF ANTI-QUARIAN REMAINS IN THE BOMBAY PRESIDENCY, Vol., VIII.) માંના પરિશિષ્ટ (APPNDIX.) માં આપેલા છે, ત્યાંથી લેવામાં આવ્યા છે. એ પુસ્તકમાં, આ બધા લેખો મૂલ રૂપે આપી તેની નીચે અંગ્રેજી અનુવાદ પણ આપવામાં આવ્યો છે. પરંતુ અનુવાદ કેટલીક ઠેકાણે તો બહુજ ભૂલ ભરેલો અને વિવેચન વગરનો છે. ડૉ. જેમ્સ બર્જેસ (Dr. James Burgess) ના આર્કિઓ લૉજીકલ સર્વે ઓફ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા, વોલ્યુમ ૨ (Archæological Survey of Western India. Vol. II) માં પણ થોડાક લેખો આપેલા છે. આદિની વસ્તુપાલની જે ૬ પ્રશસ્તિઓ છે, તે નિર્ણયસાગર પ્રેસ, મુંબઈ,ની પ્રાચીનલેખમાલા-ભાગ ૩, માં પણ મૂલ માત્ર આપેલી છે. ગિરનાર ઇન્સક્રીપ્શનસ નામનું એક બુકું પણ પુસ્તક પ્રકટ થયેલું છે પરંતુ તે મુદ્રા જોવામાં આવ્યું નથી. મહેં જે આ સંગ્રહમાં લેખો આપ્યા છે તે ઉપર લખેલા બંને પુસ્તકોમાંથી તારવી કાઢી જે ઉપયોગી જણાયા છે તેજ આપ્યા છે. સ્થલ માટે ઉપરોક્ત પ્રથમ પુસ્તકનોજ આધાર લેવામાં આવ્યો છે.

(૩૮-૪૩.)

ગિરનાર પર્વત ઉપરના વિદ્યમાન જૈન લેખોમાં નં. ૩૮ થી ૪૩ સુધીના (૬) લેખો મોટા અને મહત્વના છે. આ છએ લેખો, ગુજરાતના પ્રાકૃતી પ્રધાનો અને જૈનધર્મના પ્રભાવક ધ્રાવકો વસ્તુપાલ અને તેજપાલ સાતાઓના છે. આચાર્ય વલ્લભજી હરિદત્ત, આ લેખોનું સ્થાન આ પ્રમાણે જણાવે છે—

“ વસ્તુપાલ તેજપાલનાં દેવળો જે કોટના દરવાજામાંથી ગિરનારજી તરફ જવાના રસ્તામાં જમણી બાજુ ત્રણ દારદોર છે જે પ્રથમ એક સળંગ લાંબા પર્યાર ઉપર ખુલ્લા લાગમાં દુતાંપણ દાક (લગભગ ૨૦-૨૫ વર્ગમી) જેતોએ તેને વંડી કરી અંધેચમાં લપ્ત લીધાં છે. (કે જેથી યાત્રાળુઓ તેના પરચારનો ઉતારા તરીકે લાભ લેતા, તે અંધ પડ્યો છે.) તે ત્રણ દેવળમાંનાં એ પડખાનાં દેવળને ત્રણ ત્રણ બાર છે (દક્ષિણ બાજુનાને પશ્ચિમ, દક્ષિણ, તથા પૂર્વમાં; તથા ઉત્તર બાજુનાને પશ્ચિમ, ઉત્તર, તથા પૂર્વમાં) તેની છાંડલી ઉપર મોટી ગાળા પુટ લાંબી, ગાળા પુટ પ્હોળી અને ૧૩ પંદિતની (કોણમાં સોલેજ ફેરફાર હશે) ૬ પાટ્યો છે તેમાં આ ૬ લેખો છે. ”

આ છએ લેખો એકજ પદ્ધતિથી રચાયેલા, લખાયેલા અને કોતરાયેલા છે. ઐતિહાસિક વર્ણન અને તેટલા લાગનો શબ્દપાઠ પણ સરખોજ છે. દરેક લેખમાં, પ્રારંભમાં એક પદ્ય, પછી ૭-૮ પંદિત જેટલો ગદ્ય અને પછી અંતે કેટલાક પદ્યો આપેલાં છે. પ્રારંભના પદ્યમાં, તીર્થંકરોની સ્તવના દરેક લેખમાં જુદી જુદી રીતે કરેલી છે. ગદ્યલાગમાં વસ્તુપાલ અને તેજપાલનું ઐતિહાસિક વર્ણન છે. અંતના પદ્યોમાં, વસ્તુપાલ અને તેજપાલની (મુખ્ય કરીને વસ્તુપાલની) અનેક પ્રકારે પ્રશંસા કરવામાં આવી છે. આ પ્રશંસાત્મક પદ્યોના કર્તા કવિઓ સિદ્ધ સિદ્ધ છે અને રચના પણ જુદી જુદી જાતના છંદોમાં કરવામાં આવી છે.

લેખોક્ત વર્ણનનું અવલોકન આ પ્રમાણે છે—

ઉપર લખવામાં આવ્યું છે કે, વસ્તુપાલ તેજપાલના જે ત્રણ મંદિરો ગિરનાર ઉપર એકજ સાથે આવેલાં છે તેમાંના મધ્ય-મંદિરની બંને બાજુએ આવેલાં ૨ મંદિરોને જે ત્રણ ત્રણ દારો છે, તે દરેક દારની છાંડલી ઉપર અદેશ એમ ૬ લેખો છે. જેમાંનો પ્રથમ (નં. ૩૮ નો) લેખ, દક્ષિણ તરફના, એટલે મધ્યના મંદિરની ડાબી બાજુના મંદિરના પશ્ચિમાદા દરવાજાની છાંડલી ઉપર છે. લેખની મિલા લખ ચોરસ છે અને ૧૩ પંદિતમાં આખો

લેખ પૂર્ણ કરવામાં આવેલો છે. દરેક પંક્તિમાં સુમારે ૧૨૦ લગભગ અક્ષરો છે. અક્ષરો સુંદર અને સ્પષ્ટ છે. લેખ ગિલકુલ શુદ્ધ છે.

પ્રારંભના પદ્યમાં નેમિનાથતીર્થકરની સ્તુતિ છે. કેટલાક અક્ષરો ઘસાઈ ગયેલા હોવાથી વાંચી શકાતા નથી. પછી ગદ્ય પ્રારંભ થાય છે. મિતિ શ્રીવિક્રમસંવત્ ૧૨૮૮ ના ફાલ્ગુણ શુદ્ધિ ૧૦ અને બુધવારની છે. ગદ્યનો અનુવાદ આ પ્રમાણે છે—

અણહિલપુરમાં વસનારા, પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિના ૬૦ (૬૩કુર) શ્રીચંડપનો પુત્ર ૬૦ શ્રીચંડપ્રસાદનો પુત્ર ૬૦ શ્રીસોમનો પુત્ર ૬૦ શ્રીઆશારાજ તથા તેની સ્ત્રી કુમારદેવીનો પુત્ર મહામાત્ય વસ્તુપાલ ધયો કે જે ૬૦ શ્રીલુણિગ તથા ૬૦ શ્રી માલદેવનો ન્હાનોભાઈ અને મહુઃ શ્રી તેજપાલનો મ્હોટોભાઈ હતો. તેને મહુઃ શ્રી લલિતાદેવીથી મહુઃ શ્રીજયતસિંહ નામનો પુત્ર ધયો જે સં ૦ ૭૬ ના વર્ષ પહેલાં સ્તંભતીર્થ (ખંભાત) માં મુદ્રાવ્યાપાર (નાણાનો વ્યાપાર—નાણાવટીનો ધંધો) કરતો હતો. વસ્તુપાલ, કે જે, ૭૭ ની સાલ પહેલાં, શત્રુજય અને ગિરનાર આદિ મહાતીર્થોની યાત્રા કરી તથા મ્હોટાં મ્હોટાં કરી શ્રીદેવાધિ-દેવ (તીર્થકર—પરમાત્મા) ની કૃપાથી “ સંઘાધિપતિ ” તુ’ પદ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. તથા ઐલુક્યકુલદિનમણિ મહારાજાધિરાજ શ્રી-લવણપ્રસાદદેવના પુત્ર મહારાજ શ્રીવીરધવલદેવની પ્રીતિથી જેણે “ રાજ્યસર્વધર્મ ” (રાજ્યનું સર્વાધિકારત્વ—કારભાર) પ્રાપ્ત કર્યું હતું. અને જેને સરસ્વતીએ પોતાના પુત્ર તરીકે સ્વીકાર કર્યો હતો (અર્થાત્ જે સરસ્વતીપુત્ર—કવિ કહેવાતો હતો) તેણે, તથા તેના ન્હાના ભાઈ તેજપાલે, કે જે પણ સં. ૭૬ ની સાલ પહેલાં, શત્રુજયના ધવલ-છક (ધોળકા) આદિ નગરોમાં મુદ્રા વ્યાપાર કરતો હતો, એ બંને ભાઈઓએ શત્રુજય અને અર્જુનદાયલ (આબુ) પ્રમુખ મહાતીર્થોમાં, તથા અણ-હિલપુર (પાટણ), ભૃગુપુર (ભરૂચ), સ્તંભનકપુર, સ્તંભતીર્થ

‘ સ્તંભનકપુર ’ ને ખેડા જિલ્લાના આખુંદ તાલુકામાં આવેલા કિમ-રે નામના ગામની પાસે આવેલું અને સેરી નદીના કાંઠે રહેલું જે ‘ યાંબળા ’

(ખંભાત), દર્ભવતી (ડભોઈ) અને ધવલછટ (ધોળકા) આદિ નગરોમાં, તથા અન્ય સમસ્ત સ્થાનોમાં પણ કોડો નવા ધર્મસ્થાનો બનાવ્યાં અને ઘણા જીર્ણોદ્ધાર કર્યા.

તથા, સચિવેશ્વર વસ્તુપાલે, આ (ગિરનાર) પર્વત ઉપર પોતે કરાવેલા, શત્રુઞ્ચ મહાતીર્થાવતાર શ્રીઆદિતીર્થ'કર ઋપલદેવ, સ્તંભન-કપુરાવતાર શ્રીપાર્શ્વનાથદેવ, + સત્યપુરાવતાર શ્રીમહાવીરદેવ અને

નામનું ગામ છે, તે છે. ' થાંભણ ' એ પ્રાકૃત ' થંભણ ' નું રૂપાન્તર છે. અભયદેવસૂરિએ, એજ કેકાણેથી " જયતિહુચળ " એ આદિ વાક્યવાળું પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર રચી, પદ્માશના વૃક્ષોની ઘટા નીચે ભૂતલમાં ઘટાએલી પ્રાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પ્રકટ કરી હતી. અને એ ગામના નામથીજ તે મૂર્તિની 'સ્તંભનક-પાર્શ્વનાથ'ના નામે પ્રસિદ્ધિ થઈ. સ્વયં અભયદેવસૂરિએ પોતાના સ્તોત્રમાં પણ ' જિજ્ઞેસ ! પાસ ! યંમળયપુરદિગ્ધ !— (સ્તંભનકપુરસ્થિત હે પાર્શ્વજિનેશ્વર !) આવો ઉલ્લેખ કરી તે મૂર્તિને ' સ્તંભનક-પાર્શ્વનાથ ' તરીકે ઓળખાવે છે. કેટલાક વિદ્વાનો ' સ્તંભનક ' અને ' સ્તંભતીર્થ ' બંનેને એકજ (ખંભાત જ) સમજે છે, પરંતુ તે ભૂલ છે. આ ઘોટાળો પાછળથી સ્તંભનકપાર્શ્વનાથની મૂર્તિ જ્યારે ' સ્તંભનકપુર ' માંથી લાવી ' સ્તંભતીર્થ ' (ખંભાત) માં સ્થાપન કરવામાં આવી, તેના લીધે થયેલો છે. કારણ કે વર્તમાનમાં ' સ્તંભનક-પાર્શ્વનાથ ' ની પ્રતિમા પણ ' સ્તંભતીર્થ ' માં જ વિદ્યમાન હોવાના લીધે તેનેજ ' સ્તંભનક ' સમજવાની ભૂલ ઉભી થઈ છે. મેરૂતુંગસૂરિએ, વિ. સં. ૧૪૧૩ માં 'સ્તંભનાથચરિત' નામનો એક ગ્રંથ બનાવ્યો છે કે જે ફક્ત પાટણના એક ભંડારમાં અપૂર્ણરૂપે વિદ્યમાન છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે— સં. ૧૩૬૮ વર્ષે ઇન્દ્રચ વિમ્બં શ્રીસ્તંભતીર્થે સામાયાતમ્. (સં. ૧૩૬૮ માં આ-સ્તંભનકપાર્શ્વનાથનું—ગિંબ સ્તંભતીર્થ (ખંભાત) માં આવ્યું છે.) આ ઉલ્લેખથી જણાશે કે વસ્તુપાલના સમયમાં તો સ્તંભનકપાર્શ્વનાથ મૂળ સ્થાન (સ્તંભનકપુર) માં જ વિરાજમાન હતા અને તેથી એ મહામાત્યે તે ગામમાં મંદિર બનાવ્યું હતું.

+ ' સત્યપુર ' તે મારવાડમાં, ડીસા પ્રાંતમાં આવેલું હાલનું ' સાચોર ' ગામ છે, તે છે. સાચોર ડીસા કૈંપથી વાયુકાણમાં ૨૦ ગાઉ ઉપર આવેલું છે. ' સત્યપુર ' નું પ્રાકૃતરૂપ ' સચ્ચઉર ' થાય છે અને તેનુંજ અપભ્રંશ ' સાચોર ' છે.

પ્રશસ્તિ સહિત કશ્મીરાવતાર શ્રીઅરવ્યતીમૂર્તિ; એમ દેવકુલિકા ૪; ૨ જિન; અંગા, અવલોકન, શાળ અને પ્રદ્યુમ્ન નામના એ ચાર શિષ્ય-શેષમાં શ્રીનેમિનાથદેવવિભૂષિત દેવકુલિકા ૪; પોતાના પિતામહુ ૬૦ શ્રીઓમ અને પિતા ૬૦ શ્રીઆશરાજની અધ્યાવરુદ્ધ મૂર્તિઓ ૨; ત્રણ સુંદર તોરણ; શ્રીનેમિનાથદેવ તથા પોતાના પૂર્વજ, અગ્રજ, (મ્હોટા ભાઈઓ), અનુજ (ન્હાના ભાઈ) અને પુત્ર આદિની મૂર્તિઓ સહિત સુખોદ્ધાટનક સ્તંભ, અષ્ટાષ્ટક મહાતીર્થ; ઈત્યાદિ અનેક કીર્તનોથી સુશોભિત અને શ્રીનેમિનાથદેવથી અલંકૃત એવા આ ઉત્તમચંદ્ર (ગિરનાર) મહાતીર્થ ઉપર, પોતાના માટે તથા પોતાની સ્વધર્મચારિણી પ્રાગ્યાટ જ્ઞાતીય ૬૦ શ્રીકાન્હડ અને તેની સ્ત્રી ૬૬કુરાજી રાણુની પુત્રી મહુ. શ્રી લલિતાદેવીના પુણ્ય માટે, અજિતનાથ આદિ વીસ તીર્થકરેથી અલંકૃત શ્રીઅરવ્યેતમહાતીર્થાવતાર નામનો મંડપ સહિત આ અભિનવ પ્રાસાદ બનાવ્યો અને નાગેન્દ્રગચ્છના ભટ્ટારક શ્રીમહેન્દ્રસૂરિના શિષ્ય, શ્રીશાંતિસૂરિના શિષ્ય, શ્રીઆણુંદસૂરિના શિષ્ય, શ્રીઅમરસૂરિના શિષ્ય, ભટ્ટારક શ્રીહરિભદ્રસૂરિના પટ્ટધર આચાર્ય શ્રીવિદ્યસેનસૂરિએ એની પ્રતિષ્ઠા કરી.

આટલી હદીકત ગદ્યભાગમાં આખ્યા પછી ગુર્જરેશ્વરપુરોહિત ૬૦ સોમેશ્વરદેવના + સ્થેલાં ૯ પદો આપેલાં છે. તેમાં વસ્તુપાલને કાર્ત્ત્વ અને બલિ જેવો દાનેશ્વરી તથા અસંગ્ય પૂર્વોક્તરાવનારો અને તેજપાલને

+ સોમેશ્વરદેવ આલુક્યોનો કુલ શરૂ દતો. તે વસ્તુપાલનો આદમિત્વ દતો. તેણે વસ્તુપાલની કીર્તિને અમર કરવા માટે “ કાર્ત્ત્વકામુદા ” નામનું ઉત્તમકાવ્ય બનાવ્યું છે. સુરયોત્તમ, હતાષરાય, રામદાનક આદિ બીજા પાંચ તેના કરેલા ગ્રંથો પિદાનોમાં આદર પામેલા છે.

* યાવ, કૃપા, તળાવ, દેવમંદિર, સદાચંદ્ર અને આરામ વિગેરે બનાવવાં તે પૂર્વ કરેલાય છે.

વાર્ષાબુવતરાગાદિદેવનાવતનાનિ ચ ।

અન્નપ્રદાનભારમઃ પૂર્વમિત્તભિર્ધીયતે ॥

(મધ્વજિન્યામનિયોગ, પૃ. ૮૧૨.)

ચિંતામણિ જેવો વર્ણુઓ છે. આ પથો પછી છેવટે બીજા ત્રણ શ્લોકો છે જેમાં, પહેલામાં લખ્યું છે કે— સ્તંભતીર્થ (ખંભાત) નિવાસી કચ્છના વાગડના પુત્ર જૈનમિત્રે, આ પ્રશન્તિ (શિલાપટ્ટ ઉપર) લખી છે. બીજામાં લખ્યું છે— સુત્રધાર (સુલાટ) ખાહુડના પુત્ર કુમારમિત્રે, આને (ટાંકણા વડે) કોતરી છે. ત્રીજા શ્લોકમાં જણાવ્યું છે કે— ત્રણ જગતના સ્વામી એવા શ્રીનેમિનાથ અને તેમની શાસ્ત્રનસુરી દેવી અખિડાના પ્રસાદથી, વસ્તુપાલના વંશને આ પ્રશન્તિ સ્થપ્તિ કરનારી થાઓ.

એજ (દક્ષિણ બાજુના) મંદિરના દક્ષિણાદિ દરવાજા ઉપર આ લેખોમાંનો ૬ થો (નં. ૪૩) લેખ આવેલો છે. પ્રારંભમાં સંમેત-તીર્થની સ્તુતિવાળું પદ્ય આપ્યું છે. પછી ઉપરના લેખ પ્રમાણેજ ગદ્ય લાગ છે. અંતના ૬ પથો નાગેન્દ્રગચ્છના લઘુરજ x ઉદયપ્રભસુરિના કરેલાં છે અને તેમાં વસ્તુપાલનાં યજ્ઞ, રૂપ, દાન, અને પુણ્ય વિગેરેનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. છેવટે પ્રશન્તિ લખનાર અને કોતરનારના વિષયના તેના તેજ ત્રણ શ્લોકો આપેલા છે.

એજ દેવલના પૂર્વ બાજુના કારની છાત્રીમાં ૫ મો (નં. ૪૩) લેખ આવેલો છે. પ્રારંભનો શ્લોક ઘણોખરો ઘસાઈ ગયેલો છે. ગદ્ય લાગ ઉપર પ્રમાણેજ છે. ગદ્ય પછીના ૧૧ પથો મલધારી * નરચંદ્રસુરિના કરેલાં છે. તેમાં વસ્તુપાલના વિદ્યા, વિત્ત, ન્યાય, પરાક્રમ, દાન, વિવેક, ધર્મ અને કુટુંબનું વર્ણન છે. અંતિમ ત્રણ શ્લોકો તેજ છે.

મુખ્ય-એટલે મધ્યગત-મંદિરની જમણી બાજુએ-અર્થાત્ ઉત્તર તરફ-આવેલા મંદિરના પૂર્વ કાર ઉપર, આ લેખોમાંનો ૪ થો (ચાલુ નં. ૪૧ વાળો) લેખ આવેલો છે. પ્રારંભના શ્લોકમાં, અપ્રાપ્તતીર્થની

x ઉદયપ્રભસુરિ વસ્તુપાલના પિતૃપક્ષના ધર્મશુદ્ધ હતા.

* નરચંદ્રસુરિ તેના માતૃપક્ષના ધર્મશુદ્ધ હતા.

સ્તવના કરવામાં આવેલી છે. પછી ઉપરના લેખો પ્રમાણે જ ગદ્યભાગ આપેલો છે. પરંતુ, + સ્તંભતીર્થને વેલાકુલ(ખંદર)નું વિશેષણ વધારેલું છે. તેમજ લલિતાદેવીને ઠેકાણે સોખૂકાનું નામ અને સંમેત શિખરના સ્થાને અષ્ટાપદનું નામ આપવામાં આવ્યું છે. ગદ્ય પછી ૧૩ પદ્યો આપેલાં છે, જે મલધારી નરેન્દ્રસૂરિના રચેલાં છે અને તેમાં વસ્તુપાલના, શૌર્ય, વૈર્ય, દાન, બુદ્ધિ, વિદ્યતા, કવિત્વશક્તિ, કીર્તિ અને યશ આદિ ગુણો વર્ણવ્યા છે. પ્રશસ્તિ લખનાર અને કોતરનાર એના એ.

૯૪

એજ મંદિરના ઉત્તર દ્વાર ઉપરની શિલામાં ૩ જો (ચાલુ નં. ૪૦ વાળો) લેખ કોતરેલો છે. પ્રારંભના શ્લોકમાં, શિવાંગજ નેમિનાથ તીર્થંકરની સ્તુતિ કરેલી છે. આમાં છેડલા ૧૬ પદ્યો છે અને તે સોમદેવનાજ કરેલાં છે. તેમાં પણ વસ્તુપાલના પૂર્ત, દાન, પરાક્રમ, યશ, રૂપ અને ઉદારતા આદિ ગુણો વર્ણવ્યા છે. પ્રશસ્તિ લખનાર એનો એ. પણ, જૈત્રસિંહને બદલે જયંતસિંહ નામ-કે જે બંને એકજ છે-વાપર્યું છે. તથા તેના પિતાના નામ ઉપરાંત, પિતામહ, પ્રપિતામહ અને વૃદ્ધપ્રપિતામહનાં, વાલિંગ, સહાજિંગ, અને આનાક; એ નામ વિશેષ આપ્યાં છે. તેમજ પ્રશસ્તિ કોતરનાર, હરિમંડપ અને નંદી-ધરનાં મંદિરો કરનાર સોમદેવનો પુત્ર બકુલસ્વામીસુત પુરૂષોત્તમ છે. તથા છેડલી પંક્તિમાં “ મહામાત્ય શ્રીવસ્તુપાલની સ્ત્રી સોખૂકાનું આ ધર્મસ્થાન છે. ” એટલું વિશેષ લખ્યું છે.

૯૫

એજ મંદિરના પશ્ચિમી દ્વાર ઉપર, આ લેખોમાંનો ૨ જો (ચાલુ નં. ૩૯ વાળો) લેખ આવેલો છે. પ્રારંભનો શ્લોક દિગિત ખંડિત છે

+ મૂળ લેખોની નકલો પ્રથમ નિર્ણયસાગર પ્રેસની જપાવેલી પ્રાચીન લેખમાલામાંથી કરવામાં આવી હતી અને પાછળથી તેજ પ્રેસમાં આવી દેવામાં આવેલી હોવાથી આ લેખમાં ‘ સ્તંભતીર્થ ’ સ્થાને પછી ‘ નેલાકુલ ’ વિશેષણ જૂની ગયું છે. કારણ કે, તે પ્રાચીનલેખમાલામાં આપેલું નથી. માટે મૂળ લેખમાં આ વિશેષણ વધારીને વાંચવાની શૂચના છે.

ખરી નષ્ટબ્રાહ્મ ધર્મગર્ભ છે. વસ્તુપાલના કૌટુંબિકોની મૂર્તિઓ વિગેરે માંતું આજે કશું દેખાતું નથી. અંબા અને અવલોકન આદિ શિખરો ઉપર જે દેવ દુલિકાઓ કરાવી હતી તે પણ કાલના કરાવ ગાલમાં ગર્દ ધર્મ ગયેલીઓ છે. નેમિનાથના મહાન મંદિર આગળ જે ‘ ઈન્દ્ર મંડપ ’ અને ‘ સુખોદધાટનકસ્તાલ ’ કરાવ્યો હતો તે પણ દૃષ્ટિગોચર થતો નથી. ફક્ત શત્રુંજયાવતાર, સંમેતાવતાર, અષ્ટાપદાવતાર અને કપદિયજ્ઞવાણું એમ ૪ મૂળ મંદિરોજ આજે વિદ્યમાન છે અને તેને લોકો “ વસ્તુપાલ-તેજપાલની ટુંક ”ના નામે ઓળખે છે.

(૪૬)

નેમિનાથના મહાન મંદિરના ઉત્તર તરફના દરવાજા તરફ આવેલા ‘ ઘડીઘટુકા ’ના મંદિરની અંદરના ન્હાના દરવાજા પાસેની દેવ-દુલિકાની દક્ષિણે આવેલી દિવાલ ઉપર નં. ૪૬ નો લેખ કોતરેલો છે.

મિતિ સં ૧૨૨૫ ના ચૈત્ર સુદી ૮ રવિવાર, છે. એ દિવસે આ ઉત્તર્યંત (ગિરનાર) પર્વત ઉપર, સંઘવિ ૬૦ સાલવાહુણી દેખરેખ નીચે સુત્રધાર જસહુડના પુત્ર આવદેયે, જગતી (કોટ)ની સઘળી દેવદુલિકાઓના છાન્ન, કુવાલિ (?) અને સંવિરણી (?) પૂર્ણ કર્યા. તથા ૬૦ ભરથના પુત્ર ૬૦ પશિત સાલિવાહુણે નાગઝરા નામના ઝરા (?)ની આસપાસ ચાર બિંબ સુકા કુંડ કરાવ્યો અને તેની અધિષ્ઠાત્રી અગ્નિકાદેવીની પ્રતિમા અને દેવદુલિકા કરાવી. x

(૫૦-૫૧)

સુવાવઠી પરખની પાસે ‘ બખુતરી-ખાણ ’ના નામે ઓળખાતી જે ખાણ છે ત્યાં આગળ, પર્વતના રસ્તાની ઉત્તર બાજુની દિવાલ ઉપર આ નં. ૫૦ અને ૫૧ ના લેખો કોતરેલા જોવામાં આવે છે.

પહેલાની સાલ ૧૨૨૨ ની અને બીજાની ૨૩ ની છે. બંનેની મતલબ એકજ છે. શ્રીમાલજ્ઞાતિના મહું શ્રીરાણિગના સુત મહું શ્રીઆંબાકે પદા (પાન્) કરાવી. એ કથન આ બંને લેખોમાં છે.

x આ લેખની પૂરેપૂરી મતલબ સ્પષ્ટ રીતે સમજતી નથી.

આ લેખો સાથે સંબંધ ધરાવતો ઇતિહાસ આ પ્રમાણે છે—

શુન્દરેશ્વર પરમાર્જુન ઔલુક્યનૃપતિ કુમારપાલ સંઘ સમેત શત્રુંજયની યાત્રા કરી ગિરનાર તીર્થ ઉપર ગયો હતો. તે વખતે પર્વત ઉપર ચઢવા માટે રસ્તો બાંધેલો ન હતો તેથી ચઢનારને બહુ પરિશ્રમ પડતો હતો. રાજા કુમારપાલદેવ એ કઠિનતાના લીધે પર્વત ઉપર ચઢી શક્યો નહિ અને તીર્થપતિ નેમિનાથના પવિત્ર દર્શન કરી શક્યો નહિ. આના લીધે તેના મનમાં બહુ ખેદ થયો. પછી તેણે એ કઠિનતાનું નિવારણ કરવા માટે પાંચ બાંધાવવાનો વિચાર કર્યો અને પોતાના સલાહદોને પૂછ્યું કે ‘ આ ગિરનાર પર્વત ઉપર ચઢવા માટે સુગમ પાંચ કોણ બાંધાવી શકે એમ છે? ’ ત્યારે મહાકવિ સિદ્ધપાલે, જણાવ્યું, કે— ‘ મહારાજ ! ધર્મિષ્ઠ, નિષ્પક્ષ અને સદ્ગુણી એવો આ રાણિગનો પુત્ર આમ્ર (અસલ નામ આંબડ યા આંબાક) બાંધાવી શકે તેમ છે. ’ કુમારપાલે આમ્રની એ વિષયમાં યોગ્યતા જાણી તેને આંબાપૂત્રનો અધિપતિ (સુબો) નીમ્યો અને પર્વતની પદ્મા (પાંચ) બાંધાવવાનો હુકમ આપ્યો. તદનુસાર આગ્રે કુશલતા પૂર્વક યોગ્ય સમયમાં એ કાર્ય પૂર્ણ કર્યું અને તેના સ્મરણ માટે આ લેખો કોતરાવ્યા. આ વૃત્તાન્ત સોમપ્રભાચાર્યના કુમારપાલપ્રતિવોધ અથવા હેમકુમારચરિત માં છે કે જે સં. ૧૨૪૧ માં પૂર્ણ થયું છે.

(કુમારવાલો) ડગ્ગિંતે નેમિજિણો ન મળ નમિઓ ચિ છુરેદ ।
જંપદ સદ્ધાનિસણ્ણો ‘ સુગમં પજ્જં ગિરિમ્મિ ડગ્ગિંતે કો કારવિઠં સકો ! ’
તો મણિઓ સિદ્ધવાલેણ—

પ્રથા વાચિ પ્રતિષ્ઠા જિનગુરુત્તરણાન્મોજમચ્છિર્ગરિષ્ઠા

થ્રેષ્ઠાડનુષ્ઠાનનિષ્ઠા વિપયવુલ્લરસાસ્વાદસત્તિસ્વનિષ્ઠા ।

ચંદ્રિષ્ઠા ત્વાગલીલ્ય સ્વમતપરમતાલોચને યસ્ય કાષ્ઠા

ધીનાનામ્નઃ સ પસાં રત્તયિતુમચિગદુજ્જવન્તે નદીન્નઃ ॥

‘ સૂક્તં ત્વયોક્તં ’ ઇત્યુક્ત્વા પદ્યાં કારયિતું નૃપઃ પુત્રં શ્રીરાણિગસ્યામ્રં
મુરઘાધિપતિં વ્યવાત્ ।

યાં સોપાનપરમ્વરાપરિગતાં વિશ્રામશ્રમિયુતાં

ઘટ્ટં વિષ્ટપસૃષ્ટિપુષ્ટમહિમા ઋદ્ધાપિ જિહ્વાયિતઃ ।

મન્દસ્ત્રીસ્થવિરામકાદિસુગમાં નિર્વાણમાર્ગોપમાં

પદ્યામાત્રવચસ્યતિર્મતિનિધિર્નિર્માપયામાસ તાન્ ॥

મહામાત્ય વસ્તુપાલના ધર્માચાર્ય શ્રીવિજયસેનસૂરિએ
રેવંતગિરિરાસુ નામનો ગિરનાર પર્વત વિષયક એક રાસો બનાવ્યો છે કે
જે પ્રાચીનગુર્જરકાવ્યસંગ્રહ નામના પુસ્તકમાં સુદ્રિત થયો છે. તેમાં
જણાવ્યું છે, કે આ અંબડનો ભાઈ ધવલ હતો તેણે માર્ગમાં એક
‘ પર્વ ’ (સં. પ્રપા) બનાવી હતી.

દુવિહિ ગુજ્જરદેસે રિઝરાયવિહંડણુ,

કુમરપાલ મૂપાલ જિણસાસણમંડણુ ।

તેણ સંઠાવિઓ મુરઠદંડાહિવો,

અંબઓ સિરે સિરિમાલકુલસંમવો ।

પાજ મુવિસાલ તિણિ નઠિય,

અંતરે ધવલ પુણુ પરવ મરાવિય ॥

ધનુ મુ ધવલ માડ જિણિ પાગ પયાસિય,

નારવિસોત્તરવરસે જનુ જસિ દિસિ વાસિય ।

....

....

.....

....

....

પ્રમાવકચરિત્ર માં, આ પદ્યા કરવનાર વાગ્સટ મંત્રી જણા-
વ્યો છે કે જે કુમારપાલનો મહામાત્ય અને ઉદયન મંત્રીનો પુત્ર હતો. *

* જુઓ, એ ચરિત્રમાનો છેલ્લો હેમચંદ્રસૂરિ પ્રવચ્ચ.

દુરારોહં ગિરિં પદ્યામવાદૃષ્ટ્વા સ વાગ્મત્ત્મ્ ।

મંત્રિણં તદ્ વિવાનાય સમાદિક્ષત્ સ તાં દવૌ ॥ ૮૪૫ ॥

એજ કથનનું મેરૂતું ગાથાયે^૧ પણ પોતાના પ્રવચ્ચચિન્તામણિ ગ્રંથમાં અનુસરણ કર્યું છે અને વધારામાં ઉમેર્યું છે, કે એ પદા બંધાવવામાં તેને ૬૩ લાખ રૂપિયા ખર્ચ થયા હતા x. પરંતુ, એ બંને કથન ભ્રમ ભરેલાં છે. કારણ કે પ્રથમ તો ખાસ એ લેખોમાંજ સ્પષ્ટ રીતે રાણિગ પુત્ર આંગડ યા આમ્રનું નામ છે. અને ખીન્નું, સાદ્વાત્ તે સમયમાં વિદ્યમાન એવા સોમપ્રભાચાર્યનું તથા તેજ શતાબ્દીના વિજયસેનસૂરિનું કથન પણ એ લેખોને પુષ્ટિ આપે છે. અનેક ગ્રંથોનું અવલોકન કરી કુમારપાલનું વિસ્તૃત અને કાંઈક વ્યવસ્થિત ચરિત્ર લખનાર પદ્મરમી સદીના જિનમંડનગણિએ પણ કુમારપાલપ્રવચ્ચ માં પદા કરાવનાર રાણિગ પુત્ર આમ્ર યા આંગદેવ જ જણાવ્યો છે. *

(૫૨)

નં. ૪૯ વાળો લેખ ત્યાં આગળ આવેલો છે ત્યાંજ આ નં. ૫૨ નો પણ લેખ આવેલો છે.

આ લેખ ખડિત છે તેથી લાવાર્થ સ્પષ્ટ જણાતો નથી, તેમજ ડા. બર્નેસની નકલમાં અને આ નકલમાં કેટલોક પાઠદ્વેર પણ છે. આ સંગ્રહમાં આવેલા પાઠ પ્રમાણે એનો અર્થ એવો કાંઈક જણાય છે— શ્રીધનેશ્વરસૂરિ નામના આચાર્ય થયા જેઓ નીશીરભટ્ટના પુત્ર હતા. તેમના ચરણક્રમલમાં ભ્રમર સમાન કીડા કરનાર ચંદ્રસૂરિ .... જેમણે આ રૈવત પર્વત ઉપર પ્રતિષ્ઠાદિ કર્યો કર્યા તથા તેમણે સંગાત (?) મહામાત્યના પૂછેલા પ્રશ્નોના ઉત્તરે આપ્યા હતા. તથા તેઓ

x નવપચાકરણાઃ શ્રીવામઃપદ્મદેવેઃ અદિદેઃ, પચાન્નાઃ પદ્મ દેવે . ચર્મકૃત્વાદિ-પાટિલક્ષ્ણાઃ । ' પ્રવચ્ચચિન્તામણિ, પૃ. ૨૩૧ ।

* તતો મત્તા દુરયોદ્ધં ગિરિ શ્વેતલયચયા ।

મુરાર્ણવગ્જનાથેઃ શ્રીમાલિકાગિર્નાલિના ॥

રાગભોગામ્પદેવેઃ જાંબુદુર્ગદિગણિતામ્ ।

પચાં મુગ્ધાવદાં નવ્યાં ધીર્વલ્લભ્યો અચંપન્ના ॥

કુમારપાલપ્રવચ્ચ, પૃ. ૧૦૫ ।

આ એકોત્તર કૃષ્ણીય જયચિંદમરિના રમેલા કુ. ચ. માંથી લેવામાં આવેલા છે.

ચંદ્રાદિ જનસમુદાય સહિત આ પર્વત ઉપર આવ્યા હતા. બન્નેએ પોતાની નકલની અંતે [૨ સં. ૧ (૨૭૬)] આ પ્રમાણે સાક્ષના બાંકડા આપ્યા છે અને તેના આધારે મ્હેં પણ સં. ૧૨૭૬ ની સાક્ષ આપી છે. બન્નેએ નિર્ગીરમદ્દાત્મજઃ ના ઠેકાણે શ્રીરાલમદ્ર....પાઠ આપ્યો છે જે કદાચ ઠીક હોય તો તે નામ ધનેશ્વરના ગુરૂ થા શિષ્યનું પણ હોઈ શકે. પરંતુ એ બધું લેખની અપૂર્ણતાના લીધે અન્યપદ્ધત છે.

(૫૩)

વસ્તુપાલના જે ત્રણ મંદિરોનું વર્ણન ઉપરના લેખોમાં કરવા માં આવ્યું છે તેમાના મધ્ય મંદિરના મંડપમાં એક પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા વિરાજમાન છે તેની બેઠકની નીચે આ નં. ૫૩ નો લેખ ડોતરેલો છે. લેખનો અર્થ આ પ્રમાણે છે—

મિતિ સં. ૧૩૦૫ વર્ષના વૈશાખ શુદ્ધ ૩ શનિવાર. શ્રીપત્તન (અણહિલપુર) નિવાસી શ્રીમાલનાતીથ ૩૦ વા (આ) હરના પુત્ર મહં પદ્મસિંહના પુત્ર-૩૦ પથિમિદેવીના અંગજ, મહાસિંહના નાના ભાઈ-ઓ શ્રીસામંતસિંહ તથા મહામાત્ય શ્રી સલખણસિંહ (સલહ) એ-એએ પોતાના માતાપિતાના ગ્રેય સારૂ અત્ર (ગિરનાર ઉપર વસ્તુ-પાલના મંદિરમાં ?) શ્રીપાર્શ્વનાથનું બિંબ કરાવ્યું, જેની પ્રતિષ્ઠા બૃ-હદ્ગણ્ડીય શ્રી પ્રવૃક્ષસૂરિના પદ્મધર શ્રીમાનદેવસૂરિના શિષ્ય શ્રીજ્ઞા-નંદસૂરિએ કરી છે.

આ લેખ મહત્વનો છે. કારણ કે આમાં પ્રથમ પુરૂષ જે વાહુડ અથવા વાહુડનું નામ આપ્યું છે તે સુપ્રસિદ્ધ મંત્રી ઉદયનનો પુત્ર હતો. આ લેખોક્ત વ્યક્તિઓ સાથે સંબંધ ધરાવતો એક શિલાલેખ, પોરબંદર રાજ્યમાં ડાંટેલા નામના ગામમાં મહાકાલેશ્વરના મંદિરમાં આવેલો છે. એ લેખ ગુજરાત વર્નાક્યુલર એસાયટી (અમદાવાદ) તરફથી પ્રકટ થતા વુલ્ફિપ્રકાશ નામના માસિક પત્રમાં—સન ૧૯૧૫ ના જાન્યુવારી માસના અંકમાં (પુસ્તક ૬૨ સુ., અંક ૧ લો) શ્રીચુત તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી. બી. એ. એમણે પ્રગટ કર્યો છે. લેખાંતર્ગત

વર્ણન અને ઇતિહાસના સ્પષ્ટીકરણ માટે તેમણે એ લેખની સાથે કેટલુંક ઉપયોગી એવું ઐતિહાસિક વિવેચન પણ આપેલું છે. આ પ્રસ્તુત લેખમાં, તે લેખ વિશેષ ઉપયોગી હોવાથી, તેના વિદ્વાન્ લેખકના વક્તવ્ય સાથે અપેક્ષિત ભાગ અત્ર આપવો ઉચિત થઈ પડ્યો.

“ આ લેખ (એક ઝૂટ નવ ઈંચ) ૧’-૬ ” પહોળા, “ ૧૧” ડાંખા ઢાળા ધાનિટ પથર ઉપર કાતરેલો ભૂમિતકથી ૧’-૬ ” ઉંચાઈ એ પ્રયોક્ત મંદિરમાં ડાબી બાજુએ ગણપતિની મૂર્તિ નીચે છે. “ અને બીજી બાજુએ ઉપડતી કીનારીઓ છે. ” “ તેથી કાપતી વખતે (‘રાજગ’ લેતાં) સંક્રાસ પડે છે. અને ખુલાનો ભાગ અલગ મુરદ્દલીથી કાપાય તેમ છે. ” તેમાં અક્ષરોની ૧૭ પંક્તિઓ છે પ્રતિપંક્તિ અક્ષરો આશરે ૪૦-૪૫ છે. અક્ષરો સુંદર છે. (ગિ. વ.) ”

“ આ મુદ્રાપણમાં શ્લોક મધ્યે ન્યાં અંક આવે છે તે મૂળ લેખની પંક્તિના આરંભદર્શક છે. ”

(લેખ.)

(૧) ૧૦ ॥ સ્વસ્તિમાનસ્તુ દૈત્યારિગુપ્તો ધર્મમહીરુહઃ ।

મહેન્દ્રાદિપદં યસ્ય પરિપાકોઽજ્જ્વલં ફલમ્ ॥ ૧ ॥

શ્રીશ્રીમાલ કુલે મંત્રી પ(૨) વિત્રીકૃતભૂતલઃ ।

ઉદયો નામ શીતાંશુસિતકીર્તિરજાયત ॥ ૨ ॥

અંગમૂરવિગંધીરસ્તતઃ શ્રીચાહડોઽભવત્ ।

પ(૩) મસિંદં કુલજ્યોતિ મુતરત્નમલૂત યઃ ॥ ૩ ॥

વનૂવ પદ્મસિંદસ્ય ગુરુમક્તસ્ય મેહિની ।

પ્રિયા પૃથિમદેવીતિ મૈથિલી(૪) વ સુમમોઃ ॥ ૪ ॥

તયોક્તયોઽભવન્ પુત્રાઃ મુત્રાનગુરુવાગ્મિનઃ ।

મિથઃ પ્રીતિનૃપાં ચેપાં ન ત્રિવર્ગોપમેયતા ॥ ૫ ॥

જ્યા(૫) યાન્મદ્દણસિંદોઽભૂત્ સલક્ષ્ણેષુ જાનુજઃ ।

લેખે સામંતસિંદસ્તુ ફનિષ્ઠજ્યેષ્ઠતાં તયોઃ ॥ ૬ ॥

શ્રીવીસલનહીપાલઃ શ્રી(૬) સલક્ષ્ણરાવુજન્ ।

चक्रे सौराष्ट्रकरणस्वर्णमुद्रांशुमासुरम् ॥ ७ ॥

स लाटदंशाधिकृतः प्रभासतस्यैव शासनात् ।

दद्यां दिव्यां (७) तनुं रेवात्यक्तमृतमयाकृतिः ॥ ८ ॥

श्रेयसे प्रेयसस्तस्य भ्रातुः सामंतमंत्रिणा ।

सलक्षनारायण इत्यस्यापि प्रतिमा हरेः (८) ॥ ९ ॥

रेवताचलचूले श्रीनेमिनिलयाग्रतः ।

प्रांशु प्रासादमस्यापि त्रिवं पार्श्वजिनेशितुः ॥ १० ॥

यथा वीसलभूषा (९) लः सुराष्ट्राधिकृतं व्यधात् ।

सामंतसिंहसचिवं तथैवाजुर्नभूरतिः ॥ ११ ॥

स जातु जलधेस्तरे पथि द्वारवतीपतेः ।

शु (१०) श्राव रेवतीकुंडमिदं कालेन जर्जरम् ॥ १२ ॥

निजप्रभाववीजेऽस्मिन् पूर्वं हि किल रेवती ।

चिकीड सह कान्तेन वेलावनवि (११) शारिणी ॥ १३ ॥

अत एतन्महातीर्थं जननीश्रेयसेऽमुना ।

नवैरुपलसोपानैः सुरवापीसमं कृतम् ॥ १४ ॥

गणेशक्षेत्रवाला (१२) किंचंडिकामातृभिः समन् ।

कारितौ कृतिना चेह महेशजलशायिनौ ॥ १५ ॥

किं चात्र सच्चरित्रेण रेवतीचलदेवयोः ।

(१३) अस्यापि मूर्तिद्युगलं नवायतनपेशलम् ॥ १६ ॥

अकारि रूपकोप्यस्मिन्नरयद्वमनोहरः ।

धर्यन्ति धेनवो यस्य नितानं (१४) तुं सुवाससम् ॥ १७ ॥

रेवतीग्रहमुज्झन्ति शिशवो यत्र मज्जनात् ।

तदेतदस्तु कल्यांतसाक्षि सामंतकीर्तनम् ॥ १८ ॥

ख (१५) नेत्रानलशीतांशुमिते विक्रमवत्सरे ।

ज्येष्ठे सितचतुर्थ्यां जे मूर्तमेतत्प्रतिष्ठितम् ॥ १९ ॥

પ્રશસ્તિમેતાં સાં (૧૬) મંત્રમંત્રિગોત્રસ્ય પૂજિતઃ ।

મોક્ષાર્કચીમતઃ સૂનુશ્વકે હરિહરઃ કવિઃ ॥ ૨૦ ॥ છ ॥

મંગલં મહાશ્રીઃ ॥ છ ॥ (૧૭) સંવત્ ૧૩૨૦ વર્ષે જ્યેષ્ઠસુદિ ૪
બુધે ॥ પ્રતિષ્ઠા ॥ છ ॥

(ભાષાંતર.)

(૧) દૈત્યોના શત્રુ (વિષ્ણુ) થી રક્ષાયલો. ધર્મરૂપ વૃક્ષ, જેના પરિપાકતું ઉજ્જવલ કૃત્ત મહેન્દ્ર આદિતું પદ (સ્વર્ગ) છે તે, ' સ્વસ્તિ ' (કલ્યાણ) વાળો થાઓ.

(૨) શ્રીશ્રીમાલકુલમાં, ભૂતલ જેણે પવિત્ર ક્યું છે અને ચંદ્ર સમાન કીર્તિ છે જેની એવો ' ઉદય ' નામે મંત્રી થયો.

(૩) તેનાથી સમુદ્રતુલ્ય ગંભીર શ્રી'ચાહડ' પુત્ર થયો, જેણે કુલને દીવાવનાર એવા ' પદ્મસિંહ ' નામે પુત્રરત્નને જન્મ આપ્યો.

(૪) ગુરુઓમાં (વડીલો તથા ધર્મબોધકોમાં) ભક્તિમાન પદ્મસિંહની ' પૃથિમદેવી ' નામે રામચંદ્રની મૈથિલી (સીતા) તુલ્ય પ્રિય ગૃહિણી હતી.

(૫) દેવોના ગુરુ (બૃહસ્પતિ) તુલ્ય વાગ્મી (પદ્મ, કુશલ) એવા તેઓને ત્રણ પુત્ર થયા, જેઓ પરસ્પર પ્રીતિયુક્ત હોતાં તેઓ (ધર્મ, અર્થ, કામ એ) ત્રિવર્ગના ઉપમેય થઈ શકતા નથી. (કારણુ ધર્માદિઓનો તો પરસ્પરમાં વિરોધ પ્રસિદ્ધ છે.)

(૬) તેઓમાં જયેષ્ઠ ' મહાણુસિંહ, ' અને કનિષ્ઠ (સહથી નાનો) ' સલક્ષ ' હતો. અને ' સામંતસિંહ ' તો તેઓનો કનિષ્ઠ અને જયેષ્ઠ (અર્થાત મધ્યમ-વયલો) થયો હતો.

(૭) શ્રીવીસદ્મ રાજાએ ' સલક્ષ ' ના હસ્તરૂપી કમલને સૌરાષ્ટ્ર (દેશ) ની કિરણુ (રાજ્યકાર્ય) ની સ્વણુમુદ્રા (સોનાનો બનાવેલો સિકકો) ના કિરણુથી તેજસ્વી ક્યું. (અર્થાત તેને સૌરાષ્ટ્રદેશનો સ્વપ્રતિનિધિરૂપ-રાજ્યાધિકારી સ્થાપ્યો.)

(૮) તે જ પ્રભુના (અર્થાત વીસદ્મદેવના) શાસનથી (લિખિત આજ્ઞાથી) લાટદેશ (ભરૂચના પ્રદેશ) ના અધિકારને પામેલો તે નર્મદા તીરે ભૂતમય આકૃતિને (સ્થુલદેહને) ત્યાગીને દિવ્ય શરીરને પામ્યો. (અર્થાત નર્મદા તીરે મૃત્યુ પામ્યો.)

(૯) તે પ્રિયભાઈના શ્રેય (કલ્યાણ) સારૂ ' સામંત (સિંહ) મંત્રી ' એ ' સલ્લ નારાયણ ' નામે હરિ (વિષ્ણુ) ની પ્રતિમા સ્થાપી.

(૧૦) અને રેવતાચલ (ગિરનાર) ના શિખર ઉપર નેમિનાથના મંદિર પાસે એક ઉચ્ચ પ્રાસાદ અને પાર્શ્વનાથનું ગિર્ણ (પ્રતિમા) સ્થાપ્યાં.

(૧૧) જેમ વીસલદેવે સામંતસિંહ સચિવ (મંત્રી) ને સુરાષ્ટ્રનો અધિકાર સોંપ્યો હતો, તેમજ અર્જુન (દેવ) રાજ્યએ પણ સોંપ્યો.

(૧૨) ક્રાંત એકવારે તેણે, સમુદ્રતીરે દ્વારકાપતિના માર્ગમાં આ રેવતી કુંડ કાલે કરી જઈ (જઈ) થયો છે એમ સાંભળ્યું.

(૧૩) પૂર્વે ' વેલાવન ' માં વિહાર કરનારી ' રેવતી ' પોતાના પ્રભાવથી ઉત્પન્ન આ કુંડમાં પોતાના કાંત (બલદેવ) સાથે ક્ષીણ કરતી હતી.

(૧૪) એથી આ મહાતીર્થ, એણે પોતાની માતાના શ્રેયાર્થે નવાં પથ્થરનાં પગથીઆંથી (તે બંધાવી), દેવોની વાવ સમાન કર્યું.

(૧૫) અને તે કૃતી (ધન્ય પુરુષ) એ અહિં ગણેશ, ક્ષેત્રપાલ, સૂર્ય, અને ચંદ્રિકાદિ (નવ) માતાઓ સહિત મહાદેવ અને જલશાયી (વિષ્ણુ) કરાવ્યાં.

(૧૬) અને વળી તે સારા ચરિત્રવાળાએ નવા મંદિરથી સુંદર એવી રેવતી અને બલદેવની એ મૂર્તિઓ સ્થાપી.

(૧૭) વળી અરધદ (પાણીનો રેંટ) થી મનોહર એવો કુંડો પણ કરાવ્યો. જેના નિપાન (અવેગ) માં અમૃત તુલ્ય પાણીને ગાયો પીએ છે.

(૧૮) ત્યાં મજ્જન (સ્નાન) કરવાથી બાલકા રેવતી (નામે શિશુ-પીડક) ગ્રહથી મુક્ત થાય છે,

તે આ સામંત (સિંહ) નું કીર્તન (મંદિર) કલ્પના અંત મુધીરહો.

(કીર્તન-નો અર્થ મંદિર થાય છે, સરખાવો—કીર્તિઃ ક્ષિત્તૌ તત્તુ-મતીરિવ કીર્તનાનિ, કર્તુ સમારમત મંત્રિચિરોક્તસઃ । મુદ્ધતસંકીર્તનં-૧૧૧૧).

(૧૯) વિક્રમના વર્ષ ૧૩૨૦ જ્યેષ્ઠ સુદિ ૪ બુધવારે આ મૂર્તિમત્ (બંધાવેલું તે) પ્રતિષ્ઠિત (પ્રતિષ્ઠા કરાઈ) થયું.

(૨૦) સામંત મંત્રીના ગોત્રે (કુલ-વંશે) પૂજ્યલા, એવા બુદ્ધિ-માન મોક્ષાક (મોક્ષાદિત્ય) ના પુત્ર હરિહર કવિએ આ પ્રશસ્તિ રચી.

મંગલ. મહાશ્રી. સંવત ૧૩૨૦ વર્ષ જ્યેષ્ઠ સુદિ ૪ બુધે પ્રતિષ્ઠા. ”

એ લેખના ' ઐતિહાસિક વિવેચન ' માંથી આ સંગ્રહવાળા પ્રસ્તુત લેખમાં અપેક્ષિત વર્ણનનું અત્ર અવતરણ કરવામાં આવે છે.

“ (શ્લોક-૧) મંદિર સ્થાપક જૈન હોવાથી પ્રસ્તુત મંગલમાં દેવ-વિશેષનો ઉલ્લેખ ન કરતાં સામન્યતઃ ‘ધર્મ’નું કલ્યાણ કવિએ ઇચ્છ્યું છે; એમ પ્રતીતિ થાય છે. સત્ ધર્મનું ફક્ત સ્વર્ગપ્રાપ્તિ છે.

ઉદય (ન) મંત્રી—એ હેમચંદ્ર તથા કુમારપાલ સાથે નિકટ સંબંધથી અતિ પ્રસિદ્ધ છે. એ ધર્મે જૈન અને જ્ઞાતિએ શ્રીમાલી વાણીઓ * હતો. એનું જ્ઞાતાં ગુજરાતી રાસમાલામાં (આવૃત્તિ ૨) ભાગ ૧ પૃ. ૧૫૪-૫ ના ટિપ્પનમાં તથા પૃ. ૨૪૮-૨૮૪-૨૮૫ માં સંગૃહીત છે.

લેખો આદિ ઉપરથી અગત થાય છે કે એ કોઈપણ સમયે ગુજરાતના મહામાત્ય (પ્રધાન—Minister) પદને પામ્યો ન હતો. પણ મંત્રી (Councillor) પદ પામ્યો હતો. †

“ ‘ વાણીઆ ’ નું આમ્ય વિશેષણ આપી લેખકનો આશય તેને આજ-કાલના નિર્બળ અને નિઃસત્ત્વ ‘ વાણીઆ ’ જેવો તો જણાવવાનો નહિ જ હશે. કારણકે તેનું જીવન એક મહાન શૂરવીર ક્ષત્રિય યોદ્ધા જેવું ઉજ્જવલ હોવાનું જગતહરે છે. છતાં આ વિદ્વાન લેખકનો આશિષ શબ્દ પ્રયોગ, તેને જાણે કોઈ પ્રાકૃતજન જેવો આપણને જણાવતો હોય તેવો ભાસ કરાવે છે. કદાચ ધર્મ ભેદ તો આમાં મારણ નહિ હોય?—સંશ્ચાહક.

† કૃષ્ણાર્પ જયસિંહસૂરિના કુમારપાલચ રિત માં કથન છે કે—

નિજોપકારકં કૃત્વોદયનં મંત્રિપુંગવમ્ ।

અમાત્યં તત્સુતં ચક્રે વાગ્મટં સ પ્રભોદ્ધતમ્ ॥

—તૃતીયસર્ગ, શ્લોક ૪૭૬ ।

અર્થાત્—કુમારપાલે, પોતાનો ઉપકારી જાણી ઉદયનને મંત્રિપુંગવ (મહામાત્ય) બનાવ્યો અને તીવ્રણુદ્ધિમાન એવા તેના પુત્ર વાગ્મટને અમાત્ય બનાવ્યો. આજ પ્રમાણે જિનમંડનના કુમારપાલપ્રવચ્ચ માં પણ જણાવ્યું છે કે— ‘ રાજનીતિવિદા રાજા પૂર્વોપકારકર્ત્તે ઉદયનાય મહામાત્યપદં દત્તં । તત્પુત્રો વાગ્મટઃ સકલરાજકાર્ય-વ્યાપારેષુ વ્યાપારિતઃ । - પૃષ્ઠ ૩૪ । (અર્થાત્ રાજનીતિના જાણકાર રાંતએ (કુમારપાલે) પૂર્વાવરથામાં. ઉપકાર કરનાર ઉદયનને ‘ મહામાત્ય ’ પદ આપ્યું. તેના પુત્ર વાગ્મટને સકલરાજકાર્યમાં અધિકારી બનાવ્યો.) આ ઉલ્લેખો ઉપરથી જણાય છે કે ઉદયનને કુમારપાલે મહામાત્ય તો બનાવ્યો હતો. પરંતુ તે વખતે, તે વૃદ્ધ થયેલો હોવાથી આવી પાછી ઉમરે રાજ્યતંત્રની મહાન ચિંતામાં વિશેષ ગુચ્છવાઈન પડતાં પોતાના આત્મસાધન તરફ લક્ષ્ય રાખતો હતો. આથી નૃપદત્ત એ મહાન પદનો બધો ભાર તેણે પોતાના મહોટા અને વિદ્વાન પુત્ર વાગ્મટ ઉપર મૂક્યો હતો. મહામાત્ય પદ પામ્યા પછી પાંચ સાતજ વર્ષ તે જીવિત રહ્યો હતો અને અતિ સૌરાષ્ટ્રના એક મંડલિક સાથેની લડાઈમાં મૃત્યુ પામ્યો હતો. તેના મરણ પછી તેનું (મહામાત્ય) પદ વાગ્મટને આપવામાં આવ્યું હતું અને કુમારપાલના અંત સુધી તે એ પદ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત રહ્યો હતો—સંશ્ચાહક.

કર્ણના સમયમાં શ્રીમાલ (સિત્તમાલ) થી તે પ્રથમ ગુજરાતમાં આપાર સાદ આઓ. સિદ્ધરાજે તેને સ્તંભતીર્થ (ખંભાત) નો અધિકારી નિયમ્યો હતો. કુમારપાલ ત્યારે સિદ્ધરાજથી નાસતો રહેતો હતો ત્યારે મંત્રી ઉદયન પાસે ગયો હતો અને પાથેય (ભાથું) માગ્યું હતું પણ રાજસભ્યથી તેણે આપ્યું ન હતું. પરંતુ દેમચંદ્રે (જેના પિતાએ ઉદયનની પ્રેરણાથી તેને સાધુ થવા દીધો હતો અને જે ઉદયનનો આશ્રિત (૧) હતો.) તેને કુમારપાલ ભવિષ્યમાં રાજા થશે એ વચન કહેવડી તેણે પાથેયાદિ આપી ગયા દીધો. (પ્રભાવક ચરિત.) કિંક્રુવાગના પ્રાચીન દિશ્વાના કેટલાક ભાગમાં મહંશ્રી વ્હલ એમ અક્ષરો છે, તે દર્શાવે છે કે તેની અધ્યક્ષતાએ તે ગંધાર્યો હશે. (રાસમાલા ભા. ૧, ૫૦ ૩૭૬) કુમારપાલ રાજા થયો ત્યારે તેણે તેના બદલામાં ઉદયનના પુત્ર વાહુને (મહાકવિ વાગ્લટ વા વાગ્લટ) મહા-માત્ર પદ આપ્યું. (કુમારપાલ ચરિત.) સંવત ૧૨૧૩ ના એક લેખમાં એ વાત સ્પષ્ટ છે.

કુમારપાલે ઉદયનને સૌરાષ્ટ્ર છત્વા મોકલ્યો હતો, ત્યાં તે આશરે સં. ૧૨૦૫ (કે ૧૨૦૮) માં હવિતાંત પામ્યો.

(શ્લોક ૩) ચાહુ—એ ઉદયનનો તૃતીય પુત્ર હતો. (૧) (મહાકવિ-મહામાત્ર) વાહુ (વાગ્લટ વા વાગ્લટ). (૨) (રાજપિતામહ-રાજસંહાર (પ્રં. ચિ.) આંગડ (આત્રલટ). (૩) (રાજવટ્ટ (પ્રં. ચિ.) ચાહુ (પાદમેદે-મોહુ-ચાહુ-વા આસ્થકેવ) અને (૪) (સત્રાગાર) સોશ્વાક.

અત્ર આ અવધેય છે કે પ્રાચીન લિપિમાં જ અને જ બહુ સમાન લખાતા અને તેથી કેટલીકવાર પ્રતિદ્વિત કરનારા અને બહુવાર અપરિચિત વાચકો તેથી ઉભય મધ્યે ભ્રમમાં પડી ગયા. એ કારણથી પ્રગંધચિંતામણિ આદિ ગ્રંથોમાં અને તેને અનુસાર રાસમાલા આદિમાં ઉલ્લેખનાં નામ અને તેથી તેમના ચરિતોમાં બહુ ભ્રમ અને મિથ્યણ થઈ ગયાં જણાય છે.

સં. ૧૩૦૫ ના ગિરિનાર ઉપરના એક મુદ્રિત લેખમાં (જેના જ વિષયમાં આ અવતરણ કરવામાં આવ્યું છે અને જેનો અર્થ ઉપર લખાઈ ગયો છે) પદ્મસિંહના પિતાનું નામ વાહુ મુદ્રિત થયું છે, પણ પ્રસ્તુત (આ મહાકવિ-મહામાત્રા લેખના) મુદ્રિતિખંડમાં વાહુ એમ સ્પષ્ટ છે.

‘ દિગ્વી ઓફ ગુજરાત ’ માં (પૃ. ૧૫૦) ઉદયનને પાંચ પુત્રો હતા એમ લખ્યું છે, તે ચાહુ અને ચાહુને ભ્રમથી સિત્ત ગણી લખાયું છે.

વસ્તુતઃ ઉદયનના પુત્રોમાં વાહુ અને આંગડ અધિક પ્રતાપી હતાં. વિસ્તાર લાયકી અને પ્રકૃતમાં દંધક અપ્રસ્તુત હોવાથી અત્રે તેઓના ચરિતનો અવતાર કર્યો નથી.

આહુ અને મોહલાકે રાજ્યકાર્યમાં બહુ ભાગ લીધો જણાતો નથી.

કુમારપાલના ચોલાણરાજ અણ્ણિરાજ (આનાક) સાથે યુદ્ધમાં (સં. ૧૨૦૦-૨ ની પૂર્વ) ઉદયન પુત્ર વાહુ આનાકના પક્ષમાં ગયાનો સવિસ્તર ઉલ્લેખ છે. (સં. પ્ર. ચિં. ૫૦ ૧૯૭ ગુ. સસમાલા ૫૦ ૨૫૩-૩) પરંતુ એ સર્વ બ્રાંતિમૂલક છે, એમ ભાસે છે. એ કૃત્ય અપર એક ' આહુકુમાર 'નું હતું જે ઉદયનપુત્રથી ભિન્ન છે. મૂલે દ્વ્યાશ્રયમાં (સર્ગ ૧૬, શ્લોક ૧૪) આહુ એમજ પાઠ છે. પ્ર. ચતુર્વિંશતિમાં કુમારપાલ પ્રયંધમાં લખે છે કે—

શ્રીજયસિંહદેવવિપન્ને ૩૦ દિનાનિ પાદુકાભ્યાં રાજ્યં કૃતં ।
માલવીયરાજપુત્રેણ ચાહડકુમારેણ રાજ્યં પ્રધાનપાર્શ્વે યાચિતં । પ્રથ નૈસ્તુ
પરવંશ્યત્વાન્ન દત્તં । તતો રુદ્રા ચાહડ આનાસેવકઃ સંજાતઃ । સ
ભગદત્તવન્માત્રધુર્યઃ ।

શ્રી જયસિંહદેવ મૃત્યુવશ થયા પછી (કુમારપાલ આવતા મુઘી) ૩૦ દિન પાદુકાએ (પાવડીઓએ) રાજ્ય ક્યું. માલવદેશના રાજપુત્ર આહુ કુમારે (ગુજરાતનું) રાજ્ય પ્રધાનો પાસે માગ્યું. પણ પ્રધાનોએ તે પારકા વંશનો (અર્થાત્ પરમારવંશનો) હોવાથી આપ્યું નહિ. તેથી રાષ્ટ્ર પામી આહુ (શાકંભરીના રાજા) આનાનો સેવક થયો. તે (મહાભારતના હસ્તિ યુદ્ધ પ્રવીણ) ભગદત્ત રાજાની તુલ્ય હસ્તિવિદ્યામાં પ્રવીણ હતો, ધૃત્યાદિ. દ્વ્યાશ્રયકર્તા પણ આહુના હસ્તિશાસ્ત્રના જ્ઞાનને ઉલ્લેખે છે. એ ઉપરથી ગમ્ય થાય છે કે એ આહુ સિદ્ધરાજનો કાઈ સંબંધી અને પ્રીતિ-પાત્ર હશે. અને તેથીજ તેણે ગુજરાતના રાજ્ય સાફ પ્રયત્ન કરેલો, અને

† પ્રભાવક ચરિતમાં આનું નામ ચારમટ લખ્યું છે. (જયસિંહસૂરિના કુમારપાલ ચરિત માં અને જિનમંડનના કુમારપાલપ્રવચ્ચમાં ચારમટ મળે છે.) જે પ્રાકૃત આહુનું જ સંસ્કૃત રૂપ કરવામાં આવ્યું હશે આ નામ સામ્યથી પ્ર. ચિં. કાર ભ્રમમાં પડી ચારમટનું વ્રત ઉદયન પુત્ર આહુની સાથે જોડી નીધું લાગે છે.

તેમાં જ્યાં ન મળવાથી તેણે કુમારપાલના વિરોધીનો આશ્રય લીધેલો. એવું હુશ્ચરિત કોઈ પણ ઉદ્યત પુત્રમાં સંભવી શકતું નથી. તેથી અત્ર પ્ર. ચિં. નો લેખ એ સિત્ત ચાહડ એક માની લેવાના ભ્રમથી થયો છે. તત્ર ચાહડને 'શ્રીસિદ્ધરાજસ્ય પ્રતિપન્નપુત્રઃ' કહે છે. તે (Godson) પદવી માલવીય રાજકુમાર ચાહડની સંભવી શકે.

સિત્તસા અને ઉદ્યતપુરના એક મંદિરના લેખમાં સં. ૧૨૨૨ માં ઠંકડુર ચાહડે-રંગારિકા (ભુદિત. District.)માં સાંગવાડગામનું અર્ધદાન કર્યાનું છે. તે પણ આજ રાજકુમાર ચાહડ સંભવી શકે, કે જેને પાછળથી કુમાર-પાલે નવીન હતેલા માલવદેશનો કંઈક ભાગ મંડલીક બનાવી આપ્યો હોય.

મુદિત પ્ર. ચિં. (૫૦ ૨૪૦) માં વાઝમદના નાનાભાઈ ચાહડને સેનાપતિ કરી સાંભર હતવા મોકલ્યાનું અને તેણે ખંભેરા (ભંભેરી-પ્ર. ચ.) નગર હત્યું આદિ વૃત્ત છે. ત્યાં 'હિન્દી એક ગુજરાત'માં 'ચાહડ' અને 'ખાખરા નગર' એમ પાઠ છે, તેમાં દ્વિતીય અશુદ્ધ છે. પ્રથમ સંદિગ્ધ છે. 'હિન્દી એક ગુજરાત'ના કર્તાએ વાઝમદ એજ ચાહડ છે તેથી તથા ચ, વ નો ભ્રમ થયો હશે એમ માની એ ચરિત 'ચાહડ'નું લખ્યું છે. તેટલા અંશમાં એ શુદ્ધ લાસે છે.

* * * * *

આ ચાહડનું સવિસ્તર વૃત્ત ગુ. રાસમાલા ભા. ૧ ૫૦ ૨૮૬-૨૮૭ ટિપ્પનમાં છે. ત્યાં જિજ્ઞાસુએ જોધ લેવું.

'પ્રલાવક ચરિત્ર' તથા 'કુમારપાલ પ્રબન્ધ'માં તો એને ભુદોજ લખવામાં આવ્યો છે. પ્ર. ચ. કાર એને સિદ્ધરાજનો પુત્ર (સ્વીકૃત પુત્ર-પાલિત) જણાવે છે.

તથા ચારુમટઃ શ્રીમત્સિદ્ધરાજસ્ય પુત્રકઃ ।

આજ-પ્રમાણે જ્યોત્સિંહસુરિના ક. ચ. માં છે.

સિદ્ધેશ્વરમપુત્રોડય મટશ્ચારમટો વલી ।

ચૌહુકયાજ્ઞામવજ્ઞાય મેજડગોરાજમૂસુજમ્ ॥

-તૃતીયસર્ગ, શ્લોક ૫૧૯ ।

આના સંબંધમાં વિશેષ જણવા માટે ભુદો પ્ર. ચ. શ્લો. ૫૪૬-૫૫૫.

—સંગ્રહક.

આ (ગિરનાર વાળા) લેખને (ઉપર લિખિત)... મહાકવિના મંદિરનો નવો લેખ ઉદ્યતવંશ સંજંઘમાં પૂર્ણ પુષ્ટિ આપે છે, અને પદ્મસિંહનો દેહાંત સં. ૧૩૦૫ પહેલાં થયાનું મૂલ્ય છે. કાંટિકાના લેખમાં સ્પષ્ટાક્ષરે આદ્ય પાઠ છે તેથી અત્ર મૂલ્યમાં તેમજ દશે એમ અનુમાનાય છે.

(શ્લો. ૬) પદ્મસિંહના અત્ર (કાંટિકા વાળા લેખમાં) ત્રણ પુત્રો ગણાવ્યા છે. પરંતુ ગિરનાર ઉપર દાથીપગલે જવાના માર્ગ ઉપર ગાળી આજુએ એક દક્ષિણાભિમુખ મંદિરમાં લેખ છે, તેમાં આ વંશનું વિસ્તારથી વર્ણન છે, તેમાં ચાર પુત્રો ગણાવ્યા છે. તેથી એ લેખ જોતો મૂલ્યમાં સંવત્ નથી તે કાંટિકા લેખ સમય પછી એટલે સં. ૧૩૨૦ પછીનો હોવાનું અનુમાની શકાય. એ લેખ ઘણો ઘસારા ગયો છે. તેથી કેટલોક ઉપયોગી જ્ઞાન નષ્ટ થયો છે. (એનું ઇંગ્લિશ ભાષાંતર અહીં ભૂલ ભરેલું છે.) એ લેખ ઉપરથી ઉદ્યત વંશ સંજંઘમાં નીચે પ્રમાણે ગમ્ય થાય છે.

આદ્ય (?) ને સાત પુત્ર હતા—(૧) કુમારસિંહ, જે કુમારપાલનો કાકાગારાધિકારી (કાકારી) હતો. (૨) જગતસિંહ (૩) પદ્મસિંહ (૪) જયંત (૫) પાતાક (૬) ધીલિંગ (૭) (નામ અસ્પષ્ટ છે). પ્રસ્તુત લેખના ૮ માં શ્લોકમાં (૩) પદ્મસિંહને બિં (બી ?) દેવીથી (૧) મહાલુસિંહ (૨) સામંતસિંહ. (મુદ્રિત લેખમાં સમરસિંહ છે.) (૩) સક્ષ્મ અને (૪) તેજ એ ચાર પુત્ર અને મૂમલાદિ એ પુત્રી હતી એમ લખ્યું છે. અને બિં (બી) દેવી એ પૃથ્વીદેવીને સ્થલે પાઠકનો ભ્રમ જણાય છે.

સક્ષ્મ (પ્રા. સક્ષખણ) (કાંટિકા વાળા).... લેખથી જણાય છે કે શ્રીવીરસક્ષ દેવે પ્રથમ તેને સારાપટ્ટ (કાઠિયાવાડનો મોટો ભાગ) નો અધિકારી કર્યો હતો અને પછી કાટ (ભરૂચ આદિ) દેશનો અધિકારી બનાવ્યો હતો, જ્યાં તેનો દેહાંત થયો હતો. (જે મહાકવિ લેખના એટલે સં. ૧૩૨૦ પૂર્વ થયેલો.) સખ્તમ શ્લોકના ભાવ જોડે સરખાવો—કીર્તિકામુદી. ૪-૧૯

સ્વામિના સત્પ્રસાદેન પાણિર્યઘપિ મુદ્રિત : ।

(આ ગિરનારવાળા)..... સં. ૧૩૦૫ ના લેખમાં સક્ષખણસિંહને મહામાત્ય લખ્યો છે. તે... (કાંટિકાના) સં. ૧૩૨૦ ના લેખમાં મુરખાધિકારી લખ્યો.

છે, એ કંઈક વિરોધ યુક્ત લાગે છે. † સં. ૧૨૯૭-૮ માં નાગર બ્રાહ્મણ નાગડ મહામાત્ય હતો અને સં. ૧૩૨૦ માં માલદેવ હતો. મધ્યમાં બીજાઓ અમાત્ય થયા હશે પણ તે અંશ જ્ઞાત થયા નથી. ”

ઉપર જે ગિરનાર પર્વત ઉપર હાથી પગલે જવાના માર્ગવાળા લેખનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, તે લેખ, ગિરનારના લેખોવાળા ઉક્ત પુસ્તકમાં આપેલો છે, પરંતુ તે બહુજ ખંડિત અને અશુદ્ધ હોવાથી મહેં આ સંગ્રહમાં લીધો નથી. પરંતુ, ઉદયનના વંશ સંગ્રહી વૃત્ત જાણવાની ઇચ્છાવાળાને તે કેટલીક રીતે ઉપયોગી અવશ્ય થઈ પડે છે. તેથી તે મૂલ માત્ર જેવી રીતે એ પુસ્તકમાં આવેલો છે તેજ પ્રમાણે અત્ર આપવામાં આવે છે.

.....પ્રમો માનં વમા

.....પ્રસમદુપલબ્ધપરિ

.....[શ્રી] માલવંશમણિરુજ્જ્વલકીર્તિ

.....પ્રમુરજાયતાવસ્યોદયન હત્યદ્વિસં

.....કુહડનામધેયઃ ॥ શ્રેયઃપદં મંત્રિવિમુર્વમૂવ

.....ઉક્તા સધર્મિણી નિર્મલધર્મયુક્તા ॥૪॥ ત-

યોઃ સસાં....મદોદ્ગમાઃ ॥ અજાયત સુતાઃ સપ્ત ગોત્રોદ્ધારકુલાચલાઃ ॥૫॥

પાલ કુમારક્ષમાપાલકોષ્ઠાગારાધિકારવાન્ ॥ કુમારસિંહઃ પ્રથમોપ્યુ-

ત્તમઃ પુરુષઃ સતાં ॥૬॥ જગત્સિહોથ રમ્યસ્તુ પદ્મસિંહઃ શ્રિયઃ પદં ॥

તત્તો જયંત-

પાતાકૌ ધીણિગ—મિમપ્રતે ॥ ૭ ॥ યુગ્મં ॥ શ્રીપદ્મસિંહદયિતા [વિં]

વીદેવી તનુ-

† મહારા વિચાર પ્રમાણે એમાં વિરોધ નેવું કશું નથી. પ્રાચીન વૃત્તો અને લેખો ઉપરથી જણાય છે કે તે વખતે ‘ મહામાત્ય ’ યા ‘ મંત્રી ’ શબ્દનો અવહાર, આજે જેને ‘ દીવાન પદ ’ કહેવામાં આવે છે, એકલા તેજ અર્થમાં કાંઈ ન હોતો થતો પરંતુ કેટલીક વખતે જેઓ અમુક પ્રાંત યા દેશના અધિકારી (ગવર્નર-મુખા) કહેવાતા તેમના માટે પણ એ શબ્દોનો અવહાર થતો હતો.—સં.આ.૬૬.

रुहांश्चतुरः ॥ श्रीमहणसिंह समरसिंह—सलक्षतेजाख्यान ॥ ८ ॥ अथ
सूमलाम-

नुपमामंहितेवबुधे दिवे प्रसुवे—यः ॥ जयंतकाकृति नंगानधूतभी-
तां च सीतोदां ॥ ९ ॥ युगं ॥ सामतसिंह.....विधू इव अध्यक्षौ सर्व
देशेषु मुहुर्जातौ ॥ १० ॥.....अणहिलपुरस्थलालाक-

विहितजने.....॥ ११ ॥ घटपद्रके चव-

मभू परिमालि

कामुकारसंसार-

सिंधुतरीः ॥ १२ ॥

शत्रुंजयगिरौ

देवकुलिकांजलिः ॥

भवाधिवारिधिकि-

लीका या संलपंतः

श्रिया जयंति जन.....

जयंति तेजलदे

मिधेयश्रीविल्ह.....

किंवृणमंत्री

शांतनः ॥ सु....

चरन्यद्ययमुं

वशं न्यान्या य.....

नः ॥ अनुवि

तनकेपा.....

नेगफणमंडपः

विभूषितः ॥ १८ ॥ वर्द्धमा-

नपुरे येन वा

मनाथवाथ स्वत्तकं ॥ १९ ॥

पुरे च पेशलापा

सद्वलानामजामेः श्री-

वीरस्वत्तकं ॥ २० ॥

नेमिवेश्मंत ॥ मंडपश्रे-

यसे झाड-प्रधि

देवकुलिकाद्वारि हारि च

महातीर्थेऽथ तीर्थ-लिंगं

मे देवकुलिकाकलिता-

क्षुता

॥ २३ ॥ तत्रादिवंधोः पुण्या-

य सवनस्यादितीर्थकृत् ॥ जन.....क.....किःश्रीवीरश्च विनि-

र्ममे ॥ २४ ॥.....जयानंदसूरिपट्टप्रतिष्ठितैः । व्यधि-

यंत प्रतिष्ठा च श्रीम-दनसूरिभिः ॥ २५ ॥ बृहद्गणोद्धतपि-

મ્મલજ્ઞાત્રાયાં શ્રીયન્નેશ્વરવિનેયઃ

યસિંહસૂરિઃ પ્ર-

શન્તિમેતામિતિ વ્યતનોત્ ॥ ૨૬ ॥ ઝઙ્ઙસિનિપ્રમાઃ ॥ સંવદા-

ન્નામર્ગો જ્ઞાતા પ્રજ્ઞાન્તિઃ સ્વ

સ્થિ ટ૦ હરિપાલેન માલેયમુ-

ર્ક્ષણંતિ ॥

[આ ઉપરથી જણાયે છે કે ઉદયનના વંશ માટે આ પ્રશસ્તિ બહુજ મહત્વની છે પરંતુ કમ નસીબે એનો અધિકાંશ ભાગ નષ્ટ બન્યો થઈ ગયેલો છે; તેથી એમાંથી સ્પષ્ટ હકીકત કાઢી પણ જણાતી નથી. છુટા છુટા નામો ઉપરથી સમજાય છે કે, શત્રુંગન્ય અને વર્દ-માનપુર (વઢવાણ) આદિ અનેક સ્થળો આ પ્રશસ્તિ વર્ણિત વ્યક્તિઓએ જે મંદિરો, દેવકુલિકા, મંડપ અને ખત્તકો આદિ બનાવ્યાં તેની આમાં નોંધ આપેલી છે. ઘણું કરીને આ તે મંદિર સંગ્રહી પ્રશસ્તિ હોવી જોઈએ, જેનો ઉલ્લેખ, કાંટેલા વાળા લેખના ૧૦ માં ૨લો-કમાં કરવામાં આવ્યો છે.]

(૫૪)

નેમિનાથના મંદિરના ઉત્તરદ્વાર તરફ એ સ્થળો છે તે બંને ઉપર લેખો કાતરેલા છે. તેમાંના જમણી બાજુ ઉપરના સ્થળ ઉપર આ નં. ૫૪ નો લેખ આવેલો છે.

મિતિ સં૦ ૧૩૩૩ વર્ષના જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૪ લૌભ (મંગલ) વાર. શ્રીજિનપ્રબોધસૂરિ ગુરુના ઉપદેશથી ઉચ્ચાપુરી નિવાસી શ્રેષ્ઠી આસ-પાલના પુત્ર શ્રેષ્ઠી હરિલાલે પોતાના તથા પોતાની માતા હરિલાના શ્રેયાર્થે ઉત્તરવંત (ગિરનાર) મહાતીર્થ ઉપર શ્રીનેમિનાથદેવની નિત્ય પૂજા સારૂ ૨૦૦ દ્રમ્મ (એક પ્રકારના બગેા સિક્કા) આપ્યા. એમના વ્યાજમાંથી નિત્યપ્રતિ ૨૦૦૦ (એ હજાર) પુલો, દેવકીય બગીચામાંથી લઈ.....પૂજા કરવી.

આ લેખમાં જણાવેલા જિનપ્રબોધસૂરિ તે ખરતરગચ્છની પટ્ટાવ-લીમાં ૪૮ તબરે લખેલા જિનપ્રબોધસૂરિ છે. તેમના પિતાનું નામ સારૂ શ્રીચંદ્ર અને માતાનું સિરિયાદેવી હતું. વિક્રમ સંવત્ ૧૨૮૫ માં તેમનો જન્મ થયો હતો અને પર્વત એવું નામ આપવામાં આવ્યું હતું.

સં. ૧૨૯૬ માં, કાશ્યપુ વદિ ૫ અને હસ્ત નક્ષત્રમાં, ચિરાપદ્ર (હાલનું થરાદ, જે પાલણુપુર એજન્સીમાં આવેલું છે) નામના ગામમાં દીક્ષા લીધી હતી. તે વખતે તેમના ગુરૂએ પ્રજોધમૂર્તિ એવું નવું નામ આપ્યું. પછી વિદ્યાભ્યાસ કરી યોગ્ય ઉમરે પહોંચ્યાથી વાચકપદ મેળવ્યું અને આંતે સં. ૧૩૩૧ ના આશ્વીન વદિ પંચમીના દિવસે સૂરિપદ પ્રાપ્ત કર્યું. તેજ સાલના કાશ્યપ માસની વદ ૮ ના દિવસે જલદોર (મારવાડ) માં ગચ્છાનુજ્ઞાનો પદમહોત્સવ થયો જેમાં માહુગોત્રીય સાહુ ખીમસીંહે રૂપ હજાર રૂપિયા ખર્ચ કર્યા હતા. વિ. સં. ૧૩૪૧ માં તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. (સ્વરતરપદ્માવલિ—ક્ષમાકલ્યાણક।)

(૫૫-૫૬)

જે સ્થાન ઉપર, ઉપરનો લેખ આવેલો છે તેનીજ સામે આવેલા ખીજ સ્થાન ઉપર નં. ૫૫ અને ૫૬ ના લેખો કાતરેલા છે.

નં. ૫૫ નો લેખ અપૂર્ણ અને ખંડિત છે. અવશિષ્ટ ભાગમાં જણાવેલું છે કે—સં. ૧૩૩૫ ના વૈશાખ સુદિ ૮ ગુરૂવાર ના દિવસે, શ્રી ઉજ્જયંત મહાતીર્થ ઉપર.....શ્રીનેમિનાથની પૂજા માટે ધવલકકક (ધોળકા) નિવાસી શ્રીમાલજ્ઞાતિના, સં. વીંદહુણ.....

નં. ૫૬ માં ઉલ્લેખ છે કે— સં. ૧૩૩૬ ના જ્યેષ્ઠ સુદિ ૮ બુધવારના દિવસે, શ્રીઉજ્જયંત મહાતીર્થ ઉપર, શ્રયવાણા નિવાસી પ્રાગ્વાટ-જ્ઞાતિના મહંં જિસધરના પુત્ર મહંં પૂનસિંહની ભાર્યા ગુનસિરિના કૃત્યાણ માટે ૩૦૦ (ત્રણસો) દ્રમ્મ નેચકે (દેવપૂજા માટે ?) આપ્યા. આથી (આના વ્યાજમાંથી) પ્રતિદિવસ ૩૦૫૦ (ત્રણ હજાર અને પચાસ) કુલો લઈ દેવની પૂજા કરવી.

(૫૭)

આ લેખ ક્યાં આગળ આવેલો છે તે જણાયું નથી. “ સં. ૧૩૫૬ ના જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૫ ને શુક્રવારના દિવસે, શ્રી પદલીવાલ જ્ઞાતિના શ્રેષ્ઠ પાસૂના પુત્ર સાહુ પદમની ભાર્યા તેજલાદે.....કુલગુરૂ શ્રીસ્મનિ (?) મુનિના ઉપદેશથી મુનિસુવ્રતસ્વામિગિંળ, દેવકુલિકા, પિતામહના શ્રેયાથે.....” માત્ર આટલી હદીકત મળે છે.

(૫૮)

મી. નરસિંહપ્રસાદ હરિપ્રસાદની લાઈબ્રેરીમાં એક સુંદર કોતરેલી આરસપહાણની શિલા પડી છે તેના ઉપર નં. ૫૮ નો લેખ કોતરેલો છે. લેખ અપૂર્ણ છે. ફક્ત “ સં. ૧૩૭૦ ના વૈશાખ સુદિ ૨ ગુરુવારના દિવસે લીલાદેવીના પુણ્ય માટે શ્રી આદિનાથજિંજ, ચિરપાલે.....” આટલી હડીકત ઉપલબ્ધ છે.

(૫૯)

નેમિનાથના મુખ્ય મંદિરના દક્ષિણ દ્વાર પાસે, કોટની પશ્ચિમ બાબુના ન્હાના મંદિરમાં એક લાંગેલો સ્થંભ છે અને તેના ઉપર જે પ્રતિમાઓ કાઢેલી છે જેમની બરાબર નીચે આ નં. ૫૯ નો લેખ કોતરેલો છે.

મિતિ સંવત્ ૧૪૮૫ ના કાર્તિક સુદી પંચમી બુધવાર. શ્રીગિરનાર મહાતીર્થ ઉપર ઠા. પેતાસિંહનું નિર્વાણ થયું (મૃત્યુ પામ્યો). મંત્રિ-દક્ષિ (૫ ?) વંશમાં, શ્રીમાન્ સુનામડગોત્રમાં, મરૂતીયાણા (વા-સી ?) ઠ. જહા પુત્ર ઠ. લાપૂ તેનો પુત્ર ઠ. કદ્દ.....તેના વંશમાં વીસલ, તેનો પુત્ર ઠ. સુરા, તેનો પુત્ર ઠ. માધૂ, ઠ. ભીમસિંહ, ઠ. માલા. ઠ. ભીમસિંહની ભાર્યા ઠ. ભીમા, પુત્રી બાઈ મોહણની કુક્ષિથી ઉત્પન્ન થયેલો ઠ. પેતાસિંહ તેની ભાર્યા બાઈ ચંદાગહ, શ્રીનેમિનાથના ચરણને પ્રણામ કરે છે.

(૬૦)

એજ મંદિરની પૂર્વ બાબુની દિવાલ ઉપર નં. ૬૦ નો લેખ કોતરેલો છે.

મિતિ સં. ૧૪૯૬ ના આષાઠ સુદી ૧૩ ગુરુવાર. જંજણપુરવાસી મહુતીઆણી, ખરતરગચ્છ, નન્હડ ગોત્ર, સાહ ચાહુણના વંશમાં સાહ ગુણરાજ પુત્ર સાહ જળ, વીરમ, દેવાપુત્ર માણકચંદ, બ્રાતા સંઘવી રાઈમલે શ્રીગિરનારે યાત્રા કરી શ્રીનેમિનાથની.....

(૬૧)

હાથીપગલાની પાસે આ નંબર ૬૧ નો લેખ આવેલો છે. “ સં.

૧૬૮૩ ના કાર્તિક વદિ ૬ સોમવારના દિવસે, ગિરનાર તીર્થની પૂર્વની જે (જીર્ણ) પાજ હતી તેનો ફરીથી, દીવ (બંદર)ના સંઘે.... શ્રીમાલીજ્ઞાતિના સંઘવી મેઘજીના પ્રયત્નથી ઉદ્ધાર કરાવ્યો. ”

(૬૨)

નંબર પર નો લેખ ન્યાં આગળ આવેલો છે ત્યાંજ આ નં. ૬૨ નો લેખ પણ આવેલો છે. આ લેખ બહુ જુનો છે. અર્થાત્ સિદ્ધરાજ જયસિંહ દેવના સમયનો છે. કેમકે આની અંદર તેનું નામ છે. પરંતુ લેખ એટલો બધો ત્રુટિત થઈ ગયો છે કે એમાનો કાંઈ પણ સંબંધ સ્પષ્ટ રીતે જણાતો નથી. ફક્ત સંગ્રહી રાખવા માટે જ આને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

(૬૩)

નંબર ૫૯ ના લેખવાળા સ્થાનમાં આ નં. ૬૩ વાળો લેખ પણ રહેલો છે. આ લેખ પણ ઉપરના લેખ જેવોજ અપૂર્ણ છે. પત્થરનો અર્ધો ભાગ તૂટી ગયેલો હોવાથી અર્ધો લેખ જતો રહ્યો છે. અવશિષ્ટ ભાગમાં આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે—સ્વસ્તિ શ્રી ધૃતિ.....નમસ્કાર શ્રીને-મિનાથને.....વર્ષના ફાલગુણ સુદી ૫ ગુરુવારે.....તિલક મહારાજ શ્રી મહાપાલ....વચસિંહ ભાર્યા ફાઉ, પુત્ર સા.....સુત સાં સાઈ-આ સાં મેલા. મેલા.....સુતા રૂડી ગાંગી આદિએ....નાથનો પ્રાસાદ કરાવ્યો. પ્રતિષ્ઠા કરનાર.....સૂરિના પદ્મધર શ્રીમુનિસિંહ.....

આટલા લેખો ગિરનાર પર્વતના પ્રકાશમાં આવ્યા છે. આ સિવાય બીજા પણ નહાના મોટા લેખો હજી ત્યાં હશે, પરંતુ, તે પ્રકટ થયા નથી. ડૉ. બર્નેસના રીપોર્ટમાં, સિદ્ધરાજના સમયના—કે ન્યારે નેમિનાથના મુખ્ય મંદિરનો ઉદ્ધાર થયો હતો—લેખોનું સૂચન છે. તે લેખો ખાસ લેવા અને તપાસવા લાયક છે. શત્રુંજયની માફક ગિરનારમાં પણ પ્રાચીન લેખોની સ્થિતિ બહુજ થોડી રહી છે. તેમજ કેટલીક મોટી પ્રશસ્તિઓ, કે જે મધ્યકાલમાં બનેલા મંદિરો વિષયની હતી, તે નષ્ટ થઈ ગયેલી છે, એમ બીજા ઉલ્લેખો ઉપરથી જણાય છે.

ગંઢના દરવાજાથી જરાક આગળ જતાં, મુખ્ય રસ્તાની ડાબી બાજુ ઉપર, નેમિનાથના મહોટા મંદિરના પ્રથમ દ્વાર સમીપની દિવાલ ઉપર એક મહોટો શિલા લેખ લાગેલો છે, કે જેમાં ૨૪ પ્રક્રિયાઓ કેતરેલી છે. આ લેખ સૌરાષ્ટ્રના ચૂડાસમા રાજપૂતોના ઇતિહાસ ઉપર કેટલોક સારો પ્રકાશ પાડે છે. આ લેખની નકલ, જે પુસ્તકમાંથી ઉપરના બધા લેખો લેવામાં આવ્યા છે તેમાં તથા ડૉ. બર્નેસના ઉક્ત રીપોર્ટમાં પ્રકટ થયેલી છે. પ્રથમ રાયલ એસીયાટિક સોસાયટીના ચોપાનીઆમાં પણ એ પ્રકટ થઈ ચૂક્યો છે. પરંતુ આ લેખ બહુજ અપૂર્ણ છે, એમ જોનારને તુરતજ જણાઈ આવે છે. કારણ કે, આમાં ફક્ત એકલો પ્રારંભનો 'રાજવંશ વર્ણન' જેટલોજ ભાગ ઉપલબ્ધ છે. આ લેખ ક્યાંનો અને કોની પ્રશસ્તિ રૂપે છે, તે, એ ઉપલબ્ધ ભાગ ઉપરથી બિદ્યુલ જણાતું નથી. ઉપલબ્ધ ભાગમાં જે વિસ્તૃતરૂપે 'રાજવંશ વર્ણન' કરવામાં આવ્યું છે તે ઉપરથી સહજે જણાઈ આવે છે, કે એ લેખ બહુજ મહોટો હોવો જોઈએ. અને વાસ્તવિકમાં છે પણ એમજ... આ લેખનો કેટલોક ભાગ મુને અન્યત્ર પ્રાપ્ત થયો છે તે ઉપરથી કહી શકાય છે કે એ શિલાખંડ, આખા લેખના અર્ધા ભાગ કરતાં પણ ન્યૂન છે. ૧૫ માં સૈકાની અંતમાં, ખંભાતમાં શાણુરાજ નામનો એક મહાન્ ધનિક અને પ્રભાવક શ્રાવક થઈ ગયો. તેણે ગિરનાર ઉપર વિપુલ દ્રવ્ય ખર્ચી, વિમલનાથ પ્રસાદ નામનો એક મહાન્ મંદિર બનાવ્યો હતો. તેનીજ પ્રશસ્તિરૂપે આ લેખ કેતરવામાં આવ્યો છે. પરંતુ પાછળથી આ સંપૂર્ણ લેખ, કોઈ કારણથી, મૂળસ્થાનથી ભ્રષ્ટ થઈ એના ખીજા શિલાખંડો અસ્તોવ્યસ્ત થયા અને ફક્ત આટલોજ ભાગ બચવા પામ્યો છે. આ લેખને વિસ્તૃત વિવેચન સાથે એક સ્વતંત્ર જુદા પુસ્તક રૂપે હું પ્રગટ કરવા વિચાર રાખું * છું, તેથી, અત્ર સ્થાન આપવામાં આવ્યું નથી.

* કદાચ, આ પુસ્તક પ્રકટ થતાં પહેલાંજ એ લેખ જુદા પુસ્તક રૂપે પ્રકટ થઈ જશે.

આબુ પર્વત ઉપરના લેખો.

નંબર ૬૪ થી તે ૨૭૧ સુધીના (૨૦૭) લેખો, સુપ્રસિદ્ધ પર્વત અર્બુદાચલ (આબુ) ઉપર આવેલા લિખ્ત લિખ્ત જૈન મંદિરોમાંના છે. તેમાં આદિના ૬૮ (નં. ૬૪ થી તે ૧૩૧ સુધીના) લેખો ગુર્જર મહામાત્ય તેજપાલના બનાવેલા ભારતીય શિલ્પકલાના આદર્શભૂત અને ઉત્કૃષ્ટ કારીગરીવાલા 'બ્રહ્મસિંહ વસહિકા' નામના જગપ્રસિદ્ધ મંદિરમાં રહેલા છે. આ લેખોમાંના ૩૨ લેખો, 'એપીગ્રાફીઆ ઇન્ડીકા'ના, ૮ મા ભાગમાં, (EPIGRAPHIA INDICA, Vol. VIII.) પ્રોફેસર એચ. લ્યુડર્સે (Professor H. Luders, Ph. D.) પ્રકટ કરેલા છે. પ્રારંભમાં જે જે મોટી પ્રશસ્તિઓ છે તે પ્રથમ પ્રો. વિષ્ણુ આબાજી કાથવટેએ સંપાદિત કરેલી સોમેશ્વરદેવકૃત કીર્તિ કૌમુદી ના પરિશિષ્ટમાં, તથા ભાવનગર રાજ્યના 'પુરાણવસ્તુ શોધ-ખોળ ખાતા' તરફથી પ્રકટ થયેલા 'પ્રાકૃત અને સંસ્કૃત લેખસમૂહ' (Collection of Prakrit and Sanskrit Inscriptions) નામના પુસ્તકમાં પણ અંગ્રેજી ભાષાંતર સહુ પ્રકટ થયેલી છે. તથા આ બંનેનો કેવળ અંગ્રેજી સારાંશ સૌથી પ્રથમ ઈ. સ. ૧૮૨૮ માં એચ. એચ. વીલ્સને (H. H. Wilson) એશીયાટીક રીસર્ચીસના ૧૬ માં પુસ્તકમાં (પૃષ્ઠ ૩૦૨) (Asiatic Researches Vol. XVI. P. 302 ff.) પ્રકટ કરેલો છે. ખાકીના બધા લેખો પ્રથમજ વાર અત્ર પ્રકટ થાય છે.

પ્રો. લ્યુડર્સ, એ. ઈ. માં પોતે પ્રકાશિત કરેલા ૩૨ લેખોની ભૂમિકામાં આ પ્રમાણે જણાવે છે:—

“ આબુ પર્વત ઉપર આવેલાં લિખ્ત લિખ્ત દેવાલયોમાંના અનેક લેખોના શાકીય ઉતારા, ઈ. સ. ૧૯૦૨ માં સુબ્બ ઇલાકાના આર્કીઓ લોજકલ સ્વહેના સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ મી. એચ. કાઉસેન્સે (Mr. H. Cousens.) તૈયાર કર્યા; અને તે ઉતારા પ્રો. હુલ્ટ્ઝે (Prof. Hultzsch.) તરફથી

પ્રો. કીલ્હોર્ન (Prof. Kielhorn.) ને મળ્યા અને તેમણે પ્રસિદ્ધ કરવા માટે મળે આપ્યા. નીચે આપેલા જત્રીસ લેખો નેમિનાથના દેવાલયમાંથી મળેલા છે અને તે એમ સૂચવે છે કે વીરધવજ (ચાલુક્ય રાજા) ના પ્રધાન તેજપાલે આ મકાન બંધાવ્યું તથા અર્પણ કર્યું. અધુના, આ પુણ્યાલયનું નામ 'વસ્તુપાલ અને તેજપાલનું મંદિર' એમ છે; પરંતુ મૂળ પાથો તેજપાલ એકલાએજ નહાએલો હોવાથી આ અસિધાન આપવું ભૂલ ભરેલું છે. મહારા મત પ્રમાણે જે મહાત્મા (તીર્થંકર) ને આ મંદિર અર્પણ કર્યું છે તેમના નામ ઉપરથી આ નામ પાડવું અગર લેખોમાં જતાવ્યા પ્રમાણે 'લશુસિંહવસહિદા' અથવા 'લશુવસહિદા' † એમ મૂળ નામ આપવું શ્રદ્ધા છે. ”

સૌથી પ્રથમનો (નં. ૬૪ નો) લેખ, દેવાલયના અગ્રભાગમાં આવેલા એક ગોખલામાં ચણેલા કાળા પથર ઉપર કોતરવામાં આવ્યો છે. પ્રો. લ્યુડર્સ જણાવે છે કે—

“ આ લેખ લગભગ ૩'૧ $\frac{1}{2}$ ” પહોળો તથા ૨'૭ $\frac{1}{2}$ ” લાંબો છે. તે ઘણીજ સુંદર રીતે કોતરવામાં આવ્યો છે. અને સારી સ્થિતિમાં છે. દરેક અક્ષરનું માપ $\frac{1}{2}$ ” છે. લેખ જૈનનાગરી લિપિમાં લખાએલો છે. મૂળ લેખમાં વ ને વ વચ્ચે તદ્દાવત માત્ર વચમાં ઝીણા ટપકનોજ રાખેલો છે, તેથી નકલમાં આ તદ્દાવત સ્પષ્ટ રીતે મારુમ પડતો નથી. તેથી કેટલીક વખત વ તથા વ ઓળખવા અથરા પડે છે. આખો લેખ સંસ્કૃત પદ્યમાં છે. માત્ર આરંભનો ઓમ તથા પંક્તિ ૧૭, ૨૬ ને ૩૦ માં આવેલાં કેટલાંક વાક્યો તેમજ પંક્તિ ૪૬-૪૭ માં આપેલું કેટલુંક અંતનું વિવેચન ગદ્યમાં છે. આ લેખ રચનાર ચાલુક્ય રાજાઓનો પ્રખ્યાત પુરોહિત તથા કીર્તિકૌમુદીનો પ્રણેતા સોમેશ્વરદેવ છે. પરંતુ, જે કે કેટલાંક પદ્યો ' કીર્તિકૌમુદીની રચનાશૈલી સાથે સરખાવી શકાય તેવાં છે, તો પણ ઘણીવાર પિષ્ટપેપણ કરવામાં આવ્યું છે. તેમજ કેટલાંક પદ્યો અસંબદ્ધ છે. ભાષા વિષે વિચાર કરતાં કેટલાંક શિષ્ટશાસ્ત્રના શબ્દો વપરાયલા છે જે ધ્યાન ખેંચે તેવાં છે. જેમકે વલનક (પદ્ય ૬૧) અને સ્વતક (પદ્ય ૬૫). વલનક

† 'વસહિ' (જૈન મંદિર) જે સંસ્કૃત 'વસતિ (વસથિ)' ઉપગ્રી થએલું છે તેના માટે જુઓ પ્રો. પીષ્ચેલનું “ગ્રામાટિક ડેર પ્રાકૃત સપ્રાયન (Prof. Pischel's Grammatik der Prakrit Sprachen) કાનંદ શબ્દ 'બસદી' અગર 'બસતી' એ 'વસતિ' નોજ તદ્દભવ છે. ઇ. એચ.

એ મરાઠી વલણી હોય એમ લાગે છે. અને તેનો અર્થ 'મોલેસ્વર્થ' (Mole-sworth) અને કેન્ડી (Candy.) ના શબ્દકોષ (Dictionary) માં "દેવાસ્યના 'ગમારા' (ગર્માગાર) અથવા 'સસા મંડપ'ની બીતોને જેડીને બનાવેલી ઉંચી બેઠક" એમ આવ્યો છે. 'સત્તક' નો અર્થ કોઈ પણ શબ્દ-કોષમાંથી મળે નથી. સંબંધ ઉપરથી તેનો અર્થ 'ગાદી' અથવા 'બેઠક' થાય છે. * કેટલાંક વિશેષ નામો પ્રાકૃતરૂપમાંજ વપરાયલા છે. જાંદના નિયમોને લીધે તેજપાલને બદલે અશ્વિનૃષ્ટ તેજપાલ વાપરવું પડ્યું છે. (ભુજો પદ્ય ૫૩)

* વલનક અને સત્તક શબ્દો મત્ર કેટલાક જૈન લેખોમાંજ તેવામાં આવે છે અન્યત્ર દષ્ટિગોચર થતા નથી. તેથી આ શબ્દવાચ્ય વસ્તુઓ સમજવામાં ધણાખરા વિદ્વાનો તે વચિતજ રહ્યા છે. કેટલાકે પોતપોતાની કલ્પનાનુસાર વિચિત્ર અને પ્રાંતિમાન અર્થો કર્યા છે. પરંતુ યથાર્થ અર્થ કોઈનામાં જણવામાં આવ્યો હોય તેમ જણાતું નથી. આ બંને શબ્દો પશ્ચિમ ભારતમાં, પહેલાં લોકભાષામાં પ્રચલિત હતા અને તેમનો વાચ્યાર્થ આ પ્રમાણે છે.

બલનક—

- (૧) દેવમંદિરના પ્રવેશદ્વારના ઉપરનો મંડપ.
- (૨) વાપી (વાવ)ના મુખ ઉપરનો મંડપ.
- (૩) કુંડના અગ્ર ભાગના ઉપરનો મંડપ.
- (૪) રાજદ્વારના સિંહદ્વાર ઉપરનો મંડપ.

બલનક શબ્દના આ પ્રમાણે ચાર અર્થો થાય છે. પાટણના તપાગચ્છના વૃદ્ધ યતિ શ્રીહિમ્મતવિજયજી, જેઓ શિલ્પશાસ્ત્રના એકજ-અદ્વિતીય જ્ઞાતા છે તથા જેઓ મંદિર નિર્માણ વિદ્યામાં પૂર્ણ નિપુણ છે, તેમણે આ શબ્દોના ઉપરોક્ત અર્થો જણાવ્યા છે. આ ઉપરથી પ્રસ્તુત લેખમાં જે બલનક શબ્દ છે તેનો અર્થ મંદિરના આગલા ભાગમાં રહેલા દ્વારની ઉપરનો મંડપ સમજવાનો છે. વસ્તુપાલ તેજપાલના બીજા અને-ક લેખોમાં અને ગ્રંથોમાં જણાવેલું છે કે, તેમણે અમુક સ્થાને અમુક મંદિરમાં બલનક કરાવ્યું, તેનો અર્થ પણ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે મંદિરના પ્રવેશદ્વાર ઉપરનો મંડપજ સમજવો.

ખત્તક—તે જેને ગુજરાતીમાં 'ગોખલો' અને રાજપૂતાની ભાષાઓમાં 'આળીઓ' અથવા 'તાક' કહેવામાં આવે છે તે છે 'ગોખલો' એ શબ્દને લલ્લુ-ભાઈ ગોકુળદાસના 'ગુજરાતી શબ્દ કોષમાં' આ પ્રમાણે અર્થ આપેલો છે—“ગોખલો, પુઃ; હરકોઈ ચીજ મૂકવાને અથવા દેવ વિગેરેને બેસાડવાને દિવાલ-ભીંતમાં જે પોલાણ રાખેલું હોય તે; બારણા વગરનું નાનું તાકું.” આ ઉપરથી જણારો કે દેવ મૂર્તિ સ્થાપિત કરવા માટે જે નહાના અથવા મોટા ગોખલા બનાવાય છે તે ખત્તક કહેવાય છે. તેજપાલે પોતાની બીજી સ્ત્રી સુહાદેવીના પુણ્યાર્થે આજ લુણસિંહવસહિતમાં

(લેખનો સાર :)

પ્રશસ્તિ રચનારે પ્રથમ એક પદ્મથી ચરન્વતી દેવીની સ્તુતિ કરી ખીજ પદ્મમાં નેમિનાથ તીર્થંકરની + સ્તવના કરેલી છે. ત્રીજા પદ્મમાં ચૈાલુક્યોની રાજધાની અને પ્રસ્તુત લેખ વર્ણિત મંત્રિઓની જન્મ-ભૂમિ અણહિલપુરની પ્રસંગા છે. ૪ થા પદ્મથી ૭ માં સુધીમાં તેજ-પાલના પૂર્વ પુરુષોનું વર્ણન છે. લખવામાં આવ્યું છે કે, પ્રાગ્યાટ વંશમાં સુકૃટ સમાન પ્રથમ ચંડપ નામે પુરુષ થયો. તેના દુસ રૂપ પ્રાસાદ ઉપર હેમદંડ સમાન ચંડપ્રસાદ નામે તેનો પુત્ર થયો. તેને સોમ નામે સુત થયો. સોમનો સુત અધ્વરાજ થયો કે જેની પ્રિય પત્ની કુમારદેવી હતી. એ દંપતીને પ્રથમ એક લૂણિગ નામે પુત્ર થયો જે ખાત્યાવસ્થામાંજ આ હવલોક છોડી ગયો. (પદ્મ ૮) ૯ થી ૧૨ સુધીનાં પદ્મોમાં, તેમના ખીજ પુત્ર મંત્રી મલ્લદેવનું વર્ણન છે. તેનો નહાનો ભાઈ વસ્તુપાલ થયો, જેણે દરિદ્રી મનુષ્યોના ભાલસ્થલમાં લખેલા દૌઃસ્થ્યાશ્વરોને ભુશી નહાખ્યા-અર્થાત્ યાચ-કોને ઇચ્છિત દાન આપી, તેમનું દારિદ્ર્ય નષ્ટ કર્યું. તથા તે ચૈાલુક્ય રાજાનો પ્રધાન હોઈ મહોટો કવિ હતો (પદ્મ ૧૩-૧૪). પછી એ રસોડોમાં, વસ્તુપાલના નહાના ભાઈ તેજપાલનું વર્ણન છે. ૧૫ માં

મુખ્ય ગર્ભાગારના દ્વારની બંને બાજુએ કૃત્તમ કારીગરીવાળા બે ખતકો બનાવ્યા છે (કે જેમના ઉપર નં. ૧૧૦ અને ૧૧૧ વાળા લેખો કોતરેલા છે) તેમને આજે પણ લોકો “ દેરાણી જેઠાણીના ગોખલા ” ના નામે ઓળખે છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે ‘ખતક’ તે ‘ગોખલા’નું જ ખીજું નામ છે. --સંચાલક.

+ તેજપાલે આ મંદિર નેમિનાથ તીર્થંકર માટે અંધાવેલું હોવાથી, કવિએ તેમનીજ સ્તવના કરી છે. નેમિનાથની માતાનું નામ શિવા યા શિવા-દેવી હતું તેથી કાવ્યકારે, છંદમાં બરોબર ગોઠવવા સાહે, તેમનું ખાસ નામ ન લખતાં ‘શિવાતનૂજ’ ના વિશેષણદ્વારા તેનામ સૂચવ્યું છે. પ્રો. હ્યુઝર્સ, આ વાત બરોબર સમજી શક્યો નથી તેથી તેણે શિવાતનૂજ એટલે પાર્વતી-સુત ‘ગણેશ’ જણાવ્યા છે. પરંતુ તે એટલું નથી વિચારી શક્યો કે એક જૈનમંદિર અને મહાત્ જૈનનરની પ્રશસ્તિમાં ગણેશ જેવા પૌરાણિક દેવની શા હેતુએ સ્તવના કરવામાં આવે ?

શ્લોકમાં, આ મંત્રિઓની ૭ ખેડેનોનાં નામો છે:—(૧) બદ્ધ, (૨) માળિ. (૩) સાળિ. (૪) ધનદેવી. (૫) સોહગા. (૬) વયજૂ. અને (૭) પરમલદેવી. ૧૮ માં શ્લોકમાં કવિ કહે છે કે—અશ્વરાજના આ ચારે પુત્રો ખીજા કોઈ નહિ પણ પૂર્વે દશરથ રાજાના રામાદિક જે ૪ પુત્રો હતા તેજ, એકજ માતાના ઉદરમાં જન્મવાના લોભથી ફરી પૃથ્વી ઉપર અવતર્યા છે. ૧૯ માં કાવ્યથી ૨૪ માં લગીમાં, વસ્તુપાલ અને તેજપાલ—બંને ભાઈઓના અદ્વિતીય સૌહાર્દ અને સત્કૃત્યોમાં સદૈવ સહચારની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે. કવિ કહે છે કે, પોતાના ન્હાનાભાઈ તેજપાલ સહિત વસ્તુપાલ, મધુમાસ અને વસંતર્તુની માફક કોને આનંદ નહિ આપે ?—અર્થાત્ સર્વને આપે છે. (પ. ૧૯) સ્મૃતિમાં કહેલું છે કે—મનુષ્યે માર્ગમાં એકાકી સંચરણુ ન કરવું, તેથીજ નાણે વસ્તુપાલ અને તેજપાલ બંને ભાઈ ધર્મમાર્ગમાં સાથે વિચરણુ કરતા હોય તેમ લાગે છે. (પ. ૨૦) આ બંને ભાઈઓએ, આ ચતુર્થ (કલિ) યુગમાં પણ, પોતાના જીવનદ્વારા કૃતયુગનો સમવતાર કર્યો છે. (પ. ૨૧) મુક્તામય (રોગરહિત—નિરોગી) એવું, આ બ્રાતાઓનું સુંદર શરીર ચિરકાલ સુધી આ જગતમાં વિદ્યમાન રહો, કારણ કે એમની કીર્તિથી આ મહીવલય મુક્તામય (મૌક્તિ રૂપ) પ્રતિભાસે છે. (પ. ૨૨) પૃથ્વીને સર્વે જાણુથી, ધર્મસ્થાનો વડે અંકિત કરતા આ બંધુયુગલે કલિકાલના ગળે પગજ મૂક્યું છે. (પ. ૨૪.)

પછીના ૩ કાવ્યોમાં ચૌલુક્યોની (વાઘેલા) શાખાનું વર્ણન છે. એ શાખામાં, અર્જુનરાજ નામનો એક તેજસ્વી પુરૂષ થયો. તેનો પુત્ર લવણપ્રસાદ અને તેનો વીરધવલ * થયો. અનંતરના (૨૮—૨૯) ખંડ પદ્યોમાં, આ બંધુયુગલે વીરધવલને તેના રાજકાર્યમાં જે અપૂર્વ સહાયતા ફરી છે અને તેના રાજ્ય અને યશનો જે વિસ્તાર વધાર્યો છે તેની

* આ રાજાઓ—(રાણકો) વિષયે, ગુજરાતી રાસમાલા ભાગ ૧, માં “ વાઘેલા વિષે ભાષાંતર કર્તાનો વધારો ” શીર્ષક પ્રકરણ (પૃષ્ઠ ૪૧૦ થી ૫૦૯) માં સવિસ્તર લખવામાં આવ્યું છે. તેથી જિજ્ઞાસુએ ત્યાં જોઈ લેવું.

પ્રશંસા કરી છે. કવિ કહે છે કે—વીરધવલ, ઘુન્દણ સુધી લાંબી ભુજાઓ સમાન પોતાના બનુ પાસે રહેનારા આ બંને મંત્રિઓ દ્વારા સુખ અને લક્ષ્મીનું આલિંગન કરે છે.

૩૦-૩૧ પદ્યોમાં અર્ધુદગિરિ (આબુ પર્વત) નું મહાત્મ્ય વર્ણિત છે. અને પછી પરમારોનો ઇતિહાસ પ્રારંભ થાય છે. એ આબુ પર્વત ઉપર વસિષ્ઠિના યજ્ઞકુંડમાંથી એક પુરુષ ઉત્પન્ન થયો જેણે ‘ પર ’ (શત્રુઓ) નો સંહાર કર્યો. આથી તેનું નામ “ પરમારણુ ” (પરમાર) પડ્યું. (પ. ૩૨) પછી એનો વંશ પણ ‘ પરમાર ’ના નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યો. એ વંશમાં પાછળથી ધૂમરાજ નામનો પરાક્રમી પુરુષ થયો. (પ. ૩૩) તદનંતર ધંધુક અને ધ્રુવભટ્ટ આદિ અનેક રાજા એ વંશમાં થયા પછી રામદેવ નામે રાજા થયો. (પ. ૩૪) રામદેવને યશોધવલ નામનો પ્રતાપી પુત્ર થયો, જેણે ઐશ્વક્યનૃપતિ કુમારપાલના શત્રુ માલવપતિ બદલાલને ચઢી આવેલો જાણી તુરત તેની સામે થયો અને તેને મારી નહાંખ્યો.

* આ યશોધવલના સમયનો એક લેખ, સં. ૧૨૦૨ (ઇ. સ. ૧૧૪૬) ના માધ સુદી ૪ ના દિવસનો સિરોહી રાજ્યમાં આવેલા અજરી નામના ગાંવમાંથી મળેલો છે, તેમાં આને ‘ મહામંડલેશ્વર ’ (સામંત) —પરમારવંશોદ્ભવમહામંડલેશ્વર દશોધવલ—લખેલો છે. આની પટરાણીનું નામ સૌભાગ્યદેવી હતું. અને તે સોંવંડીવંશની હતી. હેમચંદ્રાચાર્યના દ્વાયાધ્યયનહાકાવ્ય માં જણાવેલું છે, કે કુમારપાલ ન્યારે ચાહાણુરાજા અર્જુરાજ ઉપર ચઢાઈ લઈ ગયો તે વખતે (વિક્રમ સં. ૧૨૦૭-ઇ. સ. ૧૧૫૦) આબુનો રાજા વિક્રમસિંહ હતો અને તે આબુથી કુમારપાલની સેના સાથે થયો હતો. જિતમંડનના ‘ કુમારપાલપ્રબંધ ’ અને બીજા ચરિત્ર ગ્રંથોમાં જણાવેલું છે, કે વિક્રમસિંહ લડાઈના વખતે કુમારપાલના શત્રુ અર્જુરાજ સાથે મળી ગયો હતો, જેથી કુમારપાલે તેને કેદ કરી તેના ભત્રીજા યશોધવલને આબુનું રાજ્ય આપ્યું હતું. આ ઉપરથી જણાય છે કે યશોધવલ, કુમારપાલનો સામંત હતો અને ન્યારે માલવાના રાજા બદલાલે, ગુજરાત ઉપર ચઢાઈ કરી, ત્યારે, કુમારપાલ તરફથી યશોધવલ તેની સામે થયો અને અંતે તેને પકડી મારી નહાંખ્યો.

૩૬-૩૭ પદ્યમાં, યશોધવલના પરાક્રમી અને પ્રતાપી પુત્ર ધારા-વર્ષનું વર્ણન છે. તેણે કોંકણધીશને માર્યો હતો અને તે મૃગયાનો ખૂબ વિલાસી હતો.*

કુમારપાલે માલવપતિ યદ્વાલને હત્યો હતો એ વાત સોમનાથ પાટણના ભાવનુદસ્પતિ વાળા વક્ત્રબી સંવત ૮૫૦ (ઈ. સ. ૧૧૬૯) ના લેખમાં, તથા કીર્તિકાંમુદી-વિગેરે બીજા પાણુ અનેક પ્રામાણિક ઐતિહાસિક ગ્રંથોમાં ઉપલબ્ધ થાય છે પરંતુ એ રાજા ક્યા વંશનો હતો તે હજી સુધી જ્ઞાત નથી. પ્રો. હ્યુડર્સ જણાવે છે કે—“ યદ્વાલ નામનો કોઈ પાણુ રાજા માલવાના પરમાર વંશની યાદીમાં નથી. અને તે એ વંશનો હતો એ માનવું પાણુ અશક્ય છે. તેથી, તે કેવી રીતે માલવાનો રાજા થયો, એ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપવો હાલમાં સરલ નથી. પણ, પ્રો. કીલહોર્ને આ બાબત ઉપર જે વિચાર કર્યો છે તે તરફ ટુંકામાં ધ્યાન ખેંચી છું—“ (માલવાના પરમાર રાજા)યશોવર્ધનનું નિધન ઇ. સ. ૧૧૩૫ થી ૧૧૪૪ ની વચ્ચે થયેલું હોવું જોઈએ, અને તે પછી માલવાનું રાજ્ય અસ્તવ્યસ્ત સ્થિતિમાં મૂકાઈ હતું. આ સ્થિતિ, કેટલાંકના મતમાં તેને છતવાનો અગર પચાવી પાડવાનો મતોરથ પ્રજ્વલિત કરે, એ બનવા જોગ છે. ” તેથી, યદ્વાલ માલવાનો કોઈ પ્રથમ ખંડિયો રાજા હોય અને પછી તે સ્વતંત્ર થઈ, ગુજરાત ઉપર ચઢી આવવા જેટલો સાહસ કરે તો તેમાં અસંભવ જેવું નથી.

* આના સંબંધમાં, પં. ‘ગૌરીશંકર હીરાચંદ ઓઝા એ પોતાના ‘સિરોહી રાજ્ય કા ઇતિહાસ : ’ નામના હિન્દી પુસ્તકમાં લખ્યું છે કે—“ યશો-ધવલનો પુત્ર ધારાવર્ષ આણુના પરમારોમાં બહુજ પ્રસિદ્ધ અને પરાક્રમી થયો. એનું નામ અદ્યાપિ “ ધાર પરમાર ” ના નામે પ્રસિદ્ધ છે. ગુજરાતના સોલંકી રાજા કુમારપાલે કોંકણના રાજા * ઉપર ચઢાઈ કરી તેમાં આ સાથે હતો, અને તેણે (કુમારપાલે) ત્યાં (બીજા ચઢાઈમાં) જે વિજય મેળવ્યો તે, એનાજ વીરત્વને આભારી હતો. ‘તાલુલ મઆસિર’ નામે ફારસી તવારીખથી જણાય છે, કે, હિ. સ. ૫૯૩ (વિક્રમ સં. ૧૨૫૪=ઇ. સ. ૧૧૯૭) ના સફર મહિનામાં કુતબુદ્દીન અબ્દે અલ્હિલવાડ ઉપર ચઢાઈ † કરી તે

* આ, ઉત્તર કોંકણનો શિલારાવંશી રાજા મલ્લિકાર્જુન હશે.

† આ ચઢાઈ ગુજરાતના સોલંકી રાજા મૂળરાજ (બીજો-બાલ મૂળરાજ) ના સમયે થઈ હતી.

પછીના બે કાર્યોમાં, ધારાવર્ષના સાર્થ પ્રહલાદનની + પ્રશંસા કરવામાં આવી છે. તેણે સામંતસિંહ x સાથેની લડાઈમાં અનુપમ વીરતા દેખાડી હતી અને તેની તલવારે શુર્ગરપતિનું રક્ષણ કર્યું હતું. (પ. ૩૮-૩૯).

વખતે આશુની નીચે † ખૂબ લગાઈ થઈ જેમાં તે (ધારાવર્ષ) શુર્ગરાતની સેનાના બે મુખ્ય સેનાપતિઓમાંનો એક હતો. એ લડાઈમાં શુર્ગરાતના સૈન્યની હાર થઈ, પરંતુ એજ જગ્યાએ વિ. સં. ૧૨૩૫ (ઇ. સ. ૧૧૭૮) માં જે લડાઈ થઈ તેમાં રાહસુદ્દીન ગોરી વાયલ થયો હતો અને હારીને તેને પાછું ફરવું પડ્યું હતું. આ લડાઈમાં પણ ધારાવર્ષનું વિશ્વમાનવ જણાય છે. એના રાજ્યકાલના ૧૪ શિલાલેખો અને એક તામ્રપત્ર મળ્યું છે, જેમાં સૌથી પ્રથમનો લેખ વિ. સં. ૧૨૨૦ (ઇ. સ. ૧૧૬૩) વ્યેટ સુદી ૫ નો કાયદાં ગાંવમાંથી અને સૌથી છેલ્લો વિ. સં. ૧૨૭૬ (ઇ. સ. ૧૨૧૯) શ્રાવણ સુદી ૩ નો મકાબજ ગાંવથી થોડીક દૂરે આવેલા એક ન્હાના સરખા તળાવની પાળ ઉપર ઉભા રહેલા આરસના સ્તંભ ઉપર ખોદેલો છે. આ લેખો ઉપરથી જણાય છે કે એણે ઓછામાં ઓછા ૫૬ વર્ષ સુધી રાજ્ય કર્યું હતું ”.

+ પ્રહલાદને પોતાના નામથી ‘ પ્રહલાદનપુર ’ નામનું નવીન શહેર વસાવ્યું હતું જે આજે ‘ પાલણપુર ’ ના નામે ઓળખાય છે. એ વીર હોવા ઉપરાંત વિદ્વાન પણ ઉત્તમ પ્રકારનો હતો. એની વિદ્વાતાના વખાણ સોમેશ્વરે પોતાની કીર્તિકૌમુદા માં (સર્ગ ૧, શ્લોક ૨૦-૨૧) તથા આજ પ્રશસ્તિના આના પછીના આગલા પદોમાં કરેલાં છે. એનું રચેલું પાર્થપરાક્રમ નામનું સંસ્કૃત નાટક ઉપલબ્ધ છે. સારક્ષવરવદ્ધિ અને જસ્તુણની સૂક્તિ-સુક્તાવલી માં પણ આના બનાવેલાં કેટલાંક પદો ઉધ્ધૃત કરેલાં છે.

x આ સામંતસિંહ ક્યાનો રાજા હતો એ વિષયમાં હવુ સુધી પૂર્ણ નિશ્ચાયક પ્રમાણ મળ્યું નથી. તેપણ વણા ખરા વિદ્વાનો ધારે છે તેમ તે મેવાડનો શુદ્ધ રાજા સામંતસિંહ હોવો જોઈએ. ડૉ. સ્યુડસ આ વિષયમાં જણાવે છે કે—

“ જે શુર્ગર રાજાનું રક્ષણ, સામંતસિંહના હાથમાંથી પ્રહલાદને

† આ લડાઈ આશુ નીચે કાયદાં ગાંવ અને આશુની વચ્ચે થઈ હતી, જેનું વર્તમાન ‘ તાન્નુલમઆસિર ’ નામે ફારસી તવારીખમાં છે.

ધારાવર્ષનો સુત સોમસિંહ થયો જેણે પોતાના પિતાથી તો શૂરતા પ્રાપ્ત કરી હતી અને પિતૃવ્ય (કાકા-પ્રહલાદન) થી વિદ્વતા પ્રાપ્ત કરી હતી. (પ. ૪૦) સોમસિંહનો પુત્ર, -વસુદેવના કૃષ્ણની માફક, કૃષ્ણરાજ નામે થયો +

ક્યું હતું તે ગુર્જર રાજ બીમદેવ (બીન્ને) હોવો જોઈએ. પરંતુ આ સામંત-સિંહ કોણ છે તે નક્કી કરવું સરલ કાર્ય નથી. પ્રસ્તુત લેખમાં, તે વિષયમાં કંઈ પણ વિશેષ આપ્યું નથી. તેમજ તે વખતે આ (સામંતસિંહ) નામના કણ રાજાઓ હોવાથી તે કયો રાજા હશે એ સહેલાઈથી સિદ્ધ થઈ શકે તેમ નથી. મહારા મત પ્રમાણે આ લેખનો સામંતસિંહ તે આણુ § પર્વત ઉપરના તથા સાદડીના * લેખમાં આવેલો સામંતસિંહ નામનો શુદ્ધિરાજા હશે પણ આણુના લેખમાં, ઇ. સ. ૧૧૨૫ માં થયેલા વિજયસિંહ પછી તે પાંચમે નંબરે છે અને તેજસિંહથી પાંચ પેઢી પ્રથમ છે. આ તેજસિંહનો ચિત્તોરગઢનો લેખ વિ. સં. ૧૩૨૪ (ઈ. સ. ૧૨૫૭) નો છે. આ ઉપરથી એમ માલુમ પડે છે કે તે ઈ. સ. ૧૨૦૦ માં રાજ્ય કરતો હોવો જોઈએ અને તેનો પ્રતિસ્પર્ધી પ્રહલાદન ઈ. સ. ૧૨૦૯ માં યુવરાજા હતો, તેથી આ બેનો સમય બરાબર મળી રહે છે. વળી શુદ્ધિનો દેશ મેદપાટ (મેવાડ) ચંદ્રાવતીના પરમારોના રાજ્યની સીમા નજીક આવેલો છે. આથી પણ મહારો મત યુક્તિયુક્ત જણાશે. તેમજ પોતાના રાજાનો શુદ્ધિ રાજાના હાથમાંથી પ્રહલાદન બચાવ કરે એ પણ સ્વભાવિકજ છે. આલોક્યો અને શુદ્ધિનો આવો વિરોધાત્મક સંબંધ હતો, એ વીરધવલના પુત્ર વીસદેવના લેખ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે. આ લેખમાં રાજાને આ પ્રમાણે વિશેષણ આપવામાં આવ્યું છે. “મેદપાટકદેશકલુબ્યરાજ્યવહ્નિકન્દોચ્છેદનકુદાલકલ્પ-” ઇત્યાદિ.

+ સોમસિંહે, તેજપાલના બંધાવેલા એ મંદિરની પૂજા આદિના અર્થ માટે પોતાના રાજ્યના બારઠ નામના પરગણામાંનું ડાયાણી નામનું ગામ દેવદાન તરીકે અર્પણ કર્યું હતું. એ ગામ આજે ડાયાણીના નામે પ્રસિદ્ધ છે. ત્યાંથી વિ. સં. ૧૨૯૬ (ઈ. સ. ૧૨૩૯) ના શ્રાવણ સુદી ૫ ના દિવસનો એક લેખ પ્રાપ્ત થયો છે જેમાં એ મંદિરનું અને તેજપાલ

§ જુઓ, ઇન્ડીયન એન્ટીક્વેરી, પૃ. ૧૬, પૃ. ૩૪૫.

* જુઓ, બાવનગરનું લેખ સંગ્રહ નામનું પુસ્તક પૃષ્ઠ ૧૧૪.

૪૩ થી ૪૯ સુધીનાં કાવ્યોમાં, વસ્તુપાલ અને તેના પુત્ર જૈત્રસિંહ (અથવા જયંતસિંહ) જે લલિતાદેવીનો પુત્ર હતો, તેની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે. તથા તેજપાલ મંત્રીની બુદ્ધિ અને ઉદારતાનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

આ પછી તેજપાલની પત્ની અનુપમાદેવીનું વંશવર્ણન શુરૂ થાય છે. અંદ્રાવતી નગરીમાં પ્રાચ્યાટવંશમાં શ્રીગાગા નામે શેઠ થયો. (પ. ૫૦) તેનો પુત્ર ધરણિગ થયો. (પ. ૫૧) તેની સ્ત્રી ત્રિભુવનદેવી હતી જેનાથી અનુપમા નામે કન્યા થઈ. અને તે તેજપાલને પરણાવવામાં આવી. (પ. ૫૨-૩) એ અનુપમા, નીતિ, વિનય, વિવેક, ઔચિત્ય, દક્ષિણ અને ઉદારતા આદિ ગુણે કરી અનુપમજ હતી. તેણે પોતાના ગુણોથી પિતા અને ધ્વજુરના બંને કુલો ઉજ્જવલ કર્યાં હતાં. (પ. ૫૪) એ અનુપમા દેવીથી તેજપાલને લાવણ્યસિંહ (અથવા લૂણસિંહ) નામે પુત્ર થયો. (પ. ૫૫-૬) તેજપાલના મોટા ભાઈ મંત્રિ મલ્લદેવને પણ તેની લીલુકા નામે પત્નીથી પૂર્ણસિંહ નામે પુત્ર થયો અને તેને પણ તેની સ્ત્રી અરહુણાદેવીથી પેથડ નામનો સુપુત્ર જન્મ્યો. (પ. ૫૮) મંત્રી તેજપાલે પોતાની પત્ની અનુપમાદેવી અને પુત્ર લાવણ્યસિંહના કલ્યાણાર્થે, આ નેમિનાથનું મંદિર બનાવ્યું. (પ. ૬૦) તેજપાલ મંત્રિએ, શંખ જેવી ઉજ્જલી-આરસ પડાણની શિલાઓ વડે આ ઉચ્ચ અને ભવ્ય નેમિનાથનું મંદિર બનાવ્યું છે. તેની આગળ એક વિશાલ મંડપ અને આનુભાવુ બલાનકો સહિત પર બીજા નહાતા જિન-મંદિરો બનાવ્યાં છે. (પ. ૬૧) તથા, એમાં (૧) ચંડપ. (૨) ચંડપ્રસાદ.

તથા તેની સ્ત્રી અનુપમાદેવીનું નામ ઉદિગ્ધખિન છે. એના સમયના ૪ લેખો મળ્યા છે જેમાં સાથી પ્રથમનો તો સં. ૧૨૮૭ નો આ પ્રસ્તુત લેખ છે અને સાથી પાછળનો ઉક્ત સં. ૧૨૯૩ નો ડમાણીનો દેવક્ષેત્ર સંબંધી છે. સોમસિંહે, પોતાની હયાતીમાંજ પોતાના પુત્ર કૃષ્ણરાજદેવ (અથવા કાન્હડદેવ) ને યુવરાજ બનાવી દીધો હતો અને તેના હાથખર્ચ માટે નાણા નામનું ગામ (જે જોધપુર રાજ્યના ગોડવાડ ઇલાકામાં આવેલું છે) આપ્યું હતું. - સિરોહી રાજ્ય का इतिहास । पृष्ठ, १५३-४ ।

(૩) સોમ. (૪) અશ્વરાજ; અને (૫) લક્ષ્મિગ. (૬) મહાદેવ. (૭) વસ્તુપાલ. (૮) તેજપાલ; એ તેના આર પુત્રો; તથા (૯) વસ્તુપાલ સુત જૈત્રસિંહ અને (૧૦) તેજપાલ પુત્ર લાવાડયસિંહ; એમ ૧૦ પુરુષોની હાથિણી ઉપર આરૂઢ એવી ૧૦ મૂર્તિઓ બનાવી છે. આ મૂર્તિઓ એવી દેખાય છે, કે બાણે દશ દિક્પાલો જિનેશ્વરના દર્શન માટે ન આવતા હોય ? (પ. ૬૨-૩) વળી, આ દશે હસ્તિનીરૂઢ મૂર્તિઓની પાછળ ખત્તક બનાવ્યા છે અને તેમાં આ દશે પુરુષોની, તેમની સ્ત્રિઓ સાથે મૂર્તિઓ બનાવી સ્થાપન કરવામાં આવી છે. (પ. ૬૪) આના પછીના શ્લોકમાં જણાવેલું છે કે-અકલ પ્રજા ઉપર ઉપકાર કરનાર મંત્રી વસ્તુપાલની પાસે તેજપાલ તેવીજ રીતે શોભે છે જેમ સરોવરના કિનારે આસ્રવૃક્ષ શોભે છે. (પ. ૬૫) આ બંને લાઇઓએ દરેક શહેર, ગામ, માર્ગ, અને પર્વત આદિ સ્થળે, જે વાવ, કુવા, પરણ, બગીચા, સરોવર, મંદિર અને સત્રાગાર આદિ ધર્મસ્થાનોની નવી પરંપરા બનાવી છે તથા જીર્ણોદ્ધાર કર્યા છે તેમની સંખ્યા પણ કોઈ બતાવતો નથી. (પ. ૬૬-૮).

આ પછી, અંકપના વંશના ધર્માચાર્યોની નામાવલી આપવામાં આવી છે. અંકપના ધર્માચાર્યો નાગેન્દ્રગચ્છના હતા અને તેમાં પૂર્વે શ્રીમહેન્દ્રસૂરિ થયા. તેમના શિષ્ય શ્રીશાંતિસૂરિ થયા. તેમના પદ્મધર શ્રીઆનંદસૂરિ અને તેમના શ્રીઅમરસૂરિ થયા. અમરસૂરિની પાઠે શ્રીહરિભદ્રસૂરિ થયા અને તેમના શિષ્ય શ્રીવિજયસેનસૂરિ થયા કે જેમણે એ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરી. વિજયસેનસૂરિના શિષ્ય શ્રીઉદય-પ્રભસૂરિ છે કે જેમના પ્રતિભાષ્ય સમુદ્રની સુંદર સૂકિતઓ સ્વરૂપ મુકતાવલિઓ વિશ્વમાં શોભી રહી છે. (પ. ૬૬-૭૧) ૭૨ માં શ્લોકમાં કવિએ મંગલ ઇચ્છી આ પ્રમાણે સમાપ્તિ કરી છે-જ્યાં સુધી આ અર્જુન પર્વત વિદ્યમાન છે ત્યાં સુધી આ ધર્મસ્થાન અને એના બનાવનાર જગત્માં ઉદિત રહે. (પ. ૭૨) ચૌલુક્ય રાજા વડે જેના ચરણ કમલ પૂજાયલા છે એવા શ્રીસોમેશ્વરદેવે, એ ધર્મસ્થાનની, આ રમણીય પ્રશસ્તિ બનાવી છે. (પ. ૭૩) શ્રીનેમિનાથ તીર્થંકર

અને તેમની શાસનરક્ષિકા દેવી અંગિકાની કૃપાથી, અર્ધુદાચલ ઉપરની આ પ્રશસ્તિ વસ્તુપાલના વંશને સ્વસ્તિ કરનારી થાઓ. (પ. ૭૪)

છેવટે ગદ્યમાં જણાવ્યું કે—સૂત્રધાર કેદહુણના પુત્ર ધાંધલના પુત્ર ચંદેશ્વરે આ પ્રશસ્તિ શિલા ઉપર ટાંકણા વડે કોતરી છે. શ્રીવિક્રમ સંવત્ ૧૨૮૭ ના ફાલ્ગુણ વદિ ૩ રવિવારના દિવસે નાગેન્દ્રગચ્છના આચાર્ય શ્રીવિજયસેનસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી છે.

(૬૫)

ઉપરના નં. ૬૪ ના લેખવાળા દેવાલયના અગ્રભાગમાં આ નં. ૬૫ વાળો લેખ પણ એક ગોળલામાં રવેતશિલા ઉપર કોતરવામાં આવેલો છે. પ્રો. લ્યુડર્સ જણાવે છે કે—

“ આ લેખ ૨' ૧૧" પહોળો તથા ૧' ૧૦" લાંબો છે. દરેક અક્ષરનું કદ $\frac{3}{8}$ " છે. પંક્તિ ૧-૨ ના આરંભમાં તથા અંતમાં તેમજ પંક્તિ ૩-૪ ના અંતમાં અક્ષરો છૂર્ણ થઈ ગયા છે. કારણ કે આ શિલાનો થોડો થોડો ભાગ કાપી નહાંખવામાં આવ્યો છે, અગર તે ભાંગી ગયો છે. ઉપરના લેખ જેવીજ લિપિ છે. પંક્તિ ૧ માં આવેલા ઓમ્ નો ઓ, પંક્તિ ૧૫-૧૭-૨૪ માં આવેલા ઓસવાલ તથા પંક્તિ ૨૭ માં અવેશા ઝેરાસા ના ઓ થી બુદ્ધે પડે છે. સર્વદેશો વ ને બદલે વ વાપરેલો છે, માત્ર પંક્તિ ૨૭ માં શ્રીમાતામહુવું અને ઉપાંચ પંક્તિમાં આવેલા અર્વુદાસ માં તે પ્રમાણે નથી. છેલ્લી બે પંક્તિઓ કાંઈક નવીનતા દર્શાવે છે, અક્ષરો જરા મોટા છે અને કાંઈક બેદરકારીથી કોતરેલા છે. ૨ અને જ માં થણા દેશો લિખતા જોવામાં આવે છે તેમજ વચ્ચે આવેલા ૬ અને ઓ માં પણ તેમ છે. વળી ૬ તથા ઓ ને ૭ દેશો પંક્તિ ઉપર માત્રા કહાડવામાં આવી છે. જેમકે—મેજાતે, મવને, —પાન્થે, —સૂરેર, તયોઃ અને વિલોક્ચામાને. આ પદ્ધતિ પ્રથમની ૩૧ પંક્તિઓમાં માત્ર ત્રણ વારજ જોવામાં આવે છે, જેમકે—વયે (પં. ૧) દેવેત, (પં. ૨૬) અને ગોસલ (પં. ૧૩) આ ઉપરથી ચોક્કસપણે એમ પ્રતિપાદન થાય છે કે છેલ્લી બે પંક્તિઓ પાછળથી ઉમેરવામાં આવી છે. ”

“ આ લેખ સંસ્કૃત ગદ્યમાં છે માત્ર ૩૦ મી પંક્તિમાં એક પદ છે. આ વખતના તેમજ આ દેશના ખીજ લેખોની માફક આ લેખમાં પણ ભાષા

તેની કુક્ષિથી અવતરેલા પુત્ર મહંં શ્રી લુણસિંહના પુણ્ય અને યશની અભિવૃદ્ધિ માટે, શ્રી અર્જુનદાસ ઉપર, દેઉલવાડા ગામમાં, સમસ્ત દેવકુલિકલકૃત અને વિશાલ હસ્તિશાળાવડે શોભિત ‘ શ્રી લુણસિંહ-વસંદિકા’ નામનું નેમિનાથ તીર્થકરનું આ મંદિર કરાવ્યું.

નાગેન્દ્રગચ્છના શ્રી મહેન્દ્રસૂરિની શિષ્યસંતતિમાં, શ્રી શાંતિસૂરિના શિષ્ય, શ્રી આણંદસૂરિના શિષ્ય, શ્રી અમરચંદ્રસૂરિના પટ્ટધર શ્રી હરિલદ્રસૂરિના શિષ્ય શ્રી વિજયસેનસૂરિએ, આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરી.

આ ધર્મસ્થાન (મંદિર)ની વ્યવસ્થા અને રક્ષણ માટે જે જે શ્રાવકો નિયમવામાં આવ્યા છે તેમનાં નામો આ પ્રમાણે—

મહંં શ્રીમદ્લદેવ, મહંં શ્રીવસ્તુપાલ, મહંં શ્રી તેજપાલ આદિ ત્રણ લાઠ્યોની સંતાન પરંપરાએ; તથા મહંં શ્રીલુણસિંહના માતૃ-પંક્તિમાં (મોશાળમાં) * ચંદ્રાવતી નિવાસી પ્રાગ્વાટજ્ઞાતિના ઠં શ્રી સાવ-દેવના પુત્ર, ઠં શ્રી શાલિગના પુત્ર, ઠં શ્રી સાગરના પુત્ર, ઠં શ્રી ગાગાના પુત્ર, ઠં શ્રી ધરણિગ, તેનો ભાઈ મહંં શ્રી રાણિગ, મહંં શ્રી લીલા; તથા ઠં શ્રી ધરણિગની ભાર્યા ઠં શ્રી તિહુણદેવીની કુક્ષિથી જન્મેલી મહંં શ્રી અનુપમાદેવીના ભાઈ ઠં શ્રી ખીખસીહ, ઠં શ્રી આંખસીહ, અને ઠં શ્રી ઉદલા તથા મહંં શ્રી લીલાના પુત્ર મહંં શ્રી લુણસિંહ તથા ભાઈ ઠં શ્રી જગસીહ અને ઠં રત્નસીહના સમસ્ત કુટુંબે તથા એમની જે સંતાન પરંપરામાં થાય તેમણે, આ ધર્મસ્થાનમાં સ્નાન

* ચંદ્રાવતી પરમારોની રાજધાની હતી. તે એક સૌંદર્યપૂર્ણ અને વૈભવશાલિની નગરી હતી. તે આજે સર્વથા નષ્ટ થઈ ગઈ છે. માત્ર કેટલાંક ઐતિહાસિક પ્રખ્યાત-લેખો શિવાય તેનું નામ પણ આજે અસ્તિત્વમાં નથી. એના વિષયમાં પં. ઝારીશંકર ઝોઝાએ, પોતાના સિરોહી કા ઇતિહાસ નામક પુસ્તકમાં આ પ્રમાણે જણાવે છે:—

“ ચંદ્રાવતી—આજુરોડ સ્ટેશનથી લગભગ ૪ માઈલની દક્ષિણે દૂર દૂર સુધી ચંદ્રાવતી નામક પ્રસિદ્ધ અને પ્રાચીન નગરીના ખંડેરા નજરે પડે છે. આ નગરી પહેલાં પરમારોની રાજધાની હતી અને બાદજૂ સમૃદ્ધિશાલિની હતી. એ વાતની સાક્ષી, આ સ્થાને જે અનેક ભગ્નમંદિરોનાં ચિન્હો તથા ઠેકાણે ઠેકાણે પડી રહેલા આરસ-

અને પૂજન આદિક સઘળા (દેવપૂજ સંબંધી) કાર્યો સદૈવ કરવાં અને નિર્વાહવાં.

તથા, શ્રી ચંદ્રાવતીના બીજા પણ સમસ્ત મહાજન અને સકલ જિનમંદિર પૂજક આદિ શ્રાવક સમુદાયે પણ તેમજ કરવું.

પછી, ઉવરણી અને કીસરઉલી ગ્રામના, પ્રાંજાટ, ધર્મકર્મ આદિ બુદ્ધી બુદ્ધી જાતોના આગેવાન શ્રાવકોનાં નામો આપ્યાં છે. અને જણાવ્યું

પહાણના ઢગલાઓ છે, તે સ્પષ્ટ રીતે આપી રહ્યા છે. મંત્રી તેજપાલની ધર્મપરાયણા અને પતિવ્રતા પત્ની અનુપમાદેવી આજ નગરીના રહેવાસી પોરવાડ મહાજન ગણાના પુત્ર ધરણિગની પુત્રી હતી. કહેવાય છે કે, જ્યારે જ્યારે મુસલમાનોની સેનાઓ આ રસ્તે થઈને નિકળતી ત્યારે ત્યારે આ વૈભવશાલિની નગરીને લૂટવામાં આવતી હતી. આવી વિપત્તિના લીધે આખરે આ નગરી સર્વથા ઉજડ થઈ ગઈ અને અહિંના રહેવાસિઓ પ્રાયઃકરીને ગુજરાતમાં જઈ વસ્યા. અહિં આરસપહાણના બનેલાં ઘણાં મંદિરો હતાં જેમાંના કેટલાંએકનાં દ્વારો, તોરણો, અને મૂર્તિઓ આદિ ઉપકરણો ઉખાડી ઉખાડી લોકોએ દૂર દૂરના બીજા મંદિરોમાં લગાડી દીધાં, અને જે બાકી રહ્યાં હતાં તે રાજપૂતાના માલવા રેલ્વેના કંટ્રાક્ટરોએ તોડી નાંખ્યાં. ઇ. સ. ૧૮૨૨ (વિ. સં. ૧૮૭૯) માં ‘ રાજસ્થાન ’ નામક પ્રસિદ્ધ ઇતિહાસના લેખક કર્નેલ ટાડ સાહેબ અહિં આવ્યાં હતા. તેમણે પોતાના ‘ ટ્રાવેલ્સ ઇન વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા ’ નામના પુસ્તકમાં અહિંના બચેલા કેટલાંક મંદિરાદિનાં ચિત્રો આપ્યાં છે; જેમનાથી તેમની કારીગરી અને સુંદરતા આદિ અત્યુમાન થઈ શકે છે. ઇ. સ. ૧૮૨૪ (વિ. સં. ૧૮૮૧) માં સર આર્લ્સ કૉલ્લિસ સાહેબ પોતાના મિત્રો સાથે અહિં આવ્યા ત્યારે આરસપહાણના બનેલાં ૨૦ મંદિરો અત્ર ઉભાં હતાં જેમની પ્રશંસા એ સાહેબે કરી છે. વર્તમાનમાં આ જગ્યાએ એક પણ મંદિર સારી સ્થિતિમાં નથી. એક વૃદ્ધ રાજપૂતે વિ. સં. ૧૯૪૪ માં મળેને અહિંના મંદિરોની બાબતમાં કહ્યું હતું કે “ રેલ્વે (રાજપૂતાના માલવા રેલ્વે) થવાની પહેલાં તો આ ઠેકાણે અનેક આરસના બનેલાં મંદિરો વિદ્યમાન હતાં પરંતુ જ્યારે રેલ્વેના કંટ્રાક્ટરોએ અહિંના પથરો લઈ જવા માટે કંટ્રાક્ટ લીધો ત્યારે તેમણે તે ઉભાં રહેલાં મંદિરોને પણ તોડી પાડી, તેમના પથરો લઈ ગયા. આ વાતની જ્યારે રાજ્યને ખબર પડી ત્યારે તેમને તે પથરો લઈ જતા બંધ કરવામાં આવ્યા, તેથી તેમના લેગા કરેલા પથરોના ઢગલાઓ હજી સુધી ચંદ્રાવતી અને માવલની વચમાં ઠેકાણે ઠેકાણે પડી રહેલા છે. અને કેટલાક પથરો સાંતપુરની પાસે પડેલા છે. ” આવી રીતે એ પ્રાચીન નગરીના મહત્વનો ખેદજનક અંત આવ્યો. હવે તો તે અનુપમ મંદિરોનાં દર્શન મહાનુભાવ કર્નેલ ટાડે આપેલા સુંદર ચિત્રો સિવાય કોઈપણ રીતે થઈ શકતાં નથી. —

છે કે તેમણે આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠાની વર્ષઅંધિ (દરેક વર્ષગાંઠ) ઉપર જે આશાહિત મહોત્સવ કરવામાં આવે તેના પહેલા દિવસે-ચૈત્રવદિ ૩ ત્રીજે સ્નાત્ર અને પૂજન આદિ ઉત્સવ કરવો.

આવીજ રીતે બીજા દિવસે-ચૈત્ર વદિ ૪ ના દિવસે, કાચહુદઆમના બુંદી બુંદી જાતોના આગેવાન શ્રાવકોએ, વર્ષગાંઠના આશાહિત મહોત્સવના બીજા દિવસનો મહોત્સવ ઉજવવો.

પંચમીના દિવસે, અદ્વાણુ વાસી શ્રાવકોએ, આશાહિત મહોત્સવના ત્રીજા દિવસનો ઉત્સવ કરવો.

છઠ્ઠા દિવસે, ધઉલીગામના શ્રાવકોએ ચોથા દિવસનો ઉત્સવ કરવો.

સાતમના દિવસે, મુઝ્ઝયગ મહાતીર્થવાસી તથા રીસિણી ગામ નિવાસી શ્રાવકોએ પાંચમા દિવસનો મહોત્સવ ઉજવવો.

અષ્ટમીના દિવસે, હુઝાઉદ્રા ગામના અને ડવાણી ગામના શ્રાવકોએ છઠા દિવસનો મહોત્સવ કરવો.

નવમીના દિને મહાહુડના શ્રાવકોએ સાતમા દિવસનો મહોત્સવ કરવો.

દશમીના દિવસે સાહિલવાડાના રહેવાસી શ્રાવકોએ એ મહોત્સવના આઠમા દિવસનો મહોત્સવ ઉજવવો.

તથા અર્ધુદ ઉપરના દેઉલવાડા ગામના નિવાસી સમસ્ત શ્રાવકોએ નેમિનાથ દેવના પાંચે કસ્યાણુકો યથા દિવસે, પ્રતિવર્ષ કરવાં.

આ પ્રમાણેની વ્યવસ્થા, શ્રી ચંદ્રાવતીના રાજા શ્રીસોમસિંહ દેવે, તથા તેમના પુત્ર રાજકુમાર શ્રીકાન્હુદેવ પ્રમુખ કુમારોએ, અને બીજા સમસ્ત રાજવર્ગે, તથા ચંદ્રાવતીના સ્થાનપતિ ભટ્ટારક આદિ કવિદાસોએ (કવિ વર્ગ=પદિત વર્ગ ?); તથા ગુગલી બ્રાહ્મણ અને સમસ્ત મહાજનના સમુદાયે, તથા આશુ ઉપરના શ્રીઅચલેશ્વર અને શ્રીવસિષ્ઠ સ્થાનના, તેમજ નજીક રહેલાં દેઉલવાડા, શ્રીમાતા-મહુષુ ગ્રામ, આધુય ગ્રામ, ઓરાસા ગ્રામ, ઉત્તરછ ગ્રામ, સિહુર ગ્રામ, સાલ ગ્રામ, હેઉઉછ ગ્રામ, આખી ગ્રામ અને શ્રીધાંધલેશ્વર દેવના કોટડી

આદિ બાર ગામોમાં રહેનારા સ્થાનપતિ, તપોધન, ગુણદી પ્રાદ્યાણ અને રાઠિય આદિ સમસ્ત પ્રજાવર્ગે, તથા લાલિ, લાડા પ્રમુખ ગામોમાં રહેનારા શ્રી પ્રતીહારવંશના સર્વ રાજપુરુષોએ; પોતપોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે શ્રી નેમિનાથ દેવના મંડપમાં બેસી બેસીને મહાં શ્રી તેજપાલની પાસેથી પોતપોતાના આનંદ પૂર્વક, શ્રીલુણસિંહવસહિકા નામના આ ધર્મસ્થાનનું સકલ રક્ષણ કાર્ય કરવાનું સ્વીકાર્યું છે તેથી પોતાનું એ વચન પ્રામાણિક રીતે પાલવા માટે આ સઘળા જનોએ તથા એમની સંતાન પરંપરાએ પણ જ્યાં સુધી આ ધર્મ-સ્થાન જગત્માં વિદ્યમાન રહે ત્યાં સુધી આનું રક્ષણ કરવું.

કારણ કે—ઉદારચિત્ત વાળા પુરુષોનું એજ વૃત્ત હોય છે કે જે કાર્ય સ્વીકાર્યું હોય તેનું અંત સુધી નિર્વહણ કરવું. બાકી કેવલ કપાલ, કમંડલુ, વડકલ, રવેત યા રક્ત વસ્ત્ર અને જટાપટલ ધારણ કરવાથી તો શું થાય છે !

તથા મહારાજ શ્રીસોમસિંહદેવે આ લુણસિંહવસહિકામાં વિરાજમાન શ્રીનેમિનાથ તીર્થંકરની પૂજા આદિના ખર્ચ માટે ડવાણી નામનું ગામ દેવદાન તરીકે આપ્યું છે. તેથી સોમસિંહદેવની પ્રાર્થના છે, કે—તેમના પરમાર-વંશમાં જે કેઈ લવિષ્યમાં શાસક થાય તેમણે ‘આચંદ્રાર્ક’ સુધી આ દાનનું પાલન કરવું.

એ પછી બે પદો છે જે કૃષ્ણર્ષીય નયચંદ્રસૂરિનાં રચેલાં છે અને તેમાં અર્બુદગિરિનું માહાત્મ્ય વર્ણવામાં આવ્યું છે.

અંતમાં, ‘સં. સરવણુનો પુત્ર સં. સિંહરાજ, સાધૂ સાજણ, સં. સહસા, સાઈદેપુત્રી સુનથવ પ્રણામ કરે છે. ’ આ પ્રમાણે ઉદ્દેશ છે. આ લીટીના અક્ષરો, ઉપરના આખા લેખથી બુદ્ધ પડે છે તેથી જણાય છે કે કોઈએ પાછળથી ઉમેર્યું છે. મહોટા તીર્થ સ્થળોમાં યાત્રિઓ આવી રીતે પોતાનું નામ કોતરાવવામાં પુણ્ય સમજતા હતા અને તેના માટે ખાસ દ્રવ્ય આપી આવાં નામો કોતરાવતા હતા. કેશરી-આબ્જ વિગેરે ઘણા ઠેકાણે આવા હુન્નારો નામો યત્ર તત્ર કોતરેલાં છે.

આ લેખમાં જણાવેલા ગામોમાંના કેટલાંક ગામોનાં નામોનો ખુલાસો આપતાં હો. હ્યુડર્સ જણાવે છે કે—

“ આ લેખમાં જે જે સ્થાનો વર્ણવ્યાં છે તેમાંનાં નીચે લખેલાંનો પત્તા મળી શક્યો છે. અર્ધદ ઉપરનું દેશવાડા તે હિંદુસ્તાનના નકશામાંનું (Indian Atlas) દીક્ષવારા છે જે અક્ષાંસ ૨૪° ૩૬' ઉત્તર, તથા રેખાંસ ૭૨° ૪૩' પૂર્વ ઉપર આવેલું છે. ઉમરણિડી ગામ તે નકશાનું ઉમણી છે જે દીક્ષવારાથી દક્ષિણ પૂર્વમાં ૭ માઇલ દૂર આવેલું છે. ધઉલી ગામ તે ધઉલી છે જે દીક્ષવારાથી પશ્ચિમ-દક્ષિણ-પશ્ચિમમાં ૮½ માઇલ દૂર છે, મુંડસ્થલ મહાતીર્થ તે નકશાનું મુસ્થલા હોઈ શકે જે દીક્ષવારાથી ૮½ માઇલ દૂર દક્ષિણ-પૂર્વમાં છે. ગણદડ નામ નકશાનું ગર છે જે દીક્ષવારાથી દક્ષિણ-પશ્ચિમમાં ૧૧ માઇલ દૂર છે; કલાવ ગર (ગણદ) તે બદલે ગર વપરાયું હોય. સાદિકવાડા તે સૈંસવર છે જે દીક્ષવારાથી પશ્ચિમ-ઉત્તર પશ્ચિમમાં ૮½ માઇલ દૂર છે. જે ગામો ખાસ કરીને અર્ધદ પર્વત પાસે આવેલાં છે એમ જે કહેવામાં આવ્યું છે તેમાંનું આશુય તે નકશામાંનું આશુ છે જે દીક્ષવારાથી દક્ષિણ-પશ્ચિમમાં ૧½ માઇલ દૂર છે. ઉત્તરચ્છ તે ઉત્તર છે જે દીક્ષવારાથી ઉત્તર-પૂર્વમાં ૫½ માઇલ દૂર છે. સિહર તે સર છે જે દીક્ષવારાથી દક્ષિણ-પશ્ચિમમાં ૮ માઇલ દૂર છે. હેડેંગ તે હેડેંગ છે જે દીક્ષવારાથી દક્ષિણ એ માઇલ દૂર છે. કાટડી તે નકશાનું દીક્ષવારાથી પૂર્વમાં સાત માઇલ ઉપર આવેલું કાટડા હશે. સાલ ઘણુંખડ સાલગાંમ હશે જે દીક્ષવારાથી દક્ષિણ-પૂર્વ-દક્ષિણમાં એક માઇલ છે. નકશામાં નામ આપ્યું છે તે ઝોરું ધારી એમ કહી શકાય કે, દીક્ષવારાથી ઉત્તર-પશ્ચિમમાં આવેલું તણુ માઇલ દૂર જે ઝોરીઆ ગામ છે તે ઝોરાસા હશે. ”

(૬૬)

આ નેમિનાથના મુખ્ય મંદિરની આગુબાગુ ખીણ ન્હાની ન્હાની પર દેવકુલિદ્રાઓ છે તે દરેક ઉપર જુદા જુદા લેખો છે. આ દેવકુલિદ્રાઓ ઉપર હાલમાં નવા અનુક્રમનાં નંબરો લગાડેલાં છે. તેમાં ૩૬ માં નંબરની દેવકુલિદ્રા ઉપર નં. ૬૬ નો લેખ આવેલો છે. લેખમાં કુલ ૪૫ પંક્તિઓ છે. અક્ષરો મોટા અને કેટલીક જગ્યાએ ઘસાઈ ગયેલા છે, પરંતુ સારીપેઠે વાંચી શકાય તેવા છે. લેખમાં લાખા જોડે સંસ્કૃત

વાપરવામાં આવી છે પરંતુ તે ઘણીજ વ્યાકરણ વિરુદ્ધ છે તથા પ્રાકૃત પ્રયોગોથી ભરેલી છે. આ લેખમાં, વસ્તુપાલ અને તેજપાલે અનેક સ્થળે જે મંદિર અને મૂર્તિ આદિ કીર્તનો કરાવ્યા હતાં તેમાંનાં કેટલાકની નોંધ આપેલી છે. લેખનો સાર આ પ્રમાણે છે—

સ્વસ્તિ. સં. ૧૨૯૬ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૩.

શત્રુજય મહાતીર્થ ઉપર મહામાત્ય તેજપાલે નંદીસર (નંદીશ્વર) ના પશ્ચિમ મંડપ આગળ એક શ્રીઆદિનાથલગવાનનું જિંબ, તથા દેવજાદંડ અને કલસ સહિત દેવકુલિકા બનાવી. તથા આજ (આખુ) તીર્થમાં મહં શ્રીવસ્તુપાલે શ્રીસત્યપુરીય શ્રીમહાવીરજિંબ અને ખત્તક બનાવ્યાં. તથા વળી અહિંયાજ પાષાણમય જિંબ, બીજી દેવકુલિકામાં બે ખત્તક અને ઋષભઆદિ તીર્થકરોની ચોવીસી બનાવી. તથા ગૂઢમંડપમાં પૂર્વ બાજુના દ્વાર આગળ ખત્તક, મૂર્તિયુગ્મ અને તે ઉપર (?) શ્રીઆદિનાથલગવાનનું જિંબ બનાવ્યું. ઉજ્યંત (ગિરનાર) ઉપર શ્રીનેમિનાથના પાદુકામંડપમાં શ્રીનેમિનાથનું જિંબ અને ખત્તક બનાવ્યું. આજ તીર્થ ઉપર મહં શ્રીવસ્તુપાલના કરાવેલા આદિનાથની આગળ મંડપમાં શ્રીનેમિનાથનું જિંબ અને ખત્તક બનાવ્યું. શ્રીઅર્જુનગિરિમાં શ્રીનેમિનાથના મંદિરની જગતીમાં બે દેવકુલિકા અને ૬ જિંબો બનાવ્યાં.

જાવાલીપુર+ માં શ્રીપાર્શ્વનાથના મંદિરમાં આદિનાથનું જિંબ અને દેવકુલિકા કરાવી.

શ્રીતારણગઢ (તારંગા) ઉપર શ્રીઅજિતનાથ દેવચૈત્યના ગૂઢ મંડપમાં શ્રીઆદિનાથજિંબ અને ખત્તક કરાવ્યાં. *

+ જાવાલીપુર તે મારવાડમાં જોધપુર રાજ્યમાં આવેલું જલોર શહેર છે.

* તારંગામાં, મંદિરના પ્રવેશદ્વારની બંને બાજુએ બે મહોટા ગોખલાઓ જે બનેલા છે, અને જેમાં હાલમાં યક્ષ-યક્ષિણિઓની મૂર્તિઓ સ્થાપન કરેલી છે, તેના માટે આ ઉદ્દેશ છે. આ બંને ગોખલાઓ-ખત્તકો વસ્તુપાલે પોતાના આત્મશ્રેયમાટે બનાવ્યાં છે, એમાં તે વખતે આદિનાથ

શ્રીગુપ્તિસ્થપુર (પાટણ) માં દુર્ગીઆવાપી (વાવ) ની નજીકમાં આવેલા શ્રીગુપ્તિમિતાથ તીર્થ કરતા મંદિરને ઇલોંદાર ક્યોં તથા તેમનું નવીન બિંબ સ્થાપન થયું.

વીનતપુર * માં જે દેવકુલિકા તથા શ્રીનિમિતાથ અને શ્રીપાર્શ્વનાથનાં બિંબો બનાવ્યાં. શ્રીમૂલપ્રાચીનમાં કવલી (ગાલી ?) અને ખત્તક તથા આદિનાથ અને સુનિમુવતસ્વામિની પ્રતિમાઓ કરાવી.

લાટપલ્લી † માં આવેલા શ્રીકુમારવિહારના ઇલોંદારના સમયે શ્રીપાર્શ્વનાથના આગમના મંડપમાં પાર્શ્વનાથનું બિંબ અને ખત્તક કવાયું.

ભગવાનની મૂર્તિઓ અગણિત કરવામાં આવી હતી. પાછળથી કાણુ બળે આ કારણથી અને કશ વખતે તેમનું ઉત્થાપન થયું તે બધી કશાયું નથી. વર્તમાનમાં તે એમાં ઉપર બહુવિધ પ્રમાણે યજ્ઞ અને યજ્ઞિણીની મૂર્તિ સ્થાપિત છે. આ બંને ગોખલાઓ કિન્નરવદ્ય આરમણપાણના બનેલા છે. પરંતુ તે ઉપર લાકમાં મુદ્રા અને રંગ ચણી દીવિયાં છે તેથી તેમની કારીગરી અને મુદ્રના બિશ્વકુલ બહુાવી નથી. આ ગોખલાઓમાં ગાલીના નીચેના ભાગ ઉપર વસ્તુપાટના લેખો પણ કાઢેલા છે. પરંતુ તેમની ઉપર પણ મુદ્રા વિશેષે આપણે છે. તેથી તે લેખો પણ કાઢેલા બહુાના નથી. ઘણીક ગાલીક રીતે લખાય કરતાં તે લેખો બહુાઈ આવે તેમ છે. બંને લેખોમાં એકજ પ્રકારના ઉલ્લેખ અને પદ છે. જે લેખ આપણ “ તારંગના લેખો ” માં આપણમાં આવેલો છે.

* વીનતપુર, ઉત્તર ગુજરાતમાં આવેલો એક કબો છે, અને તે ચાલકવાડી રાજ્યના કી પ્રાંતમાંના એ નામના તાલુકાનું મુખ્ય સ્થાન છે.

† લાટપલ્લી તે લાટનું કાંચા નામનું ગામ છે જે ઉપરુકત વીનતપુરથી ઉત્તરે પણ ગાંધી ઉપર આવેલું છે. એ સ્થાન પૂર્વકાલમાં સમૃદ્ધ હશે એમ એની આસપાસ પડેલા કાંતરકામવાળા પથ્થરોના કબજાઓ ઉપરથી બહુા છે. એના ઉલ્લેખો ઘણી બધાએ જોવામાં આવે છે. આ લેખમાં બહુાવેલો કુમારવિહાર વર્તમાનમાં વિશ્વમાન નથી તેમજ તે ક્યાં આગળ આવેલો હોય એનું પણ કંઈ ચિન્હ બહુાનું નથી, લાકમાં એ ગામમાં કુદત એક ગિરમંદિર છે અને તે અર્વાચીન છે. એના વર્ષ પહેલાં એ ગામમાં

પ્રહ્લાદનપુર (પાલનપુર) માં આવેલા પાદહુણ્ણવિહાર નામના મંદિરમાં ચંદ્રપ્રલતીર્થ કરના મંડપમાં બે ખત્તકે કરાવ્યાં.

આ જ મંદિરની જગતી (લમતી=પ્રદક્ષિણામાર્ગ) માં નેમીનાથની આગળવાળા મંડપમાં મહાવીર જિનની પ્રતિમા કરાવી. આ બધું (એ ભાઈઓએ) કરાવ્યું છે.

નાગપુરીય અને વરહુડીયા વંશના સા. નેમડના પુત્રો સા. રાહડ અને સા. જયદેવ, તેમનો ભાઈ સા. સહદેવ, તેનો પુત્ર સંઘપતિ સા. ખેટા તથા તેનો ભાઈ ગોસલ; સા. જયદેવના પુત્રો સા. વીરદેવ, દેવકુમાર અને હાહુય; સા. રાહડના પુત્રો— સા. જિણ્ણચંદ, ધણેશ્વર અને અભયકુમાર, તેમના લઘુ ભાઈ સા. લાહડે પોતાના કુટુંબ સાથે આ કરાવ્યું (શું કરાવ્યું) છે, તે લેખમાં જણાવ્યું નથી, પરંતુ એમ જણાય છે કે જે દેવકુલિકા ઉપર આ લેખ કોતરવામાં આવ્યો છે, તે દેવકુલિકા એણે કરાવી હશે.) નાગેન્દ્ર ગચ્છના આચાર્ય વિજયસેનસૂરીએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

૩૩ મી પંક્તિથી તે ૪૫ મી પંક્તિ સુધીની ૧૩ પંક્તિઓ પાછળથી ઉમેરવામાં આવી છે એમ વર્ણન અને કોતર કામ બંને ઉપરથી જણાય છે. એમાં જણાવ્યું છે કે:—

સા. રાહડના પુત્ર જિણ્ણચંદની ભાર્યા આહિણીની કુક્ષીમાં અવતરેલા સંઘપતિ સા. દેવચંદે પોતાના માતાપિતાના શ્રેયાર્થે જવા-લિપુરવાળા સુવર્ણગિરિ પર્વત ઉપર આવેલા પાર્શ્વનાથ—મંદીરની

એક ઠેકણેથી જમીનમાં દટાએડી કેટલીક પ્રતિમાઓ મળી આવી હતી જે તદ્દન અખંડિત અને ઘણીજ સંભાળપૂર્વક સચવાએડી જણાતી હતી. એ બધી પ્રતિમાઓ હાલમાં ત્યાંના નવીન મંદિરમાંજ પધરાવેડી છે. એ મૂર્તિઓમાંની કેટલીક ઉપર લેખો પણ કોતરેલા છે જે શ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરિ તરફથી હાલમાં જ બહાર પડેલા ‘ જૈન ધાતુ પ્રતિમા લેખ સંગ્રહ ’ ના ભાગ ૧, ના પૃષ્ઠ ૭૮-૭૯ માં આપેલા છે. વિજયદેવસૂરી ઘણીક વખતે એ ગામમાં આવેલા અને રહેલા છે એમ વિજયદેવ મહાત્મ્ય ઉપરથી જણાય છે. પૂર્ણિમા-પક્ષ (પુનમીયાગચ્છ) ની એક શાખાવાળાઓનું એ મુખ્ય સ્થાન હતું, એમ પણ કેટલાક રાસોની પ્રશસ્તિઓથી સમજાય છે.

જગતીમાં—અષ્ટાપદનામના ઐત્યમાં એ ખત્તક કરાવ્યા; લાટાપટ્ટિમાં કુમારવિહારની જગતીમાં અન્નિતનાથનું ખિંબ તથા દંડ અને કળસ સહિત દેવકુલિકા કરાવી; આ જ મંદિરમાં અન્નિતનાથ અને શાંતિનાથનું—એમ પ્રતિમાયુગલ કરાવ્યું.

અણહિલપુર (પાટણ) ની સમીપમાં આવેલા આરોપ*

* આરૂપ, એ પાટણથી ત્રણ ગાઉ ઉપર આવેલું ન્હાનું સરખું ગામ છે. હાલમાં ત્યાં એક સાધારણ પ્રકારનું મંદિર છે અને તેમાં એક પાર્શ્વનાથની શ્યામવર્ણ મૂર્તિ (કે જે સામળાછના નામે ઓળખાય છે) અને એક ખીછ શ્વેતવર્ણની અન્યપ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે. ઐતિહાસિક ઉલ્લેખો તરફ નજર કરતાં આરૂપ એ બહુ જૂનું અને પ્રસિદ્ધ તીર્થ સ્થાન જણાય છે. પૂર્વે ત્યાં અનેક મંદિરો હોવાં જોઇએ. પ્રભાવક ચરિત્ર માં એક સ્થળે, એ સ્થાનના વિપયમાં આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ કરેલો દૃષ્ટિગોચર થાય છે—

શ્રીકાન્તોનગરીસત્કથનેશશ્રાવકેણ ચત્ ।

વારિધેરન્તરાયાનપાત્રેણ વ્રજતા સતા ॥

તદધિષ્ઠાયકમુરસ્તમ્ભિતે વાહને તતઃ ।

અર્ચિતવ્યન્તરસ્યોપદેશેન વ્યવહારિણા ॥

તસ્યા ભુવઃ સમાઘ્રઘા પ્રતિમાનાં ત્રયોશિતુઃ ।

તેષામેકા ચ ચારૂપગ્રામે તીર્થ પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥

અન્યા શ્રીપત્તને ચિચ્ચાતરોર્મૂલે નિવેશિતા ।

અરિષ્ટનેમિપ્રતિમા ગ્રાસાદન્તઃ પ્રતિષ્ઠિતા ॥

તૃતીયા સ્તંભનગ્રામે સેદિકાતટિનીતટે ।

તદ્ગજાલાન્તરે ભૂમિમધ્યે વિનિહિતાસ્તિ ચ ॥

(—અમચંદ્રવસૂરિપ્રવચ્ચ, ૧૩૮-૪૨)

આ શ્લોકોનો ભાવાર્થ એ છે કે—કાંતીનામા નગરીનો રહેવાસી કાષ્ઠ ધનેશ નામનો શ્રાવક સમુદ્રમાં મુસાફરી કરતો હતો ત્યારે એક જગ્યાએ તેના વાહણે દેવતાએ સ્તંભિત કરી દીધાં. શ્રાવકે સમુદ્રાધિષ્ઠિત દેવતાની પૂજા કરી ત્યારે તેણે કહ્યું કે આ સ્થળે ત્રણ જિનપ્રતિમાઓ રહેલી છે તે કઢાવીને તું લઇજા. ધનેશે તે પ્રતિમાઓ કઢાવી ને સાથે લીધી. તેમાંની એક તેણે આરૂપમાં, ખીછ પાટણમાં આમલીના ઝાડ નીચે વાળા અરિષ્ટનેમિના મંદિરમાં અને ત્રીજી સેદી નદીના કાંઠે આવેલા સ્તંભનક ગ્રામમાં એમ ત્રણ સ્થળે પધરાવી. (સ્તંભનક માટે આગળ

(હાલનું ચારૂપ) નામના સ્થાનમાં આદિનાથનું જિ'ળ, એક મંદિર અને ૬ ચક્રક્રિયા (વેદીઓ ?) સહિત ગૃહમંડપ બનાવ્યું.

૫૪૮ ૭૧ ઉપર ખુલાસો કરવામાં આવ્યો છે, ત્યાં જુઓ.) આ ઉપરથી એમ સમજાય છે કે પ્રમાણિક ચરિત્રકાર ના સમયમાં એ સ્થાન બહુ મહત્વનું અને પ્રાચીન ગણાતું હતું. એ જ ચરિત્રમાં વીરસૂરીના પ્રબંધમાં લખવામાં આવ્યું છે કે-વીરસૂરિ પાટણ આવ્યા ત્યારે પ્રથમ તેઓ ચારૂપ આવીને રહ્યા હતા અને ત્યાં તેમનો સિદ્ધરાજ જયસિંહે તથા પાટણના સંધે ખૂબ સત્કાર કર્યો હતો. ૧૪ માં સંક્રામાં થઈ ગયેલા માંડવગદના પ્રસિદ્ધ ધનાઢ્ય પેથડશાહે ચારૂપમાં એક શાંતિનાથનું મંદિર બનાવ્યું હતું, એમ મુકુતસાગર અને મુનિસુંદર-સૂરીની બનાવેલી ગુર્જાવલી માં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે. ઉપદેશતરંગિણી માં કેટલાક પ્રસિદ્ધ પ્રસિદ્ધ તીર્થસ્થળોનાં નામો ગણાવ્યાં છે તેમાં પણ ચારૂપ નું નામ જોવામાં આવે છે:—

“ શ્રીજારાપદ્મ-ફલવર્ધિ-ફલિકુંડ-કુર્કુદેશ્વર-પાવક-આરાસણ-સંલેશ્વર-ચારૂપ-રાવળપાર્શ્વ-વાંળાદેશ્વર-ચિત્રકૂટ-આવાટ-શ્રીપુર-સ્તંભનપાર્શ્વ-રાણપુરચતુર્મુખવિ-હારાચનેકર્તાચાર્યાનિ જગતીતલે વર્તમાનાનિ । ”

આ સિવાય બીજાં પણ અનેક તીર્થમાળા આદિ પ્રકરણોમાં તથા સ્વતંત્ર સ્તોત્ર-સ્તવનોમાં ચારૂપને એક પવિત્ર તીર્થ તરીકે કથવામાં આવ્યું છે. એ બધા ઉપરથી એમ સ્પષ્ટજણાય છે કે જુના સમયમાં એ સ્થાન બહુ પ્રસિદ્ધ હતું અને ત્યાં અનેક મંદિરો હતાં. વર્તમાનમાં એ ઠેકાણે પ્રાચીનતા-દર્શક દ્રાવ્ય વિશેષ પ્રમાણે દેખાતાં નથી. પરંતુ જો ખોદકામ કરવામાં આવે તો કેટલીક મૂર્તિઓ વિગેરે મળી આવવાનો ખાસ સંભવ રહે છે. મહેં મહારી મુલખાત દરમ્યાન એ સ્થાને એક પરિકરનો ખંડિત ભાગ જોયો હતો જેના ઉપર આ પ્રમાણે લેખ ફાટરેલો હતો:—

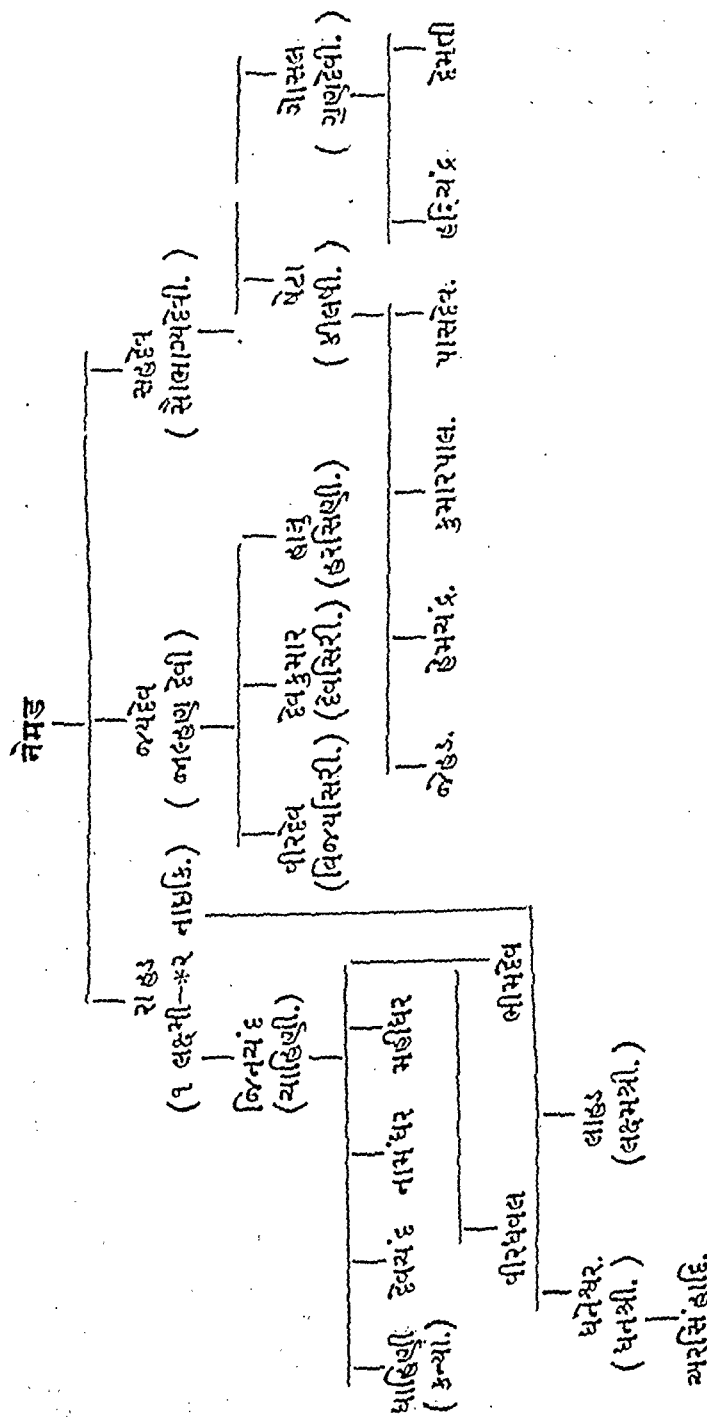
(૧) ..... દિ ૧૩ શ્રીનાગેન્દ્રગચ્છે શ્રીસીલગુણસૂરિસંતાને શ્રે૦ રાધણ સુત શ્રે૦ સોમા તથા શ્રે૦ જસરા સુત

(૨) ..... દેવાખ્યાં ચારૂપગ્રામે શ્રીમહાતીર્થે શ્રીપાર્શ્વનાથપરિકરકારિત

(૩) પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીદેવચન્દ્રસૂરિભિઃ ।

આ લેખમાં જણાવેલા દેવચંદ્રસૂરી સાથે સંબંધ ધરાવનારો સંવત-૧૩૦૧ નો એક લેખ પાટણમાં છે. તથા ખાસ એ આચાર્યની એક મૂર્તિ પણ પાટણના પંચાસરા પાર્શ્વનાથના મંદિરમાં વિરાજિત છે.

આ લેખ તથા નં. ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૬, અને ૧૨૭ વાળા લેખો એકજ કુટુંબના છે. નં. ૧૦૬-૭ વાળા લેખોમાં જણાવ્યું છે કે-પૂર્વે નાગપુરમાં (મારવાડમાં-જોધપુર રાજ્યના તાલુકા આવેલું હાલનું નાગોર શહેર) વરદેવ નામે શ્રેષ્ઠી હતા જેનાથી ' વરહુડીયા ' આવું નામ એ વંશનું પડ્યું. તે વરદેવને એ પુત્રો હતા એક આસદેવ અને બીજો લક્ષ્મીધર. આસદેવને સા. નેમડ, આલટ, માણિક અને સલખણ; તથા લક્ષ્મીધરને ધિરદેવ, શુભધીર, જગધર અને ભુવન નામે પુત્રો થયા. તેમાં ક્રકત એકલા નેમડના જ વંશજોનું આ બધા લેખોમાં વર્ણન છે. ડૉ. પીટર્સનના ૩ જા રીપોર્ટમાં (પૃષ્ઠ ૬૦ અને ૭૩) એ વંશ સંબંધી એ પ્રશસ્તિઓ આપેલી છે. જેમાં એકમાં નેમડના વંશનું વિસ્તૃત વર્ણન આપ્યું છે. નેમડ જાતિએ પદ્મીવાલ વૈશ્ય હતા. તે કોઈ કારણથી પોતાના મૂળ વતન નાગપુરને છોડી પાલકુણપુરમાં આવીને રહ્યો હોય એમ બીજી પ્રશસ્તિના ઉલ્લેખ ઉપરથી જણાય છે. એના સંતાનો તપાગચ્છનો ખિરૂદ પ્રાપ્ત કરનાર જગન્ન્યદ્રસૂરિના શિષ્યો દેવેન્દ્રસૂરિ, વિન્યયદ્રસૂરિ અને દેવસદ્રગણી-એ ત્રિપુટીના અનુરાગી હતા. એમના ઉપદેશથી નેમડના સંતાનોમાંથી દરેકે જુદા જુદા અનેક ધર્મકાર્યો કર્યા હતાં. એ પ્રશસ્તિ તથા પ્રસ્તુત લેખોમાંથી નેમડની વંશાવલી આ પ્રમાણે બને છે:—

* નં. ૧૨૧ ના લેખમાં ' વડી ' નામ આપ્યું છે. નં. ૧૦૭ માં ' વડી ' છે.

પ્રશસ્તિમાં એમ પણ જણાવ્યું છે કે—જિનચંદ્રના પુત્રોમાંથી વીરધવલ અને ભીમદેવે દેવેન્દ્રસૂરિની પસે દીક્ષા લીધી હતી. દેવચંદ્રે તીર્થયાત્રા માટે સંઘ કાઢી સંઘપતિ પદ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. લાહડે પણ જિનપ્રતિમા લશવવામાં અને પુસ્તકો લખાવવામાં પુષ્કળ ધન ખર્ચ્યું હતું. પેદા અને ગોસલ બન્ને લાહ્યોએ શત્રુંજય અને ગિરનાર આદિ તીર્થોની યાત્રા માટે મ્હોટા સંઘો કાઢ્યા હતા. આવી રીતે એ કુટુંબે અનેક ધર્મકૃત્યો કરી સ્વદ્રવ્યનું દ્વંજ લોગવ્યું હતું. મહામાત્ય તેજ-પાળનો આ મંદિરમાં આ કુટુંબે આવી રીતે દેવકુલિકા અને જિન-મૂર્તિઓ કરાવી છે તેનાથી એમ સમજાય છે કે એ બંને શ્રીમંત કુટુંબોમાં પરસ્પર કોઈ કોઈ બિંદુ-સંબંધ કે સંઘન સ્નેહસંબંધ હોવો જોઈએ. કારણ કે તેજપાળનો આ આદર્શ મંદિર બનાવવામાં પોતાના સંબંધિઓ કે સ્નેહિતોનું સ્મરણ શાસ્ત્રતરૂપે રાખવાનોજ મુખ્ય ઉદ્દેશ હતો.

(૬૯-૬૮)

નં. ૩૯ અને ૪૦ વાળી દેવકુલિકા ઉપર આ બંને લેખો ક્રમથી કોતરેલા છે. પહેલામાં લખ્યું છે કે—તેજપાલે પોતાના મ્હોટા ભાઈ વસ્તુપાલની સોબુકા નામની સ્ત્રીના પુણ્યાર્થે, સુપાર્થનાથની પ્રતિમા વડે અલંકૃત થએલી આ દેવકુલિકા કરાવી છે; અને બીજામાં, એજ મહામાત્યની લલિતાદેવી નામની પત્નીના શ્રેય માટે આ દેવ-કુલિકા કરાવી છે.

(૬૯-૭૨)

નં. ૪૧ થી ૪૪ સુધીની દેવકુલિકાઓ ઉપર ૬૯ થી ૭૨ નં-બર વાળા લેખો કોતરેલા છે. મહામાત્ય વસ્તુપાલના પુત્ર જયતસિંહ અને તેની ત્રણ સ્ત્રીઓ જે જયતલદેવી, સુહવદેવી અને રૂપાદેવી નામે હતી તેમના પુણ્ય માટે આ ૪ દેવકુલિકાઓ ક્રમથી બનાવી છે.

(૭૩-૭૪)

ક્રમથી ૪૫ અને ૧ નંબરની દેવકુલિકા ઉપર કોતરેલા. મહા:

શ્રીમાલદેવ (જે વસ્તુપાલનો મહોટો ભાઈ હતો) ની બંને પુત્રીઓ જે સહજલ અને સદમલ નામે હતી તેમના પુણ્યાર્થે આ બંને દેવકુલિકાઓ કરાવી છે.

(૭૫)

૨ જા નંબરની દેવકુલિકા. માલદેવના પુત્ર મહંં શ્રીપુન-સીહની ભાર્યા આદ્યહુદેવીના કલ્યાણ માટે.

(૭૬-૭૭)

અનુક્રમે ૩-૪ નંબરની દેવકુલિકા ઉપર. મહંં શ્રી માલદેવની ભાર્યા પાતૂ અને લીલૂના શ્રેયાર્થે આ બંને દેવકુલિકાઓ કરાવી છે.

(૭૮)

૫ નંબરની દેવકુલિકા. મહંં શ્રી માલદેવના પુત્ર મહંં શ્રી પુનસીહના પુત્ર પેથડના પુણ્યાર્થે.

(૭૯)

૬ નંબરની દેવકુલિકા. મહંં શ્રી માલદેવના પુત્ર મહંં શ્રી પુનસીહના કલ્યાણ માટે.

(૮૦)

૭ નંબરની દેવકુલિકા. મહંં શ્રી માલદેવના શ્રેય સાર્.

(૮૧)

૮ નંબરની દેવકુલિકા. મહંં શ્રી પુનસીહની પુત્રી બાઈ વલાલદેવીના કલ્યાણ નિમિત્તે.

(૮૨)

૯ નંબરની દેવકુલિકા.

ગુદઉચ મહાસ્થાન(મારવાડમાં પાલી પાસે 'ગુ'દોચ' કરીને ગામ છે તે)ના નિવાસી ધર્કટવંશીય શ્રે. બાહુટિના પુત્ર શ્રે. ભાભૂના પુત્ર શ્રેં ભાઈલે, પોતાના સઘળા કુટુંબસાથે આ દેવકુલિકા કરાવી. પોતાના ગુરૂ

શ્રીપદ્મદેવસૂરિ અને સૂત્રધાર ઈ શોભનદેવની સમક્ષ, નેમિનાથદેવની નેચા (પૂજા ?) માટે ૧૬ દ્રમ્મ (તે વખતે ચાલતા એક પ્રકારનાં શિક્ષાઓ) દેવના લ'કારમાં મુક્યા છે. તેમનો પ્રતિમામંડલ વિશેષકા (ટકા) વ્યાજ આવશે તેમાંથી અર્ધાથી તો મૂલખિંબની અને અર્ધાથી આ દેવકુલિકામાં, પૂજારીઓએ હુમેશાં પૂજા કરવી.

(૮૩)

૧૦ નંબરની દેવ કુલિકા ઉપર.

સંવત્ ૧૨૬૩, વૈશાખ સુદિ ૧૫, શનિવાર. લેખનો સારાંશ એ છે કે—મહુ'ં શ્રી તેજ પાલે બનાવેલા આ લઘુસિંહ વસહિકા નામના શ્રીનેમિનાથદેવના મંદિરની જગતીમાં, ચંદ્રાવતી નિવાસી પ્રગ્વાટ જ્ઞાતીય ઠક્કર સહદેવપુત્ર ઠં સિવદેવપુત્ર ઠં સોમસિંહ સુત ઠં સાંવતસીહ, મુહુડ આદિ કુટુંબે (આ ઠેકાણે ઘણાં જણનાં નામે છે) પોતાના મતા-પિતાના શ્રેય માટે પાર્શ્વનાથ તીર્થંકરનું ખિંબ કરાવ્યું. નાગેન્દ્રગચ્છના આચાર્ય શ્રીવિન્ન્યસેનસૂરિએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરી.

(૮૪)

૧૪ * નંબરની દેવકુલિકા ઉપર.

સંવત્ ૧૨૬૩ વૈશાખ સુદિ ૧૫, શનિવાર. લેખનો ઘણો ખરો ભાગ, ઉપરના લેખને મળતો જ છે. ચંદ્રાવતી નિવાસી પ્રગ્વાટ જ્ઞાતીય શ્રેં વીરચંદ્ર-ભાર્યા શ્રિયાદેવીના પુત્ર શ્રેં સાહદેવ, શ્રેં છાહુડ-ધત્યા-

ઈ શોભનદેવ, આ મંદિર બનાવનાર મુખ્ય સૂત્રધાર (ઈન્છનીયર) હતો. તેના જ બુદ્ધિકૌશલ અને શિષ્યચાતુર્યના લીધે આ મંદિર આવા પ્રકારની અનુપમ રચનાથી અલંકૃત થયું છે. જિનહર્ષ ગણિના વસ્તુપાલ ચરિત માં આનું કેટલુંક વર્ણન કરેલું છે. જિનપ્રભુસૂરિએ પણ પોતાના વિવિધતીર્થ કલ્પ નામના પુસ્તકમાં એક શ્લોક વડે આ પ્રમાણે એના શિષ્યજ્ઞાનની પ્રશંસા કરી છે:—

અહો ! શોભનદેવસ્ય સૂત્રધારશિરોમણે : ।

તત્ત્વેત્થરચનાશિલ્પાન્નામ લેભે યથાર્થતામ્ ॥

* ૧૧, ૧૨, ૧૩ નંબરની દેવકુલિકાઓ ઉપર લેખો નથી.

દ્વીએ (અહિં ઘણાં નામો આપ્યાં છે) શાંતિનાથદેવનું ધિમ્મ કરાવ્યું. તેની પ્રતિષ્ઠા નવાંગવૃત્તિકારક શ્રીઅભયદેવસૂરિના સંતાનીય શ્રી ધર્મઘોષસૂરિએ કરી.

આ ધર્મસૂરિ મધુકરા નામની ખરતર-ગચ્છની શાખાના હતા, એમ સમયસુન્દરોપાધ્યાયે સામાચારી શતકમાં આ જ લેખનો ઉતારો આપી જણાવે છે. (—‘ અત્ર મહુકરાખરતરગચ્છે શ્રીધર્મઘોષસૂરયો જ્ઞેયાઃ । ’) વિશેષમાં વળી એમ પણ જણાવે છે કે દ્વીવ (ખંદર) ની પાસે આવેલા ઉના નગરમાં ભોંયરમાં રહેલી એક પ્રતિમા ઉપર પણ એ આચાર્યના નામનો લેખ કાતરેલો છે. યથા—

एवमेव श्रीद्वीपासन्नश्रीऊनानगरे भूमिगृहान्तर्वर्त्तिप्रतिमाप्रशस्तावपि लिखितमस्ति । यथा—‘ नवाङ्गवृत्तिकारश्रीअभयदेवसूरिसन्तानीयैः श्री-धर्मघोषसूरिभिः प्रतिष्ठितम् । ’

ક્ષમાકલ્યાણક ગણિની ખનાવેલી ચરતરગચ્છપટ્ટાવલી પ્રમાણે મધુકર ખરતરશાખાની ઉત્પત્તિ સંવત ૧૧૬૭ ની આસપાસ જિનવલ્લભસૂરિના સમયમાં થયેલી છે. યથા—

“ तद् (जिनवल्लभसूरि) वारके च मधुकरखरतरशाखा निर्गता । अयं प्रथमो गच्छभेदः * ।

(૮૫)

૧૫ નંબરની દેવકુલિકા ઉપર.

સંવત ૧૨૬૩, ચૈત્રવદી ૮, શુક્રવાર. ઘણોખરો ભાગ ઉપર પ્રમાણે જ લખેલો છે. ચંદ્રાવતી નિવાસી પ્રાગ્વાટશાતીય મહુ'ં કઉડી-ના પુત્ર શ્રે'ં સાજણે પોતાના પિતૃવ્યભાઈ વરદેવ આદી (કેટલાંક

* બધી મળીને ખરતરગચ્છની ૯ શાખાઓ થયેલી છે એમ એ જ પટ્ટાવલી ઉપરથી જણાય છે. તેમાં સૌથી પ્રથમ એ શાખા થઈ છે, ૧થી આને પ્રથમ ગચ્છભેદ જણાવ્યો છે.

નામો છે) ની સાથે ઋષભદેવની પ્રતિમાવડે અલંકૃત થયેલી આ દેવકુલિકા કરાવી. પ્રતિષ્ઠા કરનાર વિજયસેનસૂરિ.

લેખના પાછલા ભાગમાં વડગામ અને માંડગામ વચ્ચનારાં કેટલાક સ્ત્રી પુરૂષોનાં નામો આપીને અંતે ‘ વડગચ્છીય શ્રીચક્રેશ્વર-સૂરિના અનુયાયી શ્રાવક સાજણે કરાવી ’ (શુ? તે જણાવી નથી) એમ લખ્યું છે.

(૮૬)

૧૬ નંબરની દેવકુલિકા ઉપર.

સં. ૧૨૮૭ ચૈત્રવદી ૩. મહામાત્ય શ્રીતેજપાલે કરાવેલા નેમિનાથના ચૈત્યમાં ધવલદ્વક (હાલતું ધોલકા) વાસ્તવ્ય શ્રીમાલજાતીના ઠ. વીરચંદ્રના પુત્ર ઠ. રતનસીહના પુત્ર દોસી ઠ. પદમસીહ પોતાના પિતા રતનસીહ અને માતા કુમરદેવી જે મહુ. નેનાના પુત્ર મહુ. વીળની પુત્રી થાયછે—તેમના કલ્યાણ માટે, સંભવનાથની પ્રતિમા સાથે આ દેવકુલિકા કરાવી.

(૮૭-૮૮)

આ બંને લેખો ૧૭ નંબરની દેવકુલિકાના દક્ષિણ અને પૂર્વ-દ્વાર ઉપર ક્રમથી ડોતરેલા છે.

મહામાત્ય તેજપાલે પોતાના પુત્ર હુણસિંહની રચણા અને લખમા નામની બંને સ્ત્રીઓ માટે આ દેવકુલિકા કરાવી, એ લેખોનો તાત્પર્ય છે.

(૮૯)

૧૮ નંબરની દેવકુલિકા ઉપર.

મહુ. તેજપાલે પોતાની સ્ત્રી અનુપમાદેવીના પુણ્યાર્થે, મુનિ-સુવ્રતદેવની આ દેવકુલિકા કરાવી છે.

(૯૦-૯૧)

૧૯ નંબરવાળી દેવકુલિકાના પશ્ચિમ અને દક્ષિણદ્વાર ઉપર આ બે લેખો ડોતરેલા છે.

પશ્ચિમદ્વારવાળા લેખમાં લખ્યું છે—મહુ. તેજપાલે પોતાની

પુત્રી બહલદેવીના શ્રેયાર્થે આ દેવકુલિકા કરાવી છે. અને દક્ષિણદ્વારના લેખમાં લૂણ્ણિહુની પુત્રી ગહરાદેવીના હિતાર્થે આ દેવકુલિકા કરાવી છે.

(૯૨-૯૩)

૨૦ અને ૨૨ નંબરવાળી દેવકુલિકા ઉપર છે (૨૧ નંબરની દે. ઉપર લેખ નથી.)

આ બંને લેખો ઉપરના ૮૩-૮૪-૮૫ નંબરવાળા લેખો જેવા જ છે. ચંદ્રાવતી નિવાસી પ્રાગ્વાટોએ કોતરાવેલા છે. બુદ્ધ બુદ્ધ કુટુંબનાં મનુષ્યોનાં નામો આપ્યાં છે. જે ઘણા ભાગે, આ મંત્રીઓના મોક્ષાળ પક્ષના કે તેજપાલના સાસરા પક્ષના હશે.

(૯૪ થી ૯૬)

આ ૬ લેખો અનુક્રમે ૨૫ થી ૩૦ નંબર સુધીની દેવકુલિકાઓ ઉપર કોતરેલા છે.

મહામાત્ય વસ્તુપાલે અને તેજપાલને ૭ બહેનો હતી. તેમના પુણ્યાર્થે આ બુદ્ધી બુદ્ધી દેવકુલિકાઓ તેજપાલે કરાવી છે અને દરેક ઉપર અદેક બહેનનું નામ આપેલું છે. આ ૭ બહેનોના નામ આ પ્રમાણે છે:—

૧ ઝાલહણદેવી, ૨ માઉ, ૩ સાઉ, ૪ ધણદેવી, ૫ સોહગા, ૬ વયબુ અને ૭ પક્ષલા. (આ પક્ષલાનું નામ ૧૦૩ નંબરના લેખમાં છે.)

(૧૦૦—૧૦૧)

આ બંને લેખોમાંથી પ્રથમનો લેખ ૩૦ નંબરની દેવકુલિકાના પશ્ચિમદ્વાર ઉપર છે. અને બીજો ૩૧ નંબરની દે. ઉપર છે. પહેલો લેખ બહુ જ જોટો લખાયેલો છે. ચંદ્રાવતી નિવાસી પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિના એ કુટુંબોએ આ દેવકુલિકાઓમાં અમુક અમુક જિનની પ્રતિમાઓ કરાવી, એ લેખની હકીકત છે.

(૧૦૨)

૩૨ નંબરની દેવકુલિકાના પૂર્વદ્વાર ઉપર.

મહામાત્ય તેજપાલે પોતાના મામાના પુત્ર ભાલા અને રાજ-
પાલના કથનથી, તેમના પિતા મહુ'ં પૂનપાલ તથા માતા મહુ'ં
પૂનદેવીના શ્રેયાર્થે આ દેવકુલિકામાં ચંદ્રાનનદેવની પ્રતિમા કરાવી.

(૧૦૩)

એજ દે. ના ઉત્તરદ્વાર ઉપર.

તેજપાલની ૭ મી બહેન પદ્મલાના કલ્યાણાર્થે વારિસેણદેવની
પ્રતિમાવડે અલંકૃત એવી આ દેવકુલિકા કરાવી.

(૧૦૪)

૩૩ નંબરની દેવકુલિકા.

શ્રીમાલજ્ઞાતિના ઠ. રાણાના પુત્ર ઠ. સાહણીયે પોતાની સુહાગ-
દેવી નામની સ્ત્રીની કુંખે અવતરેલા ઠ. સીહડ નામના પુત્રના
પુણ્યાર્થે સુગાદિજિનનું બિંબ કરાવ્યું.

(૧૦૫)

૩૪ નંબરની દેવકુલિકા.

શ્રીમાલજ્ઞાતિના શ્રેં ચાંદાના પુત્ર શ્રેં ભોજના પુત્ર શ્રેં
ખેતલે પોતાની જસુનામની માતાના શ્રેયાર્થે અજિત દેવની પ્રતિમા
કરાવી.

(૧૦૬-૧૦૭)

૩૫ અને ૩૬ નંબરની દેવકુલિકાઓ ઉપર આ બંને લેખો
અનુક્રમે ફેરવેલા છે.

નં. ૬૬ ના લેખના અવલોકનમાં જણાવેલા વરહુડીઆ
કુળના સાં નેમડના વંશજોના આ લેખો છે. વિશેષ વણુ ન ઉપ-
રોક્ત લેખના વિવેચનમાં આપી જ દીધું છે.

આ બંને લેખોમાં પ્રારંભની ત્રીજી પંક્તિઓમાં શ્રીસંભવદેવ અને શ્રી
શાંતિદેવ આ બંને નામોની ઉપર ક્રમથી શ્રીમહાવીરદેવ અને શ્રીનેમિનાથદેવ
આ નામો બારીક અક્ષરોમાં આપ્યાં છે તેની મતલબ નીચેના નામો
ખાતલ કરી ઉપર આપેલાં નામો કાયમ રાખવાની છે. શિલાપટ્ટોમાં
અક્ષરો કોતર્યા પછી તે પાછા ભૂંસી શકાય તેવી સ્થિતિ ન હોવાથી

તે લેખમાં જે પાછળથી કાંઈ ફેરફાર કરવાનો હોય છે તો આવી રીતે મૂળ લખેલા ઉપર ખીન્નું લખાણ કરાય છે.

(૧૦૮-૦૯)

નંબર ૩૭ અને ૩૮ ની દેવકુલિકાઓ ઉપર આ બંને લેખો લાંબી લાંબી બખ્ખે પંક્તિઓમાં કોતરેલા છે.

આ બંને લેખો એકજ પ્રકારના છે. પ્રારંભમાં સંવત્ પુરતો ભાગ ગદ્યમાં છે અને બાકીનાં ૪-૪ પદ્યો છે. જેમાનાં ત્રણ પદ્યો તો એકનાં એકજ છે અને અંતિમ પદ્ય બંનેમાં જુદા જુદા પ્રકારનું છે. ભાવાર્થ આ પ્રમાણે છે:—

શ્રીષંકરકગચ્છીય શ્રીયશોભદ્રસૂરીની શિષ્યસંતતિમાં શ્રીશાંતિ-સૂરી થયા. તેમના ચરણ કમલમાં ભ્રમર સમાન મંત્રી શ્રીઉદયસિંહ થયો, જે વિપુલ ધનનું દાન કરવાથી તો દાનવીર, ગિરનાર વિગેરે તીર્થોની મહાન આડંબર સાથે યાત્રા વિગેરે ધર્મકૃત્યો કરવાથી ધર્મવીર અને રાજા-મહારાજાઓનું પણ માન મર્દન કરવાથી યુદ્ધ-વીર—એમ ત્રિવિધવીર ચૂડામણી કહેવાતો હતો. તેનો પુત્ર યશોવીર જે ‘કવિન્દ્રબન્ધુ’ નો ખિરૂદ્ધ ધરાવે છે અને જેને સરસ્વતી અને લક્ષ્મીએ એકીસાથે અંગીકાર કર્યો છે અર્થાત્ જે ઉત્તમ વિદ્વાન્ હોઈ મહાન્ ઐશ્વર્યવાન્ છે, તેણે પોતાના પિતાના પુણ્યાર્થે સુમતિનાથ તીર્થંકરની પ્રતિમાયુક્ત અને માતાના શ્રેયાર્થે પદ્મપ્રભાભિભયુક્ત આ બે દેવકુલિકાઓ કરાવી છે.

આ મંત્રી યશોવીર, જાવાલીપુરના આહમાન રાજા ઉદયસિંહનો પ્રધાન હતો. એ બહુશ્રુત વિદ્વાન્ અને રાજનીતિનિપુણ મહામાત્ય હતો. મહામાત્ય વસ્તુપાલ અને તેજપાલની સાથે આની ગાઢમૈત્રી હતી. તેજપાલના બનાવેલા આ નેમિનાથ ચૈત્યના શિલ્પકામમાં એણે કેટલાક દોષો બતાવ્યા હતા. જિનહર્ષગણિરચિત વસ્તુપાલ ચરિત્ર માં આના સંબંધમાં કેટલુંક વર્ણન કરેલું છે.

(૧૧૦-૧૧૧)

આ મંદિરના મૂળ ગભારાના બારણાની બંને બાજુએ—રંગ—

મંડપમાં ઘણીજ ઉત્તમ કારીગિરીવાળા આરસના બે ગોખલાઓ બનેલા છે તેમની ઉપર આ બંને લેખો કોતરેલા છે. બંનેનો લેખપાઠ એકબીજા પ્રકારનો છે ફક્ત અંતમાં તીર્થંકરના નામો જુદાં જુદાં છે. આ લેખો થોડા થોડા ખાડત થઈ ગયેલા છે પરંતુ બંનેને મેળવતાં લેખપાઠ સંપૂર્ણ થઈ રહે છે. લેખની મતલબ આ પ્રમાણે છે—

સં ૧૨૯૭, વૈશાખ સુદિ ૧૪, ગુરુવાર....મહં તેજપાલે પોતાની ખીણ પત્ની સુહાદેવી જે પાટણનિવાસી મોહજાતિના ઠ. અલિયાના પુત્ર ઠ. આશા અને તેની સ્ત્રી ઠકુરાણી સંતોષાની પુત્રી થાય છે તેના શ્રેયાર્થે આ બંને ખત્તકો અને તેમાં વિરાજિત જિનપ્રતિમાઓ કરાવી છે.

વર્તમાનમાં લોકો આ બંને ગોખલાઓને દેરાણી જેઠાણીના ગોખલા કહે છે અને વસ્તુપાલની સ્ત્રી લલિતાદેવી તથા તેજપાલની સ્ત્રી અનુપમાદેવી—આ બંને જણીઓએ પોતપોતાના ખર્ચે બનાવ્યા છે અને તેમાં ૧૮ લાખ રૂપિયા ખર્ચ થયાનું કહેવાય છે. કેટલાક જુના સ્તંભો અને આધુનિક પુસ્તકોમાં પણ એજ કિંવદંતી પ્રમાણે લખેલું જોવામાં આવે છે. પરંતુ આ લેખો ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે એ માન્યતા ભૂલભરેલી છે. આ બંને ગોખલાઓ તેજપાલની ખીણ સ્ત્રી સુહાદેવીના પુણ્યાર્થે બનાવવામાં આવ્યા છે.

સુહાદેવીનું નામ વસ્તુપાલ ચરિત્ર કે ખીજ કોઈ પુસ્તકમાં મહારાજોવામાં આવ્યું નથી. તેમજ તેને મોઢ જાતિમાં જન્મેલી આ લેખોમાં લખેલી છે. તેથી એ એક પ્રશ્ન થાય છે, કે શું તે વખતે પ્રાચ્યાટ અને મોઢ જેવી બે સ્વતંત્ર જુદી જુદી જાતોમાં પરસ્પર લગ્ન વ્યવહાર થતો હતો? હજી સુધી આવી જાતના ખીજ ઉદાહરણોનાં પ્રમાણો દ્રષ્ટિગોચર થયાં નથી તેથી આ પ્રશ્નનો ઉત્તર સરલ નથી. આ લેખો મંદિર થયા પછી બહુ જ પાછળ છેક ૧૨૯૭ માં લખાયા છે તેથી એમ પણ અનુમાન થાય છે કે તેજપાલે સુહાદેવીની સાથે મહોટી ઉમરે પહોંચ્યા પછી—કદાચિત્ તેને વૃદ્ધાવસ્થા પણ કહી શકાય—લગ્ન

કર્તુ' હોવું જોઈએ. અનુપમા જેવી સર્વથા અનુપમ સ્ત્રીની સાથે લાંબા સમય સુધી સંસાર સુખ ભોગવી, તેજપાલ જેવા પરમ આદર્શ અમાત્યને નિર્વૃત્ત થવાના પરમ કર્તવ્યની તદ્દન ઉલટી દશ આમ એક વિનતીય બાલાની સાથે લગ્ન કરવાનું શું કારણ હશે કાંઈ પણ ઉલ્લેખ કોઈ અંતકાર કરતો નથી એ એક ખરેખર વિચાર બાબત છે. અપ્રસંગ હોવાથી આ સંબંધે વિશેષ ઉદ્ધાપોહ કરવો ઠીક નથી, એમ સમજી આટલીજ સૂચના બસ ધારી છે.

(૧૧૨-૧૩૦)

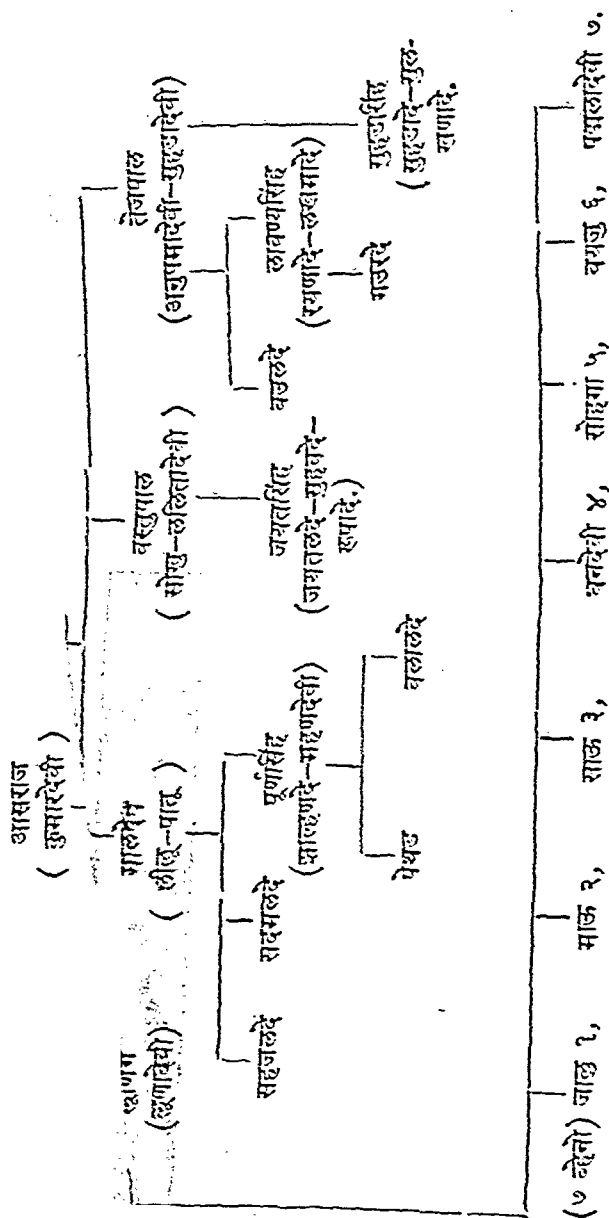
આ બધા લેખો, મુખ્ય મંદિર અને જુદી જુદી દેવકુલિ રહેલી કેટલીક પ્રતિમાઓ ઉપર કોતરેલા છે. વિશેષ ઉલ્લેખની બાબત એમાં નથી.

નં. ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૨૫ અને ૧૨૭ વાળા વરહુડીયા કુટુંબના છે એમ ઉપર ૬૬ નંબર વાળા લેખના અંતમાં જણાવ્યું છે. એ લેખો મૂળ ગભારામાં જે મૂલનાયક તરીકે પ્રતિષ્ઠિત છે તેમનાં પદ્માસનો નીચે કોતરેલા છે.

(૧૩૧)

મંદિરની જગતીમાં એક 'હસ્તીશાલા' બનેલી છે. પ્રકારની કોરણીવાળી આરસની ૧૦ હાથિણીઓ ઉભેલી છે ઉપર અંકપાદિ ૧૦ પુરૂષોની મૂર્તિઓ બેસાડેલી હતી. હાલ ઉપર એકે મૂર્તિ નથી. મૂર્તિઓ કોઈ ઉપાડી ગયા કે તે જાણી શકાતું નથી.

આ હાથિણીઓની પાછળ લીંતમાં ૧૦ ગોખલારે તેમાં લેખમાં જણાવ્યા પ્રમાણે સ્ત્રી પુરૂષોની મૂર્તિઓ ગોખલામાં આચાર્ય ઉદયસેન અને તેમના શિષ્ય વિજયસેન હસ્તે આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે) ની પણ મૂર્તિઓ સ્ત્રી પુરૂષોવાળી દરેક મૂર્તિના હાથમાં ફૂલની માલા મંદિરમાં પૂજા કરવા જતા સૂચવ્યા છે. વસ્તુપાલની મૂર્તિ ઉપર પાપાણુનું છત્ર બનાવેલું છે. આ બધા લેખો ઉપર મોટા મોટા વંશ વૃક્ષ આ પ્રમાણે બને છે:—

જિનપ્રભસૂરિ રચિત વિવિધતીર્થકલ્પ નામના પુસ્તકમાં, જે વિ. સં. ૧૩૪૬ (ઇ. સ. ૧૨૬૨) ની લગભગ સ્થાવર શરૂ થયું હતું અને સં. ૧૩૮૪ (ઇ. સ. ૧૩૨૭) ની આસપાસ સમાપ્ત થયું હતું તેમાં, જણાવ્યું છે કે મુસલમાનોએ આ મંદિરને તોડી નાંખ્યું હતું તેનો પુનરુદ્ધાર શક સં. ૧૨૪૩ (વિ. સં. ૧૩૭૮) માં ચંડસિંહના પુત્ર સંઘપતિ પીથડે (અથવા પેથડે) કરાવ્યો હતો. આ બાબતનો એક લેખ પણ આ મંદિરમાં રંગમંડપમાં એક સ્તંભ ઉપર કોતરેલો છે. લેખ આ પ્રમાણે છે.

ઓમ્ ।

આચન્દ્રાર્ક નન્દતાદેય સંઘા—

ધીશઃ શ્રીમાન્ પેથડઃ સંઘયુક્તઃ ।

જીર્ણોદ્ધારં વસ્તુપાલસ્ય ચૈત્યે

તેને યેનેહાર્જુદાદ્રૌ સ્વસારૈઃ ॥

અર્થાત—સંઘપતિ પેથડ સંઘયુક્ત યાવચ્ચંદ્ર દિવાકરૌપર્યંત હવિત રહેા જેણે પોતાના દ્રવ્યવડે આશુપર્વત ઉપરના આ વસ્તુપાલના ચૈત્યનો જીર્ણોદ્ધાર કર્યો.

આ સંઘપતિ પેથડ ક્યાંનો રહેવાસી હતો તે જાણી શકાયું નથી.

* ક્યા મુસલમાન સુલતાને અને ક્યારે આ મંદિર તોડ્યું તે ચોક્કસ જણાયું નથી. પરંતુ પં. જૌરીશંકરજી ઓઝાના અનુમાન પ્રમાણે “ અલાઉદ્દીન ખીલજીની ફેજે જલોરના ચૌહાન રાજા કાન્હડદેવ ઉપર વિ. સં. ૧૩૬૬ (ઇ. સ. ૧૩૦૬) ની આસપાસ ચઢાઈ કરી ત્યારે આ મંદિરને તોડ્યું હોવું જોઈએ.”

સીરોહીકા રૂતિહાસ, પૃ. ૭૦૧

વિમલવસહિમાંના લેખો.

(૧૩૨)

આખું પર્વત ઉપરના વિમલવસહિ નામના મંદિરમાં ન્હાના મ્હોટા અનેક લેખો છે પરંતુ તેમાંથી ફક્ત બે ત્રણ જ લેખો અત્યાર સુધીમાં પ્રકાશિત થયા છે. આ સંગ્રહમાંના બધા લેખો—એક બે ને બાદ કરીને પ્રથમ વાર જ પ્રકટ થાય છે. આ બધા લેખો અમદાવાદ નિવાસી શ્રાવક શાહુ ડાહ્યાભાઈ પ્રેમચંદ વકીલ એમણે લીધા હતા. તેમની આપેલી નકલો ઉપરથી મ્હેં આ સંગ્રહમાં પ્રકટ કર્યા છે. ૧૩૩ નંબરનો લેખ મ્હને શ્રીમાન્ ડી. આર. લાંડારકર. એમ. એ. તરફથી તેમના આર્કીવો લોન્ડનના સ્ટાફમાંથી મળ્યો છે. વિમલવસહિમાંનો મુખ્ય લેખ, જે આ સંગ્રહમાં ૧૩૨ માં નંબરે મુકાળો છે, તે પ્રોફેસર એફ. ડીલહોને એપીગ્રાફીઆ ઇન્ડીકાના ૧૦ માં ભાગમાં (પૃષ્ઠ ૧૪૮ ઉપર) વિવેચન સાથે પ્રકટ કર્યો છે.

એ લેખ ઉપર ઉક્ત પ્રોફેસરનું વિવેચન આ પ્રમાણે છે:—

૪. સ. ૧૮૨૮ માં એચ. એચ. વીલ્સને એશીયાટીક રીસર્ચીસ, પુસ્તક ૧૬ ના પાન ૨૮૪ ઉપર અર્ધુદ એટલે કે હાલના આખું પર્વત ઉપર આવેલા લેખોનો અહેવાલ પ્રસિદ્ધ કર્યો. આ અહેવાલ રાજપુતાનામાં આવેલા સીરાહી સ્ટેટના પોલીટીકલ એજન્ટ કેપ્ટન સ્પીઅર્સ (Captain Speirs) એશીયાટીક સોસાયટી ઓફ બંગાલ (Asiatic Society of Bengal) ને આપેલી નકલો ઉપરથી તૈયાર કરેલો છે. આ અહેવાલમાં નેમિનાથના દેવાલયમાં આવેલા બે મોટા લેખોમાંના એકનું પૂર્ણ ભાષાંતર પ્રો. વીલ્સને આપ્યું છે. આ લેખો, પહેલાં, ઈ. સ. ૧૮૮૩ માં મી. એ. વી. કાયવટેએ પ્રથમ પ્રસિદ્ધ કર્યા હતા અને તે, હવે, પ્રો. લ્યુડમે આજ પુસ્તકના ભાગ ૮, પાન ૨૦૦ ઉપર લેખોના કિતરા સહ પ્રસિદ્ધ કર્યા છે. વળી એ અહેવાલમાં ‘ ઇન્ડિઅન ઍન્ટીક્વેરી (Indian Antiquary) ના પુસ્તક ૧૬, પાન ૩૪૭ ૧

ઉપર મેં પ્રસિદ્ધ કરેલા અચલેશ્વરના દેવાલય નજીકના ગૃહિત લેખનું તથા ઉપર પાન ૭૯ માં મેં આપેલા અચલેશ્વરના દેવાલયના લેખનું ભાષાંતર આપ્યું છે. બીજા લેખો વિષે માત્ર કુંક હકીકત આપી છે જેનો આધાર કોઇક વિદ્વાને લખેલા હીંદી પુસ્તક ઉપર રાખ્યો છે.

ત્યારબાદ ઘણાં વર્ષો સુધી આયુના લેખોના અભ્યાસ વિષે કાંઇપણ કરવામાં આવ્યું નથી. પરંતુ ૧૯૦૦-૦૧ ના શિયાળામાં ન્યારે વેસ્ટર્ન સરકલના આર્કિઓલોજિકલ સર્વે ઓફ ઇંડીઆના સુપરીન્ટેન્ડેન્ટ મી. કાઉસેન્સ આયુ ઉપર હતા ત્યારે પર્વત ઉપરના સર્વ લેખોની નકલો તૈયાર કરાવી હતી. તેમણે આ બધી નકલો ગવર્નમેન્ટ એપીગ્રાફીસ્ટના તરફ મોકલાવી તેથી આ લેખોની સારી રીતે તપાસ થાય તેવા વખત તેમણે આપણને આપ્યો છે. તેમાંના ઘણા લેખો ઘણા જ નાના છે. તેમાંનો કોઈ પણ લેખ ઈ. સ. ના ૧૧ મા સૈકાથી જુનો નથી. આ સર્વમાંથી હાથ લાગતી ઐતિહાસિક બાબતો ઘણીજ થોડી છે. તેમાંના કેટલાક ઉપયોગી છે અને એવા લેખોનો ફેલાવો કરવાની જરૂર છે તથા બાકીના કેટલાકમાં તો માત્ર નામ, વાક્ય અગર શબ્દ વિગેરેજ નોવામાં આવે છે પરંતુ આવા લેખો ભવિષ્યમાં કોઇ વખત ઉપયોગી થઇ શકે.

મી. કાઉસેન્સે મેળવેલા લેખો જે પ્રો. હુલ્ટઝે (Prof. Hultzsch) મારા તરફ મોકલ્યા છે, તે બધા મળીને ૨૯૮ છે, જેમાંના ૨૭૦ શાહીના છે અને ૧૮ નજરથી કાઢેલા છે. ૨૯૮ માંથી ૧૪૮ લેખો ઋપલ (આદિનાથ) ના દેવળમાંથી મળેલા છે જે દેવળ વિમલેષ બંધાવ્યું હતું. ૯૭ લેખો

૧ વધારામાં, પ્રો. વીલ્સને ઈંગ્લીઅન ઍગ્રીક્વેરી, પુ. ૧૧ પાન. ૨૨૧ ઉપર ડાકટર કાર્ટોલીરી (Cartolliori) એ પ્રસિદ્ધ કરેલા વિ. સં. ૧૨૬૫ નો લેખ જે હાલમાં સિરોહી ગામમાં રાખવામાં આવ્યો છે તેનું ભાષાંતર પણ આપ્યું છે; જુઓ. પ્રોગ્રેસ રીપોર્ટ ઓફ ધી આર્કિઓલોજિકલ સર્વે ઓફ ઈંડીઆ, વેસ્ટર્ન સરકલ, સન. ૧૯૦૫-૦૬ પાન ૪૭,

(૨) (પ્રો. વીલ્સને ભાષાંતર કરેલા લેખો ઉપરાંત) પ્રસિદ્ધ થયેલા લેખો માટે જુઓ - માર્ક નોર્થર્ન લીસ્ટ નં. ૨૬૧ અને ૨૬૫.

(૩) લેખોમાં દેવાલયનું નામ વિમલ વસહિકા, વિમલસ્ય વસહિકા, વિમલવસહી અને વિમલવસતિકાતીર્થ છે તથા ભાષાનાં પુસ્તકોમાં પણ વિમલવસતિ છે. ઉપર પાન ૮૧ માં મેં પ્રથમથી કહેલું છે કે ' વિમલસાહ ' અગર ' વિમળસાહ. ' અને હાલનું ' વિમલસા ' આ નામો ' વિમલવસહિકા '

તેજઃપાળના અંધાવેલા નેમિનાથના મંદિરમાંથી મળેલા છે; ૩૦ અચલેશ્વરના દેવળમાંથી તથા ૧૩ અન્યરથજેથી મેળવેલા છે. વિમળ મંદિરના લેખોમાંના ૧૨૬ ને મિતિ માંડેલી છે તેમાંનો સૌથી જુનો લેખ [વિ.] સં. ૧૧૧૯ (લગભગ ઈ. સ. ૧૦૬૨) નો છે જે (નં. ૧૭૮૦, મી. કાઉસેન્સ લીસ્ટ) ચાલુક્ય રાજા હીમદેવ પહેલાના એક પ્રધાનનો છે; નવામાં નવો લેખ (નં. ૧૮૭૪) [વિ.] સં. ૧૭૮૫ (લગભગ ઈ. સ. ૧૭૨૮) નો છે. એ લેખોની વચ્ચેની મિતિ વાળા લેખોમાં વિ. સં. ૧૨૪૫ (૨૨ લેખો) ના તથા ૧૩૭૮ (૨૫ લેખો) ના વધારે છે. તેજઃપાળના દેવાલયના લેખોમાં ૭૭ લેખો ઉપર મિતિ નાંખેલી છે; અને આ લેખોમાં જુનામાં જુના લેખો વિ. સં. ૧૨૮૭ (લગભગ ઈ. સ. ૧૨૩૦) ના છે જે વર્ષમાં એ મંદિર અંધાવવામાં આવ્યું હતું. નવામાં નવો લેખ (નં. ૧૭૪૮) [વિ.] સં. ૧૯૧૧ (લગભગ ઈ. સ. ૧૮૫૪) નો છે. વિ. સં. ૧૨૮૭ અને ૧૨૯૭ વચ્ચેની મિતિના ઓછામાં ઓછા ૪૭ લેખો છે. અને ૧૩૪૬ થી ૧૩૮૯ વચ્ચેના ૯ છે. અચલેશ્વરના દેવળના ૩૦ લેખોમાંથી ૨૨ ઉપર મિતિ નાંખેલી છે. જુનામાં જુનો લેખ (નં. ૧૯૫૦) [વિ.] સં. ૧૧૮૬ (લગભગ ઈ. સ. ૧૧૨૯) નો છે જે લગભગ સઘળો જતો રહ્યો છે. ખીન્ને એક લેખ (નં. ૧૯૪૧) [વિ.] સં. ૧૧૯૧ નો હોય તેમ લાગે છે. મને ચોક્કસ લાગે છે તે લેખ મી. કાઉસેન્સના લીસ્ટનો નં. ૧૯૫૧ છે જે [વિ.] સં. ૧૨૦૭ (લગભગ ઈ. સ. ૧૧૫૦) નો છે અને જે [પરમાર] મહામંડલેશ્વર યશોધવસદેવ (ચાલુક્ય કુમારપાલનો ખંડીયો રાજા; આ કુમારપાલનો એક લેખ આજ વર્ષનો છે) ના રાજ્યમાં થયેલો છે. ખીન્ન એ લેખો (નં. ૧૯૪૫ ને ૧૯૪૬) મિતિ [વિક્રમ] સં. ૧૨૨ [૫] તથા ૧૨૨ [૮] છે અને ખીન્નઓની મિતિ ૧૩૭૭ તથા ત્યાર પછીની છે. આટલી ૧૩

(વિમળનું મંદિર) એ શબ્દ નહિ સમજવાને લીધે હત્પન્ન થયા હશે એમ મારો મત છે. તેવીજ રીતે ‘હુણિગવસહિકા’ માંથી (તેજઃપાળના લાકડેને માટે) ‘હુનિગસહિકા’ હત્પન્ન થયો છે. જુઓ—એશીયાટીક રીસર્ચીસ (Asiatic Researches) પુ. ૧૬, પાન ૩૦૯.

(૧) ઉપર પુ. ૮, પાન ૨૦૦ ઉપર પ્રો. લ્યુડ્વિગે જણાવ્યું છે કે આ મંદિરનું સાધારણ નામ ‘હુણસિંહ’ (અથવા હુણસિંહ) વસહિકા ’ અગર ‘હુણવસહિકા’ છે, મેં પણ લેખોમાં ‘હુણિગવસહિકા’ ‘તેજઃપાળવસહિકા’ ‘તેજલવસહી’ તથા સાધાનાં પુસ્તકોમાં ‘હુણિગવસતિ’ જ્યાં છે.

લેખો વિષે એટલું જ કહેવું જોઈએ કે ઉપર કહેલા ગુહિલ લેખ (નં. ૧૯૫૩)ની મિતિ [વિ.] સં. ૧૩૪૨ છે અને બાકીનાઓની મિતિ ત્યાર પછીની છે.

તેમીનાથના દેવાલયના લેખોમાંના બે મોટા અને ઘણાજ ઉપયોગી તથા ખીજા ત્રીસ નાના લેખો મી. કાઉસેન્સની નકલો પરથી પ્રો. લ્યુડ્સે પ્રસિદ્ધ કર્યા છે (જુઓ પુ. ૮; પાન. ૨૦૦) હવે હું [વિ.] સંવત ૧૩૭૮ નો લેખ આપું છું જે ઋષભના દેવાલયમાં છે અને તેમાં માત્ર જાણવા લાયક એ છે કે તે દેવળ વિ. સં. ૧૦૮૮ (લગભગ ઈ. સ. ૧૦૩૧) માં કાઢક વિમલે બંધાવ્યું છે; આ વિમલને અર્ધ ઉપર (ચાલુક્ય) ભીમદેવ (પહેલાએ) દણ્ડપતિ નીમ્યો હતો; એવી હકીકત છે.

લેખનું વર્ણન કર્યા પહેલાં મારે કહેવું જોઈએ કે અહીંયાં આપેલી દેવળ નો પાયો નાંખ્યાની મિતિ ખીજી રીતે પણ આપણા જાણવામાં આવે છે. ઈડીઅન ઍન્ટીકવેરી, પુ. ૧૧, પાન ૨૪૮ માં ડાક્ટર કલેટ (Dr. Klatt) ખરતર ગચ્છની એક પટ્ટાવલીમાંથી એક વિભાગ આપ્યો છે. આ ફકરામાં કહેવા પ્રમાણે પ્રધાન વિમલ જે પોરવાડ (પ્રાગ્વાટ) વંશનો હતો અને જેણે ૧૩ સૂલતાનોનાં છત્રો લાંગી નાંખ્યાં અને ચંદ્રાવતી નગર વસાવ્યું તેણે અર્ધ ઉપર ઋષભદેવનું દેવાલય બંધાવ્યું. — આ દેવાલય હાલ પણ ‘ વિમલ વસહી ’ ના નામથી ઓળખાય છે, અને એની પ્રતિષ્ઠા વર્ધમાનસૂરીએ ૧૦૮૮ માં કરી હતી. આજ હકીકત અને આજ મિતિ સાથે, પ્રો. વેખરના ‘ કંટલોગ ઓફ ધી બરલીન મેન્યુસ્ક્રીપ્ટ્સ, ’ પુસ્તક ૨ પા. ૧૦૩૬ ને ૧૦૩૭ ઉપર ‘ પૂર્ણ ’ રીતે આપી છે અને ત્યાં, વિશેષમાં, એમ કહેલું છે કે દેવાલય બંધાવવાની જમીન બ્રાહ્મણો પાસેથી મેળવવામાં વિમળે સોનાના સિક્કા જમીન ઉપર પાથર્યા અને દેવળ બાંધવામાં તેણે ૧૮૫૩૦૦૦૦૦ ખર્ચ્યા.

વળી પ્રો. પીટરસનના અતુર્થ રીપોર્ટ, પાન. ૯૨ માં જિનપ્રભસૂરીના તીર્થસ્થપમાંથી લીધેલા એક ફકરામાં પણ આના સંબંધે ઉલ્લેખ છે; ત્યાં પણ ‘ વિમલવસતિ ’ ની મિતિ ૧૦૮૮ આપી છે^૧ અને ‘ લૂણિગ વસતિ^૨ ’ ની

૧ મારામત પ્રમાણે પ્રો. પીટરસને આપેલા ૩૯-૪૦ પંક્તિમાં કાંઈક ભૂલ છે પણ ‘ વિમલ વસતિ ’ બંધાવ્યાની મિતિ વિષે કાંઈ પણ ભતતની શંકા નથી.

૨ આ ફકરાઓમાં કલા પ્રમાણે ‘ લૂણિગ વસતિ ’ બાંધનાર ‘ સૂત્રધાર ’ શોભનદેવ હતો જેના વિષે ‘ પ્રબન્ધ ચિન્તામણિ, ’ પાન. ૨૫૬ માં પ્રાસાદ-કારક સૂત્રધાર તરીકે ઉલ્લેખ છે. મી. કાઉસેન્સના લીસ્ટમાં નં. ૧૬૭૪ માં બાંધનારનું નામ આવે છે. આ લેખ વિ. સં. ૧૨૮૮ નો છે.

૧૨૮૮ આપી છે. વળી તેમાં વિશેષમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે આ દેવાલયો મ્લેચ્છોએ લાંબા હતાં અને શક ૧૨૪૩ માં એટલે કે વિ. સં. ૧૩૭૮ માં) પહેલું મહાસિંહના પુત્ર લક્ષ્મે તથા ખીલું વેપારી ચંડસિંહના પુત્ર પી. થંડે સમરાવ્યું હતું. આપણે આગળ જોઈયું કે ૧૩૭૮ માં મહાસિંહના પુત્ર લક્ષ્મે (લાલિગ) તથા ધનસિંહના પુત્ર વિજડે વિમળનું દેવાલય સમરાવ્યું હતું, અને જે માણસે તેજાપાત્રનું દેવાલય (લૂણિગવસતિ) સમરાવ્યું તેનું નામ દેવળમાં આવેલા એક લેખમાં ' પેથડ ' એમ આપ્યું છે

અહીં જે લેખની આપણે ચર્ચા કરીએ છીએ તે વિમલના દેવાલયના અગ્રભાગમાં આવેલી દેવકુવિદાની ગાળુ ઉપરની ભીંતમાં ચોટેલા એક કાળા પથ્થર ઉપર કાતરવામાં આવ્યો છે. આ લેખમાં ૩૦ પંક્તિઓ છે અને તે ૧' ૭ $\frac{3}{4}$ " થી ૧' ૮' પહોળો તથા ૧' ૧ $\frac{3}{4}$ " લાંબો છે; પણ પ્રથમની ૨૨ લીટીઓજ એટલી લાંબી છે. ૨૩ થી ૨૯ સુધીની લીટીઓ માત્ર ૧' ૫ $\frac{3}{4}$ " લાંબી છે, અને ૩૦ મી લીટી (જેમાં માત્ર મિતિજ છે) માત્ર ૩ $\frac{1}{2}$ " લાંબી છે. આ લેખનો ધણોખરો ભાગ સારી સ્થિતિમાં છે લીટી ૧૬ માં લગભગ ૧૦ અક્ષરો તથા લીટી ૧૭ માં ચાર અક્ષરો જતા રહ્યા છે; તથા કેટલેક સ્થળે લેખ વાંચી નહિ શકાય તેવો છે. આનું મુખ્ય કારણ એ છે કે અક્ષરો ઘણી ખેડાળછથી કાતરેલા છે અને એટલા અડાઅડ કાટેલા છે કે શાહીથી પાડેલી અનુકૃતિમાં તે ઘરોઘર પડી શક્યા નથી. ^૧ અક્ષરોનું કદ $\frac{3}{8}$ " થી $\frac{5}{8}$ " સુધીનું છે. તે નાગરી લિપિમાં છે અને લાખા સંસ્કૃત છે; તથા આરંભમાં ઓમ્ ॥ શ્રી અર્જુનતીર્થ પ્રગત્તિલિખ્યતે ॥, લીટી ૯ માં અથ રાજાવલી ॥ અને લી. ૩૦ માં મિતિ; એ સિવાય આખો લેખ ૪૨ પંક્તિમાં લખ્યો છે. વ અને વ સ્પષ્ટ રીતે કાટેલા છે; પણ કેટલેક ક્રેડાણે વ ને બદલે વ કાટેલો છે જેમ કે:—લી. ૧૬—સર્વજ્ઞ લી. ૨૧

* પ્રો. ક્રીવહોર્નના લેખ પાઠમાં જે અક્ષરો જતા રહેલા છે તે અક્ષરો મ્હારા પાઠમાં આવેલા છે. મુને એ લેખની એક જુની લખેલી નકલ મળી આવી છે જે લગભગ ૩૦૦ વર્ષ ઉપર લખાયેલી હશે, તેમાં લેખપાઠ સંપૂર્ણ છે. તે નકલનો મ્હેં મ્હારા પાઠમાં ઉપયોગ કર્યો છે. અને પ્રો. ક્રીવહોર્ન જતા કર્યા અક્ષરોને મ્હેં સ્વસ્થાને ખેસાડી રાખ્યા છે—સં. આહુક.

૧ જ્યારે આ લેખ મેં પૂરો કર્યો ત્યારે મી. ગૌરીશંકર હીરાચંદ ઓશાએ તથા સર્વનમેષ્ટ એપિગ્રાફીસ્ટ (Government Epigraphist) મોરારી નકલો મારા લેખ સાથે સરખાવતાં મારા પાઠો ખરા લાગ્યા.

સંભવઃ ૧ દંતસ્થાની દુષ્માક્ષરને બદલે તાલવ્ય વાપરેલા છે જેમકે:—લી. ૪ મનશ્વી, લી. ૬ શમ્મ (સંમ જોધએ), લી. ૮—સહશ્ર, વળી તાલવ્યને બદલે દંતસ્થાની પણ વાપરેલા છે જેમકે:—લી. ૮ નિવેસિતમ્ લી. ૧૮ પેસલ અને લી. ૨૯—શસિ ૧. ક્ર ને બદલે રિ વાપરેલું છે જેમકે:—લી. ૨૬ ને ૨૯—રિષમ; તથા લીટી ૨૪ માં કર્તાએ જાતેજ ષઙ્કત્તવઃ ને બદલે લી. ૨૪ માં ષઙ્કત્તવ એમ લખ્યું છે. પણ તે જાંદને લીધે લખેલું છે. ૨ વિશેષ જાણવા લાયક એ છે કે લી. ૪ માં નૃપસ્ય ને બદલે નૃપશ તથા લી. ૨૧ માં વદાન્યા ને બદલે વદાજ્ઞા લખેલું છે. આ ઉપરથી ઇડીઅન ઍટીકવેરી માં પુ. ૧૩ ના પાન ૯૩ લી. ૨૬ માં (જ્ઞાનશક્તિને બદલે) વાપરેલું ન્યાનશક્તિ યાદ આવે છે. આ ઉપરથી એમ પ્રતિપાદન થાય છે કે રાજપુતાનામાં તથા કાનડી લોકોમાં જ અને ન્ય વચ્ચે કાંઈ ભિન્નતા નહિ હોય. તેમજ નૃપશ ઉપરથી તશ તથા એવા ખીજા જુના લેખોમાં વપરાયેલા ષષ્ઠી વિલકિતના શબ્દો યાદ આવે છે અને આ ઉપરથી એમ લાગે છે કે જ નો ઉચ્ચાર જોડાક્ષર સ્ય ના જેવો થતો હશે. લીટી ૩ માં વાપરેલું વિદધાન ધ્યાન ખેંચે તેમ છે. આ પાઠ ખરો છે એ વાત ચોક્કસ છે. પણ કર્તાએ વિદધાન શબ્દ વિન્ધા ધાતુના લિટ્ ના ત્રીજા પુરુષ એક વચન તરીકે વાપર્યો છે. આ એક ભૂલ છે કારણ કે વિદધાન વર્તમાન કૃદંત છે. (વિદધે વાપરવું જોઈએ).^૩ જો કે લેખકે તથા કારીગરે બેદરકારીથી કામ ક્યું છે અને કેટલુંક તદ્દન જતું રહ્યું છે અને ખાસ કરીને પદ્ય ૨૧ ના છેલ્લા શબ્દો ગયા છે, તો પણ ખાતરીપૂર્વક આખો લેખ કળી શકાય અને તાજો કરી શકાય.

આ લેખનો હેતુ એ છે કે [વિક્રમ] સં. ૧૩૭૮ માં બે માણસો નામે લલ્લ (લાલિંગ) અને વીજડ, એમણે પોતાના માતા પિતાના પુણ્યાર્થે આયુ ઉપરનું ઋણ (આદિનાથ) નું દેવાલય સમરાવ્યું. આ લેખના ત્રણ

૧ કુલહલની ખાતર કહેવું જોઈએ કે સં. શશ, જર્મન હસ (Haso) અને અંગ્રેજી ' હેર ' (Haro) આ સર્વનું મૂળ શસ હોવું જોઈએ. જુઓ પ્રો. વેકર નેગલનો (Prof. Wackernagel) ઍટલીડ ગ્રામર પુ. ૧ પાન ૨૨૫.

૨ સેન્ટપીટર્સબર્ગ ડીક્ષનરીમાંથી શબ્દ અને શબ્દો બંને સરખાવો.

૩ આ લેખમાં લિટ્ નાં જે રૂપો છે તે—વમૂવ, વમૂવુઃ— ચકાર, વિદેશ, પ્રપેદ, અને કારયામાસતુઃ ॥

વિભાગ કરવામાં આવ્યા છે. પ્રથમ વિભાગ (કડી -૧૩) માં અર્ધદ પર્વતની ' પ્રશસ્તિ ' આપેલી છે; અને એ પ્રદેશ તથા અંબિકા અને શ્રીમાતા વિગેરેનાં વખાણુ કર્યા પછી દેવાલય વિશેની કટલીક ઐતિહાસિક આખતો તેમાં છે. વળી તેમાં વિમલના આદિનાથના દેવળના વિક્રમ સંવત્. ૧૦૮૮ માં પાયો નાંખ્યાની વિગત પણ આવે છે. બીજા વિભાગ (કડી ૧૪-૨૩) માં આ મંદિરના શુભોદ્ધાર કરાવનારા વખતે પર્વતના માલીક જે રાજ્ય કર્તા હશે તેઓની ' રાજવલી ' આવે છે. અને ત્રીજા વિભાગમાં (કડી ૨૪-૩૮) શુભોદ્ધાર કરાવનાર માણસોના વંશનું વર્ણન છે. અંતમાં (કડી ૩૯-૪૨) ઉદ્ધાર કરેલા દેવાલયની પ્રતિષ્ઠા કરનાર આચાર્યનું નામ તથા તેમનો વંશ અને મિતિ આપેલાં છે.

ઐતિહાસિક રસ વિનાની આખતો બાદ કરતાં, પ્રથમ વિભાગમાં અર્ધદ ઉપર વસિષ્ઠ ઋષિના અનલકુડમાંથી પરમારની હત્યતિની વિગત આવે છે. તેના વંશમાં કાન્હડદેવ કડીને પ્રતાપી રાજા થયો; તેના વંશમાં 'ધંધુ' (ધંધુરાજ) નામનો એક રાજા થયો જે ચંદ્રાવતીનો અધિપતિ હતો, અને જે (ચાલુક્ય) રાજા ભીમદેવ પહેલાને નહિ નમતાં અને તેના ક્રોધમાંથી બચવા ધારાનાં રાજા ભોજના પક્ષમાં ગયો. ત્યારબાદ એકદમ કર્તા આપણને કહે છે કે, વિમલ નામનો એક પ્રખ્યાત માણસ પ્રાચીન વંશમાં થયો જેનામાં તે વખત ચાલતી દુષ્ટતાના અધિકારમાંથી ધર્મની પ્રજ્વલિત જ્વાળા ઝળકી ઉઠી. તેને ભીમ રાજાએ ' દંડપતિ ' (સેનાપતિ) નિમ્નો અને ત્યાં એક પ્રસંગે રાત્રે શ્રી અંબિકાએ પર્વત ઉપર યુગાદિલર્તા (યુગાદિજિન, આદિનાથ) નું એક સુંદર દેવાલય બાંધવાનું તેને ફરમાન કર્યું. આ આજ્ઞાને વિમલ આવીને થયો એ વાત પછીમાં કર્તાએ આ પ્રમાણે મૂકી છે:—

“ વિક્રમાદિત્યના વખતથી ૧૦૮૮ વર્ષ પછી શ્રી વિમલે અર્ધદના શિખર ઉપર સ્થાપિત કરેલા શ્રી આદિનાથની હું પ્રશંસા કરું છું. ”

ઉપર કહ્યું તે ધંધુ અગર ધંધુરાજ, ઉપર પાન ૧૧ માં કહેલો પ્રમાર (પરમાર) ધંધુક છે. જેનો પુત્ર પૂર્ણપાળ વિ. સં. ૧૦૯૯ અને ૧૧૦૨ ૧ માં અર્ધદ પ્રદેશમાં રાજ્ય કરતો હતો. ખરેખર તે ચાલુક્ય ભીમદેવ પહેલા તથા માળવાના પરમાર ભોજદેવના વખતમાં થયો હશે.

ધંધુકનું નામ ચંદ્રાવતીના પરમારોની વંશાવલીમાં પણ આવે છે (પુ. ૮. પાન ૨૦૧)

એ દેવાલયના બીજા લેખમાં વિમળનું નામ આવે છે, આ લેખની મિતિ વિ. સં ૧૨૦૧ છે. એ લેખ ૧ (કાઉસેન્સ લીસ્ટ નં. ૧૭૬૭) માં ૧૦ લીટીઓ છે અને તે ૨૬ " લાંબો તથા ૫૩" ઉંચો છે. તેમાં ૧૭ કડીઓ છે. શાહીથી પાઠેલી અનુકૃતિમાં પહેલી બે લીટીઓ ચોક્કસપણે વાંચી શકાય તેમ નથી. પણ હું જોઈ શકું છું તેમ તેમાં એક માણસ વિષે કહ્યું છે જે શ્રીમાલ કુલનો અને પ્રાગ્વાટ વંશનો હતો.* તેનો પુત્ર લહધર હતો જેનો મૂલ રાજા (આલુક્ય મૂળરાજ પહેલા) સાથે કાંઈ પણ પ્રકારનો સંબંધ હતો અને જે ' વીરમહત્તમ ' ના નામથી પણ ઓળખાતો હતો. લહધરને બે પુત્રો હતા. પહેલો પુત્ર પ્રધાન નેઠ હતો તથા બીજો વિમલ હતો જેના વિષે ૭ મી કડીમાં આ પ્રમાણે છે:—

द्वितीयकोद्वैतमतीवलम्बी (म्बी) (?) दण्डाधिपः श्री विमलो व (व)भूव ।

येनेदमुच्चैर्भवसिन्धुसेतुकल्पं विनिर्मापितमत्र वेरम ॥

નેઠનો પુત્ર લાલિગ હતો. તેનો પુત્ર મહિદુક પ્રધાન હતો. ૨ વળી તેને બે પુત્રો હતા. હેમ અને દશરથ. આ લેખનો હેતુ આ પ્રમાણે છે.—ઋષલના મંદિરમાં દશરથે નેમિજિનેશ (નેમિતીથ*કર એટલે કે નેમિનાથ) ની પ્રતિમા બેસાડી, જેની પ્રતિષ્ઠા વિ. સં. ૧૨૦૧ ના જ્યેષ્ઠના પડવાને શુક્રવારે

* પ્રો. કીલહોર્નનું આ કથન અસંબદ્ધ જેવું છે. કારણ કે શ્રીમાલ અને પ્રાગ્વાટ બંને જુદી જુદી શ્વતંત્ર જાતો છે. એકજ મનુષ્ય શ્રીમાલકુલ અને પ્રાગ્વાટ વંશનો હોઈ ન શકે. પ્રો. કીલહોર્નના વાંચનમાં ગડબડ થઈ છે. જે લેખના વિષયમાં આ કથન છે તે મહારા જોવામાં આવ્યો નથી તેથી તેના વિષયમાં હું કાંઈ કહી શકું તેમ નથી. નીચે જે લેખનો હવાલો પ્રો. કીલહોર્ન આપે છે તેમાં તો વીર મહામંત્રીને સ્પષ્ટ શ્રીમાલકુલોદ્ભવ લખ્યો છે (એ લેખ આ સંગ્રહમાં પણ નં. ૧૫૨ નીચે આપેલો છે) તેથી વીર મહામંત્રી અને નેઠ આદિ તેના પુત્ર-પૌત્રો પ્રાગ્વાટ નહિ પણ શ્રીમાલજાતિના હતા.—સંગ્રહક.

૧ મી. કાઉસેન્સના કહેવા પ્રમાણે આ લેખ વિમળના દેવાલયના અગ્રભાગમાં નં. ૧૦ ના ભોંયરાના દ્વાર ઉપર છે તેના વિષે એશીયાટીક રીસર્ચિસ પુ. ૧૬ પા ૩૧૧ માં ઉલ્લેખ છે—એક લેખની મિતિ સં ૧૨૦૧ છે પણ તેમાંનું કાંઈ પણ વાંચી શકાય તેવું નહીં હોવાને લીધે તે બહુ જરૂરનો નથી.

૨ છંદ ઉપરથી જણાય છે કે નામ ખરૂં છે ૪ અગ્રભાગમાં નં. ૧૦ ના ભોંયરાની એક પ્રતિમાની બેઠક ઉપર આ લેખો ફાટરેલા છે.

એટલે કે ઈ. સ. ૧૧૧૪, મે, ૫ ને શુક્રવારે કરવામાં આવી. મારે કહેવું જોઈએ કે અહીં આપેલી વંશાવળી વિમળના મંદિરના ખીન્ન લેખ (મી. ક્રિ. સેન્સના લીસ્ટ ૪ ના નં. ૧૭૬૮) ઉપરથી આપેલી છે, જે આ પ્રમાણે:-

૧ શ્રી શ્રીમાલકુલોદ્ભવ- । વીરમહામાન્વિ પુત્ર (સ) ન્મન્ના- । શ્રી—

૨ નેત્રપુત્રલાલિગતસ્તુત મહિન્દુક સુતેનેદમ્ ॥ નિજપુ—

૩ વ્રકલત્રસમન્વિતેન સન્મત્રિ દશરથેનેદં । શ્રી નૌમિ—

૪ નાય િ (વૃ) ચ્ચમ્ । મોક્ષાર્થ કારિતં સ્મ્યમ્ ॥

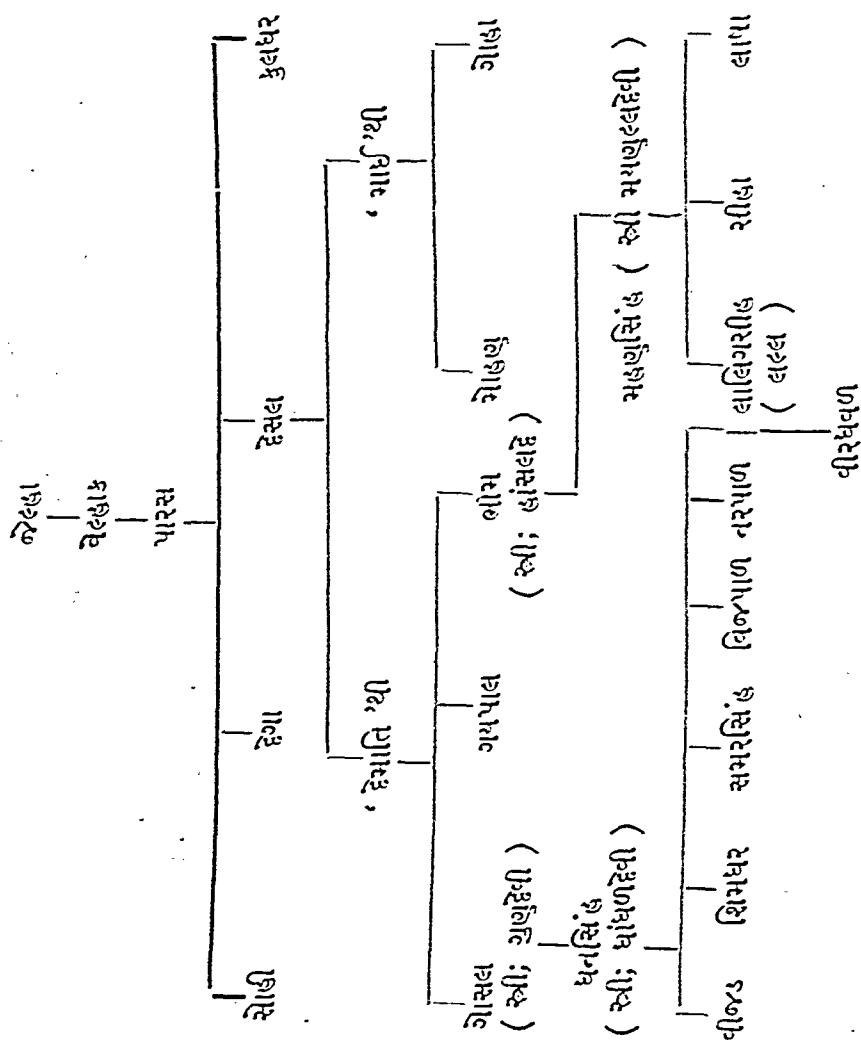
જાણવા લાયક વિગત મુખ્યત્વે કરીને એ છે કે આ બેમાંના પ્રથમના લેખમાં દશરથની મિતિ આપી છે. અને તે મિતિ વિ. સં. ૧૨૦૧ છે. તેથી એમ જણાય છે કે દશરથના પ્રપિતામહ નેદનો નાનો ભાઈ વિમલ વિ. સં. ૧૦૮૮ માં (જે મિતિમાં આ દેવાવળનો પાયો નાંખ્યો હતો એવી દંત કથા છે) મોલુદ હશે.

આ લેખના ખીન્ન વિભાગ (ક્રી ૧૪-૨૩) ની વિગત મે ઉપર ૮૧ માં પાન ઉપર આપી છે. ૧૪ મી ક્રીમાં રાજવલી શરૂ થાય છે જેમાં પહેલો રાજા આસરાજ છે જે ચાહુવામ (ચાહુવાલુ-ચાહમાન) વંશનો હોઈ નદ્દલ (નદ્દલ) નો રાજા હતો. તેના પછી સમરસિંહ થયો અને તેનો પુત્ર મહાસિંહ ભટ્ટ (ક્રી ૧૫) થયો ત્યારબાદ પ્રતાપમદ્દલ થયો; તેનો પુત્ર વીજડ જે મરુથલી મંડલ (ક્રી ૧૬) નો અધિપતિ થયો. તેને ત્રણ પુત્રો હતા, જેમાંનો પહેલો લૂણીગરાજ (ક્રી ૧૭) હતો. ક્રી ૧૮ માં લુંદનાં વખાણુ આવેલાં છે, આ લુંદ ‘ વમની જેમ શત્રુ સમૂહનો નાશ કરતો. ’ ક્રી ૧૯ માં લુમ્લ વિષે છે; તેના વિષે ૨૦ મી ક્રીમાં એમ કહેવું છે કે તેણે અર્ધ પર્વત છલ્યો અને પૃથ્વી ઉપર રાજ્ય કરીને દ્વર્ગમાં પ્રયાણ કર્યું (મરીગયો). ૨૧ મી ક્રીમાં લૂણીગના પુત્ર તેજસિંહનાં વખાણુ કર્યાં છે, ૨૨ મી ક્રીમાં “ ‘ તિહુણકે ’ ધણું છવો ” એમ છે. છણું થએલી ક્રી ૨૩ માં એમ જણાય છે કે તિહુણ અને તેજસિંહની સાથે મળીને લુમ્લકે અર્ધ પર્વતનું રાજ્ય ન્યાયપુર:સર ચલાવ્યું (શ્રીમાલ હમ્મકનામા સમન્વિતસ્તેજસિંહતિહુણામ્યામ).

વીજડ સુધી, રાજવલીના પ્રથમ વિભાગ વિષે કોઈ જાતની શંકા રહે તેમ નથી. તેમજ મેં કહ્યું છે તેના કરતાં વધારે કહેવાનું પણ નથી, વીજડના પુત્રો વિષે કંઈ દરકત આવે છે. હાલિંગ દેવના લેખમાં (પાન ૮૦)

કહ્યા પ્રમાણે વીજડ જેને દશસ્થન્દન (દશસ્થ) કહ્યો છે તેને ચાર પુત્રો હતા—લાવણ્યકર્ણ, લંઢ (લુંટિંગ), લક્ષ્મણ, અને પૂર્ણવર્મન આમાંનો લાવણ્યકર્ણ ‘જ્યેષ્ઠ’ છે એમ સ્પષ્ટ કહેલું છે. હાલના લેખ પ્રમાણે વીજડને ત્રણ પુત્રો હતા તેમાંનો ‘આદ્ય’ લૂણિંગ હતો. લેખમાં લૂણિંગ પ્રતી લુંઢ અને લુમ્ભ આપેલા છે પણ એમ નથી કહેલું કે તેઓ તેના નાના ભાઈ હતા અગર તેઓનો કોઈ પણ ગતતો સંબંધ હતો. લુંટિંગદેવના લેખની હકીકતમાં મેં લૂણિંગ અને લાવણ્યકર્ણ ને એક ગણેલા છે, અને લુંઢ તથા લુમ્ભને ભાઈઓ ગણી લંઢને લુંઢ (લુંટિંગ) અને લુમ્ભને લાવણ્યવર્મન કહ્યો છે. જીજ્ઞ લેખો જડી આવશે જેના ઉપરથી મારે ખરા પણ અગર જોતા પણ ખદાર આવશે. વળી મારે કહેવું જોઈએ કે મારા મિત્ર મી. ઓઝા જેમનું પોતાના દેશનું જ્ઞાન અગાધ છે તેમના કહેવા પ્રમાણે લૂણિંગ, લુંઢ અને લુમ્ભ (લુમ્ભક) એકજ માણસનાં નામ છે. અને જે જ્યાં ‘લુમ્ભ’ શબ્દના સંસ્કૃત રૂપો છે અને જે “આશુનો પ્રખ્યાત છતનાર ‘રાવલંલા’” નું નામ છે. જે મી. ઓઝાનું કહેવું ખરું હોય તો ઉપર પાન ૮૩ ઉપર પ્રસિદ્ધ થએલી વંશાવળીની છેલ્લી લીટીઓ ફરવવી પડે. મારી જેમ મી. ઓઝા પણ તિહુલુક (તિહુલુ) તેજસિંહનો નાનો ભાઈ છે એમ કહે છે; પણ તેમના મત પ્રમાણે તેજસિંહના પુત્ર કાન્હડદેવ સાથે આ જન્મેને લુંટિંગ (લુંઢ, લૂણિંગ, લુમ્ભ) ની નીચે મુકે છે. જ્યારે આ લેખ વિ. સં. ૧૩૭૮ માં રચાયેા ત્યારે લુમ્ભ મરણ પામ્યો હતો, અને તે વખતે આશુનો રાજ્યકારભાર તેજસિંહ ચલાવતો હશે.

આલેખના ત્રીજા વિભાગમાં (કડી ૨૪-૩૮) જે માણસોએ દેવળ સમરાચ્યું (લલ્લ અને વીજડ) તેમના વંશના માણસોનાં કેટલાંક નામ વિધે કહેલું છે જીલ્લું કાંઈ વધારે નથી. એ નામો નીચે પ્રમાણે:—

આ કાદામાં બતાવેલા માણસો યુસ્ત રીતે જૈન ધર્મને વળગેલા હતા. જેલ્હા મૂળ પુરૂષ છે. તે એક વ્યાપારી હતો અને તેના ગુરૂ ધર્મસૂરી^૧ હતા. દેસલ વિષે એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે તેણે સાત પવિત્ર સ્થળે^૨ ૧૪ વાર સંઘ કાઢ્યા હતા. આ સ્થળો તે શત્રુંજય વિગેરે છે. આ વંશનાં બીજાં માણસોનાં સાધારણ રીતે વખાણ કર્યાં છે.

વિમલના મંદિરમાં તેના વંશના લોકાના બીજા લેખો છે; આ લેખોની મિતિ [વિક્રમ] સંવત ૧૩૭૮ છે. વળી આ વંશનો એક લાંબો લેખ છે.^૩ (નં. ૧૭૯૧ નો કાઉસેન્સ લીસ્ટ) જેની મિતિ શબ્દોમાં અને આંકડામાં લખેલી છે:—વિ. સં. ૧૩૦૯. આ લેખમાં ૨૫ લીટીઓ છે અને તે ૧૫ કડીઓમાં છે. તેમાં આનંદસૂરીએ કરેલી, વિમલની ‘ વસહિકા ’ માં નેમિજિન (નેમિનાથ) ની પ્રતિમાની સ્થાપના વિષે આપવામાં આવ્યું છે. તેમાંથી એમ જણાય છે કે આ વંશ ઉકે [શ] વંશનો^૪ છે અને તેનો મૂળ સ્થાપક જેલ્હાક માંડવ્યપુર (મંડોર) નો રહેવાસી હતો. કુલધર પછી તેના પાંચ પુત્રોનું વર્ણન છે, પણ લેખનો મોટો ભાગ જતો રહ્યો છે તેથી હું તેમનાં નામો અત્ર આપી શકું તેમ નથી.

આ લેખની બાકીની (૩૯-૪૨) કડીઓમાં [વિ.] સંવત ૧૩૭૮ ના એક દિવસે ‘ ગુરૂ ’ અગર ‘ સૂરી ’ જ્ઞાનચંદ્રે અર્ચુદ પર્વત ઉપર ઋષભની પ્રતિમાની સ્થાપના (પુનઃ સ્થાપના) કરી. જ્ઞાનચંદ્રના ધાર્મિકવંશ વિષે જાણવું જોઈએ કે તેના પહેલાં અમરપ્રભસૂરી થયા હતા અને આ વંશને સ્થાપનાર ધર્મસૂરી હતા જેમને ધર્મઘોષણાર્યમન્ એટલે કે ‘ ગણુ ’ ના સૂર્ય કહ્યા છે અને જેમણે વાદિચંદ્રને અને ગુણચંદ્રને હરાવ્યા હતા તથા ત્રણ રાજાઓને બોધ આપ્યો હતો. (વિક્રમ) સંવત ૧૩૭૮ ના, બીજા

૧ જુઓ પાન ૧૫૪, આગળ.

૨ આ સાત સ્થળો અગર હેત્રો વિષે વારંવાર કહેવામાં આવ્યું છે; પણ એ સાત સ્થળોનાં નામો મળી શકતાં નથી.

૩ આવી રીતે બીજા [લેખ] સં. ૧૩૦૯ જણાવે છે પણ ‘બીજા કાંઈ નહિ’ આવા શબ્દોમાં, એશિયાટીક રીસર્ચીસ પુ. ૧૬, પા. ૩૧૧ ઉપર કહેલો લેખ તે આ છે.

૪ એટલે કે આશવાળ જાત; જુઓ એપીગ્રાફીકા ઇન્ડિકા, પુ. ૨, પાન ૪૦.

૫ મી. કાઉસેન્સના લીસ્ટના નં. ૧૭૫૯, ૧૮૨૨ ને ૧૮૫૨.

લેખોમાં જ્ઞાનચંદ્રને ધર્મચૂરી^૧ અગર ધર્મચોપચૂરીના પદ વર તરીકે ઓળખાવ્યા છે. કાલિદેવના લીલતના નં. ૧૭૫૬ નો એક લેખ જેના ઉપર મિતિ નથી તેમાં આરંભમાં આવા અક્ષરો છે:—

શ્રીમદ્ધર્મચોપચૂરિપદે શ્રીચાગ (ન) ન્દસૂરિ શ્રીઅમરપ્રમસૂરિપદે શ્રીજ્ઞાનચન્દ્રસૂરિ-
આમાં વર્ણવેલા આનંદસૂરી એજ વિ. સં. ૧૩૦૯ ના ઉપર કહેલા આનંદસૂરી
હશે; અને એ લેખના આનંદસૂરી તથા અમરપ્રમસૂરી તે, તે આનંદસૂરી અને
તેના શિષ્ય અમરપ્રમસૂરી હશે જે પ્રો. પીટરસનના ચતુર્થ રીપોર્ટ પાન ૧૧૦,
લી. ૧ માં કહ્યા પ્રમાણે, અમરચંદ્રસૂરીની મૂળનાથી [વિ.] સં. ૧૩૪૪ માં
અપ્રાપ્ત એક હસ્તલિખિત પુસ્તકમાં વર્ણવેલા છે. આ પુસ્તકમાં ૧૦૯ મા પાને
આનંદસૂરિની પહેલાં ધર્મચૂરી (રાગજયજ્ઞના શીવસદસૂરિના શિષ્ય) વર્ણવેલા
છે, જે દિલ્લત વિવાદ કરનારાઓ તરફ-જેમ હાથીને સિંહની ગર્જના તેમ—હતા
અને જેમણે રાગ વિગ્રહના ચિત્તને અમરદૂત કહ્યું હતું. પ્રો. પીટર-
સનના ત્રીજા રીપોર્ટના એપેન્ડીક્સ, પાન ૧૫ ને ૩૦૭ ઉપર આજ માણસને
ધર્મચોપચૂરીનું નામ આપ્યું છે અને તેમાં તે શાકમ્બરિના રાગને એવે આપતા
હોય તેમ વર્ણવ્યા છે. વળી આજ પુસ્તકના પાન ૨૬૨ ઉપર તેમણે સપાદ-
વક્ષ દેશના રાગની સમક્ષમાં વણા વાદ કરનારાઓને હરાવ્યા હતા એમ કહેયું
છે. આ ઉપરથી નિઃસંશય એમ કહી શકાય કે આ લેખમાં વર્ણવેલા વણ
રાગઓમાં એક શાકમ્બરિનો રાગ વિગ્રહરાગ છે. (આ શાકમ્બરિ સપાદ-
વક્ષ દેશનું મુખ્ય શહેર છે) હું ધારું છું એ રાગ તે વીરગદેવ—વિગ્રહરાગ
હશે જેના દિલ્લી સિવાલિક સ્તંભ લેખો (મારા નોર્થન લીલતનો નં. ૧૪૪)
માં [વિક્રમ] સંવત ૧૨૨૬ એટલે કે (ઇ. સ. ૧૧૭૦) મિતિ આપેલી છે.
જે રાગઓ ક્યા તે હું ઓળખી શકતો નથી. તેમજ વાલ્મીકિ અને ગુણચંદ્ર
જેમને ધર્મચૂરિએ હરાવ્યા તે કાણ તે કહી શકતો નથી.

૪૨ મી ક્ષીમાં આપેલી મિતિ આ પ્રમાણે:—

વસુઓ (૮) મુનિઓ (૭) ગુણો (૩) અને ચંદ્ર (૧) થી અનેલા
વર્ષમાં એટલે કે [વિક્રમ] સં. ૧૩૭૮ માં જ્યેષ્ઠ ' સિતિ ' (વદિ) નવમી

૧ મી. કાલિદેવના લીલતના નં. ૧૭૫૬, ૧૭૫૮ અ. ૧૭૬૪ ને ૧૭૬૩.

૨ એક વાલ્મીકિ તે છે કે જેણે ' જ્ઞાન સૂક્ષ્મ' રચ્યું છે; આ લેખમાં વર્ણવેલા
વાલ્મીકિ તે એ હશે કે કેમ તે કહી શકાય નહિ.

‘તિથિ’ ને વાર સોમ. અહીં એક હરકત છે. અહીં આ ‘સિતિ’ શબ્દનો અર્થ મેં વદિ કયો છે પણ તે ‘શુદ્ધિ’ એ હોય શકે અને જોતાં તો ‘શુદ્ધિ.’ ખરું લાગે છે કારણ કે લેખની ૩૦ મી લીટીમાં મિતિ ફરીથી આપી છે; ૧૩૭૯ ના જ્યેષ્ઠ સુદિ ૯ સોમ. પરંતુ આના વિરુદ્ધમાં એટલું જ કહેવાનું કે બીજા જુદાજ ચાર લેખોમાં (નં. ૧૭૭૧, ૧૮૨૧, ૧૮૨૯, ૧૯૦૪ મી કાઉસેન્સ લીસ્ટ) ‘સંવત્ (સં) ૧૩૭૮ વર્ષે જ્યેષ્ઠ વદિ ૯ સોમ દિને (અગર સોમે) આપી છે જે દેખીતી રીતેજ આપણા લેખમાં આપેલી મિતિ છે. વિશેષમાં, ‘જ્યેષ્ઠ શુદ્ધિ’ એ મિતિ ૧૩૭૮ માટે તદ્દન ખોટી થાય (કારણ કે ચૈત્રાદિ ચાલુ અગર ગત, અથવા કાતિકાદિ ગત વર્ષ) અને કાતિકાદિ વિક્રમ સં. ૧૩૭૮ ના પૂર્ણિમાન્ત જ્યેષ્ઠ વદિ માટે ઇ. સ. ૧૩૨૨ ની ૧૦ મી મે ખરેખર થાય આ કારણોથી તે મિતિનું મારું લાપાંતર ખરું છે અને તેની ખરી મિતિ ૧૩૨૨ ની ૧૦ મી મે સોમવાર લઈ છું. અને ૩૦ મી લીટીમાં ફરીથી મિતિ આપતી રી. ૧ (જ્યાં ૧૩૭૯ શંકા પાત્ર હોય જ) ખોટી છે એમ હું ધારું છું.”

(૧૩૩)

આ લેખ એજ મંદિરમાં એક તરફની લીંત ઉપર શિલામાં કોતરેલો છે. આમાં બધી મળીને ૨૪ પંક્તિઓ છે. લેખની લાષા સંસ્કૃત છે પણ તે અપભ્રંષ્ટ પ્રયોગોથી ભરપુર છે અને ઘણીજ વ્યાકરણ વિરુદ્ધ છે.

પ્રારંભમાં, સંવત્ ૧૩૫૦ વર્ષે, માઘ સુદિ ૧, લૌભ. (મંગલવાર) ની મિતિ લખ્યા બાદ આશુહિલપુર (પાટણ) ના રાજા સારંગદેવનું * વર્ણન છે. પરમેશ્વર, પરમભટ્ટારક, ઉમાપતિવરલખ્ય આદિ

* સારંગદેવ, વાઘેલા વંશના રાજા અશ્વનદેવનો પુત્ર હતો. તેણે સંવત્ ૧૩૩૧ થી ૧૩૫૩ સુધી (૨૨ વર્ષ) રાજ્ય કર્યું હતું. એનાં વખતનો એક લેખ કચ્છમાં આવેલા કંથકોટ પાસે ખોખર નામના ગામમાં એક પાળાયા ઉપર છે. માંડવીથી ૩૫ માઇલ છેટે આવેલા ભદ્રેશ્વર ગામમાંથી-જે જૈનોનું તીર્થસ્થાન ગણાય છે-એ લેખ ત્યાં લાવવામાં આવ્યો હતો. તેની ઉપર સંવત્ ૧૩૩૨ ની સાલ છે અને તેમાં એને ‘મહારાજાધિરાજ’ લખ્યો છે. તેમાં એના પ્રધાનનું નામ માલદેવ લખેલું છે. બીજો એક લેખ જેની ઉપર સંવત્ ૧૩૪૩ ની સાલ છે તે પ્રથમ સોમનાથમાં

વિશેષણની સાથે તેને 'અભિનવસિદ્ધરાજ' જણાવ્યો છે. તેનો માહુમાત્મ વાધુય' હતો. તેના સત્ત્વમાં, ઉપર જણાવેલા દિવસે ચંદ્રાવતીના મંદિરેશ્વર વિસદદેવે આ શાસ્ત્રપત્ર કરી આપ્યું છે. ચંદ્રાવતી નિવાસી જોસવાદ જ્ઞાતીય સા. વરદેવના પુત્ર સા. હેમચંદ્ર તથા મહા. (અર્થાત્ મહાજન) ખીમા, મહા. સિરધર, શ્રે. જગ- સીદ્ધ, શ્રે. સિરપાદ, શ્રે. ગોહન, શ્રે. વસ્તા અને મહા. વિરપાદ આદિ સમસ્ત મહાજનની પ્રાર્થનાથી આપુ ઉપર રહેલા 'વિમલવસદિ' અને 'લુષ્ટિગવસદિ' નામના બંને મંદિરોના અર્ચ માટે તથા કચ્છાણક આદિ મહોત્સવોના દિવસો ઉજવવા માટે, બુદ્ધા બુદ્ધા વ્યાપાર કરનારા વ્યાપારીઓ તથા ધર્માદારીઓ ઉપર અમુક રકમનો લાગો આપી આપ્યો હતો. પછી જણાવ્યું છે કે આ નિયમ આપુ અને ચંદ્રાવતીમાં રહેનાર દરેક પ્રજાને નિયમિત રીતે પાળવો. તથા આ મંદિરોની યાત્રા માટે આવનારા યાત્રિઓ પાસેથી આપુ કે ચંદ્રાવતીના કોઈ પણ રાજપુરુષે કાંઈ પણ (કર કે સુહદાવેરો વિગેરે) માંગવું નહિ. તથા આપુ ઉપર ઉતરતા ચઢતા યાત્રિઓની જે કાંઈ પણ વસ્તુ જશે તો તે આપુના કાંદોરોએ ભરી આપવી પડશે. આ શાસ્ત્રપત્રમાં કરેલા હુકમો અમારી સંતતિમાં થનારા રાજાઓએ તથા ખીજા પણ જે કોઈ રાજાઓ થાય તેમણે બરાબર પાળવા.

હતો પણ હાલમાં ચૌતુર્ગાદમાં આવેલા સેન્દ્રા ગામમાં છે. એ લેખમાં ત્રિપુરાન્તક નામના માહુસે કરેલી યાત્રાની વાત લખી છે અને રાજા સારંગદેવની વંશાવળી આપી છે. યદ્યપ્ત લાંબાકરને અમરાવાતમાંથી એક હસ્ત- લિખિત ગ્રંથ મળ્યો હતો, તેમાં લખ્યું છે કે એ ગ્રંથ સંવત્ ૧૩૫૦ ના વેદ વદિ ૩ ને દિવસે મહારાજાવિરાજ સારંગદેવનું હસ્તર આશાપદ્ધિ (અમ- રાવાદ) મુકામ કરી પડ્યું હતું ત્યારે પૂરો કર્યો હતો. (ગુન્દરાતના પ્રાચીન ઇતિહાસ ઉપરથી.)

એજ સારંગદેવની ગાદીએ કરજદેવ બેઠો હતો જે 'કરજદેવ' ના નામથી ગુન્દરાતમાં પ્રસિદ્ધ છે અને જેના વંશમાં ગુન્દરાત મુસદમા- નોના હાથમાં ગયું.

પછી, પુરાણોના કેટલાક શ્લોકો આખ્યા છે જેમાં 'દેવદાન' નો લેખ કરવાથી થનારા પાપ ઇત્યાદિનું વર્ણન છે. ઠક્કુર જયતસિહના પુત્ર પારિખ પેથાએ આ શાસનપત્ર લખી આખ્યું.

આમાં શ્રીઅચલેશ્વરના મંદિરવાળા રાઉં નંદિ, વશિષ્ઠદેવના મંદિરવાળા તપોધન.....(નામ જતું રહ્યું છે.) અંબાદેવીવાળા નીલકંઠ તથા ગામના સઘળા આગેવાન પઢ્યાર (લોકો) સાક્ષી થયેલા છે.

(૧૩૪-૨૪૮)

નંબર ૧૩૪ થી ૨૪૮ સુધીના (૧૧૪) લેખો એજ મંદિરની જુદી જુદી દેવકુલિકાઓ ઉપર તથા તેમાં રહેલી પ્રતિમા વિગેરે ઉપર કેતરેલા છે. આ બધા લેખો ન્હાના ન્હાના છે અને તેમાં સંવત્, દાતાનું નામ અને પ્રતિષ્ઠા કરનાર આચાર્યના ઉલ્લેખ શિવાય બીજું કંઈ વધારે જણાવા લાયક લખાણ નથી. એ લેખોમાં નં. ૧,૩૪-૩૮-૪૦-૪૧-૪૨-૪૪-૪૫-૪૮-૫૫-૫૬-૬૧-૬૪-૬૮-૭૬-૮૩-૮૫-૮૬-૯૧-૯૬-૨,૦૨-૦૬-૧૬-૧૯-૨૬-૩૩-૩૭-૩૮ અને ૨૪૪ ના (૨૮) લેખો સંવત્ ૧૩૭૮ ની સાલના છે. અર્થાત્ મુખ્ય લેખમાં જણાવ્યા પ્રમાણે માંડવ્યપુર (મંડોલ) નિવાસી લલ્લ અને વીજડે જ્યારે આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર કર્યો તેજ વખતના આ લેખો છે. આ લેખો ઉપરથી એમ જણાય છે કે લલ્લ અને વીજડે તો મૂળ મંદિરનો ઉદ્ધાર કર્યો હતો અને બીજા દાતાઓએ કેટલીક દેવકુલિકાઓનો ઉદ્ધાર કર્યો હતો તથા કેટલાકે પ્રતિમાઓ પધરાવી હતી. આ દાતાઓમાંથી ઘણા ખરા તો માંડવ્યપુરના જ રહેવાસી હતા. પ્રતિષ્ઠા કરનાર આચાર્યોમાં મુખ્ય ભાગ જ્ઞાનચંદ્રસૂરિએ જ લેખ્યો જણાય છે. તથાપિ નં. ૧૪૪-૪૫ માં મલધારી શ્રીતિલકસૂરિ, નં. ૧૬૮ માં સોમપ્રભસૂરિ, નં. ૨૦૨ માં હેમપ્રભસૂરિ શિષ્ય રામચંદ્રસૂરિ અને નં. ૨૦૬ ના લેખમાં ઉકેશગચ્છીય કકુદાચાર્ય સંતાનીય

કુદ્ધસૂરિનું પણ નામ આવેલું છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે એ લેખો-
દ્વાર વંખતે, આ આચાર્યો પણ ત્યાં વિદ્યમાન હતા.

નંબર ૧,૬૬-૭૦-૭૨-૭૪-૭૫-૭૬-૭૭-૮૦-૮૩-૮૫-૮૬-૮૮-
૯૦-૯૨-૯૫-૯૭-૯૯-૨૦૦-૦૪-૦૫-૦૭-૦૮-૧૧-૧૩-૧૪-૧૫,
અને ૨૨૨ વાળા (૨૭) લેખો સંવત્ ૧૨૪૫ ના છે. આ લેખો
ઉપરથી જણાય છે કે એ વંખતે પણ એ મંદિરનો ઉદ્ધાર કે પ્રતિષ્ઠા
મહોત્સવ જેવું કાંઈ વિશેષ કાર્ય થયું હશે. એ લેખોમાં મુખ્ય રીતે
પ્રાચ્ચાટ જ્ઞાતીય મહામાત્ય પૃથ્વીપાલના પુત્ર મહામાત્ય ધનપાલનું
નામ આવે છે. એ મહામાત્ય ક્યાંનો રહેવાસી હતો તે આ લેખો
ઉપરથી જણી શકાતું નથી. હસ્તિશાળાની અંદર એના નામનો પણ
એક હાથી ઉલો છે.* ૧૫૭ નંબરના લેખમાં, જે સંવત્ ૧૨૦૪ નો
છે, આનંદ પુત્ર પૃથ્વીપાલ મંત્રીનું નામ છે તે ઘણા લાગે એ ધન-
પાલનો પિતા જ પૃથ્વીપાલ હશે. કારણ કે હસ્તિશાળામાં ધનપાલના
હાથી સાથે પૃથ્વીપાલ અને આનંદના નામના પણ અડેક હાથી ઉલો
છે અને જેના ઉપર એજ ૧૨૦૪ ની સાલ છે. ૨૧૩ અને ૧૪ નંબ-
રના લેખો મંત્રી યશોવીરના છે; જેનું વર્ણન ઉપર ૧૦૮-૦૯ નંબરના
લેખાવલોકનમાં કરવામાં આવ્યું છે. ૨૧૩ નો લેખ તો ઉક્ત અને
લેખો જેવો જ છે. ૧૪ નો લેખ ગદ્યમાં છે અને તેમાં લખેલું છે કે,-
મંત્રી યશોવીર પોતાની માતા ઉદયશ્રીના ગ્રેયાર્યે તોરણ સહિત દેવ-
કુલિકા બનાવી તેમાં આ પ્રતિમા પધરાવી છે.

આ લેખોમાં પ્રતિષ્ઠા કરનાર તરીકે એક તો આરાસનવાળા બૃહ-
દ્ગચ્છીય આચાર્ય યશોદેવસૂરિના શિષ્ય દેવચંદ્રસૂરિનું નામ છે, અને

* એ હાથી ઉપરથી સંવતનો આંક જુસાર્થ ગયો છે પરંતુ પં.
ઝારીશંકર ઓઝાએ તેના ઉપર ૧૨૩૭ ની સાલ વાંચી છે, એમ તેમનાં
' સીરોહી રાજ્યકા ઇતિહાસ ' (પૃ. ૬૩) ના લખાણથી જણાય છે.

ખીજા +કાસહદગચ્છના ઉદ્યોતનાચાર્ય સંતાનીય સિંહસૂરિનું નામ છે. ૨૧૫ ના લેખમાં રત્નસિંહસૂરિનું નામ પણ આપેલું છે.

નંબર ૨, ૧૭-૧૮-૨૦-૨૧-૨૪-૨૭ અને ૪૩ વાળા (૭) લેખો સંવત્ ૧૨૧૨ ની સાલના છે પ્રતિષ્ઠાકારક આચાર્ય (નં. ૨૧૮-૨૦-૨૧ માં) શીલભદ્રસૂરિના શિષ્ય ભરતેશ્વરસૂરિના શિષ્ય શ્રીવૈરસૂરિ જણાવ્યા છે.

નં. ૨૪૮ નો લેખ પણ એજ વર્ષનો છે. તેમાં લખ્યું છે કે— કોરંટગચ્છીય ઓશવશીય મંત્રિ ધાંધુકે વિમલમંત્રીની હસ્તિશાળામાં આ આદિનાથનું સમવસરણ ધનાવ્યું છે અને નન્નસૂરિના શિષ્ય કકક-સૂરિએ એની પ્રતિષ્ઠા કરી છે.

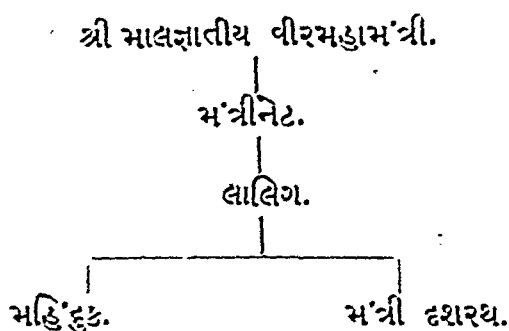
૧૫૬ નંબરનો લેખ જે ૧૦ નંબરની દેવકુલિકાની જમણી બાજુ ઉપર કોતરેલો છે તે એક આચાર્યનું પદ છે. તેમાં એજ કકક-સૂરિએ પોતાના ગુરૂ નન્નસૂરની સ્તુતિ કરેલી છે.

૧૩૫-૩૬-૪૩-૪૭ અને ૫૦ નંબરના લેખોની મિતિ સં. ૧૨૦૨ છે. પ્રતિષ્ઠા કરનાર કકુદાચાર્ય છે જેઓ ૨૦૬ નંબરના લેખમાં જણાવેલા ઉકકેશગચ્છીય આચાર્ય કકકસૂરિના પૂર્વજ છે.

૨૦૬ અને ૧૦ નંબરના લેખો સં. ૧૩૦૨ ના છે. તેમાં પ્રતિષ્ઠાતા તરીકે રૂદ્રપદ્વીય અભયદેવસૂરિના શિષ્ય દેવલદ્રાચાર્યનું નામ છે.

+ કાસહદગચ્છ એ કાસહદ નામના ગામ ઉપરથી પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યો છે. આશુપર્વતની પાસે આર. એમ. રેલ્વેના કોરલી-સ્ટેશનથી ૪ માઈલ ઉત્તરે ' કાયદ્રા ' નામનું જે વર્તમાનમાં ગામ છે તેજ પુરાતન ' કાસહદ ' છે એમ પં. ગૌરીશંકર ઓઝા પોતાના ' સિરોહી રાજ્ય કાંઈતિહાસ ' (પૃષ્ઠ ૩૬) માં જણાવે છે. એ ગામમાં એક પુરાતન જિનમંદિર પણ છે જેનો થોડા વર્ષ પહેલાં જીર્ણોદ્ધાર થયો છે. તેમાં મૂલમંદિરની ચારે બાજુ ખીજા ન્હાની ન્હાની દેવકુલિકાઓ છે જેમાંની એકના દ્વાર ઉપર વિ સં. ૧૦૯૧ નો લેખ છે. ત્યાં એક ખીજું પણ પ્રાચીન જૈનમંદિર હતું જેના પથ્થરો વિગેરે ત્યાંથી લઈ જઈ રોહડામાં નવા બનેલા મંદિરમાં લગાડી દેવામાં આવ્યાં છે.

નં. ૧૫૧ નીચે આપેલા આઠ નામો, ૧૦ નં. ની દેવકુલિકાની અંદર શ્રાવકની જે આઠ મૂર્તિઓ છે તેમના નીચે કોતરેલા છે. આ આઠેનો પરસ્પર શો સંબંધ છે તે જાણી શકાયો નથી. પરંતુ ૧૫૨ નં. વાળો લેખ જે એ જ દેવકુલિકામાં આવેલી પ્રતિમાના પદ્માસન નીચે આરસના એક કટક ઉપર કોતરેલો છે તેથી આ આઠમાંના પ નો સંબંધ આ પ્રમાણે જણાય છે:—

હસ્તિશાળાની અંદર વીર અને નેટના નામનો અકેક હાથી મૂકેલો છે, જેના ઉપર સંવત્ ૧૨૦૪ ની સાલ કોતરેલી છે.

નં. ૧૫૩ નો લેખ પણ એજ કુટુંબ સાથે સંબંધ ધરાવતો હોય તેમ જણાય છે. એની મિતિ સં. ૧૨૦૦ ના જેઠ વદિ ૧, શુક્રવાર છે. એમાં પ્રતિષ્ઠા કરનાર આચાર્ય નેમિચંદ્રસૂરિ છે.

૧૫૪ નંબરનો લેખ, આખુના લેખોમાં સર્વથી જુનો છે અને તેની સાલ સં. ૧૧૧૯ ની છે. આ લેખ ૧૩ નંબરની દેવકુલિકામાં આવેલી મુખ્ય પ્રતિમાના પદ્માસન નીચે કોતરેલો છે. આ બે શ્લોકોમાં છે. શ્રારાપદ્ર (જેને વર્તમાનમાં થરાદ કહે છે) નિવાસી કોઈ કુટુંબના શાંતી નામના પૃથ્વી પ્રસિદ્ધ અને પરમશ્રાવક અમાત્યની સ્ત્રી શિવાદેવીના પુણ્ય માટે તેના નીત્ર અને ગીંગી નામના અપત્યોએ આ પ્રતિમા કરાવી, એવી એ લેખની મતલબ છે.

૧૬૩ નંબરના લેખમાં જણાવ્યું છે કે—સં. ૧૬૯૪ માં પાડત હરિચંદ્રગણિએ ખીજા ૧૦ ચતિઓ સાથે (આખુની) યાત્રા કરી છે.

જુના લેખોમાં ખીજો નંબર ૧૮૪ નંબરવાળા લેખનો છે. કારણ કે તે સં. ૧૧૮૭ ની સાલનો છે. ભદ્રસિંહુક નામના ગામ નિવાસી પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિના કેટલાક શ્રાવકોએ (નામો આખ્યાં છે) મળીને આબુ તીર્થ ઉપર આદિનાથની પ્રતિમા બનાવી જેની પ્રતિષ્ઠા બૃહદ્દગચ્છના સંવિજ્ઞવિહારી આચાર્ય વર્ધમાનસૂરિના પદ્મધર પદ્મસૂરિના શિષ્ય ભદ્રેશ્વરસૂરિએ કરી; એટલો ઉલ્લેખ કરેલો છે.

૨૩૫ ના નંબર નીચે આપેલા નામો વિગેરે, જુદી જુદી સ્ત્રીપુરુષોની મૂર્તિ ઉપર કેતરેલા છે જે મૂલમંદિરના રંગમંડપમાં બેસાડેલી છે.

નંબર ૨૩૬ અને ૪૦ વાળા લેખો, એજ રંગમંડપમાં ગભારાના દરવાજાની બંને બાજુએ બે કાયોત્સર્ગસ્થ પ્રતિમાઓ વિરાજિત છે તેમના ઉપર કેતરેલા છે. સં. ૧૪૦૮ છે. કોરંટગચ્છના મહં ધાંધુકે પોતાના કુટુંબના શ્રેયાર્થે, [આબુ ઉપરના] યુગાદિદેવ (આદિનાથ) ના મંદિરમાં આ ' જિનયુગલ ' કરાવ્યું છે, અને જેની પ્રતિષ્ઠા કકકસૂરિએ કરી છે; એવું લેખનું તાત્પર્ય છે.

મૂળ ગભારામાંથી બહાર નિકળતાં ડાવી બાજુએ જે ગોખલો છે તેમાં રહેલી પ્રતિમાના પદ્માસનની નીચે પથર ઉપર ૨૪૨ નંબરનો લેખ કેતરેલો છે. આ લેખ વસ્તુપાલનો છે. સંવત્ ૧૨૭૮ ની સાલમાં, મહામાત્ય વસ્તુપાલે પોતાના ભાઈ મલ્લદેવના પુણ્યાર્થે મલ્લિનાથદેવસહિત ખત્તક (ગોખલો) બનાવ્યો છે. એમ એ લેખમાં ઉલ્લેખ છે.

બાકીના કેટલાક લેખોમાં સાધારણ રીતે મૂર્તિ કરાવનારોઓનાં નામો શિવાય વિશેષ કંઈ નથી.

(૨૪૯-૨૫૬)

તેજ પાલના મંદિરની પાસે જે ભીમસિંહનું મંદિર કહેવાય છે તેમાં મૂલનાયક તરીકે પિત્તલમય આદિનાથ તીર્થંકરની પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે તેની નીચે નં. ૨૪૯ નો લેખ, તથા તેની બંને બાજુએ

પરિકરની જે મૂર્તિઓ છે તેમની નીચે ૨૫૧ અને પર ના લેખો કોતરેલો છે. લેખનો લાવાર્થ આ પ્રમાણે છે:—

સંવત ૧૫૨૫ કાલગુણ સુદી ૭, શનિવાર, શેહિણી નક્ષત્રના દિવસે આયુ પર્વત ઉપર દેવડા શ્રીરાજધર સાગર ડુંગરસીના રાજ્યમાં સાં ભીમના મંદિરમાં, ગુજરાત નિવાસી, શ્રીમાલજ્ઞાતિના અને રાજમાન્ય મં. મંડનની લાર્યા મોલીના પુત્ર મહંડ સુંદર અને તેના પુત્ર મં. ગદાએ પોતાનો કુટુંબ સમેત ૧૦૮ મણુ પ્રમાણુવાળા પરિકર સંહિત આ પ્રથમજિનનું બિંબ કરાવ્યું છે અને તપાગચ્છનાયક શ્રીસોમસુન્દરસૂરિના પદ્મધર આચાર્ય શ્રીલક્ષ્મીસાગરસૂરિએ, સુધાનંદનસૂરિ સોમજયસૂરિ, મહોપાધ્યાય જિનસોમગણિ આદિ શિષ્ય પરિવાર સંહિત તેની પ્રતિષ્ઠા કરી છે.

૨૫૦ નંબરવાળો લેખ, એજ મૂર્તિની નીચે જે દેવીની મૂર્તિ છે તેના ઉપર કોતરેલો છે. એ લેખમાં, એ મૂર્તિઓ કરનારા કરીગરોનાં નામો કોતરેલા છે. સુખ્ય કારીગર દેવા નામે હતો જે મહિસાણા (હાલનું મહેસાણા) નો રહેવાશી હતો.

નં. ૨૫૩-૫૪ અને-૫૫ નીચે આપેલા લેખો પણ એજ મંદિરના રંગમંડપમાં બુદ્ધે બુદ્ધે ઠેકાણે બેસાડેલી મૂર્તિઓ ઉપર કોતરેલા છે.

૨૫૬ નંબર વાળો લેખ ખુદ મૂલનાયકની પ્રતિમાના પદ્માસનવાળા લાગની ડાબી અને જમણી બાજુએ તથા પાછળના લાગમાં કોતરેલો છે. પાછળના લાગનો લેખપાઠ વાંચી શકાતો નથી કારણ કે તે ભીંતને અડેલો છે. તેથી એ લેખ ખંડિત જ આપેલો છે. એમાં પણ ઉપર પ્રમાણે જ હકીકત લખેલી છે.

આ લેખોમાં જણાવેલા લંકીસાગરસૂરિ તથા તેમના સહચરોનું વિસ્તૃત વર્ણન ગુરુગુણરત્નાકર નામના કાવ્યમાં આપેલું છે. મંત્રી ગદાનું વર્ણન પણ થોડુંક એજ ગ્રંથમાં, તૃતીયસ્કંધમાં બે ઠેકાણે આપેલું છે. એ અમદાવાદનો રહેવાસી હતો. ગુર્જર જ્ઞાતિના મહાજનોનો

આગેવાન અને સુલતાનનો+ મંત્રી હતો. જૈનધર્મનો એ પ્રભાવક શ્રાવક હતો. ઘણા વર્ષો સુધી એણે સરલભાવે પ્રત્યેક પાશ્વિક (ચતુર્દશી) દિવસે ઉપવાસો કર્યા હતા અને તેમના દરેક પારણે ખસો ત્રણસો શ્રાવકોનું વાતસલ્ય કરતો. એણે ૧૨૦ માણની પિત્તલની પ્રતિમા કરાવી આ આયુ ઉપરના ભીમસાહુના મંદિરમાં ઘણા આડંબરની સાથે પ્રતિષ્ઠિત કરી. એ પ્રતિષ્ઠા કરવા માટે એણે અમદાવાદથી મોટો સંઘ કાઢ્યો હતો. જેમાં હજારો માણસો અને સેંકડો ઘોડાઓ અને ૭૦૦ ગાડાઓ હતા. જ્યારે તે આયુ ઉપર આવ્યો ત્યારે ‘લાનુ’ અને ‘લક્ષ’* આદિ રાજાઓએ તેનો સત્કાર કર્યો હતો. આયુ ઉપર એણે એક લાખ સોના મહોરો ખર્ચી સાધર્મી વાતસલ્ય, સંઘલક્ષિત અને પ્રતિષ્ઠાદિ મહત્કાર્યો કર્યા હતાં. તથા એની પહેલાં એણે સોર્જીત્રિકા (હાલનું સોજીત્રા જે ચડોતરમાં પ્રસિદ્ધ કસળો છે) નામના ગામમાં ૩૦૦૦૦ દ્રમ્મ ટંક (તે વખતે ચાલતા સિક્કાઓ) ખર્ચી નવીન જૈન મંદિર બનાવ્યું હતું. x

(૨૫૭-૨૬૨)

આ નંબરો વાળા લેખો ‘ખરતરવસતિ’ નામના ચતુર્મુખ પ્રાસાદમાં આવેલા છે જેને હાલમાં કેટલાક લોકો ‘સલાટનું મંદિર’ કહે છે.

+ આ સુલતાન કયો હતો તેનું નામ આપ્યું નથી. પરંતુ અનુમાનથી જણાય છે કે તે મહમૂદ બેગડો હશે. કારણ કે એ સમયમાં એજ. યુજ્જરા-તનો સુલતાન હતો.

* ‘લાનુ’ રાજા તે ધરિરનો રાવ. લાણુજી છે જેની હકીકત કાશ્મીર સાહેબની ‘રાસમાલા’ ભાગ ૧, ના પત્ર ૬૨૧ ઉપર આપેલી છે. અને ‘લક્ષ’ રાજા તે સીરોહીનો મહારાવ લાખા છે જે સં. ૧૫૦૮ માં રાજ્ય-ગાદીએ આવ્યો હતો અને સં. ૧૫૪૦ માં મરણ પામ્યો હતો.

x આ વૃત્તાન્ત માટે જુઓ ‘ગુરુગુણરત્નાકરકાવ્ય’ (કાશીની જૈન-યશોવિજય ગ્રન્થમાલામાં પ્રકાશિત) પૃ. ૩૪ અને ૩૬.

સુખ્ય કરીને આ લેખો ઓશવાલ જ્ઞાતિના દરડાગોત્રવાળા કોઈ મંડલિક નામના ગ્રાવકના છે. પ્રતિષ્ઠા કરનાર ખંરતરગચ્છના આચાર્ય જિનચંદ્રસૂરિ છે.

ક્ષમાકલ્યાણક ગણિની પટ્ટાવલી પ્રમાણે આ આચાર્ય સં. ૧૫૧૪ માં આચાર્ય પદ પામ્યા હતા અને સં. ૧૫૩૦ માં જેસલમેરમાં સ્વર્ગસ્થ થયા હતા. એ પટ્ટાવલિમાં આણુ ઉપર કરેલી એમની એ પ્રતિષ્ઠાનો પાંચ ' અર્ચુદાચલોપરિ નવકળપાર્શ્વનાથપ્રતિષ્ઠાવિધાયક ' આવી રીતે ઉલ્લેખ કરેલો છે.

(૨૬૩-૨૭૦)

આ નંબરો નીચે આપેલા લેખો અચલગઢ ઉપર આવેલા ચૌસખ-જીના મંદિરમાંની પ્રતિમાઓ ઉપર કોતરેલા છે. આ પ્રતિમાઓ વિશાલ કાય અને પિત્તલમય બનેલી છે.

નં. ૨૬૩ અને ૨૬૮ વાળા લેખોની મિતિ સં. ૧૫૬૬ ના ક્ષંદગુન સુદી ૧૦ ની છે.

પ્રાચીન જ્ઞાતિના સં. સંહસ્રાએ અચલગઢ ઉપર, મહારાજાધિરાજ જગમોહજીના રાજ્યમાં, આ 'ચતુર્મુખ વિહાર' બનાવ્યો જેની પ્રતિષ્ઠા તપાંગચ્છના શ્રીસુમતિસૂરિના શિષ્ય કમલકલશસૂરિના શિષ્ય જયકલ્યાણસૂરિએ કરી. તે વખતે તેમની સાથે ચરણસુદરસૂરિ આદી બીજો પણ કેટલોક શિષ્ય પરિવાર હતો.

આ લેખમાં જણાવેલા કમલકલશસૂરિથી કમલકલશા નામની તપાંગચ્છની એક શાખા જુદી પ્રચલિત થઈ હતી. આ વિષયમાં લઘુપોશાલિકપટ્ટાવલી માં જણાવ્યું છે કે—સુમતિસાધુસૂરિએ પ્રથમ

* 'જગમોહ' સીરોહિનો રાજા હતો. તે મહારાવ લાખાનો પુત્ર હતો. સંવત ૧૫૪૦ માં તે પોતાના પિતાની ગાદીએ બેઠો હતો. તેણે ૪૦ વર્ષ સુધી રાજ્ય કર્યું હતું અને સંવત ૧૫૮૦ માં મરણ પામ્યો હતો. તેની વિશેષ હકીકત જુઓ. સીરોહી કા દત્તિદાસ માં પૃષ્ઠ ૨૦૩ થી ૨૦૫.

ઈન્દ્રનંદી અને કમલકલશ નામના બે શિષ્યોને આચાર્યપદ આપ્યું હતું. પરંતુ પાછળથી તેમને સૂરિમંત્રના અધિષ્ઠાયક દેવે કહ્યું કે આ બેને આચાર્યપદ આપ્યું તે ઠીક નહિ કર્યું કારણ કે એઓ ગચ્છનો લેહ કરશે. તેથી સુમતિસૂરિએ ફરી એક નવા આચાર્ય બનાવ્યા અને તેમનું નામ હેમવિમલસૂરિ એવું આપ્યું. સુમતિસૂરિના સ્વર્ગસ્થ થયા પછી ઉક્ત બંને આચાર્યોએ પોતપોતાના બુદ્ધ સમુદાયો પ્રવર્તવ્યા. જેમાંથી ઈન્દ્રનંદીસૂરિની શાખાવાળા ‘કુતબપુરા’ કહેવારાવા લાગ્યા અને કમલકલશસૂરિની શાખાવાળા ‘કમલકલશ’ના નામથી ઓળખાવા લાગ્યા. મૂળ સમુદાય ‘પાલણપુરા’ ના નામે પ્રખ્યાત થયો. એજ કમલકલશસૂરિના શિષ્ય જયકલ્યાણસૂરિ આ લેખોક્ત પ્રતિષ્ઠા કરનાર છે.

નં. ૨૬૪, ૬૫ અને ૬૭ વાળા લેખો સંવત ૧૫૧૮ ની સાલના છે.

પ્રથમના લેખમાં નીચે પ્રમાણે હકીકત છે:—

મેદપાટ (મેવાડ) માં આવેલા કુંભલમેર નામના મહાદુર્ગમાં,

* ટિપ્પણમાં જણાવ્યું છે કે—

‘કુતવપુરાગચ્છાદ્ધર્પવિનયસૂરિણા નિગમમતં કર્પિતં, અપરનામ ‘મૂકટિયા’ મતં, પશ્ચાત્ હર્પવિનયસૂરિણા મુક્તો નિગમપક્ષઃ બ્રાહ્મણે રક્ષિતઃ (?)’

અર્થાત્—કુતબપુરા ગચ્છમાંથી હર્પવિનયસૂરિએ ‘નિગમમત’ કાઢ્યું કે જેનું ખીલું નામ ‘મૂકટિયામત’ છે. પાછળથી હર્પવિનયસૂરિએ એ મત મૂકી દીધું હતું તે પછી બ્રાહ્મણોએ રાખ્યું (?)

§ આ ‘કુંભલમેર’ તે મેવાડનો પ્રખ્યાત મહારાણો ‘કુંભો’ છે. આ રાણો બહુ શરવીર અને પ્રતાપી હતો. મેવાડના રક્ષણ માટે જે ૮૪ કિલ્લાઓ બાંધેલા છે તેમાંથી ૩૨ તો આ રાણા કુંભાએ જ બંધાવ્યા છે. કુંભલમેરનો કિલ્લો પણ એણે જ બંધાવ્યો છે. મેવાડના બધા કિલ્લાઓમાં એ કિલ્લો બહુજ મજબૂત અને મહત્વનો ગણાય છે. સુપ્રસિદ્ધ જૈનતીર્થ ‘રાણપુર’ ની પાસે આવેલા પર્વત ઉપર એ કિલ્લો આવેલો છે.

રાજધિરાજ શ્રી કુલકર્ણુના વિજય રાજ્યમાં, તપાગચ્છના સંઘે કરાવેલા, અને આખુ ઉપર આણેલી પિત્તલની પ્રાઠ એવી આદિનાથની પ્રતિમાવડે અલંકૃત થયેલા શ્રીચતુર્મુખ પ્રાસાદમાંના, ખીજા આદિ દ્વારોમાં સ્થાપન કરવા માટે, શ્રીતપાગચ્છના સંઘે આ આદિનાથનું 'ખિંબ કરાવ્યું'. તેની પ્રતિષ્ઠા ડૂંગરપુર નગરમાં રાઉલ શ્રીસોમદાસના રાજ્યમાં, એસવાલ જ્ઞાતિના સા. સાલાની સ્ત્રી કમદિના પુત્ર સા. માલા અને સાહુલા નામના ભાઈઓએ કરેલા આશ્ચર્યકારક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવપૂર્વક, સોમદેવસૂરિ આદિ શિષ્ય પરિવારની સાથે તપાગચ્છનાયક શ્રીલક્ષ્મી-સાગરસૂરિએ કરી છે. ડૂંગરપુરના સંઘની આજ્ઞાથી સૂત્રધાર લુભા અને લાંપા આદિકોએ આ મૂર્તિ બનાવી છે.

આ લેખોમાં જણાવેલા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવનો ઉદ્દેશ્ય ગુરુગુણરત્નાકર ના તૃતીયસર્ગના પ્રારંભમાં ૩ બા અને ૪ થા પદમાં કરેલો છે. એ પદોમાં જણાવ્યા પ્રમાણે સા. સાહુલા ડૂંગરપુરના રાવલ સોમદાસનો મંત્રી હતો. તેણે ૧૨૦ મણના વજનવાળી પિત્તલની મહોટી જિનપ્રતિમા બનાવી હતી. એના કરેલા પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવમાં એ પ્રતિમાની તથા ખીજી પણ અનેક પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠાઓ કરવામાં આવી હતી.

૨૬૯ નંબરવાલો લેખ, સંવત્ ૧૭૨૧ ની સાલનો છે. લેખની હકીકત આ પ્રમાણે છે:—

મહારાજધિરાજ *શ્રીઅખયરાજના સમયમાં અમદાવાદ નિવાસી શ્રીમાલ જ્ઞાતિનો વદ્ધશાખાવાળા દોસી પનીયાના સુત મનીયાની ભાર્યા મનરંગદેના પુત્ર દો. શાંતિદાસે આદિનાથનું 'ખિંબ કરાવ્યું'. તેની પ્રતિષ્ઠા તપાગચ્છીય શ્રીહીરવિજયસૂરિના પદ્ધર આચાર્ય શ્રીવિજયસેનના પદ્ધર વિજયતિલકસૂરિના પદ્ધર વિજયાનંદસૂરિના શિષ્ય ભટ્ટારક વિજયરાજ સૂરિએ કરી છે.

* આ 'અખયરાજ' તે સીરોહીનો રાજા ખીજો અખયરાજ છે. એ સંવત્ ૧૭૩૦ માં મૃત્યુ પામ્યો હતો. એના માટે વિશેષ વૃત્તાંત લુઓ 'સીરોહી કા ઇતિહાસ' પૃષ્ઠ ૨૪૯ ૨૬૨,

આ મંદિરમાંની એક મૂર્તિ આખુ ઉપરના તેજપાલના મંદિરમાં છે જેના ઉપર ૧૨૮ નંબર વાળો લેખ કોતરેલો છે. આથી જણાય છે કે જ્યારે આ ગામ ભાંગ્યું ત્યારે આ મંદિરમાંની મૂર્તિઓ આખુ ઉપર લઈ જવામાં આવી હશે. તેજપાલના મંદિરમાંના બીજા લેખમાં (નં. ૬૫) મુ'સ્થલ ને મહાતીર્થ તરીકે જણાવ્યું છે તેથી સમજાય છે કે તે વખતે એ સ્થલ મહત્વનું મનાતું હશે અને ત્યાં પ્રાચીન જૈન મંદિરો વધારે હશે. ચંદ્રાવતીની જ્યારે ચઢતી કલા હતી ત્યારે તેની આસપાસનો આ બધો પ્રદેશ સમૃદ્ધિ અને જૈન પ્રબળી ભરપૂર હતો એમ નિઃશંક રીતે આ લેખો ઉપરથી જણાય છે. મુસલમાનોના આક્રમણોના લીધે ચંદ્રાવતી ઉત્તર થઈને તેની સાથે તેના સમીપતી સ્થળો પણ નષ્ટ થયાં. કાલના કઠોર પ્રહારથી જર્જરિત થઈ સદાના માટે નામશેષ થઈ જવાની અણી ઉપર આવી રહેલા આ મુ'સ્થલ જેવા સ્થલોના ભગ્નાવશેષ મંદિરોને તેમ થતાં અટકાવનાર કોઈ સિરપાલ જેવો શ્રાવક બહાર પડે તો ઘણું સાફ થાય.

આરાસણુ તીર્થના લેખો.

આખુ પર્વતની પાસે આવેલા અંબાજી નામના હિંદુઓના પ્રસિદ્ધ દેવસ્થાનથી દક્ષિણ-પૂર્વ દિશામાં એક-દોઢ માઈલને છેટે કુંભારિઆ નામનું જે ન્હાનું સરખું એક ગામ વસે છે તેજ પ્રાચીન આરાસણુ તીર્થ છે. તીર્થ એટલા માટે કે ત્યાં આગળ જૈનોના પંચ સુંદર અને પ્રાચીન મંદિરો આવેલાં છે. મંદિરોની કારીગરી અને બાંધણી ઘણી જ ઉંચા પ્રકારની છે. બધાં મંદિરો આખુનાં મંદિરો જેવાં ધોળા આરસપહાણના બનેલાં છે. એ સ્થાનનું જુનું નામ ' આરાસણાકર ' છે તેનો અર્થ ' આરસની ખાણ ' એવો થાય છે. જૈનગ્રંથો બેતાં એ નામની યથાર્થતા તુરત જણાઈ આવે છે. પૂર્વે એ સ્થળે આરસની મોટી ખાણ હતી. આખા ગુજરાત પ્રાંતમાં અહીંથી જ આરસ જતો હતો. વિમલસાહ અને વસ્તુપાલ તેજપાલ આદિએ આખુ વિગેરે

ઉપર જે અનુપમ કારીગરીવાલા આરસના મંદિરો બનાવ્યા છે તે આરસ આ જગ્યાએથી જ લઈ જવામાં આવ્યો હતો. ધણી ખરી જિન-પ્રતિમાઓ પણ અહીંના જ પાષાણની બનેલી હોય છે. તારંગા પર્વત ઉપરના મહાન્ મંદિરમાં જે અજિતનાથ દેવની વિશાલકાય પ્રતિમા વિરાજિત છે તે પણ અહીંના જ પાષાણની બનેલી છે એમ સોમસૌ-ભાગ્ય કાવ્ય ભેતાં સ્પષ્ટ જણાય છે. એ કાવ્યમાં એ મૂર્તિના નિર્માણ બાબત આશ્ચર્યકારક રીતે લખવામાં આવ્યું છે કે—

ન્યારે ઈંડરના સંઘપતી ગોવિંદ સેઠને તારંગા ઉપર અજિતનાથ ની નવીન પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત કરવાનો વિચાર થયો ત્યારે તે આરસણમાં જઈને ત્યાંની પર્વતવાસીની અંખિકા દેવી (અંબામાતા) ની આરધના કરી. દેવી કેટલાક કાલ પછી સંતુષ્ટ થઈ સેઠને પ્રત્યક્ષ થઈ અને ઇચ્છિત વર માંગવા કહ્યું. સેઠે જણાવ્યું કે મહારે ખીજ કોઈ વસ્તુની અપેક્ષા નથી ફક્ત એક જિનપ્રતિમા બનાવવી છે માટે એક વિશાલ શિલા આપો. એ સાંભળી દેવીએ જણાવ્યું કે પ્રથમ તારા પિતા વચ્છરાજ સેઠે પણ મહારી પાસે આવી રીતે એક શિલાની યાચના કરી હતી પરંતુ તે વખતે શિલા નહાની હતી; હવે તે મહોટી થઈ છે તેથી તૂં સુખેથી તે લે અને પ્રતિમા બનાવ. દેવીની અનુમતિ પામી સેઠે ખાંણમાંથી શિલા કઢાવી અને તેને એક રથમાં મૂકી. પછી નૈવેદ્ય આદિ ઉત્તમ પદાર્થો દ્વારા દેવીની પૂજા કરીને ત્યાંથી તે શિલા લઈ રથ તારંગા તરફ ચાલ્યો. તેને ખેંચવા માટે સ્ત્રેંકડો બલવાન બળદો બેઠવા પડ્યા હતા તથા સંખ્યાબંધ માણસો હાથમાં કોદાળા, કુહાડા અને પાવડા વિગેરે લઈ આગળ ચાલતા હતા અને રસ્તામાં રહેલા પથરો ફેંકતા, ઝાંડો કાપતા અને ખાડાઓ પૂરતા થકા રથને ચાલવા માટે માર્ગ સાફ બનાવતા હતા. આવી રીતે ધીમે ધીમે ચાલતો તે રથ કેટલાએ મહિના પછી તારંગે પહોંચ્યો હતો. વિગેરે. (બુદ્ધો સોમસૌભાગ્ય કાવ્ય, સર્ગ ૭, પદ્ય ૪૨—૫૭.)

આર્કીઆલોજિકલ સર્વે આફ ઇન્ડિઆ, વેસ્ટર્ન આર્કલ, ના સન્ ૧૯૦૫-૬ ના પ્રોગ્રેસ રીપોર્ટમાં કુભારીઆના એ જૈન મંદિરો માટે વિસ્તારપૂર્વક લખાણ કરવામાં આવ્યું છે જેમાંથી કેટલોક ભાગ અત્ર આપવો ઉપયોગી થઈ પડશે.

“ કુભારીઆમાં જૈનોનાં સુંદર મંદિરો આવેલાં છે જેમની યાત્રા કરવા પ્રતિવર્ષ ઘણા જૈનો જાય છે. દંતકથા એવી ચાલે છે કે વિમલસાહે ૩૬૦ જૈન મંદિરો બંધાવ્યાં હતાં અને તેમાં અંખા માતાએ ઘણી દોલત આપી હતી. પછી અંખાજીએ તેને પૂછ્યું કે કોની મદદથી તે આ દેવાલયો બંધાવ્યાં ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે ‘ નહારા ગુફની કૃપાથી ’ માતાજીએ ત્રણવાર તેને આવી રીતે પૂછ્યું અને એનો એજ જવાબ મળ્યો. આવી કૃતગ્રતાથી ગુસ્સે થઈને તેમણે તેને કહ્યું કે જો હવવું હોય તો નહારી જા, તેથી તે એક દેવાલયના ભોંય-રામાં પેઠો અને આખું પર્વત ઉપર નિકળ્યો. ત્યાર બાદ માતાજીએ પાંચ દેવાલયો સિવાય સર્વ દેવાલયો બાળી નહાંખ્યા અને આ બળેલા પત્થરો હજુ પણ સર્વત્ર રખડતા જોવામાં આવે છે. કાર્ણસ સાહેબ કહે છે કે આ બનાવ કોઈ જવાબામુખી પર્વત ફાટવાથી બનેલો છે. પણ ગમે તેમ હોય તો પણ ત્યાં એટલા બધા બળેલા પત્થરો પડેલા છે કે જેથી ત્યાં પાંચ કરતાં વધારે મંદિરો હશે એમ અનુમાન થઈ શકે. ”

“ કુભારીઆમાં મુખ્ય કરીને ૬ મંદિરો છે જેમાંનાં પાંચ જૈનોનાં છે અને એક હિંદુનું છે. જૈનોનાં ચાર મંદિરોનો આકાર આખું ઉપરના, તથા નાગરા અગરભદ્રેશ્વરના મંદિર જેવો છે. તે સર્વના ઉત્તર તરફ મુખ છે તથા આગળ પરસાળવાળી દેવકુલિકાઓની હાર તેમની આબુ-બાબુ આવેલી છે. આ મંદિરો વખતો વખત સમરાવવામાં આવ્યાં છે, તેથી કરીને બુદ્ધ અને નવું કામ ભોગસેળ થઈ ગયું છે. કેટલાક સ્તંભો, દ્વારો અને છતમાં કરેલું કોતરકામ ઘણું જ ઉત્તમ છે અને તે આખાં દેલવારાના મંદિરોના જેવું છે. મી. કાઉસેન્સના બતાવ્યા પ્રમાણે જ્યાં જ્યાં બુદ્ધ કામ રાખેલું છે તે નવા કામ કરતાં બુદ્ધ પડી જાય છે,

સ્તંભો જોઈએ તેટલા ઉંચા નહિ હોવાને લીધે તથા છત જોઈએ તે કરતાં નીચી હોવાથી મ્હોટા પાટકાઓની વચમાં આવેલી છત ઉપરનું ઘણું કોતરકામ એક દમ જોઈ શકાય તેમ નથી, તે બધું એક પછી એક જોવું પડે છે અને તે પણ છતની બરાબર તળેજ ઉભા રહીને ડોકને તસ્તી આપીનેજ જોઈ શકાય છે.”

નેમિનાથ મંદિર.

“ જૈન દેવાલયોના સમૂહમાં સૌથી મ્હોટામાં મ્હોટું અને વધારે જરૂરનું દેવાલય નેમિનાથનું છે. બહારના દ્વારથી રંગમંડપ સુધી એક દાદર જાય છે. દેવગૃહમાં એક દેવકુલિકા, એક ગૃહમંડપ અને પરસાળ આવેલાં છે. દેવકુલિકાની ભીંતો જુની છે પણ તેનું શિખર તથા ગૃહમંડપની બહારનો ભાગ હાલમાં બનાવેલાં છે. તે ઇંટથી ચણેલા હોઈ, તથા પ્લાસ્ટર દઈ, આરસ જેવાં સાફ કરવામાં આવ્યાં છે. આનું શિખર તારંગામાં આવેલા જૈન મંદિરના ઘાટનું છે અને તેના તથા ઘુમ્મટના આમલસારની નીચે ચારે બાજુએ મ્હોટાં મુકેલાં છે. મંદિરના અંગે આવેલી દેવકુલિકાઓના અગ્ર ભાગના છેડા ઉપર આવેલા તથા દેવગૃહની પરસાળમાં આવેલા સ્તંભો સિવાય મંડપના સ્તંભો આખું ઉપરના દેલવાડાના વિમલસાહવાળા મંદિરના સ્તંભો જેવાં જ છે. પરસાળના એક સ્તંભ ઉપર લેખ છે જેમાં લખેલું છે કે તે એક આસપાલે ઇ. સ. ૧૨૫૩ માં બંધાવ્યો હતો. અહીં જુના કામને બદલે નવું કામ એવી જ સફાઈથી કરેલાનો દાખલો આપણને મળી આવે છે. રંગમંડપની બીજી બાજુએ ઉપરના દરવાજામાં તથા છેડેના બે ન્હાના સ્તંભોની વચ્ચેની કમાનો ઉપર મકરના મુખો મુકેલાં છે. આ મુખોથી શરૂ કરીને એક સુંદર તોરણ કોતરવામાં આવ્યું છે જે ઉપરના પથરની નીચેની બાજુને અડકે છે અને જે દેલવાડાના વિમલસાહના મંદિરમાંની કમાનો ઉપર આવેલા તોરણના જેવું જ છે. મંડપના સ્તંભોની ખાડી કમાનો તથા પરસાળના સ્તંભોની ખાડી કમાનો જે ગૃહમંડપના દ્વારની બરાબર

સામે આવેલી છે તે, તથા ઉપરના પાટડાની નીચે આવેલા આગળા ઉપરથી એમ જણાય છે કે પહેલાં આવાં બીજાં તોરણા હતાં જે હાલમાં નાશ પામ્યાં છે. મંદિરની બંને બાજુએ મળીને આઠ દેવ કુલિકાઓ છે. પાંચમા નંબરની દેવકુલિકા છે તે બધી કરતાં મહોટી છે. મંદિરની જમણી બાજુ વાળી દેવકુલિકામાં આદિનાથની અને ડાબી બાજુવાળીમાં પાર્શ્વનાથની ભવ્ય મૂર્તિઓ વિરાજમાન છે. મંડપના મધ્ય ભાગ ઉપર હાલના જેવું એક છાપરું આવેલું છે જે ધુમ્મટના આકારનું છે અને જેને રંગ દઈ સુશોભિત કરવામાં આવ્યું છે. તેની આજુબાજુએ ચામચીડીયાં તથા ચકલીઓને અટકાવે એવું વાંસનું પાંજરું બાંધેલું છે. મંડપના બીજા ભાગની છત તથા ઓસરીની છત સાદી અને હાલના જેવી છે. મંડપ અને ઓસરીના વચ્ચેના ભાગમાં એટલે કે મૂળ ગર્ભાગારની જમણી બાજુએ ઉપરના ભાંગેલા પાટડાને મદદગાર થવા માટે ખેડાળ ત્રણ કમાનો ચણી છે અને તે સાથેના સ્તંભ સુધી લંબાવેલી છે જેથી કરીને ઘણું કોતરકામ ઢંકાઈ જાય છે.”

(૨૭૭)

ઉપર વર્ણવેલા એ નેમીનાથના મંદિરમાં મૂલનાયક તરીકે જે પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે તેના આસન નીચે આ નં ૦ ૨૭૭ નો લેખ કોતરેલો છે. લેખોક્ત ઉલ્લેખનો તાત્પર્ય આ પ્રમાણે છે—

સં. ૧૬૭૫ ના માઘસુદી ૪ ને શનિવારના દિવસે એકેશ (ઓસવાલ) જાતિના વૃદ્ધ શાખાવાળા બુહરા (બોહરા) રાજપાલે શ્રીનેમિનાથના મંદિરમાં નેમિનાથનું બિંબ કરાવ્યું. તેની પ્રતિક્ષા હીરવિજયસૂરિના પદ્મધર આચાર્ય શ્રીવિજયસેનસૂરિના શિષ્ય આચાર્ય શ્રીવિજયદેવસૂરિએ, પંડિત કુશલસાગરગણિ આદિ સાધુ પરિવાર સાથે કરી છે.

ધર્મ સાગરગણિવાળી તપાગચ્છપદ્માવલી માં જણાવેલું છે કે વાદી દેવસૂરિએ (સમય વિ. સં. ૧૧૭૪-૧૨૨૬) આરાસણુમાં નેમિ

નાથની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. (તથા આરાસણે ચ નૈમિનાથપ્રતિષ્ઠા કૃતા) એથી જણાય છે કે પ્રથમ આ મંદિરમાં ઉક્ત આચાર્યની પ્રતિષ્ઠિત કરેલી પ્રતિમા વિરાજિત હશે પરંતુ પાછળથી કોઇ કારણથી તે ખંડિત કે નષ્ટ થઈ જવાના લીધે તેના સ્થળે, ચોહરા રાજપાલે આ નવી પ્રતિમા બનાવી વિજયદેવસૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠિત કરી છે, એમ જણાય છે.

(૨૭૮)

એજ મંદિરમાં ઉપર્યુક્ત પ્રતિમાની દક્ષિણ બાજુએ આ-દિનાથ તીર્થંકરની પ્રતિમા સ્થાપિત છે તેની પલાંઠી નીચે આ નં. ૨૭૮ નો લેખ કોતરેલો છે. લેખની સાલ અને પ્રતિષ્ઠાતા આચાર્યનું નામ ઉપરના લેખ પ્રમાણે જ છે. પ્રતિમા કરાવનાર શ્રીમાલજ્ઞાતીના વૃદ્ધશાખાવાળા સા. રંગા (સ્ત્રી કીલારી) સુત લહુઆ....સુત પનીઆ સુત સમર સુત હીરજી છે.

(૨૭૯)

આ લેખ મૂલ મંદિરની ડાબી બાજુએ આવેલી ભમતીમાંની છેલ્લી દેવકુલિકાની ભીંત ઉપર કોતરેલો છે. હકીકત આ પ્રમાણે છે:-

પ્રાગ્વાટ વંશના શ્રે. બાહુડયે શ્રીજિનભદ્રસૂરિના સદુપદેશથી પાદપરા (ઘણું કરીને વડોદરાની પાસે આવેલું હાલનું ' પાદરા ') નામના ગામમાં ઉદ્દેવસહિકા નામે એક મહાવીર સ્વામિનું મંદિર બનાવ્યું હતું. તેના બે પુત્રો થયા બ્રહ્મદેવ અને શરણદેવ. બ્રહ્મદેવે સં. ૧૨૭૫ માં અહિંનાજ (આરાસણમાં) શ્રીનૈમિનાથ મંદિરના રંગમંડપમાં ' દાઢા ધર ' કરાવ્યો. તેના ન્હાના ભાઈ શ્રે. શરણદેવ (સ્ત્રી સૂહવદેવી) ના વીરચંદ્ર, પાસડ, આંખડ અને રાવણ નામના પુત્રોએ પરમાનંદસૂરિના સદુપદેશથી સંવત્ ૧૩૧૦ માં સમતિશતતીર્થ (એ-કસો સિત્તેર જિન શિલાપટ્ટ) કરાવ્યું. વળી સં. ૧૩૩૮ માં એજ આચાર્યના ઉપદેશથી પોતાના સમસ્ત પરિવાર સહિત એ ભાઈઓએ વાસુપૂજ્ય તીર્થંકરની દેવકુલિકા કરાવી. સં. ૧૩૪૫ માં સંમેતશિખર નામનું તીર્થ કરાવ્યું તથા મ્હોટી યાત્રા સાથે તેની પ્રતિષ્ઠા કરી જે અદ્યાપિ *પોસીના નામના ગામમાં શ્રીસંઘવડે પૂજ્ય છે.

આ લેખમાં જણાવેલા બાહુડને ફોર્જસે કુમારપાલ ચૌલુક્યનો મંત્રી બાહુડ માન્યો છે પરંતુ તે પ્રકટ ભૂલ છે. મંત્રી બાહુડ તો (ઉદયનનો પુત્ર) જાતિએ શ્રીમાલી હતો અને આ બાહુડ તો જાતિએ પ્રાગ્વાટ (પોરવાડ) છે. તેથી આ બંને બાહુડો જુદા જુદા છે. સમય બંનેનો લગભગ એક જ હોવાથી આ ભ્રમ થયો હોય તેમ જણાય છે.

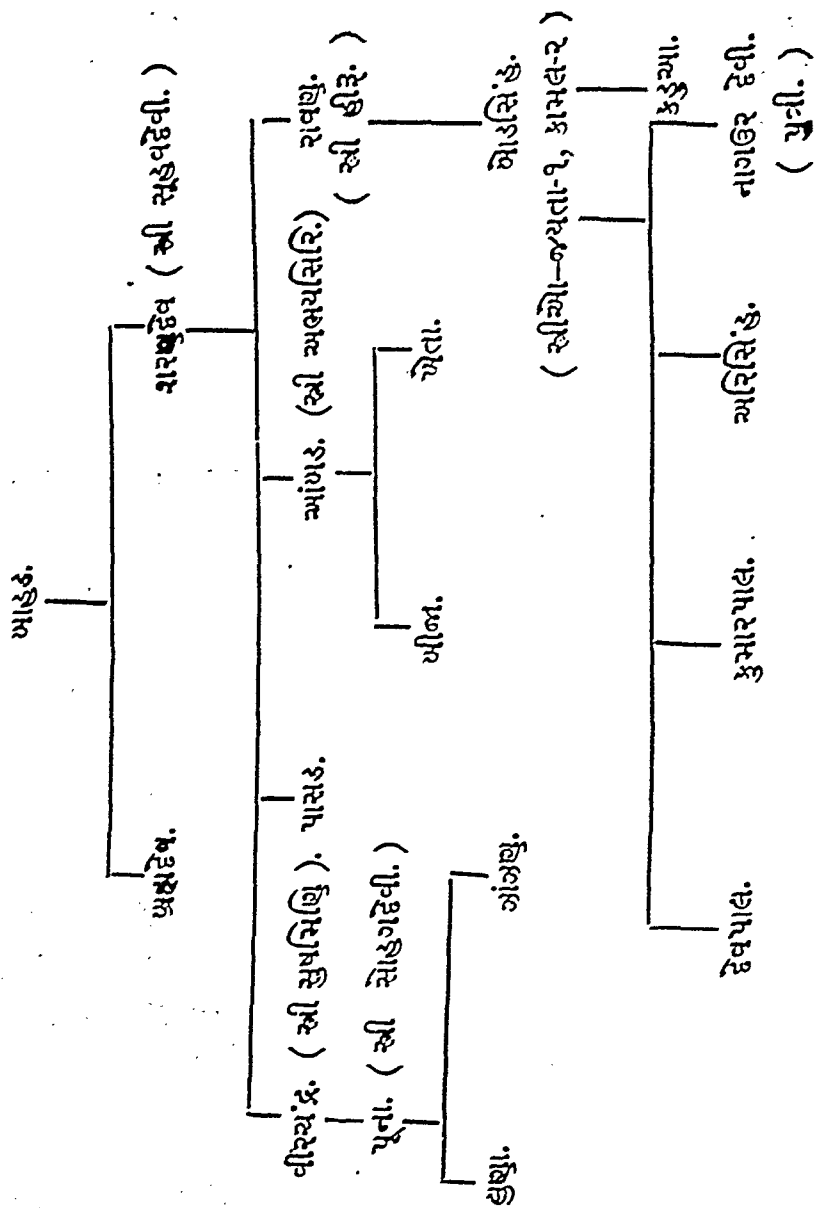
આગળનો નં. ૨૬૦ વાળો લેખ પણ આ લેખ સાથે મળતો છે. એ લેખ મૂલનાયકની ડાબી બાજુએ આવેલી ભમતીમાંની વાસુપૂજ્ય દેવકુલિકામાં પ્રતિમાના પદ્માસન ઉપર કોતરેલો છે. પ્રસ્તુત લેખમાં જણાવેલી-સંવત્ ૧૩૩૮ માં બનાવેલી-વાસુપૂજ્ય દેવકુલિકા તે આજ છે.

લેખોક્ત હકીકત સ્પષ્ટજ છે. આ બંને લેખોમાં આવેલાં મનુષ્યોનાં નામોનો પરસ્પર સંબંધ આ પ્રમાણે છે:—

---

* પોસીના ગામ, મહીકાંઠામાં આવેલા ઇડર રાજ્યમાં આવેલું છે. ત્યાં હાલમાં એક જૈન મંદિર છે. એ સ્થલ તીર્થ જેવું ગણાય છે. પૂર્વે લાંબધારે મંદિરો હોવાં જોઈએ એમ જણાય છે.

આ લેખોમાં જાણાવેલા પરમાનંદસૂરિ અને નીચેના લેખમાં જાણાવેલા પરમાનંદસૂરિ ખંને બુદ્ધ છે. આ પરમાનંદસૂરિ બૃહદ્ગચ્છીય છે અને નીચેવાલા અંદ્રગચ્છીય છે. આ સૂરિની ગુરૂ પરંપરા આ પ્રમાણે છે:—

જિનભદ્રસૂરિ.

રત્નપ્રભસૂરિ.

હરિભદ્રસૂરિ.

પરમાનંદસૂરિ.

(૨૮૦)

આ નંબર વાળો લેખ, એજ મંદિરના એક સ્તંભ ઉપર કોતરેલો છે.

સં. ૧૩૧૦ ના વર્ષે વૈશાખ વદિ ૫ ગુરૂવાર. પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિના શ્રે. વીરહુણ અને માતા રૂપાણીના શ્રેયોર્થે તેમના પુત્ર આસપાલ, સીધપાલ અને પદ્મસીંહે પોતાના વિલવાનુસાર આરાસણ નગરમાં શ્રી-નેમિનાથ ચૈત્યના મંડપમાં, અંદ્રગચ્છના આચાર્ય શ્રી પરમાનંદસૂરિના શિષ્ય શ્રી રત્નપ્રભસૂરિના સદુપદેશથી એક સ્તંભ કરાવ્યો.

દાક્ષિણ્યચિન્હ નામના આચાર્યની (શક સંવત્ ૭૦૦ માં) રચેલી કુવલયમાલા નામની પ્રાકૃત કથાનો સંસ્કૃતમાં સંક્ષેપ કરનાર આજ રત્નપ્રભસૂરિ છે એમ તે ગ્રંથના દરેક પ્રસ્તાવને અંતે “સ્વાચાર્ય શ્રીપરમાનંદસૂરિ શિષ્યશ્રીરત્નપ્રભસૂરિવિરચિતે કુવલયમાલાકથા સંક્ષેપે” આવી રીતે કરેલા ઉલ્લેખથી નિશ્ચિત રૂપે જાણાય છે.

(૨૮૧)

આ લેખ એક ભીંત ઉપર કોતરેલો છે.

સંવત્ ૧૪૪૪ ના આષાઢ શુદ્ધ પૂર્ણિમાના દિવસે. શ્રી નેમિનાથ દેવના ચૈત્યમાં ત્રણ કલ્યાણક (દીક્ષા, કેવલ અને મોક્ષ ?) દિવસે

પૂજા માટે, . સિધરના પુત્ર શ્રે. ગાંગદેવે વીસલપ્રિય ૧૨૦ દ્રમ (તે વખતે ચાલતા વીસલપુરીયા ચાંદિના શિક્કાઓ) નેમિનાથ દેવના ભંડારમાં નહાળ્યા છે. તેના વ્યાજમાંથી પ્રતિમાસ ૩ દ્રમ પૂજા માટે ચઢાવાય છે.

(૨૮૨)

આ લેખ એક થાંભલા ઉપર કેાતરેલો છે. સં. ૧૫૨૬ ના આષાઠ વદિ ૯ મીને સોમવારના દિવસે પાટણ નિવાસી ગુજરજાતીય મહં. પૂજના પુત્ર સીધરે અહિંની યાત્રા કરી હશે તેથી તેના સ્મરણ માટે આ લેખ કેાતરાવ્યો હોય એમ જણાય છે.

(૨૮૩)

આ લેખ પણ એક ભીંત ઉપર કેાતરેલો છે. શ્રે. ગાંગદેવ નામના કેાઈ શ્રાવકે પોતાના પરિવાર સહિત નેમિનાથનાં ખિંખા કરાવ્યાં જેમની પ્રતિષ્ઠા નવાંગવૃત્તિકારક શ્રી અલયદેવસૂરિની શિષ્યસંતતિમાં થએલા આચાર્ય શ્રી ચંદ્રસૂરિએ કરી છે.

(૨૮૪)

આ લેખ, ગૂઢમંડપમાં આવેલા એક શિલાપટ્ટ ઉપર કેાતરેલો છે. જેમાં મુનિસુવ્રતતીર્થંકરની પ્રતિમા તથા તેમણે કરેલો અશ્વને બોધ અને સમલિકાવિહારતીર્થ વિગેરેના આકારો કેાતરેલા છે. લેખનો અર્થ આ પ્રમાણે છે:—

સં. ૧૩૩૮ ના જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૪ શુક્રવાર. શ્રીનેમિનાથ ચૈત્યમાં સંવિજ્ઞવિહારી શ્રી ચક્રેશ્વરસૂરિના સંતાનીય શ્રીજયસિંહસૂરિ શિષ્ય શ્રીસોમપ્રભસૂરિ શિષ્ય શ્રીવદ્ધમાનસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલું, આરાસણ-આકર નિવાસી પ્રાગ્વાટ જ્ઞાતિના શ્રે. ગોનાના વંશમાં થએલા શ્રે. આસપાલે પોતાના કુટુંબ સાથે અશ્વાવબોધ અને સમલિકા વિહાર તીર્થોદ્ધાર સહિત શ્રીમુનિસુવ્રતખિંખ કરાવ્યું.

(૨૮૫-૮૮)

આ ત્રુટિ લેખો જુદી જુદી જાતના બનેલા શિલાપટ્ટો તથા પ્રતિમાઓ ઉપર કેાતરેલા છે. સાલ અને તિથિ સિવાય વધારે જાણવાનું એમાં કશું નથી.

(૨૮૯)

આ લેખ એક પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ઉપર કેતરેલો છે. સં. ૧૨૦૬ ના જ્યેષ્ઠ સુદિ ૬ મંગળવારના દિવસે શ્રે. સહજિગના પુત્ર ઉદ્ધા નામના પરમ શ્રાવકે પોતાની સ્ત્રી સલક્ષણના શ્રેય માટે, પોતાના ભાઈ, ભાણેજ અને બહેન આદિકે પરિવાર સહિત, શ્રીપાર્શ્વનાથનું 'ખિંબ કરાવ્યું' જેની પ્રતિષ્ઠા શ્રીઅનિતદેવસૂરિના શિષ્ય શ્રી વિજયસિંહસૂરિએ કરી.

આ અનિતદેવસૂરિ તે સુપ્રસિદ્ધ આચાર્ય શ્રીમુનિચંદ્રસૂરિના શિષ્ય અને પ્રવરવાદી શ્રીદેવસૂરિના ગુરુભાતા હતા. મુનિસુન્દરસૂરિની ગુર્વાવલીમાં લખ્યા પ્રમાણે તેઓ શ્રમણ ભગવાન શ્રીમહાવીર દેવની ૪૨ મી પાટે થયેલા છે. ૪૩ મી પાટે વિજયસિંહસૂરિ થયા જેમણે આ લેખોક્ત પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. સિદ્ધપ્રકર, કુમારપાલપ્રતિબોધ* સુમતિનાથચરિત્ર આદિ અનેક ગ્રંથોના કર્તા અને 'શતાર્થી' ની બુદ્ધિ-પ્રભાવ જણાવનારી પદવીના ધારક સોમપ્રભાચાર્ય આજ વિજયસિંહ સૂરિના પદ્મધર હતા. વિશેષ માટે જુઓ ઉક્ત ગુર્વાવલી પદ્ય ૭૨-૭૭ તથા 'જૈનહિતૈપી' પત્રમાં (ભાગ ૧૨ અંક ૬-૧૦, તથા ભાગ ૧૩ અંક ૩-૪;) સોમપ્રભાચાર્ય અને સૂકિતમુકતાવલી વિષયે પ્રકટ થયેલા મ્હારા બે લેખો.

(૨૯૦)

આ લેખ સંખધી હકીકત ઉપર ૨૭૬ નંબરના લેખાવલોકનમાં આવી ગઇ છે.

(૨૯૧)

આજ મંદિરની એક દેવકુલિકા ઉપર આ લેખ કેતરેલો છે. સં. ૧૩૩૫ ના માઘ સુદિ ૧૩. ચંદ્રાવતી નિવાસી સાંગા નામના શ્રાવકે પોતાના કલ્યાણ માટે શાંતિનાથ ખિંબ કરાવ્યું જેની પ્રતિષ્ઠા વદ્ધ-માનસૂરિએ કરી છે.

* આ ગ્રંથ, 'ગાયકવાડસુ ઓરીએન્ટલ સીરીઝ'માં મ્હારા તર્કથી સંશોધિત થઈ મુદ્રિત થાય છે. એમાં હેમચંદ્રાચાર્યે કુમારપાલ રાજાને જૈન ધર્મ સંખધી કરેલા બોધનું વર્ણન છે.

(૨૯૨)

આ લેખ પણ એજ દેવકુલિકામાં કોતરેલો છે. સં. ૧૩૩૭ જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૪ શુક્રવાર. ખાંખણ નામના શ્રાવકે પોતાના શ્રેય માટે શાંતિનાથ પ્રતિમા કરાવી. તેની પ્રતિષ્ઠા પણ વર્દ્ધમાનસૂરિએ કરી છે. તેઓ પ્રહુદ્ગચ્છીય શ્રીચક્રેશ્વરસૂરિના શિષ્ય સંતતિમાં થયેલા સોમપ્રભસૂરિના શિષ્ય હતા.

મહાવીર તીર્થકરનું મંદિર.

“ નેમિનાથના દેવાલયથી પૂર્વમાં મહાવીરનું દેવાલય છે. બહારની બે સીડીઓથી એક આચ્છાદિત દરવાજામાં અવાય છે જે હાલમાં બનાવેલો છે. અંદર, તેની બંને બાજુએ ત્રણ મ્હોટા ગોખલા છે, પણ અગ્ર ભાગમાં તો દેવ કુલિકાઓ છે.

“ રંગમંડપના વચલા ભાગમાં ઉંચે કોતરેલો એક ધુમ્મટ છે જે ભાંગેલો છે તથા રંગેલો તેમજ ધોળેલો છે. આ ધુમ્મટનો આધાર અષ્ટકોણાકૃતિમાં આવેલા આઠ સ્તંભો ઉપર છે જેમાંના બે દેવકુલિકાની પરસાલના છે અને તે આબુના વિમલસાહુના દેવલયના સ્તંભો જેવા છે. બાકીના સાદા છે. પહેલાં આ સ્તંભોની દરેક બેડને મકરના મોંઢાથી નિકળેલા તોરણોથી શણગારવામાં આવી હતી પણ હાલ એક સિવાય બધાં તોરણો જતાં રહ્યાં છે. રંગમંડપના બીજા ભાગોની છતના બુદા બુદા વિભાગો પાડ્યા છે જેના ઉપર આબુના વિમલસાહુના દેહરામાં છે તેમ જૈનચરિત્રોનાં બુદાં બુદાં દર્શ્યો કાઢવામાં આવ્યાં છે.

“ દેવ કુલિકાની ભીંતો હાલમાં બંધાવેલી છે, પણ શિખર બુના પથરના કટકાનું બનેલું છે. ગૃહમંડપ બુનો છે અને તેને, પહેલાં, બે બાજુએ બારણાં તથા દાદરો હતા. હાલમાં તે બારણાં પૂરી નાંખેલાં છે અને તેમને ઠેકાણે માત્ર બે બળીઆં રાખેલાં છે જેથી અંદર અજવાળું આવી શકે છે. ગૃહમંડપની બારશાખમાં ઘણુંજ કોતરકામ છે પણ દેવકુલિકાઓની બારશાખોને નથી. અંદર મહાવીરદેવની એક ભવ્ય મૂર્તિ છે જેના ઉપરના લેખમાં ઈ. સ. ૧૬૧૮ ની મિતિ

આપેલી છે, પણ જે બેઠક ઉપર તે પ્રતિમા બેસાડેલી છે તે બેઠક જુની છે અને તેના ઉપરના લેખમાં ઇ. સ. ૧૦૬૧ ની મિતિ આપેલી છે.

“ ડાળી અગર પાશ્વિમ બાજુએ બે જુના સ્તંભોની સાથે બે નવા સ્તંભો છે જે ઉપરના ભાંગેલા ચોરસાના આધાર રૂપ છે. દક્ષિણ ખુણાની પૂર્વ બાજુમાં આવેલી ત્રીજી તથા ચોથી દેવકુલિકાની બારસાળો બીજી દેવકુલિકાઓ કરતાં વધારે કોતરેલી છે. ત્રીજી દેવકુલિકાની આગળ, ઉપરના ચોરસાની નીચેની બાજુએ અડકનારી એક કમાનના આધાર રૂપ સ્તંભો ઉપર બે બાજુએ ‘ કીચક ’ બ્રેકેટ્સ જેવામાં આવે છે. આ બાબત જાણવા જેવી છે, કારણ કે બીજે કોઈ ઠેકાણે અંગ્રસાગમાં અગર દેવકુલિકામાં આ પ્રમાણે નથી. ” §

આ દેવાલયમાં મૂલનાયક તરીકે જે મહાવીર દેવની મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત છે તેની પલાંઠી ઉપર નં. ૨૯૩ નો લેખ કોતરેલો છે. મિતિ ૧૬૭૫ ના માઘ શુદ્ધિ ૪ શનિવાર. એકેશ વંશના અને વૃદ્ધશાખાના સા. નાનિઆ નામના શ્રાવકે, આરાસણ નગરમાં શ્રી મહાવીરનું બિંબ કરાવ્યું જેની પ્રતિષ્ઠા વિજયદેવસૂરિએ કરી છે. આટલી હકીકત છે.

૨૯૪ નો લેખ પણ એજ સ્થળે-મૂર્તિની બેઠક નીચે કોતરેલો છે. લેખ ખંડિત છે. ફક્ત—સં. ૧૧૧૮ ના ક્ષાત્રગુણ શુકલ ૯ સોમવારના દિવસે આરાસણ નામના સ્થાનમાં તીર્થપતિની પ્રતિમાં કરાવી; આટલી હકીકત વિદ્યમાન છે. અરાસણના લેખોમાં આ સૌથી જુનો લેખ છે. આ લેખથી જણાય છે કે નેમિનાથ ચૈત્યની માફક આ ચૈત્યની મૂલપ્રતિમા પણ ખંડિત કે નષ્ટ થઈ ગઈ હશે તેથી તેના સ્થળે આ વિદ્યમાન પ્રતિમા વિરાજિત કરવામાં આવી હોય તેમ જણાય છે.

પાર્શ્વનાથ મંદિર.

(૨૯૫-૩૦૧)

૨૯૫ થી ૩૦૧ નંબર સુધીના લેખો પાર્શ્વનાથના મંદિરમાં આવેલા છે. જેમાંનો પહેલો લેખ મૂલનાયક ઉપર કોતરેલો છે. મિતિ ઉ-

પર પ્રમાણે જ ૧૬૭૫ ની છે અને પ્રતિષ્ઠાતા આચાર્ય પણ તેજ વિ-
જયદેવસૂરિ છે.

મૂલ ગર્ભાગારની બહાર જે ન્હાનો રંગમંડપ છે, તેના દરવાજા-
ની જમણી બાજુ ઉપર આવેલા ગોખલાની વેદી ઉપર ૨૯૬ નંબરનો
લેખ કોતરેલો છે. મિતિ સં. ૧૨૧૬ ની વૈશાખ સુદિ ૨. શ્રે. પા-
સદેવના પુત્ર વીર અને પુનાએ પોતાના ભાઈ જેહડના શ્રેયાર્થે
પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા કરાવી જેની પ્રતિષ્ઠા નેમિચંદ્રાચાર્યના શિષ્ય
દેવાચાર્યે * કરી.

બાકીના લેખો એજ મંદિરમાંની બુદ્ધી બુદ્ધી પ્રતિમાની બેઠકો
ઉપર કોતરેલા છે. છેલ્લા ત્રણની મિતિ સં. ૧૨૫૬ ના આષાઢ સુદિ
૨ શનિવારની છે. એ લેખોમાં પ્રતિષ્ઠાતા તરીકે આચાર્ય ધર્મદોષપુ-
નામ આપેલું છે.

એ મંદિરનું વર્ણન ઉક્ત રીપોર્ટમાં આ પ્રમાણે આપ્યું છે:—
“ પહેલાં, પાર્શ્વનાથના દેવાલયને ત્રણ દ્વારો હતાં તેમાંનાં બે બંધ કર્યા
છે તેથી પશ્ચિમ તરફના દ્વારમાં થઈને અંદર જઈ શકાય છે. દરેક
બાજુએ મધ્યની દેવકુલિકા બીજી કરતાં વધારે કોતરકામ વાળી છે.

* આ દેવાચાર્ય તે કદાચ સુપ્રસિદ્ધ તાર્કિક વાદી દેવસૂરિ હશે. કારણ-
કે પટ્ટાવલી પ્રમાણે તેમનો સ્વર્ગવાસ સં. ૧૨૨૬ માં થયેલો છે. જો કે
તેઓ સ્વરચિત સ્યાદવાદરત્નાકર નામના મહાન ગ્રંથમાં પોતાને મુનિચં-
દ્રસૂરિના શિષ્ય તરીકે પ્રકટ જણાવે છે તેમજ પટ્ટાવલી વિગેરે બીજા ગ્રંથોમાં
પણ મુનિચંદ્રસૂરિશિષ્ય તરીકે જ તેમને ઉલ્લિખિત કરવામાં આવ્યા છે, પરંતુ
કદાચ એમ હોય કે તેમના દીક્ષા ગુરૂ તો નેમિચંદ્રસૂરિ હોય (કે જેમણે પો-
તાના ગુરૂત્રાતા વિનયચંદ્ર ઉપાધ્યાયના શિષ્ય મુનિચંદ્રને પોતાના પટ્ટધર બના-
વ્યા હતા) પરંતુ પાછળથી મુનિચંદ્રસૂરિની ગાદીએ આવેલા હોવાથી તેમના જ
શિષ્ય તરીકે ઉલ્લેખવામાં આવ્યા હોય, કે જેમ બીજા ઘણા આચાર્યોના વિ-
ષયમાં બનેલું છે. એ કેવલ એક નામના સામ્યને લખને અનુમાન કરવામાં
આવ્યું છે, નિર્ણય રૂપ કશું નથી. સમાન નામવાળા અનેક આચાર્યો એક-
જ સમયમાં વિજયમાન હોવાના ઉદાહરણો પણ જૈન સાહિત્યમાંથી ઘણા મળી
આવે છે.

તેના મંડપના સ્તંભો તથા ધુમ્મટની ગોઠવણ મહાવીર અને શાંતિ-
નાથના દેવાલયના જેવી છે, પણ શાંતિનાથ દેવાલયની માફક માત્ર ચાર
તોરણો છે જેમાંનું દેવકુલિકાની પરસાલની સામે આવેલા દાદર ઉપરનું
એકેજ હાલમાં રહેલું છે. નેમિનાથ ચૈત્યની માફક ધુમ્મટની આબુ-
ખાબુએ વાંસના સળીઆ ઉભા કર્યા છે. દેવકુલિકાનો બાહ્ય ભાગ
તથા ગૂઢમંડપનો એક ભાગ અર્વાચીન છે. દાદર સાથે આવેલા બે
સ્તંભોની વચ્ચેની એક બુની બારસાખ ગૂઢમંડપની પશ્ચિમની ભીંતમાં
ચણવામાં આવી છે, પણ આ દ્વાર બંધ કરવામાં આવ્યું નથી. ભીંતની
બીજી બાબુએ આવીજ બારસાખ ગોઠવવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો
હોય તેમ લાગે છે, કારણ કે તે ભીંત આગળ બે સ્તંભો ઉભા કરવામાં
આવ્યા છે. મૂલદેવગૃહની બારસાખ ઉપર સાડું કોતરકામ કરવામાં
આવ્યું છે. પણ તેના ઉપર પાછળથી ગુજરાતી રીતિ પ્રમાણે રંગ
લગાડવામાં આવ્યો છે ”

શાંતિનાથ ચૈત્ય.

(૩૦૨-૩૦૬)

આ નંબરવાળા લેખો શાંતિનાથ ચૈત્યમાં આવેલા છે. ચૈત્યમાં
રહેલી બુદ્ધી બુદ્ધી પ્રતિમાઓની નીચે એ લેખો કોતરેલા છે. ૪ લેખની
મિતિ સં. ૧૧૩૮ છે અને એકની સં. ૧૧૪૬ છે. અમુક શ્રાવકે અમુક
જિનની પ્રતિમા ડરાવી માત્ર આટલોજ ઉલ્લેખ એ લેખોમાં થયેલો છે.

“એ દેવાલય ઉપર્યુકત મહાવીર જિનના દેવાલય જેવુંજ છે. માત્ર
ફરફાર એટલો જ છે કે ઉપરની કમાનની બંને બાબુએ, મહાવીર
દેવાલયની માફક, ત્રણ ગોખલા નહિ પણ ચાર છે. આ દરેક ગોખ-
લામાં લેખો આવેલા છે જેમાંના સર્વની મિતિ ઈ. સ. ૧૦૮૧ છે.
માત્ર એકની જ આઠ વર્ષ પછીની છે. વળી મંડપમાંના આઠ સ્તંભો
જે અષ્ટકોણાકૃતિમાં હોઈ ધુમ્મટને ટેકા આપે છે તેના ઉપર ચાર
તોરણો છે, પણ મહાવીર દેવાલયમાં આઠ છે. આ બધાં તોરણો જતાં
રહ્યાં છે, ફક્ત પશ્ચિમ બાબુ તરફનું અવશેષ રહ્યું છે. ”

દિલ્લો, જેના પથ્થરો હાલ બળેલા છે, તે દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. પણ બાણવા જેવું એ છે કે આ દિલ્લાથી થોડા ઘુટ છેટે એક પણ બળેલો પથ્થર બેવામાં આવતો નથી. જે ઈર્ષાસના ધારવા પ્રમાણે હોય તો એમ પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાય છે કે આ દિલ્લાની બહાર કેમ બળેલા પથ્થરો નહિ હોય ? ખરી રીતે, સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિએ બેતાં એમ માલુમ પડે છે કે આ જૈન દેવાલયોની આસપાસની સર્વ જમીન તથા ડુંભારીઆ અને અંબાણ વચ્ચેની લગભગ એક મૈલની જમીન કૃત્રિમ છે, તથા તેના ઉપર ભુના તથા મોટા પથ્થર અને ઇંટોના ટટકા પડેલા છે. અંબાણ અગર ડુંભારીઆ-ગમે ત્યાં આ ઇંટો બેવામાં આવે છે અને બળેલા પથ્થરો દેખાય છે. આ ઉપરથી એમ અનુમાન જાય છે કે, પહેલાં અંબાણથી ડુંભારીઆ સુધીનું એક શહેર વસેલું હશે. અને તેથીજ આ શહેરનાં ખડેરાથી દૂર આવી ઇંટો તથા બળેલા પથ્થરો બેવામાં આવતા નથી. હવે એક પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાય છે. આ ભુના શહેરનું નામ શું હશે ? જૈન દેવાલયોના લેખોમાં તેનું નામ ' આરાસણ ' અગર ' આરાસનાકર ' આપેલું છે. આદ્યદ્રષ્ટિથી જ માત્ર એમ સ્પષ્ટ છે કે ' આરાસન ' એ શબ્દ ' આરાસ ' જે ને જુગરાતીમાં ' પથ્થર ' કહે છે, તે હશે. જે આરાસુર પહાડોમાં અંબાણ તથા ડુંભારીઆ ગુપ્ત થયાં છે તે પથ્થરનો પહાડ છે તેથી આ શહેર આરાસન કહેવાતું, એમાં કાંઈ શંક નથી. કારણ કે તેની આબુઆબુએ પથ્થરીઆ પહાડો હતા અગર તેનાં સર્વ ઘરો પથ્થરનાં બનાવેલાં હતાં જેથી ખીબા શહેરોથી તેનું વ્યક્તિત્વ ભિન્ન હતું. ખીબું નામ ' આરાસનાકર ' જેનો અર્થ ' પથ્થરની ખાણ ' થાય છે તે ઉપરથી પણ એજ નિર્ણય આવી શકે. ખરી રીતે એમ છે કે પહેલાં જે ઇમારતો હતી તથા હાલ જે ઇમારતો છે તે પથ્થરની છે. વળી સ્વાભાવિક રીતે એમ પણ પ્રશ્ન ઉત્પન્ન થાય છે કે આ ભુના શહેરનું નામ આરાસણ ભુલોષ જવાયું હશે અને તેને બદલે ડુંભારીઆ મુક્યું હશે. આના જવાબમાં ઈર્ષાસ કહે છે કે ચિતોડના રાણા ડુંભારીએ આ અંધાવ્યું માટે તેને ડુંભારીઆ કહે છે. પણ આ માની શકાય નહીં; ડુંભારીઆનાં પુરાણાં મંકતો ઉપરથી એમ વ્યક્ત થાય છે કે આ શહેર રાણા ડુંભારી પહેલાં ઘણાં વર્ષોનું ભુતું છે. એમ પણ કારણ આપી શકાય કે આ પુરાણું શહેર વિમલશાહ અને રાણા ડુંભારીના વખતની વચ્ચે નાશ થયું હશે અને તેનો ડુંભારી પુનરુદ્ધાર કર્યો હશે. આ સંમત પણ સમજ નથી, કારણ કે મહાવીરના દેવાલયમાંની દેવકુલિકાની એકક ઉપર કોતરેલાં લેખમાં ઇ. સ. ૧૬૧૮ ની મિતિ છે અને તેમાં આરાસન શહેર વિષે ઉલ્લેખ છે. રાણા ડુંભારી ઇ. સ. ૧૪૩૮ થી

૧૪૫૮ સુધીમાં થયો અને આ લેખની મિતિ ઇ. સ. ૧૬૧૮ ની એટલે કે કુંભારી પછી બરાબર ૧૫૦ વર્ષની છે તેથી એમ તો નક્કી થઈ શકે છે કે કુંભારીઆનો ગમે તે અર્થ થતો હોય પણ તેનું નામ રાણા કુંભારના નામ ઉપરથી પડેલું નથી જ અને તેથી જુના શહેરનો વિનાશ ઇ. સ. ૧૬૧૮ પછી થયેલો હોવો જોઈએ.

આ જુના શહેરનું નામ આરાસુર હશે એમ લાગે છે અને હાલ અંબાજી તે નામથી ઓળખાય છે. આરાસુર એ આરાસપુરનો અપભ્રંશ હશે. આરાસપુર એજ આરાસણપુર; આ ટેકરીઓ પણ આરાસુરના નામથી ઓળખાય છે. અને કદાચ આરાસુર (આરાસપુર) નગરી તરફ આવેલી હોવાને લીધે તેમનું એવું નામ પડ્યું હશે. ફોર્બ્સ ઇ. સ. ૧૨૦૦ ની મિતિ વાળા એક પાળીઆલેખ વિષે કહે છે જેમાં પરમાર રાજા ધારા-વર્ષે આરાસણપુરમાં એક કુવો ખોદાવ્યા વિષે ઉલ્લેખ છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે તેરમી સદીના આરંભમાં ચંદ્રાવતીના પરમારોના તાબામાં આરાસણપુર હતું. આ લેખ વિષે મેં ઘણી શોધ કરી પણ તે મળી આવ્યો નહિ. તો પણ ઇ. સ. ૧૨૭૪ ની મિતિવાળો એક બીજો પાળીઆ-લેખ મળી આવ્યો છે. જેમાં મહિપાલ નામે કોઈક આરાસણનો રાજા હતો એમ કહેલું છે. કુંભારીઆના લેખોમાં બીજા કોઈ રાજાના નામો આપ્યા નથી, પણ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ઇ. સ. ૧૬૧૮ સુધી કદાચ આ નગરની જાહેજલાલી રહી હશે. આ વખત પછી તેનો નાશ થયો હશે. મારા મત પ્રમાણે આ જ દેવાલયો સિવાય આખું નગર બળી ગયું હશે કારણ ત્યાં બનેલા પથ્થરો દેખ્યામાં આવે છે. દુશ્મન રાજાઓએ ગામે બાળી મૂક્યાની હકીકત ઘણે ઠેકાણે જોવામાં આવે છે અને અહિં પણ તે પ્રમાણે થયું હોય. ઉપરોક્ત દંત કથા પ્રમાણે તો એમ છે કે અંબા માતાએ વિમળશાહની કૃતક્રિયાથી ગુસ્સે થઈને પાંચ દેવળો સિવાય વિમળશાહનાં બંધાવેલાં ૩૬૦ દેવાલયો બાળી મૂક્યાં. આ ઉપરથી પણ આ નગરને બાળી મૂકવામાં આવ્યું હતું એ મતને પુષ્ટિ મળે છે. એમ પણ બની શકે કે મુસલમાનોએ આ કુંભારીઆનાં બીજાં દેવાલયોનો નાશ કર્યો હોય. તથા જ્યાં જ્યાં મુસલમાનોએ આવી રીતે નાશ કર્યો છે ત્યાં ત્યાં આવી અનેક દંતકથાઓનો ઉલ્લેખ થયો છે. આ વિષય ઉપર મેં ઘણી બારીક તપાસ કરી પણ ત્યાં મને કોઈએ એમ ન કહ્યું કે આ મુસલ-

માનોતું કૃત્ય છે. વળી, જે મુસલમાનોની આ નગરનો નાશ કરવાની ઇચ્છા હોય તો પાંચ દેવાલયો મૂકીને નગર બાળી મુકે એ અસંલવિત છે. *

કુંભારીઆમાં એવી દંત કથા ચાલે છે કે અંબામાતાએ વિમળસાહને પુષ્કળ દ્રવ્ય આપ્યું, વળી દેલવાડામાં વિમળસાહના દહેરામાંના જે લેખમાં તેની મિતિ ઇ. સ. ૧૦૩૨ આપી છે તેજ લેખમાં એમ કહેલું છે કે તેણે આ દહેરું અંબામાતાની આજ્ઞાનુસાર બંધાવ્યું. આ ઉપરથી એમ લાગે છે કે અંબામાતા તેની કુળદેવી હશે, પણ જે અંબામાતાએ દેલવાડામાં રૂપલનાથનું દેવાલય બંધવાને તેને આજ્ઞા કરી તેજ અંબામાતાનું મંદિર આ દેવાલયમાં છે અને બીજા અંબામાતા કરતાં પહેલા અંબામાતા જુના છે. આરાસણપુરમાં પણ અંબામાતાનું એક મંદિર છે તેથી એમ હોઈ શકે કે વિમળસાહ માતાને નમન કરવાને ત્યાં આવ્યો હશે અને જેમ દેલવાડામાં માતાના મંદિર નજીક એક જૈન દેવાલય તેણે બંધાવ્યું તેમ અહીં પણ બંધાવ્યું. જે આ બાબત કબુલ કરવામાં આવે તો એમ સૂચિત થાય છે કે અંબાજીમાં માતાનું મંદિર તે મૂળ જૈન દેવાલય હશે, તથા એમ પણ દર્શિત થાય છે કે હાલ પણ ઘણા જૈનો ત્યાં જત્રા માટે પ્રથમ જાય છે અને

* મને શંકા છે કે હાલ ત્યાં છે તેના કરતાં વધારે દેવાલયો ત્યાં હશે કે નહિ? જે બળેલા પથ્થરો ત્યાં પડેલા જે તે ઉપરથી એમ જણાય છે કે ત્યાં સાધારણ ઘરો અગર મહેલો હશે. પથ્થરને બળવાને માટે લાકડું જોઈએ અને આ પથ્થરો તેમનાં બારી બારણામાં હશે. દેવળોમાં ખરી રીતે એવું કંઈ નથી કે જે તેમની મેળે બળી શકે, તેથીજ આ દેવાલયો આગમાંથી બચી ગયાં. જે કે આરાસણ વિષેની મિ. લાન્ડારકરની હકીકત ખરી છે તો પણ તે કુંભારીઆ વિષે કંઈ કારણ આપી શકતા નથી. આ વિષય ઘણોજ ઝીણો છે અને તેના વિષે ખાસ નિહાળે ઉપર આવતા પહેલાં તેની ઘણી તપાસ કરવાની જરૂર છે. આ પુરાણું શહેર ઇ. સ. ૧૬૧૮ પછી નાશ પામ્યું હશે એવા તેમના મતને હું મળતો નથી. ઇ. સ. ૧૪૧૫ માં અકુમદશાહ પહેલો સિદ્ધપુરનો રૂદ્રમાળ તોડના ગયો અને નાગોરની સાથે ધર્મ યુદ્ધ ચલાવ્યું અને પછીના વર્ષમાં જેજે દેવાલયો અને મૂર્તિઓ તેના રસ્તામાં અચ્ચાં તે તેણે ભાંગ્યાં. એ આપણે જાણીએ છીએ. ઇ. સ. ૧૪૩૩ માં સિદ્ધપુરની આજી બાજીનાં ગામો તથા શહેરો ઉજ્જડ કર્યાં અને જ્યારે જ્યારે તેની નજરમાં આવતાં ત્યારે ત્યારે તે દેવાલયોને તોડી નાંખતો. કુતબુદ્દીને કુંભલમેરને ઘેરા ધાલ્યો અને તેની આજી બાજીનો પ્રદેશ ઉજ્જડ કર્યો. વળી, ઇ. સ. ૧૫૨૧ માં મુઝફ્ફરશાહ બીજા એ હુગરપુર તથા વાંસવાડાનાં ગામો ઉજ્જડ કર્યાં અને બાળી મુક્યાં. પણ આ બધી વિગતો વિષે ચર્ચા ચલાવતાં ઘણા વખત લાગશે અને તેથી તે કામ આ પ્રોગ્રેસ રીપોર્ટમાં બંધવું અસંકલ્પ છે. H. C.

કુંભારીઆમાં પછી જાય છે. જ્યારે જુના નગરનો નાશ કરવામાં આવ્યો અને અંબામાતાનું દેવાલય બ્રાહ્મણોના હાથમાં આવ્યું ત્યારે આ પુરાણા નગરના વિનાશને માટે કારણ તરીકે આ અંબામાતાની હકીકત બ્રાહ્મણોએ જોડી કાઢી હશે.

રાણપુર તીર્થના લેખો.

આરસણના લેખો પછી રાણપુરતીર્થના લેખો આવે છે. રાણપુર, ગોડવાડની મોટી પંચતીર્થીમાંનું મુખ્ય તીર્થ છે. મારવાડ દેશમાં જેટલાં પ્રાચીન જૈન મંદિરો છે તેમાં રાણપુરનું મંદિર સૌથી મોટું, કિમતી અને કારીગરીને દૃષ્ટિએ અનુપમ છે. એ મંદિર ક્યારે અને કોણે બંધાવ્યું એ ઘણાજ થોડા જૈનો જાણે છે. આર્કિ-ઓલોજિકલ સર્વે આફ ઇન્ડિઆના સન ૧૯૦૭-૦૮ ના એન્યુઅલ રીપોર્ટમાં શ્રીયુક્ત ડી. આ. લાંડારકર એમ. એ; એ મંદિરના વિષયમાં એક વિસ્તૃત લેખ લખેલો છે. તેમાં એ મંદિરના બંધાવનાર ઘરણા-શાહનો ઇતિહાસ અને શિલ્પની દૃષ્ટિએ મંદિરનું વિસ્તૃત વર્ણન આપ્યું છે. એ વર્ણન આ લેખો વાંચનારને ખાસ ઉપયોગી હોવાથી, તે સંપૂર્ણ અત્ર આપવામાં આવે છે.

જોધપુર રાજ્યના ગોડવાડ પ્રાંતના દેસરી જિલ્લામાં રાણપુર નામે એક સ્થાન આવેલું છે. તે સાદડીથી છ માઇલ દૂર છે અને હાલમાં ઉજ્જડ છે. તે આડાખલા * (અરવલી) ની પશ્ચિમ બાજુની ખીણમાં આવેલું છે અને મારવાડમાં તે સૌથી સુંદર સ્થળ છે. અહીંઆં કેટલાંક દેવાલયો છે તેમાંનું એક પહેલા તીર્થકર આદિનાથનું ચોમુખ દેવાલય મુખ્ય છે. અને આને લીધે જૈન લોકો તેને મારવાડનાં પંચ તીર્થોમાંનું એક તીર્થ ગણે છે; તથા,

* મારવાડ તથા મેવાડની વચ્ચે આવેલી પર્વતોની હારને આડાખલા કહે છે. અને આજ નામને ટોડ (Tod) અરવલી કહ્યું છે. આવો દોષયુક્ત ઉચ્ચાર ટોડનાં પુસ્તકો વાંચનારાજ કરે છે એમ નથી પરંતુ રાજપુતાનાના લોકો પણ તેમની ભાષામાં અરવલી એમ કહે છે અને ‘આડાખલા’ એ શબ્દ જાણતા પણ નથી. આડાખલા=આંડા (આંતરો) + વળા અગર વળી (પર્વત). એટલે કે મારવાડ અને મેવાડ વચ્ચેનો આંતરો કરનાર પર્વત (પ્રોગ્રેસ રિપોર્ટ, આર્કિઓલોજિકલ સર્વે વેસ્ટર્ન સરકલ, ૧૯૦૭-૮, પા. ૪૭-૪૮).

તે દેવાલયને એટલું બધું પવિત્ર ગણવામાં આવે છે કે તેને રાણપુર^૭ કહે છે. ત્યાં દમેશાં વત્રાણુઓ આવ્યા વળે છે, જેમાં ઘણાખરા શુન્દત અને પશ્ચિમ રાજપુતાના તથા પંડતપના પણ હોય છે.

પહેલાં, શત્રુંજયની માફક રાણપુર અને ખીજાં સ્થળોનાં જૈન દેવાલયોની દેખરેખ પણ હેમાલાઈ હડિસિંગ રાખતા હતા. ત્યારે તેમની દિયતિ નબળી પડી ગઈ ત્યારે સાદીના મહાજનો તે દેવાલયોની દેખરેખ રાખવા સાચ્યા, પરંતુ તેમાં ઘણી અવ્યવસ્થા થવાથી તેમની દેખરેખ આનન્દ^૮ કલ્યાણુ^૯ ને સોંપવામાં આવી; આ નામ અમદાવાદમાં સ્થપાએલી હિંદુસ્થાનના જૈન લોકોની સમાજને આપવામાં આવેલું છે. આનન્દ^૮ કલ્યાણુ^૯નો એક એજન્ટ સાદીમાં રહે છે અને તેને રાણપુરના કારખાનાનો મુનીમ કહે છે. આ કારખાનાનું કામ રાણપુર, સાદી, માદા અને રાજપુરાનાં જૈન દેવાલયોની દેખરેખ રાખવાનું છે.

ત્યારે હું રાણપુર ગયો હતો ત્યારે તે એજન્ટ મને મળવા આવ્યો હતો. તેણે મને ચોમુખ દેવાલયના બુદ્ધા બુદ્ધા ભાગ દેખાડ્યા અને ભાગેલાં ઓતરંગ વિગેરે બતાવ્યાં અને તે મગ્નશુત સી રીતે બનાવવાં તે વિષે મારો અભિપ્રાય પૂછ્યો. તેને તથા તેના સોમપુરાજ ને ૧૯૦૬ નો અમારો પ્રોપ્રિય રીપોર્ટ^{૧૦} દેખાડ્યો જેમાં ભાંગેલા પાટડાને આધાર આપવાને બતાવેલી ચુક્તિઓ હતી. પણ આથી તે લોકોને સંતોષ થયો નહિ. અને તેમણે કહ્યું કે આનન્દ^૮ કલ્યાણુ^૯એ ૨૦૦૦૦ રૂ. નક્કી કર્યા છે તેથી તે ઓતરંગો નવી કરવી જોઈએ.

* સવારનો ધંધો કરનારા શ્રાવણોની એક જાતનું નામ સોમપુરા છે. આલું નામ પડવાનું કારણ એમ કહેવાય છે કે તે જાતના મજા સ્થાપકનો જન્મ સોમવારે થયો હતો તથા તે સોમનાથ મહાદેવ (પ્રભાસપાટણ)ના દેવાલયનો બાંધનાર હતો. આ દંતકથા પ્રમાણે, સિદ્ધરાજ જયસિંહે તેમને શુન્દરાતમાં આશ્રય આપ્યો, કારણ કે ત્યાં ઘણાં દેવાલયો બાંધાતાં હતાં. ત્યાંથી તેમને દેવાલયો બાંધવા માટે આજી કપર લઈ ગયા અને ત્યાંથી તેઓ ગોરવાડમાં પ્રસર્યા. રાજપુતાનામાં સોમપુરાની એક જ જાત છે કે જેમની પાસે જુના હસ્તલેખો છે તથા જેઓ હસ્તલેખો વિષે કાંઈક જાણે છે. આમાંના બે ઘણાજ બુદ્ધિશાળી જણાયા છે. એકતો નન્ના ખુમ્મા જે મને રાણપુરમાં મળ્યો હતો અને જેને આ દેવાલયનું સમારકામ સોંપવામાં આવ્યું હતું; બીજો કેવળરામ જે વિક્રતા માટે પ્રખ્યાત છે. તે બાલીપ્રાંતના કોસિલાવનો રહેવાસી છે, પણ તે મને જ્યારે પ્રાંતના આદેશમાં મળ્યો હતો. ત્યાં દેવાલયોનો પુનરુદ્ધાર કરવા માટે વાલીઆએ તેને રોક્યો હતો.

એ દેવાલયના આંધનાર વિષે તથા તે આંધવાની રીતે વિષે નીચે પ્રમાણેની હકીકત ત્યાં કહેવાય છે. ધન્ના અને રત્ના નામના બે ભાઇઓ પોરવાડ જાતના હોઈ સિરોહી સ્ટેટના નાન્દિયા ગામના રહેવાસી હતા. કોઈક મુસલમાન બાદશાહનો પુત્ર જેને પોતાના બાપ સાથે દેષ હતો તે રાજપુતાનામાં થઈને જતો હતો. આ બન્ને ભાઇઓએ તેનો ક્રોધ શાંત કર્યો અને પોતાના પિતાને ત્યાં જવા માટે આજીજ કરી. આથી બાદશાહ એટલો બધો ખુશ થયો કે તેણે તે બન્ને ભાઇઓને પોતાની પાસે રાખ્યા. પરંતુ, થોડાક વખત પછી તેમના વિષે કેટલીક અફવાઓ ઉડવાથી તેમને કેદ કરવામાં આવ્યા. બાદશાહે ૮૪ જાતના સિક્કાનો દંડ કર્યો * અને તેમને છોડી મુક્યા. આ બે ભાઇઓ પોતાને દેશ આવ્યા પણ પોતાનું ગામ નાન્દીયા છોડી દઈને ટેકરી ઉપર આવેલા પાલગડ (રાણપુરથી દક્ષિણે) રહ્યા. તેઓએ માદડીમાં એક દેવાલય બાંધ્યું જેને રાણપુર કહેતા કારણ કે દેવાલયની બધી જગ્યા રાણા કુંભા પાસેથી તેઓએ ખરીદી હતી. વળી તે જગ્યા એવી શરતે આપવામાં આવી હતી કે તેનું નામ કુંભારાણના નામ ઉપરથી પાડવું. ‘રાણ’ એ ‘રાણા’ નું ‘કુંકું’ રૂપ છે અને ‘પૂર’ એ ‘પોરવાડ’ નું ‘કુંકું’ રૂપ છે. એક રાત્રે ધન્નાએ સ્વપ્નમાં માલગડમાં એક વિમાન દેખ્યું તેથી તેણે કેટલાક સોમપુરાને બોલાવ્યા, અને તે વિમાનનું વર્ણન કર્યું તથા તેનો પ્લાન બનાવવા તેમને કહ્યું. તેમાં મુંડાડાના રહેવાસી દીપા નામના સોમપુરાનો પ્લાન પસંદ કરવામાં આવ્યો. કારણ કે તેણે સ્વપ્નમાં જેએલા વિમાનની બરાબર નકલ ઉતારી હતી. જ્યારે માદડી ઉજ્જડ થયું ત્યારે ઉત્તરમાં છ માઈલ દૂર આવેલા સાદડીમાં લોકો આવી વસ્યા. ધન્ના, તેનો ભાઈ રત્ના, અને રત્નાનું કુટુંબ આ બધાં પાલગડથી સાદડીમાં આવી રહ્યા અને ત્યાંથી થોડા વખતમાં ધાણેરાવમાં ગયાં. ધાણેરાવમાં મને એક નથમલ્લજી શાહ મળ્યો જે કહે છે કે હું ચૈદમી પેઢીએ રત્નાના વંશનો છું. ધન્નાના વંશમાં કોઈ નથી કારણ કે તે પુત્રહીન મરણ પામ્યો હતો. નથમલ્લજીએ મને કહ્યું કે રાણપુરના દેવા-

*—આ ઉપરથી જણાય છે કે ધન્ના અને રત્ના શાહ હતા. શાહ એટલે સાધુ; અને આ નામો પૈસાદારોનાં નામો સાથે આવતાં એમ લેખો ઉપરથી જણાય છે (જેમકે, વિમલ શાહ, સાધુગુણરાજ, વિગેરે) મોનીઅર વીલીયમ્સના કોષમાં સાધુનો અર્થ વેપારી, ધીરધાર કરનાર એમ આપ્યો છે. અને તે અર્થ અહીં બરાબર બેસે છે. વળી શાહ અને સાધુ તથા શાહુકાર એકજ છે. લોકિક માન્યતા પ્રમાણે જ્યારે વેપારીના પાસે ૮૪ જાતના સિક્કા હોય ત્યારે તેને શાહ અગર શાહુકાર કહે છે.

લયમાં મૂળ સાત માળ કરવાના હતા જેમાંના માત્ર ચાર કરવામાં આવ્યા હતા; અને આ દેવાલય અદ્યુરં થયાથી હાલ પણ રત્નાના વંશનાં માણસો અઆથી હજમત કરાવતાં નથી એમ કહેવાય છે. રત્નાના જે વંશજો છે તેમાંના ઘણેરાવમાં રહેનારા જાણવા લાયક છે. આવા ચાર કુટુંબો છે જેના માણસો ચેત્ર વદિ ૧૦ ને દિવસે રાણપુરમાં ભરાતા મેળામાં કેશર તથા અત્તર લગાડવાનો, આરતી ઉતારવાનો અને નવી ધ્વજ ચઢાવવાનો દક્ષ ધરાવે છે. આં હક્કનો અમલ એક પછી એક કુટુંબો કરે છે. અને તે એટલે સુધી કે જે કોઈ કુટુંબમાં પુરૂષ ન હોય તો વિધવાઓ પણ ખીજાં કુટુંબોનાં પુરૂષો પાસે પોતાના ખર્ચે આ હક્ક ચલાવે છે. વળી આશ્વિન શુદ્ધિ ૧૩ ને દિવસે પણ આવો ખીજો ઉત્સવ થાય છે તે વખતે માત્ર ધ્વજ ચઢાવવામાં આવતી નથી.

હવે, એ દેવાલયમાં કાતરેલા લેખોમાં શું આવે છે તે આપણે જોઈએ આ લેખોમાં લાંબો તથા જરૂરનો લેખ એક ધોળા પથ્થર ઉપર કાતરેલો છે જેનું માપ ૧'૧" પહોળાઈ = ૩'૩" ઉંચાઈ છે. એ લેખ સંસ્કૃત ગદ્યમાં હોઈ ૪૭ લીટીનો છે. જમણી બાજુએ આવેલી મુખ્ય દેવકુસિકાના દ્વારની પાસે આવેલા એક સ્તંભમાં તે શિક્ષા ગોઠવેલી છે. x x x આ લેખ ઘણી રીતે ઉપયોગી છે. કારણ કે તેમાં ઉદેપુર સંસ્થાનના વંશના મૂળ સ્થાપક આધ્યાથી શરૂ કરીને વ્યવસ્થિત યાદી આપી છે. પણ વધારે જરૂરની બાબત એ છે કે તેમાં એ દેવાલય તથા તેના આંધનાર વિષેની પણ હકીકત આવે છે પહેલીજ લીટીમાં, જે દેવને આ દેવાલય અર્પણ કર્યું છે તેમનું નામ આવે છે. તેમાં જિન યુગાદીશ્વર જેમને ચતુર્મુખ પણ કહેલા છે તેમને નમસ્કાર કરેલો છે. પહેલા તીર્થંકર ઋષભનાથનું ખીજું નામ યુગાદીશ્વર છે અને 'ચતુર્મુખ' એ શબ્દ ઉપરથી જણાય છે કે તે દેવાલયમાં સ્થાપિત કરેલી મૂર્તિ ચાર મુખ વાળી છે. તેથી લૌકિક ભાષામાં તેને ઋષભનાથનું ચૌમુખ દેવાલય કહે છે. ત્યાર પછીની ૨૯ લીટીઓમાં, જે રાજના વખતમાં એ દેવાલય બંધાવ્યું હતું તેનાં વંશની હકીકત આવે છે. પણ અહીં એ બંધી હકીકત જવા દો. જે રાજના વખતમાં એ દેવાલય બંધાયું તે રાણા કુંભો હતો. આછીની લીટીઓમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે આ દેવાલયનો આંધનાર ધરણુક હતો. તેને "પરમાર્હત" કહેલો છે, એટલે કે અર્હતોનો (તીર્થંકરોનો) મહાન ભક્ત. આ ઉપરથી જણાય છે કે તેનો ધર્મ જૈન-હતો.

વળી જાણવું જોઈએ કે તેને સં. એટલે કે સંઘપતિ (સંઘ એટલે જૈન યાત્રાળુઓને સમૂહ, તેને દોરનાર) કહ્યા છે. જૈન લોકોમાં એમ મનાય છે કે સંઘ * કાઢીને યાત્રાનાં સ્થળોએ ફરવું અને સઘળો ખર્ચ પોતાને માથે વેઠવો એ એક પુણ્યનું કામ છે અને પૈસાદાર ગ્રહસ્થોએ કાઢેલા ભારે સંઘોના ધણા વર્ણનો જૈન ગ્રંથોમાંથી મળી આવે છે. તેથી એમ કહી શકાય કે ધરણાક માત્ર ધર્મથી જૈન હતો એમ નહિ પરંતુ તે ચુસ્ત જૈન હતો. વિશેષમાં કહ્યું છે કે તે પ્રાગ્વાટ વંશભૂષણ હતો એટલે કે તે પોરવાડ વાણી-આની જ્ઞાતિનો હતો. તેના કુટુંબ વિષે બીજી પણ હકીકત આપી છે. તેના દાદાનું નામ માંગણ અને આપનું નામ કુરપાલ હતું. તેની માનું નામ કામલદે આપ્યું છે. તેના આપ તથા દાદાને સંઘપતિ કહ્યા છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે ધરણાક પ્રથમ સંઘ કાઢનાર છે એમ નહિ પરંતુ તેના કુળમાં સંઘ કાઢવાનો રિવાજ હતો. ૩૨-૩૪ લીટીઓમાં કહેલું છે કે આ ધાર્મિક કાર્યમાં ગુણરાજ નામના બીજા જૈન ધનાઢયે તેને મદદ કરી છે. માત્ર સંઘ કાઢવામાં જેની પવિત્રતાની કીર્તિ છે એમ નહિ પરંતુ તેણે અન્નહરી, પિંડરનાટક, અને સાલેર જેવા સ્થળોમાં નવા દેવાલયો બંધાવ્યાં છે તથા જુનાં દેવાલયો સમરાવ્યાં છે. લી. ૩૯-૪૦ માં એમ આવે છે કે રાણપુરમાં આ ચોમુખ દેવાલય બંધાવવામાં પણ તેના કુટુંબનાં બીજાં માણસોએ તેને મદદ કરી હતી. તેના મોટા ભાઈ તથા ભત્રીજાઓનાં નામો આપેલાં છે. તેના મોટા ભાઈનું નામ રત્ના છે તેની સ્ત્રી રત્નાદે હતી જેનાથી તેને ચાર પુત્રો થયા. લાખા, મના, સોના, અને સાલિંગ. બીજાં નામો આપ્યાં છે તે ધરણાકના પુત્રોનાં છે. ધરણાકને પોતાની સ્ત્રી ધારલદેથી ઓળમાં ઓળા બે છોકરા થયા હતા તેમનાં નામો, જગ્ગા અને જવડ. ત્યાર પછી રાણપુર નામ પડવાનું કારણ આવ્યું છે. લી. ૪૧-૪૨ માં સ્પષ્ટપણે કહ્યું છે કે રાણપુર નામ રાણા કુંભકર્ણના નામ ઉપરથી પડ્યું છે. આ દેવળ ગુહિલ રાજના હુકમથી અહીં બાંધ્યું છે એમ લાગે છે. વિશેષમાં કહ્યું છે કે ચતુર્મુખયુગાદીશ્વરવિહાર (એટલે કે ઋષભનાથનું ચોમુખ દેવાલય) ના નામથી તે ઓળખાતું હતું, પણ ત્રૈલોક્યદીપક ના નામથી પણ ઓળખાતું હતું. લી. ૪૬ માં એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે સૂત્રધાર દેપાકે તે બાંધ્યું હતું.

* સંઘના વર્ણન માટે જુઓ પ્રોએસ રિપોર્ટ, આર્કાઇલોજીકલ સર્વે, વેસ્ટર્ન સરકલ, ૧૯૦૭-૧૯૦૮, પા. ૫૫.

ત્યાંની પ્રચલિત વાતો તથા લેખોની હકીકતને જે આપણે સરખાવીએ તો માત્રમ પડશે કે તે ખરેખર મળે છે. લૌકિક વાતો પ્રમાણે આંધનારાનાં નામો ધન્ના અને રત્ના છે. લેખમાં ધન્નાને બદલે ધરણાક આપ્યું છે અને રત્નાનું નામ એજ છે. લૌકિક વાતો પ્રમાણે ધન્ના રત્નાનો નાનો ભાઈ હતો અને લેખમાં પણ તેમજ છે. વાતો પ્રમાણે મૂળ તેઓ સિરોહીના નાન્દિઆના રહેવાસી હતા. લેખમાં આના વિષે કંઈ ઉલ્લેખ છેજ નહિ, પરંતુ લેખમાં બીજી એક સૂચના આપી છે કે ધરણાએ (ધન્નાએ) અગ્નહરી, પિંડર-વાટક, સાલેર વિગેરે સ્થળોએ દેવાલયોનો પુનરુદ્ધાર કર્યો છે અગ્નહરી અને સાલેર એ નામો હાલ પણ એજ પ્રમાણે યોજાય છે અને હાલનું પિંડવાડા તેજ પિંડરવાટક હોવું જોઈએ. આ બધાં સ્થળો સિરોહી સ્ટેટમાં હોઈ નાન્દિઆની પાસેજ છે. તેથી કદાચ તેઓ નાન્દિઆના રહેવાસી હોઈ શકે. ત્યાંનાં લોકો કહે છે કે તેઓ પોરવાડ વાણીઆ હતા અને પોરવાડ એ પ્રાચ્યારનું પ્રાકૃત રૂપ છે. લેખમાં પણ કહ્યું છે કે તેઓ પ્રાચ્યાર જ્ઞાતિના હતા. લૌકિક વાતોમાં કહ્યા પ્રમાણે દેવાલયના પ્લાનો કરનાર દીપા હતો જે દેવાકનું દુકું રૂપ છે. માત્ર એકજ ભેદ પડે છે. લૌકિક વૃત્તાંત પ્રમાણે ધન્ના ને ફરજન હતું નહિ પણ લેખમાં તેના એ પુત્રો નામે જ્ઞાના અને જ્ઞવડ કહ્યા છે. બાકી બીજી બધી રીતે આ બન્ને હકીકતો બરાબર મળી રહે છે.

આ દેવાલયની મુલાકાત લેનાર માત્ર એકજ યુરોપીયન ગૃહસ્થ છે જેમનું નામ સર જેમ્સ ફ્યુસન છે. આશ્ચર્યની વાત છે કે ટોડે (Tod) તેની મુલાકાત લીધી નહિ. તો પણ “એનાલ્સ એન્ડ એન્ટીક્વીટીઝ ઓફ રાજસ્થાન” (Annals and Antiquities of Rājasthāna) નામના પેતાના પુસ્તકમાં કુંભારાણના વર્ણનમાં તેમણે તેનો કુંકા વૃત્તાંત આપ્યો છે. તે કહે છે કે “ તેની પ્રતિભાના આ નમુનાઓ ઉપરાંત એ ધાર્મિક મકાનો રહેવા પામ્યાં છે એક આશુ ઉપરનું ‘ કુમ્ભો શામ ’ જે ત્યાં બીજાં વધારે ઉપયોગી મકાનોને લીધે ઢંકાઈ ગયું છે પણ બીજે સ્થળે જાણવાલાયક થઈ પડત. બીજું જે ઘણુંજ મોટું છે. અને લાખો રૂપિયાની કિંમતનું છે અને જેનાં ખર્ચમાં કુંભારાણે ૮૦૦૦૦ પાઉંડ આપ્યા છે, તે મેવાડની ઉંચી ભૂમિના પશ્ચિમ ઉતારથી જતા સાદરી ધાટ (Sadripass) માં આવેલું છે અને તે ઋષલ દેવને અર્પણ કરેલું છે. તે ઘણા એકાંત સ્થાળમાં આવેલું છે તેથી જીલમમાંથી અચ્યું

હશે. હાલમાં જંગલી પશુઓના ત્યાં રહે છે. ” * આ વળુને પછી તેમણે નીચેની ટીપ મૂકી છે. “ પોરવાડ જ્ઞાતિના જૈન ધર્મના રાણાના એક પ્રધાને આ દેવાલયનો પાયો ઇ. સ. ૧૪૩૮ માં નાંખ્યો. ફંડ ઉભું કરીને તે દેવાલય પૂરું કરવામાં આવ્યું. તેને ત્રણ માળ છે અને તેનો આધાર ૪૦ શીટથી પણ ઉંચા પથ્થરના થાંભલાઓ ઉપર રહેલો છે. અંદરના ભાગમાં કાચના કડકાથી મીનાકારી કામ કરેલું છે. નીચેના દેવગૃહોમાં જૈન તીર્થંકરોની પ્રતિમાઓ મૂકેલી છે. તે વખતે હિંદી કારીગરી ઉતરતી સ્થિતિમાં હતી તેથી તેમાં બહુ સુંદરતા આપણે જોઈ શકીએ તેમ નથી પરંતુ તેના ઉપરથી ઉતરતી જતી કારીગરીનો ક્રમ આપણે કાઢી શકીએ. વળી આના ઉપરથી એમ પણ જણાય છે કે પહેલાંના મીનાકારીની રીત તે વખતે પણ હતી. મેં તે જોયું નહિ તેથી મને શોક થાય છે. ”

આ પ્રમાણે ટાંડનો વૃત્તાંત જો કે ઘણે ભાગે ખરો છે, તો પણ તેમાં ખામીઓ છે. પ્રથમ તો તે દેવાલયનો બાંધનાર પોરવાડ જ્ઞાતિનો છે તે બરાબર છે; પરંતુ તે રાણા કુંભાનો પ્રધાન છે એ શા આધારે કહેલું છે? વળી ટાંડ કહે છે કે ‘ ફંડ ઉભું કરીને એ દેવાલય પૂરું કર્યું એનો અર્થ શો? વલી તેમણે કહ્યું છે કે તે દેવાલય બાંધવાનો ખર્ચ દસ લાખ કરતાં વધુ થયો છે અને રાણાએ તેમાં ૮૦૦૦૦ પૌંડ આપ્યા છે; આ વિગત કયા આધારે લખી છે? ત્રીજી બાબત એ છે કે તે દેવાલય એકાંતમાં આવ્યું છે માટે મુસલમાનોના જીલમમાંથી બચ્યું છે એ કહેવું બ્યાજખી નથી. લોકોમાં એક એવી વાત ચાલે છે કે રાજપુતાના ઉપર જ્યારે ઔરંગઝેબે ચઢાઈ કરી ત્યારે તે આ દેવાલયમાં ચઢ્યો હતો અને મૂર્તિઓ ભાંગવાની શરૂઆત પણ કરી હતી અને હાલ પણ કેટલાંક ભાગેલાં ‘પરિકરો’ તથા ‘તોરણો’ છે જે લોકોના કહેવા પ્રમાણે ઔરંગઝેબે ભાંગ્યાં હતાં. પરંતુ જે રાત્રે એ ભાંગવાનું કાર્ય શરૂ થયું તેજ રાત્રે તે અને તેની બેગમ માદાં પડ્યાં; બેગમે સ્વપ્નમાં રાત્રે ઋષભનાથ તીર્થંકરને જોયા અને તેમને કહેતા સાંભળ્યા કે “ તું તારા ઘણી પાસે આ અનિષ્ટ કાર્ય બંધ કરાવ અને બીજે દિવસે મારી પ્રતિમા પાસે આરતિ કરાવ ” આ પ્રમાણે ઔરંગઝેબે કર્યું અને મૂર્તિઓની પૂજા કરી. પૂર્વના સભામંડપમાં આવેલા એક સ્તંભ ઉપર એક

* ટાંડનો “ એનાલ્સ ઓફ ઍન્ડીકવીઝ ઓફ રાજસ્થાન ” પુ. ૧, પા ૨૬૮ (પ્રકાશક:-લહરી અને કુંપની, કલકત્તા, ૧૮૬૪)

લેખના મધ્યે એક આકૃતિ છે જે આ મુગ્ધ આદ્યાદની છે એમ લોકો કહે છે. આ આકૃતિએ પોતાના બે હસ્ત જોડેલા છે, જે તે વખતની તેની નમ્રસ્થિતિ જણાવે છે. જોકે ભગિલાં કાતરકામે ઉપરથી મુસલમાનોનો બુલમ જણાઈ આવે છે તોપણ ચારંગજેય જેવો સુસ્ત મુસલમાન હિંદુઓની મૂર્તિઓને નમે એ માન્ય કરવું સરલ નથી. આ આખત સાથે જણવું જોઈએ કે આ દેવાલયમાં ત્રણ નાની ઈમારત છે જેમાંની બે આગળના મોખરેજ એ બાજુએ છે અને ત્રીજી એક બીજા માળમાં છે. પરંતુ એમ પણ કહેવાય છે કે તેણે ભાંગવાનું કાર્ય શરૂ કર્યું તે વખતે એકજ રાતમાં આ ત્રણ ઈમારતો એવી ઈચ્છાથી આંધવામાં આવી છે કે જેથી વધારે નુકસાન થતું અટકે. ચારંગજેય અહીં આવ્યો કે નહિ એ નક્કી નથી પરંતુ એટલું તો ચોક્કસ છે કે મુસલમાનોએ મકાનને ઈમારત કરી છે અને એ વાત ભાંગેલા 'પરિકરો' તથા તોરણો તથા દક્ષિણના સલામંડપના ધુમ્મસો ઉપરથી જણાઈ આવે છે, અને આવી વધુ ઈમારત થતી અટકાવવા માટે ઈમારત કરાવ્યા વિના છુટકો હતોજ નહિ તેથી તેમણે આ પ્રમાણે કર્યું હતો. અને રાજપુતાનામાં આ પ્રમાણે વણી વખત અનેક છે. ત્રીજી વાત એ છે કે સ્તંભ ઉપરની આકૃતિ મુસલમાનનીજ છે એ નક્કી નથી, તે કદાચ ઉસમાપુરના એમાંથી એક વાણીયાની હોય જેણે, નીચેના લેખમાં કહ્યા પ્રમાણે પૂર્વનો સલામંડપ સમરાચો હતો.

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે આ દેવાલય ચોમુખ દેવાલય છે. ચોમુખ એટલે ચાર આકૃતિઓ ચાર દિશાઓ તરફ મોં કરીને એક એકને પીઠ અડાડીને એક બેસથી ઉપર બેસાડેલી હોય તેનો સમૂહ. મંદિરમાં આ મોટી આકૃતિઓ હોવાને લીધે દરેકના મોં તરફ એક, એમ ચારે બાજુએ દારો છે. આ પ્રતિમાઓ ઘોળા પથ્થરની અનેકી છે અને તે એકજ તીર્થંકર ઋષ્યભનાથની છે. ઉપરના માળમાં પણ આવું એક મંદિર છે જેમાં ચાર દારથી જઠ શકાય છે. નીચેના મંદિરને, જેમ બીજા જૈન દેવાલયોમાં હોય છે તેમ દરેક દારની આગળ ગૂઢમંડપ નથી પરંતુ એક નાનો મુખમંડપ છે. વળી, દરેક બાજુએ જરા નિમ્ન ભૂમિ ઉપર એક એક સલામંડપ છે જેમાં જવા માટે 'નાળ' અગર સીડી છે. આ નાળની અહાર એક એક ઉઘાડી કમાન છે અને ઉંચે એક "નાળમંડપ" છે. આ ઉઘાડી કમાણોમાં સીડી મારફતે જઠ શકાય છે પણ આવી સીડીઓમાં પશ્ચિમની સીડીને વધારે પગથીયાં છે અને તેથી તે બાજુનું દાર મુખ્ય ગણાય છે.

મુખ્ય મંદિરના દરેક મુખમંડપની આબુએ એક “ માદર ” અગર મોટું મંદિર છે, અને દરેક સલામંડપની સામે “ ખુંટરા મન્દર ” અગર નાનું મંદિર છે. આબુ નામ આપવાનું કારણ એ છે કે સલામંડપોનાં મધ્ય પિંદુઓમાંથી દોરેલી લીટીઓથી બનેલા ખુણા અગર “ નાસકો ” ઉપર તે આવેલ છે. આ ચાર મંદિરોની આબુઆબુએ ચાર ધુમ્મટોના સમૂહો છે જે લગલગ ૪૨૦ સ્તંભો ઉપર રહેલા છે. દરેક ચારના સમૂહની મધ્યના ધુમ્મટો ત્રણ માળ ઉંચા છે અને એજ સમૂહના બીજા ધુમ્મટોથી ઉંચા બીજા છે. આવા મધ્યના ધુમ્મટોમાંનો એક જે મુખ્યદ્વારની સામે છે તેને અંદર અને ઉપર એમ બેવડો ધુમ્મટ છે જેનો આધાર ૧૬ સ્તંભો ઉપર રહેલો છે. મુખ્ય મંદિરની ચારે આબુએ અનેક દેવકુલિકાઓ છે. જેમાં દરેકને પીરામીડના આકારનું છાપરું છે પણ આંતરો કરવા માટે ભીંત નથી. * તેમાં ૧૬ મા સૈકાના પૂર્વાર્ધમાં બનેલા લેખો છે જેમાં પાટણ, ખંભાત વિગેરે સ્થળોના જાત્રાળુઓ જેમાંના ઘણા ખરા ઝોસવાળા છે તેમણે બંધાવેલી દેવકુલિકાઓ વિષેની હકીકત આવેલી છે.

રાણપુર દેવાલય નિહાળવાથી મગજ ઉપર જે અસર થાય તે સર જેમ્સ ફ્રેગ્યુસને નીચે પ્રમાણે વર્ણવી છે:—

“ આ સ્તંભોના વનનો અંદરનો ભાગ જોવાથી જે દેખાવ દૃષ્ટિગોચર થાય છે તે તેના એક મંડપના દશ્ય (વુડકટ નં. ૧૩૪) ઉપરથી જણાય છે; પરંતુ સ્તંભોની આવી ગોઠવણીથી અજવાળાના આડકતરા માર્ગને લીધે તથા અજવાળું આવવાનાં દ્વારોની રચનાને લીધે ગમે તેવા દશ્યમાં પણ એ ચિતાર બરાબર ઉતારી શકાય તેમ નથી. વળી, તીર્થંકરોની પ્રતિમાઓ વાળી દેવકુલિકાઓની સંખ્યા ઉપરથી પણ આશ્ચર્ય લાગે છે. મધ્યમાં આવેલાં બાર દેવ ગૃહો ઉપરાંત અંદરના ભાગની આબુ આબુએ આવેલી ૮૬ દેવકુલિકાઓ છે અને તેમનાં મુખભાગો ઉપર ક્રોતરકામ કાઢેલાં છે.

“ રાણપુરના એ દેવાલયનો આજ દેખાવ વુડકટ નં. ૧૩૫ ઉપરથી જોઈ શકાય તેમ છે. આ દેવાલયનું ભોંયતળીયું ઉંચું હોવાને લીધે તથા મુખ્ય ધુમ્મટોની વધારે ઉંચાઈને લીધે એક મહાન જૈન દેવાલયનો બરાબર દેખાવ

* “ હીસ્ટરી ઓફ ઇન્ડિયન એન્ડ ઇસ્ટર્ન આર્કિટેક્ચર ” નામના પુસ્તકમાં ફ્રેગ્યુસને પા. ૨૪૦ ઉપર આપેલો ખાત બરાબર નથી. અહીં આપેલો નકશો ખરો અને વિશ્વાસ રાખવા લાયક છે.

આપે છે કારણ કે ખીન્ન જુનાં દેવાલયોમાં બાહ્ય લામ ઉપર કોતરકામનો અભાવ હોય છે (જુઓ પ્લેટો (a) અને (b)). આ દેવાલયમાં ઘણા અને નાના લાગો પાડેલા છે તેથી શિશ્યવિદ્યાની ખરી શોભા તેમાં દેખાઈ આવે તેમ નથી; પરંતુ દરેક સ્તંભો એક એકથી જુદા છે તથા તે ઉત્તમ રીતે ગોઠવ્યા છે અને તેમના ઉપર સિન્ન સિન્ન ઉંચાઈના શુભ્રમટો ગોઠવેલા છે:—આ બધા ઉપરથી મન ઉપર ઘણી સારી અસર થાય તેમ છે. ખરેખર, આવી સારી અસર કરે એવું તથા સ્તંભોની સુંદર ગોઠવણી વિષે સૂચના કરે એવું હિંદુસ્તાનમાં બીજું એકપણ દેવાલય નથી.

“ ગોઠવણીની ઉત્તમતા ઉપરાંત બીજી જાણવા યોગ્ય બાબત એ છે કે તેણે રોકેલી જગ્યા ૪૮૦૦૦ ચો. ફુ. એટલે કે મધ્યકાલીન યુરોપીય દેવ-ગાના જેટલી છે અને કારીગરી તથા સુન્દરતામાં તો તેમના કરતાં ઘણી રીતે વધે તેમ છે.” ૧

આ દેવાલયના બાહ્ય લાગમાં એ જુદી જાતના પથ્થરો વાપર્યા છે. મોંઘતળીઆ માટે સેનાડી નામનો પથ્થર તથા ભંજિા માટે સોનાણા નામનો પથ્થર વાપર્યો છે અને પ્રતિમાઓ સિવાય અંદર સર્વ દેકણે આ બીજી જાતનો પથ્થર વાપરેલો છે. શિખર છંટાનું આધેસું છે. બ્યારે ૯૦ ત્યાં હતા ત્યારે અંદરની બાહ્યુએ પુનઃદ્વારનું કાર્ય બાંધતું હતું અને તે વખતે દર ગણ દીઠ ૫ આના પ્રમાણે સોનાણા પથ્થર આણુતા હતા. સોનાણાનો જાગીરદાર જે જાતે ચારણુ હતો તેને આ બાબતની ખબર પડતાંજ પથ્થરનો ભાવ દર ગણે રૂ. ૧-૪-૦ કરી દીધો; અને તેથી બાનન્દજી કલ્યાણજીના એજન્ટને આ કામ કરવાક વખત માટે પરતું મૂકવું પડ્યું.

આ ચોમુખ દેવાલયમાં ખીન્ન દરેકો પણ એમાં નથી. મુખ્ય મંદિરના ઉત્તર-પશ્ચિમ તરફના “ માદર ”માં સંમેતશિખરનું એક કોતરકામ છે, અને તેની સામેના ‘માદર’માં એક અધુરું મૂકેલું અષ્ટાપદનું કોતરકામ છે. આમાં પહેલાની બહાર જમણી બાહ્યુએ એક શિલા છે જેના ઉપર ગિરનાર અને શંકુજ્યની ટેકરીઓ કાઢેલી છે. તેની યાંથી બાહ્યુએ એટલે કે ઉત્તરના નાલમંડપમાં એક સદસ્યદ્રુતનું કોતર કામ આવેલું છે. ઉપર કહેલાં બીજા માદરની બહાર નજીકમાં ૨૩ મા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથનું વિચિત્ર કોતર કામવાળું બિંબ છે જેમાં તેમના મસ્તક ઉપર નાગની યુક્તિથી ગુંથેલી દ્રણુઓ છે. પણ એમ કહેવાય છે કે આ શિલા બીજે રથજેથી લાવવામાં આવેલી.

છે. એમ લાગે છે કે એ શિક્ષા ત્રણ સ્થળેથી લાંબેલી છે અને પ્રાચીનથી ચૂનાથી સાંધેલી છે. તેની નીચે સંવત ૧૯૦૩ (ઈ. સ. ૧૮૪૬) નો એક તાનો લેખ છે અને તેમાં કેવલગચ્છના કક્કસરિનું નામ આવે છે. આ છેલ્લા કાતરકામ શિવાયનાં ખીન્ન યથાં કાતરકામો ઘણાં ઉપયોગી છે જેમને દરેકને માટે બુદ્ધ બુદ્ધ વર્ણન આપવાની જરૂર છે અને તે લવિષ્યને માટે રાખું છું.

(લેખનું ભાષાંતર.)

યુગાદીશ્વર શ્રીચતુર્મુખ જિનને નમસ્કાર થાઓ. વિક્રમ સંવત્તા ૧૪૯૬ મા વર્ષે શ્રીમેદ્દપાટના રાજધિરાજ શ્રી અખ્ય, ૧; શ્રી ગુહિલ, ૨; ભોજ, ૩; શીલ, ૪; કાલભોજ, ૫; ભર્તૃભટ, ૬; સિંહ ૭; મહાયક, ૮; ત્રીપુરમાણ, જેણે પોતાની, પોતાના પુત્રની તથા સ્ત્રીની સોનાથી તુલા કરાવી હતી, ૯; પ્રખ્યાત અલ્હટ, ૧૦; નરવાહન, ૧૧; શકિતકુમાર, ૧૨; શુચિવર્મન, ૧૩; કીર્તિવર્મન, ૧૪; યોગરાજ, ૧૫; વરટ, ૧૬; વંશપાલ, ૧૭; દેરિસિંહ, ૧૮; વીરસિંહ, ૧૯; શ્રીચારસિંહ, ૨૦; ચોડસિંહ, ૨૧; વિક્રમસિંહ, ૨૨; રણસિંહ, ૨૩; ખેમસિંહ, ૨૪; સામંતસિંહ, ૨૫; કુમારસિંહ, ૨૬; મથનસિંહ, ૨૭; પદ્મસિંહ, ૨૮; જેત્રસિંહ, ૨૯; તેજસ્વિસિંહ, ૩૦; સમરસિંહ, ૩૧; શ્રીભુવનસિંહ, અપેનો વંશજ અને શ્રીઅલ્લાવદીન સુલ્તાન તથા આહુમાન રાજા શ્રીકીર્ત્તક નો છતનાર ૩૨; (તેનો) પુત્ર શ્રીજયસિંહ, ૩૩; લક્ષ્મસિંહ, માલવાના રાજા ગોગાદેવ નો છતનાર, ૩૭; શ્રીખેતસિંહ, ૩૮; અતુલનીય, રાજા શ્રીલક્ષ, ૩૯; (તેનો) પુત્ર રાજા શ્રીમેકલ, જે સુવર્ણ તુલાદિ દાનપુણ્ય પરોપકારાદિ ગુણરૂપ કલ્પ વૃક્ષોને આશ્રય આપનાર નંદનવન જેવો હતો. ૪૦; તેના કુલકાનનમાં સિંહ સમાન રાણા શ્રીકુંભકર્ણ, ૪૧; જેણે સહેલાઈથી મહાન કિલ્લાઓ (જેવા કે) સારંગપુર, નાગપુર, ગાગરણ, નરાણક, અજ્યમેર, મંડોર, મંડલકર, છુંદી, ખાર્ડ, ચાટસ, જતા અને ખીન્ન છતીને^૩

૧. એ કીર્ત્ત તે કદાચ સોનગરા માલવદેવનો પુત્ર અને વણવીરનો ભાઈ કીર્ત્ત હશે જેને માંદ વિ. સં. ૧૩૬૪ નો એક લેખ છે.

૨--તવારીખ ફરિશ્તાતમાં એમ કહેલું છે કે ગોગાદેવ (કાકદેવ)ને પણ અલ્લા-હદીને હત્યા હતો.

૩ આ કિલ્લાઓ નીચે પ્રમાણે ગોળખાવી શકાય: સારંગપુર તે સીધીઆના તાળાના માંજવાનું સારંગપુર; નાગપુર તે જોધપુર સ્ટેટના એજ નામના પ્રાંતનું સુખ્ય શહેર; ગાગરણ તે કોટા સ્ટેટનું ગાએન; નરાણક તે જોધપુરના રાજ્યનું નરાણા જે દાદુખંચીઆના શરતું સ્થાન; અજ્યમેર તે અજ્યમેર; મંડોર તે જોધપુરની

પોતાનું પરાક્રમ દાખવ્યું હતું; જે ગજપતિની માફક, પોતાના, 'લુગ' (હથ, સૂંઢ)ના બળથી ઉત્તમ થયો હતો અને જેણે ઘણાં "ભદ્રો" (શુભ શુભો, એક જાતના હાથીઓ) મેળવ્યા હતા; જેણે ગરુડની માફક સર્પ જેવા ઘણાં એવંચ રાજાઓનો ઘાણ કર્યો હતો, જેના ચરણ કમળને જુદા જુદા દેશના રાજાઓની મસ્તકાવલી વંદન કરતી હતી અને જે આ રાજાઓની વિપક્ષતાને પોતાના હસ્તકંડથી વિખેરી નાંખતો હતો; જે પતિવ્રતા લક્ષ્મી (રાજ્યશ્રી, લક્ષ્મીદેવી) સાથે ગોવિંદની માફક આનંદ કરતો હતો; જેનો પ્રભાવ જે દુર્નીતિની ઝાડીને નષ્ટ કરવામાં અગ્નિનું કામ કરતો હતો, તે પ્રસરવાથી પશુઓનાં ટોળાં, એટલે કે, વિપક્ષ રાજાઓ નાશી જતા હતા; જેનો "હિંદુ સુવતાન" એવો ઇન્દ્રાણ ગુર્જરા અને દીલ્હીના સૂલ્તાનોએ આપેલા રાજ્યછત્રથી સૂચિત થયો હતો; (જે) સુવર્ણસત્રનો આગાર હતો; જે પદ્મચંદ્રનો આધાર હતો; તેના ચતુર્થ લક્ષકર રૂપી નદીનો તે સાગર હતો; જે કીર્તિ, ધર્મ, પ્રજાપાલન, સત્ત્વાદિ ગુણોવંત શ્રીરામ, યુધિષ્ઠર, આદિ રાજાઓનું અનુકરણ કરતો હતો;—આ મહારાજાના વિજયમાન રાજ્યમાં; પ્રાગ્વટ જ્ઞાતિના મુકુટમણિ સંઘપતિ માંગલુના પુત્ર સંઘપતિ કુરપાલની સ્ત્રી, કામલદેવો પુત્ર સંઘપતિ ધરણાક જે તેનો (રાજાનો) માનીતો હતો અને જે અહીંનો સુન્ત લક્ષ્મી હતો;—જેનું શરીર વિનય, વિવેક, ધૈર્ય, આદર્શ, શુભકર્મ, નિર્મલશીલ, આદિ અદ્ભુત ગુણ રૂપી જ્વાલીરથી ઝગઝગતું છે; જેણે શ્રીસુવતાન અહમ્મદનું દરમાન લીધું હતું એવા સાધુ ગુણરાજ સાથે આશ્ચર્યકરક દેવાલયોવાળા શ્રીશત્રુંજ્યાદિ યાત્રાનાં સ્થળોએ જેણે યાત્રા કરી હતી; અગ્નહરી, પિંડરવાટક, સાલેર વિગેરે સ્થળોએ નવાં જૈન દેવાલયો (અંધાવીતે) તથા જુનાં દેવાલયોનો છર્ણોદ્ધાર કરીને, જૈનદેવોનાં પગલાંની

ઉત્તરમાં ૭ મૈલ દૂર આવેલું મંદોર; મંડલકર તે ક્ષાય મેવાડના મંડલગઢ પ્રાંતનું મુખ્ય શહેર; બહી તે હાલનું બહી; ખાટ તે મેવાડના નાગપુર પ્રાંતનું ખાટ અગર તે જૈનપુરના રોખાવાડીમાં આવેલું ખાટ; ચાટસુ એ જૈનપુર સ્ટેટનું ચાટસુ અગર ચાટુ જે જયપુર-સવાઈ-મધોપુર લાઈનનું સ્ટેશન છે. જના ઓળખી શકાય તેમ નથી.

૧ ગુણરાજ, સુવતાન અહમ્મદ અને દરમાન વિષે જનક, બોમ્બે, એ ૦ સો ૧૦ ના પુ. ૨૩, પા. ૪૨ માં "ચિતોરગઢ પ્રસારિત" નામે માસે લેખ લુઓ.

૨ આ સ્થળો ઓળખવા માટે ઉપરની ટીકા લુઓ. વળી, પ્રોફેસર રીચાર્ડ. વે. રેન્ડલ, સર્કલ, ૧૯૦૫-૬, પા. ૪૮-૪૯ લુઓ.

સ્થાપના કરીને, દુષ્કાળના સમયમાં અન્નક્ષેત્રો માંડીને ધણા પરોપકારો જેણે કર્યા તથા જૈન સંઘનો ધણો સત્કાર કર્યો હતો. આવા અનેક સદ્ગુણો રૂપી બહુમૂલ્ય કયાણથી ભરેલું એવું જેતું જીવન રૂપી વાહન સંસાર સમુદ્રને તરવાને શક્તિમાન થયું હતું; પોતાની સ્ત્રી ધારલદેથી ઉત્પન્ન થએલા પુત્રો સંઘપતિ જ્ઞાતા, સં. જ્ઞવજ્ઞા વિગેરે તથા તેના (ધરણાકના) મોટાભાઈ રત્ના અને તેની સ્ત્રી રત્નાદે તથા તેમના પુત્રો લાખા, મળ, સોના, સાલિંગ સાથે; રાણા શ્રીકુંભકણે પોતાના નામ ઉપરથી થએલ રાણપુરમાં, પોતાના હુકમથી ત્રૈલોક્યદીપક નામનું શ્રીયુગાદીશ્વર ઋપભનાથનું ચૌમુખ દેવાલય બંધાવ્યું. સુવિહિતપુરન્દર ગચ્છાધિરાજ, પરમ ગુરૂ, શ્રીદેવસુંદરસૂરિ પદ્મ પ્રભાકર, શ્રીબૃહત્પાગચ્છના શ્રીસોમસુંદરસૂરિ જે શ્રીજગચ્છન્દ્રસૂરિ અને શ્રીદેવન્દ્રસૂરિના ૧ વંશમાં હતા તેમણે પ્રતિષ્ઠા કરી. આ દેવલયસૂત્રધાર દેપાકે બનાવ્યું છે. યાવચ્ચંદ્રદિવાકરૌ આ શ્રીચતુર્મુખ વિહાર રહો ! શુભં ભવતુ.

(૩૦૮-૯)

નં. ૩૦૮-૦૯ ના લેખોમાં જણાવ્યું છે કે-સંવત્ ૧૬૯૭ માં અમદાવાદની પાસે આવેલા ઉસમાપુરના રહેવાસી પ્રાગ્વાટજ્ઞાતિના સા. ખેતા અને નાયકે, જેમને અકબર બાદશાહે જગદ્ગુરૂનું વિરૂદ્ધ આજ્ઞું છે એવા શ્રીહીરવિજયસૂરિના સદુપદેશથી, રાણપુર નગરમાં, સં. ધરણાએ કરાવેલા ચતુર્મુખ વિહારમાંના પૂર્વદિશાવાળા દરવાજાના સમારકામ સાડું ૪૮ સોના મહોરો આપી તથા તેજ દરવાજા પાસે ભેઘનાદ નામનો એક મંડપ કરાવ્યો.

બાકીના લેખોમાં જણાવ્યું છે કે અમુક સાલમાં અમુક ગામના અમુક શ્રાવકોએ આ દેવકુલિકાઓ કરાવી છે. વિશેષ હુકીકત નથી.

રાણપુરના આ મહાન્ મંદિરનું વિસ્તૃત વર્ણન ઉપર આપવામાં આવ્યું છે. આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરનાર સોમસુંદરસૂરિના એક શિષ્ય નામે પંડિત પ્રતિષ્ઠાસોમે સંવત્ ૧૫૫૪ માં સોમસૌમાગ્ય નામનું કાવ્ય બનાવ્યું છે. જેમાં ઉક્ત આચાર્યનું વિસ્તારથી જીવનચરિત્ર વર્ણવામાં આવ્યું છે. એ કાવ્યના ૯ મા સર્ગમાં ધરણાકે કરાવેલા એ મંદિરનો પણ

ખનાવ્યાં. નાના પ્રકારની પુતળીઓ વિગેરેના સુંદર કોતરકામ વડે અલંકૃત થએલા અને જેમને જોઈને લોકોના ચિત્ત ચમત્કૃત થાય એવા તે મૂલમંદિરને ૪ બાજુ ૪ ચંદ્ર જેવા ઉજ્જવળ ‘ભદ્રપ્રાસાદો’ ખનાવ્યાં. આવી રીતે તૈયાર થએલું તે મંદિર સાક્ષાત્ નંદીશ્વર-તીર્થની સાથે સ્પર્ધા કરતું હોય તેમ જણાતું હતું અને તેથી તેનું નામ ‘ત્રિભુવનદીપક’ આવું રાખવામાં આવ્યું. પછી તેમાં સૂચના બિંબ જેવાં તેજસ્વી એવા આદિનાથતીર્થકરનાં ૪ બિંબોની સોમ-સુંદરસૂરિના હાથે પ્રવિત્ર પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

દીન જનોના ઉદ્ધારક એવા ધરણાક શેઠે એ પ્રતિષ્ઠાના સમયે જે જે આશ્ચર્ય પમાડનારા મહોત્સવો કર્યા તે જોઈને કોણે વિસ્મય-પૂર્વક મસ્તક નહિં ધુણાવ્યું ? એ મહોત્સવ પછી સોમદેવ વાચકને તેણે આચાર્યપદ અપાવ્યું અને તેના માટે પણ બહુ દ્રવ્ય વ્યય કરીને એક તેવો જ બીજો મહોત્સવ કર્યો. ”

મેહુ નામના એક યતિએ સંવત્ ૧૪૯૯ ના કાર્તિક માસમાં રાણકપુરના એ મંદિરનું એક સ્તવન ખનાવ્યું છે તેમાં પણ સંક્ષેપમાં આ કાવ્ય પ્રમાણે જ વર્ણન કરેલું છે. એ સ્તવનમાં ધરણા (ધન્ના) સેઠનું મૂળ વાસસ્થાન તરીકે રાણપુર જ જણાવ્યું છે, અને તેનું વર્ણન આ પ્રમાણે આપે છે—

હીયડઉ હરખધં મઝ ઉલ્લસીઉં,

રાણિગપુર દીઠધં મન વસિઉં,

આણહલપુર અહિનાણી.

ગઠમઠ મંદિર પોલ સુચંગે,

નિરમલ નીર વહધં વચિ ગંગે,

પાપ પખાલસુ અંગે.

૧ આમાં રાણકપુરને આણહિલપુર (પાટણ) ની સાથે સરખાવ્યું છે તેથી જણાય છે કે એ સ્થાન મોટા નગર જેવું હશે. કાંદીધજ વિવહા-રીઆના વસવાવાળો ઉદ્દેશ પણ એજ વાત સૂચવે છે.

૨ રાણકપુરની વચમાં એક નદી વહેતી હતી; તેઆજે પણ તેમજ વહે છે.

કૃપા વાવિ વાડી હુટ્ત્રાલા,
 નિલુહુ ભવણુ દીસઈ જેવાલા,
 પૂજ રચઈ તિહાં ખાલા.
 વરણુ અદારઈ લોક સુવિચારી,
 દોટીધજ વસઈ વિવહારી,
 પુન્યવંત સુવિચારી.

તિહાં મુખિ સંધવી ધરણુડ,
 દાનિ પુણ્ય જગિ જન્મ વસ્તરણુ,
 નિલુહુ ભવણુ ઉધરણુડ.

એ સ્તવનમાં આગળ જણાવે છે કે ધરણુડે ૫૦ મુખ્ય સલાટો બોલાવ્યા અને તેમને સુંદરમાં સુંદર મંદિર બાંધવા કહ્યું. ત્યારે તેમણે સિદ્ધપુરના ચંદ્રમુખા મંદિરના બહુ વખાણ કર્યા અને દેપાડે કહ્યું કે હું શાસ્ત્રવત મંદિરના જેવા પ્રમાણુવું અનુપમ મંદિર બનાવી આપીશ. તે પ્રમાણુ શેઠે દેપાને તે કાર્ય સોંપ્યું. સંવત ૧૯૪૫ માં મોટો હુકાળ પડ્યો તે વખતે ધરણુને તેના ભત્રીજાએ કહ્યું કે—

રક્ષીયાર્થતિ લખપતિ ઇણિ ઘરિ,
 કાકા હિંવ કીજઈ જગડૂ પરિ,
 જગડૂ કહીયઈ રાયાસધાર,
 આપણુ પે દેસ્યાં લોક આધાર.

એટલે—આપણે ઘેર તો લક્ષ્મીની લીલા લહેર છે માટે હે કાકા હવે આપણે જગડૂશાહની માફક કરવું જોઈએ. જગડૂએ ત્યારે રાજાઓને આધાર આપ્યો હતો ત્યારે આપણે પ્રજાને આધાર આપીશું. એ પ્રમાણે ભત્રીજાના વચનથી શેઠે ખુલ્લા હાથે સત્કાર (દાન-શાળા=સદાનત) ખુલ્લું મુક્યું.

વળી એ સ્તવનમાં જણાવે છે કે—એ મંદિરના મુખ્ય દેવગૃહની પશ્ચિમ બાજુના દ્વાર આગળ હુમેશાં જેલો થતા હતા. ઉત્તર બાજુના દ્વાર આગળ સંધજનો બેસતા હતા. પૂરવ દિશા તરફ વિધ્યાચલ પર્વતની ભીત આવેલી હતી અને દક્ષિણ દિશામાં મહોટી પાલધશાલા હતી—જેમાં તપાગચ્છ નાયકે સોમચુંદરસૂરિ રહેતા હતા.

વળી આગળ જણાવે છે કે—

ચ્યારઠ મહૂરત સામટાં એ લીધાં એકઠ વાર તુ,
પહિલઠ દેઉલ માંડીઉં એ બીજઠ સત્તકાર તુ;
પૌષધશાલા અતિ ભલી એ માંડીઅ દેઉલ પાસિ તુ,
ચતુથઉં મહૂરત ઘરતાણઉં એ મંડાવ્યા આવાસ તુ.

અર્થાત્—ધરણા સેઠે ચ્યાર કાર્યો એકજ મહૂર્તમાં પ્રારંભ્યાં હતાં. જેમાં પહેલું કાર્ય મંદિરવાળું, બીજું દાનશાળા ખુલ્લી મુકવાનું, ત્રીજું પૌષધશાળા બંધાવવાનું અને ચોથું પોતાના રહેવા માટે મહાલયો બંધાવવાનું હતું. મંદિરનું વર્ણન આ પ્રમાણે આપે છે:—

સેત્રુંજએ સિરિ ગિરનારો રાણિગપુર શ્રીધરણુવિહારો,
વધ્યાગ્રલ અધિકું ફલ લીજઠ, સફલ જન્મ શ્રીચઉમુખ કીજઠ;
દેવચંદ તિહાં અવધારિ, શાસત જિણુવર જાણે ચ્યારિ,
વિહરમાણી બીઠ અવતારી, ચઉવીસ જિણુવર મૂરતિ સારી,
તિહિ જિણુગિંબ બાવનુ નિહાલુ, સયલ ગિંબ બહત્તર જિણાલુ;
ફિરતી ગિંબ નવિ જાણઉં પાર, તીરથ નંદિસર અવતાર.
વિવિધ રૂપ પૂતલીય અપાર, કોરણીએ અરબુદ અવતાર.
તોરણ થંભ પાર નવિ જાણું, એક જીભ કિમ કહીય વખાણઉં.

હસ્તિકુંડીના લેખો.

(૩૧૮)

આ ઉપયોગી શિલાલેખ, ‘ એપિગ્રાફિઆ ઈન્ડિકા ’ ના ૧૦ મા ભાગમાં (પૃષ્ઠ ૧૭-૨૦) જોધપુર નિવાસી પડિત રામકરણ દ્વારા પ્રકટ કરવામાં આવ્યો છે. લેખનું સ્થાન, તેનો ઇતિહાસ અને તેમાં આવેલી હકીકત સંબંધે ઉક્ત પડિતજીએ જે વિવરણ આપેલું છે, તેનો સારાંશ આ પ્રમાણે છે:—

“ આ લેખ ઉપર એક ન્હાનો નિબંધ મહુમ પ્રો. કિલ્ડેન સાહેબે લખ્યો હતો પરંતુ તે લેખ સંપૂર્ણ રીતે પ્રકટ કરવામાં

આવેલો ન હોવાથી, અને લેખની ઉપયોગિતા તરફ લક્ષ્ય કરતાં આ લેખ ફરીથી, મૂળ શિલાલેખની સાથે, જે હાલમાં નેધરપુર મહારાજની પરવાનગીથી અજમેરના સંગ્રહસ્થાન (મ્યુઝીયમ) માં મોકલી આપવામાં આવેલો છે, મેળવી, બની શકે ત્યાં સુધી એની પૂર્ણ અને શુદ્ધ નકલ તૈયાર કરવા માટે શ્રીયુત ડી. આર. ભાંડારકરે મહેને લલચાવ્યો છે.

પ્રારંભમાં આ શિલાલેખ કેપ્ટન ખટે, ઉદયપુર (મેવાડ) થી આખુ પર્વતની નજીકમાં આવેલા શીરોહી સહેર જતાં, રસ્તામાં, નેધરપુર રાજ્યના વાલી પરગણા (ગોડવાડ પ્રાંત) ના ખીજપુર નામના ગ્રામથી બે માઈલ દૂર આવેલા એક જૈન મંદિરના અંદરના દરવાજા પાસેથી ખોળી કાઢ્યો હતો. પછી એ લેખ ત્યાંથી ખીજપુરના જૈન મહારાજની ધર્મશાલામાં લઈ જવામાં આવ્યો અને ત્યાંથી રાજ્યના ઐતિહાસિક શોધખોળ કરનાર અધિકાર-વિભાગમાં આણવામાં આવ્યો. ત્યાંથી છેવટે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે અજમેરના સંગ્રહસ્થાનમાં મોકલી દેવામાં આવ્યો છે.

આ લેખની એકંદરે ૩૨ પંક્તિઓ છે, અને લગભગ ૨ ફુટ ૮ ઇંચ પહોળી અને ૧ ફુટ ૪ ઇંચ ઉંચી એટલી જગ્યામાં એ લખાયેલો છે. લેખ જે કે ઘણી સારી રીતે સચવાયેલો છે તે પણ કાળની અસરના લીધે કેટલોક ભાગ ખવાઈ-ઘસાઈ ગયેલો છે અને પહેલી અને બીજી પંક્તિઓ વધારે ખરાબ થયેલી છે. તથા કેટલાક ખીજ પછુ અક્ષરો આમતેમ છેકાઈ ગયેલા છે. અક્ષરોનો માપ સરાસરી $\frac{3}{8}$ છે, અને લિપિ નાગરી હોઈ પ્રો. કીલહોર્નના બતાવ્યા પ્રમાણે વિક્રમ સંવત્ ૧૦૮૦ ના વિગ્રહરાજના હર્ષલેખને મળતી છે. ૨૨ મી અને ૩૨ મી પંક્તિમાંના થોડાક ભાગ શિવાય બધો લેખ સંસ્કૃત પદમાં છે.

ખરી રીતે ભેંતાં આ એકજ પથ્થર ઉપર બે ભુદા ભુદા લેખો ફેતરેલા છે. પહેલો લેખ જે ૪૦ પદમાં પૂરો થયો છે, તે વિક્રમ

સંવત્ ૧૦૫૩ નો છે. અને ખીજે જે ૨૧ પદોમાં લખાયેલો છે, તે વિ. સં. ૯૯૬ માં કેતરાએલો છે. પ્રથમ લેખની ૨૨ પંક્તિઓ છે અને ખીજની ૧૦ છે.

[એમ જણાય છે કે, મૂળ ખંને લેખો જુદા જુદા કેતરવામાં આવેલા હશે પરંતુ તે જીર્ણ થઈ જવાથી અથવા તો ખંનેને એક સાથે એકજ શિલામાં સંગ્રહી રાખવાની ઇચ્છાથી, પાછળથી કોઈએ આ લેખોની ફરી નકલ કરી છે. અસલ લેખ નથી. નહિ તો વિ. સં. ૧૦૫૩ ના નીચે ૯૯૬ નો લેખ ક્યાંથી હોઈ શકે.—સંગ્રાહક.]

પહેલા લેખની રચના, છેવટના કાવ્યમાં જણાવ્યા પ્રમાણે, સૂર્યાચાર્યે કરી છે. પ્રારંભના બે કાવ્યોમાં જિન-દેવની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે. ૩ બે કાવ્યમાં રાજવંશનું વર્ણન છે. પરંતુ કમનસીબે તેનું નામ જતું રહ્યું છે. ૪ થા કાવ્યમાં રાજા હરિવર્માનું અને ૫ મામાં વિદ્યધરાજનું વર્ણન છે. વિદ્યધરાજ માટે, આ શિલા લેખના ખીજ ભાગમાં જણાવ્યું છે તે પ્રમાણે તે રાષ્ટ્રકૂટ (ચિટોડ) વંશીય હતો. ૬ ઠા પદ્યમાં, એમ ઉલ્લેખ છે કે એ વિદ્યધરાજએ વાસુદેવ નામના આચાર્યના ઉપદેશથી હસ્તિકુંડીમાં એક જૈનમંદિર બનાવ્યું હતું. ૭ મા શ્લોકમાં કથન છે કે, એ રાજાએ પોતાના શરીરના ભાર જેટલું સુવર્ણદાન કર્યું હતું અને તે દાનના બે ભાગો દેવને અર્પણ કર્યા હતા અને એક ભાગ આચાર્યને ભેટ આપ્યો હતો. (અર્થાત્ આચાર્યના કથન પ્રમાણે તેનો વ્યય કર્યો હતો.) ૮ મા પદ્યમાં જણાવ્યા પ્રમાણે વિદ્યધરાજની ગાદીએ મંમટ નામનો રાજા આવ્યો અને તેની ગાદિએ ધવલરાજ બેઠો. આ છેલ્લાના વિષયમાં લગલગ ૧૦ કાવ્યો લખવામાં આવ્યાં છે, જેમાં આના યશ અને શૌર્યાદિગુણો વર્ણવામાં આવ્યાં છે. ૧૦ મા શ્લોકમાં ઉલ્લેખ છે કે—ત્યારે મુંજરાજે મેદપાટ (મેવાડ) ના અઘાટ સ્થાન ઉપર ચઢાઈ કરી તેનો નાશ કર્યો અને ગુર્જરેશને નસાડ્યો ત્યારે તેમના સૈન્યને આ ધવલરાજે આશ્રય આપ્યો હતો. આ મુંજરાજ તે ગ્રોદ્રેસર કીલહોર્નના જણાવ્યા

પ્રમાણે માલવાનો મુપ્રસિદ્ધ વાક્યપતિ મુંજ હોયો જોઇએ. કારણ કે તે વિ. સં. ૧૦૩૧ થી ૧૦૫૦ ની લગલગમાં વિદ્યમાન હતો. મેવાડના રાજાનું નામ જો કે સ્પષ્ટ રીતે આવેલું નથી પરંતુ તે વખતે ખુમાણ નામે ઓળખાતો રાજા રાજ્ય કરતો હોય તેમ જણાય છે. મેવાડનું અઘાટ તે હાલનું આહુડ જ છે અને તે ઉદયપુરના નવા સ્ટેશનની નજદીકમાં આવેલું છે. આ સ્થાનથીજ ગહિલોત રાજપૂતોની ઉત્પત્તિ છે અને તેઓ આહુડિઆના નામે પણ હજી ઓળખાય છે. તેમજ ગુજરાતના નૃપતિનું નામ પણ આપવામાં આવેલું નથી પરંતુ સમયના સામિપ્યથી જણાય છે કે તે ચૌહાણવંશનો પહેલો મુળરાજ હોયો સંભવે છે, કે જેનું વર્ણન આગળના ૧૨ મા કાવ્યમાં કરેલું છે. ૧૧ મા કાવ્યમાં, ધવલરાજાએ, મહેન્દ્ર નામના રાજાને, દુર્લભરાજના પરાલવથી ખચાવ્યાનું જણાવ્યું છે. પ્રોફેસર કીલ્કોર્ન દુર્લભરાજને, વિ. સં. ૧૦૩૦ માં લખાએલા હર્પશિલાલેખમાંના ચૌહાણરાજા વિચકુરાજનો ભાઈ જણાવે છે. બીજોલિયા અને કીનસરીઆ લેખોમાં પણ દુર્લભરાજનું નામ આવેલું છે. મહેન્દ્રરાજા પણ ઉક્ત પ્રોફેસરના મત મુજબ, નાહુલાના ચૌહાણોના લેખમાં જણાવ્યા પ્રમાણે લક્ષ્મણનો પૌત્ર અને વિચકુપાલનો પુત્ર થતો હતો.

૧૨ મા કાવ્યમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ત્યારે મુલરાજે ધરણીવરાહ ઉપર ચઢાઈ કરી તેના રાજ્યનો નાશ કર્યો ત્યારે અનાશ્રિત એવા ધરણીવરાહને ધવલે આશ્રય આપી તેનું રક્ષણ કર્યું હતું. આમાં જણાવેલો મુલરાજ તે તો નિઃસ્પ્રદેહ રીતે ઉપર જણાવેલો ચૌહાણ મુલરાજજ છે. પરંતુ આ ધરણીવરાહ કોણ છે તે નિશ્ચિત કળી શકાતું નથી. કંઠાચિત્ત પરમારવંશનો એ રાજા હશે અને તે દંતકથા પ્રમાણે તે નવકોટી મારવાડનો રાજાને હતો. આ નવકોટ તેના બુદ્ધા બુદ્ધા ભાઈઓ વચ્ચે વહેંચી લેવામાં આવ્યા હતા એવી હકીકત કેટલાક બુદ્ધા હિન્દી કાવ્યોમાં જોવામાં આવે છે. ૧૩ થી ૧૮ સુધીના પદ્યોમાં, સામાન્ય રીતે ધવલના ગુણો વર્ણવામાં આવ્યા છે. ઐતિહાસિક હકીકત કંઈ નથી. ૧૯ મા પદ્યમાં, તેણે વૃદ્ધાવસ્થા આવેલી જાણી

પોતાના પુત્ર બાલપ્રસાદને રાજ્યપાટ ઉપર બેસાડી પોતે સંસારથી મુક્ત થયો, એમ જણાવેલું છે. ૨૦-૨૧ કાવ્યો પણ સામાન્ય પ્રશંસા કરનારાં જ છે. ૨૨ માં શ્લોકમાં, એ રાજાની રાજધાનીનું નામ છે જે હસ્તિકુંડી (હથુંડી) ના નામે પ્રસિદ્ધ હતી. ૨૩ થી ૨૭ સુધીનાં કાવ્યોમાં એ નગરીનું જ વર્ણન છે જે આલંકારિક હોઈ ઐતિહાસિક હકીકતથી રહિત છે.

૨૮ માં પદ્યમાં કથન છે કે, એ સ્મૃદ્ધ અને પ્રસિદ્ધ નગરીમાં શાંતિભદ્ર નામના એક પ્રભાવક આચાર્ય રહેતા હતા જેમનો મહોટા મહોટા નૃપતિઓ પણ ગૌરવ કરતા હતા. ૨૯ માં શ્લોકે પણ એજ સૂરિની પ્રશંસાત્મક છે. ૩૦ માં કાવ્યમાં, શાંતિભદ્ર સૂરિને વાસુદેવ નામના આચાર્યની પદવી-ગાદી ઉપર પ્રતિષ્ઠિત થયેલા જણાવ્યા છે. આ વાસુદેવ તે, ઉપર ૬ ઠા કાવ્યમાં જણાવેલા વિગ્રહરાજના ગુરુ વાસુદેવજ છે. ૩૧-૩૨ માં કાવ્યોમાં શાંતિભદ્ર સૂરિની પ્રશંસાજ ચાલુ છે અને ૩૩ માં પદ્યમાં જણાવે છે કે, એ સૂરિના ઉપદેશથી, ત્યાંના ગોષ્ઠિ (ગોઠી-સંઘ) એએ પ્રથમ તીર્થંકર-ઋષભદેવના મંદિરનો પુનરુદ્ધાર કર્યો. પછીના બે શ્લોકો એ મંદિરના આલંકારિક વર્ણન રૂપે લખાયેલા છે. ૩૬-૩૭ માં કાવ્યમાંથી આપણને જણાય છે કે એ મંદિર પૂર્વે વિદ્યુદ્ધરાજાએ બંધાવ્યું હતું અને તે જીર્ણ થઈ જવાના લીધે તેનો ઉદ્ધાર કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે મંદિર ફરી તૈયાર થઈ ગયું ત્યારે સંવત્ ૧૦૫૩ ના માઘ સુદી ૧૩ ના દિવસે શાંતિસૂરિએ પ્રથમ તીર્થંકરની સુંદર મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત-સ્થાપન કરી.

૩૮ માં પદ્યમાં, પૂર્વે વિદ્યુદ્ધરાજાએ પોતાના શરીરના ભાર પ્રમાણે સુવર્ણ તોલીને દાન કર્યું હતું તેનું સ્મરણ કરાવ્યું છે તથા ધવલરાજાએ પોતાના પુત્રની સાથે વિચાર કરીને અરધદ્ધ સહિત પીપ્પલ નામનો ફુલો મંદિરને ભેટ કર્યો હતો, તે જણાવ્યું છે. ૩૯ માં પદ્યમાં મંદિરની યાવચ્ચદ્ર-દિવાકરૌ સુધી વિદ્યમાનતા માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવી છે અને અંતિમ એટલે ૪૦ માં કાવ્યમાં, આ પ્રશસ્તિ કર્તા સૂરાચાર્યનું નામ અને પ્રશસ્તિની પ્રશંસા કરેલી છે.

આ પછી એક પકિત ગદ્યમાં લખેલી છે અને તેમાં પ્રતિષ્ઠાની મિતિ વગેરે જણાવી છે. જેમકે, સંવત્ ૧૦૫૩ ના માઘ સુદી ૧૩ રવિવાર અને પુણ્ય નક્ષત્રના દિવસે—ગ્રે. ક્રીસ્ટહોર્નની ગણતરી પ્રમાણે ઇ. સ. ૯૯૭ ના જાન્યુઆરી માસની ૨૪ મી તારીખે—ઋષભદેવની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી તથા મંદિરના શિખર ઉપર દ્યવતરોપણ કર્યું. આ મૂળનાયક આદિનાથની પ્રતિમા, નાહક, જિંદ, જસ, શંખ, પૂરલદ્ર અને ગોમી નામના શ્રાવકોએ, કર્મજાંઘનના નાશને અર્થે અને સંસાર સમુદ્રથી પાર થવાના અર્થે પોતાના ન્યાયોપાનિત દ્રવ્ય વડે કરાવી છે. ”

આના પછી બીજો લેખ પ્રારંભ થાય છે. આ લેખનાં એકંદર ૨૧ પદો છે. આ લેખ ઉપરના લેખને મળતોજ છે. કારણ કે ઉપરના લેખમાં ઉક્ત મંદિર અને આચાર્યને રાજ્ય તરફથી જે લેટો આપ્યાનું જણાવ્યું છે તેમનુંજ આ લેખમાં જરાક વધારે સ્પષ્ટીકરણ કરેલું જેવામાં આવે છે.

પહેલા શ્લોકમાં જૈન ધર્મની પ્રશંસા કરેલી છે. ૨ જા પદમાં હરિવર્મ રાજનું, ૩ જામાં વિદ્યવ રાજનું અને ૪ થામાં મંમટ રાજનું વર્ણન છે. મંમટ રાજ્યએ પોતાના પિતાના દાનપત્રમાં પોતા તરફથી વળી કાંઈક વધારે ઉમેરો કરી, તેનું યથાવત્ પાલન કરવા માટે ફરી નવું શાસન (આજ્ઞાપત્ર) કાઢ્યું હતું. જલલદ્ર આચાર્યની આજ્ઞાથી-ઉપદેશથી વિદ્યવરાજે હસ્તિકુંડીમાં એક મનોહર મંદિર બનાવ્યું હતું. તે મંદિરમાં નાનાદેશોમાંથી આવેલા લોકોને બોલાવીને તેણે આ પ્રમાણે શાસનપત્ર કરી આપ્યું હતું (૫-૭) :—(૧) વેગવા માટે માલ ભરી લાવ-જવ કરનારા દરેક વીસ પોહિયા દીઠ ૧ રૂપિયો; (૨) માલ ભરેલી આવતી-જતી દરેક ગાડા દીઠ ૧ રૂપિયો; (૩) તેલની ઘણી ઉપર દર ઘડા દીઠ એક કર્ક; (૪) ભાટો પાસેથી પાન (નાગરવેલ) ની ૧૩ ચોલિકા; (૫) સેટોરિયા-જુગારિયો

પાસેથી દર મનુષ્યે એક પેલક; (૬) પ્રત્યેક અરઘટ્ટ (અરઘ-કુવા) દીઠ ૪ શેર ગહુ; તથા જવ; (૭) પ્રત્યેક પેડડા પ્રતિપાંચ પાંચ પળ; (૮) દર ભાર (૨૦૦૦ પળનો એક ભાર) ઉપર વિશોપકા નામનો એક ચલાણી શિક્ષી. (૯) કપાસ, કાંસુ, કુંકુમ અને મંજીઠ વગેરે કયાણાની દરેક ચીજના દર ભાર દીઠ દશ દશ પળ; (૧૦) ગહુ, જવ, મગ, મીઠું, રાણ આદિ જાતની ચીજોના પ્રત્યેક દ્રોણે એક માણુક; ઇત્યાદિ. આ પ્રમાણે વિદ્યધરાજએ દાન તરીકે આપ્યું હતું તેમાંથી $\frac{1}{3}$ ભાગ ભગવાન (મંદિર) માટે લઈ જવામાં આવતો અને $\frac{2}{3}$ ભાગ આચાર્યના વિદ્યાધન તરીકે ખર્ચવામાં આવતો. (૮-૧૮) સંવત્ ૯૭૩ ના આષાઢ માસમાં આ પ્રમાણે વિદ્યધરાજએ શાસન-પત્ર કર્યું હતું અને સં. ૯૯૬ ના માઘ માસની વદી ૧૧ ના દિવસે મંમટરાજએ ફરી તેનું સમર્થન કર્યું હતું. (૧૯-૨૦) અંતિમ પદ્યમાં જણાવેલું છે કે, આ જગતમાં જ્યાંસુધી પર્વત, પૃથ્વી, સૂર્ય, ભારતવર્ષ, ગંગા, સરસ્વતી, નક્ષત્ર, પાતાલ અને સાગર વિદ્યમાન રહે ત્યાંસુધી આ શાસનપત્ર કેવશસૂરિની સંતતિમાં ચાલતું રહે. અંતે ફરી ગદ્યમાં ૯૭૩ અને ૯૯૬ ની સાલો આપી સત્યયોગેશ્વર નામના સૂત્રધારે આ પ્રશસ્તિ કોતરી, એમ જણાવી લેખ સંમાપ્ત કર્યો છે.

(૩૧૯—૩૨૨).

આ નંબરોવાળા લેખો હથુડી (હસ્તિકુંડી) ગામથી ૧ માઈલ દૂર આવેલા મહાવીર-મંદિરમાંના જુદા જુદા સ્તંભો ઉપર કોતરેલા છે, અને મહુને શ્રીયુત ડી. આર. ભાંડારકર એમ. એ. તરફથી મળેલા છે. એ સ્થાન ઘણા જુના કાલથી રાતા-મહાવીરના નામે પ્રસિદ્ધ છે. અને એક તીર્થ સ્થળ તરીકે ગણાય છે. ઉપરનો મહોટો શિલાલેખ પણ કર્નલ ખર્ટને આજ મંદિરમાંની એક ભીંતમાંથી મળી આવ્યો હતો. ઉપરના લેખમાં જણાવ્યા પ્રમાણે આ સ્થળે મુખ્ય કરીને ત્ર્યંબકદેવ-મંદિર હોવું જોઈએ પરંતુ વર્તમાનમાં તો મહાવીર-મંદિર વિદ્યમાન છે; અને એ મહાવીર-મંદિર પણ ઘણા

વર્ષોનું જીવન હોય તેમ આ નીચેના લેખો ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાય છે. કારણ કે એ લેખોમાં એજ મંદિરનો મુખ્ય ઉલ્લેખ છે. આ વિષયમાં વિજયધર્મસૂરિ તરફથી પ્રકટ થયેલા ‘ ઐતિહાસિક રાસ-સંગ્રહ ’ ના બીજા ભાગના પરિશિષ્ટ ‘ વ ’ ની ટીપમાં કેટલીક હુકીકત લખાયેલી છે, તે અત્ર ઉપયોગી હોવાથી ટાંકવામાં આવે છે.

“ વર્તમાનમાં આ ગામને હુથુંડી કહેવામાં આવે છે. પહેલાં આ ગામ એક તીર્થ તરીકે મશહુર હતું. અહીંના મહાવીર સ્વામીનું નામ પ્રાચીન તીર્થમાળાઓમાં કેટલેક સ્થળે મળે છે. મુનિરાજ શીલવિજય-જીએ પોતાની તીર્થમાળામાં લખ્યું છે:—

‘ રાતોવીર પુરી મન આસ. ’

જિનતિલકસૂરિએ પોતાની તીર્થમાલામાં, મહાવીરનાં મંદિરો હોવામાં જે જે ગામોનાં નામ લીધાં છે, તેમાં હુથુંડીનું નામ પણ લીધું છે. આથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે અહિં મહાવીર સ્વામીનું મંદિર હતું. અત્યારે મહાવીરસ્વામીનું * મંદિર છે, પરંતુ તે ગામથી અડધો ગાઉ દૂર છે. સંભવ છે કે ગામની દિન પ્રતિદિન પડતીના લીધે આ મંદિર જંગલમાં પડી ગયું હોય.

બીજી તરફ આ શિલાલેખ ઉપર વિચાર કરતાં આ ગામમાં કપલદેવસ્વામીનું મંદિર હોવાનું જણાય છે પરંતુ વર્તમાનમાં નથી. શું કપલદેવસ્વામીનું મંદિર તેજ આ મહાવીરસ્વામીનું મંદિર તો નહિ હોય ? આની પુષ્ટિમાં એક બીજું પણ કારણ મળે છે. તે એકે પહેલ પહેલાં કેપ્ટન ગર્ટને આ શિલાલેખ, આ (મહાવીરસ્વામીના) મંદિરની ભીંતમાંથી મળ્યો હતો, આથી એમ કલ્પના થઈ શકે કે, પહેલાં આ મંદિરમાં કપલદેવ લગવાન હોય. અને પાછળથી મહા-

* તીર્થમાળાં આદિમાં જણાવેલું મંદિર તે આજ મંદિર છે. બીજું નથી. કારણ કે નીચેના લેખોમાં, જે આદમીશતાબ્દીના કેટલાં જુના છે, એ મંદિરને સ્પષ્ટ રીતે ‘ રાતોમહાવીર ’ નું મંદિર જણાવેલું છે. — સંપ્રાદ્ય.

વીરસ્વામી ધિરાજમાન કર્યા હોય. કદાચિત એમ પણ હોઈ શકે કે આ મંદિર સિવાય બીજું એક મંદિર ઋષભદેવસ્વામીનું હોય, અને તે મંદિર પડી જતાં તહેમાંનો શિલા લેખ આ મંદિરમાં મુકવામાં આવ્યો હોય.

આ ઉહાપોહની સાથે લાવણ્યસમયનું વચન પણ સરખાવવું જરૂરનું છે. લાવણ્યસમય બલિભદ્ર (વાસુદેવસૂરિ) રાસની અંદર લખે છે:—

હસ્તિકુંડ એહવઉ અભિધાન સ્થાપિઉ ગચ્છપતિ પ્રગટ. પ્રધાન.

મહાવીરકેરઇ પ્રાસાદિ વાજઈ ભૂંગલ. ભેરીનાદિ.

અહિં મહાવીરનું મંદિર હોવાનું કહે છે. આમાં પણ લગાર વિચારવા જેવું છે. લાવણ્યસમયના આ વચનથી, બે કલ્પનાઓ થાય છે. યા તો લાવણ્યસમયે બીજા કોઈ પ્રાચીન ગ્રન્થ લેખના આધારે મહાવીરસ્વામીના મંદિરનું નામ લખ્યું હશે. અથવા તો તહેમના પોતાના સમયમાં મહાવીરસ્વામીનું મંદિર હોવાથી તેનું નામ લીધું હશે.

ગમે તેમ, પણ અત્યારે લેખમાં વર્ણવેલાં ઋષભદેવસ્વામીની પ્રતિમાવાળું અહિં વર્તમાનમાં એકે મંદિર નથી. અને જે છે તે ગામથી અડધો ગાઉ દૂર રાતા મહાવીરનું મંદિર છે. ગામમાં શ્રાવકનું માત્ર એકજ ઘર છે.

પહેલાં અહિં રોઠોડોનું રાજ્ય હતું. તહેમાંના કેટલાક રોઠોડો જૈન થયા હતા, કે જેઓ હથુંડીયા કહેવાયા હતા. વાલી, સાદડી, સાંડેરાવ વિગેરે મારવાડનાં કોઈ કોઈ ગામોમાં આ હથુંડીયા શ્રાવકોની થોડી ઘણી વસ્તી જોવામાં આવે છે. વળી હસ્તિકુંડીના નામથી સ્થપાયેલા હસ્તિકુંડીગચ્છમાં થયેલા વાસુદેવાચાર્યે (ઉપરના લેખમાં વર્ણવેલ વાસુદેવાચાર્ય નહિ, પરંતુ તહેમની પાટપરંપરામાં થયેલ) સં. ૧૩૨૫ ના ક્ષત્રગુપ્ત સુદિ ૮ ને ગુરૂવારે કરેલી પ્રતિષ્ઠાવાળી શ્રીઋષભદેવસ્વામીની મૂર્તિ ઉદ્દેપુરના બાબેલાના મંદિરમાં છે. ”

૩૧૯ નંબરવાળો લેખ રાતામહાવીરના મંદિરના સલામંડપમાંના એક સ્તંભ ઉપર ૧૪ પંક્તિઓમાં કોતરેલો છે. સંવત્ ૧૩૩૫ ના શ્રાવણ વદિ ૧ ના દિવસે સમીપાટિ (સેવાડી) નામના ગામની મંડપિકા (માંડવી-જ્યાં આગળ જકાત વિગેરે ચુકવવામાં આવે છે) માં, લાંબા હુટઉ, લાંબા પથરા, મહું સજનઉ, મહું ધીણા મહું ધણુસીનઉ અને ઠં. દેવસીહુ- આદિ પંચકુલે (પંચે) શ્રીરાતામહાવીરના નેચા માટે વર્ષદહાડે ૨૪ દ્રમ્મ આપવાનું ઠરાવ્યું છે, તેથી સમીપાટિની મંડપિકાવાળા દરેક પંચકુલે તે આપતા રહેવું; એમ જણાવવામાં આવેલું છે.

આજ લેખની નીચે ૬ પંક્તિમાં એક બીજો લેખ કોતરેલો છે, તેની મિતિ ૧૩૩૬ ની છે, અર્થાત્ ઉપરના લેખ પછી બીજી વર્ષે આ કોતરવામાં આવ્યો છે. આમાં જણાવેલું છે કે ઉપરના લેખમાં જે ૨૪ દ્રમ્મ આપવાનું ઠરાવ્યું છે તેમાં અરસિંહુ નામના શેઠે, નાગ નામના શેઠના શ્રેય માટે ૧૨ દ્રમ્મનો વધારે ઉમેરો કર્યો અને એમ, દર વર્ષે ૩૬ દ્રમ્મ ઉક્ત મંદિર ખાતે આપવાનું સમીપાટિની મંડપિકામાંથી ઠરાવ્યું.

૩૨૦ નંબરનો લેખ પણ એજ સલામંડપના એક બીજા સ્તંભ ઉપર ખોદેલો છે. તેની ૨૧ પંક્તિઓ છે. હકીકત આ પ્રમાણે છે :— સંવત્ ૧૩૪૫ના પ્રથમ ભાદ્રવા વદિ ૯ શુક્રવારના દિવસે, નાહોલના (ગાહમાન) સામંતસિંહના રાજ્યકાલમાં, સમીપાટિના હાકેમ અને લલનાદિ પંચકુલે ઠરાવ કર્યો છે કે—સમીપાટિની મંડપિકામાં, સા. હેમાકે, હથુડી ગામના શ્રી મહાવીર દેવના નેચા માટે દર વર્ષે ૨૪ દ્રમ્મ આપવાનું ઠરાવ્યું છે, તેથી તે પ્રમાણે આપતા રહેવું. કે (કુ) પ્ણુ વિજયે આ લખ્યું છે.

૩૨૧ નંબરનો લેખ, એજ મંદિરની પૂર્વ બાજુની પરસાલ નીચે કોતરેલો છે. સં. ૧૨૯૯ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૧ શુક્રવારના દિવસે, રત્નપ્રભ ઉપાધ્યાયના શિષ્ય પૂર્ણચંદ્ર ઉપાધ્યાયે જે આલક (ગોખલા) અને શિખરો કરાવ્યાં, એમ ઉલ્લેખ છે.

૩૨૨નો લેખ, અપૂર્ણ છે અને એજ મંદિરમાંના એક ખીન્ત સ્તંભ ઉપર કોતરેલો છે.

સેવાડી ગામના લેખો.

નંબર ૩૨૩ થી ૩૩૦ સુધીના (૭) લેખો સેવાડી નામના ગામમાં છે. આ ગામ, મારવાડના જોધપુર રાજ્યના ગોડવાડ પ્રાંતમાં આવેલા બાલી જિલ્લાના મુખ્ય શહેર બાલી નગરથી અગ્નિકોણમાં પાંચ માઈલ દૂર આવેલું છે. આ લેખોની નકલો પણ શ્રીયુત ડી. આર. ભાંડારકર તરફથી જ મળેલી છે. આમાંના પ્રારંભના ૩ લેખો એપિ-ગ્રાફિઆ ઇન્ડિકાના ૧૧ માં પુસ્તકમાં, ઉક્ત ભાંડારકર મહાશય તરફથી જ “ મારવાડના ચાહુમાનો ” એ શીર્ષક નીચે જે વિસ્તૃત નિબંધ લખાયેલો છે તેમાં મુદ્રિત થયા છે. તેથી તેમનું વર્ણન તેમના શબ્દોમાં—ઇંગ્રેજીના અનુવાદ રૂપે આપવામાં આવે છે.

(૩૨૩).

સેવાડીમાં આવેલાં મહાવીર દેવાલયના અગ્રભાગમાં રહેલા ભોંયરાના દ્વારની બારસાળ ઉપર આ લેખ કોતરવામાં આવેલો છે. તે ઘણો જ જીર્ણ થઈ જવાના લીધે સરલતાથી વાંચી શકાય તેવો નથી. જ્યારે હું (શ્રીયુત ભાંડારકર) ત્યાં હાજર હતો ત્યારે પુનઃ તેમાં લાખ પૂરવામાં આવી હતી. પરંતુ તેનું કારણ મહારા જાણવામાં આવ્યું નથી. મહારા હાથે જ લીધેલી તેની નકલ ઉપરથી શક્યતા પૂર્વક લગભગ પૂરેપૂરો લેખ હું વાંચી શકું છું. તે આઠ પંક્તિઓમાં લખાયેલો હોઈ ૨' ૧ $\frac{1}{4}$ " પહોળો અને ૪ $\frac{1}{2}$ " લાંબો છે. લિપિ નાગરી છે. વ અક્ષર સ્પષ્ટ રીતે તેમાં જણાય છે. જેમ કે ચલાધિવર્તિ (પંક્તિ ૧) ચલાધિવ : (પંક્તિ ૪) વિગેરે. પ્રારંભમાં ઐ તથા અંતમાં મિતિ સિવાય આખો લેખ સંસ્કૃત પદમાં લખેલો છે. પદ્યની સંખ્યા ૧૫ છે અને તે ક્રમથી અંકોવાડે જણાવેલી છે. બીજી પંક્તિમાં વપરા-એલો ‘ શ્રિયાધારો ’ પ્રયોગ ભાષાની દૃષ્ટિએ સ્ખલાયેલો—અશુદ્ધ છે. કેટલેક ઠેકાણે વ અને વ-ળાને ને માટે વ જ વાપરેલો દૃષ્ટિગોચર થાય

છે. સંયુક્તાશ્વરમાં જ ને બદલે ન પણ વાપરેલો છે; જેમ કે, પુન્નાવિસ્મિત (પંકિત ૩), વિતર્નમ્ (પંકિત ૬) વિગેરે. શબ્દકોષ રચના વિષે બોલતાં મહારે કહેવું જોઈએ કે—સાતમી પંકિતમાં આવેલો ‘અત્તક’ શબ્દ ધ્યાન ખેંચે તેવો છે. જોધપુર રાજ્યના પાલી પ્રાંતના મુખ્ય શહેર પાલી ગામમાંના એક જૈનમંદિરમાંના એક લેખમાં આ શબ્દ વાપરેલો મેં જોયો હતો. વળી, આખું ઉપરના લેખોમાં પણ આ શબ્દ આવેલો છે. જેમ કે ત્યાંના નંબર ૧ (Vol VIII P 213) ના લેખમાં આ શબ્દ આવેલો છે, જ્યાં તેનો અર્થ ‘ગોખલો’ એવો થાય છે; અને આ અર્થ અહિં પણ બંધખેંચતો જ છે. વળી, બીજો એક શબ્દ જે ‘ભુકિત’ આવેલો છે તેનો અર્થ ફક્ત ‘રાજ્યનો પ્રાંત’ એવો ન થતાં ‘અમુક ગામોનો સમૂહ અથવા જીલ્લો’ એમ થાય છે. આ અનુસંધાનમાં એ પણ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે પંકિત ૬ માં માથે ચંચકસંપ્રાત્તિ એમ વિચિત્ર વાક્ય વાપરેલું છે. શબ્દશઃ તેનો અર્થ “ત્ર્યંબક (શિવ) ના આવવાથી માથમાં” એમ થાય છે. અને મહુને ખાત્રી છે કે તેનો લાવાર્થ ‘માથ માસમાં આવનાર કૃષ્ણપક્ષની ચતુર્દશી કે જેને સર્વ લોકો શિવરાત્ર તરીકે માને છે તે છે.

લેખમાં, પ્રારંભે સોળમા તીર્થંકર શાંતિનાથની સ્તુતિ છે. બીજી કડીમાં અણહિલનું નામ આવે છે અને ત્રીજી કડીમાં તેના પુત્ર જીંદનું નામ છે. તથા તે નીતિશાસ્ત્રમાં નિપુણ અને ચાહુમાન વંશનો હતો એમ કહેવામાં આવ્યું છે. તેનો પુત્ર અધ્ધરાજ અને અધ્ધરાજને કટુકરાજ નામે પુત્ર થયો. (કડી ૪-૫) ૬ કડીમાં એમ કથન છે કે તેની જગીરદારીમાં સમીપાટી (સેવાડી) નામે ગામ છે અને ત્યાં એક સ્વર્ગવિમાન જેવું ઉત્તમ મહાવીર દેવનું મંદિર છે. સાતમી કડીથી પછી આગળ એક ભિન્નવંશની યાદિ આવે છે. આ કડીમાં એમ કથન છે કે—કોઈ એક યશોદેવ કરીને પુરૂષ હતો કે જે સેનાનો સ્વામી (વલ્લભિય), શુદ્ધસ્વભાવવાળો, રાજાઓની સલામાં અથવા લોકોના અને મહારાજનો (વણિકો) ના સમૂહનો અગ્રેસર હતો. તે

સમાનચિત્તવાળો એવો યશોદેવ પોતાનાં સગાં-સહોદરો ઉપર, મિત્રો ઉપર તથા પ'ંડેરકગચ્છના સદ્ગુણી અનુયાયિઓ ઉપર કૃપા દર્શાવવામાં કદી પાછી પાની કરતો નહિ; એવી હકીકત આઠમી કડીમાં આવેલી છે. તેનો પુત્ર બાહુડ નામે થયો જે વિશ્વકર્માની માફક વિદ્વાનોની પરિષદમાં જ્યાંતિ પામ્યો હતો. (કડી ૯) બાહુડનો પુત્ર થલ્લક હતો જે જૈન ધર્મનો અનુરાગી અને રાજાનો પ્રસાદપાત્ર હતો. (કડી ૧૦) પ્રતિવર્ષે માઘ માસમાં શિવરાત્રિના દિવસે કટુકરાજ પ્રસન્ન થઈને થલ્લકને ૮ દ્રમ્મ બક્ષિસ આપતો હતો, (કડી ૧૧-૧૨) તે એવી ઇચ્છાથી કે, તેનાથી, યશોદેવના બનાવેલા ' જત્તક ' (ગોખલા) માંના શાંતિનાથ દેવની પૂજા કરવામાં આવે, અને આ દાન યાવશ્ચંદ્રદિવાકરૌ સુધી ચાલતું રહે. એવી ઇચ્છા ૧૩ મી કડીમાં પ્રદર્શિત કરવામાં આવી છે. ૧૪ મી કડીમાં જણાવ્યું છે કે- સમીપાટીના જિનાલયમાં એ શાંતિનાથનું બિંબ (પ્રતિમા) તેના (થલ્લકના) પિતામહે (યશોદેવે) કરાવ્યું છે. છેલ્લી કડીમાં, જે કોઈ મનુષ્ય આ દાન બંધ કરશે તો તેને મહાપાતક લાગશે, એમ સૂચવ્યું છે. અંતમાં સંવત્ ૧૧૭૨ (એટલે કે ઈ. સ. ૧૧૧૫) ની માત્ર સાલ આપી છે.

આ ઉપરથી (એક વાત) એમ વિદિત થાય છે કે, આ દાન આપનાર અશ્વરાજનો પુત્ર કટુકરાજ હતો. પરંતુ, તે વખતમાં એ રાજ્યકર્તા હોય એમ લાસતું નથી. કારણ કે તે રાજા છે, એમ એક પણ કડીમાં કહેલું નથી, અને આપણે ઉપર જોયું તેમ છઠ્ઠી કડીમાં શમીપાટી (સેવાડી) તેની ' ભુક્તિ ' માં હતું. અહીં રાજ્ય શબ્દ કે જે આ પદ્યને ઠીક અનુકૂળ પડે તેવો છે તે, તેમજ તેના અર્થનો બીજો કોઈ પણ શબ્દ વાપરવામાં આવ્યો નથી. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે ઈ. સ. ૧૧૧૫ માં-જે આ લેખની મિતિ છે-તે યુવરાજ પદે હતો અને કેટલાક ગામોનો જાગીરી તરીકે ઉપભોગ કરતો હતો.

આદુલ્લુદ્દેવના વિ. સં. ૧૨૧૮ ના નાંડોલવાળા લેખમાંનો પંડેરક સદગચ્છ તથા આખુ ઉપરના લેખોમાંનો સંડેરકગચ્છ અને આ પંડેરકગચ્છ એ બધાં એકજ છે એમાં સંશય જેવું નથી. ગોડવાડ પ્રાંતના બાલી છલ્લાના મુખ્ય ગામ બાલીથી વાયવ્ય ડોણમાં દશ માઈલને છેટે આવેલું માંડેરાવ એજ સંદેર અથવા પંડેરક છે. તે સ્થાને આવેલા મહાવીરના મંદિરમાંના એક લેખમાં પણ આ નામ વપરાયેલું દૃષ્ટિગોચર થાય છે. મારવાડમાં આવેલા ગામોનાં નામો ઉપરથી પાડવામાં આવેલા જૈન લોકોના ગચ્છોના અનેક દાખલાઓ- માંનો આ એક છે.

(૩૨૪)

આ લેખના વિષયમાં એજ પુસ્તકમાં નીચે પ્રમાણે લખવામાં આવેલું છે:—

જૈન મહાવીર-મંદિરના અગ્રભાગમાં આવેલા એક દેવગૃહની પાસે આ લેખ મળી આવે છે. જેના ઉપર આ લેખ કોતરેલો છે તેનું નામ મુરલિશિલા છે. કારણ કે તેના ઉપર એક સવત્સા ગાય અને બે બાનુઓ સૂર્ય તથા ચંદ્ર સ્થાપન કરેલા છે. આ લેખ કેટલેક ઠેકાણે ખંડિત થયેલો છે અને અક્ષરો પણ ઘણા છૂર્ણ થઈ ગયેલાં છે. પ્રથમની ત્રણ પંક્તિ સિવાય તેની કાંઈ ઉપયોગિતા જણાતી નથી. અને આ ત્રણ પંક્તિઓ સ્પષ્ટ રીતે વાંચી શકાય છે. તેની મિતિ 'માદવદ સુદી ૧૧' એમ છે. તે વખતે કટુકદેવ મહારાજાધિરાજ હોતો અને નદદ્વલ (નાંડોલ) માં રાજ્ય કરતો હોતો. તથા યુવરાજ જયતસિંહ સમીપાટી (સેવાડી) ની અમલદારી કરતો હોતો.....આ લેખની મિતિ ૩૧ તે, ચાલુક્યવંશના રાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહે શરૂ કરેલી સિંહસંવત્ની હોવી જોઈએ. અને તે વિ. સ. ૧૨૦૦ અગર ઇ. સ. ૧૧૬૩ ની બરાબર થાય છે. એક બીજા લેખથી એમ સિદ્ધ થયું છે કે ગોડવાડનો પ્રાંત સિદ્ધરાજ જયસિંહના રાજ્યમાં આવેલો હોતો તેથી આ ૩૧ સુ' વર્ષ સિંહસંવત્નું જ છે એમ નિશ્ચિતરીતે સિદ્ધ થાય છે.

(૩૨૫)

આ લેખ એજ મહાવીર-મંદિરના અગ્રભાગમાં આવેલા એક બીજા દેવાલયના દ્વારની બારસાબ ઉપર કેતરેલો છે. લેખ ત્રણ પંક્તિમાં લખાયેલો હોઈ તેની પહોળાઈ ૩' ૬" અને લંબાઈ ૨૩" છે. આ લેખ સારી સ્થિતિમાં છે અને તે નાગરી લિપિમાં લખાયેલો છે. ૩ ની નિશાની ધ્યાનમાં લેવા લાયક છે, જેમકે પદ્માદ્યા, છેલ્લીયા વિગેરે, અને તે કીર્તિપાલના નાહોલવાળા તામ્રપત્ર લેખમાં પણ વપરાયેલી છે. કેટલાક વર્ણો સ્પષ્ટરીતે કેતરેલા નથી, જેમ કે પદ્માદ્યામાં મ ની ડાબી બાજુની ઉપલી લીટી નથી અને તેથી તે અક્ષર ન જેવો દેખાય છે. વ અને વ ને બદલે એકલો વ જ વાપરેલો છે. અંતિમ પ્રાર્થનાની કડી સિવાય સર્વલેખ સંસ્કૃત ગદ્યમાં લખાયેલો છે. શબ્દ સમુચ્ચય સંબંધી નીચેના શબ્દો ધ્યાનમાં લેવા જેવા છે:—

જગતી અને મહાસાહુણીય (પંક્તિ-૧) તથા જવ અને હારક (પંક્તિ-૨,). બીજા ઘણા લેખોમાં જગતી નો અર્થ ભૂમિ કરવામાં આવે છે. મહારા મત પ્રમાણે તેને હિન્દીમાં ' જગહ ' અથવા ' જગ્યા ' (ગુજરાતીમાં) અને મરાઠીમાં ' જગા ' કહેવાય છે તેજ આ ' જગતી ' છે*. સાહણીય નો અર્થ દેશીભાષાના ' સાહુણી ' (તમે-લાનો ઉપરી) શબ્દના જેવો થાય છે. ' નાણા ' માં આવેલા નીલકંઠ મહાદેવના અંદરના બારણાની બાજુ ઉપર કેતરેલા લેખમાંના બે પરમારવંશના રજપુત રાજાઓને આ શબ્દ ઇલ્કાબ તરીકે લગાડેલો છે. આજ મંદિરમાંના એક બીજા લેખમાં જવ અને હારક શબ્દો વપરાયેલા છે. આ બંને શબ્દો ' અરહટ ' (અરહટ) શબ્દની સાથે વાપરેલા છે. આ ઉપરથી એમ સૂચિત થાય છે કે જવ અથવા જવા- નો

* ' જગતી ' નો ખરો અર્થ જૈનગ્રંથોમાં મુખ્ય મંદિરની આસપાસ (ચારે બાજુ) પ્રદક્ષિણા દેવાનો જે માર્ગ હોય છે, તે છે. મારવાડમાં આને ' ભમતી ' પણ કહે છે. કેટલીક જગ્યાએ ' ભ્રમણ માર્ગ ' પણ કહેવામાં આવે છે. સંગ્રહ.

અર્થ ' જવના ઢાણા ' કરવાનો છે. હાલક શબ્દનો અર્થ મરાઠી ' હારા ' (એક જાતની ટોપડી, જેનો ઉપયોગ ઢાણા માપવામાં થાય છે તે) થાય છે. આ હુકીકતને.....(એક બીજા લેખથી) સખીતી મળે છે.

આ લેખની મિતિ વિક્રમ સંવત ૧૧૬૭ ના ચૈત્રશુદ્ધ ૧ ની છે અને તે વખતે અંબરાજ મહારાજાધિરાજ હોતો. કટુકરાજ યુવરાજની પદ્મી ઉપર હતો. તે પછી લેખમાં ઉબલરાકની આવેલી રકમ લખેલી છે. આ ઉબલરાક, ઉત્તિમરાજનો પુત્ર અને પૂર્વવિનો પૌત્ર છે. આ પૂર્વવિને મહાસાહુણીયનો ઈચ્છાળ લગાડેલો છે. લેખમાં, એ વંશના બીજા પણ લોકોનાં નામો લખેલાં છે. શમીપાટીના મંદિરમાંની ' જગતી ' માં આવેલા શ્રીધર્મનાથદેવની પૂજા માટે આ ભેટ આપવામાં આવી છે અને આ ભેટ મદ્રાસ, મેદ્રાસ, છેલ્લીઆ અને મદદલીઆમના દરેક કૂપ (અરહુટ) માંના એક એક ' હારક ' જેટલાં જવના ઢાણાની હતી.

શમીપાટી તે ખરેખર સેવાડિ જ છે જેનો ઉચ્ચાર સેવાડી પણ કરવામાં આવે છે. અને નિવિવાદપણે કહેવું જોઈએ કે ધર્મનાથદેવ તે એજ દેવાલયમાં બેસાડેલા દેવ હશે જેના દ્વાર ઉપર આ લેખ દેખાડેલો છે. વળી સેવાડિથી ચાર માઈલ આવેલું છેલ્લી તે જ છેલ્લીઆ હોવું જોઈએ. બીજા ગામોનો ચોક્કસ લાસ લાગે તેમ નથી.

(૩૨૬)

આ લેખની મિતિ સં. ૧૨૧૩, ચૈત્ર વદિ ૮ ભોમ (મંગળ) વારની છે. નરુલ (નારોલ) માં ઠંડપતિ વડજા અને મહા. જશ-દેવ આદિ પંચકુલની સમક્ષ, ચાંડદેવ અને જસણાજે (કારકુનો) લખી આપ્યું કે—સીવાડી (સેવાડી) ના રહેનાર વણિક (વાણિયા) મહુણાના પુત્ર જિણુલકે, મહાવીર દેવના મંદિરની જગતીમાં સ્થાપન કરેલા શ્રીપાર્શ્વનાથ દેવની પૂજા માટે, શમીપાટીની મંડ-પિઠા (માંડવી) માં, પ્રતિ માસ એક, એમ ચાર માસ માટે ૧૨

રૂપીઆ આપ્યા છે. તેમાં, પો. પાલ્હા, ગાં. માલાનિણિ, કુમારપાલ, રાજજોયણ, વડહરિચંદ્ર, કોહલ આદિ લોકો શાક્ષી થયેલા છે. આવી હકીકત છે.

લેખના છેવટના ભાગમાં એક બીજો લેખ જોડેલો છે પરંતુ તે અપૂર્ણ છે. જેટલો ભાગ વિદ્યમાન છે તેમાં જણાય છે કે—પાદ્રાડા ગામના ઠક્કુર (ઠાકોર) આજડપુત્ર મોખપાલ અને સજણપાલે પાર્શ્વનાથ દેવ (ની પૂજાદિ) માટે પાડઉઆ (ગામ?) ના અરહુટ પ્રતિ ૧ ‘જવાહર’ આપ્યો. વિગેરે હકીકત જણાય છે.

(૩૨૭)

આ લેખ, સં. ૧૨૫૧ ના કાર્તિક સુદી ૧ રવિવારનો છે. આ (સેવાડિ?) ગામના લોકોએ નારીએળ વિગેરેના મૂલ્યમાંથી અમુક ભાગ પોતાના ગુરૂ શ્રી શાલિભદ્રસૂરિની મૂર્તિની પૂજા માટે શ્રી સુમતિસૂરિને આપ્યું છે. એમ હકીકત છે.

(૩૨૮)

સંવત્ ૧૨૬૭ ની સાલમાં જ્યેષ્ઠ સુદિ ૨ ગુરૂવારના દિવસે, રારાહંડ નામના ગામના વાસી સેહડ નામના ગૃહસ્થે પોતાની સ્ત્રી તથા બીજા કુટુંબના માણસો (કે જેમનાં નામો લેખમાં આપ્યાં છે) સાથે દેવકુલિકા કરાવી.

(૩૨૯)

સંવત્ ૧૧૯૮ ના આસોજ વદી ૧૩ રવિવારના દિવસે, અરિષ્ટને-મિની પૂર્વની બાજુમાં આવેલી અપવારિકા (ઓરડી) ની આગળ ભીંત અને દ્વારપત્ર (કમાડ) કરવા સંબંધી સઘળા શ્રાવકોએ મળીને નિષેધ કર્યો છે (?) પં. અશ્વદેવે આ લખ્યું છે.

(૩૩૦)

આ લેખમાં, સંવત્ ૧૩૨૧ ના ચૈત્ર વદિ ૧૫ સોમવારના દિવસે, મહારાજકુલ શ્રીચાચિગદેવે, કરહંડા ગામના શ્રી પાર્શ્વનાથની પૂજા

અર્થે સોમપર્વના ટાંકણે નારોડની માંડવીમાં.....(કાંઈક) ઢાન આપ્યાનો ઉલ્લેખ છે.

આ લેખ, ગુરાં (ગોરજી) પીરથીરાજીના ઉપાશ્રયમાંથી મળી આવેલો છે એમ શ્રીયુત્ ભાંડારકરે નોટ કરી છે.

આમાં જણાવેલું કરેહુડા સ્થાન, મેવાડના સાયરા હલ્લામાં આવેલું છે અને એ મેવાડીથી તે ૮ કોસ (મારવાડના ગાઉ) દૂર છે. એ સ્થાન એક તીર્થસ્થળ તરીકે પ્રસિદ્ધ છે.

૩૨૬ થી આ ૩૩૦ સુધીના લેખો છપાયા નથી. શ્રીયુત્ ભાંડારકરની હસ્તલિખિત પ્રતિકૃતિ ઉપરથી અહિં સુદ્રિત કરવામાં આવ્યા છે. તેમના સ્થાનો લેખ સાથે ટીપ્પણ ન હોવાથી અત્રે ઉલ્લેખ કરી શકાયો નથી.

નાડલાઈ ગામના લેખો.

ગોરવાડ પ્રાંતમાં આવેલા દેમુરી હલ્લાના મુખ્ય શહેર દેમુરીથી પાંચવ્ય કોણમાં ૮ માઈલ દૂર નાડલાઈ ગામનું એક સાધારણ ગામ આવેલું છે. એ સ્થાન ગોરવાડ પ્રાંતના પાંચ મુખ્ય જૈન તીર્થોમાંનું એક છે. સમયસુંઢરજી રચિત તીર્થમાળા સ્તવનમાં 'શ્રીનાડલાઈ જાદવો' આવા વાક્ય દ્વારા એ તીર્થનું નામ ગણાવ્યું છે. અને ત્યાં 'જાદવ' એટલે ૨૨ મા તીર્થકર નેમિનાથનું ધામ જણાવ્યું છે. આ ગામમાં બધાં મળીને ૧૧ જૈનમંદિરો છે. જેમાં ૬ ગામની અંદર છે અને ૨ એ પર્વતો ઉપર છે. આ પર્વતોને લોકો શત્રુજય અને ગિરનારના નામે ઓળખે છે. પં. શિવવિજયના શિષ્ય શ્રીલવિજયજી સ્વરચિત 'તીર્થમાલા' માં આ સ્થળે નવ મંદિર હોવાનું જણાવે છે. જેમ કે—

નડુલાઈ નવ મંદિર આર શ્રી સુપાસ પ્રભુ નેમકુમાર.

જુના લેખોમાં આ ગામના નડડલગિરા, નદકુલવતી, નડડલાઈ,

વિગેરે બુદ્ધાં બુદ્ધાં નામે આપેલાં મળી આવે છે. 'વલ્લભપુર' એવું નામ પણ આનું આપવામાં આવેલું કહેવાય છે.

ગામના દરવાજાની પાસે એક મંદિર આવેલું છે જે આદિનાથના નામે પ્રસિદ્ધ છે. આ મંદિર ઘણું જૂનું જણાય છે અને લોકોમાં તેના વિષે અનેક અમત્કારી વાતો કહેવાય છે જે આગળના એક લેખના અવલોકનમાં આપીશું. નંબર ૩૩૧ થી ૩૪૪ સુધીના લેખો, આજ ગામનાં બુદ્ધાં બુદ્ધાં મંદિરોમાં રહેલા છે અને તેમાંના, પ્રથમ પાંચ, એપિગ્રાફીઆ ઇન્ડિકાના ઉક્ત ભાગમાં શ્રીયુત ભાંડારકરે છપાવેલા છે અને બાકીના, (૩૩૬ માં લેખ છોડીને) તેમની હસ્તલિખિત નકલો ઉપરથી પ્રથમ જ અત્રે છપાવવામાં આવ્યા છે. તે છપાયેલા લેખોનું વિવરણ પણ, સેવાડિના લેખો પ્રમાણે તેમના (ભાંડારકરના) જ શબ્દોમાં (અનુવાદ રૂપે) અત્રે આપવામાં આવે છે.

(૩૩૧)

આ લેખ, નાડલાઈના આદિનાથના મંદિરમાંથી મળી આવેલો છે. હાલમાં એ મંદિર આદિનાથનું કહેવાય છે પરંતુ બીજા લેખો ઉપરથી એમ જણાય છે કે પહેલાં તે મહાવીરનું મંદિર હતું. આજ મંદિરમાં આવેલા સલામ-ઉપમાંના એ સ્તંભો ઉપર રહેલા ચોક્કામાં આ લેખ કોતરેલો છે. આ લેખની પંક્તિઓ સમાંતર આવેલી છે પણ ચોક્કાની બાબુઓથી વાંકી વળેલી છે અને પ્રથમ પંક્તિના કેટલાક છેલ્લા શબ્દો ચોક્કાની કોરની બહાર જવાને લીધે કપાઈ ગયા છે. આ ઉપરથી એમ સૂચિત થાય છે કે આ લેખની મિતિ પછી, આ સલામ-ઉપ ફરીથી સમરાવવામાં આવ્યો હશે અને તેથી આ ચોક્કું સુવ્યવસ્થિત રીતે રહી શક્યું નથી. લેખની બધી પંક્તિઓ છ છે અને તેમણે '૧' પછી પહેલાઈ તથા ૪૩ લંબાઈ જેટલી જગ્યા રોકી છે.

* બુદ્ધો, ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ, ભાગ બીજો, ૩૩માં પૃષ્ઠ ઉપર આપેલી નોંધ.

લેખને કોતર્યા પહેલાં પથરને બરાબર સાફ કરેલો જણાતો નથી અને અક્ષરો પણ કાળજીપૂર્વક કોતરવામાં આવ્યા નથી. લેખની લિપિ ના-ગરી છે. સંસ્કૃત હસ્તલેખોમાં જેમ માલૂમ પડે છે તેમ આમાં પણ વને વ ના જેવો લખેલો છે. વળી ખીણ પંક્તિમાં આવેલા 'નદુલ ઢાગિકા' શબ્દમાંના 'હ' નું રૂપ ધ્યાન ખેંચે તેવું છે, અને તે નં ૩ માં જોયું તેવું જ છે. અંતના એક પદ (જેનું છંદ બરાબર નથી) શિવાય આખો લેખ સંસ્કૃત ગદ્યમાં લખેલો છે. આખા લેખમાં એક ઠેકાણે (પંક્તિ-૫) વ ના બદલે વ કરેલો છે (બ્રહ્મ) અને અંત્ય વ્યંજનમાં હ ઉમેરેલો છે, (પંક્તિ-૫ માં ચદ ના બદલે ચદુ) ગોડવાડમાં મળી આવતા શુદ્ધિલેખ રાજાઓના તામ્રપત્ર ઉપરના લેખોમાં આ પ્રમાણે જ કેટલાક શબ્દો મળે જોયા છે. ત્રીજી પંક્તિમાં આવેલા 'પલ' અને 'પલિકા' શબ્દોનો અર્થ 'પ્રવાહી પદાર્થો માપવાનું એક જાતનું માપ' એવો થાય છે. આ સંબંધી વિશેષ માહિતી Baruni Indica Vol. I P. 164 માંથી મળી આવશે. આ લેખમાં 'ટુંકા' શબ્દોનીચે પ્રમાણે છે:-મં. (પંક્તિ ૩) રા. ને વિ. (પંક્તિ ૪) આસવાલની એક જાતના નામ તરીકે મં. નો અર્થ લંડારી થાય છે. રા. એટલે રાજત જે રાજપુત્રનો અપભ્રંશ છે અને રાજપુત જાગીર-રહારોનું એક નામ 'રાવત' અને આ 'રાહિત' બંને એકજ છે. વિ. નું પૂર્ણરૂપ થું છે તે સમજાતું નથી. ત્રીજી પંક્તિમાં 'ઘાણુક' શબ્દ વપરાયો છે. જેનો અર્થ 'ઘાણી' (ઘાંચીની ઘાણી) થાય છે. આ શબ્દ લેખોમાં ઘણીવાર દૃષ્ટિગોચર થાય છે.

આ લેખની મિતિ સંવત ૧૧૮૬ માઘ સુદી ૫ છે. અને ચાહમા-ન વંશના મહારાજાધિરાજ રાયપાલના પુત્રો રૂદ્રપાલ અને અમૃત-પાલ તથા તેમની માતા માનલદેવીની, આ મંદિરમાં આપેલી લેટનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. દરેક ઘાણીમાંથી રાજાને મળતી અમુક પલિકાઓ-માંથી જે પલિકાની આ લેટ કરી હતી અને તે નદુલઢાગિકા (નાડલાઇ) ના તથા બહારના જૈન જતીઓ માટે આપવામાં આવી હતી. આ લેટમાં નીચે પ્રમાણે સાક્ષિઓ કરવામાં આવ્યા હતા.

સમસ્તઆમિણેનો મુખ્ય ભં નાગસિવ, રા. ત્તિમટા, વિ. સિરિયા, વણિક પોસરિ અને લક્ષ્મણ. એમ જણાય છે કે આ ગામના પંચો હતા.

(૩૩૨)

આ લેખ નાડલાઈના નેમિનાથના દેવાલયમાંથી મળી આવ્યો છે. ત્યાંના લોકો આ નેમિનાથને ' જાદવજી ' ના નામે ઓળખે છે. આ મંદિર ગામથી અગ્નિકોણમાં આવેલી એક ટેકરી ઉપર છે. તેમાં, ૮ $\frac{૧}{૨}$ " પહોળા તથા ૧-૧૧ $\frac{૩}{૪}$ " લાંબા શિલાપટ્ટ ઉપર ૨૬ પંક્તિમાં આ લેખ કોતરેલો છે. લેખની લિપિ નાગરી અને લાંબા સંસ્કૃત છે. માત્ર એકજ બાળત ધ્યાન આપવા લાયક છે અને તે ' મતુદંતમ્ ' (પંક્તિ ૨૨) વાક્ય છે. વિરલ અથવા અસાત શબ્દો નીચે પ્રમાણે છે:- ' મોક્ષારિ ' (પંક્તિ-૬) શેક (પંક્તિ ૧૧) આભાવ્ય (પંક્તિ ૧૨) ' લોકતારિ ' નો શો અર્થ હશે તે સૂચિત થતો નથી. ' શેક ' નો અર્થ સંસ્કૃત ' શિક્ષ્ય ' થાય છે (જેનો અર્થ-એક વાંસની લાકડીના બે છેડાથી લટકાવેલા દોરડાના ગાળા, અને તેમાં ભરેલો ઓળે પણ થાય) મહારા મત પ્રમાણે ' આભાવ્ય ' નો અર્થ ' આવક ' થાય છે. આ શબ્દ વિ. સં. ૧૨૦૨ ના માંગરોળના લેખમાંના બેત્રણ વાક્યોમાં વપરાયેલો છે. વળી લિન્નમાલના લેખ નં. ૧૨ ને ૧૫ માં પણ આ શબ્દ નજરે પડે છે. તેમજ પંક્તિ ૮ તથા ૨૧ માં આવેલો રાઝત શબ્દ ધ્યાન ખેંચે તેવો છે. તે ખરેખર ' રાજપુત્ર ' શબ્દનો અપભ્રંશ છે, અને તેનો અર્થ રાજપુત થાય છે; પણ અહિં આં તે શબ્દ ' જાગીરદાર ' ના અર્થમાં વપરાયેલો છે.

આ લેખની શરૂઆતમાં સર્વસ નેમિનાથની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે. તેની મિતિ વિ. સં. ૧૧૬૫ આ શ્રિવનવદિ ૧૫ લોમવાર છે. તે વખતે મહારાજાધિરાજ રાયપાલદેવ નંદુલકાગિકાનો સ્વામી હતો એમ ઉલ્લેખ છે. આગળ તેમાં જણાવેલું છે કે-શ્રી નેમિનાથના ધુપ, દીપ, નૈવેદ્ય, પુષ્પ અને પૂજા વિગેરે માટે રાઉત ઉધરણ (ગુહીલ વંશના) ના પુત્ર ઠકકુર રાજદેવે પોતાના પુણ્યાર્થે નાડલાઈથી અગર

નારલાઈ જતા બલદોના બોળ ઉપરના કરનો વિસમો ભાગ ભેટ તરીકે આપ્યો. પછી ભવિષ્યમાં થનારા રાજાઓને આ ભેટ ચાલુ રાખવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી છે. પછી લેખકનું નામ જે પાસિલ છે તે આપેલું છે. તેના બાદ રાજદેવના હુસ્તાશર આવે છે. અહિં તેને રહિત કહેલો છે. પછી જોશી હુદુપાના પુત્ર ગુળીની સાક્ષી છે. છેલ્લી ત્રણ પંક્તિઓ અપ્પટ સમગ્રય તેવી નથી.

(૩૩૩)

આ લેખ નારલાઈમાં અદિનાથના દેવાલયમાંથી મળી આવેલો છે. જે ચોક્કસ ઉપર પ્રથમનો લેખ કોતરેલો છે તેની સામેની બાજુએ આ લેખ આવેલો છે. લેખ ૬ પંક્તિમાં લખેલો હોઈ '૧૬' પહોળો તથા '૪૩' લાંબો છે. ત્યારે '૪૬' પ્રથમ આ લેખ જોયો ત્યારે તેમાં 'પ્લાસ્તર ભરવામાં આવેલું હતું' પછી અમારા વાંચવા માટે આ પ્લાસ્તરને ફર કરવાની જરૂર પડી હતી ! લેખની લિપિ નાગરી છે અને ભાષા સંસ્કૃત છે. છેલ્લી કડી પદ્યમાં છે પરંતુ તેનું ત્રીજું ચરણ નિયમ રહિત છે. આ કીનો બધો ભાગ ગદ્યરૂપે છે. તેમાં વદ ને બદલે જતુ વાપરેલો છે ત્રીજી પંક્તિમાં વલ અને પ્લા એવા વિચિત્ર શબ્દો આવેલા છે વલ એ વલને બદલે ભૂલથી વાપરેલું લાગે છે અને પ્લા એ પલિતા નું 'દુ'કું રૂપ છે. બીજી પંક્તિમાં પાઠ્ઠા શબ્દ વાપરેલો છે જેનો અર્થ એક જાતનું વજન થાય છે. નં. ૧૧ ના લેખમાં આ શબ્દ વપરાયેલો છે. ચાલુ-ક્યવંશના રાજા કણ્ઠદેવની સૂતકલેટમાં નીચે પ્રમાણે શબ્દો છે:- પાઠ્ઠા ૧૨ વહંતિ હલ ૪ ફંતિ હલ ચતુષ્વ મૂમિ-અહિં પણ તે શબ્દનો એજ અર્થ થાય છે. લોકોને પૃથ્થપરથ કરતાં મહુને નીચે પ્રમાણે અર્થો મળ્યા છે:-

૪ પાઠ્ઠા=૧ પાયત્રી

૫ પાયત્રી=૧ માણા

૪ માણા=૧ સેઇ

૨ સેઇ=૧ મણ

‘ વિશોષક ’ શબ્દ ધ્યાન ખેંચે તેવો છે. આ શબ્દ બીજા લેખોમાં પણ આવેલો છે. તે એક શિકો છે જેની કિંમત તે વખતમાં ચાલતા એક રૂપીઆના વીસમા ભાગ જેટલી થાય છે.

આ લેખની મિતિ વિ. સં. ૧૨૦૦ જ્યેષ્ઠ સુદિ ૫ શુક્રવાર છે. તે વખતે મહારાજાધિરાજ રાયપાલદેવ રાજ્ય કરતો હતો. એમ જણાય છે કે, રાઉત રાજદેવ પોતાની માતાના માટે કરેલા રથયાત્રાના ઉત્સવમાં ત્યાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેણે મહાજનો, ગ્રામલોકો અને પ્રાંતના લોકોની સમક્ષ, પોતાને મળતી પાઈલાની કિંમતમાંથી એક વિશોષકના શિક્ષાની તથા દરેક ઘાણીમાંથી મળતી તેલની પળમાંથી બે પલિકાની ભેટ કરી હતી.

(૩૩૪)

ઉપરનો લેખ જે ચોક્કા ઉપર કોતરેલો છે તેનાજ ઉપર આ લેખ પણ આવેલો છે. તે પાંચ પંક્તિઓમાં લખેલો છે અને ૧’૮ $\frac{1}{2}$ ” પહોળો તથા ૪ $\frac{1}{2}$ ” લાંબો છે. લિપિ નાગરી છે. અંતમાંની આશિર્વાદવાળી કડી શિવાય બાકીનો બધો ભાગ સંસ્કૃત ગદ્યમાં છે. ધ્યાનમાં લેવા લાયક બાબત આ છે કે, ‘ ની પછીનું ’ વ્યંજન એવડું કર્યું છે અને પાંચમી પંક્તિમાં ચત્ત ને બધલે જતુ શબ્દ વાપરેલો છે. અજ્ઞાત અથવા વિરલ શબ્દોમાં એક ‘ દેશી ’ શબ્દ છે જે ત્રીજી લીટીમાં છે. તથા ‘ કિરાડઉઆ ’ અને ‘ ગાડ ’ એવા બે શબ્દો એથી પંક્તિમાં છે ‘ ગાડ ’ નો અર્થ ગાડું થાય છે. અને મહુને બગર મળી તે પ્રમાણે કહું છું કે, ‘ કિરાડઉઆ ’ એટલે ‘ કિરાડવા ’ અગર ‘ કિરાણા ’ છે જેનો અર્થ શુંદર, લવિંગ, કાલીમરી, પીપર વિગેરે કરીયાણું થાય છે. ‘ દેશી ’ શબ્દનો અર્થ સુસ્પષ્ટ નથી. તેનો ‘ મંડળ ’ એવો અર્થ હું કરવા લલગાઉ છું અને પ્રતિહાર ભોજદેવના પેહલા લેખમાં તથા ગ્રાહમાન વિગ્રહરાજના હર્ષલેખોમાં એજ અર્થમાં તે વપરાયેલો છે. આ અર્થ અહિં આરી રીતે બાંધ બેસતો છે. આ મંદિરના એક બીજા લેખમાં પણ આ શબ્દ, આજ અર્થમાં વાપરેલો છે. બીજો શબ્દ ‘ લગમાન ’ છે જેનો અર્થ—કર (લાગ) નું પ્રમાણ (માન) થાય છે.

લેખના પ્રારંભમાં ' સંવત ૧૨૦૨ આસો વદિ ૫ શુક્રવાર ' ની મિતિ આપેલી છે. તે વખતે રાયપાલદેવ મહારાજધિરાજ હતો અને રાજિત રાજદેવ નરહરગિજા (નારલાઈ) નો ઠાકુર હતો આ લેખનો હેતુ એવો છે કે અલિનવપુરી, ખઠારી અને નારલાઈના વણુબરકો (વણુબરા) ની ' દેશી ' ની સમક્ષમાં રાજદેવે મહાવીરના દેવાલયના પૂજારી અને યતિઓના માટે બળદો ઉપર ભરીને લઈ જતા દરેક વીસ પાંચલા ઉપર બે રૂપીઆ તથા ' કિરાણા ' થી ભરેલા દરેક ગાડા ઉપર એક રૂપીઓ એમ બકીસ આપી. ' ખઠારી ' કદાચ નારલાઈની ઉત્તરમાં આઠ માંડલે આવેલું ખોરલી હોઈ શકે. અલિનવ-પુરીની નિશાની મળી શકી નથી.

(૩૩૫)

આ લેખ, નારલાઈથી અગ્નિકોણમાં આવેલી ટેકરી ઉપરના નેમિનાથ ઉદે ' બઢવાણ ' ના દેવાલયમાં એક સ્તંભ ઉપર કોતરેલો છે. લેખની એકંદર ૧૬ પંક્તિઓ છે, અને તેની પહોળાઈ ૮" અને લંબાઈ ૧૨" છે. તે નાગરલિપિમાં લખેલો હોઈ સંસ્કૃત ગદ્યમાં છે. આનમાં લેવા લાયક બાળંત એ છે કે-દરેક પંક્તિનો આરંભ ઉભી બે રેખાઓથી અંકિત છે. વિશેષમાં ૨ ની પછી આવેલા અંજનો એવડાએલાં છે. તથા બે વખત ૩ ના બઢલે ૩ વાપરેલો છે, જેમ કે, શ્રામડના બઢલે શ્રામડ (પંક્તિ ૭) અને જગડના બઢલે જગડ (પંક્તિ ૧૫).

પ્રારંભમાં મિતિ આપી છે તે નીચે પ્રમાણે:—વિ. સં. ૧૪૪૩ ના ક્રાંતિક વદિ ૧૪ ને શુક્રવાર. તેની આગળ એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે, આહુમાનવંશના મહારાજધિરાજ વણુવીર દેવના પુત્ર રાજ રણુવીર-દેવના રાજ્યમાં આ લેખ કરવામાં આવ્યો છે. બૃહહગચ્છના આચાર્ય માનતુંગસૂરિની વંશપરંપરામાં થએલા ધર્મચંદ્રસૂરિના શિષ્ય વિનય-ચંદ્રસૂરિએ યદુવંશવિભૂપણ શ્રીનેમિનાથના આ સંદિરનો છલોદ્ધાર કરાવ્યો.

આ લેખ, પૂર્વેકિત આદિનાથના મંદિરના રંગમંડપમાં હાળી બાબુએ આવેલી ભીંતમાં એક થાંભલો છે તેના ઉપર કેતરેલો છે. આ લેખ ૯ ઇંચ પહોળી અને ૪ ફુટ ૮ ઇંચ લાંબી જેટલી જગ્યામાં લખાયેલો છે. એની એકંદર પદ પંક્તિઓ છે. લેખના મથાળે એ પાદ-આકૃતિઓ (પગલાં) કાઢેલી છે.

આ લેખમાં, મેવાડના રાજાઓની વંશાવલી આપેલી છે તેથી તેની ઉપયોગિતા જરા વધારે માનવામાં આવી છે, અને એજ કારણથી તે અત્યાર સુધીમાં ઘણાંક પુસ્તકો-રીપોર્ટો વિગેરેમાં છપાઈ ચથેષ્ટ પ્રસિદ્ધિ પામી ચુક્યો છે. લેખનો સાર-અર્થ આ પ્રમાણે છે:--

પ્રારંભમાં, યશોભદ્ર નામના આચાર્યના ચરણકમલને નમસ્કાર કરવામાં આવ્યો છે. પછી લેખની મિતિ આપી છે. જે ' સંવત્ ૧૫૬૭ ના વૈશાખ માસ, શુકલપક્ષ ૬ સોમવાર અને પુનર્વસુ નક્ષત્ર ' વાળી છે.

મિતિ પછી સંકેતક ગચ્છની આચાર્યપરંપરા આપવામાં આવી છે. તેમાં, પ્રથમ યશોભદ્ર નામના એક મહાપ્રતાપી આચાર્ય થઈ ગયા હતા, તેમનું પ્રશંસાત્મક વર્ણન છે. જણાવવામાં આવ્યું છે કે, તે આચાર્ય આ કલિકાલમાં સાક્ષાત્ જોતમગણધરનાજ બીજા અવતાર રૂપે હતા. બધી લખિયોના ધારક અને યુગપ્રધાન હતા. તેમણે અનેક વાદિઓને વાદમાં જીત્યા હતા. ઘણાંક રાજાઓ તેમના ચરણમાં પોતાનું મસ્તક નમાવતા હતા. પંડેરકગચ્છના નાયક હતા. તેમની માતાનું નામ સુભદ્રા અને પિતાનું નામ યશોવીર હતું. તે યશોભદ્રસૂરિના શિષ્ય શાલિસૂરિ નામે આચાર્ય થયા. તેઓ આહુમાનવંશના હતા અને બદરી દેવીના પ્રસાદથી તેઓ સૂરિપદ પામ્યા હતા. એ શાલિસૂરિના શિષ્ય સુમતિસૂરિ; તેમના શિષ્ય શાંતિસૂરિ, તેમના ઇશ્વરસૂરિ, આવી રીતે અનેક આચાર્યો થયા. તેમાં ફરી એક શાલિસૂરિ થયા અને તેમના શિષ્ય સુમતિસૂરિ અને તેમના પુત્ર શાંતિસૂરિ થયા કે જેમના સમયમાં આ લેખ કેતરવામાં આવ્યો.

અહીંથી પછી મેવાડના રાજવંશની નામાવલી આપવામાં આવી છે. તેમાં પ્રથમ જણાવ્યું છે કે, શ્રીમેદપાટ (મેવાડ) દેશમાં, સૂર્યવંશીય મહારાજ શિલાદિત્યના વંશમાં પ્રચેં શુદ્ધિદત્ત, રાહલ, બંધ્ય અને ખુમ્માણુ નામના મોટા રાજાઓ થઈ ગયા. તેમના વંશમાં પાછળથી રાણા હમીર, ખેતસીહ, લખમસીહ અને મોકલ થયા. મોકલ પછી રાણા કુંભકર્ણ થયો અને તેનો પુત્ર રાયમલ્લ થયો. આ રાયમલ્લ તે વખતે રાજ્ય કરતો હતો અને પુત્ર પૃથ્વીરાજ યુવરાજ પદ ભોગવતો હતો.

આના પછી લખવામાં આવ્યું છે કે—ઉદેશવંશ (ઓસવાલ જ્ઞાતિ) ના લંકારી ગોત્રવાળા, રાહલ લાખણના પુત્ર મંત્રી દ્વાના વંશમાં થયેલા મયૂર નામના સેઠનો સાહલ નામે પુત્ર થયો. તેને સીહા અને સમદા નામના બે પુત્રો થયા. તેમણે, ઉપર જણાવેલા યુવરાજ પૃથ્વીરાજની આજ્ઞાથી કર્મસી, ધારા, લાખા આદિ પોતાના કૌટુંબિક બંધુઓની સાથે, નંદકુલવતી પુરી (નાડલાઈ) માં, સંવત્ ૯૬૪ ની સાલમાં યશોભદ્ર સૂરિએ મંત્રશક્તિદ્વારા લાવેલી અને પાછળથી, મં. સાયરે કરાવેલા દેવકુલિકાઆદિના ઉદ્ધારના લીધે તેના જ નામે પ્રસિદ્ધિ પામેલી ‘ સાયરવક્ત્રિ ’ માં, આદિનાથ તીર્થંકરની પ્રતિમા સ્થાપન કરી. તેની પ્રતિષ્ઠા, ઉપર જણાવેલા શાંતિસૂરિના શિષ્ય ઇન્દરસૂરિએ કે જેમનું બીજું નામ દેવચુંદર પણ હતું—કરી.

છેવટે જણાવ્યું છે કે—આ લઘુ પ્રશન્તિ પણ એ ઇન્દરસૂરિએ જ લખી છે અને સૂત્રધાર સોમાએ કોતરી છે.

આ લેખમાં જણાવેલા પંડેરકગચ્છના આચાર્ય યશોભદ્રસૂરિના સંબંધમાં વિશેષ જણવાની જિજ્ઞાસાવાળાએ વિજયધર્મસૂરિના નામે પ્રસિદ્ધ થયેલ ‘ ઐતિહાસિક રાસસંગ્રહ ’ ભાગ ૨ જો, જોવો.

(૩૩૭)

આ લેખ, એજ મંદિરમાં મૂલ-નાયક તરીકે વિરાજિત આદિનાથની પ્રતિમા ઉપર લખેલો છે. મિતિ, સં ૧૬૭૪ ના માઘ વદિ ૧, શુક્રવાર.

ની છે. એસવાલ જ્ઞાતિના ભંડારી ગોત્રવાળા સાયર સેઠના વંશમાં થયેલાં સંકર આદિ પુરૂષોએ, આ આદિનાથની પ્રતિમા કરાવી છે અને તપાગચ્છીય આચાર્ય વિજયદેવસૂરિએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. એટલી હકીકત છે.

(૩૩૮-૩૯)

આ બંને નંબરો નીચે જે ન્હાના ન્હાના લેખો કે વાક્યો આપેલાં છે, તે એજ મંદિરની બાબુ બાબુ આવેલી દેવકુલિકાઓ ઉપર કોતરેલા છે. આ લેખો કે વાક્યોમાં જણાવેલું છે કે-સં. ૧૫૬૮-૬૯ અને ૭૧ ના વર્ષોમાં તપાગચ્છની કુતબપુરા શાખાવાળા આચાર્ય ઇન્દ્રનંદિસૂરિ તથા તેમના શિષ્ય સૌભાગ્યનંદિસૂરિ અને પ્રમોદસુન્દરના ઉપદેશથી, ગુજરાતના, પાટણ, અંપકદુર્ગ (આંપાનેર), વીરમગામ, મુન્જિગપુર (મુંજપુર), સમી અને મહમદાબાદના સંઘોએ અમુક અમુક દેવકુલિકાઓનો જીર્ણોદ્ધાર કર્યો, તથા નવી કરાવી.

(૩૪૦)

નાડલાઈની પૂર્વ બાબુએ જે ટેકરી આવેલી છે તેના મૂળમાં, ગામની પાસેજ એક સુપાર્શ્વનાથનું મંદિર છે. તેના સભામંડપમાં મુનિસુવ્રત તીર્થંકરની એક પ્રતિમા સ્થાપિત છે તેના ઉપર, આ નં. ૩૪૦ વાળો લેખ કોતરેલો છે. લેખની ૪ લાઈનો છે અને તેમાં જણાવેલી હકીકત એટલીજ છે કે-મહારાજાધિરાજ અભયરાજ * ના રાજ્યમાં. સં. ૧૭૨૧ ની સાલમાં, પ્રાગ્વાટ (પોરવાડ) જ્ઞાતિના અને નાડલાઈના રહેવાસી સાં નાથાકે આ મુનિસુવ્રત તીર્થંકરનું બિંબ કરાવ્યું અને તેની પ્રતિષ્ઠા ભદ્રારૂઢ વિજય [પ્રભ ?] સૂરિએ કરી.

(૩૪૧)

આ નાડલાઈ ગામની પૂર્વે એક જુના કિલ્લાનાં ખંડેરો પડ્યાં

* શ્રીયુત ડી. આર. ભાંડારકરના મતે આ અભયરાજ તે મેડતીયા અભયરાજ છે જે નાડલાઈનો જગીરદાર હતો.

છે. આ કિલ્લો સોનિગરા ચોડાણોએ બંધાવ્યો હતો એમ સંભળાય છે. આ કિલ્લાની ટેકરીને લોકો જેઠલ કહે છે અને ત્યાંનો જૈન સમુદાય શત્રુન્ત્ય પર્વત જેટલીજ તેને તીર્થભૂત માને છે. આ કિલ્લાની અંદરજ એક આદિનાથનું મહોટું મંદિર છે અને તેમાં મૂલનાયક તરીકે વિરાજમાન પ્રતિમા ઉપર આ નં. ૩૪૧ નો લેખ કોતરેલો છે. લેખનો લાગાર્થ આ પ્રમાણે છે:—

સં. ૧૬૮૬ ના વર્ષમાં, મહારાણા જગતસિંહજીના રાજ્યમાં, તપાગચ્છીય શ્રીવિજયદેવસૂરિના ઉપદેશથી નાડલાઈના જૈન સંઘે, જેખલ પર્વત ઉપર આવેલા જીર્ણ મંદિર, કે જે પૂર્વે સંપ્રતિ રાજ્યે બંધાવ્યું હતું, તેનો પુનરુદ્ધાર કર્યો અને તેમાં ફરી આદિનાથની નવીન પ્રતિમા સ્થાપિત કરી. તેની પ્રતિષ્ઠા ઉક્ત વિજયદેવસૂરિએ જ, પોતાના વિજયપ્રભસૂરિ આદિ શિષ્ય પરિવાર સાથે રહીને, કરી છે.

(૩૪૨)

નાડલાઈ ગામની બહાર આવેલા પૂર્વોક્ત આદિનાથના મંદિરમાંના સલામંડપમાં, જ્યાં આગળ ૩૩૩-૪ નંબરના લેખો આવેલા છે ત્યાંજ, આ લેખ પણ કોતરેલો છે. લેખની ૬ પંક્તિઓ છે અને મિતિ સંવત ૧૨૦૦ ના કતિક વદિ ૭ રવિવાર, ની છે. લેખમાંની હકીકત પણ ૩૩૩ નં. વાળા લેખના જેવી જ છે. અર્થાત્ મહારાજાવિરજયરાયપાલદેવના રાજ્યમાં, તેના જાગીરદાર ઠાકુર રાજદેવની સમક્ષ નાડલાઈના સમન્ત મહારાજાએ મળીને દેવ શ્રીમહાવીરના મંદિર માટે, ઘી, તેલ, લવણ, ધાન્ય, કપાસ, લોહ, ગોળ, ખાંડ, હીંગ, મંજીષ્ઠ આદિ વ્યાપારની દરેક ચીજમાંથી અસુક પ્રમાણ લેટ આપવું એવું ઠરાવ્યું છે.

(૩૪૩)

આ લેખ પણ, એ જ જગ્યાએ કોતરેલો છે. મિતિ સં. ૧૧૮૭ ના કાશ્યુન સુદિ ૧૪ શુક્રવાર, ની છે. એમાં જણાવ્યું છે કે—યેરક ગઝના દેશી ચૈત્યમાં સ્થિત શ્રીમહાવીરદેવની પૂજાર્થે, મોરકરા ગામની

દરેક ધાણીમાંથી નિકલતા તેલનો $\frac{1}{2}$ ભાગ, આહુમાણ (ચોહાણ) પાપયરાના પુત્ર વિશરાકે બક્ષીસ તરીકે આપ્યો છે. ઇત્યાદિ.

(૩૪૪)

આ લેખ, એજ મંદિરના રંગમંડપમાં પેસતાં ડાબા હાથ તરફ કોતરેલો દૃષ્ટિએ પડે છે.

તપાગચ્છના યતિ માણિક્યવિજયના શિષ્ય જિતવિજયના શિષ્ય કુશલવિજયના ઉપદેશથી, સં. ૧૭૬૫ ના વૈશાખ માસમાં, ઉકેશ સાતિના પોહરાગોત્રવાળા સાહ. ઠાકરસીના પુત્ર લાલાએ, સોનાનો કળશ કરાવ્યો તથા સતરલેદી પૂજા લણાવી વિગેરે હુકીકત છે.

આ આદિનાથના મંદિર વિષયમાં, એ પ્રદેશમાં એક અમત્કારિક દંતકથા ચાલે છે. એ દંતકથા, આર્કિઓલૉજિકલના વેસ્ટર્ન સર્કલના સન ૧૯૦૫-૦૬ ના પ્રોગ્રેસ રિપોર્ટમાં, શ્રીયુત ડી. આર. લાંડારકરે પણ નોંધેલી છે તેથી વાચકોના જ્ઞાનની ખાતર, ઉક્ત રિપોર્ટમાંથી તેટલો ભાગ અત્ર આપવામાં આવે છે. એ ઉપર જણાવેલા આદિનાથના મંદિરની થોડેક છેટે ગ્રાહણોનું એક તપેશ્વર મહાદેવના નામે મંદિર છે, તે મંદિર અને આ આદિનાથના મંદિરનો દંતકથામાં પરસ્પર સંબંધ કહેવાય છે તેથી તે બંને મંદિરોની નોંધ એક સાથે જ લેતાં શ્રીયુત લાંડારકર લખે છે કે—

“ તપેશ્વર અને આદીશ્વરનાં બે દેવાલયો વિષે કહેતાં જણાવવું જોઈએ કે, તપેશ્વરનું દેવાલય ગ્રાહણી છે. તે પૂર્વાભિમુખ છે. તેમાં મધ્યભાગમાં મુખ્ય મંદિર છે અને તેની આજુ બાજુ ગોળ ફરતો પ્રદક્ષિણા માર્ગ છે. મંદિરને મંડપ અને કમાનો છે. મંડપની આસપાસ બીજી દેવકુલિકાઓ બાંધેલી છે. આ દેવકુલિકાઓમાંથી ઉત્તર દક્ષિણ બાજુની દેવકુલિકાઓમાં સૂર્ય અને ગણપતિની મૂર્તિઓ છે.

બીજું દેવાલય આદીશ્વરનું—જૈન દેવાલય છે. આ બે દેવાલયો વિષે દંતકથા ચાલે છે કે—એક વળતે એક જૈન યતિ શૈવ ગોસાઈની

વચ્ચે મંત્ર પ્રયોગમાં પરસ્પરની કુશળતા વિષે વાદ-વિવાદ થયો. તેઓએ પોતાની શક્તિ દેખાડવા માટે, દક્ષિણ મારવાડના મલ્લાણીના ખેડમાંથી ખંને જણાએ પોતપોતાના મતના આ મંદિરે, મંત્ર બલથી આકાશમાં ઉડાડ્યાં અને એવી પ્રતિજ્ઞા કરી કે સૂર્યોદય પહેલાં નાડલાઈ પહોંચીને તેની ટેકરી ઉપર, જે પ્રથમ પોતાનું મંદિર સ્થાપન કરશે, તેની જીત થએલી ગણાશે. ખંને જણાએ ત્યાંથી મંદિરે એક સાથે ઉડાડ્યાં પરંતુ શૈવ ગોસાંઈ, જૈન યતિની આગળ નિકળ્યો અને નાડલાઈની ટેકરી પાસે આવી ઉપર ચઢવા જતો હોતો તેટલામાં જૈન યતિએ મંત્રવિદ્યાથી કુકડાનો અવાજ કર્યો. તેથી ગોસાંઈ વિચારમાં પડ્યો અને સૂર્યોદય થયો કે શું તે જોવા મંડ્યો એટલામાં જૈન યતિનું મંદિર પણ તેની ઝરાઝરા આવી પહોંચ્યું અને સૂર્યોદય થઈ જવાના લીધે ખંને જણાએ ટેકરીની નીચે જ પોત પોતાના મંદિરે સ્થાપન કર્યાં. આ દંતકથાને લગતી એક કહી પણ ત્યાંના લોકો વારંવાર બોલ્યાં કરે છે તે આ પ્રમાણે--

સંવત દશ દહોત્તરો વદિયા ચોરાસી વાદ ।

સેડનગર થી લાવિયા નાડલાઈ પ્રાસાદ ॥ ”

આ દંતકથામાં જણાવેલી જૈન યતિ સંખ્યાની હકીકત તે પંડેરક ગચ્છના યશોભદ્રસૂરિને ઉદ્દેશીને છે. ‘સોહમકુલરત્નપદ્માવલિ’ નો લેખક પણ આ હકીકતનું સૂચન કરે છે અને તેણે પણ આ કહી આપેલી છે. પરંતુ તેની આપેલી કહીમાં ઉત્તરાદ્ર, આ કહી કરતાં બુદ્ધો છે. તે લખે છે કે--

વલ્લભીપુરથી આણિયો ઋષભદેવ પ્રાસાદ ।

પરંતુ, યશોભદ્રસૂરિના રાસ લખનાર કવિ લાવણ્યવિજય આ હકીકત આપતા નથી જ્યારે તેમના ચમત્કારોની ખીજી ઘણી હકીકતો આપે છે. તથાપી લાવણ્યસમયના સમયમાં એ માન્યતા તો અવશ્ય પ્રચલિત હતી કે, આ મંદિર યશોભદ્રસૂરિ પોતાની મંત્રશક્તિથી ખીજે ઠેકાણેથી ઉપાડીને લાવ્યા હતા; કારણ કે, ઉપર ૩૩૬ નંબરવાળા

લેખમાં, જે સં. ૧૫૬૭ માં લખવામાં આવ્યો છે, સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે કે, સં. ૯૬૪ માં, આ મંદિર શ્રીયશોભદ્રસૂરિ મંત્રશક્તિથી અહિં લાવ્યા હતા.

આ દંતકથા કે માન્યતાની સાથે આજે આપણને કાંઈ સંબંધ નથી. આપણે તો આટલું કહી શકીએ કે વિક્રમના ખારમા સૈકાથી તો આ મંદિર વિદ્યમાન હોવાના પુરાવો આપણને મળે છે. સૌથી જુનો લેખ (નં. ૩૪૩) છે તેની મિતિ ૧૧૮૭ ની છે, તેથી તે તારીખની પહેલાં કોઈ પણ વખતે એ મંદિરની સ્થાપના ત્યાં થઈ છે એ નિર્વિવાદ છે. વિશેષમાં એ પણ જાણવા જેવું છે કે હાલમાં એ મંદિર આદિનાથના નામે પ્રસિદ્ધ છે, પરંતુ તે વખતે મહાવીરના નામે પ્રસિદ્ધ હતું. કારણ કે રાયપાલ રાજના વખતના જે લેખો, એના સલામંડપમાં કોતરેલા છે તે બધામાં આને ‘ મહાવીર ચૈત્ય ’ તરીકે જ ઉલ્લેખેલો છે. પાછળથી જ્યારે મંત્રી સાયરે જીર્ણોદ્ધાર કર્યો હશે ત્યારે તેણે મહાવીરદેવના સ્થાને આદિનાથની સ્થાપના કરી હશે. પરંતુ નં. ૩૩૮-૯ વાળા લેખો ઉપરથી એમ જણાય છે કે સાયરનો કરાવેલો ઉદ્ધાર પૂર્ણતાએ પહોંચ્યો હાગતો નથી અને તેથીજ ગુજરાતના આંખાનેર, મહમદાબાદ, વીરમગામ, પાટણ, સમી અને અન્ય પુર આદિ ગામોના જુદા જુદા સંઘોએ તેની પૂર્ણતા કરી છે. એજ સમયમાં સાયરના પુત્રોએ, ૩૩૬ માં લેખમાં જણાવ્યા પ્રમાણે, મંદિરમાં આદિનાથની પ્રતિમા સ્થાપન કરી. પરંતુ ૩૩૭ નંબરના લેખ ઉપરથી જણાય છે કે એ પ્રતિમા પણ લાંબા સમય સુધી પડી શકી નથી અને તેથી લગભગ પોણા સૈકા જેટલા કાલ પૂરી તેમનાજ વંશજોએ સં. ૧૬૭૪ માં પુનઃ આદિનાથની પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત કરી. આ લેખોથી એ પણ જાણવા જેવું છે કે મંદિરના આવી રીતે ત્રણે વખતે થયેલા સ્મારકામમાં મુખ્ય કંઈ વંશના લોકોએ ભાગ લેવાનો છે તેથી એમ અનુમાન એ મંદિરસાથે એ વંશનો ખાસ સંબંધ હોયો જોઈએ.

માલિક પૂનપાક્ષદેવની મહારાણી શ્રી ગિરિન્દેવિએ સંસારની અસારતાનો વિચાર કરી, પ્રાણિઓને અલયદાન (જીવિતદાન) આપવું એ મહાદાન છે એમ સમજી, નગરનિવાસી સમસ્ત બ્રાહ્મણો, આચાર્યો (પૂજારીઓ ?) મહાજનો, તંબોલિઓ વિગેરે પ્રજાજનોને બોલાવી તેમની સમક્ષ આ પ્રકારે શાસન (ફરમાન) પત્ર કર્યું કે, (આજ) અમાવસ્યાના પર્વ દિવસે, સ્નાન કરી, દેવતા અને પિતરોને તર્પણ આપી તથા નગર દેવતાને (પૂજાદિ વડે) પ્રસન્ન કરી, આ જન્મ તેમજ પરજન્મમાં પુણ્યકૃણ પ્રાપ્ત કરવા તથા યશ વધારવાની અભિલાષાથી, પ્રાણિઓને અલયદાન દેવા માટે આ શાસન પ્રકટ કર્યું છે કે દરેક માસની એકાદશી, ચતુર્દશી અને અમાવસ્યા-કૃષ્ણ અને શુક્લ પક્ષ એમ બંને પક્ષની આ તિથિઓ-ના દિવસે કોઈએ, કોઈ પણ પ્રકારની જીવહિંસા, અમારી જમીન-સીમામાં ન કરવી. અમારી સંતતિમાં થનાર દરેક મનુષ્યે તથા અમારા પ્રધાન, સેનાના અમલદાર, પુરોહિત અને સઘળા જાગીરદારોએ, આ આજ્ઞાનું પાલન કરવું-કરાવવું. જે કોઈ આનો ભંગ કરે તેને દંડ કરવો. અમાવસ્યાના દિવસે ગામના કુંભારોએ પોતાના વાસણો પકાવવા માટે પણ નિભાડો સળગાવવો નહિ. જો કોઈ મનુષ્ય આ દિવસોમાં બેદરકાર થઈ જીવહિંસા કરશે તો તેને ૪ દ્રમનો દંડ થશે નાડોલ જેટલા રહેવાસી પોરવાડ જાતિના શુભંકર નામના ધાર્મિક સુશ્રાવકના પુત્ર અને સાલિગ નામના બે પુત્રોએ જીવદયાતત્પર થઈ પ્રાણિના હિતાર્થે (અમને) વિનંતિ કરીને આ શાસન પ્રકટ કર્યું છે.

દેવી પંક્તિમાં, કટારનું ચિત્ર આપી, પૂનપાક્ષદેવની સહિ (પાક્ષર) કરવામાં આવી છે. તથા પારિં (પારિખ=પરીક્ષક) ધરના પુત્ર ડાં (ઠકકુર) જસપાલે પ્રમાણ કર્યું છે; એમ થ્યું છે.

(૩૪૬)

આ લેખ, એપિગ્રાફિઆ ઇન્ડિકાના ૧૧ મા ભાગમાં પ્રસિદ્ધ

થયો છે, અને એતું વર્ણન તથા વિવેચન શ્રી દેવદત્ત રા. ભાંડારકરે નીચે પ્રમાણે આપ્યું છે:—

કિરાડુના ખંડેરોમાં આવેલા એક શૈવ મંદિરમાંથી આ લેખ મળી આવ્યો છે. જોધપુર રાજ્યમાંના મદલાણી જીલ્લાના મુખ્ય શહેર બાહડમેરથી વાયવ્ય કોણમાં સોળ માઈલને છેટે હાથમા ગામ પાસે આ કિરાડુ ગામ આવેલું છે. ભાવનગર રાજ્ય તરફથી પ્રકાશિત “ પ્રાકૃત અને સંસ્કૃત લેખોનો સંગ્રહ ” નામના પુસ્તકના ૧૭૨ પૃષ્ઠ ઉપર આ લેખ ઇંગ્રેજી અનુવાદ સાથે છપાએલો છે. પરંતુ ઉક્ત પુસ્તકમાં આવેલા ખીન્ન લેખોની માફક આ લેખ પણ ખેદરકાર રીતેજ સુદ્રિત થયેલો છે.

આ લેખ ૨૧ પંક્તિમાં લખાયેલો હોય ૧' ૫ $\frac{1}{2}$ " પહોળો તથા ૧' ૨" લાંબો છે. સત્તરમી લીટી સુધીમાં પત્થરનો વચ્ચેલો ભાગ ખરાબ થઈ ગયો છે, છતાં પણ સુદાની બાબતો ઘણા ભાગે જળવાઈ રહી છે તેથી એકંદર રીતે લેખ સ્પષ્ટ છે લેખની લીપિ નાગરી છે અને ભાષા સંસ્કૃત ગદ્ય છે. જાણવા જેવી બાબત એ છે કે ર અક્ષર પછી આવેલો અક્ષર ખેવડો કરેલો છે. તથા વ ને બદલે વ વાપરેલો છે; માત્ર એક ઠેકાણે તેમ નથી, (જુઓ, લઘ્વ-પંક્તિ ૨). તેરમી પંક્તિમાં ‘ અમારી દ્વો ’ એવા શબ્દો વાપરેલા છે અને તે જો કે જૈન ધર્મશાસ્ત્રોમાં અજ્ઞાત નથી. તેા પણ સાધારણ સંસ્કૃત સાહિત્યથી તે બાહ્ય છે. તેનો અર્થ ‘ અહિંસા પાલન ’ એ થાય છે.

લેખ ઉપર આરંભમાંજ ‘ સંવત્ ૧૨૦૬ માઘ વદિ ૧૪ નિ ’ એ પ્રમાણે મિતિ આપેલી છે. તે વખતે કુમ (મા) રાજા કવર્તી રાજા હતો અને શાસન પત્રો તથા જાહેરનામાઓ પ્રકટ કરવા કાર્ય મહાદેવ કરીને કરતો હતો. પંક્તિ ૪-૬ માં કુમારપાલના ડિયા રાજા-મહારાજા શ્રી આલણદેવ-નું નામ છે. જૈન કુમારપાલનમહે-રખાનીથી કિરાતકૃપ, લાટહંદ અને શિવા તેને બક્ષીસમાં બ્યાં

હતાં. એ ત્રણે ગામોમાં, ઉપર જણાવેલા દિવસે-જે શિવરાત્રિનો દિવસ હતો-તે. રાત્રીએ, પ્રાણિઓને જીવિતદાન આપવું તે મહાન્ દાન છે એમ સમજી, પુણ્ય તથા યશઃકીર્તિનો અભિલાષી થઈ, મહાજનો, તાંબુલિકો અને બીજા સમસ્ત ગ્રામ જનોને, દરેક માસની સુદિ તથા વદિ પક્ષની અષ્ટમી, એકાદશી અને ચતુર્દશીના દિવસે, કોઈ પણ પ્રકારના જીવને ન મારવા આજ્ઞા કરી. જે મનુષ્યો આ આજ્ઞાની અવજ્ઞા કરે અને કોઈપણ પ્રાણિને મારે-મરાવે તેને સખત શિક્ષા કરવાનું ફરમાન કાઢ્યું. ગ્રાહ્યણો, ધર્મશુદ્ધો (પુરોહિતો) અમાત્યો અને બીજા બધા પ્રજાજનોને એક સરખી રીતે આ શાસનનું પાલન કરવાનું ફરમાવ્યું. વિશેષમાં કહેલું છે કે જો કોઈ આ હુકમનો ભંગ કરશે તેને પાંચ દ્રમ્મનો દંડ થશે, પરંતુ તે જો રાજાનો સેવક હશે તો એક દ્રમ્મ જ દંડ થશે.

પછી મહારાજા આલજીદેવના હસ્તાક્ષર છે અને તેને ‘ મહારાજ-પુત્ર ’ કેલ્હણ અને ગજસિંહનું અનુમોદન આપ્યું છે. સાંધિવિગ્રહિક ખેલાદિત્યે આ હુકમ લખ્યો છે. પછી જણાવવામાં આવ્યું છે કે નાટોલના રહેવાસી પોરવાડ જાતિના શુભંકર શ્રાવકના પુત્રો નામે પૂતિંગ અને શાલિંગે, કૃપાપૂર્ણ થઈ, રાજાને વિનંતિ કરી, પ્રાણિઓને અભયદાન અપાવનાર આ શાસન જાહેર કરાવ્યું છે. છેવટે આ લેખ કોતરનારનું નામ છે કે જે ભાઈલ કરીને હતું.

આ લેખમાં જણાવેલાં સ્થાનોમાંથી કિરાતકૃપ તે તો આ કિરાડુ જ હોવું જોઈએ કે જ્યાંથી આ લેખ મળી આવ્યો છે વિ. સં. ૧૨૩૫ ના ચાલુક્ય રાજા ભીમદેવના સમયના એક લેખમાં (જે આજ મંદિરમાં સ્થિત છે) આ સ્થળ વિષે બે વાર ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. લાટહુદ તે સિત્તમાલના લેખ નં. ૧૧ અને ૧૨ માં આવતું લાટહુદ તથા ચાચિંગદેવના સુધા ટેકરીવાળા લેખમાં આવતું રાટહુદ હોવું જોઈએ. જ્યારે પ્રો. કીલ્કોર્ને નં. ૧૨ નો લેખ પ્રકાશિત કર્યો ત્યારે આ અને તે બંને સ્થાન એક જ છે એમ પૂરતાર કરી શક્યા

નહોતા, પરંતુ લેખપુરના મુંશી દેવીપ્રસાદની સૂચના પ્રમાણે લાટહદ, રાટહદ અને રાડધડા એ બધાં એક જ છે અને મારવાડના મલ્લાણી છલ્લામાંના નગરગુહાની આસપાસની જમીનનું તે નામ છે. ત્રીવું નામ શિવા છે. પરંતુ કમનશીબે તે સંપૂર્ણ રીતે જળવાયેલું નથી તેથી આખું નામ યું છે તે ખાત્રીપૂર્વક કહી શકાતું નથી. પણ હું ધારૂં છું કે હાલના ‘ શિઓ ’ ને મળતું કાંઈક નામ તે હોવું જોઈએ. આ ‘ શિઓ ’ એક પુરાતન શહેર છે અને વર્તમાનમાં પણ કાંઈક મથક જેવું આગળ પડતું સ્થળ હોઈ તે છલ્લાનું મુખ્ય શહેર છે.

(૩૪૭)

આ લેખ પણ ઉપર્યુક્ત પુસ્તકમાંથી જ ઉતારવામાં આવ્યો છે અને એનું વિવેચન શ્રીલાંડારકરે નીચે પ્રમાણે આપ્યું છે:—

ખાલીગામથી અગ્નિકોણમાં પાંચ માઈલ દૂર આવેલા લાલરાઈના જૈન મંદિરના ખંડેરામાંથી આ લેખ ઉપલબ્ધ થયો છે. આની ૧૮ પંક્તિઓ છે અને ૧૦ $\frac{1}{2}$ " પહોળો તથા ૧' ૨ $\frac{1}{2}$ " લાંબો છે. આઠમી પંક્તિ સુધી તો લેખ સુસ્થિત છે અને પછીની બે પંક્તિઓમાંના માત્ર પ્રારંભના એક બે અક્ષરો જતા રહ્યા છે. પણ ૧૧ થી ૧૮ પંક્તિઓ સુધીનો જમણી બાજુનો અર્ધો ભાગ ખિલકુલ જતો રહ્યો છે. લેખની લીપિ નાગરી છે. આખા લેખમાં ૬ અક્ષર કાંઈક વિચિત્ર રીતે કાઢેલો છે. તેની ડાબી બાજુએ દોરીના ગાળા જેવું દેખાય છે. સાળમી પંક્તિ સુધી સંસ્કૃત ગદ્ય છે અને છેલ્લી બે લીપિઓમાં પદ્યની એક પ્રખ્યાત પંક્તિનો થોડોક ભાગ છે જેમાં આશીર્વાદ આપેલું જણાય છે. ૨ ની પછીનો વ્યંજન બેવડાયેલો છે અને ૩ તથા ૪ ને ઠંકાણે એકલો ૩ જ વાપરેલો છે. નીચેના શબ્દો ધ્યાન ખેંચે તેવા છે:— ‘ ઝરહારિ, ’ ‘ ગૂજર [તૃ] ’ ‘ હાર [ક] (પંક્તિ ૮) અને જવા (પંક્તિ ૬). ઉરાહારીનો અર્થ મ્હુને એમ લાગે છે કે ‘ અરઘટ ’ જેવો ગરગડીવાળો કુવો હશે. ખરી રીતે ગોડવાડ પ્રાંતમાં મ્હેં આવા ઘણા કુવાઓ જોયેલા છે કે જેમનાં વિચિત્ર નામો આપેલાં છે.

ગુજરાત એ ગુજરાત્રા (ગુજરાત) હોવો જોઈએ. નં. ૩ માં સૂચવ્યા પ્રમાણે ‘ હારક ’ નો અર્થ એક જાતનું માપ થાય છે. અને જવા નો અર્થ તો જવ (ધાન્ય) થાય છે એ સ્પષ્ટ જ છે.

આ લેખની મિતિ સંવત્ ૧૨૩૩ જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૩ શુક્રવારની છે અને નડૂલમાં રાજ્ય કરતા મહારાજાધિરાજ શ્રી કેલ્હણદેવના વખતમાં આ લેખ કરવામાં આવ્યો છે. આગળ એમ વર્ણન કર્યું છે કે સિનાણુના અધિપતિ (‘ લોકતૃ ’) રાજપુત્ર લાખણપાલ (લ) તથા રાજપુત્ર અલયપાલ, તેમજ નાડોલના તામ્રપત્રમાંનું દાન કરનાર અને કેલ્હણના ન્હાના ભાઈ કીર્તિપાલના પુત્રો તથા રાણી મહિબલદેવી, એ બધા મળીને શાંતિનાથદેવનો ઉત્સવ ઉજવવાને માટે ગ્રામ્યપંચ (‘ પંચકુલ ’) ની સમક્ષ એક ભેટ અર્પણ કરી કે-લડિયાઉવ ગામના ઉરહારી (ગરગડીવાળા કુવા) થી ઉપજતા (પાકતા) જવનો એક હારક (‘ ગુજરાત્રા ’ ના દેશમાં વપરાતું માપ) હમેશાં આપવામાં આવશે. સાક્ષિઓનાં નામો જતાં રહ્યાં છે.

આ લેખમાં જણાવેલું સિનાણુવ તે જોને નં. ૧૬ માં સંનાણુક કહ્યું છે તે તથા નં. ૧૪ માં વર્ણવેલું સોનાણુ, એકજ હોયું જોઈએ. લંડિયાઉવ પણ નં. ૧૬ માં આવેલું છે અને તે લાલરાઈથી નૈઋત્ય કોણમાં પાંચ માઈલને છોટે આવેલું બડવા (બરવા) છે. સમીપાટી જે ૧૩ મી પંક્તિમાં આવેલું છે તે સેવાડિ છે એમ ઉપરના લેખોમાં જણાવેલુંજ છે. ગુજરાત્રા નં. ૧૬ માં આવેલું છે અને તે ભોજદેવ પ્રથમના પ્રતિહારવાળા દૌલતપુરા લેખમાં વર્ણવેલો ગુજરાત્ર હોવો જોઈએ કે જે હાલના પર્ગતસાર, મરોટ અને ડીડવાણાના મુલકમાં છે. નડૂલ એ નાડોલ જાણવું જોઈએ.

(૩૪૮)

આ લેખ પણ ઉક્ત પુસ્તકમાંથીજ લીધેલો છે અને એનું વર્ણન પણ ત્યાંથીજ અનુવાદિત કરી નીચે આપવામાં આવે છે:—

નં. ૧૭ ના (ઉપરવાળા) લેખની માફક આ લેખ પણ લાલરાઈમાં આવેલા જૈન મંદિરના ખંડેરામાંથી હસ્તગત થયો છે. તેની તેર પંક્તિઓ હોઈ, ૮૬ ” પહોળો તથા ૧૧૬ ” લાંબો છે. તે નાગરી લીપિમાં લખેલો છે. પંક્તિ ૧૦ માં આવેલા તથા શબ્દ પછીની બધી પંક્તિઓ પાછળથી ઉમેરેલી છે અને ન્હાના કદના અક્ષરોમાં કેતરેલી છે. ૩ અક્ષરનું વિચિત્ર સ્વરૂપ, -જેના વિષે ઉપર કહેવામાં આવ્યું છે તે-આમાં પણ વિદ્યમાન છે. આખો લેખ સંસ્કૃત ગદ્યમાં છે. ત્રણ વાર જ ને બદલે ૫ વાપરેલો છે (પંક્તિ ૧, ૨ અને ૬) નિમ્નલિખિત શબ્દો ધ્યાન ખેંચે તેવા છે:—(૧) સોર (પંક્તિ ૫-૬ અને ૧૨) શબ્દ ‘ હળ ’ ના અર્થમાં નહિં વપરાતાં ‘ ખેડુત ’ ના અર્થમાં વપરાયો છે; (૨) જે (પંક્તિ ૭) જે ‘ સદ્ ’ શબ્દને માટે વપરાયો છે તેનો અર્થ મહારા નં. ૧૦ ના લેખમાં આપેલા વિવેચન પ્રમાણે ‘ એક જાતનું વજન ’ થાય છે.

આ લેખની મિતિ ‘ સંવત ૧૨૩૩ વૈશાખ વદિ ૩ ’ છે અને તેમાં સંનાણક (જુઓ નં. ૧૫) ના ‘ લોકત્વ ’ લાખણદેવ તથા અભયપાલ વિષે ઉલ્લેખ કરેલો છે. ત્યારબાદ લખવામાં આવ્યું છે કે ગુજરીજનાના ઉત્સવ નિમિત્તે, પુણ્ય પ્રાપ્ત કરવાની અલિલાપાથી, લીવડા, આસધર વિગેરે ખેડુતોએ શાંતિનાથ [ના દેવાલય] ને ખાડીસરના ખેત્રમાંથી જવના ૪ સેઈ અર્પણ કર્યાં. પછી તાજ કલમમાં ઉમેરવામાં આવ્યું છું કે-આસધર, ત્રીરોઈય આદિ સમસ્ત ખેડુતોએ વિહ્લ (નામના મનુષ્યના) પુણ્યાર્થે, લલિયાઉઅ (બાડવા) ના અર્ધક (ગરગડીવાળા કુવા) માંથી જવનો એક ‘ હરોથુ ’ (હારક ?) તેજ કાર્યને માટે, અર્પણ કર્યો.

(૩૪૮)

એ નંબર વાળો લેખ તથા આ પંક્તિઓ નીચે આપેલું એનું વર્ણન ઉપર જણાવેલા પુસ્તકમાંથી જ ઉતારવામાં આવ્યા છે. વર્ણન આ પ્રમાણે છે:—

આ લેખ બાલીથી વાયવ્ય કોણમાં દસ માઈલ દૂર આવેલા સાંકેરાવ નામના ગામમાંના મહાવીર મંદિરના સલામંડપમાં ઉંચે ચોરસામાં કોતરેલો મળી આવ્યો છે. તેની ૪ જ લાઈનો છે. તે પહોળાઈમાં ૩'૧૧" અને લંબાઈમાં ૩'૩" છે. નાગરી લીપિમાં લખેલો છે. આખો લેખ સંસ્કૃત ગદ્યમાં છે. નવીન શબ્દો નીચે પ્રમાણેનાં છે:— 'કલ્યાણિક' અગર 'કલ્યાણક' (પંકિત ૧ અને ૩) 'યુગંધરી' અને 'હાણ' (પંકિત, ૨ અને ૪) અને 'તલરામાભ્ય' (પં. ૨). 'કલ્યાણિક' શબ્દ જૈનનાં ધર્મશાસ્ત્રોમાં જ મળી આવે છે. જે પવિત્ર દિવસોમાં તીર્થંકરોના (૧) ચ્યવન (ગર્ભાધાન) (૨) જન્મ, (૩) દીક્ષા, (૪) કેવલજ્ઞાન, અને (૫) નિર્વાણ (મોક્ષ) થાય તે દિવસોને કલ્યાણિક કહેવામાં આવે છે. ડૉક્ટર લ્યુડર્સે પ્રકટ કરેલા આખુના લેખોમાંના નં. ૨ માં આ શબ્દ આવે છે. દેલવાડાના તેજપાલના દેવાલયના ફરતા મંદિરોના દ્વારો ઉપર જે જે તીર્થંકરના નામે તે મંદિરો અર્પણ કરવામાં આવ્યાં છે તેમના પાંચ કલ્યાણિકો ત્યાં આવેલાં છે. 'યુગંધરી' અને હાણ નો નિશ્ચિત અર્થ મને માલૂમ નથી; પરંતુ હું અનુમાન કરી શકું છું કે 'હાણેલ' તે હળને બદલે વયરાયો હશે અને 'યુગંધરી' એ જવારનું નામ છે. 'તલારાભાવ્ય' નો અર્થ પણ નક્કી નથી. આ શબ્દ ભાવનગર રાજ્ય તરફથી પ્રકાશિત 'પ્રાકૃત અને સંસ્કૃત લેખ સંગ્રહ' નામના પુસ્તકના ૧૫૬ મા પૃષ્ઠ ઉપર આવેલો છે અને ત્યાં 'તલારાનું મહેસૂલ' એવો તેનો અર્થ કરેલો છે; પરંતુ તે અર્થ સંબંધવાળો લાગતો નથી. વળી ભાવનગરના 'પ્રાચીન શોધ સંગ્રહ' ના ભાગ ૧ ના પાંચમા પૃષ્ઠ ઉપર આ લેખ આપ્યો છે અને ૯ મે પાને તેનું ગુજરાતી લખાંતર છે, તે આ પ્રમાણે— 'ખુશકી જકાતની ઉપજ'. એજ પુસ્તકમાં પાછળ આવેલા અંગ્રેજી અનુવાદમાં એમ લખ્યું છે કે—તલારા એ હાલનું તલાદરા (ગામ) છે. વળી, વીએના ઓરિએન્ટલ જર્નલ, ૧૯૦૭, પૃષ્ઠ ૧૪૩ મે, એમ. જનરે પ્રકાશિત કરેલા ચીરવા-લેખમાં આ શબ્દ 'તલાર' અગર 'તલારક'

એ પ્રમાણે વપરાયેલો છે, અને તેનો અર્થ ‘ પુરાધ્યક્ષ ’ અથવા નગર રક્ષક એવો થાય છે, એ સિદ્ધ કરવાને હેમચંદ્ર તથા ત્રિવિક્રમ (ના કોપ) ના પ્રમાણોનાં અવતરણો આપ્યાં છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે કોટવાળ અગર ‘ સીટી મેજસ્ટ્રેટ ’ ના દરજ્જાની આ જગ્યા હશે. પરંતુ કેટલીક વખત લેખોમાં ‘ ગામનાં પરાં ’ ના અર્થમાં ‘ તલ ’ શબ્દ વપરાય છે, તેથી શહેરમાં જેમ કોટવાળ હોય તેમ પરાંમાં તલાર હોઈ શકે.

આ લેખની મિતિ સંવત્ ૧૨૨૧ માઘ વદિ ૨ શુક્રવાર હોઈ કેલ્હણદેવ રાજાના સમયમાં તે બનેલો છે. તેમાં કહેલું છે કે ચૈત્ર સુદિ ૧૩ નો કલ્યાણિક [જે મહાવીરનો જન્મોત્સવ દિવસ છે અને હાલમાં કેટલાક વર્ષોથી જૈનસમાજમાં ઠેકાણે ઠેકાણે એ દિવસે ‘ મહાવીર જયંતી ’ ઉજવાય છે—સંગ્રહક.] ઉજવવા માટે કેલ્હણદેવ રાજાની મા આનલદેવિએ સંકેરક ગચ્છના [મંદિરના] મૂળનાયક મહાવીર દેવને, રાજાના પોતાના ઉપલોગમાંથી યુગધરી એટલે જવારનો એક ‘ હાએલ ’ (એક હળથી એક દિવસમાં ખેડી શકાય તેટલી જમીનમાં પેદા થયેલો) અર્પણ કર્યો. તથા એજ કલ્યાણિક અર્થે તલારાની આવકમાંથી રાષ્ટ્રકૂટો—પાત્ર અને કેલ્હણ તથા તેમના ભત્રિજાઓ ઉત્તમસિંહ, સુદ્રગ, કાલ્હણ, આહડ, આસલ, અણતિગ વિગેરેએ એક દ્રમ્મ આપ્યો. તેવીજ રીતે ચૈત્ર સુદિ ૧૩ ના દિવસે કલ્યાણિક ઉજવવા માટે, રથકારો—ધનપાલ, સૂરપાલ, જેપાલ, સિગડા, અમિયપાલ, હસહડ, કેલ્હણ વિગેરે જે બધા સંકેરકનાજ રહિવામી હતા તેઓએ યુગધરીનો એક ‘ હાએલ ’ ભેટ કર્યો.

નાહોલના તામ્રપત્રોમાં વર્ણવેલી કેલ્હણના પિતા આલ્હણની સ્ત્રી આનલદેવી તે આ લેખમાંની કેલ્હણદેવની માતા જ હોવી ભ્રમ્ય. આ છેલ્લા લેખમાં તેને રાષ્ટ્રોડવંશના સહુલની કન્યા તરીકે ઓળખાવી છે. રાષ્ટ્રોડ એ રાષ્ટ્રકૂટજ છે. અને પાત્ર વિગેરે જે ઉપર જણાવ્યા છે તે રાષ્ટ્રકૂટો તેના પિતાનાં સગાં હશે એમ જણાય છે.

(૩૫૦)

આ લેખ અને નીચેનું વર્ણન પણ ઉક્ત પુસ્તકમાંથીજ ઉદ્ધૃત છે. વર્ણન આ પ્રમાણે—

ઉપરના લેખની માફક આ લેખ પણ સાંકેરાવમાંથી મળી આવ્યો છે અને તેજ મહાવીરના દેવાલયના સભા મંડપમાંના એક સ્તંભ ઉપર કોતરેલો છે. તે ૧૦ પંક્તિમાં લખાયેલો હોઈ પહોળાઈમાં ૧' ૩ $\frac{1}{2}$ " અને લંબાઈમાં ૮" છે. પ્રથમની ૪ પંક્તિઓ સારી સ્થિતિમાં છે અને સારી રીતે વાંચી શકાય તેમ છે. પરંતુ બાકીનો ભાગ એટલો બધો જીર્ણ થઈ ગયો છે, કે જેથી ખાત્રીપૂર્વક સમજી શકાય તેમ નથી. તેની લીપિ નાગરી છે અને ભાષા સંસ્કૃત ગદ્ય છે. ૨ પછીનો વ્યંજન બેવડાયેલો છે, તે ધ્યાન ખેંચવા લાયક છે. 'દ્રાણ' (પં. ૮) તથા 'સારા' (પં. ૯) આ બે શબ્દો વિચારવા જેવા છે. આબુના લેખોમાંના નં. ૨ માં આ ('સા') શબ્દ આવેલો છે અને ત્યાં પ્રો. વ્યુડર્સે તેનો અર્થ 'કાળજી-સંભાળ' એવો કરેલો છે.

પ્રથમની પંક્તિમાં બુદ્ધીજ બાળત આવે છે. લખેલું છે કે—પોતાની માતાના સ્મરણાર્થે યાંથાના પુત્રો રાલ્હા અને પાલ્હાએ આ ભેટ અર્પણ કરી છે. (લેખમાં સ્તંભક: પ્રદત્ત: આવેો ઉલ્લેખ છે તેનો ભાવાર્થ 'સ્તંભ (થાંભલો) બનાવી આપ્યો' એમ થાય છે. બીજી કોઈ ભેટનો ઉલ્લેખ નથી.—સંગ્રાહક.) બીજી પંક્તિમાં મિતિ છે:—' સંવત ૧૨૩૬ કાર્તિક વદિ ૨ બુધવાર. ' નાડૂલના મહારાજાધિરાજ શ્રી કેલ્હણદેવના વખતમાં આ લેખ થયેલો છે. આગળ ઉપર એમ જણાવ્યું છે કે—યાંથાનો પુત્ર રાલ્હાક અને તેનો ભાઈ પાલ્હા તથા પાલ્હાના પુત્રો સોઢા, સુલકર, રામદેવ આદિએ મળીને પોતાનું પ્રસિદ્ધ ઘર, રાણી બલ્હણદેવીની બગીચ ('ભુક્તિ') માં આવેલા સાંકેરક (સાંકેરાવ) માંના દેવશ્રી પાર્શ્વનાથને અર્પણ કર્યું છે. રાલ્હાના ઘરમાં રહેતા મનુષ્યોએ આ દેવને વર્ષે વર્ષે ૬ દ્રાએલા ચઢાવવા.

૯-૧૦ પંકિતઓનો સંખંધ પ્રથમની પંકિતઓ સાથે હોય એમ લાગે છે, અને તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે-માતા ધારમતીના પુણ્યાર્થે સંવત્ ૧૨૬૬ ના જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૩ ને શનિવારે આ સ્તંભને સમરાવવામાં આવ્યો હતો. ધારમતીને અહિં માતા તરીકે લખી છે તેથી સમજાય છે કે તે રાહુ અને પાહુની જનની હશે.

જલોર કિલ્લાના લેખો.

મારવાડ દેશના દક્ષિણ ભાગમાં જલોર નામનું એક શહેર અને જિલ્લાનું મુખ્ય મથક છે. મારવાડની રાજધાની જોધપુરથી ૮૦ માઇલ દૂર અને સુદડી નદીના કાંઠે તે નગર વસેલું છે. જૂના લેખો અને ગ્રંથોમાં આ નગરનું જળાલીપુર એવું નામ મળી આવે છે. સુપ્રસિદ્ધ શ્વેતાશ્વર આચાર્ય જિનેન્દ્રસૂરિએ વિ. સં. ૧૦૮૦ માં હરિભદ્રાચાર્ય વિરચિત 'અષ્ટક સંગ્રહ' નામના ગ્રંથ ઉપર પોતે રચેલી વિક્રતા ભરેલી ટીકાનું સમાપન આજ નગરમાં કર્યું હતું. ખીજ પણ અનેક ગ્રંથોમાં આનું નામ મળી આવે છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે પ્રાચીન કાળમાં આ સ્થાન જૈનસંસ્કૃતિ અને જાહોજલાલી ભરેલું હતું. રાજકીય ઇતિહાસ ઉપર દ્રષ્ટિપાત કરતાં જણાય છે કે પ્રથમ ત્યાં પરમારોનું રાજ્ય હતું. જલોરમાંથી મળી આવતા લેખોમાં સાથી જુનો લેખ 'સં. ૧૧૭૪ આષાઠ સુદિ ૫ ભૈષ્ણે' ની મિતિનો છે અને તેમાં રાજકર્તા તરીકે વીચલ નામના પરમારનો ઉલ્લેખ છે. આ લેખમાં વીસલના પહેલાંના ૬ રાજાઓનાં નામો આપેલાં છે. દરેક રાજાના ૨૦ વર્ષ, આ પ્રમાણે ગણિએ તો એકંદર ૧૨૦ વર્ષ પૂર્વે-અર્થાત વિ. સં. ૧૦૫૪ (ઈ. સ. ૯૬૭) થી ત્યાં એ વંશ રાજ્ય કરતો હતો એમ માની શકાય. પરમારો પછી ત્યાં ચાહમાનો (ચોહાણો) નો અધિકાર થયો. એ લોકોના અધિકારની શરૂઆત ક્યારથી થાય છે તે હજી ચોક્કસ જણાયું નથી પરંતુ સુન્દા ટેકરીના લેખમાં જણાવ્યા પ્રમાણે કીર્તિપાલ ચોહાણે નાકોલથી-પોતાની રાજધાની જલોરમાં આણી હતી. ખીજ પ્રમાણે

ઉપરથી જણાય છે કે કીર્તિપાલે વિ. સં. ૧૨૩૬ થી ૩૯ સુધી રાજ્ય કર્યું હોવું જોઈએ. તેના પુત્ર સમરસિંહે જલોરની સમીપમાં આવેલા કનકાચલ અથવા સુવર્ણગિરિ નામના પહાડ ઉપર મજબૂત કિલ્લો બંધાવ્યો. છેવટે કાન્હડદેવના વખતમાં દિલ્હીના સુલ્તાન અલ્લાઉદ્દીન ખીલજીએ જલોર ઉપર ચઢાઈ કરી વિ. સં. ૧૩૬૮ માં ત્યાં પોતાની હકૂમત જાહેર કરી. ત્યાર બાદ ત્યાં મુસલમાનોનોજ લાંબા સમય સુધી અધિકાર રહ્યો. હાલમાં જોધપુરના રાઠોડોના વિશાલ રાજ્યનું માત્ર તે એક જિલ્લાનું ઠેકાણું ગણાય છે.

જલોર ગામમાં એક મહોટી કબર આવેલી છે જેનો હાલમાં તોપખાના તરીકે ઉપયોગ થાય છે. આ કબરનો ઘાટ અજમેરમાં આવેલી સુપ્રસિદ્ધ કબર કે જેને ત્યાંના લોકો ‘અઢાઈ દિન કા કોંપડા’ કહે છે તેના જેવો છે. આ કબર મહોટા ભાગે જૈનમંદિરો ભાંગી તેમના સામાનથી બંધાવવામાં આવી છે એમ એની બાંધણી અને સ્તંભો ઉપર આવેલા જુદા જુદા લેખો ઉપરથી જણાય છે. હિંદુઓના મંદિરના અવશેષો પણ થોડા ઘણા માલમ પડે છે તેથી તેમનો પણ આના માટે ભોગ લેવાયલો જ અવશ્ય છે.

શ્રીચુત ડી. આર. ભાંડારકરના ઉલ્લેખ પ્રમાણે (જુઓ, આર્કિ-ઓલોજીકલ રેસ્ટર્ન સર્કલ પ્રોગ્રેસ રીપોર્ટ, સન ૧૯૦૫-૬) “આ કબર ઓછામાં ઓછા ચાર દેવાલયોની સામગ્રીવડે બનાવવામાં આવી છે જેમાંનું એક તો સિંધુરાજેશ્વર નામનું હિંદુ મંદિર છે અને બીજા ત્રણ આદિનાથ, પાર્શ્વનાથ અને મહાવીર નામના જૈન મંદિરો છે. આમાંનું પાર્શ્વનાથનું મંદિર તો કિલ્લા ઉપર હતું.”

(૩૫૧.)

આ નંબરવાળો લેખ ઉપર વર્ણવેલી કબરની પરસાળના એક ખૂણામાં આવેલા સ્તંભો ઉપરના એક ઉપર એક રહેલા એમ બે

ચોરસામાં કોતરેલો મળી આવ્યો છે. કબર બાંધતી વખતે ખરોખર ગોઠવવા સાડું પથ્થરનો એક તરફનો થોડોક લાગ કાપી નહાંબવાથી લેખની ઢરેક લીટીનો પ્રારંભનો કેટલોક અંશ ખંડિત થઈ ગયો છે. લેખનું વર્ણન શ્રીયુત લાંસરકર નીચે પ્રમાણે કરે છે. x

ઉપરના ચોરસામાં ૩ લીટી છે અને લેખ ૮' ૨ $\frac{1}{2}$ " પહોળો તથા ૪" લાંબો છે. નીચેના ચોરસામાં ચાર લીટી છે અને તે ૮' ૫" પહોળો તથા ૫" લાંબો છે. જો કે આ લેખો બે જુદા જુદા ચોરસા ઉપર કોતરેલા છે તો પણ ખરી રીતે એકજ બાબત તેમાં વર્ણવેલી છે. જેટલો લાગ વિદ્યમાન છે તે સારી સ્થિતિમાં છે. કોઈક કોઈક અક્ષરમાં ટૂનો ભરાઈ ગયો છે પરંતુ વાંચતા વિશેષ હરકત પડે તેમ નથી, તે નાગરી લિપિમાં લખાયેલો છે. રાજપુતાનાના બીજા જૂના લેખોની માફક જ અક્ષરને બદલે બે સ્થાને વ કોતરાયેલો છે. વ અને જ માં ભેદ પાડવા માટે ક્ષ્મ વચલા ગાળામાં એક ઝીણું ટપકું કરેલું છે. લાપા સંસ્કૃત છે અને કેટલોક લાગ ગદ્યમાં અને કેટલોક પદ્યમાં છે. પદ્યના સૂચન માટે અંકો કરેલાં છે અને તેમની સંખ્યા સાત છે. પૂર્વેના ૨ પછીનો ૩ અક્ષર બેવડો કરેલો છે. પ્રથમ પંક્તિમાં ક્રમ શબ્દનો પ્રયોગ કરેલો છે જેનો અર્થ પ્રસ્તુતમાં 'ચરણ=પગ' એવો થાય છે. બીજો શબ્દ ત્વર (પં. ૨) છે જેનો અર્થ 'બહારવટીયા' =કગ' એવો થાય છે.

આ લેખની આરંભમાં નાલેય એટલે પ્રથમ તીર્થંકર કપલદેવની સ્તવના છે (પં. ૧). પછી, ગદ્યમાં મહારાજ કીર્તિપાલદેવના પુત્ર મહારાજ સમરસિંહદેવનો ઉલ્લેખ છે. આ કીર્તિપાલદેવ 'આહમાન-વંશરૂપી આકાશમાં ચંદ્રસમાન' મહારાજ અણહિલના વંશોત્પન્ન મહારાજ આહલુનો પુત્ર હતો. ચાર પછી રાજપુત્ર અને રાજ્યહિત-ચિંતક જોગલનું નામ છે અને તેને ખીલ્વાહિક પ્રાંતના સઘળા તરફર એટલે બહારવટિઆઓનો તિરસ્કારક જણાવ્યો છે. ત્યાર બાદ બે પદ્ય

છે જેમાં એકમાં સમરસિંહદેવના વખાણ કર્યા છે અને બીજામાં તેના મામા જોજલનું સૂચન છે. કીશનગઢ સ્ટેટની સરહદ ઉપર આવેલા જોધપુર રાજ્યના પરબતસાર પ્રાંતનું પાલવા એજ પાલવાહિકા હોયું જોધએ અને હાલમાં ત્યાં વસતા ' જાવરી ' લોકો તેજ તસ્કરો હશે. આના પછી ગદ્ય આવે છે (પં. ૪-૫). સ્તુતિપદ્ય તથા અંતિમપદ્ય ઉપરથી એમ જણાય છે કે જે મંડપમાં પહેલાં આ લેખ કોતરવામાં આવ્યો હશે, અને જે પ્રથમ તીર્થ કરના મંદિરમાં આવેલો હશે, તે મંડપના વિષયમાં લખે છે કે— ' આ મંડપ શ્રીમાલવશના શેઠ યશોદેવનો પુત્ર શેઠ યશોવીર જે એક પરમશ્રાવક હતો તેણે કરાવ્યો હતો. આ કાર્યમાં તેના ભાઈ યશોરાજ અને જગધર તથા બીજા સકલ ગોષ્ઠિકો (શ્રાવકો) તેના સાથી હતા. એ યશોવીર ચંદ્રગચ્છના આચાર્ય શ્રી ચંદ્રસૂરિના શિષ્ય પૂર્ણભદ્રસૂરિનો પૂર્ણ ભક્ત હતો. આ મંડપ બંધાવાની મિતિ ' વિ. સં. ૧૨૩૬ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૫ ચુરવાર ' છે. પછી ૪ થી ૭ સુધીના પદોમાં મંડપની પ્રશંસા છે. છેવટે જણાવ્યું છે કે પૂર્ણભદ્રસૂરિએ આની (પ્રશસ્તિ-લેખની) રચના કરી છે.

(૩૫૨)

ઉપર જણાવેલી કળરની મેહરાજ ઉપર આવેલા માળમાંના એક ઉંચા ચોરસા ઉપર આ નંબરવાળો લેખ કોતરેલો દક્ષિણોચર થાય છે. લેખ ૬ પંક્તિમાં લખેલો છે અને તેનો માપ પહોળાઈમાં ૨' ૮" અને લંબાઈમાં ૫' ૩" છે. લિપી નાગરી અને ભાષા સંસ્કૃત ગદ્ય છે. વ ને વ વચ્ચે લેહ ન પાડતાં સર્વત્ર વ જ કરવામાં આવ્યો છે. ૨ પછીનો જ બેવડાએલો છે. લેખની હકીકત આ પ્રમાણે છે—

સં. ૧૨૨૧ ની સાલમાં, જવાલિપુર (જલોર) ના કાંચનગિરિ ગઢ ઉપર, આચાર્ય શ્રી હેમચંદ્રે પ્રતિબોધ આવેલા ગુર્જર મહારાજ પરમાર્હત શ્રીકુમારપાલ ચૌહાણકે ' કુવર વિહાર ' નામનું મંદિર બંધાવ્યું હતું અને જેમાં પાર્શ્વનાથ દેવની મૂળનાયક તરીકે સ્થાપના કરી હતી. મંદિર, બૃહદ્ગચ્છના વાલીન્દ્ર દેવાચાર્યના પદ્મ-સમુદાયને એવી

ઈચ્છાથી સમર્પણ કર્યું છે મંદિરમાં શાસ્ત્રોક્ત રીતિએ હમેશાં પ્રવૃત્તિ થતી રહે.

પછી, સં. ૧૨૪૨ ની સાલમાં, આ દેશના અધિપતિ આહમાન (ચાહાણ) શ્રી સમરસિંહ દેવની આજ્ઞાથી ભાં. (ભાંડાગારી-ભંડારી) પાંસુના પુત્ર ભાં. યશોવીરે એ મંદિરનો સમુદાર કર્યો.

ત્યાર બાદ, સં. ૧૨૫૬ માં જોષ સુદી ૧૧ ના દિવસે રાજની આજ્ઞાથીજ શ્રીદેવાચાર્યના શિષ્ય પૂર્ણદેવસૂરિએ પાર્શ્વનાથદેવના તોરણ આદિની પ્રતિષ્ઠા કરી. શિખરના ઉપર સુવર્ણમય દ્વન્નદંડની સ્થાપના કરી અને તેમાં દ્વન્નરોપણ કર્યું.

પછી, સં. ૧૨૬૮ માં દીપોત્સવ એટલે દીવાળીના દિવસે, નવીન તૈયાર થએલા પ્રેક્ષામંડપની (જ્યાં આગળ બેસીને લોકો મંદિરમાં થતી ક્રિયાઓ તથા પૂજાઓ વિગેરે જોઈ શકે, તેની), પૂર્ણદેવસૂરિના શિષ્ય રામચંદ્રસૂરિએ, સુવર્ણમય કળસની સ્થાપના સાથે પ્રતિષ્ઠા કરી.

આ લેખ ડેટલીક બાબતો ઉપર વિશેષ પ્રકાશ પાડે છે જેમનો ઉલ્લેખ કરવો અત્ર ઉપયોગી થઈ પડશે. ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ વધારે ધ્યાન ખેંચવા લાયક હકીકત એ છે કે મૂલ પ્રથમ આ મંદિર ગુજરાતના પ્રતાપી અને પ્રસિદ્ધ નૃપતિ કુમારપાલે બંધાવ્યું હતું. કુમારપાલના ચરિતવર્ણન સંબંધી લખાયેલા અનેક ગ્રંથોમાં એવા ઉલ્લેખો છે કે તેણે ઢેકાણે ઢેકાણે પોતાના નામના-‘કુમારવિહાર’ એવા નામે-જૈન મંદિરો બંધાવ્યા હતાં. જો કે આ ઉલ્લેખોની સત્યતામાં શંકા લાવવાનું જરાએ પણ કારણ નથી હતાં પણ ડેટલાકો તરફથી આવી શંકા કરવામાં આવે છે અને ગ્રંથોક્ત ઉલ્લેખ સિવાય બીજા આવા અસંદિગ્ધ પ્રમાણ તરીકે ગણાતા શિલાલેખના ટેકાની પર ઉક્ત કથનમાં આવશ્યકતા જણાવી, તે ન મળવાથી, ચરિતવર્ણન હકીકત માટે શંકિત નજરે જોવા-લખવાની પ્રવૃત્તિ જણાઈ આવે જે આવી પ્રવૃત્તિનો પ્રતીકાર આ લેખથી થઈ જાય છે. બીજું, ડેટલ

વિદ્વાનો, કુમારપાલને જૈનો જે ‘ પરમાર્હત ’ તરીકે સર્વત્ર લખે છે તેમાં પણ ધર્માનુરાગનો અતિરેક થયો ગણી અંથોક્ત વર્ણુનોને અતિ-શયોક્તિના આકારમાં મૂકે છે. પરંતુ, આ લેખથી તેમના વિચારોનો પણ પ્રતિવાદ થઈ જાય છે. શુર્જર સાહિત્યાકાશના પ્રકાશમાન નક્ષત્ર અને મહારા વૃદ્ધ સુહૃદ્ શ્રીયુત કે. હ. ધ્રુવ જેવા પુરાતત્ત્વનું તલસ્પર્શી જ્ઞાન ધરાવનાર વિશેષજ્ઞે પણ ‘ પ્રિયદર્શના ’ ની પ્રસ્તાવનામાં “ જૈનધર્મીઓ પ્રત્યે સહલાવ બતાવનાર પરમ માહેશ્વર કુમારપાલ સોલંકીને જૈન બંધુઓ પરમ આર્હત માને છે ” (પ્રથમાવૃત્તિ પૃ. ૭૨) એમ વિચાર પ્રદર્શિત કર્યો છે અને પોતાના કથનના સમર્થનાર્થે, પાદટીકામાં, Epigraphia Indica II, 422, Chitorgadh fragmentary Inscription; Bhavnagar Inscriptions p. 112, pp 205-207 નું સૂચન કરે છે. * આ સૂચવેલા લેખોમાં કુમારપાલને ‘ ઉમાપતિવરલબ્ધ ’ વિગેરેના મહેશ્વરાનુયાયીને શોભે તેવા વિશેષણો હોવાથી મહારા એ વિદ્વાન મિત્ર ઉક્ત મત બાંધવા પ્રેરણા છે. પરંતુ ખુદ હેમચંદ્રાચાર્યના પોતાના રચેલા અંથોથી લઈ આજ પર્યંત લખાએલા અગણિત અંથો-નિબંધો કુમારપાલને પરમાર્હત તરીકે જણાવેલા ઉલ્લેખોની વિશાલ સેના સાથે આ લેખ અગ્રસર થઈ તેમના અભિપ્રાયને બાધકર્તા થાય છે. આ ઠેકાણે વાચકોને સહજ શંકા થશે કે ત્યારે શું કુમારપાલને જે લેખોમાં શિવલકતને શોભે તેવા વિશેષણો આપવામાં આવ્યાં છે, તે લેખો જોટા છે? મહારા મામાણિક વિચાર પ્રમાણે તે લેખો જોટા નથી પરંતુ ખરા છે; પણ નો ખુલાસો આમ થાય છે-એક તો તે લેખો કુમારપાલે પૂર્ણ રીતે ધર્મ સ્વીકાર્યો ન હતો તે સમયના છે, x તેથી તે વળતે તેવા

* હેલા જે લેખો આ સંગ્રહમાં પણ ૩૪૫-૪૬ નંબર નીચે આપેલા છે.

x ચિત્તોડગઢનો લેખ સંવત ૧૨૦૭ માં લખાયો છે. જીજ્ઞ જે લેખો જે રવાડના છે તેમાં એકની મિતિ સં. ૧૨૦૮ ની છે. જીજ્ઞની મિતિ નથી આપી તુ બન્નેના કારણ અને ઉદ્દેશ એકથને લીધે જીજ્ઞે પણ એજ સમયના લગભગમાં થએલો હોવો જોઈએ. કુમારપાલે જૈનધર્મનો પૂર્ણ તથા (શ્રાવકના ૧૨ ગ્રહણપૂર્વક) સ્વીકાર સં. ૧૨૧૬ માં કર્યો એમ જિનમંડનના પ્રબંધમાં છે.

વિશેષણો લગાડાય તે યથાર્થ ન છે, કારણ કે પ્રથમાવસ્થામાં તે નૃપતિ શેવજ હતો. ખીન્નું મુખ્ય કારણ એ છે કે ‘કમાવતિ વરલચ્ચ’ આદિ ખિરુદો એકલા હુમારપાલનેજ લગાડવામાં આવ્યા છે એમ નથી પરંતુ એ ખિરુદોતો ઐહિકયોના હુલકમાગત આવેલા હોય તેમ જણાય છે. કારણ કે એ વંશના ખીજ પછુ રાજાઓને ઉક્ત ખિરુદો લગાડેલા ખીજ ખીજ લેખોમાં સ્પષ્ટ લેવાય છે. આ કારણને લઈને હુમારપાલને, પરમ આર્હત થયાં છતાં, એ હુલકમાગત ઉતરી આવેલા વિશેષણોનો ત્યાગ કરવાનું કાંઈ કારણ નથી. જૈનધર્મના મુખ્ય સિદ્ધાંતોને બાધકતાં ન થાય તેવી કોઈ પણ પ્રકારની હુલ-મર્યાદાનું ઉદ્ભવન કરવા કે નિધાન કરવા સંબંધી વિચારો શ્રમણ લગવાનું મહાવીરે ઉપદેશ્યા નથી. વીતરાગ થયા છતાં એ મહાનિર્વ્યથ પોતાને ‘જતપુત્ર’ ના સ્વહુલસૂચક વિશેષણથી હુમેશાં પ્રકટ કરતા હતા ! આ સંબંધમાં વિશેષ અન્યત્ર લખવા ઇચ્છા છે. †

હુમારપાલે, આ લેખમાં વર્ણવેલા મંદિરને, શાસ્ત્રોક્ત વિધિએ તેનું પ્રવર્તન આવે તેટલા માટે, વાદીન્દ્રદેવાચાર્યના સમુદાયને સમર્પણ કર્યું, એવું જે કથન આ લેખમાં છે તે પણ ખાસ ધ્યાન ખેંચે તેવું છે. હુમારપાલના સમયમાં તેમજ તેના પૂર્વે થણા લાંબા સમયથી શ્વેતામ્બર-સંપ્રદાયમાં ચૈત્યવાસી યતિવર્ગનો થણો જોર લેતો હતો. તે યતિઓએ જૈનમંદિરોને, મધ્યકાલના ઐત્સરિક-મહોત્સવો જેવા આકાર-પ્રકારમાં ફેરવી દીધાં હતાં. રાજ-મહારાજાઓ સત્તાધારી શ્રાવણ-મહાજનો તરફથી મંદિરોના નિલાવ ખર્ચે ગામોનાં ગામો આપવામાં આવતા તેમની અવળી વ્યવસ્થા એ : વાસી યતિવર્ગ કરતો અને જમીનની ઉપજનો ઉપલોગ પણ વર્ગ સ્વેચ્છાપૂર્વક કરતો હતો. જૈન આચારને નહિં છાને રીતલાતો પણ એ ચૈત્યાલયોમાં ચાલતી હતી. આવી પરિસ્થિ

† ગાયકવાડ'સ ઐરિએન્ડ્રસ સીરીઝમાં છપાતા, સોમપ્રસાચાર્ય'રચિત કુલ પ્રતિદોષની પ્રસ્તાવના જોવી.

પરિણામે ધીરે ધીરે જૈન ધર્મ પણ ઐશ્વર્ય ધર્મની માફક નિર્વાણ દશાને પ્રાપ્ત થશે કે શું એવો ભય કેટલાક વિદ્વાન્ અને વિચારવાન્ યતિવર્ગને ઉત્પન્ન થયો અને તેમણે પોતાની નિર્બંધતાનો ત્યાગ કરી શુદ્ધ જૈનાચારનો સ્વીકાર કર્યો. આ લેખમાં વર્ણવેલા વાદી-દેવસૂરિનો યતિસમૂહ પણ તેવોજ શુદ્ધાચારી હતો. જેમ જેમ આવા શુદ્ધાચારીયોની સંખ્યા વધતી ગઈ, અને તેઓ ચૈત્યવાસિયોની શિથિલતા-આચારહીનતાનો પ્રકટપણે વિરોધ કરતા ગયા તેમ તેમ બંને વર્ગોમાં પરસ્પર ભેદભાવની વૃદ્ધિ થવા લાગી અને પરિણામે વાદ-વિવાદની વૃદ્ધિ થઈ શત્રુભાવ જણાવા લાગ્યો. ચૈત્યવાસિયો કે જેમની સંખ્યા અને સમાજમાં લાગવગ ઘણી પ્રબળ હતી તેઓ, આ નવીન ઉત્પન્ન થયેલા વિરોધી વર્ગનો દરેક રીતે બહિષ્કાર કરતા-કરાવતા, પોતાની સત્તા નીચે રહેલા જૈન મંદિરોમાં તેમને પ્રવેશતા અટકાવતા અને વધારે જોર ચાલતું ત્યાં ગામમાં પણ રહેવા માટે કનડતા. સિદ્ધરાજ અને કુમારપાલના રાજ્યકાલમાં આ સ્થિતિમાં ઘણોક ફેરફાર થઈ ગયો હતો, તો પણ કેટલાક જૂના અને પ્રધાન મંદિરોમાં હજી પણ તેવી જ સ્થિતિ ચાલતી હતી. આજ કારણને લઈને કુમારપાલે પોતાના બંધાવેલા આ જાવાલિપુરના 'કુંવર વિહાર' નામના મંદિરને શુદ્ધાચારી દ્વારાર્ચના સમુદાયને સમર્પણ કર્યું હોય તેમ જણાય છે, કે જેથી વિરોધભાવ પ્રાપ્ત કરવા-કરાવા માટે બંધાવેલા એ દેવસ્થાનનો મંદિરોની માફક જાગીર તરીકે ઉપલોગ ન થાય અને તે રા આચારહીનતાને ઉત્તેજન ન મળે. ભાવુક યતિવર્ગને, ચૈત્યવાની સત્તા નીચે રહેલા મંદિરોમાં દેવદર્શન જવા માટે જે હરકતો કનડગતો થતી; તે દૂર કરવા માટે, તે વખતે નવીન ચૈત્યો ઠેકાણે તૈયાર થતા હતા, અને તેમને 'વિધિચૈત્ય' કહેવામાં આવતાં હતાં. આ લેખમાં વર્ણવેલું 'કુમારવિહાર' ચૈત્ય પણ તેમાનું જ ગણાવું જોઈએ.

લેખના બીજા ભાગમાં જણાવેલો ભાં. પાસૂનો પુત્ર ભાં. યશોવીર, પતે જલોરના જૈન સમાજનો એક મુખ્ય શ્રીમાન અને રાજમાન્ય

શહેરી હોય તેમ જણાય છે. તેણે એક યુગાદિદેવ (આદિનાથ)નું
ચૈત્ય બંધાવ્યું હતું અને તેના યાત્રોત્સવ નિમિત્તે બેલવા માટે,
ઉપર્યુક્ત વાદિ દેવસૂરિના પ્રશિષ્ય અને જયપ્રભસૂરિના શિષ્ય કવિ
રામભટ્ટે પ્રવુદ્ધ રૌદ્રિય નામના એક સુંદર નાટકની રચના કરી હતી. એ
નાટકની શરૂઆતમાં (નાંદી ખાદ, પારિપાર્શ્વના પ્રવેશ થયા પછી)
સૂત્રાધારના મ્હોંઢેથી, રામભટ્ટ યશોવીરની નીચે આખ્યા પ્રમાણે પ્રશંસા
કરાવે છે—

સૂત્રાધાર—શ્રી ચાહમાનાસમાનલક્ષ્મીપતિપૃથુલવક્ષસ્થલકૌસ્તુભાયમા-
નનિરુપમાનગુણગણપ્રકર્ષો શ્રીજૈનશાસનસમમ્યુક્તિવિહિતાસપત્નપ્રયત્નો-
ત્કર્ષો પ્રોદામદાનૈવમવોદ્ધવિષ્ણુકીર્તિકેતકીપ્રવલપરિમલોલ્લાસવાસિતા-
શેષદિગન્તરાલો કિં વેત્તિ શ્રીમદયશોવીર-શ્રીઅજયપાલૌ ?

યૌ માલતીવિચકિલોજ્જ્વલપુષ્પદન્તૌ

શ્રીપાર્શ્વચન્દ્રકુલપુસ્કરપુષ્પદન્તૌ ।

રાજપ્રિયૌ સતતસર્વજનીનચિત્તૌ

કસ્તૌ ન વેત્તિ ભુવનાદ્દુતટ્તચિત્તૌ ॥

આ અવતરણ ઉપરથી જણાય છે કે યશોવીરને તેના જે
ગુણવાન્ અત્યપાદ નામે લઘુ ભાઈ પણ હતો. આ બંને ભાઈએ જે
રાજ્યકર્તા આહમાન (જે આ લેખમાં જણાવ્યા પ્રમાણે સમરરિ
નામે હતો) ના અત્યંત પ્રીતિયાત્ર, સર્વજનના હિતચિંત
ધર્મની ઉન્નતિના અભિલાષી અને મ્હોટા દાનેશ્વરી હતા.

આ પ્રસ્તુત લેખ સંગ્રહમાંથી, જલોર નિવાસી અને
સમકાલીન જ એવા ત્રણ નામાંકિત યશોવીર મળી આવે છે,
ખાસ નોંધ લેવા લાયક બાબત લાગે છે. આ ત્રણમાંથી, એ
લેખની ઉપર આવેલા લેખ (નં. ૩૫૧) માં જણાવેલો શ્રી ।
વિભૂષણ સેઠ યશોદેવનો પુત્ર યશોવીર, બીજો આ. ચાહા

જણાવેલો ભા. પાસૂનો પુત્ર યશોવીર, અને ત્રીજો લેખ નં. ૧૦૮-૯ આદિમાં જણાવેલો મંત્રી ઉદયસિંહનો પુત્ર અને ‘ કવિખંન્ધુ ’ ની પદવી ધરાવનાર મંત્રી યશોવીર. જેમાં આ છેલ્લો તો ઘણું કરીને, આ લેખમાં જણાવેલા ચાહુમાન રાજ સમરસિંહની ગાદિએ આવનાર ઉદયસિંહનો મંત્રી હતો અને ગુર્જર મહામાત્ય વસ્તુપાલનો ખાસ મિત્ર હતો.

(૩૫૩)

આ લેખ પણ એજ તોપખાનાની પશ્ચિમ ખાતુએ આવેલી પ-રસાળના એક સ્તંભ ઉપર કોતરેલો મળી આવ્યો છે. શ્રીયુત ડી. આર. ભાંડારકર આતું વર્ણુન આ પ્રમાણે આપે છે. *

આ લેખ ૨૭ પંક્તિમાં લખાયેલો છે. તેની પંહોળાઈ ૪૩” તથા લાંબાઈ ૧’ ૮” છે. લીપી નાગરી છે. જ ને બદલે જ્ જોદેલો છે. આખો લેખ ગદ્યમાં છે. ઘણાં ઠેકાણે જ ને બદલે જ વાપર્યો છે અને ૨ પછી આવેલા અક્ષરને બેવડો કર્યો છે. જેમકે સુવર્ણગિરી (પં. ૩) બે શબ્દો ધ્યાન જેએ તેવા છે: એકતો ‘ નિશ્રાનિશ્લેષહટ્ટ ’ (પં. ૨૨-૨૩) જેનો અર્થ નક્કી થાય તેમ નથી; અને બીજો શબ્દ ‘ ભાટક ’ (પં. ૨૪) જેનો અર્થ અહીં ‘ ભાડું ’ થતો હોય એમ લાગે છે. ‘ નિશ્રાનિશ્લેષ ’ નો અર્થ અમારા મત પ્રમાણે નીચે મુજબ ; ‘ હટ્ટ ’ નો અર્થ ‘ બંતરમાં આવેલું મકાન ’ હોવો જોઈએ; ‘ શ્રા ’ એટલે ‘ નિસાર ’ જેનો અર્થ મારવાડમાં ‘ પરગામ ’ જતો -માલની નિકાસ થાય છે. તેમજ પરગામથી આવતાં માલને ‘ પસાર ’ કહે છે. તેથી હવે એવો અર્થ કરી શકાય કે ‘ બંતરનો ભાગ કે જ્યાં બંતરગામ જતા માલનો જથ્થો કરવામાં આવે. ’ ખની મિતિ પ્રારંભમાં આપ્યા પ્રમાણે ‘ સંવત્ ૧૩૫૩ ના વદિ ૫ ને સોમવાર ’ છે. તેના પછી સુવર્ણગિરિમાં રાજ્ય-મહારાજ કુલ સામંતસિંહ તથા તેમના ચરણકમલની સેવા

લખવામાં આવ્યો છે. તેના પિતા અને પિતામહ ઠાકુર તરીકે લખાયા છે તેથી તેઓ રજપુત જ હશે.

(૩૫૪ થી ૩૫૬)

આ નંબરે નીચે આપેલા લેખો જલોરના કિલ્લામાં વર્તમાનમાં જે જૈનમંદિરો વિદ્યમાન છે તેમની અંદર રહેલી પ્રતિમાઓ ઉપર કોતરેલા છે. બધા લેખો સં. ૧૬૮૧ થી ૮૪ સુધીના છે, અને તપાગચ્છના આચાર્ય વિજયદેવસૂરિના આદેશ-ઉપદેશથી એ મંદિરોની પ્રતિષ્ઠા વિગેરે થઈ હોય એમ એ લેખો ઉપરથી જણાય છે. આ મંદિરો અને લેખો સંબંધી થોડુંક વર્ણન શ્રી ડી. આર. લાંડારકર નીચે પ્રમાણે આપે છે. *

જલોરનો કિલ્લો લગભગ ૮૦૦ ચાર્ડ લાંબો અને ૪૦૦ ચાર્ડ પહોળો છે. આગળ પાછળના મેદાનથી ૧૨૦૦ ફીટ લાંબી એવી એક ટેકરી ઉપર તે આવેલો છે. ત્યાંથી આખું શહેર દેખાય છે અને ટેકરીના ઉત્તર તરફના ઢોળાવ ઉપર આ ગામ વસેલું છે. આ ગઠને ૪ દ્વારો છે:—સૂરજપોળ, ધુપોળ, ચાંદપોળ અને લોહપોળ. ગઠ ઉપર જાણવા બેવા લાયક ફક્ત બે જૈનમંદિરો અને એક કબર છે. એક જૈન દેવાલય ઐમુખ છે અને તેને બે માળ છે. પ્રથમ માળમાં આદિનાથ, સુપાર્શ્વનાથ, અંજિતનાથ અને શ્રેયાંસદેવ એમ ચારે બાળુ ચાર જિનની પ્રતિમાઓ પ્રસ્થાપિત છે. આ પ્રતિમાઓ ઉ કોતરેલા છે અને તેમાં પણ ઉપર પ્રમાણે નામો આપેલાં છે માળ ઉપરની ફક્ત ત્રણ પ્રતિમાઓ ઉપર લેખો છે જેમનાં છે કે તે મૂર્તિઓ સુવિધિનાથ, અરનાથ અને સંલવનાથ સર્વ પ્રતિમાઓ વિ. સં. ૧૬૮૩ માં જયમદ્વ તથા તેની િ અને સોહાગદે બેસાડેલી છે.

પશ્ચિમના દ્વાર આગળ ખૂણામાં એક મનુષ્ય પ્રમાણ પિત છે જે કુચુનાથતીર્થંકરની છે. તેના ઉપરના લેખની

તેથીજ આ લેખોમાં મેવાડના રાણા જગતસિંહના રાજ્યનું નામ આપવામાં આવ્યું છે. પ્રતિષ્ઠા કરાવનાર મંત્રી જયમલ્લભ મારવાડ રાજ્યનો મંત્રી અને જોધપુરનો રહેવાસી હતો. હાલમાં તો તે પ્રાંત પણ મારવાડ રાજ્યના તાળામાં જ છે. ઉપર જલોરવાળા નં. ૩૫૪ આદિ લેખોમાં જણાવેલો સા. જયમલ્લભ અને આ મંત્રી જયમલ્લભને એક જ છે.

(૩૬૮)

આ લેખ પણ ઉક્ત મંદિરમાંજ આવેલી એક પ્રતિમા ઉપર લખેલો મળી આવ્યો છે. ભાવાર્થ:—

સં. ૧૪૮૫ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૩ બુધવારના દિવસે પ્રાગ્વાટ (પોરવાડ) જાતિના દોસી મુલાનામના શ્રાવકે પોતાના પિતા દો. મહિપાના શ્રેયાર્થે સુવિધિનાથનું આ ગિર્ણ કરાવ્યું જેની પ્રતિષ્ઠા તપાગચ્છના સોમસુદરસૂરિએ કરી.

(૩૬૯)

આ લેખની હકીકત શ્રીલાંડારકરે આ પ્રમાણે આપી છે :—

દેસુરીથી ઇશાન કોણમાં ૧૫ માઇલ દૂર આવેલા કોટ સોલંકીયા નામના ગામમાંથી આ લેખ હસ્તગત થયો છે. જુલુ થઈ ગયેલા એક જૈન મંદિરના સ્તંભ ઉપર આ લેખ કોતરેલો છે. જોધપુરના મુન્સફ મુન્સી દેવીપ્રસાદે આપેલી બે અકૃતિઓ ઉપરથી આ લેખ છાપવામાં આવ્યો છે.

આ લેખ આઠ પંક્તિનો છે અને ૧૧ પંડોળો પદ લાંબો છે. લિપિ નાગરી છે અને ભાષા સંસ્કૃત છે. તથા છેલ્લા એક પદ સિવાય આખો લેખ ગદ્યમાં છે. ધ્યાનમાં લેવા લાયક બાબત એ છે કે આચન્દ્રાક્ષ (પં. ૬) માં ૨ પછીનો વ્યંજન બેવડાયેલો છે.

મૂર્તિઓ તો પ્રાયઃ દરેક સાધારણ જૈનમંદિરમાંથી મળી આવે છે જેને લોકો ' ચોવીસી ' કહે છે.

(૩૭૩-૭૪)

મારવાડ રાજ્યના જલોર અને બાલી પ્રાંતની સરહદ ઉપર એક કેરટા નામનું ગામ આવેલું છે. આ ગામ પ્રાચીન કાલમાં વધારે આબાદ હશે એમ ત્યાંના જાહેરા વિગેરે જોતાં જણાય છે. લેખોમાં આનું નામ કેરટક મળી આવે છે. આ ગામના નામ ઉપરથી એક ગચ્છ પણ જૂના જમાનામાં પ્રસિદ્ધ હતો. એ કેરટક ગચ્છનું નામ આ સંગ્રહમાંના આખું વિગેરે ઘણાક સ્થળોનાં લેખોમાં દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. હાલમાં તો એ ગામ તદ્દન ન્હાનું સરખું છે. ત્યાં આગળ ત્રણ જૈનમંદિરો છે જેમાંનું એક ગામમાં છે અને બે ગામ બહાર જંગલમાં છે. ગામનું મંદિર શાંતિનાથ તીર્થંકરનું છે. તેના મંડપમાં આવેલા બે સ્તંભો ઉપર આ જાને નંજરોના લેખો કેતરેલા છે. પ્રથમના લેખમાં જણાવેલું છે કે યશશ્ચંદ્ર ઉપાધ્યાયના શિષ્ય પદ્મચંદ્ર ઉપાધ્યાયે પોતાની માતા સૂરિના શ્રેયાર્થે આ સ્તંભ કરાવી આપ્યો. બીજા લેખ પણ આવીજ હકીકતવાળો છે. તેમાં કુકુલાચાર્યના શિષ્ય ભટ્ટારક થૂલભટ્ટે પોતાની ચેહણી નામની માતાના પુણ્યાર્થે આ સ્તંભ કરાવી આપ્યો, એમ ઉલ્લેખ છે.

(૩૭૫-૭૬)

આ બે લેખો, ઉક્ત કેરટા ગામની બહાર આવેલા મંદિરમાંના છે જેને લોકો ઋષભદેવનું મંદિર કહે છે. એ મંદિરની અંદર બે મહાદેવી પ્રતિમાઓ છે જેમના ઉપર આ લેખો કેતરેલા છે. જાનેની મિતિ ' સંવત્ ૧૧૪૩ વૈશાખ સુદિ ૩ જુહસ્પતિ વાર ' ની છે. આ મિતિ સિવાયનો પહેલો ભાગ પદ્મ રૂપે છે અને તે બે અનુષ્ટુભ શ્લોકોનો બનેલો છે. કોઈ જોદુક નામના શ્રાવકે વીરનાથ— મહાવીર તીર્થંકરની પ્રતિમા કરાવી અને જેની પ્રતિષ્ઠા આજિતદેવસૂરિના શિષ્ય વિજયસિંહસૂરિએ કરી, આટલી હકીકત આ લેખમાં છે.

બીજા લેખનો ઘણો ખરો ભાગ જતો રહ્યો છે. મિતિ સિવાય, કુર્કટવંશ અને શાંતિનાથનું બિંબ આ બે વાક્યો જ અવશિષ્ટ છે.

આ (પહેલા) લેખમાં જણાવેલા આચાર્ય અનિતદેવ અને તેમના શિષ્ય વિજયસિંહ તે ઉપર ૨૮૬ નંબરવાળા લેખ અને અવલોકનમાં જણાવેલા અનિતદેવ-વિજયસિંહ (શુર-શિષ્ય) બંને એકજ છે કે ભિન્ન છે તે એક શંકાગ્રસ્ત પ્રશ્ન થઈ પડ્યું છે. કારણ કે ઉક્ત ઉપરના લેખની મિતિ ત્યારે સં. ૧૨૦૬ છે ત્યારે આની ૧૧૪૩ છે. આ પ્રમાણે તો બંને લેખોની વચ્ચે ૬૩ વર્ષ જેટલો લાંબો સમય છે કે જે એક વ્યક્તિને તેટલા સમય સુધી આચાર્યપદ ઉપર અધિષ્ઠિત રહેવા માટે અસંભવ જેવું જણાય. નામ સામ્ય ઉપરથી તો બંને લેખોવાળા એકજ હોય એમ વિશેષ સંભવિત જણાય છે. તેથી મારા વિચાર પ્રમાણે આ પ્રસ્તુત લેખવાળી સાલ જે ૧૧૪૩ ની છે તે વાંચવામાં અથવા તો પછી કોતરવામાં ભૂલ થઈ છે અને સં. ૧૧૮૩ કે તેનીજ આસપાસના બીજા કોઈ ૧૦ વર્ષ પહેલાં-પછીની આ સાલ હોવી જોઈએ. જૂની નૈન લિપિમાં ૮ અને ૪ ને સરખા વાંચવાં કે કોતરવાની ભ્રાંતિ થવી ઘણી સહજ છે. કારણ કે બંનેના આકારમાં લખનારાઓની અસુક વળણનાં લીધે કેટલીક વખતે ઘણીજ સમતા આવી જાય છે.

અથવા તો સાલ ખરી હોય અને ભ્રાંતિ ત્યાં થઈ હોય કે ન્યાં આગળ 'શ્રામન્તોઽજિત' આ વાક્ય આવેલું છે. કારણ કે લેખમાં મુચવ્યા પ્રમાણે તેટલા અક્ષરો ઘસાઈ ગયા છે તેથી સ્પષ્ટ વાંચી શકાતા નથી. આ કારણને લઈને અનિતદેવના ઠેકાણે અભયદેવ કે એવુંજ બીજું કોઈ નામ પણ હોઈ શકે.

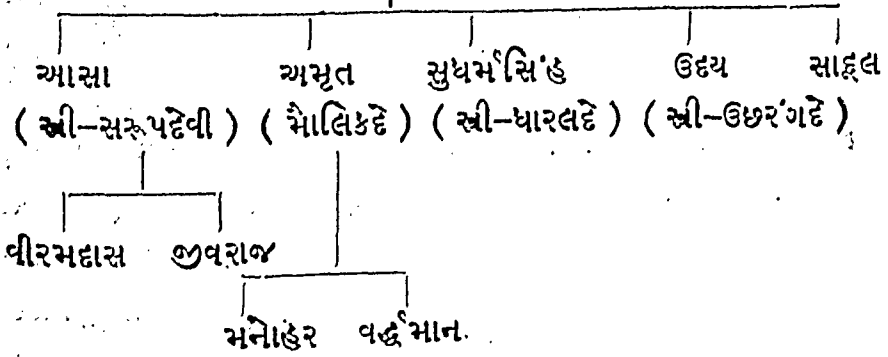
આ લેખો પણ શ્રી ભાંડારકરની નોટ ઉપરથીજ ઉતારવામાં આવ્યા છે.

ન્યાયપૂર્વક રાજ્યતુ' પાલન કરવાથી આ રાજા રામચંદ્ર લેવો છે (પદ્ય ૧૯). જિનદેવની અર્ચા-પૂજા માટે આ રાજા હુકુમ અને ધૃતાદિતુ' દાન કરે છે, પોતાના દેશમાં અમારીની ઉદ્ધોષણા (જીવ દયા માટે કંઠેરો) કરાવે છે અને આચાર્યશાસ્ત્રિ (જૈનધર્મમાં પ્રસિદ્ધ) તથા કરાવે છે (પદ્ય ૨૦). આના રાજ્યમાં ક્યાંએ ચોરી, લુગાર, શિકાર, મદ્યપાન અને નિઃસંતતિવાળાતુ' ધનાપહરણુ આદિ થતું નથી (પદ્ય ૨૧). આનો પુત્ર ગજસિંહ નામા કુમાર યુવરાજ પદને ધારણુ કરે છે (પદ્ય ૨૨). પછીના ત્રણ પદ્યોમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ઝોસવાલવંશના ઉચિતવાલગોત્ર (હાલમાં જેને ઝોસ્તવાલ કહે છે) માં જગા નામનો ધનાઢય અને ધર્મિષ્ઠ પુરુષ થયો જેણે ૩૨ વર્ષ જેટલી મધ્યમ વયમાં જ યોધપુર (જોધપુર) નગરમાં આચાર્યના હાથે ચતુર્થ (બ્રહ્મચર્ય) વ્રત લીધું હતું (પ. ૨૩-૫). તેને નાથા નામે પુત્ર થયો જે પુણ્યાત્મા અને દાતા હતો. 'નાથ' ની સલામાં તેણે માન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. તે નાથાને શુર્જરદે નામની સુશીલ, રૂપવતી, ધરકાર્યમાં પ્રવીણ અને દેવ શુરમાં ભક્તિ રાખનારી સ્ત્રી હતી, અને જેણે નાથા નામના પુત્રરત્નને જન્મ આપ્યું હતું. (પદ્ય ૨૭-૨૮) નાથાએ એવાં અનેક સુકૃત્યો કર્યાં હતાં કે જેથી તેની સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ થઈ હતી. (પ. ૨૯) એ નાથાને નવલાદે નામની પત્ની હતી અને તેને પાંચ પુત્રો હતા. પુત્રોનાં તથા તેમની પત્નીઓ અને તેમના પુત્રોનાં નામોતુ' કોણક આ પ્રમાણે છે. (પદ્ય ૩૧-૪).

૧ 'નાથ' એ એક પ્રકારના ધર્મશુરો છે. જોધપુરના તેઓ રાજશુર ગણાય છે અને તેમની ગાદિને રાજ્ય તરફથી એક મહોટી જાગીર બક્ષીસ કરેલી છે. તેમનો કાક એક મહોટા જાગીરદારને જાને તેને હોય છે.

નાપા—(સ્ત્રી નવલાદે).

આ પછી કહેવામાં આવ્યું છે કે—આ બધા પરિવાર સાથે નાપાએ સં. ૧૬૫૬ માં શત્રુજય અને ગિરનારની અને તથા પુનઃ સંવત્ ૧૬૬૪ માં આર્જુનગિરિ (આણુ), રાણપુર, નારદપુરી, (નાડોલ), અને શિવપુરી (શિરોહી)ના પ્રદેશની યાત્રા કરી. (પદ્ય ૩૫-૬). સં. ૧૬૬૬ ના કાલ્યુન શુકલપક્ષની તૃતીયાના દિવસે નાપા અને તેની પત્ની બંને જણાએ ચતુર્થવ્રતનો સ્વીકાર કર્યો. તે વખતે ઘણુંક રૂપાનાણું દાનમાં આપ્યું (પદ્ય. ૩૭). પોતાના ન્યાયોપાર્જિત દ્રવ્યનો સદ્વ્યય કરી શુભ ફલ પ્રાપ્ત કરવાની અલિલાપાવાળા એ નાપાએ સંવત્ ૧૬૬૫ માં મૂલ મંડપ બનાવ્યો અને એની બંને બાજુએ એ ચતુષ્કિર્કા (ચોટિ)ઓ બનાવી. આ બાંધકામ કરનાર મુખ્ય સૂત્રધાર (સલાટ) તોડર નામે હતો (પદ્ય. ૩૯-૪૦). આ પછીના પદ્યોમાં પ્રતિષ્ઠા કરનારનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે, તેમાં જણાવ્યું છે કે, તપાગચ્છના આચાર્ય વિજયસેનસૂરિના પદ્મધર અને ઉચિતવાલ ગોત્રના ભૂષણરૂપ આચાર્ય વિજયદેવસૂરિની આજ્ઞાથી વાચક લખ્ધિસાગર નામના વિદ્વાને આ જિનાલયને પ્રતિષ્ઠિત કર્યું (પદ્ય ૪૧-૪૪). પડિત શ્રીવિજયકુશલવિબુધના શિષ્ય નામે ઉદયરૂચિએ આ પ્રશસ્તિની રચના કરી, સહજસાગરવિદ્વાનના શિષ્ય જયસાગરે શિલા ઉપર લખી અને તોડર સૂત્રધારે તેને કોતરી આપી; એમ અતે જણાવી પ્રશસ્તિ પૂર્ણ થાય છે.

હતા. તે જતે શ્રીમાલી વાણિયો હતો, અને રાકમણુ તેનું ગોત્ર હતું. લેખમાં પહેલાં એમ પણ લખવામાં આવ્યું છે કે અકબરના વજીર ટોડરમલે પહેલાં તેના તાળામાં ગામે સોંપ્યાં હતાં.

તે ઇંદ્રરાજે આ દેવાલય બંધાવ્યું અને તેનું નામ ‘ મહોદય પ્રસાદ ’ અથવા ‘ ઇંદ્રવિહાર ’ એવું રાખ્યું. (પોતાના નામ ઉપરથી આ બીજું નામ પાડ્યું હોય તેમ લાગે છે).... (ઇત્યાદિ).

ઉપર આપેલાં શ્રીયુત લાંકારકરના વર્ણનથી આ લેખનું સ્થળ વિગેરે સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે. હવે લેખોક્ત હકીકતનું કાંઈક વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ જોઈએ:—

આ લેખ ૧' ૭ $\frac{1}{2}$ " લાંબી અને ૧' ૪ $\frac{1}{2}$ " પહોળી શિલા ઉપર ૪૦ પંક્તિઓમાં કોતરાયેલો છે. ભાષા સંસ્કૃત ગદ્ય છે. જમણી બાજુ તરફ પથરનો ઉપરનો ભાગ તુટી જવાથી તેમજ ડાવી બાજુએ નીચેનો ભાગ પણ ખરી જવાથી ઘણીક લાઇનો અપૂર્ણ હોય લાગી છે. તોપણ જેટલો ભાગ અક્ષત છે તેના ઉપરથી લેખનો સાર ભાગ સારી પેઠે સમજી શકાય છે.

પ્રથમ પંક્તિમાંના જતા રહેલા ભાગમાં મિતિના માટે વિક્રમ સંવત આપેલો હતો જે બીજી પંક્તિમાં શરૂઆતમાં આપેલા ૧૫૦૮ ના શક સંવત ઉપરથી, ૧૬૪૪ હોય તેમ નિશ્ચિત જણાય છે. (શક સંવત્માં ૧૩૫ ઉમેરવાથી વિક્રમ સંવત્ આવે છે તે હિસાબે; ૧૫૦૮ + ૧૩૫ = ૧૬૪૪; ઇ. સ. ૧૫૮૭)

ત્રીજી પંક્તિથી ૧૦ મી પંક્તિ સુધી, અકબર બાદશાહ, કે જેના રાજ્યમાં આ લેખ અને એમાં વર્ણવેલું મંદિર તૈયાર થયું હતું તેની પ્રશંસા આપેલી છે. એ પ્રશંસામાં, હીરવિજયસૂરિની મુલાખાત લઈ તેમના મનને સંતુષ્ટ કરવા માટે જીવરક્ષા સંબંધી જે ફરમાનો તેણે બહાર પડ્યા હતા તેમનો પણ ખાસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. નવમી પંક્તિમાં વિદ્યમાન રહેલા પાઠ ઉપરથી જણાય છે કે

આવ્યો છે. આ લેખના બાહ્યવર્ણન માટે ઉક્ત એલા પ્રાયઃ દરેક જણાવે છે:—

“ આ લેખની બંને શિલાઓ શ્યામ રંગની છે એટલે જણાતી સમાન માપની છે. બંનેની પહોળાઈ ૧૦ ઇંચ અને લંબાઈ ૨ ફીટ ૧૦ ઇંચ અને બીજીની ૨ ફીટ ૮ ઇંચ જેટલી છે. ઘોડનથી લગલગ અર્ધા ઇંચ જેટલા મોટા છે. પહેલી શિલામાં ૧૬ લાઈનાં છે તથા ઉપર ડાબી બાજુએ ૨૦ પાંખડિઓનું કમળ કોતરેલું છે. બીજી શિલામાં ૧૭ પંક્તિઓ કોતરેલી છે. આનો ઉપર નીચેનો કેટલોક ભાગ ખરિત થઈ ગયો છે. ”

અસલમાં આ લેખ રાજગૃહના પાર્શ્વનાથના મંદિરનો છે પરંતુ પાછળથી એ મંદિરમાંથી કાઢી લઈ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે બિહારમાં લાવવામાં આવ્યો છે. આ લેખ ત્યાંથી કોણ (ક્યારે અને કયા કારણે) લાવ્યો તે જાણી શકાયું નથી.

ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આખા લેખની એકંદર ૩૩ પંક્તિઓ છે. જેમાં ચોથી પંક્તિનો ઉત્તરાર્ધ, પાંચમી પંક્તિ પૂરી અને ૬ થી ૧૦ પંક્તિનો પૂર્વાર્ધ; તથા છેવટની ૩૩ પંક્તિઓ એટલો ભાગ ગદ્યરૂપે લખાયેલો છે અને બાકી બધો પદ્યમાં છે. પદ્યની સંખ્યા ૩૮ છે. અને ક્રમથી તત્સૂચક અંકો મૂકેલા છે. નીચે પ્રમાણેની હકીકત એ લેખમાં સમાયેલી છે.

પ્રથમના પદ્યમાં, જેમના માટે એ મંદિર બનાવવામાં આવ્યું, તે પાર્શ્વનાથ તીર્થંકરની સ્તુતિ કરેલી છે. આ પછીના ત્રણ શ્લોકોમાં રાજગૃહ નગરનું વર્ણન આપ્યું છે. તેમાં લખવામાં આવ્યું છે કે— આ તેજ રાજગૃહ નગર છે કે જ્યાં પૂર્વે મુનિસુવત (૨૦ મા) તીર્થંકરના જન્મ, દીક્ષા અને કેવલ એવાં ત્રણ કથ્યાણુકો થયાં હતાં,

૧. ‘ જૈન શ્વેતાંબર ડો. હેરલ્ડ ’ નવેમ્બર ૧૯૧૬ માં તથા બાણુજીએ પ્રકટ કરેલા ‘ જૈનલેખસંગ્રહ ’ માં પણ આ લેખ મૂળમાત્ર પ્રકટ થઈ ચુક્યો છે.

૨. હેરલ્ડ પૃષ્ઠ ૩૭૬.